ARCHIEF DE BOOIJ
Deel 4

Inhoud:

Pagina

Hoofdstuk 21
Alfred de Booy (1901-1997)
Supplement 2. Zijn herinneringen aan de reis van Hr.Ms. "Karel Doorman"
naar Ned. Oost-Indië 1946 – 1947……...2
Levensloop Alfred de Booy (deel 3)……. ……..18

Hoofdstuk 22
Tom de Booij (1924-) dagboeken en herinneringen 1924 t/m 1953
1924…… ..…… 43
1925……...……..53
Supplement 1 : Vrij Katholieke Kerk "De Duinen" Huizen …….. … ……60
1926……. …… .76
1927…….. 83
1928 …… 108
1929 ……110
1930 …….....112
1931 ……114
1932……..117
1933 …… 119
1934 ……124
1935……..133
1936……..139
1937……. ……147
1938 …… 154
1939…… ……176
1940 ……193
1941……..206
1942 ……210
1943 ……226
1944 ……265
1945 ……275
1946 ……286
1947 ……301
1948 ……311
1949 ……320
1950 ……329
1951 ……336
1952 ……345
1953……..387

Hoofdstuk 21
Alfred de Booy (1901-1997)
Supplement 2. Herinneringen aan de reis van Hr.Ms. "Karel Doorman"naar Ned. Oost-Indië 1946 - 1947

De reis die wij maakten naar het huidige Indonesië is indertijd (Juni en Juli) in het Marineblad van 1972 gepubliceerd. Ik laat het hieronder volgen.

Indienststelling en Voorbereiding tot de Reis
Eind Januari 1946 bevond ik mij in de marinestaf, die toen nog gevestigd was in de Lange Vijverberg waar thans de Duitse ambassade weer gezeteld is. Ik hoorde voor het eerst over onze recente nieuwe aanwinst spreken toen de sous-chef van de marinestaf zijn hoofd om de deur van mijn kamer stak en mij toeriep: "Je bent aangewezen als commandant van het vliegdekschip, ga zo vlug mogelijk naar Engeland".

Kapitein ter zee Alfred de Booy commandant van het vliegkampschip Hr. Ms. Karel Doorman

Enige dagen later arriveerden de kapitein-luitenant ter zee vlieger Jhr. P. J. Elias en ondergetekende aldaar voor het volgen van enige cursussen op vliegvelden en andere walinrichtingen van de Royal Navy. Elias bezat ervaring in het opereren met aan boord van schepen gebaseerde vliegtuigen. In zijn boek "Dan liever de lucht in" vertelt hij spannende avonturen a/b van de tankers Micoma en Gadila van de Kon. Shell groep, die als z.g. Merchant aircraft carriers, varende onder de Nederlandse vlag, dienst deden bij de convooien op de Noord Atlantische oceaan. Zelf kon ik slechts spreken over een korte detachering in 1935 bij de Marine vliegkampen de Kooy en de Mok (Texel). Tijdens een vlucht als mitrailleurschutter in een vrij oud toestel had ik de piloot overgehaald een looping te maken, hetwelk hij, gezien de conditie van het toestel, slechts buiten zicht van het vliegveld durfde te doen. De looping gelukte voortreffelijk, doch verschafte mij niet de ervaring waarover een commandant van een vliegdekschip dient te beschikken. Evenmin was zulks het geval met een navigatievlucht over Friesland en Drenthe, waarbij ik als waarnemer spoedig de weg kwijt was. Ik verbaasde mij enigszins over de brandlucht en was dankbaar dat de piloot een goede noodlanding op het vliegveld in Eelde maakte.
Weinig ervaring deed ik op tijdens proefnemingen met een nieuw type landingslichten, waarbij de leerlingen van de Hoge Marine krijgsschool als ballast werden gebruikt en de piloot in het stikdonker probeerde op de nauwe geul van het vliegkamp de Mok te landen. Maar misschien

heeft de detachering toch bij gedragen tot enig inzicht in de mentaliteit van de vliegeniers van de Marine Luchtvaart Dienst die zich in de oorlog zo dapper van hun taak hebben gekweten. Elias en ondergetekende kregen de grootst mogelijke medewerking van de Fleet Air Arm, het ontbrak niet aan goede raadgevingen. Kapitein ter Zee Caspar John, commandant van een licht vliegdekschip wees mij op de noodzaak te beschikken over een perfect geoefende vliegtuig directieploeg, opdat vliegtuigen feilloos naar het schip terug konden worden gedirigeerd voordat hun brandstof op was. Dit nam niet weg dat tijdens één der eerste oefeningen met vliegtuigen na onze indienststelling, de piloten steeds verder van het schip weg vlogen, tot gelukkig de vliegtuig directie officier bespeurde dat een kompasroos 180 graden verkeerd was afgesteld of werd afgelezen. Als onderdeel van de Royal Navy was ook de Fleet Air Arm in snel tempo aan het demobiliseren en op één der vliegvelden zwaaiden dagelijks wel een honderd schepelingen af. De commandant nam echter de moeite hen man voor man te ontvangen en te bedanken voor wat zij voor de Marine in de oorlog hadden gedaan.
Het werd maart voordat wij onze bestemming, H. M. S. "Nairana" (Zeearend de taal gesproken door de Maori's) bereikten. Tijdens de oorlog werd zij in plaats van fruit-carrier voor de Port Line als escorte vliegdekschip afgebouwd. Het schip bewees goede diensten bij de Moermansk convooien.
Het bezat geen stoomcatapult, liep minder snel dan de tweede Karel Doorman, was ongeveer 160 meter lang, stak volgeladen 9 meter, de waterverplaatsing bedroeg circa 17000 ton (Washington). De totale bemanning, inclusief het personeel van de Marine Vlieg Dienst, bedroeg ruim 900 man. Onder in het schip lag veel ballast, terwijl verscheidene ruimen gevuld waren met vaten, die het schip bij het ontvangen van een torpedotreffer, voor zinken moesten behoeden. De open brug verheugde zich in het bezit van een kleine kaartenbak en een spreekbuis naar de roerganger die bij de telegrafen enige dekken lager stond. Gelukkig toonde een wijzer de roeruitslag, zodat men tenminste niet van alles verstoken was. Duidelijk konden wij zien dat de Admiralty het schip had ingericht voor het bevaren van de ruime zee en terecht het navigeren in kustwateren of tussen de riffen van de Indonesische archipel niet had willen voorzien. Voor de Koninklijke Marine zou dit het eerste schip worden met een derde dimensie, al werden op kruisers of torpedojagers wel kleine watervliegtuigen medegevoerd. Onze eerste taak was in de scheepsorganisatie deze dimensie te verwerken. De nog aanwezige orderboeken van H. M. S. Nairana gaven wel enig houvast, maar een goede vondst was een memorandum achtergelaten in een hutlade, dat wij na de overname vonden, top-secret geclassificeerd en getiteld: "Why the Americans have better results than we with their carriers". Zodoende leerden wij hoe een verschil in opvatting tussen deze beide naties zich in een organisatie openbaarde. Bij de U. S. Navy ging men niet uit van een soepelwerkend teamwork, die een scherpe omlijning der verantwoordelijkheden van het hoofd vliegdienst, de squadron commandant, de vliegdekofficier, de 1e officier, het hoofd van de machinekamer etc. minder noodzakelijk maken. Men zorgde juist voor een scherpe afbakening en hoopte dan dat zulks de onderlinge samenwerking zou bevorderen. Tegen de tijd dat het schip onder de Nederlandse vlag in dienst werd gesteld, hadden wij een ontwerp organisatie gereed waarbij als zeer belangrijk onderdeel de brandbestrijding een plaats had gevonden. Dag en nacht liep een patrouille van twee mannen door het schip die herhaaldelijk hebben moeten optreden. Speciaal de open electrische kachels waren een voortdurende bedreiging voor onze veiligheid. Een algemeen rookverbod werd niet éénmaal op de luidsprekers afgeroepen, maar bij tussenpozen herhaald en ingeluid door de bekende tonen van de Big Ben.
Op 18 maart 1946 seinde ik aan mijn directe chef in Londen:"Approximately forty British key petty officers and ratings will remain in Nairana until end of March (all volunteers). Delay therefore unnecessary whilst original date has advantage of giving Dutch personnel benefit of British experience whilst being in charge. Intend to take over wednesday 20th March, provided Admiralty approves." In Nederland heerste nl. een ernstig personeelstekort. Schepen moesten worden uitgezonden naar het toenmalige Ned-Indië. Ik meen dat wij slechts over een dertigtal Nederlanders beschikten en begrijpelijker wijze wilde de hogere marineleiding de indienststelling

opschorten, doch het plan gebruik te maken van een 40 tal Britten, in casu grotendeels Schotten, viel in goede aarde. Eén klemmende reden voor onverwijlde overname van het schip kon ik bezwaarlijk per telegram uiteen zetten. De reservevoorraad electronische onderdelen voor de radar verminderde op onverklaarbare wijze. Wij verdachten o.a. iemand die binnenkort zou afzwaaien, maar die telkens zijn vertrek uitstelde. Het was zaak hem weg te krijgen. Onderhands werd hem verteld dat een van roodvonk verdacht geval in de ziekenboeg was opgenomen. Zodra het bacteriologisch onderzoek het vermoeden zou bevestigen, zou het schip in quarantaine gaan en niemand het schip mogen verlaten. Betrokkene rende zonder verder dralen naar de valreep, sprong in de gereedliggende sloep en liet zich aan een steiger afzetten. Wij zagen hem niet meer terug.

Vliegkampschip Hr. Ms. Karel Doorman waarover de Booy het commando voert op zijn reis naar Indonesië

Op 20 maart 1946 stelden wij het schip in dienst, de driekleur werd gehesen. Nu was het zaak het personeel wegwijs te maken en de nodige voorraden te laden. Onze chef machinekamer vermoedde dat één der schroeven ernstig was beschadigd, dat zou volgens een onzer Schotse stokers in de Clyde zijn geschied. Wij moesten dus dokken hetgeen in de Marinebasis te Rosyth kon geschieden. Op 23 april verlieten wij Gareloch en ankerden temidden van vele andere schepen ter rede van Greenock. Wij moesten daarbij de, tengevolge van de sterke stroom, strak staande ankerkettingen van deze schepen ontwijken, hetgeen mij wel deed realiseren dat er een groot verschil was tussen het manoeuvreren met mijn vorige commando, een fregat, en het tienmaal zo grote vliegdekschip waar ik vanaf de brug het voorschip niet kon zien, terwijl de brug geheel aan stuurboordzijde was gebouwd. Ik had dus steeds begrip voor de moeilijkheden van loodsen, die dit type niet kenden en bovendien soms vele jaren tengevolge van de oorlog in kampen dan wel aan de wal hadden gezeten. De lange stopweg en de grote diepgang niet alleen, maar ook het langzaam op gang komen deed mij denken aan een verhuiswagen in vergelijking met een kleine Ford. De route naar Rosyth liep door de Pentland Firth, maar voordat wij zover waren begonnen de moeilijkheden door een hevige storm. Het schip slingerde hevig en de in de hangar gedeponeerde voorraadkisten werden levendig. Victor Hugo heeft eens een schip beschreven waarbij een kanon op rolpaarden los geraakte, vele mensen verpletterde en tenslotte een gat in de scheepshuid boorde, waardoor het schip in de golven verdween. Het liep bij ons wel beter af, doch enige opvarenden moesten met ontwrichte of gebroken ledematen in de ziekenboeg worden opgenomen. Nadát een nieuw schroefblad was aangebracht kwamen wij in de Firth of Forth ten anker bovenstrooms van de Poolse kruiser Pitatko, terwijl verder benedenstrooms de hoge brug zichtbaar was, beide oevers van de Firth verbindende. Er stond een sterke eb, wij moesten dus draaien en onmiddellijk na het passeren van de Pool stuurboord uitdraaien teneinde een droogte gemarkeerd door een boei te ontwijken en dan vlug weer op de

oude koers komen zodat de brug in het midden kon worden genomen, alwaar de hoogte voldoende zou zijn voor het doorlaten van onze hoge radarantenne. Wij stoomden na het ankerlichten een eindweegs de rivier op met het goede voornemen met de schroeven tegen elkaar werkend snel het schip met de neus naar zee te krijgen. Ik had helaas de stroomsterkte onderschat en de eigen draaisnelheid overschat, waardoor goede kans bestond dat wij bovenop de ankerketting van de Pool zouden geraken en uiteindelijk tesamen wel ergens stranden. Gelukkig brachten beide Doxford motoren volle kracht vooruit werkend het schip met hard stuurboord roer nog net vrij van de Pool die wij vrij dicht met hoge vaart passeerden. De bemanning aldaar stond voor ons in de houding, vermoedelijk niet uit dankbaarheid voor de schrik en ontsteltenis die wij hadden veroorzaakt, maar wel omdat de voorschriften zo luidden. Ik meen dat ook wij front over stuurboord maakten, doch mijn aandacht was meer in het bijzonder op de navigatie gericht. Zonder geluk vaart niemand wel en tegen mijn verwachting gleed zelfs de radarantenne onder de brug door. Mij is eens verteld dat een Schot een penny uit het raampje gooit als hij per trein de brug passeert, dat brengt geluk. Ik had zeker wel alle pennies in het, water willen werpen die ik bezat, als dat mij had kunnen helpen. Nu moesten wij vlug de inmiddels gegroeide bemanning vertrouwd met het schip maken want binnenkort zouden landingsproeven met de vliegtuigen (Firefly) beginnen. Daartoe diende de z.g "lekbrandweer" zoals wij de organisatie ter bestrijding van lekken en branden toen noemden, feilloos te werken. De eerste officier, kapitein luitenant ter zee L.J. Goslings oefende daarop het algemeen toezicht uit in overleg met de chef machinekamer en het hoofd vliegdienst. Hij wist zijn dagelijkse orders dusdanig te redigeren dat zij door de bemanning ook werkelijk werden gelezen.
Als voorbeeld haal ik hier aan zijn order voor donderdag 25 april: ..... "alleen de patrouilles van de lekbrandweer kunnen voor rondes door de B.B.'s whalegang lopen. De patrouilles moeten hun rondes met het minst mogelijke leven maken. In de afgelopen nacht leek het vaak een heel regiment cavalerie. Ze moesten inzien dat het beslist onnodig is hen, die op dat moment geen wacht hebben, wakker te houden, al moet ik erkennen dat het wel heel belangrijk is midden in de nacht te horen: dit is de hut van de 1e officier, zou die met dit slingeren nog kunnen slapen. Voor hen die mochten betwijfelen, mijn nachtrust was perfect. Zeezieken! ! ! Laat, je niet ontmoedigen. Het gaat wel weer over en het vlugste als je door blijft werken. Als je met Neptunes keuvelt, leun dan niet op het hekwerk. Als je overboord duikelt, is de kans gered te worden heel gering." Hoewel de landingen door de piloten goed werden verricht, was het percentage vliegtuigen hoog dat door de landingsgestellen zakte. Een vliegtuig gleed zelfs tot aan de rand van het dek en hing half buitenboord met lekkende benzinetanks vlak boven de uitlaat van de dieselmotoren. Goede raad was duur, experts van de Fairey -Company, die de vliegtuigen had geleverd, werden aan boord ontboden. Wij lagen in de baai van Penzance (Cornwall) ten anker. Er stond stond een stormaclitige wind en veel zeegang in de baai. Geen vissersvaartuig waagde zich naar buiten en onze motorsloep strijken zou niet verantwoord zijn. Nu boden twee ervaren zeilers (Luitenant ter zee J. Bussemaker en onze chirurg, Dr. J. B. Hillen) zich aan om zeilend met de whaleboten de experts van de wal te halen. Helicopters bezaten wij nog niet en er stond niet veel anders op dan het risico te nemen. Beide sloepen liepen het haventje binnen en namen tot verbazing van de toegestroomde bevolking de Britten aan boord, die omhangen met zwemvesten onderin de sloep werden gelegd en opgewekt, hoewel zij drijfnat waren, op het vliegdek verschenen. Spoedig was het raadsel opgelost, onze Fireflies bezaten smallere banden dan de firefiles die tot dusver op éscortcarriers waren geland. De Admiralty gebruikte dit type vliegtuig alleen nog maar op grotere vliegdekschepen, waar de landingsbaan langer was en de landing bijgevolg lichter kon worden uitgevoerd.
Wij staakten dus verdere vliegproeven en ik begaf mij naar Londen voor een bespreking op de Admiralty.
Wij lagen toen in de baai van Milford Haven (Zuid Wales), weinig beschut en op slechte ankergrond.
Ik vertouwde het schip aan de 1e officier met een gerust hart toe, deze wist dat de veiligste plaats

voor een vliegdekschip bij storm de volle zee is. Als ik mij goed herinner hadden wij kort tevoren onze overigens zeer bekwame deklandingsofficier (beter bekend als de "batsman", die in iedere hand een soort pingpong racket houdend vanaf het schip de piloten aanwijzingen voor de landing geeft) wegens een gemaakte beoordelingsfout in een andere functie te werk gesteld. Van de brug volgden wij de manoeuvres van het landende vliegtuig. dat vrij hoog boven het dek dicht voor de z.g. barrier was. Een uit staaldraden geconstrueerd hek, dat moest beletten dat de vliegtuigen na hun landing in zee rolden, dan wel de achter de barrier opgestelde vliegtuigen zouden beschadigen. Plotseling gaf nu onze batsman het stopsein, dwz het stoppen der motoren, hetgeen het vliegtuig in de barrier zou hebben doen terecht komen, ware het niet dat de piloot, instede van de toevoer van benzine af te sluiten, vol gas gaf en over de barrier heenvloog en een aanloop voor een geslaagde landing nam. Gelukkig waren het hoofd vliegdienst en ondergetekende het geheel eens en schoot ons weinig anders over dan voorlopig met een andere batsman in zee te gaan. De Admiralty was zo welwillend tijdelijk een batsman van de Fleet Air Arm af te staan

.

Z.K.H. de Prins der Nederlanden in gesprek met Luitenant Admiraal C.E.L.Helfrich augustus 1947

Terugkomend in Milford Haven vond ik de baai leeg en wachtte enige tijd op de kade, in vol vertrouwen dat de 1e officier het schip wel weer thuis zou brengen. Kort daarop kwam de neus van ex H. M. S. Nairana om de hoek van de landtong glijden en weldra deelde de 1e officier mij mede dat hij wegens krabbend anker en opkomend stormweer het anker had gelicht en voor de kust had gekruist.

Inmiddels was in het toenmalige Ned.-Indië een dringende behoefte aan vliegtuigen ontstaan, die niet alleen steun aan grondtroepen zouden kunnen geven, doch ook verkenningen konden verrichten. Ons squadron Fireflies zou dus goed te pas komen, mits de nodige reservedelen met munitie tegelijk met de vliegtuigen aldaar zouden arriveren. Luchtmacht is minder mobiel dan gemeenlijk wordt verondersteld en in hoge mate afhankelijk van zeetransport. Geen wonder dat wij opdracht ontvingen 15 Fireflies, volledig uitgerust en bewapend, met circa 1000 ton reservedelen en 1000 ton munitie naar Java te vervoeren. Allereerst was een jaarlijks onderhoud bij de Werf- en Dok Maatschappij "Wilton Fijenoord" onvermijdelijk. Bij het opvaren van de Waterweg zagen wij twee wrakken, waartussen het schip juist kon doorglijden. Een uitvarend koopvaardijschip kwam ons tegemoet en scheen op hetzelfde moment van de nauwe doorvaart gebruik te willen maken. Onze zeeloods stelde ons gerust: wij hadden het tij mede en de tegenligger zou op ons moeten wachten. Geen sprake van, het voer rustig verder. De jeugdige loods van laatstgenoemd schip was blijkbaar een andere mening toegedaan. Wij gleden zo dicht

langs elkaar dat hadden wij wat langere armen gehad, wij elkander de hand hadden kunnen drukken. Onze loods barstte van verontwaardiging, voornamelijk omdat zijn jeugdige collega vrolijk met zijn pet naar ons wuifde. Bij het invaren van Wilton-Fijenoord's haven, met assistentie van een aantal kleine sleepboten van de werf, zagen wij tot onze schrik dat er onvoldoende plaats was om, zonder een langs de kade liggende koopvaarder opzij te duwen, in het drijvende dok te glippen. Wij richtten enige schade aan de degaussing kabels van dit schip aan, waardoor dit pas 24 uur later kon vertrekken, doch kwamen goed en wel in het dok terecht. Mijn hoofd vliegdienst telefoneerde met het Marinevliegveld, Valkenburg, waarop enige luchtfoto's werden gemaakt waardoor onze onschuld kon worden bewezen en naar ik hoop de Marine de schade niet heeft behoeven te betalen.
Terug in Engeland brachten lichters de containers met reservedelen en voorraden, terwijl ook de munitie werd geladen. In het King George the Vth dok te Glasgow reden de 15 fireflies vanaf een nabijgelegen vliegveld aan boord. In de hangaar werden zij met spandraden vastgesjord. De benzinetanks moesten gevuld blijven teneinde corrosie van de tanks gedurende de overtocht te vermijden.
Eind, augustus 1946 waren wij gereed voor vertrek, toen plotseling een jeugdig officier van de Technische Dienst naar Nederland werd ontboden. Hij moest voor de krijgsraad terecht staan wegens het kort na de bevrijding eigenmachtig doen exploderen van een bom, in de omgeving van Hilversum, die daar voor en circa. f 20.000 schade zou hebben aangericht. Ongetwijfeld had hij uiting willen geven aan zijn vreugde over het vertrek der bezetters, zijn verdediger zal wel het accent hebben gelegd op het gevaar dat leken de bom zouden hebben aangeraakt en daarmede in de lucht konden zijn gevlogen. Nu was zijn grootste zorg dat hij de reis naar Indië zou missen. Wij beloofden naar hem uit te zien nabij de Z.W.-punt van Engeland, indien hij daar op eigen risico naar toe wilde komen. Op de afgesproken plaats in de baai van Pezance zagen wij op 30 augustus een eenzame figuur, die door onze sloep werd afgehaald en zo werd de ondeugd beloond. Slechts één lid van de bemanning liet liet afweten. Hij liet een beleefde brief achter, zeggende spiritist te zijn. Een waarzegster had hem voorspeld dat het schip in Indië op een mijn zou lopen en in de lucht zou vliegen.

De Reis

Het was een lange ruk van Glasgow naar Simonsstad in Zuid-Amerika. De commandant wordt dan voor het probleem gesteld: hoe houdt men de mensen in een goede lichamelijke en geestelijke conditie. De deksbemanning had zijn handen wel vol aan het onderhoud van schip en bewapening, de machinekamertechnici mochten niet klagen over gebrek aan werk, maar er kon niet gevlogen worden. Wat moesten de oflicieren-vlieger en officieren-waarnemer al die tijd doen. Al spoedig bereikten mij berichten dat zij een meer dan wenselijke belangstelling ontplooiden voor de alcoholische dranken. Wij organiseerden dus een strategische kaartoefening waarbij de piloten in twee partijen werden ingedeeld. Weldra waren zij op papier in de Griekse archipel elkaar verwoed aan het verkennen en bombarderen. Voor velen van hen was het een openbaring dat er nog zoiets als een „art of war" bestaat. Sport werd druk op het vliegdek beoefend, met name hockey en dektennis. Gezien de toestand in het toenmalige Ned.-Indië moest met het gebruik van vuurwapenen rekening worden gehouden. Onze timmerlieden maakten een grote vierkante geweerschietschijf die op de achterlift werd gezet. De geweerschutters stelden zich ter hoogte van de brug op. Het schieten geschiedde ploegsgewijs, officieren, onderofficieren, matrozen, stokers etc. Ik had voorheen onze oefeningen in het geweerschieten altijd weinig reëel gevonden: in werkelijkheid wordt er toch teruggeschoten en men moet leren goed te richten en het geweer snel te hanteren ondanks de spanning waaronder men is blootgesteld. Door het tijdselement in te voeren hoopte ik dat de schutters althans enigermate onder spanning zouden worden gezet. Iedere schutter kreeg 2 houders met elk 5 patronen en elke ploeg mocht, naar ik meen binnen 20 sec., zoveel van deze patronen verschieten als men kon. Dat deze oefening zin had bleek alleen reeds door het feit dat één der schutters een houder met patronen achterste

voren wilde vastmaken. De groep officieren behaalde het hoogste aantal punten. Gelukkig dat tijdens de schietoefening het achterschip was afgesloten, later bleek dat enige ricochet-schoten door de, overigens lege, parachutebergplaats waren gevlogen.
Op deze route, ergens in de Zuid-Atlantische oceaan, speelde zich een droevig voorval af. Het schip lag rustig op zijn koers, het weer was fraai, wel stonden er witte kopjes op de golven. Een matroos stond op een mitrailleur bordes en was bezig het dekkleed af te nemen. Dit schoot onverwachts los en hij viel achterover ongeveer acht meter naar beneden in zee. De officier van de wacht greep direct goed in, gooide een boei en draaide het schip rond. Ik rende zo snel mogelijk naar de brug, zag de drenkeling nog een ogenblik recht vooruit, een moment later was hij voorgoed verdwenen. Wij visten de boei op. Bleven geruime tijd op deze plaats drijven en vervolgden daarop onze koers. De eerste officier wist de neerslachtige stemming te doorbreken door het organiseren van sport op het vliegdek.
Wij hadden veel oorlogsvrijwilligers aan boord, waarvan slechts weinigen ooit de evenaar hadden gepasseerd, zodat het overschrijden daarvan moest worden gevierd.

Neptunus reikt de commandant een grootkruis op

Na een telegramwisseling met de mij onbekende Neptunus, die zijn bezoek aankondigde, ontving ik een programma dat o.a. de navolgende zinsnede bevatte: „Ten 1400 nautische volkslied, onder de tonen waarvan klimt Neptunus met zijn gevolg aan boord en wordt overgefloten door de schipper en adelborsten; de commandant heet Neptunus welkom en biedt een borrel aan."
Neptunus reikte mij een 16-puntige koperen ster uit (kennelijk in de machinekamer vervaardigd) met de inscriptie: Grootkruis in de Orde van de Drijvende Balie. De reis verliep verder zonder incidenten, wij waren blij de eerste albatrossen te zien. Een kleine vogel streek op het schip neer en kondigde de nabijheid van land aan.
20 September 1946 liepen wij het nauwe bassin van de toen nog Britse Marinebasis Simonstown binnen. De onvermoeibare Karakorum klimmer Dr. Ph. C. Visser, ambassadeur van Nederland, ontving het schip op een bijzonder sympathieke wijze. Vele schepelingen werden door Kaapse families thuis genodigd en op autoritten medegenomen. De Nederlandse Vereniging in Zuid-Amerika onthaalde de bemanning in een grote schouwburg, waarbij een toepasselijk toneelstuk door amateurs werd opgevoerd. In mijn dankrede was ik onvoorzichtig genoeg te beloven, als wij Kaapstad op de terugweg zouden bezoeken, ook een voorstelling te doen geven.
Nu hadden wij de oversteek Simonsstad-Tandjong Priok voor de boeg. Verscheidene dagen na ons vertrek kreeg een zware deining uit het zuiden, kennelijk van de „Roaring Forties" afkomstig, ons te pakken. Het schip slingerde hevig, doch uit hoofde van de stabiliteit bestond geen enkel gevaar. Het hoofd vliegdienst vroeg mij met een somber gezicht eens in de hangar te komen kijken. Daar steeg aan het einde van iedere slingering uit de gemartelde vliegtuigen een dof gekreun naar boven. Dan zakten de landings gestellen aan één zijde naar beneden en stonden de spandraden aan de andere zijde snaarstijf. Braken deze draden van één vliegtuig, dan zou het

losgeraakte vliegtuig ook de andere wel in beweging zetten, de benzine zou wel uit de beschadigde vleugels stromen en ongetwijfeld zou wel spoedig een vonkje een explosie tot stand brengen, aldus een eind aan ons kortstondig bestaan makend. „Kunnen wij niet gaan bijliggen?" Het hoofd vliegdienst, die deze vraag opperde, kon mij echter niet garanderen dat de deining spoedig zou afnemen. Wij sjorden dus de fireflies met beschikbare staaldraden en met touwwerk nog steviger vast dan de Admiralty voorschriften luidden. Een dag of wat later hield het slingeren op. Met onze 15 knopen kwamen wij gaande weg in de buurt van de Cocos of Keeling eilanden waar tijdens de eerste wereldoorlog de kruiser Emden na een vuurgevecht met de Australische kruiser Sydney op een rif werd gezet. Wij liepen dank zij onze radar des nachts tussen de eilanden van deze groep door, de koers was nu op Straat Soenda afgezet. Daar kwam in de Welkomstbaai de torpedobootjager Hr. Ms. van Galen met de commandant Zeemacht, vice-admiraal A. S. Pinke in onze buurt, waarvan laatstgenoemde zijn vlag deed hijsen op het vliegdekschip. Hij woonde het afvliegen van de fireflies op onze brug staande bij en vertrok daarna voor ons uit naar Tandjong Priok. Wij moesten allereerst ruim 100 zeemijlen zuidwaarts varen van de ingang van Straat Soenda, om genoeg wind te vinden voor het opstijgen der vliegtuigen, want deze waren volledig uitgerust en hadden de wind hard nodig om van het dek los te komen.

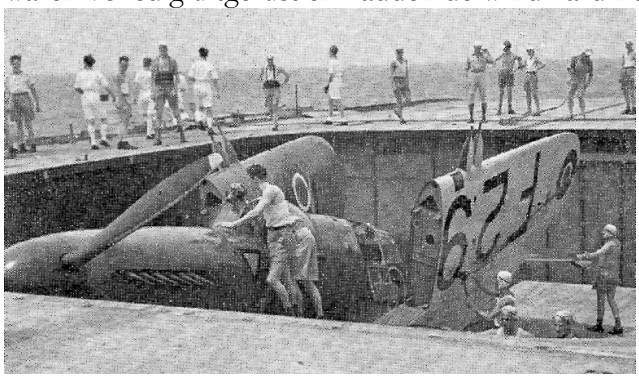

Een Firefly komt naar boven in de lift

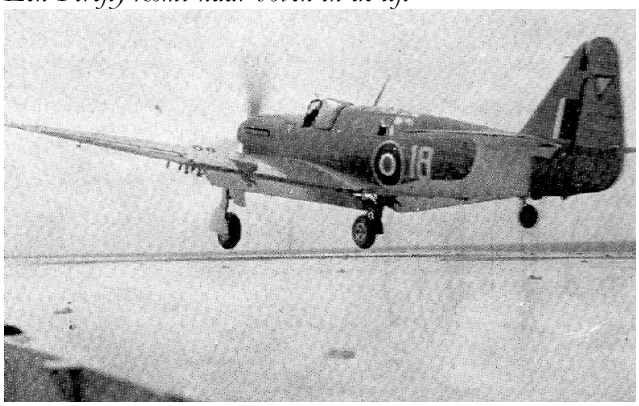

Afvliegen van en Firefly bezuiden Java

Het afvliegen verliep vlot ondanks het feit dat de piloten in bijna twee maanden niet hadden kunnen oefenen. Bij één vliegtuig ontstond kortsluiting en brand in het radiotoestel, dat in zee werd geworpen. Bij een ander toestel kon de piloot de wielen niet omhoog krijgen en vroeg een beslissing, landen of doorvliegen. Landen zou ernstig gevaar voor de nog aan dek staande vliegtuigen en zeker voor het vliegtuig zelf kunnen opleveren. Kon het vliegtuig de afstand naar het enige vliegveld, waar onder de huidige omstandigheden Nederlandse vliegtuigen met zekerheid konden neerstrijken en dat niet verder dan 150 zeemijlen verwijderd was (Kemajoran te Batavia), ondanks de extra luchtweerstand van het landingsgestel halen? „Doorvliegen" adviseerde Elias, en zo geschiedde. Snel waren de fireflies uit het gezicht, de vliegtuigdirektie-officier meldde dat zij de goede richting bleven vliegen, kort daarop verdwenen zij van het radarscherm. Alle vliegtuigen arriveerden goed en wel op Kemajoran, waarbij van één toestel het

landingsgestel bezweek.
Wij liepen de haven van Tandjong Priok binnen en merkten spoedig dat deze tijdens de Japanse bezetting belangrijk was aangeslibd. De meermanoeuvre verliep daardoor minder vlot, omdat het schip met de motoren tegen elkaar inwerkende, precies andersom draaide dan mocht worden verwacht. De zuiging onder het schip was te sterk, gaven wij minder vermogen dan ging het beter. De miniatuur sleepbootjes konden niet veel uitrichten. Voor velen van ons, die Java van vroeger kenden, was het triest te zien hoezeer het land door de bezetting van de Japanners en de daarop volgende verwarring had geleden. In de te mijner beschikking gestelde auto zaten nog de kogelgaten die daarop niet lang geleden waren afgevuurd. Het was nu zaak de voorraden en munitie van het squadron naar Soerabaja te brengen, de route zou via Semarang lopen. Te middernacht werd ik gepord door de officier van de wacht die verklaarde dat wij ons temidden van de Karimoen Djawa eilanden bevonden. De radar vertoonde inderdaad rondom een aantal eilanden. Het leek mij hoogst onwaarschijnlijk dat onze kompassen zo onbetrouwbaar zouden zijn, maar wij hadden tijd over. Voor alle zekerheid besloot ik te ankeren en daglicht af te wachten. Toen bleek alles loos alarm, de radar had kuren vertoond, die bij de na de oorlog gefabriceerde toestellen niet meer zo spoedig voorkomen. Met enige officieren begaf ik mij te Semarang naar de frontlinie, waar ons spoedig duidelijk werd hoeveel zelfbeheersing van onze veelal jeugdige soldaten vooral des nachts werd gevergd, als zij eenzaam op hun post lagen. Eén van onze officieren had dicht bij de frontlinie gewoond en voor de bezetting door de Japanners een kist met eigendommen bij een bevriende Javaan achtergelaten. Hij kreeg de ongeopende kist weer terug en constateerde bij het uitpakken, dat hij boven zijn eigendommen als een soort talisman het "Reglement voor de Krijgstucht" had gelegd.

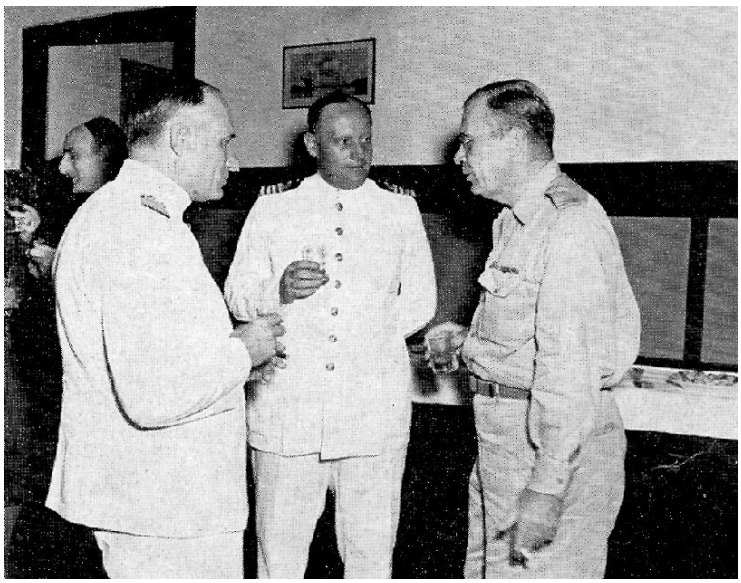

Vice-Admuraal A.S. Pinke en Dr. H.J. van Mook, Luitenant Gouverneur-Generaal. in gesprek met de commandant .

Vervolgens zetten wij koers op de ingang van het Westervaarwater van Soerabaja, tussen Madoera en Java. De marinestaf te Batavia had zich voorgesteld, dat wij dit vaarwater zouden binnenlopen, meren in de haven van Perak (koopvaardijhaven te Soerabaja) en de voorraden ontschepen, die dan vandaar naar het marinevliegkamp Morokrembangan zouden worden vervoerd.
Dat zou dan met vrachtauto's dan wel met lichters via de geul van Morokrembangan kunnen geschieden. Als jeugdig officier, nauwelijks 21 jaar oud, was ik eens toegevoegd geweest aan een Luitenant ter zee le klasse voor het in kaart brengen van deze geul. In de felle zon loodden wij de hele dag. lk was in een vlet met 2 koelies bezig aan de landzijde van een laag bruggetje toen tegen

de avond mijn chef in de motorsloep naderde van de zeezijde, die ons terug zou slepen. De sleeptros liep onder de brug door maar de vlet bleef onder de balken van de brug steken en kon noch voor noch achteruit tengevolge van het snel stijgende waterpeil. Wij lagen plat in de vlet en goede raad was duur. Ten einde raad schroefde ik de stop uit de vlet waarop het koude water de vlet deed zakken en de koelies een luid geschreeuw aanhieven, denkende dat hun laatste uur had geslagen. De vlet schoot los, gelukkig kon ik de stop weer vastschroeven. De lodingen bleken overigens vrij waardeloos omdat: ik verzuimd had de juiste tijden. te noteren. Mijn chef had mijn intelligentie overschat en ik de zijne. Misschien aangemoedigd door dit experiment vroeg ik toen overplaatsing van mijn Marinekazerne naar de dienst der Hydrographie, hetgeen niet werd toegestaan omdat daar Oostenrijkse zeeofficieren waren aangenomen en geen behoefte bestond aan onervaren figuren. Het vollopen der vlet bracht mij op het idee dat ik wellicht geschikt zou zijn voor de onderzeedienst, waarheen ik gelukkig spoedig werd gedirigeerd en zeer leerzame en boeiende ervaringen opdeed. Afkeer van de geul van Morokrembangan was echter niet de reden dat ik niets voor het plan van de marinestaf gevoelde. In het Wester vaar water lag dwars over de vaargeul het wrak van Hr. Ms. „de Zeven Provinciën" terwijl zich in de buurt een aantal niet geëxplodeerde magnetische mijnen lagen, geworpen door Amerikaanse of Engelse vliegtuigen. Ik ankerde dus in volle zee, ongeveer op de plaats waar het m.s. „Oranje" ook had gelegen en besloot in de motorsloep poolshoogte van de situatie te nemen. Daar lag ons in 1909 gebouwde pantserschip, met zware slagzij en flink verroest, waarin ik (uit Nederland vertrokken) in 1922 ter rede van Soerabaja arriveerde en dat te midden van vele koopvaardijschepen ankerde, want de haven van Perak was nog niet gemaakt. Het schip werd door sommige officieren soms de „Smile of Europe", door de Nederlandsche schepelingen „de Vette Hap" en door de Javaanse matrozen „Kapal Toetoep Permissie" (letterlijk: schip waar men geen verlof krijgt) genoemd. Ik had nu wel genoeg gezien en voer in de sloep door naar Soerabaja, langs de door extremisten bezette batterijen bij Grissee (waar nog wel enkele Japanners zullen hebben gezeten) die ons te onbelangrijk voor een beschieting vonden (naar ik vermoed), voor een bezoek aan de maritiem commandant van Soerabaja, kapitein ter zee C. J. van Wannig. Met diens bekende voortvarendheid stelde deze twee door Japanse krijgsgevangenen bemande landingsvaartuigen ter beschikking. Kort daarop kwamen deze buitengaats langszij en namen ijverig de munitie en voorraden in ontvangst. Zelden hadden wij mensen zo snel en goed zien werken, met een enorm fysiek uithoudingsvermogen, hoewel onze oorlogsvrijwilligers nauwelijks voor hen onderdeden. Wij hadden een drieploegen dienst ingesteld, dus zeewacht, waarbij dag en nacht een ploeg aan het ontladen was, een ploeg kon slapen en de derde ploeg kon zich dan verpozen. In de praktijk kwam dit laatste neer op het vangen van haaien, die na de vangst met de vliegtuiglift naar het vliegdek werden getransporteerd alwaar korte metten met hen werd gemaakt. Zo ging de tijd snel voorbij, onze mensen bleven gezond, wat bij een verblijf in Soerabaja zeker niet het geval zou zijn geweest, en het aantal haaien in de Javazee werd iets kleiner.
Wij lagen zo één of twee weken voor de ingang van het Westervaarwater en de schipper van een grote Inheemse prauw of kustvaartuig zag ons blijkbaar voor een wachtschip aan. Des nachts kwam hij met een sloepje aan boord en vroeg een papier met mijn handtekening opdat hij door mocht varen naar Soerabaja, welke vergunning hem gaarne werd verleend. De „Kompenie" had dus nog wel enig gezag op zee. Trouwens, vele vissersscheepjes hesen de rood-wit-blauwe vlag in top als zij het vliegdekschip zagen passeren. Wij ontvingen telegrafisch de waardering van vice-admiraal A.S. Pinke voor het snel ontladen van de onderdelen en munitie van het vliegtuigsquadron en daarop de opdracht tot het houden van een kruistocht door de Molukken, waarbij onderweg 400 ton djatihout van de houtontginning op Moena (bezuiden Celebes) zou worden geladen. Daardoor zou de Marine spoedig over hout kunnen beschikken benodigd voor het afbouwen van de nieuwe loodsboten in Nederland.
Op het Marinevliegkamp te Morokrembangan konden wij de hand leggen op 2 Japanse vliegtuigen, die op het vliegdek werden vastgesjord. Wij hoopten dat daardoor de functie van het schip duidelijk zou blijken. Geregeld zagen wij in de cockpit onze mannen zitten en het was wel

zeker dat er op souvenirs werd gejaagd. Het vertonen van deze vliegtuigjes had in zoverre succes dat in Makassar de militaire commandant een ijlbode zond met verzoek de vliegtuigen onverwijld te doen opstijgen voor het opsporen van een lijnvliegtuig dat vermist was, doch dat gelukkig enige uren later te Makassar landde. Onderweg naar Makassar scheelde het weinig of de hiervoren genoemde spiritist had gelijk gekregen. Onze officier der artillerie stond toevallig zelf in één van de munitiebergplaatsen toen hij achter zich een sissend geluid hoorde en een doos met aanvuurladingen zag opbollen, terwijl daaruit rook opsteeg. De doos of kistje stond dicht bij de raketten, die bestemd waren om zo nodig de vliegtuigen meer snelheid te geven bij het opstijgen. Bij het horen van het signaal brand alarm snelde ik naar de munitiebergplaats, waar de zaak al onder controle was. Niettemin bevredigde mij het gebeurde niet, vooral toen bleek dat vele raketten, geproduceerd tijdens de oorlog in Engeland, tegen het einde van hun levensduur liepen. Wij wierpen ze dus buiten boord, het water was diep genoeg. Teneinde geen moeilijkheden met de rekenkamer te krijgen zond ik een sein aan de minister van Marine, vermeldende dat ik voornemens was mij van de raketten te ontdoen, met de nodige bijzonderheden over het incident. De aankomst te Makassar op 13 november verliep weinig vlot. Tengevolge van de aanslibbing konden wij het schip niet langs de door de havenmeester aangewezen kade krijgen. Daar stond een nicht van mij met een grote bos bloemen, die beschenen door de felle zon, steeds verder het hoofd bogen. Wij meerden toen iets verder aan een steiger.
Op 18 november 1946 bezocht de resident met de vorsten van Boni en Gowa het schip, terwijl zich in het gezelschap ook een aantal zelfbestuurders bevonden. Voorop liep de vaandeldrager met de pajong van de vorst van Gowa. Iedere middag was het schip stampvol van Indonesische bezoekers, die zich waardig gedroegen. Er was geen sprake van diefstal. Niettemin was Zuid-Celebes nog niet geheel veilig, verteld werd dat zojuist twee Nederlanders op 3 kilometer van de stad waren vermoord. Wij brachten een bezoek aan Malino, het vacantieoord in de bergen, waar onze bemanning in ploegen heen werd gezonden. Later hoorden wij dat na ons vertrek extremisten een aanval op het kamp hadden gedaan, die werd afgeslagen. Kort daarop liepen wij Straat Boeton binnen, een nauwe straat met veel stroom, die het eiland Boeton scheidt van het eiland Moena. Wij ankerden voor de kampong Ralia (Moerra). In 1923 had ik als jongste officier a/b Hr. Ms. „onderzeeboot K IV" een nachtelijke oefening in deze straat bijgewoond, waarbij onze commandant Hr. Ms. „de Zeven Provinciën" moest torpederen, die voor Raha ten anker lag. Wij voeren onder het cordon bewakende torpedobootjagers door. Tengevolge van een lekkende olietank rook één dezer jagers ons en konden wij nauwelijks meer dan enige minuten bovenkomen ter vaststelling van onze positie. Wij konden toen enige witte plekken op de kalkrotsen zien, die wij hadden genoteerd tijdens onze doorvaart overdag voordat de oefening begonnen was. Bij dag worden waren wij vlak bij het pantserschip. De atmosfeer in de boot was bijna ondragelijk, de koelmachine was uitgevallen, de temperatuur hoog opgelopen. de vochtigheidstoestand bijna 100. Bijna negen uur aan een stuk onder water was voor die dagen veel. Twee torpedo's werden afgevuurd, waarvan één in de dekbuis bleef hangen door een defect van deze buis. Nu kwamen wij boven, op het vlaggeschip was alarm geslagen, waar men ons waarschijnlijk niet meer verwacht had. De commandant moest zich nu in het wit kleden om naar de eskadercommandant te varen. Volkomen uitgeput gingen wij op het dek liggen. Helaas konden wij toen niet aan de wal gaan in Raha, nu namen wij contact op met de plaatselijke bestuursambtenaar en het houtkapbedrijf. Weldra gleden de vlotten met de djati houtblokken langszij die door onze. laadboom gehesen, naar de lift op het vliegdek geleid en vandaar naar de hangar werden gereden. Gelukkig bevond zich onder onze officieren een oud stuurman van de K.P.M., die met het stuwen van de houtlading werd belast. Hij liet de balken langscheeps leggen, zodat hun gewicht door de dekbalken werd gedragen en zorgde voor een hoeveelheid hout, geschikt voor het zeevast stuwen van de lading. De houtvester van de onderneming stelde zijn vrachtauto ter beschikking zodat bijna iedere dag liefhebbers in het binnenland konden jagen. De bevolking had veel last van wilde varkens, die men tevergeefs met vergif had proberen uit te roeien. 5 wilde buffels, 12 herten en 30 varkens vulden weldra onze vriesruimen. Ongelukken

bleven gelukkig achterwege, al verdwaalde één schepeling, die een nacht in de rimboe moest doorbrengen. Wij stelden het schip open voor de bevolking van Raha en omstreken, ongeveer duizend Boeginezen, drieduizend Moenezen en een aantal Javanen en Makassaren. Vergezeld door hun gezin keken zij hun ogen uit op het vreemde schip, beschaafd en rustig zoals men van Indonesiërs kan verwachten. Het personeel van het houtkapbedrijf had een avondje georganiseerd met een toneelgezelschap dat zich de „Dolly Jokers" noemde, waarbij een drietal Javaanse vrouwen optraden, die vroeger bij de z.g. „Komedie Stamboel" verbonden waren geweest. Een klein Javaans jongetje zong in het Maleis, begeleid door een band, spelend op zelfgemaakte muziekinstrumenten. Daarop volgde een toneelstuk dat twee uur duurde, met vele grapjes op Amerikanen, Engelsen, Indonesiers en vermoedelijk ook wel op de Hollanders, terwijl een satire op de politieke toestand niet ontbrak. Mijn dankwoord moest natuurlijk in het Hoogmaleis zijn. Had ik indertijd maar opgelet bij de lessen daarin gegeven door Amaroellah Gelar Soetan Mangkoeto Bin Mangkoeto Caijo in het Kon. Instituut voor de Marine, doch dat hadden noch ik noch mijn kameraden ooit gedaan en het enige wat ik mij van deze lessen herinner is de naam van onze leraar. De bestuursambtenaar corrigeerde vlug mijn speech, die naar ik hoop wel begrepen werd. Wij bezochten de Sultan van Boeton aan de overzijde, zagen daar vele kanons van de V.O.C. liggen en ontvingen hem bij ons aan boord op de lunch.

Tenslotte staat mij voor de geest dat wij nog bij stikdonkere nacht reden in een jeep tussen de paalwoningen, bij. het licht van de spotlights en koplampen schietend op varkens die zich onder de huizen bevonden. Dat zijn zo van die dingen die men in Nederland niet kan doen. Nadat het anker was gelicht zetten wij koers op de noordelijke uitgang van de Straat. In de kleine kaartenbak lag bij gebrek aan ruimte de detailkaart van de ankerplaats gevouwen. Ik zag een verdachte verkleuring recht vooruit, die wij toen gemakkelijk konden ontwijken. Het bleek een klip te zijn, die juist op de vouw lag. Een ongeluk zit soms in een klein hoekje en zonder geluk vaart niemand wel. De marineraad zou mij niet hebben vrijgesproken indien wij waren gestrand.

De woning van de sultan van Boeton

Wij voeren naar Ambon, waar gelukkig weinig wind stond. Sleepboten waren niet aanwezig doch de meermanoeuvre was niet moeilijk. De stad was nog zwaar gehavend door de luchtbombardementen, doch de missigit stond overeind. Op de muur tegenover het schip projecteerden wij films, waar de bevolking naar kon kijken. Wij ankerden nog voor de kampongs Asiloeloe en Hito-Larna en werden met feestbetoon door de inwoners ontvangen.

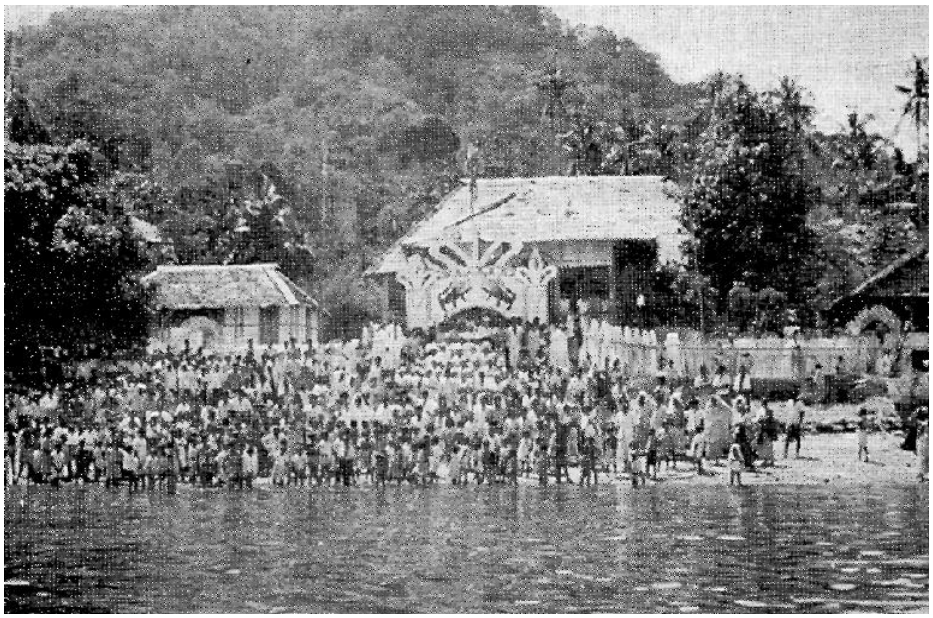

Vertrek van Asiloeloe

Nu was Banda aan de beurt. Wij ankerden onder het eiland Neira van de Banda groep waar volgens de kaart voldoende water zou moeten staan. Wij konden echter dichtbij riffen zien en gezien de vulkanische aard van dit gebied moesten wij met een wijziging van de bodemgesteldheid sinds de laatste opname ernstig rekening houden. Ik besloot daarom onverwijld het anker te lichten en verder uit de kust dieper water te zoeken. Bij het verlaten van de oude ankerplaats tikte de stuurboordschroef even aan tegen een steen. De volgende dag stelde onze chef machinekamer, kapitein-luitenant ter zee van de technische dienst B.W. Vinke een onderzoek in, waaruit bleek dat slechts één blad licht was gehavend, de schroefas vertoonde geen enkele trilling. De op ons van ongeveer 700 meter hoogte neerziende top van de Goenoeng Api lokte uit tot een beklimming, die ik met een aantal officieren ondernam. De gids was niet zozeer nodig om de weg te vinden als wel om ons te verzekeren dat de „djamboes" die wij vanwege de hevige dorst onderweg plukten, niet vergiftig waren. Achter en beneden ons kwamen een aantal jeugdige monteurs en matrozen opzetten, die ons inhaalden en net na ons op de top van de op dit moment niet werkende vulkaan stonden. Eén der oorlogsvrijwilligers gaf wel duidelijk blijk een „baroe" te zijn toen hij vroeg of er misschien een café in de buurt was waar hij water kon drinken. Hij kreeg een slok uit de enige veldfles die wij bezaten. Na zonsondergang projecteerde onze camera films op doeken, die buitenboord aan de mitrailleur- bordessen of de bakspier hingen. Langzaam de stroom doorpeddelend in hun kano's, keken vele Bandanezen naar de bewegende figuren en beelden op het doek. Soms gleed een kano dicht langs de valreep en dan werd een kakatoe ingeruild tegen zakdoeken of ander textiel en ik zag dat een klein Bandanees jongetje zijn eigen kakatoe, die op zijn schouder zat, niet wilde verkopen. Zo werd het schip 17 kakatoes rijker, die in een aparte bergplaats naar Nederland werden vervoerd. Eenmaal ontsnapte een kakatoe toen het schip reeds in de Indische oceaan voer, en ging in de mast zitten. De eigenaar, één der schepelingen, moest de kakatoe tot vermaak van zijn kameraden vangen. Geen gemakkelijke zaak.
Na Banda liepen wij op 11 December Tandjong Priok binnen, waar een deel van onze bemanning door thuisvaarders werden vervangen. Voorts kregen wij enige krijgsraadarrestanten mede, die in volle zee, naar ik vermoed tot hun genoegen, uit de cel werden gehaald en in de vrije lucht mede hielpen aan het roestvrij maken van het vliegdek. Ook begingen wij de fout een herdershond, toebehorend aan een Marinefamilie, te overvoeren. Het uitvaren van de haven liet ik aan een jeugdig Luitenant ter zee over, die wegens een wrak ietwat dicht langs de Oostelijke pier kwam, doch oordeelde ingrijpen mijnerzijds voorbarig. Nauwelijks was het voorschip buiten

de haven of het werd krachtig naar bakboord geduwd, zodat de stuurboordschroef dreigde in aanraking met de stenen pier te komen. Kennelijk was er tijdens de bezetting een bankje gevormd buiten de haven. Door volle kracht achteruitslaan met de stuurboordsmachine kwam het schip nog bijtijds weer op koers. Het personeel van de machinekamer kende nog steeds het snel manoeuvreren met de Doxford motoren. Met weemoed zag ik de blauwe vulkanen van Java gaandeweg vervagen. Een Engelse schrijver M. Tomlinson beschreef de aanblik van Java eens als volgt:
„There was Java. Under some mountains so distant and of so delicate a colour that they were only a deeper stain of the sky, were spread the flat buildings of Tandjong Priok".
Tijdens de oversteek naar Kaapstad overleed een matroos in de ziekenboeg, die met het gebruikelijk ceremonieel in zee werd begraven.

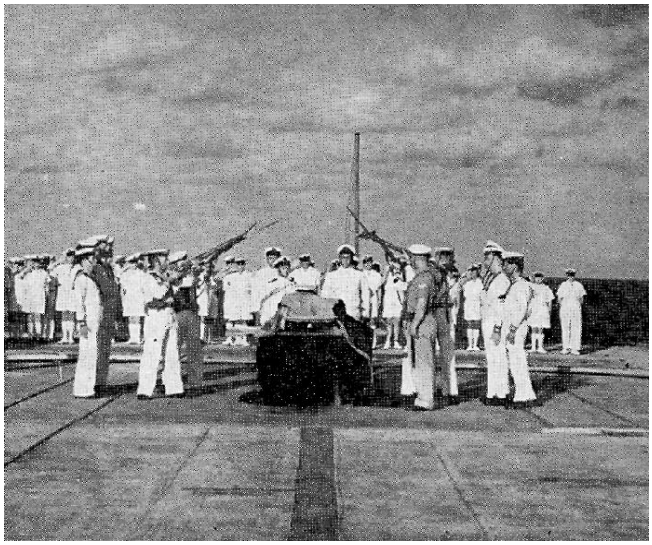
Begrafenisplechtigheid in volle zee

De inmiddels dol geworden herdershond had verscheidene opvarenden waaronder de eerste officier in de benen gebeten (gelukkig .kon hij zijn tanden niet door mijn dikke Canadese waterlaarzen krijgen) en moest worden afgemaakt. Wij hadden goede hoop bijtijds Kaapstad te bereiken opdat de slachtoffers er konden worden ingeënt. Wij hadden telegrafisch de afmetingen van de ambassadeur gekregen van het platform in de toneelzaal waar de inmiddels aan boord opgerichte toneelclub de beloofde opvoering zou geven.
Oudejaarsavond 1946 bevond het schip zich ergens midden in de Indische oceaan.
In één der vele bergplaatsen lag nog een grote voorraad vuurwerk achtergelaten door de Britten. Het afsteken van de vele vuurpijlen zou het nieuwe jaar inluiden en op het vliegdek feestelijk worden begroet. Nadat de radar de omgeving had afgetast en geen schepen in de buurt waren geconstateerd, werden zij opgelaten. De eerste officier, die nimmer enige populariteit nastreefde en de tucht met harde en duidelijke woorden handhaafde, werd door de vrolijke schepelingen op de schouder op het vliegdek rondgedragen.

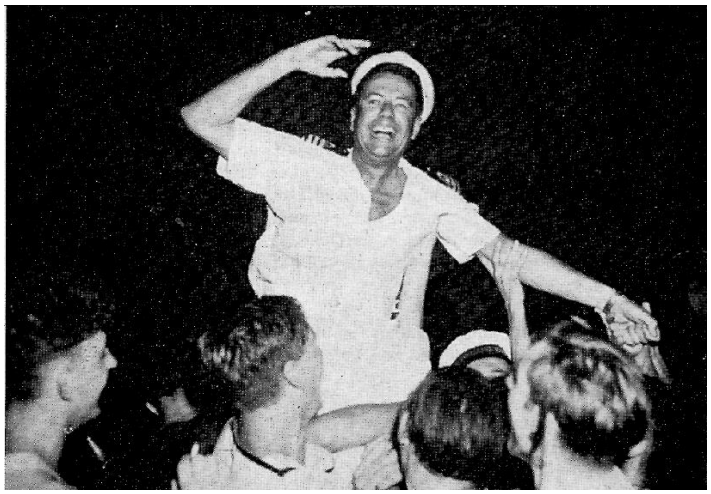
De eerste officier wordt rondgedragen

Het binnenlopen van de haven van Kaapstad op 8 januari 1947 stelde mij even voor een probleem. Er stond een harde tot stormachtige wind dwars op de havens. Weliswaar is de ingang van de haven niet nauw, doch er is weinig uitloop en na het binnenlopen zou ik hard bakboord uit moeten draaien. Aangezien het havenhoofd aan onze stuurboordszijde meteen overging in een kade, bestond het gevaar dat het achterschip, door het onder de invloed van de wind verlijerende schip, tegen deze kade zou worden geduwd. Hoelang zou deze harde wind blijven doorstaan, vroeg ik de loods. Dat kan wel één of twee weken duren antwoordde deze. Ik besloot toen het risico te aanvaarden. Als verwachtbaar was de loods niet vertrouwd met het manoeuvreren met een vliegdekschip. Ik moest dus ingrijpen in diens in het Engels gegeven orders, doch de loods merkte dit niet omdat hij geen Nederlands verstond. Later sneed deze in de longroom op dat dank zij hem het schip toch goed en wel was binnengekomen. Ik liet hem maar in deze waan.
Spoedig na onze binnenkomst ontstonden enige moeilijkheden over het karkas van de arme herdershond, dat de gemeentelijke sanitaire dienst aanvankelijk niet wenste af te halen. Een mijner officieren wilde toen het stoffelijk overschot, met ballast verzwaard, langszij in de haven werpen. Mij was inmiddels bekend geworden dat na ons de Britse Koningin met haar jacht op dezelfde ligplaats zou afmeren en ik voorzag de mogelijkheid dat juist op dat moment het karkas weer aan de oppervlakte zou komen. Gelukkig kwam de auto van de gemeente toch en was ook dit probleem opgelost.
Kaapstad is voor ons Nederlanders de stad van Jan van Riebeeck, waar het oude fort, de molen en de graanschuur (thans Grote Schuur, residentie van de minister-president) herinneren aan de dagen dat de schepen van de V.O.C. hier een steunpunt vonden op hun weg naar of van Indië. Het eikenhout voor herstel van de scheepsromp werd verkregen van de eikenbomen, die iedere kolonist verplicht was op zijn landgoed te planten. Dank zij de bemiddeling van onze ambassadeur werden onze officieren ontvangen door generaal Smuts in de Grote Schuur. Laatstgenoemde beheerste dank zij zijn bijzondere persoonlijkheid de conversatie. Hij roemde Europa, dat zoveel aan de wereld gegeven had op velerlei gebied. Wat hebt gij goede mannen, die moeten hier blijven, vond hij. Hoe gaat het in uw Indië, vroeg de generaal. Ik antwoordde, dat wij daar op weg waren naar nieuwe verhoudingen.
Ja, de dagen van het Herrenvolk zijn voorbij, meende de generaal, die een sterk voorstander bleek van een unie tussen Nederland en de vroegere kolonie. Onze tandarts zag kans te vragen: „wat denkt U van het negervraagstuk?" Generaal Smuts maakte hierop met zijn vinger een groot vraagteken in de lucht en had in ieder geval de lachers op zijn hand. Typisch voor de verhouding met de Zuid-Afrikaanse Marine was, dat onze radarmonteurs de radar herstelden van een Zuid-Afrikaans oorlogsschip terwijl toch dichtbij in Simonsstad een Britse Marinebasis was gevestigd.

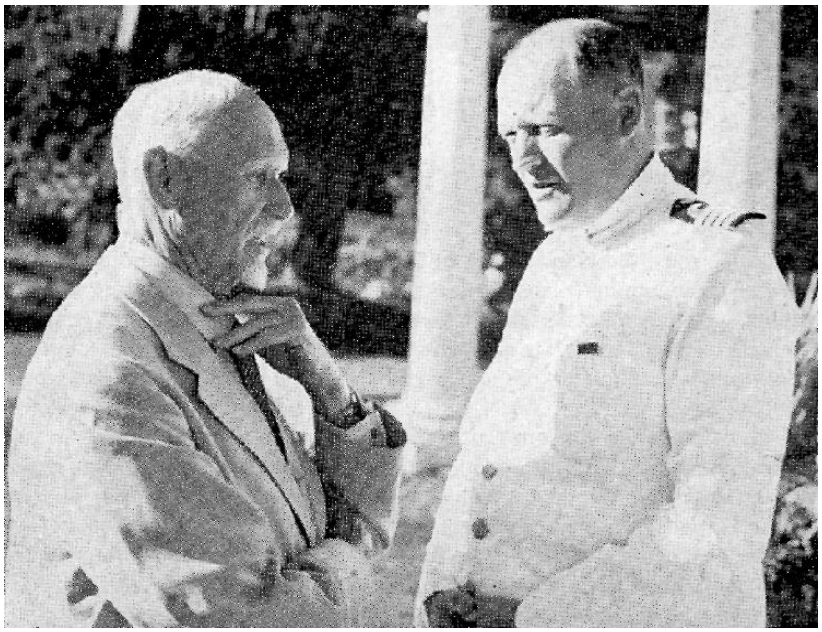

Generaal Smuts in gesprek met de commandant de Booy

Ter hoogte van Senegal kreeg een opvarende appendecitis, waartoe wij voor Dakar ankerden. Dank zij de medewerking der Franse Marine werd de patiënt naar de wal vervoerd, geopereerd en spoedig daarop per vliegtuig naar Nederland getransporteerd, zodat hij de eerste was die in het vaderland voet aan de wal zette. In Casablanca meerden wij achter de hoge havenpier, naar mijn gevoelen een veilige plaats.
Voor alle zekerheid werden de door het slagschip Richelieu achtergelaten kettingen aan het schip bevestigd. Vice-admiraal Barjot begroette mij hartelijk en vroeg wat ik liet liefst zou doen gedurende de weinige dagen dat wij daar zouden blijven. Nu had ik 5 maanden aan boord gezeten en antwoordde: „wintersporten in het Atlasgebergte". Luitenant ter zee de Castelbajac zal U met een auto daarheen vergezellen, aldus admiraal Barjot. Wij bereikten het gebergte, doch bij het zien van de eerste sneeuw stopte de auto. De Senegalese chauffeur was dusdanig geschrokken dat hij niet verder durfde te rijden en dank zij de Franse officier, die het stuur overnam, kwamen wij bij een wintersport-hotel. De sneeuw bleek niet dik te liggen, gelukkig braken wij geen armen of benen. Terug aan boord hoorde ik van de eerste officier dat hij een gehele nacht op de brug had gestaan, beide ankers had laten vallen, de ankerkettingen van de Richelieu waren tengevolge van een hevige deining als glas geknapt. Alle communicatie met het hevig stampende schip was géruime tijd verbroken geweest.
Medio februari 1947 waren wij onderweg naar Amsterdam. Hoewel wij de grote sluis hadden willen binnen schieten in IJmuiden, kwamen wij in een iets kleinere sluis terecht die maar juist ruim genoeg was. Het was inmiddels 18 februari 1947, de sneeuw lag op de kade, waarop de sinaasappels uit Marokko rolden, die de bemanning uit de patrijspoorten de belangstellende toeschouwers toewierpen.
Het Noordzeekanaal was met een ijslaag bedekt die het schip gemakkelijk openbrak, waarop een hondje stond, dat bij de nadering van de mastodont hevig blafte om dan even verder het schip op te wachten en weer te protesteren totdat het dier er genoeg van kreeg. In Amsterdam moest ik enige malen scherp op de kade toestomen om zo het dikke ijs weg te breken. Weldra was deze vrij en kwam de verbinding met de wal tot stand Burgemeester d'Ailly bezocht met enige wethouders of raadsleden het schip en vroeg mij te zeggen in welke functie ik zijn medewerkers aan boord zou kunnen gebruiken. Eén van hen leek mij een opgewekte persoonlijkheid en ik oordeelde hem geschikt voor kok. Dit wekte de lachlust op, betrokkene was lid van de communistische partij.
Aan deze reis bewaar ik met een gevoel van dankbaarheid de herinnering aan de

plichtsbetrachting en kundigheid van officieren, onderofficieren en vele schepelingen, vooral ook aan de energie en opgewektheid van het jeugdige personeel, dat nimmer een buitenlandse reis had gemaakt

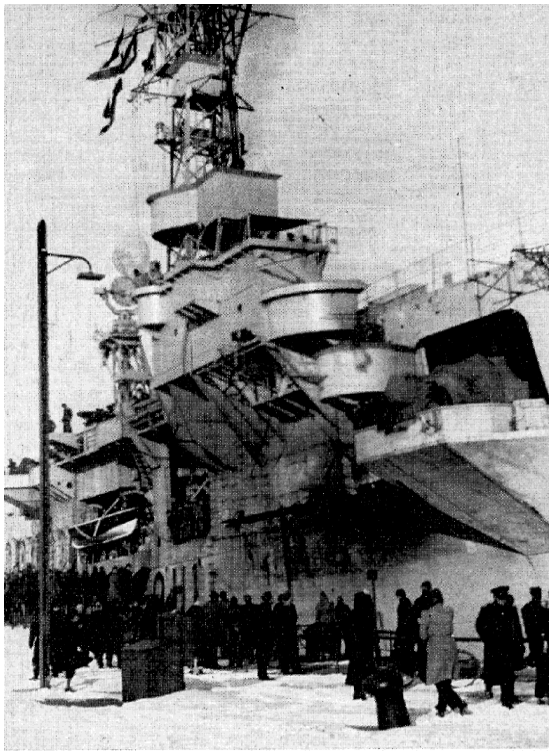

Aankomst in IJmuiden

Geschreven door A. de Booy (oud commandant) KTZ, later VADM. MARINEBLAD 1972.
maart 2000 George J. Visser (IMH)
Overgenomen van het internet: M. Merkelbach HERINNERINGEN AAN DE REIS VAN Hr.Ms. "KAREL DOORMAN" (1) NAAR NED. OOST-INDIE - 1946 - 1947 in vijf delen.
Door A. de Booy (oud-commandant) **...**
Einde supplement 2.

Levensloop Alfred de Booy deel 3
(Na zijn terugkomst van zijn reis met de Karel Doorman naar Ned.Oost Indië, februari 1947 met passages uit het dagboek van zijn vader).
Nu volgde onderhoud van het schip, uitladen van het djatihout voor de afbouw van de loodsboten .Gereedmaken voor een reisje naar IJsland en de Noorse fjorden in groepsverband met twee andere schepen. Twee kleine vliegtuigen werden medegenomen om de vliegtuigdirektieploeg geoefend te houden. Een kink in de kabel, geen deviezen voor de reis. Geen bezwaar wij zouden wel de nodige victualie en brandstof in Nederland kopen en inladen. Weldra lagen wij in een baai ter oostkust van IJsland. Het enige dat aan de afgelopen oorlog deed denken, was een eenzame mijn, die bij vloed de baai in gleed om dan bij eb te verdwijnen. Het dorpje waar we een dag waren leek uitgestorven, de mannen waren hout aan het halen en de rest van de inwoners lieten zich niet zien. In de Noorse fjorden was meer vertier. De Nederlandse ambassadeur nodigde ons in Balholmen, waar hij een voetbalwedstrijd met dansfeest na organiseerde. Het was niet duidelijk hoe wij daar konden ankeren. Naar de wal, terwijl het schip in de buurt op en neer hield. De hotelier wees ons een fotografie, waarbij de Duitse slagvloot van

voor de eerste wereldoorlog in een nauwe baai vlak achter het hotel ten anker lag. Dank zij onze sonar liepen wij de baai binnen en vonden prachtige en veilige ligging achter het hotel.
Terug in Nederland, zomerverlof, waarbij mijn plannen wijzigen om het vrijgezelleven vaarwel te zeggen, zouden worden gerealiseerd. Helaas deed zich een dodelijk ongeluk voor bij het strijken van de communicatiesloep, waarbij een jonge matroos buiten boord viel. De datum van het aantekenen werd verschoven, maar nu dreigden moeilijkheden van andere aard. Volgens de ambtenaar van de burgerlijke stand was ondergetekende de week te voren met een ander getrouwd en zou dus bigamie plegen. Betrokkene had wel dezelfde naam, maar was niet bij mij of mijn familie bekend.

Kapitein ter zee Alfred de Booy treedt in het huwelijk met Sophia Alexandrovna Gravin de Benkendorff (Weduwe van Watze Ruitinga)

Uit het dagboek van zijn vader : **"18 februari .1947** Alfred kwam *[terug van wintersport in Casablanca na zijn verblijf in Indië]*. Wij luisterden naar zijn verhalen over de Kaap, Casablanca, Indië, Linggadjati enz. Over straffen aan boord van de Doorman: Zeer gering, geheel ander soort volk dan vroeger in de Marine. Aantal minder dan één straf per man gedurende het gehele verloop van de reis. In Indië soms 3000 Inlanders aan boord gehad zonder dat iets vermist werd. Alfreds mening over de mariniers die in Amerika zijn getraind in vergelijking met de anderen ongunstig, maar hij erkent dat zij misschien goede vechters zijn. De Doorman had te IJmuiden bij de sluis nog maar 1 decimeter water onder de kiel. Wat Linggadjati betreft is Alfreds mening dat wij moeten trachten te aanvaarden wat mogelijk is, niet het onmogelijke najagen. Een man als Pinke zou er liefst op inslaan, wat dit betreft is Spoor verstandiger. Alfred weet nog niets van zijn

naaste toekomst, zal binnenkort wel eens naar het Departement gaan. Hij hecht geen waarde aan het bereiken van de hoogst verkrijgbare rang in de Marine, zou er gaarne uitgaan. Dienen in de Marine is moeilijk. Men krijgt zelden gelegenheid iets af te maken.
24 februari. 's Middags maakte Alfred muziek met Engelien en we waren verbaasd over zijn goede streek en zijn muzikale voordracht. Het stemt wel eens droevig dat zijn gaven, ik denk nu niet bepaald aan de muziek, in de Marine niet tot volle ontplooiing zijn kunnen komen. Zodra men bij de Marine iets denkt te hebben bereikt wordt men overgeplaatst, dikwijls naar een werk dat onbelangrijk is. Een vaste werkkring is wat men hem zou toewensen en die had hij kunnen krijgen zo de oorlog niet was uitgebroken bij de werf waar hij nu gaat repareren. Hij is nu inmiddels 46 jaar geworden.
27 maart. Linggadjati is getekend en nu het eenmaal hiertoe is gekomen moeten wij allen trachten er iets van te maken en Gerbrandy opsluiten als hij oppositie blijft voeren.
27 juli. En nu komt Alfred mij mededelen op **zondag 27 juli 1947 om 9 uur 's morgens** dat hij weldra gaat trouwen met Sonia Ruitinga, geboren De Benckendorff, die we al geruime tijd kennen als een allerliefst mens. Ze heeft twee kinderen (Pieter en Sonia) van Watze Ruitinga die in 1945 overleed en woont bijna naast ons op onze kade, no. 34. Hilda en ik zijn zeer ingenomen met hun besluit en in september zullen ze dus trouwen.
4 september. Gisteren trouwden Alfred en Sonia op het stadhuis te Amsterdam. Hij is 46, zij 34. Wij waren een klein gezelschap omdat zij dit zo wenste.
Couturier zorgde voor het dejeuner en Willem Bootz *[echtgenoot van de Katja, zuster van Sonia]* stelde 10 flessen champagne en 1 fles jenever beschikbaar, bood die aan omdat hij gevoelde dat dit dejeuner eigenlijk door hem had moeten zijn gegeven. Tom had het menu op rijm gezet. Willem Bootz is een aardige gevoelige man en die Russen bevallen me best, zowel Katja als haar moeder en de kinderen van Katja, de meisjes althans vind ik erg aardig en typisch Russisch. Jan *[Bootz]* is een gewone Hollandse slungel. Mischa zwijgt *[broer van Sonia)*
19 december. Gisteren kwamen Alfred en Sonia thuis uit Engeland. Alfred had zich te Hoek van Holland op bevel van de douane moeten ontkleden en toen Sonia op het vernemen van het bevel lachte, ook Sonia. De man die hem moest inspecteren zeer getroffen dat men den commandant van de Karel Doorman zich had doen ontkleden. Ze vroegen langs hun neus weg "U heeft zeker in Engeland geld bij een bank" Als je op die vraag "ja" antwoordt ben je verkocht.
27 december. *[n.a.v. het zien van een film van het vliegdekschip Karel Doorman]*. De film was interessant, vooral wat de oefeningen in opstijgen en landen van vliegtuigen op het vliegdek betreft, maar ik kreeg de indruk dat ik voor dergelijk riskant werk niet de nodige geschiktheid zou hebben. Men moet rekenen op een zeker percentage ongelukken en dankbaar zijn als het verlies van mensenlevens niet te groot wordt. Op de film zagen we ook enige ongevallen gebeuren, welke altijd plaats hebben als het vliegtuig niet precies zo neerkomt als het moet neerkomen. Er behoeft maar een kleinigheid aan te mankeren, dan is het mis. Het vliegtuig zwaait dan naar links of rechts. misschien over boord, of zwaar beschadigd. De ongevallen die zij zagen hadden slechts geringe beschadiging ten gevolge. Heden de gehele dag de brieven van Alfred over het tijdvak l909-l940 gelezen en gerangschikt.
29 december. De vertrekdag van Alfred is gewijzigd van 9 in 16 januari".

Op 21 November 1947 droeg ik het commando over aan mijn opvolger en bewaar nu een barometer, namens de onderofficieren, korporaals en manschappen geschonken, benevens een door Neptunus uitgereikte vijftienpuntige koperen ster ,met inscriptie: Grootkruis in de Order van de Drijvende Balie. Nu,na bijna 40 jaar zijn van de meer dan 1000 man, die aan boord gediend hebben op deze reis, velen niet meer in leven, 't meerendeel de Marine verlaten, in al die jaren heb ik slechts twee schepelingen ontmoet, behalve de hofmeester van Ek, die ik daarna nog vele malen in zijn functie heb kunnen waarderen.

Vice-admiraal A.S.Pinke

In Batavia had vice-admiraal Pinke mij gevraagd of ik zijn chef staf wilde worden, dan zou iemand anders het schip wel naar huis varen. Ik bedankte, als reden gaf ik op dat ik gehecht was aan schip en bemanning en deze reis in ieder geval wilde beëindigen. Maar Pinke had blijkbaar mijn naam in den Haag naar voren geschoven. Daar, zoals de staatssecretaris Moorman zeide, wilde men iemand als chef staf, die de doortastende Pinke kon afremmen. Ik zeide tegen Moorman,dat als het mijn beurt is om naar Indië, is daar tegen niet te protesteren, maar ik geloofde niet dat Pinke zich door mij zou laten inbinden. Ik zou alleen gaan, voor de periode van twee jaar en mij gezin in Nederland blijven, gezien de medische toestand in Batavia en voorts telden zwaar bepaalde familieomstandigheden Zo was ik begin Januari 1948 weer terug in Batavia, waar de eerste politionele actie geen of weinig had verbeterd in de politieke verhoudingen. Achteraf gezien hadden wij beter gedaan om de collaborateur Sukarno te erkennen en zoals één mjjner collega's toen al zeide: 'wij hadden met de rood witte vlag in top moeten terugkomen' ,maar dat zou door de Nederlandse regering niet aanvaard worden en de Nederlandse, door de bezetting beroofde bevolking, verwachtte van Ned.lndië vele economische voordelen. Noch in Nederland, en ook niet in Indonesië was er eenstemmigheid over het beëindigen van de Koloniale verhoudingen. Zelfs Nedelanders, die lang in Indië hadden gewoond, konden zich niet indenken, dat het voor de ontwikkelde Indonesiers grievend moest zijn, dat zij niet de zelfde status zouden krijgen, die na de tweede wereldoorlog aan veel van de bewoners van Europese koloniën werd verleend. Wijlen professor W.Ph. Coolhaas merkte op hoe de belangstelling voor de muiterij op Hr Ms de Zeven Provinciën in 1933 bij de Indonesiers sterk afnam, toen bleek dat de aanstichters en de leiding uitgegaan was van de Europese schepelingen (Controleur B.B.Hes, Uitgevers Utrecht,l965)..Persoonlijk achtte ik een Unie beter voor beide landen dan een Republiek onder Sukarno .Ik wijdde me dus vol overtuiging aan mijn nieuwe taak, het assisteren van de commandant Zeemacht Oosten in het effectief maken van een blokkade van Java en Sumatra, met de geringe macht van een vijftiental motorsloepen enige korvetten, een of twee jagers. Pinke had gebaseerd op de Ned.lndische wetgeving, vaarvergunningen ingevoerd. Daardoor kon ieder scheepje binnen de territoriale wateren worden aangehouden en opgebracht, als de vaarvergunning niet klopte. Er is zo goed als niets over deze periode geschreven, vermoedelijk om geschil punten met Indonesië op te rakelen. Mijn vroegere shipmate Subiakto, toen sergeant adelborst aan boord van Hr. Ms. Johan Maurits van Nassau, die ik voor bevordering tot officier had voorgedragen, was inmiddels, na eervol ontslag te hebben gekregen uit de Koninkljjke Marine, in dienst getreden bij Sukarno en t.z.t tot vice-admiraal bevorderd, hij was dan hoger in rang dan ik. Ik misgunde hem dit niet en kon zijn handelwijze

waarderen. Gemakkelijk zal zijn functie niet geweest zijn en onmilitair gedrag van luchtmacht officieren deed hem ontslag nemen. Sukarno maakte hem toen ambassadeur.

W.P.Coolhaas

De tweede politionele actie ondervond ook in Nederland veel kritiek ,persoonlijk geloof ik dat de toestand voor het leger onhoudbaar werd en het conflict moest wel op een of andere manier eindigen. De Indonesiers hadden door het buitenland knap te bewerken de stemming tegen ons doen omslaan, wij zouden een boycot van onze export hebben geriskeerd en dat zou Nederland niet dragen. Onze blokkade had wel enig effect gehad (het kantoor te Singapore van de Republiek moest sluiten wegens gebrek aan deviezen) maar wat baat een militaire zege als de zaak politiek verloren is?

1948

Uit het dagboek van Vader: : **" 7 januari.** Gisteren Alfred, Sonia, Olga en John en Willem *[hun zoon]* bij ons ten eten op Driekoningen. Sonia was gekleed met een blouse van prachtige kleuren en Alfred gaf een komisch verslag van de financiële moeilijkheden die het kleden van zijn jonge vrouw medebrachten, was tegelijk erg trots op het feit dat zij bij verschillende gelegenheden de best geklede dame was. Ook vertelde Alfred nog eens dat Tom - lang geleden, misschien wel ruim 35 jaar - op de zweminrichting een vooroverbuigend heer die hij voor zijn vader hield een harde slag op zijn achterste had toegediend, tegelijk met schrik bemerkend dat hij zich had vergist, waarop hij pijlsnel in het water verdween.

1950 " 22 augustus. Zondag waren Alfred en Sonia hier. Alfred is een nobele kerel. Hij zag er wat beter uit, echter nog zeer mager en hij vertelde dat Pieter *[zoontje van Sonia uit haar eerste huwelijk]* hem nog steeds 's morgens om 6 uur komt wakker maken. Ik zou zoiets niet kunnen verdragen. Hij spreekt met mij ook over zijn toekomst. Hij zou alleen dan in de Marine willen blijven zo hij Commandant van de gehele Marine kon worden, zoals Van Holthe, maar op Van Holthe volgt een hele reeks van namen wier dragers ouder zijn dan Alfred. Pinke heeft nog geen werk. Is men eenmaal admiraal geworden, dan is het uiterst moeilijk werk te vinden". .

1951 :" **27 januari** kwam Alfred, die er zeer goed uitzag en zat een paar uur te praten. Hij wordt weldra naar Nieuw Guinea gezonden om daar de Marine te inspecteren. Ook zal hij in April, bevorderd tot schout bij nacht, een oefening leiden van een smaldeel op de Noordzee. Ik ben dankbaar dat hij niet uit de Marine gegaan is, waar hij een bijzonder goede naam heeft. Hij gelooft niet dat Nederland Nieuw Guinea voorgoed tot de zelfbeschikking zal houden. Waarom hij dit denkt weet ik niet".

Zo werd ik van 1 Juli 1949 tot 16 maart 1951 plaatsvervangend chef van de Marinestaf in het mij bekende gebouw aan de Korte Vijverberg in den Haag, waarbij ik deel moest nemen aan de besprekingen van de Ronde Tafel conferentie met de Indonesiers, waarbij ik mijn vroegere scheepsmakker van de oorlog Bubiatko weer tegen kwam.

Alfred de Booy als admiraal in Den Helder

Van 16 April -6 Juli 1951 smaldeelcommandant waarbij ik mij als schout bij nacht aan boord van Hr.Ms. Tromp. Wij brachten een bezoek aan Kopenhagen en aan Stockholm. Gelukkig las ik bijtijds het deel eerbewijzen, dat bij passeren van de Sont naar oud gebruik het fort Elsineur moest worden gesalueerd alsvorens te passeren. Weldra werd mij de functie van chef Marinestaf tevens bevelhebber der strijdkrachten aangeboden, ik aarzelde om op dat moment de pensioenen zeer laag waren en ik inmiddels de zorg van een gezin had aanvaard en vreesde bij hogere rang geen betrekking meer te kunnen krijgen. Mijn schoonmoeder hoorde daarvan, geen sprake van weigeren, een familie die alle leden in de marine heeft opgebracht, kan en mag zulk een aanbod niet weigeren. lk hoorde later dat F.J.Kist ook al was gevraagd, doch dat deze had geweigerd, omdat hij tot dezelfde jaargang als Moorman, staatssecretariss, behorende, zeker volgens Kist ruzie met laatstgenoemde zou krijgen (hetgeen Kist mij later bevestigde). Ik draaide bij en nam het aanbod aan. Ik geloof niet dat ik iets heb gepresteerd ,behalve het invoeren van de Gothische mutslinten, die tijdens de oorlog om begrijpelijke redenen waren vervangen in één met gewone letters gedrukt opschrift. Dat koste mij lang, omdat de administratieve dienst steeds maar door ging met niet-Gothische linten te bestellen. Als Chef Marinestaf was ik de jongste vlagofficier en had overigens ook als oudste ,niets te vertellen over de andere vlagofficieren. Moorman had een kleine doch efficiente administratieve en financiële staf en ik mocht wel verlangens kenbaar maken (bijv. 50 torpedo's aan te kopen),doch dan had ik van de wensen van mijn staf van bijv 60 reeds tien weten te bezuinigen'

Ik wil nog even terugkomen op een NATO oefening waar ik als smaldeel commandant aan deel nam. In de Golf van Biscaye passeerde een convooi dat, door voornamelijk Engelse schepen werd beveiligd. Hr. Ms Tromp en een, voor die gelegenheid onder mijn bevel gestelde Franse

kruiser zouden het convooi aanvallen. Gezien de ontwikkeling van de radar was dit een vrij hopeloze zaak ,want de strijdkrachten van het convooi waren aanzienlijk sterker dan de beide kruisers samen. Ik zag geen uitweg, doch besloot de Fransman op te dragen op een bepaald uur aan te vallen en zou dan hopelijk een deel der strijdkrachten hebben weggelokt in de tegenovergestelde richting. Zo gezegd zo gedaan. Ik begaf mij naar het radarplot een dek lager en de commandant H.Bos van de Tromp bleef vanzelfsprekend op de brug. Het was nacht, maar daar trekt de radar zich niets van aan. Weldra zat een groot aantal jagers mij op de hielen, ik zette vrij lang door, totdat Bos mij waarschuwde dat er gevaar van aanvaring dreigde, ik zei hem toen af te houden .Enige ogenblikken kreeg ik het overigens verwachte sein: You are torpedoed.

Hr.Ms. Tromp

De volgende dag vroeg ik de Fransman hoe de aanval was afgelopen. Het antwoord bevreemde mij. Het convooi is tot zinken gebracht, er waren geen schepen ter bescherming. van de Engelsen kreeg ik geen papieren over de oefening te zien. Er was kennelijk op radiogebied enige verwarring ontstaan, hetzij in golflengte en roepnamen of beide. De slag van Trafalgar is gewroken, zei de Fransman. Ik wacht nog steeds op het lintje van de Legion d'honneur.

Uit dagboek van zijn vader :"**Maandag 3 december 1951.** Alfred vertelde dat de overwinning door zijn smaldeel op de Engelse vloot van 36 schepen, waarbij hun gehele convooi werd vernietigd, van onze zijde enigszins verdoezeld werd. Hij heeft gezegd "We have been very lucky" en daar wordt van Engelse zijde niet verder op ingegaan".

Terug naar de aangevraagde torpedo's, wij kregen er maar 40 (dit is een voorbeeld de getallen waren anders) .De financiële staf had een wijziging aangebracht en Moorman dekte deze staf .Hier had ik kunnen aftreden. Maar er was een ander gekomen voor dezelfde moeilijkheden. Moorman was goud waard voor de Marine door zijn goede relaties met diverse politieke partijen. Lieftink vertelde mij later, dat hij de plannen van de Landmacht, die ieder jaar met een nieuw plan kwam, minder waardeerde dan de Marine plannen, waar Moorman konsekwent aan vasthield. Inmiddels zaten wij nog met de kwestie over Nieuw Guinea, sommige groepen in Nederland

bleven daaraan hardnekkig vasthouden en wij moeten zorgen dat tevens alle infiltraties of andere schendingen van onze soevereiniteit kon worden opgetreden.
Bij een inspectie van het commandement aldaar, constateerde ik dat het bevel van een torpedojager was toevertrouwd aan een officier die daarvoor de geschiktheid niet bezat ,maar ook de paraatheid van het commando op Biak liet wel te wensen over. Ik had de repatrierende torpedojager uit Korea gedirigeerd naar Biak. De veronderstelling bij de volgende oefening was, dat infiltraties gebeurden op Biak en bij Sorong, dat radiohulp had gevraagd en waarheen per vliegtuig moest worden gezonden. Dit nu mislukte omdat een klein groep 'infiltranten' geland was uit deze torpedojager, die zich een weg gebaand hadden naar het vliegveld, door enige papoea's in te schakelen. Deze moesten als zij bewakers van het vliegveld zagen, gaan zitten, dan maakten de infiltranten een kleine omweg. Zo kwamen zij in het centrum van het vliegveld, namen daar mensen gevangen en zetten de vliegoperaties stop. Een andere groep van dezelfde torpedojager spande een kabel over hoofdweg naar het vliegveld en nam zo een bus met mariniers gevangen.

H.C.W. Moorman, staatssecretaris

In ieder geval had deze oefening zijn nut bewezen en ook noodzaak veel te oefenen. De Marine leeft tot het eind tot goede afweer tegen infiltraties kunnen bieden. Gelukkig is Nederland ten slotte voor de druk van de Veiligheidsraad gezwicht ,want speciaal de Indonesiers zouden enorme verliezen hebben geleden en dat zou niet bevorderlijk zijn geweest voor onze goede betrekkingen met het dierbare Insulinde.

Uit het dagboek van zijn vader 1952 "Maandag 1 februari namiddag Alfred en Sonia op weg naar Utrecht, waar zij tante Vera, zuster van Sonia's moeder gaan afhalen, die uit Joegoslavië naar Holland komt. Alfred ziet er goed uit, vertelt van Washington, de Amerikanen, die hij rustige eenvoudige lieden vindt, die het ver hebben gebracht in de technieken van de Antillen, welks regeerders een taak toebedeeld wordt, die zij niet kunnen volbrengen. En boven die rommel, corruptie, rechteloosheid, waait dan de Nederlandse vlag. De gouverneur is een flinke man (R.K.) en spreekt er met Alfred over en Alfred spreekt in een ongunstige zin over Van Schaick (onzen Minister, eveneens R.K.) die een intens slappe broeder is - volgens A. Als ik A. zeg dat ik de indruk krijg dat wij de Antillen, Curaçao en Suriname binnen niet zo lange tijd zullen verliezen. Hij is het met mij eens dat wij liever onze vlag moeten neerhalen dan die te laten waaien boven een rotzooi. Ik vraag hem wat hij van onzen minister-president Drees denkt en hij antwoordt dat hij - al moet worden toegegeven dat bij hem het Vakverenigingsleven in het middelpunt van zijn belangstelling stelt - hij een man is van grote rechtschapenheid voor wien men groot ontzag en eerbied kan hebben en moet hebben".
1953 :"**15 augustus.** *[Op weg naar Hattem]* Uitgestapt bij Hulshorst voor een bezoek aan Alfreds

terrein waar we Sonia aantreffen, die onherkenbaar is en er als een zigeunervrouw uitziet en verder Pieter en Sonia en twee vrienden, ook nog een juffrouw. We zijn vol bewondering voor Sonia die zich op zulk een eenvoudige wijze gedurende lange tijd, ook hard werkende, weet te handhaven en we zoenen haar in overeenstemming met de Russische gewoonte op beide wangen.
1954 :"**9 januari.** In verband met de tewaterlating van de "Groningen" zijn Alfred en Sonia met de twee kinderen naar Amsterdam gekomen en bergen hun bullen tijdelijk bij ons. Om 11 uur komen Frans en Engelien mij afhalen met hun wagentje. Wij gingen aan boord van het bootje, een van de scheepjes van de grachtenrondvaart en gingen onder een zachte regen van boord op de werf. Sonia werd met een boeket ontvangen. Even stonden wij op de tribune, beneden ons het lange slankgelijnde schip, toen de tewaterlating plaats had. De champagnefles barstte tegen de scheepsromp, en onmiddellijk daarop gleed het mooie schip snel te water, zoals steeds een ontroerend gezicht. Toen naar de koffiekamer, waar eerst Piet Goedkoop, zoon van wijlen Daan, en daarop Alfred het woord voerden. Uit de rede van Alfred:

"Deze nieuwste Groningen is nog niet door het Ministerie van Marine overgenomen. Hoe lastig ons ministerie ook moge zijn, het is waarschijnlijk dat dit schip zal worden overgenomen, evenals de Koetei, Sibolga *[opsomming]*, maar er is nog een andere reden waarom ik geloof dat het een groot risico zou zijn van een marineman om dit schip na de proeftocht niet te accepteren. Zoals u weet heeft het ministerie een geweldig goed geheugen, al heeft het geen geweten. Toen de voorgangster van deze maatschappij, de werf Kromhout, onder leiding van de heer Daniel Goedkoop in 1879 een schip voor Hoorn heeft gebouwd, heeft zich de volgende historie voorgedaan volgens de archiefstukken die zich in het ministerie van Marine bevinden. Een aantal notabelen uit Hoorn had namelijk order gekregen een schip te bouwen voor de dienst van Hoorn naar Amsterdam, welke afstand volgens contract in 3½ uur gevaren zou moeten worden. Het schip kwam gereed, doch bij de eerst proeftocht bleek zij over die afstand wel 3 3/4 uur te doen. Daniel Goedkoop deed er aan wat er te doen was, en ten tweeden male ging men op proeftocht. Het werd toen 3 uur en 40 minuten. Ten slotte voer men ten derden male proef. Toen men halverwege was keek Daniel Goedkoop aan bakboord naar de groene oever van de Zuiderzee en zei:"Dat wordt 5 minuten te laat heren en meer haalt geen mens er uit." "Zo", zeiden de notabelen, "Dan accepteren wij het schip niet". "Juist", zei Goedkoop, "dus dan blijft het schip aan mij". "Zeer zeker", zeiden de notabelen. "Juist", zei wederom Daniel Goedkoop, "dus dan heb ik te zeggen wie er aan boord komt". De notabelen zwegen. "Dan allemaal als de weerlicht van boord", en aldus geschiedde. De Hoornse notabelen, met hoge hoeden, hebben zich toen enige uren lang hoogst eigenhandig in een vletje naar de groene oever van de Zuiderzee moeten roeien omdat zij het schip geweigerd hadden.
14 augustus. Alfred komt even praten, gaat koffie drinken bij koning Haakon op zijn jacht. Hij vertelt over Prinses Wilhelmina, die ergens op de Veluwe in het gewone tenue ging schilderen en toen werd aangesproken door een paar soldaten. Een hunner ging achter haar staan en vroeg: "Komt alles er wel op, juffrouw?" Prinses Wilhelmina vroeg toen wat ze deden. Ze waren van de genie, waren bezig een kabel te leggen. Wat doet U dan. O, we zitten maar wat te kijken. En hoelang duurt dat dan? We zitten hier al vier dagen. En is er dan geen toezicht? Wat zei U, toezicht, nee, ha ha ha, nee toezicht, o bedoelt U toezicht, nee dat, ha ha ha, nee dat is er niet. Prinses Wilhelmina, vroeger onze geëerbiedigde koningin, is daarop naar prins Bernhard gegaan, die de betrekking van inspecteur bekleedt over de Strijdkrachten en heeft hem het geval verteld"
----------.

De admiraliteitsraad in 1956. De 5e van rechts A, de Booy (bevelhebber der zeestrijdkrachten)

Ik had nu bijna het einde van mijn ambtsperiode en tevens de leeftijd bereikt waarbij vlagofficieren pleegden met pensioen te gaan, maar ik gevoelde weinig lust en kon mij ook bezwaarlijk vergunnen uit financieel oogpunt geen werkzaamheden te verrichten. Toen Professor Gerbrandy mij wilde opzoeken op mijn buro, dacht ik dat het gesprek iets met de Marine te maken had. Weldra bleek het dat hij wilde informeren of ik na mijn pensionering nog een betrekking ambieerde. Hij dacht aan gedelegeerd commissaris bij een particulier, die een scheepswerf wilde bouwen. Nu, daar stond ik niet afwijzend tegenover. Ik had nimmer met contrakten iets te maken gehad. Dan nodigde hij mij voor een lunch uit. Hij begreep, dat ik niet wilde solliciteren, het ging voorhands alleen om kennis te maken. Accoord.

Uit het dagboek van zijn vader 29 maart. **1956** Heden hoorden we van Tom dat Alfred werk heeft en wel dat hij lid is geworden van het hoofdbestuur van een zaak die onder directie is van een man die Verolme heet, een man die een grote hoeveelheid oude motoren heeft opgekocht en deze weder, vermoedelijk nadat ze weder bruikbaar waren gemaakt, voor 5 miljoen heeft verkocht en die zich nu, samenwerkend met anderen, heeft gericht op scheepsinstallaties te Rotterdam. Dit heeft Tom van het Handelsblad gehoord. Daar ik hierover nog niets van Alfred heb vernomen neem ik aan dat het juist is, maar laat ik een plaats voor twijfel over.
30 maart. Opgebeld door Alfred die mij vertelt over zijn nieuwe baan, zijn positie van lid der directie van een grote zaak op het gebied van de scheepsbouw, opgericht door een man van eenvoudige afkomst die aanvankelijk op klompen liep, maar die beschikt over een helder verstand en grote werklust. De naam van die man is Verolme. Alfred is zeer ingenomen met de wijze waarop zijn afscheid van de Marine heeft plaatsgehad en is dankbaar dat "ik hem in de Marine heb gezet" zo zegt hij. Hij dankt de positie natuurlijk aan zichzelf maar ook aan dr. Gerbrandy die hem erover polste en die zelf ook aan deze onderneming is verbonden. Hij concurreert nu met andere - grotere - werven, heeft thans 2000 werklieden (Goedkoop 7 á 8000) en Verolme krijgt weldra een 4de werf.

Tot slot van het verhaal over mijn periode in de Koninklijke Marine laat ik hier volgen de redevoering die mijn vader hield op de reünie 1954
De oudste reünist in ons midden was de oud-luitenant ter zee der 1e. klasse H. de Booy,

promotie 1883. Tijdens de voorbereidingen van de feestelijkheden had het "Uitvoerend comité" reeds het verzoek gericht aan de heer De Booy om tijdens de reünie-maaltijd een enkel woord te spreken. De heer De Booy was bereid aan dit verzoek gevolg te geven en sprak de volgende rede uit:

Waarde Vrienden Reünisten.
Ik beschouw het als een voorrecht, dat ik hedenavond op deze mij zo goed bekende plaats voor korte tijd het woord mag voeren, ook al dank ik die eer aan het blote feit van mijn ouderdom. Van mijn jaar zijn twee nog in leven. De ene, Birnie, is ouder dan ik, kunstschilder wonende te Los Angeles, Amerika; de tweede ben Ik. Kort geleden nog kreeg ik van Birnie een brief, waarin hij schreef dat het hem helaas onmogelijk was te komen; hij verzocht mij evenwel zijn hartelijke groeten aan alle reünisten over te brengen en dat doe ik bij deze dan ook gaarne. Ik zal dus heden niemand zien van mijn eigen jaar, maar zeker nog velen, die ik leerde kennen en waarderen hetzij op de vloot gedurende mijn twintigjarige diensttijd of op het Instituut, toen ik officier van politie was, dan wel in de burgermaatschappij. Mijn herinneringen aan het Instituut beginnen een en zeventig jaar geleden en ik gevoel mij enigszins als beschikking hebbende over een potscherf, uit een voorhistorisch tijdperk, waarin gegevens zijn gekrast, belangrijke en onbelangrijke, welke moeten worden onderzocht en verklaard. Na de aanmelding op het Instituut op 1 September 1883 kwamen wij in het zaaltje en in de handen van de adelborsten van het oudste jaar, het jaar van 1880, die ons met op onnodig harde wijze behandelden, zeker ook als gevolg van de bescherming; welke wij genoten van de zijde van een korps, gevormd uit sergeanten van de Mariniers, die overigens de uitvoerders waren van een stelsel van bepalingen, waarvan het niet opvolgen, zelfs na kleine overtredingen, door straffen werd gevolgd.
Op mijn potscherf vind ik weinige woorden, geen zinnen, wat noopt tot beperking. "Sport" lees ik er. Neen, aan sport werd niets gedaan voor al die jonge mensen. Toen ik, zowat vijftien jaar geleden, officier van politie was, sprak ik er over met mijn commandant en werd voetballen ingevoerd. Ook 's Rijks Werf werkte mede. "Urania". Ja, het verblijf aan boord van ons instructieschip, een volgetuigde driemaster, schonk een nuttige en alleraangenaamste onderbreking van het zittende bestaan in het leerlokaal. Op dit ogenblik komt het sterkst bij mij naar voren, hoe ik in 1898 aan boord van Hr. Ms. "Urania" diende als eerste-officier, onder commando van Willem Cornelis, toen luitenant ter zee der 1e klasse, een man van grote wetenschap en karakter. Ik leerde daar adelborsten van het jaar 1895 en jongeren kennen en genoot met hen van dat leven in de vrije lucht. Ik herinner mij het volgende: Instede van langs de officiële weg zeilden wij op een Zaterdag van om de Zuid naar Harlingen door een geul over de droogte, een geul, die Molengat heette, omdat wij daarbij een molen van Harlingen in de Kerk moesten houden. Met een bezeild windje was dit niet moeilijk. Zo kwamen wij de haven binnenzeilen. Zonder hulp, die ook niet nodig was. Bij de ingang lagen twee Britse koopvaarders. Stoomschepen, waarvan de bemanningen even ophielden met hun werk en ons met belangstelling gadesloegen. Bij ons volgde vanzelf op tijd het bergen van onderzeilen en bramzeilen, daarop de marszeilen en het vastmaken van al die zeilen tegelijk door die rappe knapen, waarvan ik er hier enigen zie zitten. Dan nog met de vaart die over was, een mooie zwaai met de voorsteven naar buiten. Ook werd nog een vlet gestreken en een tros aan de wal gebracht. Ook de loopplank en de schildwacht, alles tegelijk en zo lagen wij na enkele ogenblikken aan de kade, stil, alsof er niets gebeurd was. Ja, schipper Jerphanion moet zijn tuig nog kant zetten en hij is er al mee bezig. In de vlet zit hij, op een plaats waar hij een goed gezicht heeft op het tuig. Hij heeft zijn fluit bij zich en geeft er zijn bevelen mee, met lange en korte halen, met roffeltjes en korte stootjes geeft hij te kennen, of de stuurboords grietjebras moet worden doorgehaald en hoe lang, dan wel het bakboords toppenend van de grootmarsera. En gereed, dan geeft hij daarvan met een kort sein kennis en ligt Hr. Ms. "Urania" op haar plaats, alsof zij er steeds heeft gelegen, alles getopt en gebrast, zoals het in de Marine past. Daar meldde de schildwacht de komst van twee burgers. Het waren de twee Britse kapiteins, nu in hun beste pak gestoken, die de

Commandant kwamen zeggen, dat zij het binnenkomen van de "Urania" met grote bewondering hadden aanschouwd. Zij hadden gelijk, want al was dat binnenkomen voor ons heel gewoon, iets dat vaak gebeurde, als schouwspel was het zienswaardig en het werd op prijs gesteld dat die Britse zeelieden dit gevoelden en wilden tonen. .

Al die namen van zeilen, tuigdelen, touwen, die wij allen zo goed kenden, zijn thans uit de tijd. Ik herinner mij, dat ik na mijn eerste lange zeereis met Zr.Ms."Zilveren Kruis" ,een onderofficier van dat schip ontmoette die de Marine had verlaten en hem vroeg, hoe het hem beviel in de burgermaatschappij. "Ach", antwoordde hij, "U weet dat ook wel. In de burgermaatschappij hebben de mensen, om zo te zeggen geen conversatie." Op het Instituut van mijn tijd had men voor burgers een bijzondere naam. We noemden ze: "patters", vooral de jongelui onder de burgers, met onze familieleden, meer in het algemeen in tegenstelling tot onszelf, jonge adelborsten. Wij hadden verstrekkende idealen, vonden het zeer afkeurenswaardig dat kooplieden de waren, die ze voor een zekere som hadden gekocht, voor een hoger bedrag verkochten. "Stel je voor", zeiden wij. Wij waren jonger dan de tegenwoordige adelborsten, ook minder ontwikkeld. Wij waren romantisch. Wij hadden een grote bewondering en verering voor het vrouwelijk deel der mensheid, vooral als het de lieve jonge meisjes gold, die ons met het Assaut op 's Konings jaardag, 19 Februari, kwamen bezoeken. Hoe goed herinner ik mij, dat ik, onder de indruk van de aanblik van zulk een wezen, mij 's avonds naar het hotel Den Burg begaf en daar op dat hoge hek klom, van welke plaats ik, hoewel in zeer labiel evenwicht, kon zien, hoe de zo zeer door mij bewonderde verschijning, met haar vader, zittend aan dat kleine tafeltje, de soep met balletjes at, waardoor het thans meer dan tien jaren geleden verroeste hotel bekend was. Door het oudste jaar werd ons ingeprent beleefd van vormen te zijn, vooral voor dames. dat wij deze moesten groeten, niet door salueren, maar door de pet af te nemen, daarbij het voorbeeld volgende van de galante Commandant van Zr. Ms. Wachtschip, die, meen ik, Van Heeckeren heette. We waren geen militairen, zei het oudste jaar, we waren aanstaande zee-officieren. Denkt daar wel aan. Ietwat vaag werd onze aanstaande positie beschreven, depositie der zee-officieren, vooral zeeman, maar geen militair. Wat mij zelf betreft, herinner ik mij, dat ik door oefening bijzondere vaardigheid kreeg in het lopen over de in lange rijen hangende gesjorde kooien, en wel in tamelijk vlug tempo. Vioolspelende ging het ook, maar wat langzamer. Ik genoot ook van het exerceren met de getrokken voorlaad-kanonnen van 16 cm. op rolpaard aan boord van de drijvende batterij de Salamander, waar men kon wanen zich te bevinden op een zeventiende-eeuws schip. Dit genoegen werd nog veel groter wanneer met die kannonnen werd schijfgeschoten, vooral als ik dan kommandeur was en, de richtlijn op het doel, de linkerarm snel liet zakken en met de rechter een harde ruk gaf aan het aftrektouw. Waarop men dan het projectiel in zijn baan door de lucht zijn weg naar het doel kon zien volgen. In 1883, toen ik mij hier meldde, overtrof het aantal der zeilschepen op zee belangrijk dat de stoomschepen, thans is of wordt al wat oud en ouderwets is bij onze Marine vervangen door wat behoort tot deze tijd. Ik vrees, dat ik met een zee-officier van deze tijd, sprekende over de huidige middelen van onze hooggeachte Marine, getuigenis zou afleggen van een groot gebrek aan conversatie, ... evenals mijn oude vriend van de "Zilveren Kruis" had geconstateerd bij de burgermaatschappij. .
Ik heb wel eens gelezen, dat een mens de gedachten van zijn jeugd moet eerbiedigen. Met warme gevoelens denk ik aan de kameraden en trouwe vrienden, die ik hier niet meer kan vinden, en daarmede aan mijn opleiding aan dit Instituut. Met warme gevoelens denk ik aan onze romantische aard, aan het schoons, dat onbruikbaar geworden, is verdwenen en vooral denk ik met warme gevoelens aan onze vernieuwde en levenskrachtige Marine. Hiermede heb ik gezegd.

Na deze woorden volgden enkele ogenblikken van stilte, die opmerkelijk waren in de roezemoezige sfeer van het zaaltje, Alle aanwezigen beseften een ogenblik geconfronteerd te zijn geweest met een tijdperk van de marine, dat de meesten niet meer kenden en tijdperk met zijn eigen romantiek en bekoring.

Hieronder volgt zijn memories over de tijd dat hij bij Verolme heeft gewerkt

Bij Cornelis Verolme

Links: Cornelis Verolme (1900-1981), scheepsbouwer en oprichter van het Verolme-concern. Midden: Pieter Sjoerds Gerbrandy (1995-1961),zijn President- commissaris tot 1961. Rechts: Alfred de Booy (1901-1997), zijn Vice-president tot 1966

De lunch van Gerbrandy verliep goed. Cornelis Verolme maakte een kordate indruk. Typisch was zijn vraag: wat vindt U van uw chef, de heer Staf, waar op ik niet anders dan ontwijkend kon antwoorden. Iets later zei hij plotseling, wilt U mijn compagnon worden, waarop ik antwoordde, dat ik na mijn pensionering gaarne zijn bedrijf zou willen bezoeken. Op dat moment wist ik niet dat Verolme gaarne woordelijk beloften deed, soms zelfs onnodig, doch dat hij contracten precies na kwam. Tijdens mijn bezoek aan Het Scheepsinstallatiebedrijf te IJsselmonde vroeg ik wat mijn taak zou zijn. Daarop ging hij niet diep in; doch wees op het werk dat allereerst moest geschieden wegens de grote werf aan de Botlek. Daar moet een paal voor een loods of helling geslagen worden en moest ik maar eens gaan kijken hoe wij de honderden gasten konden ontvangen. Ik zag een paar koeien grazen ,hoorde af en toe een doffe klap bij een heistelling en vond een vervallen steiger, vanwaar door het leggen van staalplaten men bij deze stelling zou kunnen komen. Ik zag ook dat een raffinaderij (Esso) reeds bestond in de buurt en een paar opschriften van boeren die zich beklaagden dat Verolme hun land had ingepikt. Toen ik Verolme vertelde)dat ik te vergeefs naar een grote werf had gezocht, tikte hij tegen zijn voorhoofd en zei: die zit hier. Inderdaad waren er vermoedelijk veel van zijn concurrenten die hem onderschatten, doch Wilton -Fijenoord en de Rotterdams Droogdokmaatschappij, hadden tegenstellingen moeten vergeten en samen een grote reparatie werf aan de Botlek moeten oprichten, dan hadden zij Verolme de weg versperd en aanzienlijke uitgaven aan gegraven en drijvende dokken kunnen besparen of althans beter rendabel kunnen beleggen. Verolme had geen last van commissarissen, waarvan natuurlijk sommigen hem wel eens waardevolle adviezen konden geven, hij had veel kennissen op zijn niveau, hoorde dus veel en kon snel beslissen .Hij belegde zijn winst in het bedrijf en kreeg op zijn uitbreiding investeringsaftrek. Hij had een overdreven minachting voor banken, die geen wilden uitlenen dat niet van hun was, vond dat een gezant in het buitenland alleen voor hem en met voor anderen moest werken, ergerde zich aan de op weinig gefundeerde leugenberichten die rondgestrooid werden.
In Mei 1956 bezat hij het Scheepsinstallatiebedrijf te IJsselmonde,de werven te Alblasserdam en Heusden en in de tien jaren die ik bij hem werkte, kwamen daarbij de Noorse werf te Sarpsborg, de lerse werf te Cork, Verolme Electra, de machtige scheepswerf te Jacuacanda te Brazilië. Het is niet mijn bedoeling meer te vertellen over de Verolmewerven, dan over de gebeurtenissen waarbij ik zelf betrokken ben geweest en wil geenszins aanspraak maken op volledigheid, noch op

nauwkeurigheid, daar ik zeer weinig schriftelijk gegevens bezit ter toetsing. Het Verolme concern behoefde zich niet tegenover aandeelhouders te verantwoorden, van daar dat veel mondeling werd afgehandeld en niet meer is te construeren.

De ombouw van een vliegdekschip voor Brazilië_
Verolme kon deelnemen aan een inschrijving voor de ombouw van een Engels vliegdekschip voor de Braziliaanse Marine. Hij wist door goede connecties in Brazilië dat President Kubitchek prijs stelde op leverantie tijdens zijn bewind, dus drie jaar en schreef dus in met een korte levertijd en goede prijs. De andere werven schreven kennelijk in voor een andere langere levertijd, zodat Verolme het won. Voordat wij dit realiseerden, lag het vliegdekschip in de Waalhaven en pas veel later kon het varen naar het terrein aan de Botlek, maar wij bezaten geen kranen .noch personeel om aan de slag te gaan.

Verbouwing van het vliegtuigkampschip Minas Gerais op de werf

Gelukkig was Ir J.J.Stenger ,voorheen bij de Kon.Marine in dienst geweest, bij ons gekomen. Om te beginnen werd de brugopbouw in zijn geheel aan een sloper verkocht, op het vliegdek werden rails gelegd, waarop een kraan kon rijden, zodat wij niet stil zaten. Het contract was intussen getekend, wij hadden 52 millioen gulden genoteerd als prijs, daarbij kwam later een verhoging voor extra werk, maar vooral doordat de lonen stegen ,ik geloof dat wij uiteindelijk 72 millioen gulden kregen, waarbij onze winst circa 28 millioen gulden bedroeg .
Verolme had mij de algemene supervisie opgedragen, ik moet hem tweemaal verzoeken op een vergadering de bedrijfsleiding van de werf aan de Botlek ernstig te gelasten voldoende prioriteit aan de Minas Gerais (zo heette dit schip nu) te geven. Natuurlijk kwamen ook andere problemen opdoemen, zoals tijdige oplevering van de remcylinders voor de katapultinstallatie. Een bezoek van Ingenieur Stenger en mij loste dit op, wij vonden in deze Britse fabriek remcylinders gemerkt Clemenceau liggen en vroegen deze voor ons te bestemmen. De Fransen zouden wel geen haast hebben. De Schotse direkteur was het met ons eens. Wij hadden alle tekeningen voor het ombouwen gemaakt, behalve nog die voor de katapultinstallatie. Wij zouden de tekeningen van de Nevisbu mogen inzien als de Marine vond dat de goede verhoudingen met de Braziliaanse Marine het belang van de Staat der Nederlanden diende. Na informatie mijnerzijds bleek dit het geval en de Brazilaanse Marine kreeg daardoor deze tekeningen, waaraan (naar ik meen) Stenger zelf had medegewerkt. Ook moest het schip dokken voor de proef tochten en N.V.Wilton was niet erg genegen zulks te doen.
Dan had het schip naar Engeland moeten gaan voor een dokbeurt. Gelukkig zag Wilton in dat zij zich bij de Brazilianen weinig populair zouden maken en dokte het schip daar, maar wij moesten al ons personeel eerst van boord halen. Bart Wilton zelf was een groot bewonderaar van

Verolme, zoals hij mij herhaaldelijk vertelde, maar er waren natuurlijk ook anderen. Onze verhouding met de Braziliaanse missie onder vice-admiraal Araujo was uitstekend. Hij was bekend dat de admiraal een verwoed tegenstander van elke vorm van corruptie was, zijn echtgenote mocht bijvoorbeeld zijn dienstauto niet gebruiken om te winkelen. Maar Cornelis Verolme wilde royaal zijn en gaf onze administrateur opdracht aan de officier van adminstratie van de Braziliaan een kleinigheid te offreren, als hij weer met het maandelijkse geld, en volgens contract kwam langs wandelen. Tot mijn ergernis vertelde de administrateur mij, dat hij de man (ik meen) vijfduizend gulden had geschonken.

De Minas Gerais verlaat de haven Rotterdam voor een proefvaart

Twee maanden later kwam de officier weer terug en legde onder dankzegging de f 5000 op tafel, die hij voor zijn vacantie nodig had, omdat op dat moment de salarissen uit Brazilië niet overkwamen. Natuurlijk waren er ook wel technische problemen, zo liep bij een beproeving in de zomer de nok die het vliegtuig voortduwt in de gleuf telkens vast, de zon kreeg nu de schuld, maar hoe dit op te lossen. De verwarming door de zon moest door een andere bron vervangen worden, die voor een evenredige uitzetting zorgde. Door bijzetten van de stoom in deze installatie zoals in werkelijkheid zou geschieden, was het probleem opgelost. Verolme kreeg weer gelijk, want op mijn mededeling over het sombere perspectief van de Minas Gerais, was zijn commentaar:;'zoiets heb je dikwijls in het begin, het komt terecht'. Een zeer onverwachte complicatie ontstond, toen president Kubitchak Verolme te verstaan gaf, dat hij het schip niet wenste te ontvangen tijdens zijn bewind. Dus juist andersom als in de tijd van de inschrijving voor de ombouw. De Braziliaanse luchtmacht zat de Marine dwars over het schip en wenste daarover zeggingschap, de Marine moest zich beperken tot de drijvende hangar te verplaatsen. De Amerikanen wilden nu geen vliegtuigen leveren ,zodat de Braziliaans Marine haar marineattaché in Parijs naar ons toe stuurde om voor vliegtuigen te zorgen. Wij hadden een geheime ontmoeting in het station te Rotterdam en als gevolg reisde ik naar Parijs. Ik sprak daar met een lid van de hoofddirectie van Dassault ,die bereid bleek de nodige mirages te leveren. Ik moest een hoog bemiddelingspercentage bedingen, niet beneden 8%.Dassault vond dat veel te veel (wij zouden dan wellicht 10 millioen gulden verdienen).Max 2% kon nog wel. Gelukkig wisten zij niet dat de leverantie voor Brazilië gold ,zij wisten niet dat het schip ook voor mirages hadden geschikt gemaakt. Ik aapte dus Verolme na, zoals hij in dergelijke gevallen handelde, en zei dat het mij speet, maar dat ik me dan tot anderen zou wenden. lk was opgestaan, net als Verolme zou hebben gedaan en won .Maar weldra hoorden wij dat de Amerikanen toch vliegtuigen zouden leveren en stonden er naast. Bij ons bleef het probleem van het schip later te

laten vertrekken. Ik stond in de hangar van de Minas Gerais, om een hoge Braziliaanse decoratie te krijgen, toen Verolme uit Brazilië opbelde en waarschuwde dat wij het schip moesten ophouden. Ik stapte naar de commandant en vroeg wanneer hij dacht te vertrekken. Geen sprake van vertrek, iedere dag stond er een rij schuldeisers voor de deur. De bemanning had zoveel ingekocht, maar kon niet betalen omdat geen geld uit Brazilie was gekomen. Wij willen niet schulden achter laten. Ik prees hem voor die houding. Heeft U de asbakken van de Porceleine Fles al uitgereikt? Ook geen sprake van, die geef ik pas in zee , anders verkopen de matrozen die in Rotterdam. Kort daarop belde Verolme tijdens een weekend op en wilde mij in het Waldorf Astoria hotel in New York de volgende dag ontmoeten. Aldus geschiedde. Een paar dagen later vloog ik met admiraal Saldanha naar Brazilie om bij de president Kubitshek zekerheid over de leverantie van vier koopvaardijschepen te krijgen.lk vermoed dat Verolme die had geëist in ruil voor een later vertrek van de Minas Gerais.Kubitchek, advocaat van beroep, belde in ons bijzijn een minister op en gaf hem de opdracht voor de vier schepen. Wat noch Saldanha of ik ons realiseerden dat in Brazilie een president die gaat aftreden eigenlijk niets meer te vertellen heeft. De betrokken minister lapte de hele zaak aan zijn laars.

Uit het dagboek van zijn Vader:

"**Zaterdag 15 april 1957** Om 4 uur komt Debora Land en spelen wij sonates van Händel. Het lijkt mij dat de klank soms wel goed is. Heel mooi klinkt het Andante van de 1ste sonate. Terwijl wij spelen komen Alfred en Sonia die bij Moeder in de eetkamer theedrinken. Alfred vertelt zijn moeder van zijn nieuwe werk. Verolme en hij zijn de enige directeuren van deze grootse onderneming. Verolme is een man die 16 jaren bij Stork heeft gewerkt en die toen hij daarna niet verder kon komen zijn ontslag nam. Bij een brand te Rotterdam werden zeer vele motoren beschadigd. Deze kocht Verolme voor weinig geld en herstelde en verkocht ze tenslotte voor miljoenen. Deze miljoenen besteedde hij aan het kopen van een viertal bestaande werven. Deze zijn elk op zichzelf naamloze vennootschappen, staan onder zijn directie en thans ook onder de directie van Alfred. Alfred zit thans in de directiekamer, wordt om 8 uur van huis gehaald door de auto van de zaak en gaat zitten in de stoel van Verolme, die meestal voor het een of ander op stap is ".

"**Woensdag 30 januari 1958** komen Alfred en Sonia in de middag. Alfred ziet er goed uit in weerwil van de zorgen, waarin hij zonder twijfel als leider van een zeer groot bedrijf moet hebben. Verolme is nu op weg naar Brazilië waar hij hoopt een grote opdracht te halen, een van als ik goed heb onthouden 127 miljoen. Het werk aan de Botlek, waar een droogdok wordt gegraven. Een grote moeilijkheid is het steeds drooghouden van de gegraven kuil door middel van pompen. Voor zijn vertrek gaf de heer Verolme een diner van ongeveer 25 leden van de staf waarbij een van de leden een rede hield, waarbij hij wees op het risico verbonden aan het voeren van een reuzenbedrijf als dat van Verolme, waarin vele millioenen zijn belegd .

22 februari 1958 liep de 20000 ton Tamcha te water bij Heusden, nadat men eerst getwijfeld had in verband met de stand van het water of de tewaterlating thans wel door zou gaan, met de bedoeling dezelve slechts symbolisch te doen plaats vinden en op de gelukkige vaart van het dan nog vastliggende schip te klinken op een vrij katterig feestmaal. Maar op het laatste ogenblik kwamen knappe waterstaatsingenieurs nog tot de slotsom dat het kon gaan en "Smijt 'm er in" riep Verolme en "bom" deed de fles tegen de romp met enige goede wensen uitgesproken door de vrouw van de Noorse opdrachtgever. Maar daarna kwamen vreselijke ogenblikken van volmaakte stilte zonder enige beweging van het schip. Hoe lang die stilte duurde kan niet gezegd worden, was het een minuut, misschien minder, toen enige geluiden van krassen en breken en daar gleed de reus omlaag. Maar de spanning duurde nog. Het schip was 150 meter lang, de Maas 120 meter breed. Daarop was gerekend door middel van ankers of een anker en kettingen die op tijd de steven zijwaarts zouden trekken. En dit alles werkte goed en zo kwam de reus met de neus in de stroom te liggen. Alfred deed ons dit op plastische wijze leven en we leefden mee met kloppende harten. Volgens Alfred hadden dergelijke toestanden Verolme naar een tweede man

(Alfred) doen uitzien, die wat van de spanning kon wegnemen, waarin hij weken vóór zo'n tewaterlating verkeerde. Later beschikte Verolme natuurlijk over andere werven.
Op **zaterdag 9 augustus 1958** Alfred is met mij naar Botlek gegaan. Wij hebben daar de werf gezien met alles wat erbij behoort, ook het Brazilië. En alles moet op een vooraf bepaalde tijd gereed zijn. En voor het geheel verantwoordelijke man is Cornelis Verolme. Dien gaan we nu bezoeken. Dus per auto naar Ridderkerk en daar het mooie huis nieuwe dok dat nog in wording is, maar al zover dat de nieuwe tanker er al in opbouw oprijst. Er zijn twee grote voorwerpen in bewerking: de nieuwe tanker van 30.000 ton en de restauratie van dat vliegdekschip van bezocht waar hij woont. Hij is ongeveer 58 jaar oud, ziet er jonger uit, heeft een jong uiterlijk en een heldere stem. En wij spreken weldra over nieuwe en oude tijd en ik vertel een en ander over mijn reis met de Zilveren Kruis.
.----------

Hamburg
Onderhandeld met een Egyptisch admiraal over de bouw van een of twee tankers van circa 35000 ton. Alles leek goed te gaan, maar de rente van de lening bleek het struikelblok. Wij mochten volgens door Nederland en de concurrent Duitsland ondertekende overeenkomst niet lager gaan dan een bepaald percentage. De Duitsers sloten af voor een of twee percent lager. Een gedeelte werd door de staat Sleeswijk Holstein en een ander deel (meen ik) door de stad Hamburg gefinancierd. De Nederlandse instanties lieten weten dat wij eerder met bewijzen moesten komen, als er weer zoo iets plaats vondt. Volgens ons is dat onmogelijk. De Nederlandse regering zou goed doen een boete clausule in te lassen als een der partijen niet volgens de geest van een tractaat handelt.

Tunesië
Een Rotterdamse rederij voerde het beheer over een paar schepen onder Tunesische vlag en vroeg ons te onderzoeken of aankoop van de vroegere Franse Marinewerf in Bizetta voor ons aantrekkelijk zou zijn met het oog op het vestigen van een reparatiewerf voor koopvaardijschepen. Een bezoek van twee dagen was lang genoeg om te zien dat deze werf lange doch smalle dokken bezit, wel veel machinerien voor ons van weinig belang en voorts dat de ligging van ItaIiaanse reparatie werven de concurrentie zouden verzwaren. Weshale werd geadviseerd aan de heer Verolme het verzoek vriendelijk af te wijzen. Ik had nog net tijd genoeg om een museum in het oude Carthago ,althans in de omgeving waar deze stad moet hebben gelegen, te bezoeken .De Romeinen hebben wel grondig alles wat maar aan hun oude aartsvijand doet denken, vernietigd.

Dublin en Cork.
De Verolme Cork Shipyard werd na bespreking met de Industrial Development Board in Dublin, snel tot ontwikkeling gebracht .Cornelis sprak een aantal Ieren, (zeker duizend) toe om hen te vertellen dat hij in Cork een goede werf zou bouwen, die veel werkkrachten: zou aantrekken. Hij noemde daarbij getallen die het publiek tot grote opwinding bracht en wij hadden de grootste moeite om de aantallen onder de vier cijfers te houden. Onze commissaris Horgan zei :take him away,for to morrow they will make him president of the Republic. De mensen riepen steeds 'God bless him' enz. John.J.Horgan is de schrijver van een boek genaamd:From Parneil to Pearce, Dublin,1,48.Horgan.vertrouwde mij toe dat hij verwonderd was dat zijn tegenstanders hem niet vermoord hadden. Hij was het oneens met de Valera en vond dat zonder geweld Ierland ook zelfstandig zou zijn geworden ,misschien wat later. De Ieren zijn een emotioneel volk, die geloven dat er eens een door één autoriteit geregeerd Ierland is geweest ,maar de historische bewijzen liggen niet voor het oprapen en in hun grondwet staat nu eenmaal dat Noord Ierland hun eigendom is, maar de moordpartijen hebben het voor de Ieren in het Noorden wel weinig aantrekkelijk gemaakt om zich te laten inlijven.

Uit het dagboek van zijn Vader Zondag 6 october 1958. Heden komt Alfred de trap opstormen. Hij gaat op Schiphol afscheid nemen van een Ierse minister die in Holland is in verband met het plan Verolme om een werf te bouwen in Ierland. Men moet voor zo iets de instemming hebben van vele Ierse vakverenigingen. Onze regering heeft dien Iersen minister een diner aangeboden, waartoe Verolme en Alfred genodigd waren. Onze regering was vertegenwoordigd door minister Struycken.

Noord-Korea.
Wij hadden een visscherijmoederschip gebouwd voor de Democratische republiek van Noord Korea en daartoe geld moeten lenen. Na proeftochten in de Noordzee was het schip vertrokken naar het Verre Oosten en het was mijn opdracht met een getekende cheque van. de koopsom terug te reizen. Gelukkig gaf Cornelis Verolme me de waarschuwing mede: ga geen nieuwe proeftochten houden. Het schip zou weldra een haven niet zo ver van Vladiwostok binnenlopen en daar zou ik het schip moeten overdragen. Telegrammen over data en naam van de haven waren in Noord Korea niet begrepen en ook niet beantwoord. De tijd drong en ik moest vergezeld van één onzer juristen, mr J.W. Vuyck, alleen voorzien van een inreis visum voor Moskou, maar zien hoe wij er kwamen. Een landing midden in de winter op het vliegveld van Sverdlovsk, waarbij wij tegen een harde noordoosteljjke wind een gebouw moesten bereiken, was voor mij voorzien van een U.S.Nevy winterjas geen enkel bezwaar, de reden voor dit oponthoud zijn wij nimmer te weten gekomen. Van daar naar Irkutsk en vervolgens gedeeltelijk over China naar Pyong Yang,de hoofdstad van de Democratische Volksrepubliek. Een aanzienlijke deputatie wacht niet ons, maar een groep Koreanen op, die in Moskou hadden onderhandeld. Wij reden die avond in een trein naar de haven waar het schip juist was aangekomen, bemand door een ploeg van Weismuller. Alras bleek dat er bij de Koreanen onderling meningsverschil bestond. Nieuwe proeftochten werden door mij afgewezen, maar de dagen verliepen zonder dat beslist werd op welke dag het schip zou worden overgedragen, zodat ik met de kapitein de mogelijkheid besprak naar een andere haven te varen. Uitgesloten, hij had niet mogen zien hoe het schip tussen de mijnen werd binnengeloodst. Gaf ik order en kregen wij schade, dan zou de verzekering niet uitbetalen. De interne ruzie was plotseling bijgelegd, het schip werd overgedragen, en wij konden vertrekken. Het was niet gelukt om visa voor Moskou te krijgen via de Sovjet ambassadeur in Pyong Yang, maar deze verklaarde mij dat hij dit alleen een paar weken voor de vertrek datum mocht vragen, hij was overigens bereid alle medewerking te verlenen en zou order geven dat wij van Sovjet vliegtuigen mochten gebruik maken. De ploeg van Weismuller verdween bij aankomst in Moskou in een barak, wij werden in het Aeroflot hotel ondergebracht, vanwaar wij onze ambassadeur konden telefoneren en hem vroeg de passage naar Nederland van de Weismuller ploeg te bevorderen, die naar ik later hoorde, samen met een balletgroep naar Brussel werd gevlogen.

Berlijn
Een ogenblik leek er een kans om schepen voor een Oost-Duitse rederij te bouwen, onderhandeling in West Berlijn waar zich een agent van deze rederij ophield. Ik vloog er met nog een staflid naartoe. Spoedig na aankomst werd een telegram ontvangen dat de zaak niet door kon gaan, waarschijnlijk had Big Brother de Oost Duitsers op de vingers getikt. Wij hadden nog net tijd om de Oost sector te bezoeken, de plaats van de Hitlerbunker te zien, het monument vlakbij waar nu Sovjet soldaten de wacht lopen en verder weg een donker standbeeld, van Joseph Stalin.

Venezuela
In de kranten las ik slechte berichten over de politieke toestand van Venezuela, waar kansen zouden bestaan voor nieuwe orders. Zal ik de reis maar niet uitstellen? Maar Verolme was

optimist, dat waait wel weer over. Bij aankomst was er een mislukte staatsgreep geweest, tanks stonden voor gebouwen ,maar een soldaat las een krant of een boekje en ik kon ongehinderd passeren. In het hoofdkwartier van de Marine, kwam de adjudant van de chef Marinestaf met een sleutel, waarmede zijn chef achter slot veilig voor overvallers zat. Ik herkende in hem de toenmalige kapitein ter zee; directeur van de Marineclub, waar ik tijdens het officiele bezoek van Hr Ms de Ruyter had gelogeerd, waarbij het de gewoonte was bij vertrek de directeur een compensatie te geven voor de veroorzaakte moeite. De thans vice-admiraal geworden chef Marinestaf luisterde belangstellend naar mijn argumenten, doch verklaarde dat op het huidige moment geen orders te vergeven waren. Na afscheid genomen te hebben ging ik langs het Esso kantoor waar een ex.USA marineman direkteur was. Wij verwachten nu iedere dag een nieuwe staatsgreep,adviseer U het eerste de beste vliegtuig naar Holland te nemen. Zo gezegd zo gedaan. Mijn concurrent en vroeger collega vice-admiraal Burghard was diezelfde dag in Caracas geland en heeft minstens een week in zijn hotel geisoleerd gezeten.

Argentinië
Het begon weer goed, een vertoning van onze film over de ombouw van de Minas Gerais voor de Marinestaf te Buenos Aires, gevolgd door een film gemaakt in Wageningen van ons model fregat bij zware zeegang: leek zoo echt, dat sommigen zullen gedacht hebben dat een werkelijk fregat was vertoond .Maar dit alles viel in het niet bij het Engelse argument die een contract aanboden tot het kopen van vlees. Wij zijn maar weer vertrokken, het schijnt dat de Engelsen ook geen contract voor de bouw van oorlogschepen hebben gekregen.

Rusland
Wij waren naar Rusland gegaan om te horen of interesse bestond voor scheepsbouw in Nederland en ook of een machine voor het metaliseren van textiel wilde aanschaffen. Wij hadden gehoord, dat een mogelijkheid bestond tot de bouw van een verplaatsbaar platform geschikt voor het boren naar olie. Verolme wilde zulks wel bekijken, doch moest allereerst weten waar het platform geplaatst zou worden. In de Kaspische Zee. Een vliegtuig zou ons naar Baku brengen. Mijn echtgenote zou dan haar geboortestad weer zien, waar zij 46 jaar geleden uit gevlucht was. Haar vader geoloog had een maätschappij opgericht, waarin hij als direkteur eigenaar van de meeste aandelen, de olie te Baku exploiteerde. Wij zagen hoe alle boortorens verbonden waren door verlengstukken waar men per auto wel een 100 km zou kunnen rijden. Ook hoe een provisorisch aangelegde haven gelegenheid bood: voor de schepen tot vervoer van arbeiders te meren, ondanks de herhaaldelijk zware zeegang, vanwege de hevige en frequente stormen die in dit zeegebied voorkomen. Tenslotte vond Cornelis Verolme het risico voor het toeleveren van een olieplatform te groot, voornamelijk omdat het opstellen ter plaatse door Russisch personeel zou moeten geschieden en hij tenslotte verantwoordelijk bleef voor het goed functioneren van het geheel. De geslaagde lunch vond plaats op het centrale olieplatform. Hij is van Azerbidjaanse afkomst en als hij in zijn toespraak zegt, dat ondanks alles wat wij door onze kennis bereikt hebben moeten we bekennen, dat er een hogere macht bestaat', wenkt de KGB man dat deze woorden niet vertaald mogen worden.
De Russen zonden een paar mensen om ons systeem van metallisatie te bezien en toonden een handboek. Daarin, kan men lezen dat de Russen volgens dat systeem (mogelijk inmiddels verlaten),de metaaldeeltjes met kracht op het textiel schieten. Bij het Verolme systeem moeten ze vastkleven, geholpen door het vacuüm, dat bleek echter niet afdoende als het textiel gevangen of gereinigd moest worden. Inmiddels heeft men middelen gevonden die dit euvel verhielpen en naar verluidt heeft een Twentse firma reeds een productiebedrijf in de USA opgezet. Verolme heeft zijn textielproduct te vroeg op de markt gegooid en op deze vinding vele millioenen verloren. Het idee was echter gezond en anderen profiteren van zijn overmaat aan energie.

Alfred de Booij met zijn vrouw Sonia de Booy- de Benckendorff

Oslo
Een Noorse tandarts heeft een tanker besteld en heeft het contract getekend zonder dit aandachtig te hebben gelezen, anders zou hij hebben opgemerkt dat een clausule over extra kosten voor het rijzen van de lonen ,waarin was opgenomen. Hij had per brief of telegram laten weten bezwaren tegen zodanige clausule te hebben. Bij ons beweerde men een telegram te hebben gezonden waarbij zijn bezwaar werd weerlegd. Maar niemand kan dit telegram vinden. Cornelis Verolme houdt het op het getekende contract, terwijl ik op de hand van de tandarts ben. Inmiddels is in Noorwegen grote beroering onder de reders en men houdt een vergadering over deze zaak, waarbij. een boycot van Verolme niet uitgesloten mag worden geacht. Verolme neemt mij mede naar Oslo en wij komen in de vergadering waarbij Verolme meteen het woord neemt en zegt te willen horen van mij, dat ik van de zaak vindt. Mijn antwoord is kort maar krachtig, jammer dat de tandarts het contract niet eerst gelezen heeft, maar wij mogen zijn vertrouwen niet beschamen. Bij ons geldt customer is King, en betrokkene moet schadeloos gesteld worden. Hierop zegt Verolme dat hij het geheel eens is met de vice-president. Het kost natuurlijk wat geld, maar de goede wil in Noorwegen is nu niet verspeeld en alle reders krijgen een brief van hun vereniging, waarbij de loftrompet over Verolme klinkt

Andere projecten.
Een tijd lang liep een zekere ondernemende Amerikaan, Detweiler bij ons de deur plat. Hij wilde een paar snelvarende passagiersschepen bouwen van circa 100.000 ton, waarmede telkens een zes duizend passagiers van Amerika naar Europa werden overgevoerd. Verolme apprecieerde dat hij nimmer hoge onkosten indiende. Op ons bedrijf maakten wij ons wel enige zorgen hoe wij aan de mensen moesten komen als het plan door ging.
Verolme nam ons mede naar Lissabon ,om bij de Portugese reders tot een vorm van samenwerking te komen. Dat leverde niet veel op, achter onze rug werden de Japanners ingelicht en het modelletje van het Detweilerschip heb ik nimmer teruggezien. Tot Detweiler ons berichtte dat zijn bankiers geld hadden gestoken in vliegtuigen en hun toezegging hadden ingetrokken. Hij beproefde elders zijn geluk en sloot met Lomumba in Afrika een monopolie contract, dat zijn waarde verloor bij de vermoording van Lomumba.
Verolme was langzamerhand een naam geworden, die in de rederwereld en in die van de scheepsbouwers wereldwijd bekend werd. Israël wilde dat wij daar een werf openden, maar wij zagen daarvan wijselijk af, ook kwam een deputatie uit San Domingo die ons daar een werf wilde doen bouwen, maar na onze vraag in welke naam de meeste typhonen langs kwamen, verdwenen zij weer.

De proef tochten met de supertankers.
Bij de proef tocht van de eerste 65.000 tons tanker voor de Esso waren de enige klachten van de

Esso, dat de gegevens aan onze kant beter moesten verstrekt worden, waarmede bij volgende proeftocht rekening werd gehouden. Bij de volgende tanker meest wegens zout water in een ketel, de terugtocht naar de werf worden aanvaard. Het viel mij op zo snel als sleepboten van bepaalde reders in onze buurt kwamen als er telegrammen over een defect met ons hoofdkwartier werden gewisseld. Bij het weder uitvaren had ik een aparte code georganiseerd, zeer eenvoudig te ontcijferen als men wist welk woordenboek werd gebruikt. Weer was er zout waterlekkage en aandrang werd op mij uitgeoefend weer naar Rotterdam te varen, dan wel gesleept te worden. Ik liet het anker vallen en wist uit vroegere ervaring dat het onderzoek op zee het beste is wat men kan doen, iedereen is rustiger en het is stiller aan boord. Inderdaad kwam na een paar dagen de aap uit de mouw. Een tik was gehoord in een ketel er druppelde zout water langs een van de steunstangen naar binnen, deze waren een millimeter te kort gemaakt. Nu konden wij terugvaren en waren nog net op tijd om gereed te zijn om voor de officiële overname proef tocht waarbij Prinses Beatrix aanwezig zou zijn.

Iets over Verolme als mens

Cornelis Verolme kan men waarderen omdat hij door een aanzienlijke gift de vastgelopen expeditie in Nieuw Guinea weer op gang heeft gezet. Het deed mij goed dat hij dit gedaan heeft naar aanleiding van mijn briefkaart hem tijdens mijn vacantie toegezonden. Natuurlijk heeft bijna iedere self made man iets in zijn optreden dat weerstanden oproept. Niettemin valt te betreuren dat in Amsterdam en Rotterdam, overigens voortreffelijke mensen, wier vaders of grootvaders zich ook door eigen kracht naar boven hadden gewerkt, zoveel onjuistheden debiteerden en verdachtmakingen rondstrooiden. Een enkele maal keerde zich dat tegen hen, want toen wij in de markt lagen voor een order van een Zuid-Afrikaanse rederij, vroeg men aan onze man daar bouwt de Amsterdams werf goede schepen? Ja was zijn antwoord, waarop hij de order kreeg, want de Amsterdammers hadden gezegd, dat Verolme geen goede schepen bouwde.
Cornelis Verolme kon een groot aantal verschillende zaken in het hoofd houden en wist precies zonder papieren te raadplegen hoe elke zaak er voor stond. Hjj las weinig boeken, maar het boek de Verloren Brigade van mevrouw Szekely Lulofs pakte hem. Hij raakte geen sigaar of sigaret meer aan ,nadat hij besloten had niet meer te roken. Hij vloekte nooit. Hij is volgens eigen zeggen maar éénmaal met de Justitie in aanraking geweest, nadat hij vlak na de bevrijding zonder toestemming in een auto reed. De rechercheurs die hem kwamen arresteren kwamen op de verjaardag van zijn moeder en ,hij vroeg hun aan de lunch te blijven ,hetgeen zij deden en hij stelde hen als oude vrienden aan zijn moeder voor. De enquête commissie heeft zijn weduwe nog een brief doen toekomen, waarin zij verklaarden te hebben geconstateerd dat aan Cornelis Verolme niets kon worden verweten. Hij doet wel eens denken aan figuren zoals Isaac le Maire, de taaie en gevreesde tegenstander van de V.O.C, wat zijn prestaties betreft, maar zo bont als le Maire heeft Cornelis Verolme het nooit gemaakt.

Amateur historicus

Na mijn 65ste jaar stelden de betere pensioenen mij in staat zonder betaling werk te verrichten. in dit geval werk waarvoor ik eigenlijk niet geschikt was, omdat daarvoor een hoge mate van geduld wordt vereist. Men moet ook zeer nauwkeurig zijn, wat niet in mijn aard ligt. Toch is het werk avontuurlijk, op andere wijze dan bij de Marine of bij Verolme, het is, avontuurlijk, dat men een spoor volgt en dan opeens een doel ontdekt, waarop de feiten, alle getoetst op hun betrouwbaarheid, naast elkaar gelegd, tot eenconclusie leiden.
Maar hoe moet men beginnen. Een gesprek met de heer Voorbeytel Cannenburg, die wilde mij wel helpen, hij was toen (oud zeeofficier) direkteur van het Amsterdamse Historische Scheepvaartmuseum. Had ik wel eens iets gepubliceerd op histories gebied? Inderdaad, ik had op de Hogere Marine Krijgsschool een studie ingeleverd over 'Nederland in de Middellandse Zee ,1604 tot 1704',hetwelk door onze leraar Warnsinck (oud-zeeofficier en later Professor) ontvangen werd tegelijk met een studie van mijn oudere collega Jhr H.A.van Foreest, die een

voortreffelijk stuk inleverde, ik meen over de slag bij Gibraltar, waarbij mijn bijdrage verbleekte. Warnsinck deed mijn stuk af met de opmerking, dat reeds eerder dan ik schreef de Hollanders de Middellandse zee waren ingevaren. Dat was waar, maar de publicatie was zo recent dat ik daarvan geen gebruik hadden kunnen maken, al had ik het bestaan van deze publicatie wel geweten. Hoe het zij, ik heb daarna in Londen als marine attaché vertoevende, het stuk in het Engels vertaald, het is opgenomen in de Mariners Mirror van October 1939.Ik heb maar tweemaal een waarderend woord over het stuk gehoord, nl.van een Chileens admiraal, en van Professor Carlyte in Oxford, die het een goed stuk vond. Cannenburg schreef een introductie aan de latere vrouw Professor Meilink (nadat hij mijn artikel gelezen had)en vond dat hij mij rustig kon aan bevelen. Mevrouw Remlink, hoofd van de Koloniale afdeling van het Rijksarchief te den Haag was bereid mij enige stukken over een reis naar Oost-Indië te doen geven, doch ik moest eerst voldoende het Oud Hollands machtig zijn voor dat ik: stukken in de leeszaal kon opvragen, omdat de eigen mensen niet dikwijls mochten worden lastig gevallen. Zij gaf mij ter inzage een boek waaruit ik na 6 weken meende voldoende de l7de eeuwse schrift te kunnen ontcijferen. Maar nu moest de Linschoten Vereniging nog goedkeuren, dat ik een boek over een zeereis in de l7de eeuw zou schrijven ,waarbij gelukkig Professor W.Ph. Coolhaas en Vice admiraal Jhr H.A. van Foreest in de commissie van voorbereiding werden opgenomen. Professor Coolhaas gaf mij enige bronnen op en wist Dr.S Hart Gemeentearchivaris te Amsterdam (zie Geschrift en Getal,Dordrecht,1976) te bewegen de werkelijke naam van de admiraal Paulus van Caerden te ontdekken, die de reis naar Indië had geleid .Ook heeft hij mij terecht gewezen op de noodzaak tot grote nauwkeurigheid .Hij heeft mij gewaardeerd toen ik toevallig kon aan tonen, dat een zeker persoon in werkelijkheid twee personen van dezelfde naam waren, omdat niemand tegelijk in Nederland en Oost Indië aanwezig kan zijn.

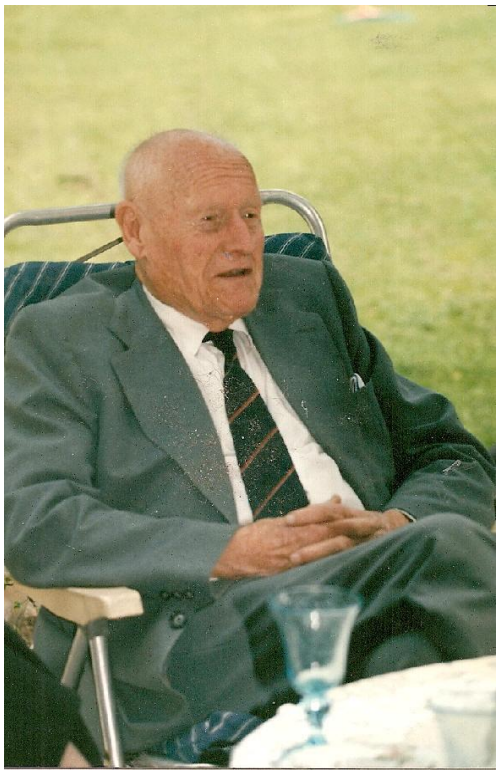

Alfred de Booy op latere leeftijd

Wijlen Coolhaas, voor zover mij bekend eén van de weinige recensenten, die niet alleen grondig maar ook geestig commentaar kon geven, heeft een uniek boek nagelaten over zijn ervaringen als controleur BB. (Dr W.P.Coolhaas, controleur B.B., H.en S,uitgave,Utrecht,I985.) Het zijn figuren als Coolhaas, sieraden van het korps Binnenlands Bestuur, die onze langdurige aanwezigheid in

Oost Indië verklaren en doen begrijpen dat nog steeds in Indonesische kringen waardering voor de Hollander bestaat, voor alles wat hij voor dit land en zijn bevolking heeft gedaan. Tijdens het schrijven van het boek kwam ik tot de ontdekking, dat hoewel de historici over het algemeen de betrokken ingehuurde admiraal, die tweemaal gevangen was gemaakt door de Spanjaarden, als een eigenwijze roekeloze figuur hadden gezien, toch ergens geen voldoende begrip voor zijn capaciteiten en zijn optreden in het licht van die dagen hadden kunnen opbrengen. In die dagen moest de admiraal voorgaan in het nemen van risico, waarvan de Ruyter het voorbeeld gaf door bij de landing te Finnen in de sloep te gaan en ook Nelson vele malen blijk gaf. Toen de studie was afgerond, ontving ik van de Spaanse ambassade in den Haag afdrukken van de notulen van de oorlogsraad, die het oneens was dat de Koning van Caerden in vrijheid wilde stellen, immers de man is de voornaamste belangrijkste en bekwaamste, die de vijand bezit. Toen dit boek was ingeleverd, heb ik nog vele jaren op verzoek van Jhr. van Foreest samen met hem de tweede reis van Jacob van Neck naar OostIndië, Vietnam en China samengesteld. Het is ongetwijfeld aan de kundigheid van mijn oud collega van Foreest te danken dat Professor Boxer deze uitgave 'among the very best the Linschoten Vereniging produces' noemde. Na het overlijden van Jhr van Foreest heb ik,mede vanwege mijn leeftijd, afgezien verdere publicaties ter hand te nemen. Trouwens de gegevens over reizen in 17e eeuw zijn schaars geworden. Ik heb de laatste jaren als vrijwillig medewerker van de afdeling Maritieme Historie van de Marinestaf getracht de microfilms van de notulen de Admiraliteitsraad van Rotterdam af te schrijven, hier en daar te annoteren en jaarlijks een deel aan de afdeling af te dragen. De notulen bevatten, voor zoverre bewaard, voornamelijk gegevens over de logistieke zaken van de vloot,zelden krijgen wij iets te horen over de strijd ter zee. Toch liggen hier gegevens verborgen die bij een studie van een bepaalde periode van ons Zeewezen van nut kunnen zijn. Daarom heb ik bij ieder deel een selectieve beknopte index gevoegd.
Einde memories over zijn tijd bij Verolme

Tussenvoegsel:
In het boek van Ariëtte Dekker over Verolme wordt op bepaalde plaatsen verwezen naar Alfred de Booy *(Cornelis Verolme. Opkomst en ondergang van een scheepsbouwer.'Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam ISBN 90 351 3124x .Derde druk september 2006).* Zie hieronder de volgende fragmenten:

Pagina's 140-143: " Vrijwel tegelijkertijd met zijn raad van commissarissen breidde Cornelis Verolme medio jaren vijftig voor het eerst ook de dagelijkse leiding van zijn groeiende concern uit. Zijn nieuwe commissaris Gerbrandy had hem in contact gebracht met Alfred de Booy, een vice-admiraal buiten dienst van de Nederlandse marine. De 55-jarige De Booy was vóór en tijdens de oorlog marineattaché geweest in Londen en had daar de Nederlandse premier Gerbrandy leren kennen. Gerbrandy had De Booy bij Verolme aanbevolen als 'een man uit één stuk'. Cornelis Verolme kon een man als Alfred de Booy goed gebruiken. Hij was namelijk in veel opzichten de tegenhanger van hemzelf. De Booy was rustig en beheerst, een aimabele persoon die veel beter dan hijzelf in staat zou zijn gesprekken te voeren met de vertegenwoordigers van het personeel. Iemand die beter in staat was zijn emoties te beheersen en niet bij de minste of geringste tegenwerking met de vuist op tafel sloeg. Bovendien zou een man met de standing van De Booy beter liggen bij de deftige grote Nederlandse reders en last but not least kon De Booy een prachtige entree verzorgen bij de Nederlandse marine, die de meest aantrekkelijke opdrachten in Nederland te verdelen had. Alfred de Booy en Cornelis Verolme zagen elkaar voor het eerst in 1955. In een nooit gepubliceerd deel van zijn Herinneringen schreef De Booy over zijn eerste ontmoeting met de scheepsbouwer: 'De lunch met Gerbrandy verliep goed. Cornelis Verolme maakte een kordate indruk. Typisch was zijn vraag: "Wat vindt u van uw chef, de heer Staf (Staf was minister van Marine)," waarop ik niet anders dan ontwijkend kon antwoorden. Iets later zei hij plotseling: "Wilt u mijn compagnon worden?" Waarop ik antwoordde, dat ik na mijn pensionering gaarne zijn bedrijf zou willen bezoeken. Op dat moment wist ik niet dat Verolme

gaarne woordelijk beloften deed, soms zelfs onnodig, doch dat hij contracten precies nakwam. De eerste werkdag van De Booy was al even verrassend. Op het kantoor in IJsselmonde vroeg De Booy Verolme wat hij van hem verwachtte. Verolme verzocht De Booy naar de Botlek te rijden om daar te kijken hoe de ontvangst van de honderden gasten geregeld kon worden voor het slaan van de eerste paal. Bij aankomst in Rozenburg zag De Booy alleen een vervallen steiger, wat grazende koeien en een paar borden van boeren die beweerden dat Verolme hun land ingepikt had. Een heimachine maakte af en toe een doffe klap. Teruggekeerd in IJsselmonde vertelde De Booy Verolme dat hij tevergeefs naar een grote werf had gezocht. Verolme had hoofdschuddend naar zijn voorhoofd gewezen en gezegd: 'Die zit hier!' Vanaf april 1956 tot de verhuizing van het hoofdkantoor naar de Botlek deelden de kleine, gedrongen Cornelis Verolme en de rijzige Alfred de Booy de grote directiekamer in het kantoor in IJsselmonde. Verolme stond zijn bureau af aan De Booy en was zelf voortaan te vinden in de leunstoel of aan de lange conferentietafel. In zijn eigen beleving duidelijk een daad van bescheidenheid. In zijn *Memoires* omschrijft Verolme Alfred de Booy als een van de meest karaktervolle figuren, die ik in mijn loopbaan als groot-ondernemer heb meegemaakt, een integer, volmaakt betrouwbaar man, een gaaf karakter, een echte marineofficier. Dat laatste was ook iets dat de medewerkers van Verolme was opgevallen. De Booy, die zijn marineverleden nooit zou afschudden, had de gewoonte mechanisch de vlag te groeten zodra hij een schip betrad. Zo positief als Cornelis Verolme later in zijn *Memoires* spreekt over Alfred de Booy, zo ongemeen scherp kon hij toentertijd uit de hoek komen als hij het gevoel had dat iemand De Booy hoger achtte dan hemzelf. Cornelis Verolme had namelijk de merkwaardige eigenschap dat hij, ondanks de grote waardering die hij kreeg als scheepsbouwer, maar heel moeilijk de zon in het water kon zien schijnen, een karaktertrek die mogelijk zijn oorsprong vond in een diepgeworteld maar goed verhuld minderwaardigheidscomplex, en die op onverwachte momenten de kop kon opsteken. Dat uitte zich in velerlei vormen, en één daarvan was dat hij graag personen van meer maatschappelijk aanzien dan hemzelf en plein public voor schut zette. Dat deed hij bij Pieter Sjoerds Gerbrandy, over wie hij rustig tijdens een diner durfde te zeggen: 'Zo heb ik een oud-premier voor mij werken,' zich niet realiserend hoe ongepast zijn stelling was. En als iemand prijzend sprak over Alfred de Booy kon hij in diens bijzijn doodgemoedereerd zeggen: 'Ach, een admiraal, wat is nou een admiraal? Ik heb er ook één.' Wijzend naar de hoek van de kamer zei hij dan: 'Daar zit ie!' Ook werkelijke ondergeschikten - eigenlijk zag Verolme iedereen die hij betaalde als zodanig, ook zijn commissarissen - moesten het geregeld ontgelden. Tegen zijn eigen privé-secretaris Wout Vuyk zei Verolme bijvoorbeeld in het bijzijn van anderen: 'Wout, je bent een pias' - Vuyk was één van de weinige medewerkers die door Verolme met zijn voornaam werd aangesproken en dan antwoordde de slaafse Vuyk nederig: 'Ja meneer Verolme'.Het was een vorm van bittere, soms snijdende spot, die ongetwijfeld geestig bedoeld was, maar die Cornelis Verolme blijkbaar nodig had om zichzelf te positioneren ten opzichte van deze mensen. Het werd door iedereen als onprettig en verstorend ervaren, maar ook als een bijkomstigheid waar men snel aan gewend raakte en die voor lief genomen werd. Iedereen was per slot van rekening wel een keer aan de beurt. Cornelis Verolme compenseerde zo'n minder prettig karaktertrek met zijn tomeloze energie en ondernemingslust en met de ruimhartige charme die hij óók had. Daarmee wist hij ervoor te zorgen dat mensen, ondanks zijn grillige, vaak autoritaire gedrag, toch graag - heel graag zelfs in zijn omgeving verkeerden. Alfred de Booy en zijn kokette vrouw Sonia, een voormalige Russische gravin, werden goede vrienden van het kersverse echtpaar Verolme. Ook Wout en Rietje Vuyk kwamen geregeld bij de Verolmes. Ze kwamen allemaal graag bij hen thuis in Villa De Heul"
Einde Tussenvoegsel

1966 Alfred de Booy gaat met pensioen bij het Verolme-concern.
1997 Op 3 maart overlijdt Alfred de Booy, Vice-admiraal b.d., oud-Vice-president van Verolme Verenigde Scheepswerven op 95 jarige leeftijd. In de overlijden annonce staat: *Na een leven dat*

gekenmerkt werd door eenvoud, eerlijkheid en humor en liefde is in zijn vertrouwde omgeving rustig ingeslagen.
Zijn vrouw Sonia de Booy-de Benckendorff overlijdt 1 januari 1999.

Staat van Dienst
Adelborst 6 september 1918, Luitenant ter zee 3e klasse 18 augustus 1921, Luitenant ter zee 2e klasse 18 augustus 1923,Luitenant ter zee 1e klasse 21 augustus 1931, Kapitein ter zee, tijdelijk 11 februari 1942, Kapitein ter zee, definitief 16 augustus 1942, Kapitein ter zee, tijdelijk 2 maart1946, Kapitein ter zee,definitief 1 mei 1947, Commandeur, tijdelijk 1 juli 1949,Schout bij nacht, 1 maart 1951, Vice-admiraal 10 augustus 1951, Vice-admiraal, definitief 1 maart 1953.

Onderscheidingen
Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, 24 april 1953 ;Officier in de Orde van Oranje-Nassau, 30 januari 1941; Oorlogsherinneringskruis 1940-1945, met twee gespen, 12 oktober 1949; Ereteken voor Orde en vrede, 5 maart 1951;Onderscheidingsteken voor langdurige dienst als officier, 6 december 1951 ; Officer of the Military Division of the Most Excellent Order of the British Empire december 1941; Commander in the Legion of Merit oft
the USA, 10 maart 1956 ; Commandeur 1e klas in de Danebrogorde van Denemarken, 24 juni 1952; Grootofficier in de Orde van Francisco de Miranda van Venezuela, 6 februari; Grootofficier in de Orde van de Merito Naval van Brazilië, 22 augustus 1958.

Functies (na 1931)
Adjudant van de staf der zeemacht in de stelling van Den Helder, 13 oktober- 26 oktober 1933, Nederlands Marineattaché te Londen, 8 mei 1936- 5 maart 1943, Commandant van Hr. Ms. Johan van Nassau ,1 juni 1943 tot 23 oktober 1944, Plaatsing in Londen als Nederlands Liaison Officier (Vesting Antwerpen), 23 oktober 1944 tot 3 april 1945, Plaatsing bij de Afdeling Staf van het Hoofdkwartier van de geallieerden in Londen, 14 juni 1945 tot 30 juni 1945, Plaatsing bij de marine stad in Den Haag, 30 juni 1945 tot 2 februari 1946, Commandant Hr.Ms. Karel Doorman, 20 maart 1946 tot 21 november 1947, Chef van de staf van de commandant van de Zeemacht in het Oosten, 27 juni 1948 tot 31 mei 1949, Plaatsvervangend Chef van de Marinestaf, 1 juli 1940 tot 1 maart 1951, Commandant Hr.Ms. Tromp met het bevel over het smaldeel nr 5, 16 april 1951 tot 6 juli 1951, Chef van de Marinestaf en Bevelhebber van de Zeestrijdkrachten, 1 augustus 1951 tot 28 maart 1956.

Publicaties
David Pietersz. de Vries in: L.M. Akveld e.a. eds., Vier eeuwen varen. Kapil kapers, kooplieden en geleerden (Bussum 1974) 114-129.
De derde reis van de V 0. C. naar Oost-Indië onder het beleid van Admiraal P. van Caerden, uitgezeild in 1606. Werken uitgegeven door de Linschoten Vereniging, 1-2, LXX -LXXI (Den Haag 1968-1970).
De Mijnenoorlog, zoals deze met bovenwater-strijdkrachten van 1914-1918 gevoerd in: Marineblad LI (1936) 572-597.
'De politieke en strategische beteekenis van de vloottocht onder commando van admiraal Jonkheer Pieter van der Does in het jaar 1599 in: Marineblad LIII (1938) 751-762.
Met H.A. Jonkheer van Foreest, De vierde schipvaart der Nederlanders naar Indië onder Jacob Wilkens en Jacob van Neck (1599-1604). Werken uitgegeven door de Linschoten Vereniging, 1-2, LXXXII -LXXXIII (Den Haag 1980-1981)
'Enige kanttekeningen bij twee jaar Rotterdams admiraliteitsleven' , Tijdschrift zeegeschiedenis 1 (1983) 17-31.
'Herinneringen aan de reis van Hr. Ms. Karel Doorman naar Nederlands Oost(1946-1947)', Marineblad LXXXII (1972) 357-376, 513-528.
'Holland in the Mediterranean (1607-1704)', The Mariner 's Mirror XXV (okt 1939) 392-416.

Hoofdstuk 22: Tom de Booij, dagboeken en herinneringen 1923 t/m 1954

Inleiding
Mijn leven begint op het moment dat ik verwekt wordt. Dit zal waarschijnlijk gebeurd zijn in de herfst van het jaar 1923 rond 25 november, 9 maanden voor mijn geboorte. Vandaar dat ik begin met het dagboek van mijn vader en ook die van mijn grootvader. Daarna volgt de integrale tekst met foto's van het dagboek, dat mijn ouders van mij hebben gemaakt. Ik heb lang getwijfeld of ik de tekst in zijn geheel moest weergeven of fragmenten er uit te citeren Ik heb voor het eerste gekozen, omdat een leven van een mens voor het grootste gedeelte wordt bepaald in de 9 prenatale maanden en de vier daarop volgende jaren. Inderdaad wordt een groot deel van deze periode beschreven door mijn ouders. De dagboeken beschrijven een periode van augustus 1924 tot april 1928. Bij het lezen ervan is het mij opgevallen, dat mij veel bekends voor komt en dat er sinds die 4 jaar niet zo gek veel is veranderd. Ook voor de astrologische analyse kan het van nut zijn om over deze gegevens te beschikken.

1923:
Uit het dagboek van mijn vader Hendrik Thomas de Booij:
2 mei a/b Hrms Wachtschip. Willemsoord den Helder. **C**omplete omwenteling in m'n leven.
Hoop in najaar met Ot te trouwen - Meer dan heerlijke tijd gehad de laatste 5 weken.
21 augustus getrouwd *(In 's-Gravenhage).*
13 september. Wachtschip te Vlissingen - wonen Paul Krugerstraat 22

Uit het dagboek van mijn grootvader Hendrik de Booij:
Donderdag 29 Maart is de Dorus Rijkers vertrokken en ga ik namiddag 1 uur per trein in de 1e klasse en ik heb koorts en kom 's avonds thuis en Tom haalt mij af van het station en kijkt bijzonder en zegt dat hij iets te zeggen heeft, een belangrijke gebeurtenis en dan blijkt dat hij verloofd is met Ot Gooszen en rijden wij samen in een auto naar huis. Als ik thuis ben zie ik Ot en ze vraagt of ik het goed vind en ik ga gauw naar bed.
Dinsdag 21 augustus trouwen Tom en Ot in de doopsgezinde kerk.
2 october. Ot komt tegen het eten. Tom is naar Helder om in mijnen te studeren. Hij wordt dan specialiteit in het demonteren van mijnen te Vlissingen.

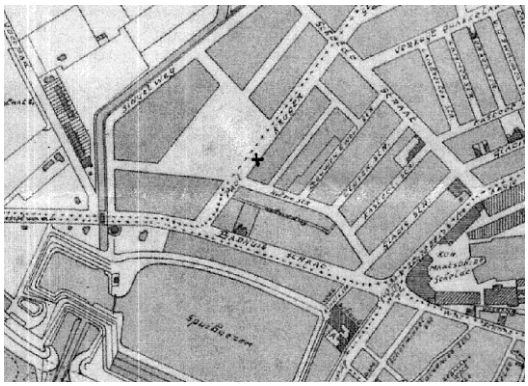

Plattegrond van een deel van Vlissingen rond 1910. Het kruisje geeft aan het huis, waar ik op 25 augustus 1924 in de Paul Krugerstraat 22 ben geboren

Links:Aanstaande moeder Ot de Booy-Gooszen voor haar huis in de Paul Krugerstraat herfst 1923. Rechts Het interieur van het bovenhuis

1924

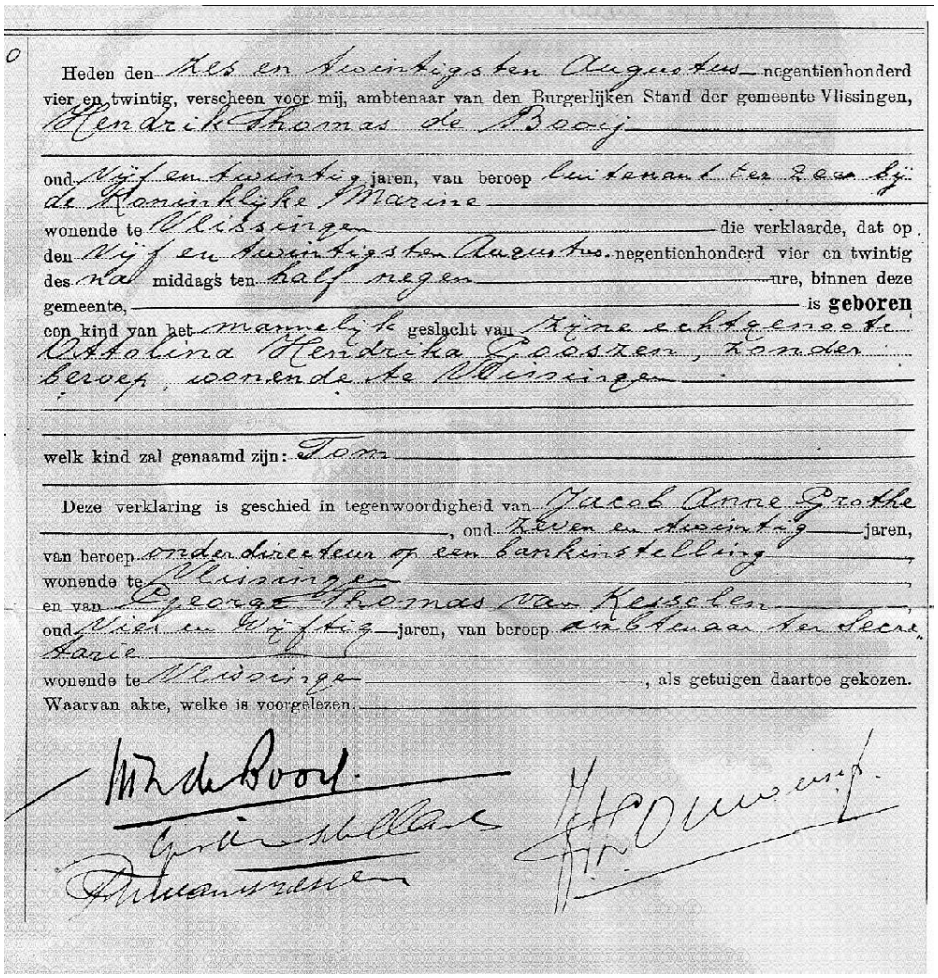

Heden den Kes en twintigsten Augustus negentienhonderd vier en twintig, verscheen voor mij, ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente Vlissingen, Hendrik Thomas de Booij

ond Vijf en twintig jaren, van beroep luitenant ter zee 2e kl. bij de Koninklijke Marine

wonende te Vlissingen die verklaarde, dat op den Vijf en twintigsten Augustus negentienhonderd vier en twintig des na middags ten half negen ure, binnen deze gemeente, is **geboren**

een kind van het mannelijk geslacht van zijne echtgenoote Adolina Hendrika Gooszen, zonder beroep, wonende te Vlissingen

welk kind zal genaamd zijn: Tom

Deze verklaring is geschied in tegenwoordigheid van Jacob Anne Grothe, ond Zeven en dertig jaren, van beroep onderdirecteur op een bankinstelling, wonende te Vlissingen, en van George Thomas van Kessel, ond Vier en vijftig jaren, van beroep ambtenaar ter secretarie, wonende te Vlissingen, als getuigen daartoe gekozen.

Waarvan akte, welke is voorgelezen.

Geboorteakte Tom de Booij

Uit de dagboeken, die mijn ouders voor mij hebben gemaakt in de periode 1924-1928:
In het begin van het dagboek staan knipsels van vele telegrammen en een lange lijst met namen van mensen die brieven, briefkaarten, bloemen hebben gestuurd om mijn ouders te feliciteren met mijn geboorte. Opmerkelijk is dat Jo Ophorst in de lijst voorkomt, een oude liefde van mijn vader voordat hij met mijn moeder trouwde, zie hiervoor het dagboek van mijn vader in deel 3.

Het bovenhuis met erker achter de wagen is het huis in de Paul Krugerstraat 22, waar ik geboren ben op 25 augustus 1924

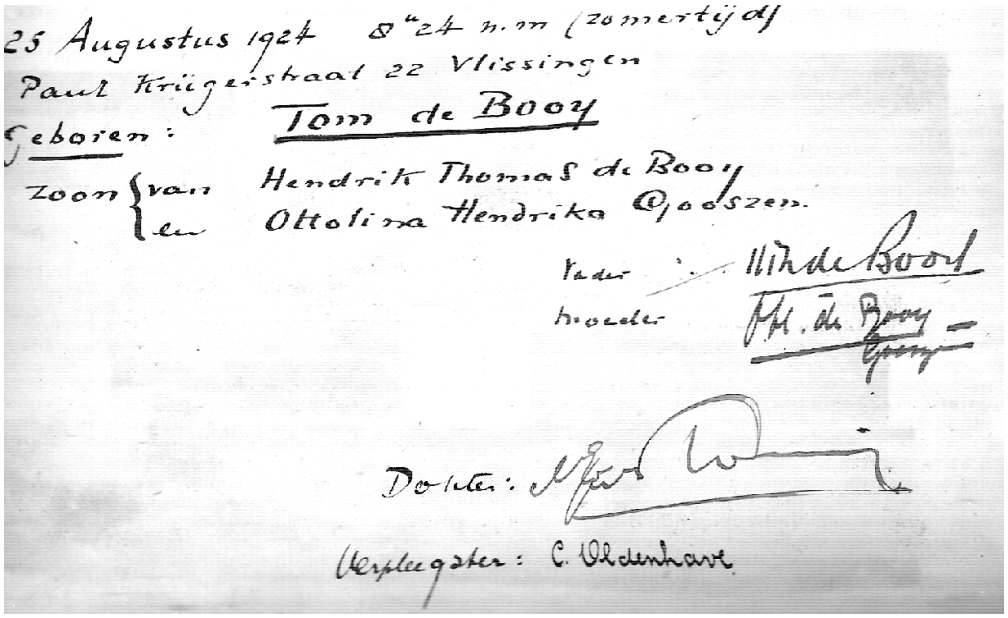

25 Augustus 1924 8"24 n.m (zomertijd)
Paul Krügerstraat 22 Vlissingen
Geboren: Tom de Booy
Zoon { van Hendrik Thomas de Booy
en Ottolina Hendrika Gooszen.
Vader Wilh de Booy
Moeder Ott. de Booy
Dokter:
Verpleegster: C. Oldenhave

.

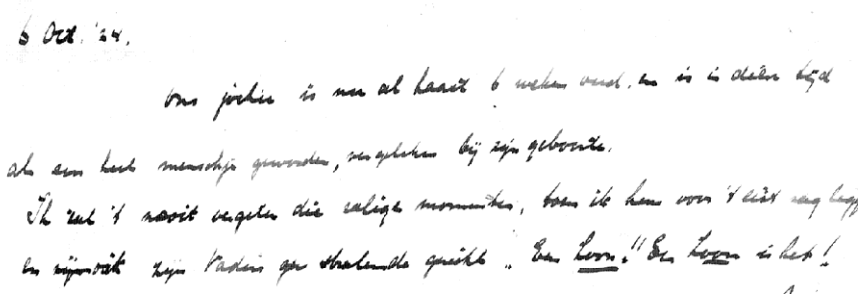

6 Oct. '24.
Ons jochie is nu al haast 6 weken oud, en is in dien tijd
al een heel menschje geworden, vergeleken bij zijn geboorte.
Ik zal 't nooit vergeten die zalige momenten, toen ik hem voor 't eerst zag liggen
en zijn ook zijn Vaders gestralende gezicht „Een Zoon!" Een Zoon is het!

Het originele handschrift van mijn moeders dagboek van mijn eerste levensjaren

6 october. Ons jochie is nu al haast 6 weken oud, en is in dien tijd al een heel menschje geworden vergeleken bij zijn geboorte. Ik zal 't nooit vergeten die zalige momenten, toen ik hem voor 't eerst zag liggen en ook zijn Vaders stralende gezicht "Een Zoon !! Een Zoon" is het !, want dat was aldoor de groote wensch geweest gedurende die lange 9 maanden. Als 't waar is, dat

't invloed heeft op 't kind, hoe de Moeder in die 9 maanden zich heeft gevoeld, dan moet 't wel een zonnig mensch worden, want was het een zonnige gelukkige tijd voor mij in ons kleine bovenhuisje in de Paul Krugerstraat. De eerste 7 à 8 maanden zijn makkelijk voorbijgegaan fietste ik ook nog tot de 7e maand maar daarna begon 't akelige benauwde gevoel , waar ik zoo moe van werd, ik kon dan niet ver wandelen, moest zo nu en dan stilhouden. Ik herinner me nog, dat ik onder 't opmaken van zijn wiegje telkens moest gaan liggen. Heerlijk vond ik om alles van ons kindje in orde te maken, de doddige kleine hemdjes, de roze wieg, de aankleedtafel met alles wat er bij hoort. Ik had daar goed de tijd voor, daar Tom veel weg was met de "Hydra" o.a een maand in Nieuwediep.

Mijnenlegger Hrms Hydra, in 1911 in dienst gekomen, waar mijn vader op heeft gediend

Maar uiteindelijk kwam de groote dag, waar we zóó naar verlangden hoe langer hoe dichter bij. s' Nachts om half 4 begon ik 't al te voelen, een wonderlijke gewaarwording gelukkig wist ik toen niet, dat het 't nog 41 uren zou duren vóór 't zoo ver zou zijn. Dat was geen kleinigheid, die Zondag en Maandag. Maar om half 7 Maandagavond werd de dokter geroepen en om 5 voor half negen hoorden we het eerste schreeuwtje van ons eigen kleine kindje. Dat zijn de zaligste momenten van mijn leven geweest, dat groote geluk na de die moeilijke uren. Toen ik weer schoon in bed lag werd kleine Tom lekkertjes gewasschen, in 't nieuwe badje gestopt en kreeg hij de nieuwe kleertjes aan, maar eerst mocht ik hem nog in m'n armen houden, ik kon maar niet genoeg naar hem kijken, naar dat kleine roze wezentje van Tom en van mij.

De trotse moeder Ot met haar zoon Tom, 1 dag oud

De Heer en Mevr. DE BOOY-GOOSZEN geven kennis van de geboorte van hun Zoon
TOM.
Vlissingen, 25 Augustus 1924.
Paul Krugerstraat 22.

Advertentie in de Vlissingsche Courant van 26 augustus 1924

Hij lag rustig te kijken met z'n blauwe oogjes, hij had heel veel donker zwarte hartjes, snoezige kleine oortjes en dan die handjes, die nog zoo gek ruim in hun velletje zaten en die beelderige nageltjes! Het is 't grootste wonder voor 't eerst je eigen kindje te zien. Maar heel lang mocht ik er toen niet van genieten. Zuster Oldenhove nam hem weer gauw mee, maar ik kon ik toch vanuit bed zien, hoe hij al met z'n beentjes en armpjes spartelde. Moeder Hilda, die in Hattem was, kwam nog mooi op tijd een uurtje voor dat kleine Tom kwam en hoorde ze in de eetkamer zijn eerste schreeuwtje. Dat heb ik Tom zoo benijd, dat hij 't dadelijk aan zijn Moeder kon gaan vertellen dat hij een Zoon!! had gekregen. Wat zou ik 't heerlijk gevonden hebben als moeder 't ook gauw in haar armen had kunnen hebben, maar die zaten heel ver weg in Indië, evenals May met haar kinderen. Tom bracht gauw 't telegram naar Indië weg en ook de briefkaarten, die Moeder Hilda dadelijk had ingevuld. 's Nachts sliep ik niet veel, er was zooveel heerlijks om over te denken, dat ik maar niet kon slapen, dat zalige gevoel dat 't werkelijk waar was dat ons kindje nu in 't wiegje lag te slapen

En daarna begonnen de gezellige kraamdagen, ik lag maar te genieten in bed, de eerste dagen waren heerlijk heel feestelijk. Moeder Hilda bleef 3 dagen en kwam Vader Han de 2de dag ook naar zijn kleinzoon kijken. Ik vond 't zoo heerlijk te zien in de groote, onhandige, maar zoo voorzichtige menschen mannenhanden. Grappig die 3 generaties bij elkaar. Er werden dadelijk kiekjes genomen, maar zie je helaas niet veel van den kleine Tom. Vader Tom gaf met Jaap Grothe van Schellach , zijn zoon aan en toen ze thuiskwamen hebben ze 't feestelijk gevierd. Tom had beschuitjes met muisjes klaargemaakt en de champagne (waarvoor Vader en Moeder geld zonden) en limonade klaargezet

Grootmoeder Hilda de Booy met Tom

Grootvader Han de Booy met zijn kleinzoon Tom.

Het was een heele drukte in de kleine zitkamer, n.l. Moeder Hilda, Jeanne van der Vliet en haar man en kind (onze onderburen), Jaap en Lien Grothe en zuster Oldehove, toen werd er op dat kleine kind gedronken, dat zich al van al die vreugde niet bewust, lekker in z'n mandje lag te slapen. Heerlijk vond ik 't in die rustige gezellige kamer te liggen met de wieg in de hoek,dat ik er naar kijken kon. Ik voelde me nog wel slap maar O zoo gelukkig!! 't Was een gezellige tijd en hebben we heel wat met zuster Oldenhove gelachen, die zoo grappig met kleine Tom kon praten

en allerlei kunsten met hem maakte o.a hem haar bril opzette, wat zoo'n bespottelijk gezicht was. Gelukkig kon ik hem dadelijk zelf voeden en kwamen er verder ook geen complicaties bij, zodat ik de 11de dag op mocht staan, nog wel heel slap, maar dat ging na eenige dagen beter. De zuster bleef in 't geheel 20 dagen en vonden we 't bepaald jammer toen ze 's avonds voor 't laatst de deur achter zich dichttrok. Toen waren Vader Tom en ik opeens alleen en met ons jochie en ook et de verantwoording voor hem. Dat is dan een wonderlijk gevoel waar je nog een beetje bang voor bent. We hebben financieel erg geboft, we kregen van Vader en Moeder de Booy f 300, van Vader en Moeder uit Indië f 150,- en f 100 van tante Tosie + nog kleine giften van andere familieleden

Vader Tom met Tom junior, 26 augustus 1924

Zuster Oldenhove bij de wieg van Tom

Als 't eenigzins goed weer is, haal ik zijn mooie nieuwe beige wagen bij Paauwes, de fietsenman waar hij voor 50 ct. in de maand gestald is en dan verdwijnt kleine Tom er tot zijn neusje in lekker warm met een kruikje. Ik hoop zoo den heelen winter met hem uit te gaan. Kleine Tom heeft al een vriendinnetje n.l. Anneke Grothe, die 15 sept. geboren werd. Hij stuurde haar heel galant een corsagebouquet voor die gelegenheid en bracht haar later een bezoek, een luierbroekje, jasje en mutsje. Kleine Anneke was wakker en lag met met een mooie lange jurk in haar wiegje, kleine Tom werd er naast gelegd om haar felicitaties aan te bieden. Op 't groote bed werden ze samen gekiekt, maar veel kan je er helaas niet van zien. Kleine Tom begint al vroeg zijn dag ongeveer half 7 laat hij zich hooren maar om 7 uur haalt Vader Tom hem pas uit de badkamer waar hij slaapt, heerlijk om hem dan te zien en weer gezellig in mijn arm te voelen, ontzettend gulzig begint hij dan te drinken, zijn vuistjes stevig gebald, telkens verslikt hij zich en krijgt hij dikwijls de hik "Leelijke luchtslikker "zegt Vader Tom dan tegen hem, maar hij stoort zich aan niets en drinkt gauw zijn buikje vol, 's morgens krijgt hij dan ook altijd ruim 100 gram naar binnen. Daarna is hij erg in zijn knollentuin, lacht meer dan schattig en ligt nog heel lang zoet rond te kijken. Om half tien we weer met hem, dan gaat hij in 't badje maar wordt dan eerst naakt gewogen 't Badjes vindt hij heerlijk, ligt als en kikkertje te spartelen, maar hij gilt als hij eruit moet. 't Is grappig te zien hoe hij telkens méér zijn hoofdje op gaat tillen, nu ongeveer 7 cm en daarna ploft 't hoofdje weer naar beneden. Na de 2de maal gaan we meestal uit heerlijk rustig in 't zonnetje rijden dan moet hij gauw een kleurtje van krijgen want nu ziet hij nog wat witjes. Om 1 uur weer de 3de voeding en slapen we beiden daarna tot de 4de voeding, want heb ik die rusttijd ook nog erg nodig. Zoo krijgt hij 't dus om de 3 uur, de laatste 's avonds om 10.Voordat we beginnen heb ik zijn wieg voor de nacht klaargemaakt en zijn kruikje op 't kussentje gelegd, zoodat hij in een heerlijk warm holletje komt te liggen. Vader Tom brengt hem dan weer naar de badkamer, want het is veel rustiger dat hij daar slaapt. Hij sabbelt al gulzig op z'n knuistjes, de handjes als een torentje bussenkruit op elkaar en kan je hem dan in de eetkamer zelfs hooren.

Moeder met Tom in de beige kinderwagen

Tom is nu 3 weken oud

Veel huilt hij niet, alleen wel eens tusschen de 4de en 5de voeding dus tusschen 4 en 7 en 's nachts slaapt hij heerlijk door. In al deze weken hebben wij maar 3 nachten wat last van hem gehad, dat hij b.v. om 3 uur wakker werd, maar na een schoone luier, ging hij dan meestal vrij gauw weer slapen

Ons jongetje komt elken week goed aan, zoals 't lijstje ook aangeeft, 't wegen elken dag een groot pretje, vooral daar hij telkens vorderingen maakte, dan ligt hij zoo grappig te spartelen met die zachte rose beentjes en armpjes, en ben ik geweldig trotsch als vader Tom zegt, dat hij weer b.v. 25 gram is aangekomen. In de 3 de week begonnen die kleine oogjes al te volgen en in de 5de week zagen we zijn eerste lachje, zoo wonderlijk lief is dat. In de 6de week lachte hij telkens, als hij voldaan was en zijn buikje vol gedronken had. Het is werkelijk dan al een begrijpend menschje, hij heeft ook een bijzonder pienter gezichtje en kan je soms zoo lang en ernstig aankijken. Hij lijkt nu nog hoofdzakelijk op mij, maar hoop ik nog, dat dat veranderen zal, ook mijn bolle voorhoofd en opgetrokken wenkbrauwen en vorm van hoofd, maar hij heeft zijn Vaders vorm van handen en armen. O! die handjes !! die kleine meestal koude knuistjes, waar hij nu al verwoed op sabbelen kan. Als ik hem voed probeer ik mijn duim in dat vuistje te stoppen, houdt hij die stevig vast. Wat zouden die handjes later kunnen, zouden ze ook zoo groot worden als van zijn vader? en er ook mee kunnen teekenen en pianospelen en er ook zoo zacht en voorzichtig later zijn eigen kindje mee vast kunnen houden? O, er zijn zoo heel veel vragen, hoe of 't ontwikkelen zal.

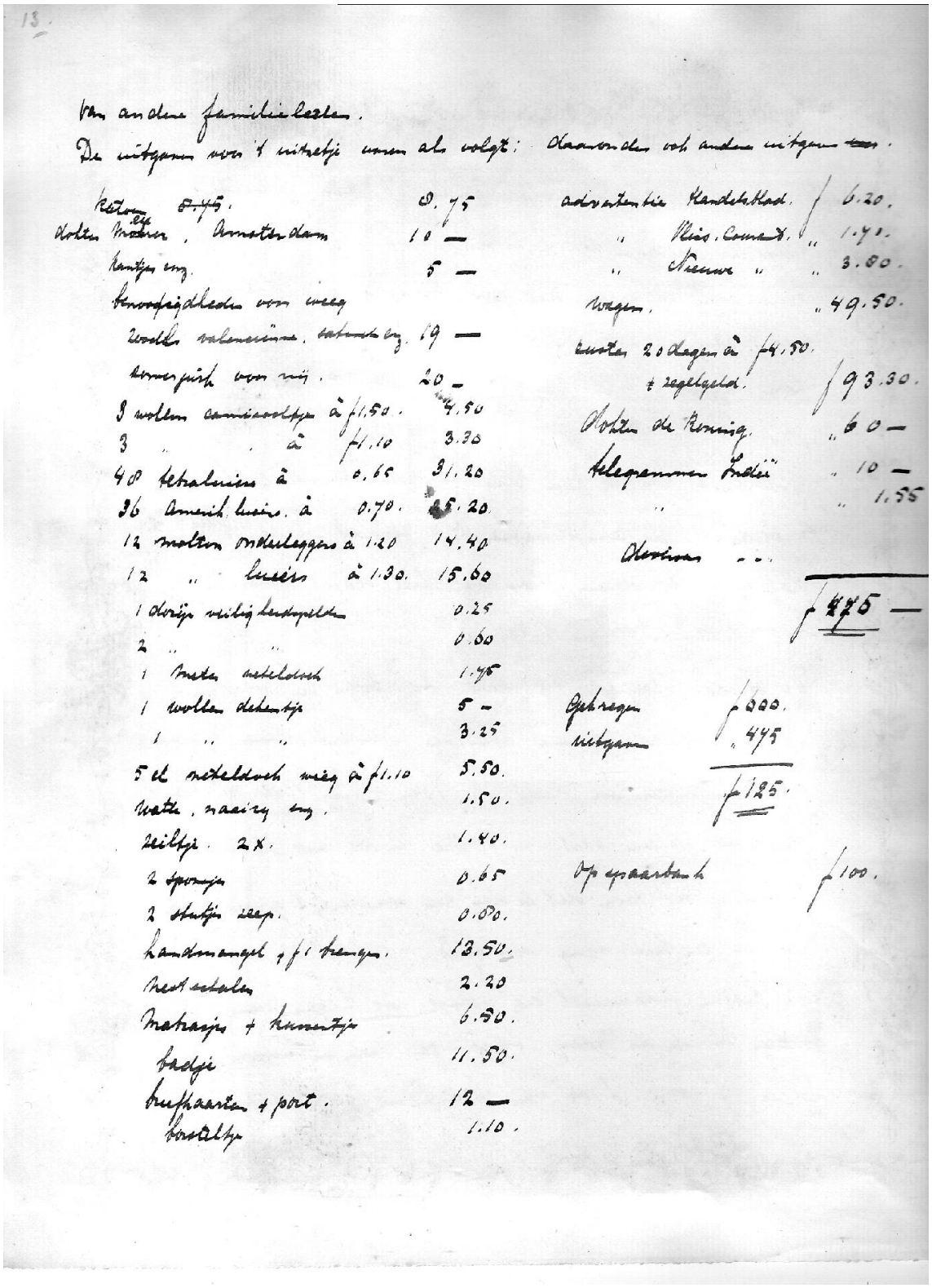

13.

Van andere familieleden.

De uitgaven voor 't uitzetje waren als volgt:

ketting 0.45.	0.75
Dokter Broeder, Amsterdam	10 —
kantjes enz.	5 —
benoodigdheden voor weg	
wollen valeriennes, katoen enz.	19 —
bovenjurk voor mij.	20 —
3 wollen camisoltjes à f1.50.	4.50
3 " à f1.10	3.30
40 katoenen à 0.65	31.20
36 Amerik. linnen. à 0.70.	25.20
12 wollen onderbeenkleeren à 1.20	14.40
12 " linnen à 1.30.	15.60
1 dozijn witten kousenklemmen	0.25
2 " "	0.60
1 meter wetteldoek	1.75
1 wollen deken	5 —
1 " "	3.25
5 el wetteldoek weg à f1.10	5.50.
watte, naaizij enz.	1.50.
zeiltje 2x.	1.40.
2 sponzen	0.65
2 stukjes zeep.	0.80.
handmangel + f1 kosten.	13.50.
meetwetten	2.20
matrasje + kussentje	6.50.
badje	11.50.
buitenkaarten + port.	12 —
kostelijk	1.10.

Daaronder voor andere uitgaven:

advertentie Handelsblad.	f 6.20.
" Vlies. Courant.	" 1.41.
" Nieuwe "	" 3.00.
wagen.	" 49.50.
zuster 20 dagen à f4.50. + zegelgeld.	f 93.30.
Dokter de Ronnig.	" 60 —
telegrammen Indië	" 10 —
"	" 1.55
Diversen ...	
	f 475 —

Ontvangen	f 600.
uitgaven	" 475
	f 125.

Op spaarbank f 100.

De uitgaven voor 't uitzetje en andere uitgaven waren totaal 475,-, de inkomsten 600,- (Interessant om te lezen dat de advertentie in het NRC zo veel duurder is dan in de andere kranten. Zuster Oldenhove ontving 4.50 per dag plus zegelgeld!)

Zondag 12 october maakte kleine Tom voor 't eerst geluidjes, heel zacht hoorde je arrrrr.. en daarna begon hij weer schattig te lachen. Maandag hadden we ons eerste gesprekje samen, toen hij al genoeg gedronken had om tevreden te zijn en nog met z'n natte bolletje op m'n arm lag, hield hij een heel verhaal, terwijl hij me aldoor aankeek. Het was zo iets wonderlijks, dat contact dat je dan opeens met dat kleine wezentje voelt, dat ik er tranen van in mijn oogen kreeg. O, die doddige oogjes, die je zoo vertrouwelijk aan kijken en dat kleine zachte mondje als ik dat alles zie, dan wensch ik zoo innig, dat ik een goede moeder voor hem zal zijn en dat 't een goed krachtig en gevoelig mensch zal worden.
Donderdag 16 october. Kleine Tom drinkt op 't oogenblik ontzettend veel, zoodat hij 1 dag 95 gram aankwam en de dag daaropvolgend 79 gr, maar nu zal hij wel weer afvallen Hij ligt nu al ongeveer 10cm zijn bolletje op en vindt 't een erg pretje op z'n buikje te liggen, terwijl z'n ruggetje ingezeept wordt hij is dan dadelijk stil en kijkt erg vergenoegd. Het is heerlijk te zien, hoe dik zijn beentjes, armpjes etc worden.

Tom 5 weken oud

4 november 't is grappig te zien hoe ons jochie groeit en wijzer wordt, een week geleden merkte zijn vader dat hij al met aandacht z'n horloge volgde. Hij hing toen een leeg garenklos aan een zwart lintje in de wieg en vond kleine Tom prachtig dat eerste speelgoed. Eerst volgde hij elke beweging van de klos en daarna begon hij met z'n armpjes et werken en met z'n beentjes te trappelen, maar het idee van grijpen drong nog niet tot hem door, een heelen tijd was hij zoet en lekker en lachte er zelfs tegen terwijl hij zachte geluidjes maakte. Als we nu bij de wieg komen en tegen hem praten, draait hij z'n hoofdje naar de kant waar 't geluid vandaan komt en als hij voldaan is, lacht hij schattig en begint al gauw een verhaal, werkelijk een aaneenschakeling van doddige geluidjes zoals eu eu eue arrr etc. Vooral met z'n Vader is hij groote vrienden. 's Avonds na de 6 uur voeding als we dan in de zitkamer zitten bij de warme haard, is 't moment, dat ze elkaar alles vertellen. Zoodra hij zijn Vader's gezicht ziet, begint hij al vertrouwelijk te lachen en dan begint het gesprek. Dat is haast 't heerlijkste uurtje van den dag en geniet ik maar van al die rijkdom dat zachte lieve kindje van ons op schoot, dat zoo engelachtig tegen zijn Vader lacht.
20 november Kleine Tom en ik zijn uit logeren geweest bij zijn vriendinnetje Anneke Grothe. Vader Tom ging naar de avond receptie van Mary Boissevain en Jan de Jong en gingen wij dus met ons tweetjes ook op stap. Jaap kwam ons halen en hielp de grijze wagen volladen. Kleine Tom in ik weet niet hoeveel wolletjes (want 't was flink koud) en tot z'n neusje onder de deken en over z'n bolletje nog een flanellen doekje. Warm gestoofd haalden we er later uit en mocht hij toen heerlijk in Anneke's slaapkamer wieg bekomen van de groote reis (afstand ongeveer10 minuten lopen). Hij heeft zich die dagen voorbeeldig gedragen, alleen met 't middagdutje konden ze maar niet in slaap komen maakten elkaar telkens aan 't huilen zoodat 't eind van 't lied was, dat Anneke maar boven werd getransporteerd. Verder trokken ze zich natuurlijk niets van elkaar aan,

ook niet toen ze samen op 't aankleedkussen lagen en hun bolletjes maar 20 cm van elkaar af.

Tom is nu 2 maanden oud

De terugtocht moest 's avonds gebeuren, maar 't was heerlijk kalm weer en verder werden weer alle maatregelen genomen o.a. een dekentje vastgemaakt aan de kap met waschpennen zoodat 't heelemaal afgesloten was en hij dus de avondlucht niet dadelijk in zijn neusje kreeg. Die onderneming is prachtig afgelopen en is hij gelukkig niet verkouden geworden. Kleine Tom is nu niet meer zoo donker als vroeger, hij heeft nu blonde haartjes en wenkbrauwen, zijn oogjes zijn nog niet bruin, maar hebben een onbestemd kleurtje grijsblauw met een bruine kring om de iris.

Jaap Grothe van Schellach met zijn dochter Anneke en Vader Tom met zijn zoon Tom aan de wandel

Tom 3 maanden

Uit het dagboek van mijn grootvader Han de Booy:
Kersttijd. Wij bleven dit jaar te Amsterdam, behalve dat Hilda en ik op 1ste Kerstdag dineerden op Drafna. We hadden Tom en Ot en kleine Tom bij ons en ook herhaaldelijk Alfred, die echter wegens het volle huis logeerde bij de De la Portes. Engelien kreeg mazelen en dit maakte ons en vooral Hilda erg bezorgd om kleine Tom, omdat mazelen een heel gevaarlijke ziekte is voor kleine kinderen.

1925
26 januari. Kleine Tom is dus 5 maanden oud, 13 pond zwaar 64 cm lang en een grappig wijs menschje. Hij heeft al een groote reis gemaakt. We zijn n.l. met de Kerstvacantie naar A'dam geweest en hij heeft zich daar voorbeeldig gedragen lag heerlijk rustig boven in de logeerkamer in de grooten ijzeren wieg, die tante Dientje voor hem stuurde. Iedereen kwam om de beurt boven om naar 't kleine manneke te kijken en lachte hij dan vriendelijk tegen al die bewonderaars. Zijn moeder zag hij niet veel, want was zij altijd aan 't fuiven en kwam 's avonds haast nooit voor 12 uur bij hem, maar dan sliep hij nog heerlijk en dat was altijd een groote geruststelling, want bij de laatste acte moest zijn moedertje altijd denken of dat kleine hoofdje al op 't kussentje zou bewegen en of hij al huilen zou en dan rende zij zoo gauw mogelijk naar haar jochie toe en was dan pas heelemaal gelukkig als ze 't kleine lijfje weer tegen zich aanvoelde. Een avond kon hij maar niet in slaap komen en heeft de heele familie (zijn moeder was weer uit eten) zich uitgesloofd om hem stil te maken. Kleine Engelientje (oud 7 jaar) zong heel zacht allerlei wiegeliedjes. Moeder Hilda liep even met hem op en neer niets hielp, totdat zijn Grootvader 't ook zou proberen en uit volle borst 2 x Piet Hein zong en nog een Engels lied, dat was mannenwerk en voelde ons jochie daar voor. Ik vond hem dan ook slapende toen ik naar huis gevlogen was na een hulptelefoontje van Moeder Hilda.

Tom bijna 5 maanden oud, zit op schoot bij zijn tante Olga (zuster van Vader Tom)

Op iedereen maakte hij den indruk van een gezond flink kindje met zijn roze wangetjes en gezellige dikke stevige lijfje. De uitslag die hij nu al 2 maanden heeft gaat nu eindelijk veel beter. In 't allereerste begin had hij eenige roode vlekjes tusschen zijn beentjes , maar werd dit hoe langer hoe erger, 't inwrijven met zinkzalf of met Pastalazere gaf niets meer en was 't van achter tot onderaan zijn rugje alles vuurrood, zelfs bloedde 't bij de plooitjes als ik die 's morgens heel voorzichtig met warme olie schoonmaakte. En tot overmaat van ramp ook nog plekjes of beter gezegd heel kleine puistjes in zijn gezichtje kreeg, besloot ik naar de kinderspecialist te gaan daar

de raad van 2 andere doktoren niets hielp. Mijn voeding werd dadelijk verminderd was die n.l veel te zwaar. Mocht ik toen maar 2 L melk per dag hebben w.o, één liter afgeroomde melk. De room moest ik dadelijk laten. 't Succes was dan ook , dat de puistjes op 't gezicht al vrij gauw verdwenen. En de behandeling alleen met droge poeder (een soort zinkpoeder) voor de beentjes gaf ook al een beter resultaat, maar is zoo iets natuurlijk niet zoo gauw over en ben ik daar ook al, zooals ik al schreef, 2 maanden mee bezig. Hij ligt nu met open broekjes, zoodat de natte luier er niet tegen aan kan komen, maar zoodra bij even na de voeding met een dichte luier lag, zie ik ook al gauw roode plekjes dus is 't nog altijd en opletten en 't goed verzorgen, telkens voelen of hij nat is, dan weer verschoonen. Ik hoop er binnen een maand van af tet zijn. Een voeding van mij is nu vervangen door een voeding karnemelk met Nutricia 's kindermeel en suiker (op 1 L.karnemelk) afgestreken meellepel meel en 1 lepel suiker waarvan hij dan een groote kop vol per theelepel naar binnen krijgt. Ook krijgt hij nu 1/2 uitgeknepen sinaasappel met suiker en vindt hij dat heerlijk. Hiermee ben ik de 4 de maand al begonnen. Hij komt van dit alles prachtig aan en is vroolijk en tevreden. 't Is moeilijk niet te veel met hem te spelen, hij is zóó doddig als hij op zijn buikje ligt en schatert van de pret om verschillende grapjes Hij kan zich zelf een heele tijd achter elkaar bezig houden met een beenen ring of rammelaar en dan 't alles 't allerliefste trapt hij de dekentjes weg en trappelt van plezier terwijl hij prachtige bellen blaast, zoodat zijn gezichtje heelemaal nat is. Bij een erge mooie harde blaas, strekt hij zijn armpjes en beentjes en maakt een knorrende geluid, zoo is hij soms wel een uur achter elkaar stil.. Kleine Tom is nu alweer 6 ½ maand oud, heeft 2 tanden en is nog altijd een heerlijk vrolijk en tevreden kindje heel lang kan hij alleen z'n wiegje liggen spelen en is 't dan heerlijk naar dat gekraai te luisteren vooral als hij 't wiegengordijntje te pakken krijgt is 't aan zijn wilde triomfkreten merkbaar. Hij weet nu al heel goed wanneer we zeggen "Kom je" dan trappelt hij met z'n dikke beentjes en slaat vervaarlijk met zijn armpjes. 's Avonds vóór hij naar bed gaat, krijgt hij weer een papje en mag hij dan eerst met Vader spelen. Het is nu al echt 'spel' of stoeien, 't liefst ligt hij dan op z'n buikje en ligt dan te rijden op z'n knietjes , terwijl hij zich zelf met (open mondje) hè-hè-hè aanvuurt. Als je dan een grapje met hem maakt,. begrijpt hij 't best en begint stout te lachen. Zijn grootste vriend is zijn olifant, die hij van Grootmoeder Indië kreeg, dat olifantje heeft een heerlijk mals slurfje met een boogje, dat gaat dan 't eerste naar zijn mondje en kan hij daar lang op liggen knabbelen. "Aite": = eten was Tom's eerste woord niet dat hij 't met eten in verband bracht, maar 't woord had toch een dierbare betekenis voor hem. Toen Tom dus 4 maanden was, kreeg hij een karnemelk papje. Mijn voeding alleen was te zwaar voor hem, daar kreeg hij uitslag van. Toen Tom uit A'dam terugkwam was hij dus 5 mnd, kon hij niet meer in zijn wiegje helaas en toen de wieg van tante Dientje daar ligt hij heerlijk ruim in en zijn de gordijntjes een groot plezier vooral als hij na lang rekken er eindelijk een eindje van te pakken heeft gekregen hij richt zich wel goed op maar van gaan zitten is nog geen sprake, dat is ook zoo'n toer voor dat kleine ruggetje.
10 april wist hij opeens hoe hij zichzelf om kon keeren en dat ging met een geweldige vaart geen minuut lag hij daarna rustig in zijn wieg, overal bonste hij met z'n kleine bolletje tegenaan en was 't soms een dwaas gezichte hem boven 't randje te zien uitkijken met zijn groote verbaasde oogjes. 't Waren juist heerlijke zonnige Paaschdagen en ging hij veel met Toos (ons meisje) op de boulevard, misschien heeft hij daar zooveel kracht opgedaan, want 12 april kroop hij al vrij vlug van 't groote bed en was hij die dagen bijzonder levens lustig Hij eet nu 3x van mij en 1x pap verder spinazie met een aardappel erdoorheen of appelmoes en een heel banaan en ook nog wel een sinaasappel. 't Meneertje is onverzadigbaar telkens houdt hij zijn bekje weer open. Het is hoog nodig, dat hij een bedje en een box krijgt, want de wieg wordt hem te klein, maar we gaan nu een maand uit de stad want Vader is naar Nieuwediep met de "Hydra " en trekken Tommetje en ik naar 't Witzand en daarna naar de Bronckhorststraat. Tommetje is nu 8 mnd en 5 dagen.
Mei. De maand, dat de "Hydra" weg was is nu weer achter de rug en is Tommetje in die tijd geweldig opgeschoten. Hij kwam op 't Witzand meteen in de box en een bedje te liggen en wist hij zich daar al heel vlug in te bewegen. Kruipen deed hij merkwaardig gauw maar met zitten is hij dom hij neemt daarvoor niet de tijd, kruipt dadelijk weer op z'n buikje weg. 's Morgens na zijn

wasscherij en zijn pap gingen we meestal uit met 't hobbelwagentje over de hei en onder de dennetjes en genoot zijn moeder van die heerlijke lente tijd met klein Tommetje op 't bloeiende Witzand. Een korst brood was toen de groote tractatie (8 mnd) en verder kreeg hij 's-middags om 6 uur voor hij naar bed ging een portie spinazie met een sinaasappel en een wat wat koude appelmoes toe. Hij was gelukkig helemaal niet eenkennig en lachte vriendelijk tegen iedereen, zei hielden dan ook allen veel van hem en was zijn Moeder ook zoo blij dat hij niet verwend was en de menschen niet veel last gaf. Tante Emily was zijn 2de moeder, zorgde voor hem, als ik uit was. De heelen dag was hij aangekleed en gezellige wollen overalls. licht roze of licht blauw en ze zijn van onderen gesloten met knoopjes en met een koordje door de broekspijpen zoodat 't vlug voor een schoon broekje opgestroopt kan worden. 8 ½ maand oud ging hij zelf op zijn knietjes liggen met alleen tegen de box of 't bedje op maar ook alleen zitten ging toen ook veel beter. In de wagen was 't geweldig lastig hem toom te houden werd hij met, ik weet niet hoeveel koorden en tuigjes vast gesjord. Zijn Grootmoeder de Booy noemt hem dan ook Iwan de Geweldige, want 't is ook een zeldzaam sterk en beweeglijk kind voor zijn leeftijd, 't liefst ging hij staan maar proberen we dat zooveel mogelijk te verhinderen daar hij nog niet met zij heele zooltje op de grond staat.
19 mei 's Avonds hooren we geweldig gebrul en toen zij Vader ging kijken lag 't mannetje op de grond naast zijn bedje. Het was een vreeselijke schrik. Goddank had hij niets gebroken en kroop hij dadelijk weg, toen hij voorzichtig op 't bed werd gelegd om te onderzoeken of hij iets gebroken had. Het was dus ook zaak om versterkingen te laten maken voor 't bed. Daar 't 3 x per dag voeden mij te veel vermoeit heb ik 't na 1 x terug gebracht, en zal ik 't binnen 14 dagen geheel geëindigd hebben,. wat wel erg moeilijk voor mij zal zijn, want 't is zoo heerlijk dat schreeuwende hongerige jochie stil te krijgen en dan rustig bij mij te zien liggen drinken. Dat kleine zachte lijfje dicht tegen mij aan. Nu krijgt hij verschillende pappen, 's morgens om 9½ uur na 't badje karnemelkpap met Nutrucia 's kindermeel en om 1½ uur groeten bouillon pap met dezelfde meel, om 3 ½ uur als hij wakker wordt een uitgeknepen sinaasappel en 's middags om 6 uur een portie spinazie waardoor heen 2 aardappels en een banaan toe. De spinazie afgewisseld met worteltjes etc.
Als we muziek maken, fluiten of zingen dan ligt hij dadelijk op zijn knietjes en handjes mee te wiegelen met een stralend gezichtje. Ook zegt hu nu al heel duidelijk dada en weet wel wat dat goedendag zeggen is. Het is een heerlijk stralend kind wat ons zoveel geluk heeft gegeven, dat ik niet dankbaar genoeg kan zij met dat schattige jochie.

Tom 8 maanden, april 1925

22 mei kreeg ons jochie erge koorts was 't om 7 uur 's avonds al 40.4 en 's nachts durfde ik 't niet op te nemen want het was 't een oventje als ik hem bij mij in bed nam en hij dan drinken wilden. Al wisten we dat 't aan en tandje moest liggen, toch was 't een groote schrik voor ons en ik ben wel ongerust geweest, .'t was ook de allereerste keer, dat ons jochie zoo ziekjes was. Vader Tom moest juist die dagen naar Hellevoetsluis en was ik dus 's nachts alleen met hem. Maar toen Vader Tom in Veere was is hij door een flinke storm naar ons huisje toegefietst en zal nooit zijn gezicht vergeten, toen hij vroeg: En hoe is 't met ons jochie en toen ik toen antwoorden kon "Veel Beter". Zo dankbaar waren we dat ons dierbaar kindje weer wat rustiger was. Nu die ziekentijd gelukkig voorbij en is "Iwan" weer geweldiger dan ook. Hij wordt in bed stevig vastgebonden, dat hij zelfs niet kan gaan zitten, eerst hoor je dan een vervaarlijk gekrijsch, maar dan moet hij 't wel opgeven en slaapt dan ook heel gauw in. Ook in de wagen hebben we een witte-band- versperring aan de kap aangebracht zooals deze mooie tekening aangeeft nu kunnen we tenminste rustig met hem uit en heeft hij zelf in de kap ook nog vrijheid van beweging.

Tom 9 maanden, mei 1925

5 juni. Hij is nu op 't moeilijk moment dat zijn lust en zijn leven staan is, maar als hij zoover is kan hij nog niet gaan zitten en begint dan te gillen als zijn nog te zwakke beentjes moe worden. Wel kan hij langs zijn bedje en langs zijn box en enige stappen doen als hij tenminste als doel heeft koekje of iets dergelijks heeft!
25 juni. Tom is vandaag 10 maanden oud en is al zoo wijs en flink. Hij gaat nu al meer begrijpen als we vragen waar is tik-tik kijkt hij dadelijk naar de klok en soms betrap ik er hem op dat hij zachtjes zegt ta ta ta ta terwijl hij naar de klok kijkt. 't Loopen langs de box gaat nu al veel beter en gaan zitten geeft ook niet veel moeilijkheid meer dat is wel heel makkelijk want amuseert hij zich beter alleen in de box. 14 dagen geleden ben ik met 't potje begonnen en is 't heusch nog al een succes, gaat hij er nooit af of hij heeft wat gedaan. Zijn voeding is nu ook wat veranderd, geen bouillon meer maar 's morgens muësli .

Tommetje voor de eerste keer op het potje

Ik ging met hem naar de dokter daar ik hem dikwijls zoo bleek vond en gaf deze hem staalpoeders en ziet hij er werkelijk beter uit heeft een gezellig kleurtje Verder vond de dokter hem een voorbeeld van een stevig gebouwd levendig kind dat niet veel melk krijgt. Hij gaat haast elke dag uit of staat anders met de box voor de openstaande deuren. 't Nieuwste pretje is om in een ren te kruipen naar 't lichtje boven ons bed als hij zich heeft op heeft getrokken met blijde gilletjes, vergeet hij soms van zaligheid wat hij eigenlijk van plan was te doen maar dan opeens pakt hij met zijn kleine handje stevig 't koordje en trekt 't beslist naar beneden en dan zijn gezichtje als werkelijk 't lichtje aangaat, dan trappelt hij van plezier en kan hij niet ophouden met het op en neer trekken. Als hij zijn Vader ziet is 't eerste wat hij doet dansen met heel zijn heel lijfje, want zijn Vader is zijn vriend, die altijd mooie deuntjes voor hem fluit . Vooral 't wijsje "Sara je rok zakt af !"schijnt 't meest rhytmisch in zijn oor te klinken. Toen Tommetje 9½ maand was hield ik op hem te voeden. Wat was dat een moeilijk moment toen hij voor 't allerlaatste bij mij dronk. Ik heb er zo van genoten dat zachte lijfje tegen mij aan te voelen, terwijl hij zijn buikje vol dronk en dat dat nu nooit meer gebeuren zal!

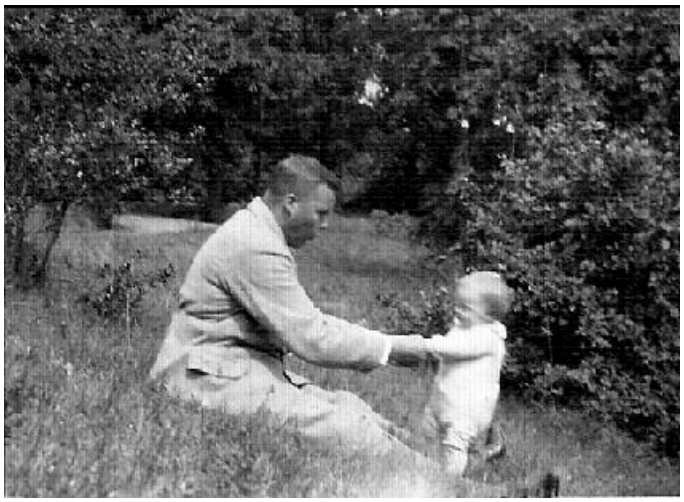

"Sara je rok zakt af "

9 augustus is kleine Tom gedoopt in de Liberal Catholic Church "De Duinen "in Huizen. Het was al 2x uitgesteld en dat in nu achteraf beschouwd heel heerlijk, want nu nu konden Vader Tom en ik hem samen daar brengen want van te voren was Vader Tom er nog niet voor klaar. Het was een zonnige Zondagmorgen toen ik hem in zijn nieuwe witte-zijden gemaakte jurkje naar de kerk reed. Vader Tom en zijn "Godmother" Moeder Hilda woonden de Zondagochtend dienst bij waarin Lady Emily Lutyens ook en prachtige voordracht hield van "The Virgin Mary". Heel jammer dat ik daar niet bij kon zijn want ik had 't heerlijk gevonden dit voor 't doopen van ons Tommetje te hooren. Alle anderen waren dus al in de stemming en ik zal nooit vergeten die stralende gezichten, toen ze naar ons jochie keken, iedereen had een lieve glimlach voor hem en toen hij op den arm van zijn godmother voor de priester Oskar Køllerstrom zat werd hij er als 't ware van omringd. De volgende menschen waren er bij aanwezig: Oscar Køllerstrom, Rein Vreede, Bisschop Wedgwood, Bisschop Arundale, mrs Arundale, Lady Emily Lutyens, de acolyten Mr van Wieringen en Mr Kieft, tante Mary en Emily van Eeghen, mevrouw Bastert, mrs Clara Cod. 't Is een prachtige herinnering voor ons die dag, dat we ons kindje, dat voor zijn leven mee konden laten geven en dat Oscar 't gedaan heeft heeft voor ons nog een extra betekenis. Tommetje was heel rustig in de kerk, zelfs toen hij 3x 't water over zijn bolletje kreeg, piepte hij niet, maar keek geïnteresseerd naar al dat nieuws, ook naar 't mooie kaarsje, waarvan hij de vlam duidelijk pakken wilde. 't Is zoo iets teers en wonderlijks zoo'n klein kindje temidden van die grote wijze menschen . En zijn moeder kon haar geluk haast niet op toen ze daar zat en wist wat er met haar kind ging gebeuren. 't Is zoo iets oneindig rijks dat moeder gevoel en ik bad dan ook

met mijn heele ziel dat ik een goede moeder voor hem zal zijn en dat mijn grootste streven zal zijn hem te laten groeien in God's licht

De 'Liberal Catholic Church "De Duinen "in Huizen (getekend door mijn vader Tom de Booij sr)

.

Priester Køllerstrom met de net gedoopte Tommetje op zijn armen, 9 augustus 1925

. Oscar heeft me veel kracht gegeven en weet ik ook dat hij mij later, als 't noodig is, ook met Tommetje zal helpen. Bisschop Wedgwood gaf aan Oscar de benedictie, die hij Tommetje mocht geven

"De Vrede Gods die alle verstand te boven gaat, beware uw hart en uwe zinnen in de kennis en liefde van God en van Zijnen Zoon Christus onzen Heer, en de zegen van God Almachtig , de Vader, de Zoon en de Heiligen Geest zij met U en verblijve bij U ten Allentijd - Amen
"" Moge de Heilige, Wier leerling gij tracht te worden, U het licht doen zien, dat gij zoekt en U den krachtigen steun geven aan Hun mededoogen en van Hunne wijsheid. Er is een vrede, die 't verstand te boven gaat; hij woont in 't hart van hen, die in 't eeuwige leven. Er is de kracht, die alle dingen nieuw maakt; zij leeft en beweegt in hen, die het Zelf kennen als Eén Moge die vrede over U zweven moge die Kracht U opheffen tot gij staat van de Eéne Inwijde wordt aangeroepen, tot gij Zijnen Stem ziet stralen - Amen

Ik ben blij , dat moeder Hilda hem ten doop heeft gehouden, want weet ik, dat ze nu een groote band met ons kereltje heeft, en daar is zij ook dankbaar voor

Links: "Godmother" Hilda. Rechts: tante Mary van Eeghen (zuster van Hilda), die aanwezig was bij de doop van Tommetje

.----------

Supplement 1: Vrij Katholieke Kerk de "Duinen" in Huizen

Waarom doopten mijn ouders mij op 9 augustus 1925 in de Vrij Katholieke kerk de "Duinen "in Huizen?

Op 9 augustus 1925 werd ik gedoopt door priester Oskar Køllerstrom in het kerkje "De Duinen"in Huizen van de Vrij Katholieke Kerk. Hierbij waren, behalve mijn ouders en Oscar Køllerstrom, de volgende mensen aanwezig: Bisschop Wedgwood, Bisschop Arundale, mrs Arundale, Lady Emily Lutyens, de acolyten Mr van Wieringen en Mr Kieft, tante Mary en haar dochter Emily van Eeghen, Rein Vreede, mevrouw Bastert, mrs Clara Cod. Het is in dit verband

interessant om eens na te gaan wie deze mensen waren en wat de geschiedenis is van de Vrij Katholieke Kerk. Allereerst de vraag waarom hebben mijn ouders gekozen om mij in dit kerkje te laten dopen. Uit de dagboeken van mijn Grootvader Han de Booy en mijn Vader Tom de Booy komen enkele passages die hier enige opheldering over geven.

Uit het dagboek van mijn grootvader Han de Booy
1916
13 november. Vandaag aan tafel sprak ik met Hilda over een boek van W. Glover "Know your own mind" en hetgeen daarin staat over bijv. het rangschikken van onze gedachten door onze wil, schijnt Tom te hinderen. Wij moeten eigenlijk niet spreken over zulke dingen in Tom's nabijheid, waar hij onder de invloed van Ds Kuiper naar mij voorkomt zeer vaste denkbeelden heeft over godsdienst en het zou jammer zijn als hij nu begon te twijfelen, vooral omdat voor twijfel geen reden is. Hij zeide dat het hem in het geheel niet interesseerde (dat gedachten dingen zijn enz.) waarop ik zeide dat ik dat in mijn dagboek zou schrijven en hem dan over 15 jaren voorlezen.
1917
22 februari. Hilda (zijn vrouw) erg aan de Theosophie, die voor velen een grote levensvervulling is en troost.4 november. Hilda vanavond naar Theosophie bijeenkomst. Het is vreemd dat ik zo helemaal buiten die Theosophie beweging sta, ik voel er zelfs helemaal niets voor. Maar voor Hilda is de Theosophie een grote voldoening.
1918
25 april. Vandaag Bram van Stockum bij ons koffiegedronken en hij heeft gepraat met Hilda over zijn openbaring, zijn onsterfelijkheid, zijn weder jonger worden enz. en Hilda heeft hem heel kalm toegehoord en staat tegenover die dingen veel minder vijandig als andere mensen door hare theosophie
1924
29 juni 's Avonds lezing A. Besant. A. Besant hield een socialistische redevoering en maakte een onaangename indruk. Vele theosofen, die er uitzien als die in Holland. Lady Despard, zuster van Generaal French. Een paar heel mooie Indische meisjes, naar het uiterlijk te oordelen van Ceylon. Daar zien we plotseling Knudsen, die bij ons was een jaar geleden en met wien ik sprak over Maisy Atkinson en over Molly. Hij deelt mij mede dat Maisy een maand of vier geleden is gestorven en dat Molly te Londen is. Hij zegt dat Molly een gewoon mens is met wereldse, maar niet te wereldse gedachten en dat ze juist begint te bedenken dat er op aarde iets is om over te denken. Het bericht van Maisy's dood heeft mij getroffen. Ik krijg de indruk dat Knudsen meent, dat theosofen eigenlijk de enige soort mensen zijn die denken
1932
26 april gegeten bij Mary van Eeghen. Zij is midden in de kerkbeweging daar, van de Vrije Katholieke kerk en is in directe communicatie met de Engelen. Ze vertelt onderhoudend van haar moeilijkheden met haar schoonzoon bisschop Bonjer, van de strijd tegen het Maria altaar, het grote altaar enz. Ze heeft genoeg verdriet gehad in haar leven. Jobs en Emily [Bonjer-Van Eeghen] aten hier gisteren. Beiden zij heel intelligente en ook intellectuele mensen met wie men gezellig kan praten. Hij was priester bij de Liberale Katholieke kerk, had een homosexuele aanleg en werd, toen hij die aanleg ook toonde afgezet, maar is nu blijkbaar weer priester, echter niet bij het Centrum te Huizen. Overigens ben ik over de ijver van dat Centrum niet in bewondering. Daar Mary niet naar de kerk kan gaan met het oog op haar gezondheidstoestand zou men verwachten dat een van die priesters haar de communie bracht (of hoe zeg je dat) maar neen. Zondag antwoordde de priester wien het gevraagd werd, dat hij gasten had en de andere kwam ook niet. 't Zijn luie vlegels. Ook heeft Mary zich hier door haar trotse houding niet veel vrienden gemaakt. Maar het staat vast dat die kerels in hun toga's luie vlegels zijn.

1947
12 mei Jobs en Emily [Bonjer-Van Eeghen] aten hier gisteren. Beiden zij heel intelligente en ook intellectuele mensen met wie men gezellig kan praten. Hij was priester bij de Liberale Katholieke kerk, had een homosexuele aanleg en werd, toen hij die aanleg ook toonde afgezet, maar is nu blijkbaar weer priester, echter niet bij het Centrum te Huizen.

Uit het dagboek van mijn vader Tom de Booy:
1916.
23 okt Moeder verdiept zich in studies van godsdienstige aard, ze wordt geloof ik (of is't al) theosofe t/m, ze leest voortdurend theosofische boeken van Annie Besant e.d. Jammer. Waarom ik dit jammer vind, omdat Ds. Kuiper ons op catechisatie heeft gezegd het jammer te vinden dat het Christendom verkwanseld wordt aan de theosofie. Hoe hij 't zei weet ik niet goed meer maar 't maakte grote indruk op me. Ds Kuiper weet 't, daar vertrouw ik op. 6 dec Kreeg veel bezoek o.a. Jan Maurits van Eeghen. Hij praatte met Moeder over de theosofie en Moeder ergerde mij.
1919
Maart. Prof. Obbink:"Het evangelie van de theosofie met zijn godsdienst zonder persoonlijke God, met zijn Christendom zonder Christus , zijn reïncarnatie zonder persoonlijkheid, zijn rechtsvaardigheid zonder schuldbesef, zijn prediking zonder bekering .. .is een evangelie naar de mens en daarom is het niet voor hem en zal het hem in werkelijkheid niet baten"
1920
17 febr. Cursus theosofie bijgewoond. Mevr Tideman. Een juffrouw had bezwaar tegen de reïncarnatie leer; wilde nog niet eens in een wieg liggen! najaar. Ot bestudeert de theosofie - leest vele boeken erover. Aardige conversatie vanwege de "geheimzinnigheid "(occulte). Toch surrogaat en gevaarlijk om als hoofdzaak te zien wat eigenlijk bijkomstig is

De stichting van de Theosofische Vereniging in 1875
Het was 30 oktober 1875 toen de Russische H.P.Blavatsky samen met Henry S. Olcott en William Q. Judge in New York City de Theosofische Vereniging oprichtte. Helena Petrovna Blavatsky werd in 1831 in een Russische adellijke familie geboren. Vanaf haar prilste jeugd trok zij de aandacht door haar psychische vermogens en doordat zij paranormale verschijnselen teweeg kon brengen. Het grootste werk van H.P. Blavatsky is *De Geheime Leer*. Dit boek verscheen in 1888 in twee dikke delen. Het eerste gaat over de cosmogenesis en is een studie over het ontstaan en de ontwikkeling van het heelal en het tweede gaat over het ontstaan en de ontwikkeling van de mens. Blavastky heeft met haar vele boeken die zij schreef grote invloed gehad op vele mensen, die later de Vrij Katholieke kerk hebben gesticht

Helena Petrovna von Hahn werd op 12 augustus 1831 in Dnjepropetrovsk (Jekaterinoslav), Oekraïne, geboren; ze was de dochter van kolonel Peter Alexejevitsj von Hahn en de romanschrijfster Helena Andrejevna (geboren De Fadjejev).Op 17 jarige leeftijd trouwde zij met generaal Blavatsky, Ze stierf in Londen op 8 mei 1891 na vele jaren chronisch ziek te zijn geweest.

Theosofen, die het werk van Blavastky voortzetten
Alice Ann Bailey (geboren Alice Ann le Trobe-Bateman) (16 juni 1880 – 15 december 1949) is een Britse schrijver en wordt door haar volgelingen gezien als de voortzetster van het werk van theosofe Helena Petrovna Blavatsky. Tussen 1919 en haar dood in 1949 schreef ze 24 boeken met esoterische inhoud, die vooral te maken hebben met de ontwikkeling van de ziel en dienstigheid aan de mensheid.

Alice Ann Bailey (geboren Alice Ann le Trobe-Bateman) (16 juni 1880 – 15 december 1949)

Charles Webster Leadbeater (1847-1934) was in zijn jonge jaren predikant in Engeland, maar werd een der belangrijkste - en meest omstreden - occultisten van het Theosofisch Genootschap in Adyar (India), maar later ook in Engeland waar hij samenwerkte met H.P. Blavatsky. Hij was leider van de Esoterische School en de oprichter van de Vrij-Katholieke Kerk. Tijdens zijn bestudering van de 'Etherische Archieven', door Rudolf Steiner later de 'Akasha Kronieken' genoemd, kwam hij tot de omstreden conclusie dat Jezus en Christus twee verschillende, maar uiterst gewone, personen waren. Leadbeater gaat er van uit dat de menselijke ziel het vermogen bezit om de ons omringende onzichtbare wereld op precies dezelfde wijze waar te nemen, als waarop de mens de zichtbare, stoffelijke wereld om hem heen beziet. Het gaat hierbij om een uitbreiding van de fijnere zintuigen die ieder mens weliswaar van nature bezit, maar die stap voor stap ontwikkeld moeten worden.

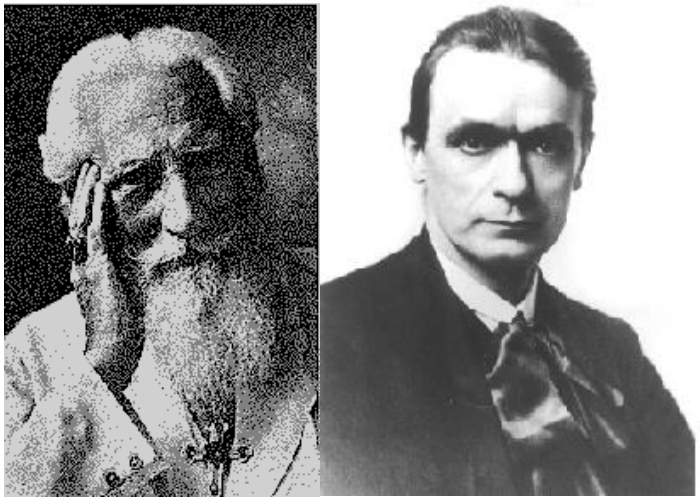

Links: De Britse bisschop Charles Webster Leadbeater (Stockport, Groot-Brittannië), 17 februari 1847 - Perth (Australië), 1 maart 1934. Rechts: Rudolf Steiner (27 februari 1861 – 30 maart 1925)

Ideale hulpmiddelen bij de ontwikkeling van deze zintuigen zijn 'ceremonie' en 'liturgie'. Het is daarom van essentieel belang de innerlijke kant van ceremonieën, zoals de Sacramenten, te

onderzoeken, zodat wij te weten komen hoe deze het best functioneren bij de verwezenlijking van het religieuze ideaal: 'Een harmonisch mens, die behalve stoffelijk wezen ook geestelijk wezen is, en daardoor in staat de vele onderverdelingen, waaruit hij is opgebouwd - stoffelijk, astraal, mentaal, intuïtief, geestelijk en goddelijk - te onderscheiden. Samen met Dr. Annie Besant heeft hij jarenlang gestalte gegeven aan de Theosofische Vereniging.
Annie Besant (1847-1934) was feministe in Engeland, socialiste, theosoof en uiteindelijk tweede internationale presidente van de Theosophical Society Adyar Theosofische Vereniging. Tijdens haar werk voor de Theosophical Society heeft zij bijgedragen aan de onafhankelijkheid van India. Op ruim veertig-jarige leeftijd kwam zij in aanraking met Mevrouw Blavatsky en Theosofie. Door een der bladen van de arbeidersbeweging was haar opgedragen een beoordeling te schrijven over Mevrouw Blavatsky's "Geheime Leer". Dit was voor haar een aanleiding zich bij Mevrouw Blavatsky te laten introduceren op een der avonden, dat zij in haar huis gasten ontving. Zij ging er heen met Burrows en na korte tijd werden beide lid van de Theosofische Vereniging en zij zelve werd een persoonlijke leerling van Mevrouw Blavatsky. Het hoofdkwartier van de Theosofische Vereniging werd gevestigd te Adyar in Madras (India), van waaruit in een snel tempo een wereldomspannende activiteit groeide, met name ook door het werk van Annie Besant en Charles Leadbeater.

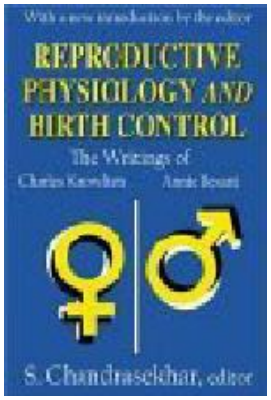

Het gewraakte boek van Charles Knowlton over de geboortecontrole

In 1877 heeft Annie Besant samen met Charles Bradlaugh het boek van Charles Knowlton *"The Fruits of Philosophy"* te publiceren. Zij waren voor geboorte controle. Ze werden schuldig bevonden voor hun immorele stelling name.Zij werden veroordeeld tot 6 maanden gevangenisstraf, maar werden in hoger beroep vrijgesproken.

Links: Annie Besant ,Clapham (Londen), 1 oktober 1847 – Adhyar (Madras), 20 september1933, theosofe.
Rechts: Charles Bradlaugh,26 September 1833 - 30 Januari 1891 was een politiek activist en vrijdenker.

De helderziende Charles Leadbeater zag op het strand van Adyar (Chennai, India) een 14 jarige jongen, die een bijzonder aura om zich heen had. Zijn naam was **Jiddu Krishnamurti.** Hij zou de leider moeten worden van een nieuwe religieuze beweging. Tezamen met Annie Besant voedde Leadbeater hem op en redden hem van het lot van veel van zijn broertjes: dood door honger, ondervoeding en gebrek aan verzorging. Na de dood van hun moeder was de toestand in huize Jiddu (de familienaam) namelijk nogal achteruit gegaan. Jiddu Krishnamurti werd geboren in het jaar 1895 in de Indiase plaats Madanapalle als achtste kind van een orthodoxe hindoestaanse familie. De vader van het gezin liet, naar Brahmaans gebruik, kort na de geboorte van Krishnamurti een astroloog een horoscoop opmaken. Hieruit kwam naar voren, dat zijn zoon een bijzondere persoonlijkheid zou worden. Die voorspelling kwam inderdaad uit. Na zijn aanstelling als hoofd van "De orde van de ster in het Oosten", trekt Krishnamurti de wereld in om zijn opvatting over mens en geloof te verkondigen

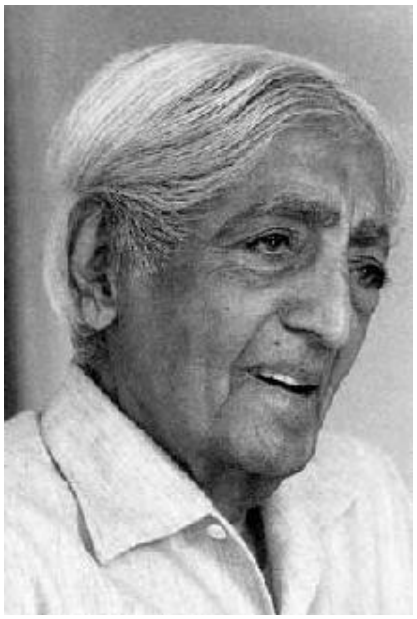

Jiddu Krishnamurti,(Madanapalle (India), 11 mei 1895 - Ojai (Californië), 17 februari 1986) was een Indiaas spiritueel leider.

Stichting van de Vrij Katholieke Kerk (Liberal Catholic Church)
De volgende personen waren aanwezig op 9 augustus 1925 toen ik door Oskar Kollerstom werd gedoopt in de Vriij Katholoiek kerk "de Duinen "in Huizen

1. Oskar Køllerstrom was de priester die mij ten doop heeft gehouden op 9 augustus 1925. Køllerstrom was een man die zeer betrokken was bij de Theosofische vereniging en met de Liberal Catholic Church. Hij was nauw bevriend met Krishnamurti. Hij schreef een boek "The actual and the real A way of thinking". Køllerstrom was een leerling van Georg Groddeck (1866-1934). Groddeck wordt beschouwd als de vader van de psychosomatische geneeskunde. Voor Sigmond Freud was Groddeck een inspiratie bron voor zijn concept van het Id (Het 'id' is een onderbewust mechanisme dat op twee soorten energie werkt. Ten eerste Eros, de seksuele energie. Daarnaast Tanatos, de woede). Groddeck was een psychiater in Zürich. Hij was een tijd lang verbonden aan het sanatorium van Bircher-Benner aldaar, waar Olga van Stockum-Boissevain (zuster van mijn grootmoeder) een tijd lang gekuurd heeft, evenals enkele van haar zusters, onder wie mijn grootmoeder Hilda de Booy-Boissevain, maar in haar tijd was Groddeck al vertrokken. Zijn vrouwelijke patiënten stonden sterk onder zijn invloed.

Georg Groddeck (1866-1934) psychiater

2. James Ingall Wedgwood (1892-1950) was al heel jong was geïnteresseerd in het kerkelijke orgel. Al heel jong kwam Wedgwood in contact met de vrijmetselarij. Na vier jaar werken in de kerk, besloot hij priester te worden in de Kerk van Engeland. Toen echter Annie Besant een bezoek bracht aan York, ging Wedgwood naar haar lezing. Drie dagen later vervoegde hij de Theosophical Society en werd hij uit de kerk geweerd.Wedgwood wijdde zijn leven aan het werk in en voor de Theosophical Society. Van 1911 tot 1913 was hij secretaris-generaal van de vereniging in Engeland en Wales.
Wedgwood die nog steeds lid was van de Theosophical society ging in 1914, op uitnodiging van Annie Besant, naar het Hoofdkwartier van de Theosophical Society in Adyar (Chennai). Het jaar daarop ging hij naar Australië in zijn functie als Groot Secretaris van de Orde van de Universele Paravrijmetselarij. In 1915 wijdde hij Charles Webster Leadbeater in de vrijmetselarij. Voor Wedgwood begon een heel interessante en gelukkige periode in zijn leven. Met een aantal geestelijken, waaronder Leadbeater, werden alle rituelen van de Kerk van Rome aan een grondige studie onderworpen. Deze studie zou leiden tot de publicatie van het boek: The Science of the Sacraments van C.W. Leadbeater. Begin 1918 werd een klein boekje gepubliceerd in Londen onder de naam The Old Catholic Church. De volledige editie van de Liturgie werd uitgebracht in 1919. Het omvatte onder andere de Liturgie van de misviering. Toen reeds was de naam van de kerk gewijzigd naar Liberal Catholic.Wedgwood werd op 13 februari 1916, volgens de Roomse rite door Mgr. Frederick Samuel Willoughby tot bisschop gewijd. Algemeen wordt deze datum aangenomen als stichtingsdatum van de Vrij-katholieke Kerk.Wedgwood reisde veel. Bisschoppen en priesters werd ingewijd in vele landen. In Nederland stichtte hij een Centrum, dat de drijfkracht was voor de Vrij-katholieke Kerk in Europa.
De bisschopswijding van de ex-vrijmetselaar en theosoof James Wedgwood op 13 februari 1916 geldt als stichtingsdatum van de Vrij-katholieke gemeenschap. De Onafhankelijk Oud-rooms-katholieke bisschop Arnold Harris Mathew wijdde op eigen gezag bisschop Frederick Samuel Willoughby, die op zijn beurt James Ingall Wedgwood tot bisschop wijdde. Wedgwood geldt als eerste bisschop van de Vrij-katholieken. Charles Webster Leadbeater, lid van de Theosofische Vereniging sinds 1883, ex-vrijmetselaar en voormalig Anglicaans priester, werd de opvolger van Wedgwood. Tijdens het bestuur van Leadbeater nam de groepering de naam Vrij-katholieke Kerk aan. De Vrij-katholieke Kerk is een onafhankelijk kerkgenootschap, dat de traditionele katholieke riten en sacramenten in theosofische zin wil duiden. De stichters James Ingall Wedgwood en Charles Webster Leadbeater hebben de uit de oud-katholieke geloofspraktijk overgenomen rituelen en sacramenten grondig herzien .

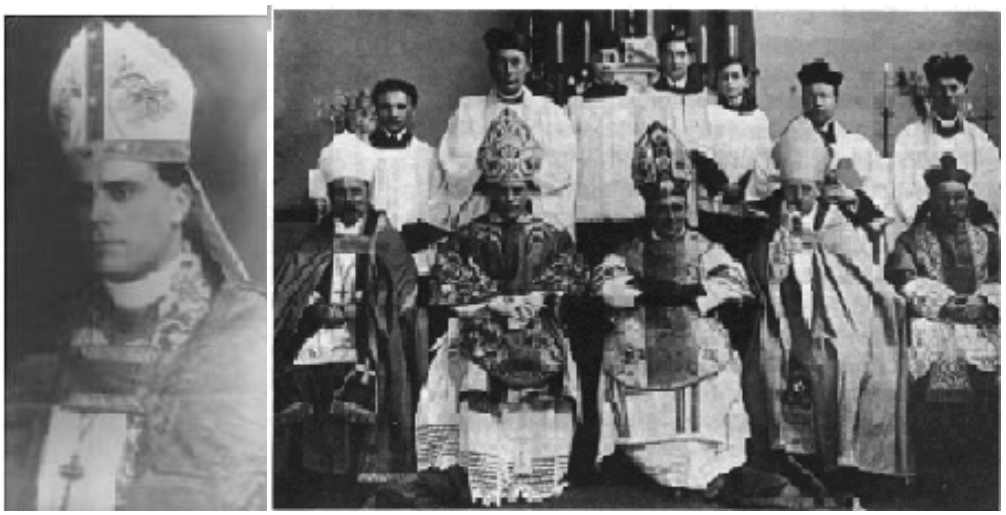

Links: James Ingall Wedgwood (1892 - 1950) was Vrijmetselaar en Theosoof. Hij was de oprichter van de Vrij-katholieke Kerk en was de eerste Voorzittend Bisschop. Rechts: 13 februari 1916 De consecratie van de Bisschop James Ingall Wedgwood V.l.n.r. Rev. Robert King, Rev. James Ingall Wedgwood,. Rev. Frederick Samuel Willoughby, Rev. Rupert Gauntlett, Dean Seaton. Staande: José B. Acuña (later Bisshop), Reginald Farrer, drie dienaren, Theodore Bell, onbekende priester

Volgens de bisschop Maurice Warnon gaat het om "het verbeteren van de effectiviteit van de viering door middel van occulte technieken". De Vrij-katholieke Kerk wijst de geloofsbelijdenissen, zoals deze gedeeld worden door alle Kerken van het christendom af. Integendeel, de Vrij-katholieken doen een uitdrukkelijk beroep op voor-christelijke mysteriescholen zoals die van het hermetisme. De Vrij-katholieke kerk hangt een pluralistische religietheorie aan, die stelt dat alle grote religies aandeel hebben aan een hypothetische oerreligie.Niet-christelijke elementen zoals het geloof in reïncarnatie, karma en de "Meesters van Wijsheid en Mededogen" vormen een belangrijk bestanddeel van het Vrij-katholieke gedachtengoed. De Vrij-katholieke Kerk hecht centraal belang aan liturgie en verbindt deze met de werking van kosmische energie. Een kernbeginsel van het christendom, de genade, wordt door de Vrij-katholieken niet christelijk, maar gnostisch geduid binnen een esoterische context.

V.l.n.r. Maria Montessori, haar zoon Mario, George Arundale en zijn vrouw Rukmini Devi

3. Dr George Arundale (1 december 1878 – 12 juli 1945) was een Britse theosoof, vrijmetselaar. Hij kreeg al heel jong privé les van Charles Webster Leadbeater. In 1917 stichten hij samen met Annie Besant and Rabindranath Tagore de "National University of India" in Chennai. In juni van het zelfde jaar werd hij samen met Annie Besant en Bahman Pestonji Wadia gearresteerd door de Britse politie omdat ze zich hadden ingezet voor de " Indian Independence Movement." In 1920 trouwde Arundale met Rukmini Devi. Het huwelijk werd een schandaal omdat een Brahmaanse dochter niet met een buitenlander mocht trouwen.Hij was bisschop van de Liberal Catholic Church. In 1934 volgde hij Annie Besant op als internationale president van de Theosofische Vereniging. In het zelfde jaar stichtte hij "Besant Memorial School". Hij nodigde Maria Montessori om lerares in zijn school te worden.
4. Rukmini Devi Arundale (29 februari 1904, Madura – 24 februari 1986) i werd geboren in een vooraanstaande theosofische familie in Madurai in de staat Tamil Nadu. Haar vader was de bekende Sanskrietleraar Shri A. Nilakanta Sastri uit Thiruvisai Nallur, een belangrijk Sanskrietcentrum van die tijd, en haar moeder Seshammal was van Thiruvaiyaru, een belangrijk centrum in de muziek. In 1920 huwde ze met George Arundale, de derde president der Theosofische Vereniging. Haar leven lang heeft ze zich ingezet voor het algemeen- en kunstonderwijs. Ze assisteerde Maria Montessori bij het organiseren van de pedagogische opleiding der opvoedsters in India. Ze was stichtster van de Kalakshetra kunstacademie, waarvan ze jarenlang de bezieler bleef. Zij was een van de grootste uitdraagsters van de Indiase Bharatanatyam (dans) in de twintigste eeuw. Rukmini Devi was twee ambtstermijnen lang parlementslid in India. Daarna was ze voorzitster van de Commissie voor de bescherming van de Dieren, die door de Indiase regering was ingesteld. In 1977 werd ze door de eerste minister van India voorgedragen voor het ambt van president van India, maar dit aanbod heeft ze afgewezen. Ze ontving vier ere-doctoraten van universiteiten uit Amerika en India.

Rukmini Devi (1904-1986)

5. Lady Emily Lutyens. Haar vader Robert Bulwer-Lytton was onderkoning en gouverneur-generaal van India. Ze trouwde in 1897 Edwin Lutyens. Ze kregen 5 kinderen, maar het huwelijk was van het begin af al slecht te noemen.. Haar man was een van de beroemdste architecten van Engeland. Hij heeft vele gebouwen ontworpen in India. Lady Emily Lutyens interesseerde zich voor theosofie en was gefascineerd door Krishnamurti. Annie Besant heeft Krishnamurti en zijn broer Nitya mee naar Engeland genomen om ze daar op te voeden. Op 5 mei 1911 kwamen ze op Charing Cross Station in Londen aan, waar een groep Engelse theosofen zich verwachtingsvol had verzameld. Onder hen was Lady Emily Lutyens Zij had zich kort daarvoor, onder invloed van enkele van mevrouw Besant's geschriften, bij de Theosofische Vereniging aangesloten en zou in de komende jaren voor Krishnamurti een tweede moeder worden.

Lady Emily Lutyens-Lutton (1874-1964)

7. Mr van Wieringen acoliet (misdienaar) van de kerk
8. Mr Kieft eveneens acoliet van de kerk Over hem zijn minder goede berichten te vertellen. Ik citeer een passage die ik op het internet vond:
From *Truth*, London, issue of December 30, 1925:
"Besantine church at a place called De Duinen, near Huizen, in North Holland, was tried a few weeks ago for unnatural offences with these boys. The court reserved judgment. Kieft has now been found guilty and sentenced to six months imprisonment. Unless my memory is at fault, "De Duinen" is the residence of a Dutch lady of substantial means, who has fallen under the influence of Mrs. Besant and some of the other "Apostles" and has been a lavish benefactress of this unsavoury sect. She built, I believe, the church which figures in the story of Mr. Kieft, and no doubt it has been largely by her help that this sect of Theosophists have obtained a footing in Holland. It might be supposed that the conviction and imprisonment of Kieft would open the lady's eyes to the character of Mrs. Besant's disciples, but after the example of Mrs. Besant herself this by no means follows".
9. Mary van Eeghen -Boissevain (27 oktober 1869-1959). Zij was een oudere zuster van mijn grootmoeder Hilda. Ze trouwde met een rijke man uit Amsterdam Cor van Eeghen, Toen haar vier kinderen Hendrik, Emily Heloise, Alfred Gideon en Maurits opgegroeid waren, is ze van hem in 1921 gescheiden. Ze heeft van haar geld de Vrij Katholieke Kerk de Duinen in Huizen gesticht. met haar nicht Hilda van Stockum. Ze hebben vele religieuze leiders ontmoet, zoals Rabindranatch Tagore, Krishnamurti. Op het internet vond ik de volgende tekst over Mary van Eeghen en haar kerk
"Bladerend in het Gastenboek van St.Michael's Huis, door bewoners van het Centrum ook wel het 'Grote Huis' genoemd, komt men een aantal namen tegen van bekende leden die een belangrijke rol hebben gespeeld in de geschiedenis van de Theosofische Vereniging, waaronder Dr. Annie Besant, Wedgwood, Leadbeater, J. Krishnamurti, George Arundale, Rukmini Devi-Arundale, Jinarajadasa, Sri Ram, John Coats, Geoffrey Hodson en vele anderen. Zij hebben allen bijgedragen tot wat het Centrum nu is en hebben het Centrum wereldwijd bekendheid gegeven in de Theosofische Vereniging. In het Gastenboek zijn honderden korte karakterschetsen van het Centrum te vinden, neergeschreven door vertegenwoordigers uit de gehele wereld, somtijds in een eigen, voor de leek onleesbaar handschrift. In het bijzonder vallen de handtekeningen in het Tibetaans van Z.H. de Dalai Lama en de Karmapa op.
St. Michael's Huis werd oorspronkelijk 'De Duinen' genoemd, aangezien het in 1912 gebouwd was op de duinen van de vroegere Zuiderzee, die toen nog deel uitmaakte van de Noordzee. Er was nog eb en vloed, en de duinen zorgden voor de nodige bescherming van het achterland. Tot het jaar 1936, toen de Afsluitdijk tot stand kwam en het huidige IJsselmeer ontstond. Afgezien van de uiterwaarden, grenst het Centrum nu min of meer aan het Gooimeer, een smalle strook water die het Gooi van Flevoland scheidt. In de dertiger jaren heette het Grote Huis nog 'Vasanta

House' (Vasanta is een verbastering van "Besant"). Het gehele terrein werd door mw. Mary van Eeghen-Boissevain in 1925 aangeboden aan mw. Annie Besant voor het werk van de Meesters. In de statuten van het Centrum staan de Doeleinden van het Centrum als volgt omschreven: 'het bevorderen van universele broederschap en vrede, geïnspireerd door de hoogste menselijke waarden, teneinde de wereld te dienen, gezien vanuit het Ene Leven in alle levende wezens'. George Arundale werd het eerste Hoofd van het Centrum. Toen Dr. Annie Besant in 1933 overleed, nam Arundale in 1934 haar taak als Internationaal President van de Theosofische Vereniging over, en werd zijn vrouw, Rukmini Devi-Arundale, Hoofd van het Centrum. Zij bleef deze functie vervullen tot aan haar overlijden in 1986. Zij en haar echtgenoot hebben het "Centrum Huizen" zoals het toen werd genoemd, talloze malen bezocht".

Mary van Eeghen

9. Hilda de Booij mijn grootmoeder
10. Emily Heloise van Eeghen Zij was een dochter van Mary van Eeghen . Zij trouwde eerst met Toek van Leeuwen en is van hem gescheiden om vervolgens te trouwen Jobs Bonjer, een bisschop van de kerk van haar moeder

Emily Eloise van Eeghen

11. Rein Vreede
Uit het dagboek van mijn grootvader over Bisschop Vreede: 31 dec 1944 Gisteren waren we met ons drieën op een concert van [Herman] Schey in de woning van bisschop Vreede en zijn vrouw. Bisschop van de Vrije katholieke kerk, en zijn vrouw is feitelijk niet zijn vrouw, want hij is nog gehuwd, wil scheiden, maar z'n vrouw weigert dit. Schey zong prachtig, psalmen van Dvorzak, liederen van Moussorgsky, van Wolff en van Brahms
12. Mevrouw Bastert
13. Mrs Clara Cod
14. en 15 Mijn ouders Tom en Ot de Booy-Gooszen

Einde supplement 1
--- ---

10 augustus. We logeren met ons drietjes op Drafna, dat voor de maand Augustus is afgestaan aan de familie de Booy. We genieten van 't buiten zijn. Tommetje is den heelen dag buiten in de box of in de wagen hij is zóó lief ons jochie en vindt iedereen hem een voorbeeldig lief jongetje, waar we heel weinig last van hebben. Hij is erg levendig en dat geeft dikwijls moeite met aankleden en wasschen, maar hij is heel gehoorzaam in de box, daar kan hij soms uren spelen zonder dat we iets van hem merken hij krijgt hier 't speelgoed waar alle kleinkinderen mee mochten spelen en drinken melk uit kroesjes waar ook al heel wat verschillende gezichtjes uit hebben gedronken en 's avonds voor 't bed gaan stop ik hem in badkuipje waar zijn Grootmoeder en Vader ook in gewasschen zijn, zóó is 't hier vol met allerlei herinneringen en vind ik 't heerlijk dat ons jongetje hier ook mag zijn. 't Is zoo'n flink kindje geworden, de lijn geeft wel aan hoe zwaar hij al is, hij zal wel zware botjes hebben want ziet hij er helemaal niet te dik uit. Hij doet soms al eenige stapjes alleen en staat dikwijls los te leunen tegen de box. 't Is een doddig figuurtje in zijn rose of lichtblauwe overall met zijn vuurrode Engelsche schoentjes. Van Tom heeft hem al eenige kunstjes geleerd o.a. klap eens in je handjes en kent hij ook al 'op je lieve bolletje 't is zoo lief , die zachte handjes op dat lieve gezichtje. Zijn moeder heeft hem van 13 aug. - 22 aug. met Vader en Toos (ons meisje dat zóó goed voor hem zorgt) alleen gelaten toen ze bij vrienden in Engeland ging logeeren.

Toos Schuit, die één jaar zo goed paste op Tommetje

O, wat was dat een zaligheid om mijn 2 Tommen na die 10 dagen weer terug te zien! Ze stonden bij de steiger op me te wachten in de verte zag ik al een rose plekje boven een heel langen man en

toen dichtbij komende die 2 dierbare gezichten te zien, toen begreep ik haast niet dat ik zoo lang weg had kunnen blijven. Veel zegt hij nog niet,.'t blijft bij dada - dada maar hij heeft geen tijd om te leeren praten, hij is veel te veel bezig, rent door zijn box op en neer en neemt alles op wat er om hem heen gebeurt. 't Allerheerlijkst is boven op Vader's schouders door Drafna te rijden dan gaan ze naar Tom, de ezel, mag Tommetje ook boven op zijn oude rug zitten vindt hij dat een groot grapje, verder is een groot pretje om bij "de Kruidvat" aan de bel te trekken of tegen 't hekje te staan, en dan weer in galop onder hooge boomen door, dat de blaadjes in zijn gezicht kriebelen ons jochie geniet hier buiten.

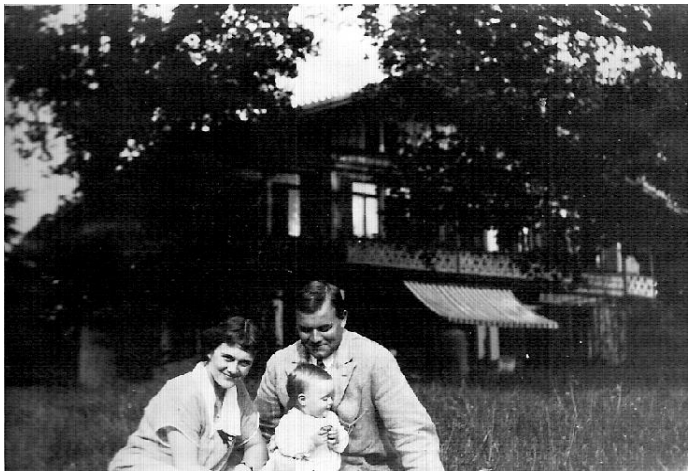

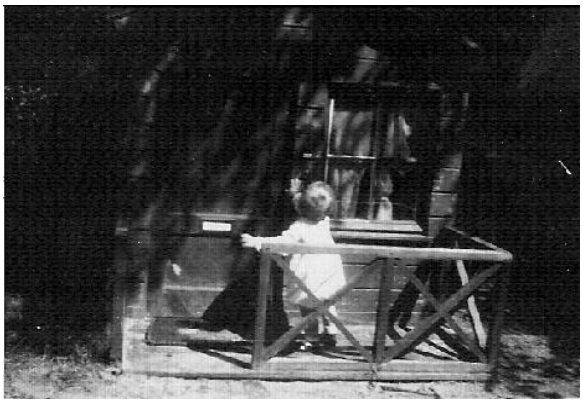

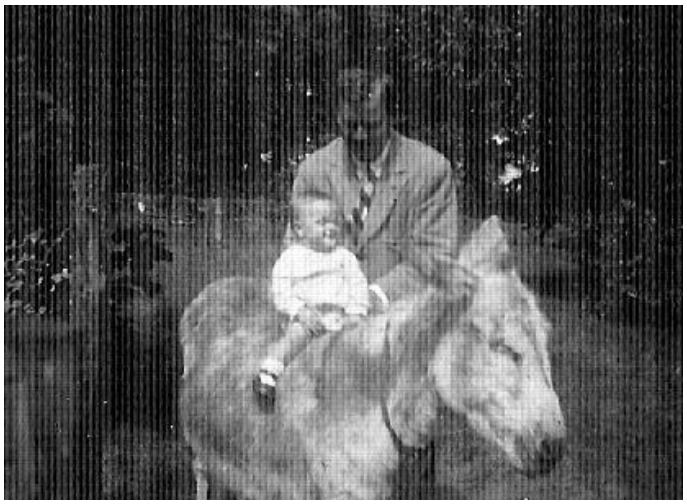

Tommetje op ezel Tom,

Tom omringd door familieleden op Drafna v.l.n.r Engelien (zuster van zijn vader Tom), Tom jr, Grootmoeder Hilda en Tante Hessie van Hall - Boissevain (zuster van Hilda), augustus 1925

25 augustus was ons jongetje één héél jaar oud. We waren met ons drietjes thuis want Vader moest weer aan boord zijn. 's Morgens vroeg kregen we een echt jarig gevoel. Ik werd wakker gemaakt met een zalig kop thee, dat vader ter eerst van 't feest had gemaakt en toen werd ons jochie uit zijn bedje gehaald en mocht hij al zijn cadeautjes bewonderen. Der ingekleurde blokkendoos van zijn grootmoeder vond hij geloof ik nog 't mooist. 's Middags ontving hij in zijn wit gesmokte jurkje, visite en cadeaux, hij werd flink bedorven. 't Mooist was de taart met 1 kaarsje die we in de donkere slaapkamer aanstaken. Hij zat met een verrukt tuitmondje naar te kijken en takke-takke-takke verhaaltjes tegen te houden. 't Was aandoenlijk voor ons die verjaardag van ons eerste kindje , waar we zoo'n heel, heel, gelukkig jaar mee hebben gehad, daar zijn we innig dankbaar voor.

19 november. Ons liefje is nu haast 15 maanden oud en al een reusachtig groote jongen"Vader's zoon!" want Vader zegt altijd dit is mij jongen, wij zijn 2 vrinden en wij houden samen van Moeder en dat vind ik heerlijk om te hooren, die 2 Tommen van mij hooren ook bij elkaar. Tompie vindt 't zalig om met vader te ravotten en op vaders schoot te zitten, met tikke takke tikke takke te spelen of 't spelletje van de vulpenhouder in en uit zijn dat klipje wat aan Vaders vestzakje vastzit. Maar als Tompie pijn heeft wil hij alleen bij Mammma ! zijn, dit zegt hij doddig met een engelachtig tuitmondje en dat is een moeilijk punt voor Vader. (*van nu af aan heet ik Tompie, daarvoor was het Tommetje of kleine Tom*)
Ik zal mijn heelen dag indeeling vertellen dan houden we daar een diepe herinnering aan. 's Morgens vroeg om 6 uur als hij heel goedertieren om half 7 ontwaakt Iwan en is dat duidelijk te merken, vooral daar z'n bedje vlak naast de mijne staat en we als 't ware hoofd aan hoofd liggen dan rent Vader eruit om hem op zijn stoeltje te zetten, daar er dan heel groote dingen moeten gebeuren, daarna verdwijnt hij met veel speelgoed in zin bedje en blijft tijden vrij zoet spelen tot dat hij gewasschen word. Een groote pret tegenwoordig is de kubus, waarvan alle blokjes in elkaar passen dat probeert hij al knap te doen met zijn dikke vingertjes dit alles gaat vergezeld met vreugde - misnoegen kreten, want uiten moet hij zich, dat kan hij niet anders zoodra iets niet gaat wat mijnheertje wil dan geeft hij een oorverdovend gekrijsch en is dan zalig gelukkig weer met de beroemde tuitmond u-u-u- zeggend, dan gaat 't mannetje in bad, toen 't nog niet zoo koud was in vaste waschtafel in de badkamer, maar nu in de verwarmde kamer in 't badje dit is een geweldig pretje en een groote plasboel. Doddig zoon klein stevig naakt figuurtje. Na 't badje eet hij zijn muësli en van te voren heeft hij ettelijke korsten grijs brood verslonden .Daarna gaan we ongeveer 1/½ uur uit, want hij moet om 12 uur na zijn maal weer in bed liggen daar Maartje Dalebout om 2 uur komt om dan weer met hem uit te gaan tot ongeveer 4 uur. Op straat is hij

vol interesse voor allerlei, voor honden, katten, auto's trams, geen oogen genoeg om te kijken en dan telkens stralend naar zijn moeder kijkend hoe of zij 't wel vindt. Elke dag is 't weer een nieuwe heerlijkheid om met hem uit te gaan. Hij ziet er uit, zoals 't kiekje hier naast aangeeft 't oude jasje en mutsje van Guusje v.d.Vliet die onder ons woont en die juist 1 jaar ouder is dan Tompie.

Tom sr en Tom jr (13 maanden) in de Krugerstraat, november 1925

Hij weet al heel goed wanneer we voor ons eigen huis staan, want dan roept hij Corrrrrrrrie (ons dagmeisje) en dan zijn triomfantelijke snoetje als ze werkelijk komt en dan gauw naar boven, uitkeelden, op 't potje en daarna eten een heel bord vol en dan holder de bolder met Tedsje tapie- tapie. Als Maatje hem 's avonds heeft uitgekleed komt hij voordat hij naar bed gaat eerst in zijn nachtponnetje binnen goede nacht zeggen en dat is en groote zaligheid dan gaat hij op vaders schouder, tante May en de kindertjes, Oma bloemen en goedendag zeggen.

De huiskamer waar Tompie voor het naar bed gaan: de foto van tante May en de kindertjes, Oma en bloemen goedendag zegde

Een moeilijk punt als dan weer naar bed moet, waar hij nog een kwartiertje blijft spelen. Maar ook 6 uur slaapt hij meestal al dus een wijzertje rond. Door het vele uitgaan, heeft hij dikke roode

wangen. Ik had nooit durven hopen dat mijn kind ooit zulke roode wangen zou kunnen krijgen. Het is een lief kereltje geweldig eager , wel ongeduldig dikwijls, erg bewegelijk wat heel vermoeiend soms is. Maar hij kan zich zelf vrij goed alleen bezig houden als 't regent en hij niet uitkan, speelt hij den heelen ochtend erg zoet in de box, maar dan moet er ook veel speelgoed in zijn want hij kan niet lang achter elkaar met' t zelfde spelen. Alles wat lawaai maakt is natuurlijk 't allerheerlijkste b.v. met een pollepel op verschillende blikjes te slaan die verschillende klanken geven, dat is zij zaligste speelgoed en is hij daar 't langst meezoet. Zijn woorden, die hij zeggen kan : Mamma, Pappa Corrrie, Teddie, Kukeleku,. maar daar houd 't ook zoo wat mee op en dit wordt alles nog heel gebrekkig gezegd. Hij liep voor het eerst enige meter achter elkaar in A'dam, toen wij bij Theo en Willen logeerden. ongeveer 26 oct. Schattig om te zien die weifelende stapjes met zijn handjes balancerend en zelf met een verwonderd triomfantelijk gezichtje. Wat een zaligheid zoo'n kind elken dag ben ik weer meer dankbaar voor onze stralende, gezonde jongen.

Einde eerste dagboek van mijn ouders over de periode October 1924 - 19 november 1925

Een vriend van mijn ouders Cor van Maanen heeft aan mijn moeder een brief geschreven met een horoscoop van mij, waar uit ik enkele passages citeer:
Zierikzee, Poststraat C90, 4 maart 1925. Lieve Ot, Hierbij zend ik je de lang beloofde horoscoop van je kleine jongen. Uit de brief nog de volgende zinsneden: " Voor zover ik het beoordelen kan, zal de kleine Tom zal zich ontpoppen als een zeldzaam gevoelig iemand. Nog zelden zag ik een horoscoop waarin alles zóó samen werkte om ontvankelijk te maken voor invloeden uit de omgeving. Harmonie, rust en vredelievendheid zullen essentieel noodzakelijk voor Tom's welzijn blijken; zóó gevoelig is hij voor onharmonische omstandigheden, dat een wanklank in zijn omgeving zijn gezondheid zou kunnen aandoen. De maan in Kreeft maakt daarbij dol op huis en hof; in combinatie met zon in de maagd misschien wat te exclusief gehecht aan eigen kringetje. Toch kan de liefde voor zijn familie hier uitgebreid worden tot een meer omvattende, universele liefde; en Visschen in de ascendant geeft zeker iets zéér menschlievends en humaans, terwijl de heerser Jupiter in de Boogschutter wijst op filantropische, sociaal gevoelen mededogen en edelmoedigheid. In Tom's verbeelding zal het ideaal leven van een wereld, die heel veel anders en mooier zal zijn, dan die waarin we leven Hij zal zeker veel smaak hebben, want alles wijst op grooten zin voor schoonheid en behoefte daaraan, op verfijndheid en artisticiteit. Tom zal een zekere waardigheid en trots over zich hebben; hij houdt van goede manieren, wenscht, dat de vormen tegenover hem in acht worden genomen en heeft iets van de "gekwetste" majesteit in zich. Toch zal hij zelfs op verschillende punten zeer onconventioneel en origineel zijn; open voor nieuwe en gevorderde gezichtspunten, dol op mystiek met aanleg voor occultisme, astrologie, metaphysica.. In 't algemeen een zeer prettige en aantrekkelijke persoonlijkheid; soms een beetje nonchalant en onlyrisch, maar verder heel aangenaam mensch die (wanneer humeurigheid in zijn jeugd overkomen is) het leven van den goeden kant zal weten te nemen en de genoegens, die het leven biedt, kan waardeeren. 't Verstand is goed, begrijpend en kritisch. Zon in Virgo in 't VIe huis maakt vatbaar voor natuurgeneeswijzen en geeft zelfgenezende kracht, zonnebaden en frische lucht zullen nooit hun goede uitwerking missen. Zon in goede aspect met maan brengt succes in 'te leven en is gunstig voor vitaliteit, erkenning en liefdesaangelegenheden. En zal ik 't hierbij laten in de hoop dat "het uitkomt". Immers, dat zou bewijzen dat ik nog zoo'n stom astrologje niet ben. Want zóóveel is zeker, als er onnauwkeurigheden inzitten is dat mijn fout en niet die van de astrologe. Dag, Dag! Mijn hartelijke groeten voor jullie allemaal en een zoentje voor kleine Tom van jullie Cor

Horoscoop: Nativiteit van Tom de Booij geb. te Vlissingen, 25 augustus 1924
Polariteit Zon in maagd met maan in Kreeft: De kern van zijn innerlijke leven wordt het best uitgedrukt door paragraaf 549 in Alan Leo's "The Key to your own nativity pag 202: "Blending the influence of they sun in Virgo and the moon in Cancer , representing the individual and

personal character, it may be judged that you have a great love of beauty, harmony and peaceful surroundings; indeed , these things that are absolutely essential to your well-being. You are execeedingly sensitive to inharmonius conditions that discordant surroundings would affect your health. You have an ideal in your imagination of a world that is very different from this and often find it hard to endure your present environment. You are dispose to be economical en industrious, anxious concerning those dependent to you, and about laying by for the future. You are to your immediate circle , - indeed, somewhat exclusive ; yet your love of family could be extended to a larger field". Ascendant Visschen conjunct Uranus. De gevoeligheid en kwetsbaarheid van dezen stand wordt nog versterkt door den Ascendant Visschen conjunct Uranus! Inderdaad de geborene heeft een overgrote behoefte aan schoonheid en tederheid en wil die ook aan anderen geven. Echter beduidt bij dit alles ook een groote prikkelbaarheid en humeurigheid bij tijden. En daarbij zal hij wel eens lastig worden gevonden in huiselijke kring en daarbuiten. Maar men bedenke, dat hij zelf in de eerste plaats lijdt. Hij voelt óók en dan heeft hij een sterk kritisch vermogen jegens anderen, maar ook jegens zichzelf. (Mercurius in VII en Zon opposiet Neptunus). De strijd tegen zijn emoties acht ik persoonlijk den grooten strijd van zijn leven. Dien strijd zal hij evenwel telkens en hoe langer hoe winnen en hij voert hem op de basis van een nobel, degelijk en rechtschapen karakter. Vele menschen zullen veel van hem houden en hij zal ook veel medewerking en steun ondervinden en vriendschap van onderen en hooggeplaatste!. (Zon sextiel Maan, Zon sextiel Saturnus, ascendant driehoek Venus). Ook zijn gezondheid is sterk; hij zal wel heel oud worden (goede Neptunus !). Als hij zich prettig voelt en in een congeniale sfeer kan hij dan inderdaad ontzaglijk warm, hartelijk en haast wonderlijk teeder zijn (ook (Mercurius in Weegschaal!). De onpeilbare diepte van Kreeft wordt dan vermoed en een geheel nieuw uiterlijk krijgt hij voor wie hem nog nooit zóó kenden. (Jupiter heerscher IX) . Er is een sterk idealistische en wijsgeerige inslag in hem. Hij is eigenlijk altijd geneigd een ideale wereld van Idee, vorschend en ordenend te doorkruisen. Hij is een geboren advocaat, terwille van de studie van het Recht, niet als pleiter (Mercurius in VII). Als pleiter zou hij op veel vinnige tegenstand stuiten en overlistige slagvaardigheid. Maar als wijsgeerig jurist is hij geboren; ook als priester in den algemeenen zin en voor ontdekkingsreiziger in streken, die hij te recht of ten onrechte ziet als een aardsche weerspiegeling van de wereld zijner idealen. In zeker opzicht is er een merkwaardig dualisme in hem. Eenerzijds is hij zeer gesteld op goede omgangsvormen van een deftig en ceremonieel karakter; hij zal dit ook toonen in een hoofdsche en statige houding (Asc Vissen, Jupiter Boogschutter in IX). Gemakkelijk te kwetsen is hij hierin hij toont een sterk gevoel van eigenwaarde te bezitten, point d'honneur populair "ponteneur". Wee hem of haar, die hem hierin pijn doet! Maar anderzijds, wanneer zijn genegenheid voor iemand of iets is gewekt, laat hij alle conventies en wat dies meer zij naar zijn grootje loopen; dan blijkt ook, dat er een groote romantiek in hem aanwezig is, die gaarne samendoet met zijn onaardsche neigingen om in een ideale wereld rond te reizen. Het is hier niet zo eenvoudig voor hem (Mercurius maagd). Gelukkig maar, dat hij een zeer goed, diendend, nuchter verstand heeft ! Dit maakt dat hij niettegenstaande zijn 'Himmelfahrt auf Erden" deze aarde niet uit het oog verliest. (Venus driehoek Saturnus). Een groot geluk is zijn flinkheid en persoonlijke moed. Hij is menige zin ook een aanvoerder en hij kan organiseeren, maar hij moet redetwisten vermijden. Mercurius in VII, Venus driehoek Saturnus maakt met Zon in 5 dat zijn leven, hoe dan ook, een welslagen beteekent en géén failure. (Ascendant comjunct Uranus). Hij heeft uitzonderlijke karaktertrekken en is zeer begaafd.

1926

Tot eind 1925 heeft mijn vader eerst aan boord Hrms 24, daarna Hrms mijnveger "Hydra" gediend.

4 januari Amsterdam, Brief van Nelly aan mevrouw de Booy

Mevrouw ! Bij de wisseling des jaars, kom ik U even gelukwenschen. Moge dit jaar 1926 in alle opzichten een jaar van zegen en voorspoed zijn. Mogen ziekte en tegenspoed van U worden

geweerd. In het bijzonder , hoop ik ook dat Tommetje in alle opzichten wel moge gaan. Hij si niettegenstaande zijn inenting bijzonder lief. Van de vijf prikken zijn er vier opgekomen. Vrijdag en zaterdag waren ze op het ergst. Nu beginnen ze weer af te nemen. 'kVind het zoo opmerkelijk, dat hij in het geheel niet lastig is geweest. Koorts heeft hij niet gehad. Dr Tanja vond hem ook buitengewoon goed .'t Grappig kereltje Van brommen en auto's houdt hij erg veel, als hij ze hoort, vliegt hij naar het raam en probeert na te doen. Hij heeft nu pas het woordje die geleerd. Wanneer hij nu iets vragen wil, zegt hij: "die,die,die", Hij houdt er wel een bijzondere manier van liefkozing op na, bijv. in mijn neus, arm of wang te bijten vindt hij een vermakelijk grapje. 't Is geweldig zoo stevig als hij op zijn beenen sta. 't Woordje Neen begrijpt hij heel,goed. Voor alles wast hij niet wil of niet lust, zegt hij: "Neen, Neen,Neen". U zult zeker wel erg naar hem verlangen en Mijnheer natuurlijk ook. U zult het zeker wel druk hebben met pakken. Nu Mevrouw ik wensch U verder al het beste toe en tevens de h.gr. Uw dw Nelly

Mailboot S,S. Grotius waarmee mijn ouders en ik naar Nederlandsch Indië voeren

.
Eind januari 1926 vetrokken we van Vlissingen naar Batavia met de mailboot Grotius aankomst 23 Februari 1926.
Mijn ouders en ik gingen eerst logeren bij mijn grootouders Gooszen in Parapattan 38, Weltevreden. Mijn grootvader was toen commandant van de zeemacht in Nederlandsch Indië. Vandaar werd mijn Vader overgeplaatst naar Ambon om daar hij hydrografische opnames te verrichten aan boord van de Hrms de Zeven Provinciën.

Hrms de Zeven Provincien. (Een kanonneerschip, in feite gebouwd als pre-Dreadnought slagschip, terwijl elders dat concept al volkomen achterhaald was. Bekend geworden door een muiterij in 1933, die in feite een protest-demonstratie tegen arbeidsomstandigheden was en beëindigd is met een bom die enkele doden tot gevolg had. (Na de muiterij werd het schip herdoopt in Soerabaia. In de Tweede Wereldoorlog werd het bij een Japans bombardement tot zinken gebracht).

Mijn Moeder bleef tot die tijd bij haar ouders in Parapattan. In juli 1926 vertrokken mijn ouders en ik naar Ambon tot voorjaar 1928

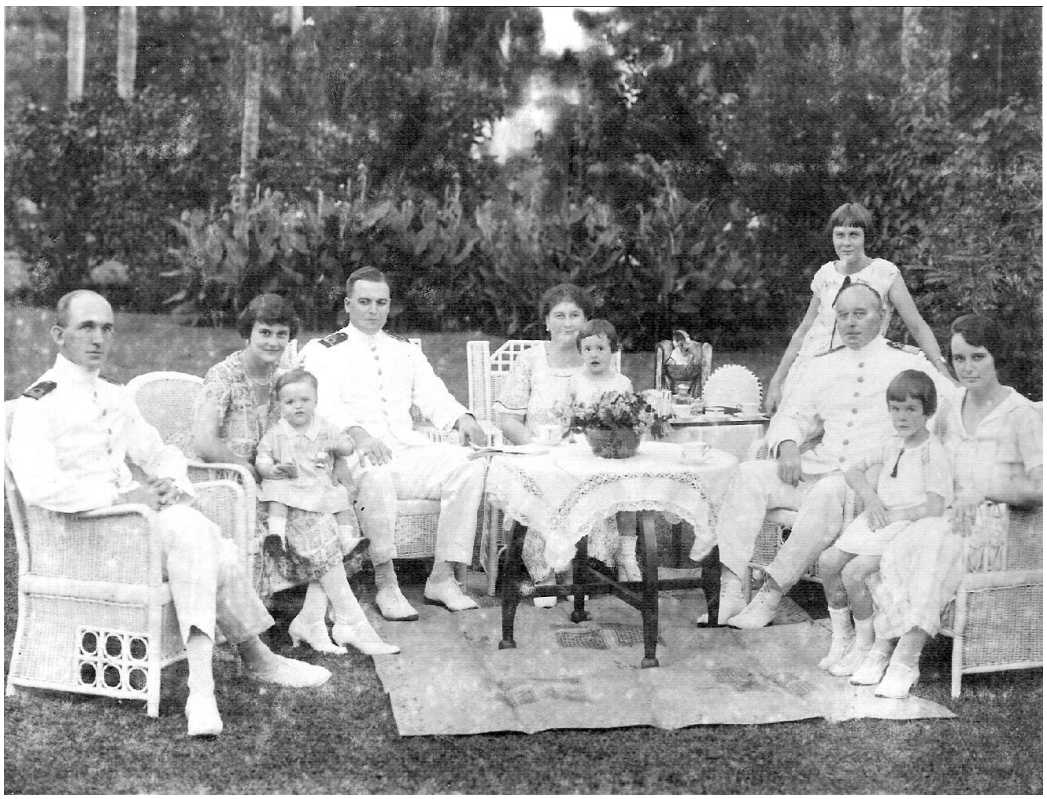

Familie Gooszen in Parapattan, Weltevreden februari 1926. v.l.n.r. Oom Wim van Hengel, zwager van mijn moeder, Moeder Ot, Tom jr, Tom sr, Grootmoeder Jet, Gigs van Hengel, Teun Gooszen, zuster van mijn moeder. Grootvader Gooszen, Hank van Hengel en tante May van Hengel-Gooszen, zuster van mijn moeder

Uit het dagboek geschreven door mijn ouders over de periode eind januari 1926 - 15 april 1928:

24 mei 1927 Ambon, Tompie is nu al ruim 2½ jaar, dus heb ik in een heel lange tijd niet bijgehouden. toch zal ik zooveel mogelijk proberen 't voornaamste te herinneren, de kiekjes geven vrij goed weer hoe hij er in die tijd uitzag. Allereerst op de mailboot "de Grotius" waarop we in Genua (na een miserabele treinreis waarin Tompie hoogen koorts had, maar gelukkig rustig in zijn hangmatje lag) aan boord stapten. Na eenige dagen was hij weer boven Jan en ging met zijn Vader aan dek. Vader zorgde heelemaal voor hem, daar ik de eerste 10 dagen een flinke angina had. De passagiers hadden plezier in die 2, ze gingen samen naar de kinderkamer, waar 't eten met flinke hand er in werd geduwd., want erge honger had hij nog niet in 't begin hij gedroeg zich daar vrij behoorlijk, had ook veel afleiding door de andere kinderen, aan dek was hij altijd in de box aan 't spelen met zijn blokken, auto-tje etc. Zo nu en dan werd de box weer eens verplaatst nadat er een overstroming was geweest, want 't meneertje was nog lang niet zindelijk, gelukkig wel met 't groot geval dat elke ochtend met een zeepje op 't potstoeltje gebeurde. Voordat hij naar bed ging mocht hij eerst nog aan 't touw rondloopen en was dan zijn geliefkoosde bezigheid lucifertjes uit de goot op te rapen en in zee te gooien. Veel praatte hij toen nog niet, ook liep hij nog erg waggelend toen hij 23 februari '26 in Batavia aankwam.
Wat was het een feest toen Grootmoeder, Grootvader, Oom Wim, tante Maytje met Hank en Gigs en Tante Teun aan de kade stonden te wachten en ze eindelijk ons jochie konden zien, hij was dadelijk met hen op zijn gemak en was wild uitgelaten toen hij op Parapattan alle beesten zag, de eenden, de ganzen, kippen, duiven en zelfs en aap en Wiet Wiete, 't witte konijn.

Tompie voert ganzen in de tuin van zijn grootouders Parapattan, februari 1926

Hij had daar een ideaal leventje in de groote tuin vooral 's middags als hij op 't groote grasveld mocht spelen en niet zoals 's morgens in de box hoefde. Sina, de baboe, zorgde goed voor hem, alleen merkte hij vrij gauw, dat met eenig gekrijs gauw zijn willetje door kon zetten zoodat ik later blij was om hem weer heelemaal alleen voor hem te zorgen. In de box was hij altijd vrij rustig, want kon heel goed zich alleen bezighouden.

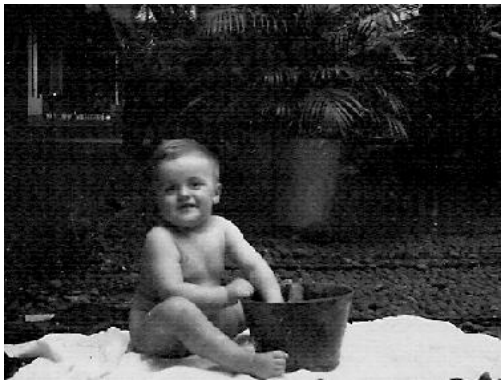

Tompie in de tuin van zijn grootouders in Parapattan

Gelukkig heeft hij niet veel last gehad van 't acclimatiseren, zijn eetlust was ook vrij goed. Van de Indische vruchten at hij eigenlijk alleen papaja en natuurlijk dronk hij heel veel gele djiroeks. Zijn verdere eten was vegetarisch. Zoals op de kiekjes is te zien was 't een stevig dik jochie maar later hoorde ik dat ze hem enigszins te dik vonden met een te groot hoofd en dat is natuurlijk vrij gauw goed uitgegroeid. Hij had groot plezier met zijn kleine nichtjes Hank en Gigs die zooveel mogelijk bij hem kwamen spelen.

Tompie met Sina, zijn eerste baboe in Indië

We bleven 3 maanden op Parapattan, terwijl Vader op de "Zeven Provincien" was geplaatst, en Vader dus zijn jochie die langen tijd moest missen wat hij erg moeilijk vond, 't is zoo'n zaligheid dat kind aldoor om je heen te hebben er is geen dag voorbijgegaan dat ik niet heel dankbaar ben voor dat heerlijke stralende kind van ons. 'T was een erg levendig kind , moest daarom de eerste 2 ½ jaar vastgebonden in bed liggen, als we dat niet deden rende hij rond en kwam er in de eerste uren niet van slapen, trok hij zelfs aan de klamboe, of probeerde al 't kapok uit zijn kussen te halen zoodat ik hem dan niezend en proestend tusschen al 't kapok vond. Een ellendige gewoonte, waar we 2 ½ jaar heel veel last mee hadden, was 't vrij hard bijten zoodra hij iets van hem afpakte, dat heeft zelfs ook nog in de eerste tijd in Ambon veel verdriet gegeven. Want hij beet hij flink zoodat een ronde roode kring te zien was.. Met de ganzen was hij op een meter een afstand een held, maar O wee als ze met uitgerekte hals naar hem toe kwamen, dan vloog hij angstig naar zijn Moesje. In die 3 maanden zijn we ook nog 2 ½ week naar boven geweest n.l. naar Rantje Boland, de theeplantage op 1000 voet boven Bandoeng waar oom Henk Peereboom Voller administrateur van is. Het was heerlijk om te zien dat 't jochie weer een Hollandsche tint en Hollandsche eetlust kreeg. Het was er ook flink koud, was hij 's morgens stevig ingepakt in de groote box onder de mimosa boom en 's middags was 't zelfs te kil om buiten te zijn, daar we dan meestal in de wolken zaten. Ik genoot ervan weer lekker onder wol te kunnen slapen, zoodat zijn kleine lieve gezichtje er alleen uit kwam piepen.

18 juni 1926 aanvaarden we met ons drietjes de groote reis naar Ambon, eerst met de trein naar Bandoeng, waar we Grootmoeder in 't Preanger Hotel vonden, zij waren van boven gekomen om ons goede reis te wenschen.'t Was lang niet grappig, dat ze ons jochie in zoo'n lange tijd niet zouden zien. Want 't was natuurlijk heelemaal niet zeker of we 't volgende jaar met de reparatie van de "Van Doorn" naar Java zouden kunnen komen. Op weg naar Soerabaia stapten we in Djocja uit, om met een auto naar de Boeroboedoer te gaan, waar we 's nachts in de Pasangrahan logeerden, om toch zoolang mogelijk van dat wondermooie mystieke monument te genieten. Tompie kiekten we op een van de wachtende monsters. Ook liep 't mannetje braaf mee, toen we alles in Djocja bekeken,o.a. 't oude waterpaleis en zooveel mogelijk van de Kraton. De treinreis tot Soerabaia was lang geen grapje, maar heeft hij zich inde hangmat voorbeeldig gedragen, totdat hij ongeveer 1½ uur voor aankomst toen hij zich uit nieuwsgierigheid te ver voor over boog en onderste boven in hing toen was 't uit met de rust en kwamen we pas weer bij, toen we goed en wel bij onze gastvrouw Mevrouw Coops waren aangeland en hij zalig gewasschen kon worden en in zijn bedje werd gestopt. Na 3 dagen stapten we op de K.P.M. boot , die ons via Makassar, waar we bij de gouverneur Couvreur logeerden, naar onze a.s. woonplaats Ambon bracht.

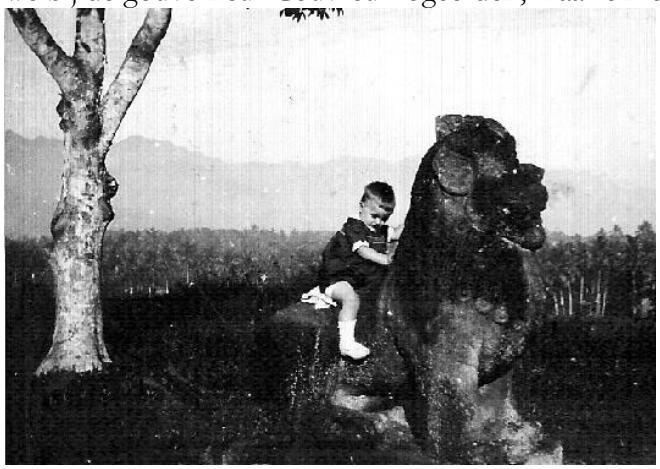

Tompie op een van de monumenten van de Boeroboedoer, juni 1926

Eindelijk ten lange leste op de plaats van onze bestemming. Kinny en Rem van Tijen kwamen ons halen, natuurlijk in een gietbui, want de regentijd was ik volle gang. Tompie genoot dadelijk van alle vrindjes en vriendinentjes vooral Brammetje Gieben, die half jaar ouder is. We kregen

gelukkig één van de beste huizen van Ambon waar Tompie ook een kamer alleen kon krijgen, we sloten het af met een hekje naar de voorgalerij, zoodat hij daar heerlijk zonder gevaar kon spelen, wat hij werkelijk ook heel zoet deed den eerste tijd, we hadden hem ook tot Ambon in een box gehouden, dus was voor heem dan groote kamer en heele vooruitgang . Zooals op de kiekjes te zien is, liet ik zijn haar millimeteren in de hoop, dat 't wat dikker zou worden, maar 't stond wel heel lelijk en zal ik 't ook niet gauw weer laten doen.

Drie vriendinnen van Moeder Ot : Kiek Beversluis (met Ankie en Miekie), Kinny van Tijen (met Itte en Us), Hans Gieben (Bram en Bartje). Tompie's haar is net gemillimeterd!

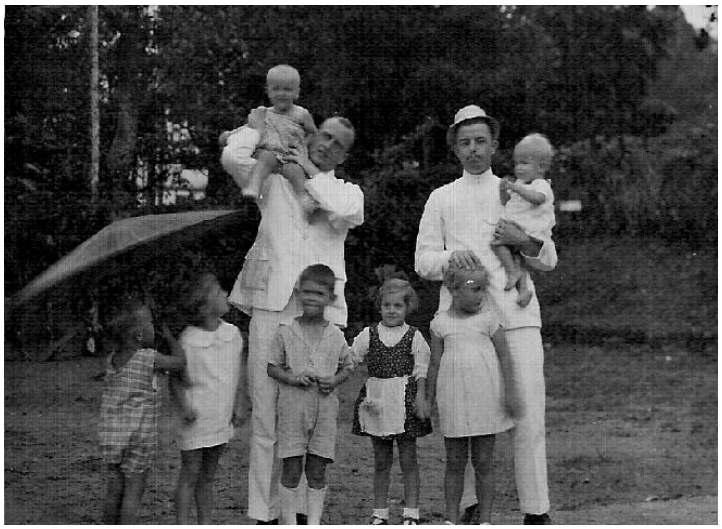

Ton Beversluis en Bram Gieben met verschillende kinderen: Ambon, augustus 1926

Hier in Ambon heeft hij een ideaal leventje. We gingen n.l. heel veel naar 't z.g. strandje, een klein stukje strand aan de Baai. Hij mocht daar in 't water spelen, terwijl ik heerlijk onder een prachtige ketapanboom zat te lezen en te genieten van dat heerlijke uitzicht op de Baai. Uren kon hij daar aan de gang zijn, met een trekpotje of een bootje. Als 't erg warm is, ging hij languit in 't water liggen en liet zich daarna weer bakken in de zon. Het was daar heel ondiep en ook niet zonnig want speelde hij ook nog in de de schaduw van die boom. Vader bracht ook eens een echt prauwtje voor hem mee, maar was dat geen groot succes, was hij daar nog een beetje te klein voor. 's Middags gingen we meestal met alle andere kinderen naar de Baai zaten de moeders dan op 't beroemde '"muurtje" te kwebbelen, terwijl de kinderen meestal weer aan 't strandje speelden. Ook bleven we wel bij 't tennisveld waar Tompie kon voetvallen op 't groote grasveld ernaast en dan meestal op de portie katjang à 5 ct werd getrakteerd.

Tompie op schoot van zijn Moeder, Ambon eind 1926

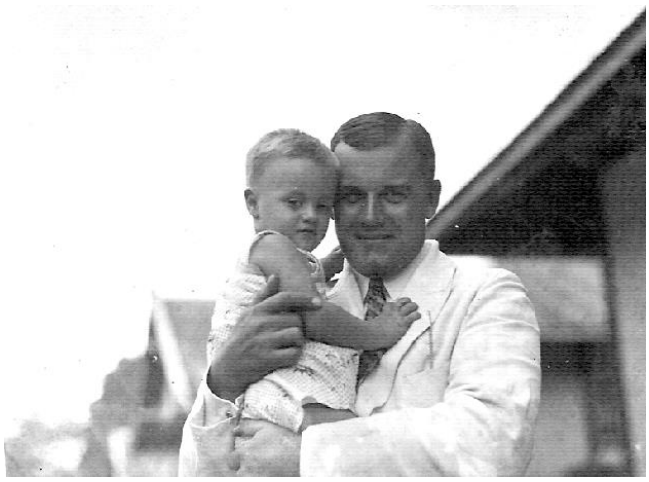

Tom junior en Tom senior

Maar als Vader 10 dagen thuis is, is 't groot feest dan gebeuren er allemaal zalige dingen. Allereerst als we hem gaan halen en we werkelijk na die 5 lange weken wachten de "van Doorn" de Baai zien binnen stoomen, en we gauw met de motorboot aan boord komen en we Vader's gezicht weerzien. In die 10 dagen wordt 't onmogelijke gedaan dan stappen we 's middags na de thee op de fiets Tompie achterin in 't mandje en gaan we of naar de Chinese graven waar we een groot vuur aanleggen òf naar de Kali, waar Tompie in 't water kan spelen en met Vader dammen bouwt van steenen. En Zondags naar Batoe Gantoeng waar hij ook in 't stroomende water speelt en wij zwemmen kunnen. Van al die tochtjes genieten we intens en zijn we dankbaar in zoo'n mooie streek te wonen, waar 't ook niet te warm is, vooral niet in de regentijd, om uit te gaan. Nu zijn voor eerst al die tochtjes uit, daar we nu in afwachting zijn van Tompie's broertje of zusje. Tompies dag indeling is als volgt. opstaan ongeveer 7 uur aankleeden , eten (de beroemde muësli) daarna eerst wandelen of naar 't strandje en daarna thuis spelen of ook wel den heelen ochtend "bouwen" bij tante Iny (Kinny van Tijen) of spelen bij zijn vriend Bram. Om half 12 mandiën en om 1 uur zitten we aan tafel. Hij eet meestal groenten, aardappelen en een spiegelei, met pudding, poffertjes of flensjes toe, vooral 't laatste is een grote traktatie, ook houdt hij veel van zuurzak of papaja, dat zijn ook wel de eenige vruchten behalve djiroeks, die je hier kan krijgen.

Onze eetkamer in Ambon

Om 1 uur ligt hij in bed tot half vier wanneer hij weer heerlijk met zijn Moeder gaat mandiën dat is altijd een groot pretje vooral om elkaar nat te gooien of stilletjes zijn pantoffels met water vol te gieten. Na de thee gaan we altijd uit naar de Baai of als 't regent naar andere vrindjes en om half 7 zit hij weer aan tafel en moet daarna dadelijk naar bed.

1927

28 februari stoomden we allen met de "van Doorn" de Baai uit nagewuifd door alle kennissen.De "van Doorn" moest n.l. zijn jaarlijkse reparatie in Soerabaia ondergaan en mogen dan de respectievelijke vrouwen meereizen. Dat was een zaligheid vooral omdat we 't buiten verwachting troffen met 't weer, we hadden oliezeetjes en prachtige zonsondergangen. Tompie genoot aan boord er was ook zooveel voor hem te zien, o.a. de beesten nl. de koeien, varkens, kippen, Hera 't hertje, die ging hij altijd pisangs brengen 2 x in de week mocht er gamelang gespeeld worden en zat hij tusschen de matrozen mee te tokkelen.

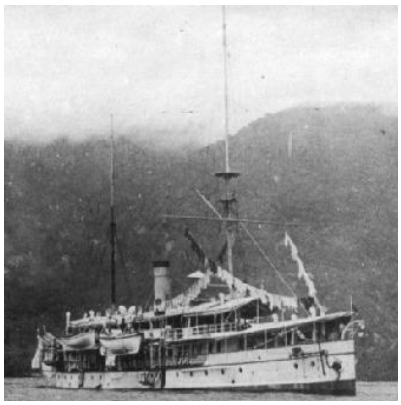

Hrms "van Doorn", opname vaartuig van de Kon.Marine tot 1929

Ze hadden allen plezier in 't vrolijke kereltje en werd hij altijd geweldig verwend. Ook waren de officieren erg aardig met hem en was vooral 's avonds 't bitteruurtje 't hoogtepunt. Als hij al in zijn pyjamatje was mocht hij bij hen de katjang gaan halen en eindigde 't altijd in en bokspartijtje "bokkie, bokkie"riep hij dan en stond in angstwekkende vechthouding klaar. Vader Tom en ik niet minder genoten er altijd intens van o dat eager, stralende jochie bezig te zien. Vrijdag speelde hij veel met Itte en Us, die natuurlijk ook aan boord waren, hun Vader was commandant.

.

Tompie speelt op een gamelang aan boord van de "van Doorn" februari 1927

Wij sliepen in de kaartenkamer en was dat een geweldig bofje, waar 't heerlijk koel was en midscheeps lag, dus we 't minste van de beweging van 't schip voelden. Elke nacht liep Vader van 12 uur tot 4 uur boven ons op de Brug, van te voren en daarna kwam hij altijd kijken of 't alles goed bij ons ging en werd zijn jochie, die op een matrasje op den grond lag nog lekker ingestopt en kreeg ontelbaar veel kusjes. 'T was heerlijk om met ons drietjes samen te zijn, maar het duurde niet zoo erg lang, daar Tompie en ik na aankomst in Soerabaia na 2 dagen door zouden gaan naar Weltevreden. Maar eerst genoten we nog 3 dagen in 't Oranje Hotel van de luxe van Soerabaia, elektrische licht, vaste waschtafels etc. Grootvader kwam juist na onze aankomst ook door de lucht aangevlogen en was 't heerlijk om ons jochie weer aan hem te kunnen vertoonen. Tompie voelde zich dadelijk met hem op zijn gemak.

Maar 't grootste feest kwam nog toen we in Priok van de "Plancius"gehaald werden door Grootmoeder, tante Maytje en Hankie en Gigs en we de anderen in Parapattan vonden en dan al

't heerlijks in de tuin, de kak, kippen, duifjes enz elke middag mocht Tompie er mee gaan voeren met "Ema" eersts kak "Tompie niet aaien, Grootmoeder wel, Kak tout bijten" dus bleef hij op een afstandje staan maar bij de kippen "ippen" was 't een groote pret, dan mocht hij in het hok en hen eten geven. Verder was 't zalig om elken dag Grootvader met de auto naar het departement te brengen."Grootvader Tompie mee auto?"en als 't dan mocht riep hij "Hoera Hoera!! Lena, hoed, Tompie, Tompie auto. Tompie kleine bankje Grootvader, goobote". Ze vonden hem veel liever geworden, kon hij zich ook veel beter bezig houden. 't Liefste speelgoed waren zijn blokken daar kon hij werkelijk uren mee spelen en dan genoot hij van de ruimte om te rennen door de pendopo in de bijgebouwen vooral toen hij zijn fietsje kreeg. Wat hebben we gelachen toen hij 's avonds in zijn pyjamatje voor het eerst probeeren mocht en met een groote ernst 't probeerde goed te doen zich ook helemaal niet storend aan die lachende groote menschen, want 't was zoo'n gek gezicht dat miniatuur meneertje op dat fietsje

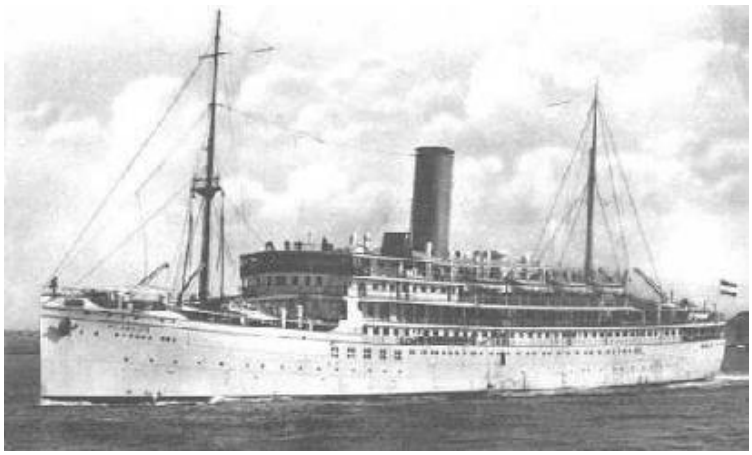

K.P.M. boot "Plancius" waarmee we van Soerabaia naar Tandjong Priok de haven van Batavia zijn gevaren februari

. Hij ging dikwijls bij zijn nichtjes spelen, stuurden we hem dan met Lena in de deeleman er naar toe. Hankie en Gigs waren allerliefst voor hem, mocht hij met al hun speelgoed spelen. Met Grootvader had hij altijd boxpartijen of speelden ze samen verstoppertje tot Tompie zóó wild er van werd, dat 't meestal met een huilbui eindigde. Ping, pang, poef zei de kleine vegetariër; en kwam dan verwoed op Grootvader aanstormen. Het was voor hem dan ook moeilijk om weer voor 3 jaar afscheid van hem te nemen, juist nu ze weer aan hem gewend waren, Gootmoeder miste 's avonds erg zijn nachtzoentje, dat hij in zijn pyjamatje mocht komen brengen, in de verte hoorde je hem dan aankomen met zijn klappende bloote voetjes op 't marmer. Na 3 heerlijke dage gingen we weer met de "Plancius"naar Soerabaia waar Vader ons opwachtte, dart was dan ook heerlijk hem eindelijk terug te zien, we gingen dadelijk in een groote auto naar boven n.l. Andanasari op 1200 meter hoogte.Hier eindigt voorlopig het dagboek van mijn Moeder. Mijn vader neemt het over want ze hadden hun lieve dochter na 6 dagen weer moeten afstaan. Zij overleed aan een bloedvergiftiging (Melaena Vera) in Ambon. Mijn vader vervolgt het dagboek:

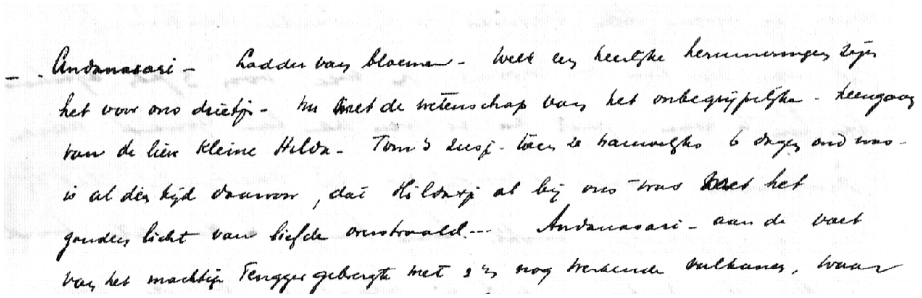

Het originele handschrift van mijn vader van het dagboek dat hij voor zijn zoon Tom maakte

Andanasari - Ladder van bloemen welk een heerlijke herinneringen zijn het voor ons drietjes. Nu met de wetenschap van het onbegrijpelijk heengaan van de lieve kleine Hilda - Tom's zusje toen ze nauwelijks 6 dagen oud was is al die tijd daarvoor, dat Hildatje al bij ons was het gouden licht van liefde omstraald. Andanasari - aan de voet van het machtige Tengger gebergte met z'n nog werkende vulkanen, waar je 's nachts de Bromo kon hooren loeien - omringd door een natuur zoo lieflijke en rein in de lichte, pittige berglucht met het uitzicht op de teren vormen van de slapende jonkvrouw Kawi en de krachtige omhoog steigerende bergmassa's van de Prins Arjoeno. Ik haalde Moeder Ot en Tompie's 's ochtends van de Plancius - het mooie groote schip van de KPM dat om 7 uur de haven van Tandjong Priok binnenvoer. Daar stonden ze te wuiven. Moeder Ot in een nieuwe roode jurk, met een kleur van opwinding en Tompie - is het mannetje geworden na de warme weken in Weltevreden. Wat was het een zaligheid om hem weer bij me te hebben. Tompie bracht een Vliegende Hollander mee uit Parapattan er was geen kwestie van dat we die mochten achterlaten. "Fietsje ook, Fietsje ook mee" en de tranen van teleurstelling verschenen al op het gezichtje toen hij merkt dat we z'n fietsje in de auto wilde stoppen in de barrang voor de Oedjong werd geladen! Met z'n drieën en Lena hadden we toch alle plaats noodig in de ruime Hudson, want de traditie getrouw waren er meer dan enkele stuks handbagage. Ronkend donderde de auto de hellingen op en het kleine mannetje viel onderweg bij z'n moeder inslaap. Wat is hij dan rustig en lief! Bij Nonkodjaradja kwamen Spits en Rem ons al tegemoet -en de laatste sensatie toen de auto in een greppel gleed - beklommen Moeder Ot en Tompie de voorwereldlijke draagstoel door 4 inlanders gedragen - een matige prettige sensatie was het en Tompie zei niets maar keek met groote ogen naar het heele nieuwe dat hij meemaakte.

Op weg naar van Soerabaia naar Andanasari belandt de auto in de greppel. Moeder Ot staat voor de auto links

Door het diepe ravijn - langs modderige paadjes en na een steile klim aan de rand van het bosch hoorden we de juichstemmen van Willem Frederik en Jetteke en kwam ook Kinny ons tegemoet. Tompie was uitgelaten van pret z'n vrindjes weer te zien! De heer van Dorsten was ons ook tegemoet gereden op zijn kittige paardje en was nog steeds dezelfde, reeds spoedig hadden Moeder Ot en ik plezier over z'n uitlatingen als "verduveld gek - bespottelijk" enz. Ons huisje was een alleraardigst châlet - tusschen rozenstruiken en de geurende maartse viooltjes vormden de welriekende eerewacht. Uit de slaapkamer hadden we het uitzicht op de bergen en 's avonds in het voorkamertjes zaten Moeder en Vader weer gezellig voor te lezen - in dikke Hollandsche kleeren gekleed en hun dierbare jochie sliep daarnaast in z'n allerdikste pyjama;s - lekker onder de dekens. Hoe genoten we ervan weer rustig bij elkaar te zijn, met de wetenschap dat er geen wachtdagen zouden zijn en ook de "van Doorn" niet op sprong gereed lag om spoedig te vertrekken! Het was voor Tompie wel een teleurstelling dat Itte en Us de dag dat we kwamen weer vertrokken, maar al gauw was hij die te boven en met mij maakte hij veel wandelingetjes.

Tompie in Andanasari 1927

Het châlet in Andanasari, waar we logeerden

Moeder Ot liep ook een eindje mee - maar veel verder dan het bos kom ze niet komen helaas - ze was dan zoo hijgerig en meest heel langzaam terug wandelden en wachtte ons onder de groote wilg, waar ook de schommel hing met allerlei lekkers. Het groote pretje was het "apen zoeken". Geweldige opwinding van Tompie toen er werkelijk apen verschenen , die van tak tot tak sprongen. Buiten zich zelf schreeuwde het kleine manneke zoo hard hij kon - klapte in z'n handjes -ajo- pigè lekàs - pssop hoorrr! Hoèpla -Hoèpla. Eenig was het die apen in het wild te zien, de twee Tommen genoten er beiden evenveel van. Dan de koeien en geiten die Tompie achterna zat met een stok - en ze voortjoeg als de beste koeiendrijver. De kleine Javaansche jochies en meisjes die er op moesten letten passen, hadden groote pret in de branie van ons ventje. Als Tompie te moe werd ging hij op mijn rug - en zoo legden we soms hele afstanden af. Kwamen we door koffieaanplant, waarvan hier nog veel over is op voormalige gouv. koffietuinen, dan moest hij steeds een ketàpan hebben en klemde de roode en groen besjes krampachtig in z'n handje!. Het was voor ons jochie wel 'n ideaal oord. Veel vlakke weggetjes - een snel stroomend bergbeekje door een goot geleid waar de "bootjes' konden varen, want Vader en Moeder waren zoo knap geworden dankzij de opleiding van Mevr.van Dorsten en konden nu van oude kranten"Bootjes vouwen"- het bracht Tompie eerst tot een soort van wanhoop als hij

zijn scheepjes zag meevoeren door de snelle stroom en er vloeiden dan wel eens tranen. Maar de grap er van begreep hij tenslotte ook en dan was het boot "Ema" tuut tuut tuut en weg duwde de stroom het broze papieren bootje.

Bootjes laten varen in een beekje, Andanasari

In de opwinding om een van de meeste geliefde bootjes weer op te pikken viel de jonge zeeman languit in de slokan - dat was een schrik! Kletsnat kwam hij bij zijn moeder terug en nog dagen daarna had hij er heele verhalen over te vertellen. Met Vader heeft hij ook heel wat geteekend en leerde hier voor het eerst hoe je een schip moest teekenen. De romp, 2 masten, schoorsteen - en de rook! Dat vergat hij niet zo direct meer! De honden van de van Dorsten's, waar we elke avond tegen zonsondergang naar toe gingen konden zich niet in zijn algehele sympathie verheugen. Hij was bar benauwd voor de grommende Tenggereesche hondjes en al zei hij nog zoo lief "Doesja zoet - Pim zoet zoet zoet zoet".Zoodra kwam het beest wat dichter naar hem toen of hij zocht bescherming bij Moeder of Vader welke laatste, die ook geen hondenliefhebber is,.veel sympathie met hem had. Tompie bekeek dan met ons de kranten, zocht schepen en bij de advertentie van Rosa rijwielen waar een oude Viking kop met zware baard en snorren hem sterk aan St Nicolaas deed denken, die hij 't eerst 5 dec. 1926 kreeg te zien - Hij boog dan op vermakelijke manier en zei dan "Baas","baas"dag kindertje! Voor onze "Bobbie" het merkwaardige jongemens dat als voluntair een rustkuur deed bij van Dorsten toonde Tompie weinig ontzag en met de van Dorsten, die evenals mevrouw bijzonder op hem was gesteld, maakte hij dikwijls veel pret. De eerste week in Andanasari at Tompie heel slecht en duurde het een heel tijdje voor we begonnen te merken dat de hooge lucht invloed begon te krijgen. Maar toen hij eindelijk een kleur kreeg, zag hij er prachtig uit en z'n Moeder en hij bleven daarom een week langer boven, terwijl Vader in het warme Soerabaia was waarvan je de lichtjes kon zien op de heldere avonden - heel ver weg in vlakten. De grootste tocht die we met ons drieën maakte was heen en terug naar Nongkodjaradja en voor Tompie was het wel wat ver en klom hij op de terugweg op de breede schouders van z'n Vader. Maar het einde kwam toch van de heerlijke tijd boven en tenslotte vertrokken we met dezelfde rookende Hudson naar de warmte..... En toen kwamen we vreeselijke, benauwde, warme dagen. We logeerden bij Borgesius en was het huis ondraaglijk warm - ons jochie werd al spoedig witjes en Moeder het gevoel niet meer te kunnen! Tompie werd erg zoet en lief gevonden omdat z'n Vader, die wel wist dat 'un homme averti en vaut deux' z'n gastvrouw had gewaarschuwd, dat 't jochie wel eens levendig kon zijn.

Tompie op zijn favoriete goeleng

Vader Tom en zoon in Andanasari

Tompie en de koeien van de heer van Dorsten

Tompie op het paard van de heer van Dorsten

We snakten naar het einde van de hittetijd en toen Tompie nog ziek werd, en koortsig was elke dag Soerabaia nog een dag te veel! Wat een zaligheid was het om eindelijk a/b van de "van Doorn" de koele zee in te varen waar we konden bekomen van de abnormale kenteringhitte. Tompie was de heele reis nog erg witjes en lang niet het vroolijke grappige kereltje van de heenreis. Het weer was de eerste dagen ook niet fraai en voelde Ot zich allerellendigst. Gelukkig dat ik overdag veel kon helpen. Lena was ook blij weer terug te gaan naar Ambon - maar wat er allemaal in haar was omgegaan weten we toch niet. De terugreis met de "van Doorn" was niet zoo gezellig als de heenreis, de eerste dagen was Moeder zeeziek. - De Oostmoesson stond al flink door maar gelukkig werd het na Saleijer beter. Tompie was de eerste dagen nog erg witjes en gauw moe en kribbig, de laatste hittedagen van Soerabaia waren wel te veel geweest! We kwamen na een week in Ambon aan en een vreugde was het ons huis prachtig terug te vinden. Awi had de tuin verzorgd en overal stonden bloemen. Tompie was uitgelaten om z'n speelkamer terug te vinden en z'n vrindje Bram weer te zien.

Ons huis in de Kleine Olifantstraat Ambon

Chinese straat in Ambon waar mijn ouders inkopen deden

Ons huis rechts op de hoek van de Kleine Olifantstraat en Paradijslaan in Ambon

De grote ' familie' op Ambon. Op eerste rij : v.l.n.r.Brammetje Gieben Jetteke van Tijen Ankie en Mickie Beversluis, Tompie, Willem Frederik (Us) van Tijen ,Achterste rij: Hans Gieben met op haar schoot Bartje Gieben (heel vaag), Willy ten Doeschate met Martijntje op haar schoot, Kiek Beversluis, Moeder Ot, Kinny van Tijen.

De "acht" van Ambon: Martijntje, Bartje, Tompie, Brammetje, Jettteke, Mickie, Us (Willen Frederik), Ankie

Op het muurtje waar de vrouwen elkaars wederwaardigheden uitwisselen. v.l.n.r Kiek Beversluis, Moeder Ot, Hans Gieben, Willy ten Doeschate ? en onbekend

Iedereen vond dat hij erg was opgeknapt, veel gehoorzamer en vriendelijker was geworden. Met z'n fietsje reed hij nu ook over de weg onder geleide van Vader - een flink gangetje haalde hij ermee! De "van Doorn" bleef niet lang binnen - Vader ging weer terug en de lange tijd van samenzijn was weer voorbij! Moeder kreeg een drukke tijd om alles in orde te maken voor Hildatje - en had ze moeilijke dagen met de bedienden want Lena verliet ons - ze moest ook een kindje krijgen - en na een paar vervelende dagen met een "ganti" die irriteerend werkte op Tompie ook - kwam Pauline een Timoreesche - die echter niet in Lena's schaduw kon staan, .maar Tompie was al zoveel groter en flinker geworden, dat het minder nodig was dat een aparte baboe voor hem was - hij bleef toch het grootste gedeelte van de dag hij bij z'n moeder en kon hij zich aardig bezig houden met blokken of de zandbak, die nu in de voorgalerij erbij was gekomen. De maand mei en de eerste helft van juni waren geheel gewijd aan de voorbereidingen voor de komst van Tom's zusje Hilda en toen Vader half juni thuis kwam - vond hij alles zoo goed als klaar. Tompie leefde ook heelemaal mee. Hilda's bedje en wiegje stonden in zijn kamer. Zaterdag 17 juni werd er op de Sociëteit een avond gehouden ten bate van de cycloonramp en met Tompie in z'n prinsenpakje gingen we er ook heen. Hij zag er lief uit ons kereltje en ik weet niet wie die avond het meest genoten heeft - z'n ouders of hij. Er was ook een grabbelton en vele malen mocht Tompie "grabbelen". Hij dook dan diep met z'n arm erin in de ton en kwam dus met een pakje in z'n hand triomfantelijk teruggeloopen naar de tafel waar wij zaten en daar werd het opengemaakt in geweldige spanning. Wat was hij uitgelaten blij met twee spoortreintjes, het schrift, de potlooden - enz! De volgende dag was Moeder heel moe en maandagmiddag zei de Dokter dat Hildatje op komst was, dat hadden we niet verwacht - maar de "van Doorn" bleef nog en week binnen en kon het niet beter treffen. Tompie ging naar het huis van tante Kinny met z'n heele hebben en houden en had daar direct vrede mee. - met Willem Frederik is hij beste maatjes en geniet hij zoo van kinderen om hem heen. Op den avond van 21 juni kwam Tom's zusje Hilda en was het zoo'n heel lief klein meisje - met een fijn gezichtje en poppehandjes - Tom's zusje - De volgende morgen vroeg haalden we Tompee en nooit zullen we zijn uitlating van vreugdevolle voldoening vergeten toen hij in het wiegje keek waar ons roze poppetje lag et slapen en riep "Hilda ìs ek ". Dat het dus waar was tenslotte - we hadden er zooveel maanden met hem over gepraat en het kon ook niet anders dan een Hildatje zijn. Als hij haar bedje wees - dat enkele maanden in zijn kamer had gestaan - zei hij steeds - "ini Hilda poeja ","Hilda ada ",Dus was het zoo'n. geluk dat eindelijk de lang verwachte Hilda in haar wiegje lag. Hij wilde de voetjes zien."Hilda k`eine voetjes"-Tompi gróót "- en de zachte handjes aaide hij - en heel teer kusje gaf

hij haar op haar wangetje - ook was 't voor ons zo heerlijk om hem met z'n zusje te zien dat we zoo vurig hadden gewenst. Toen ik Tompie weer bij Kinny had gebracht trok hij z'n schoenen uit om zich nog eens terdege te overtuigen dat hij groote voeten had en wees hij me ze triomfantelijk! " Hilda zóó kleine voetjes "en dan wees met z'n wijsvingertje en zijn duim. Gelukkige dagen kwamen er voor ons.

Moeder Ot met haar pasgeboren dochtertje Hilda, 21 juni 1927

Moeder Ot werd bedorven - kreeg veel bloemen voor haar kind en iedereen was lief en hartelijk. Tompie kwam verschillende keeren kijken, maar hij begreep niet geheel de bevoorrechte plaats van z'n zusje en misschien was er wel een tikje jaloezie bij! Hij wist zelf niet wat het was, maar alles was zoo anders dan hij gewoon was en dat Moeder maar in bed bleef liggen en hij weer naar tante Kinny moest.
Zaterdag 25 juni hield hij Hildatje eventjes in z'n armen en gaf haar een heel zacht zoentje. Het was ontroerend om hem met z'n zusje in z'n armen te zien onze groote jongen. Die weinige dagen dat Hildatje bij ons was zullen bij hem toch wel in de herinnering blijven voortleven. Vooral ook de 22ste juni toen alle kinderen muisjes thuis gestuurd kregen en ze 's middags kwamen eten. Twee maanden later, toen Tompie muisjes op tafel zag liggen zei hij "Van Hilda gekregen".We mochten het groote geluk dat we hadden gekregen met ons Hildatje niet lang houden, na de plotselinge schrik van haar ziek worden bleef ze nog vier en twintig uur bij ons.

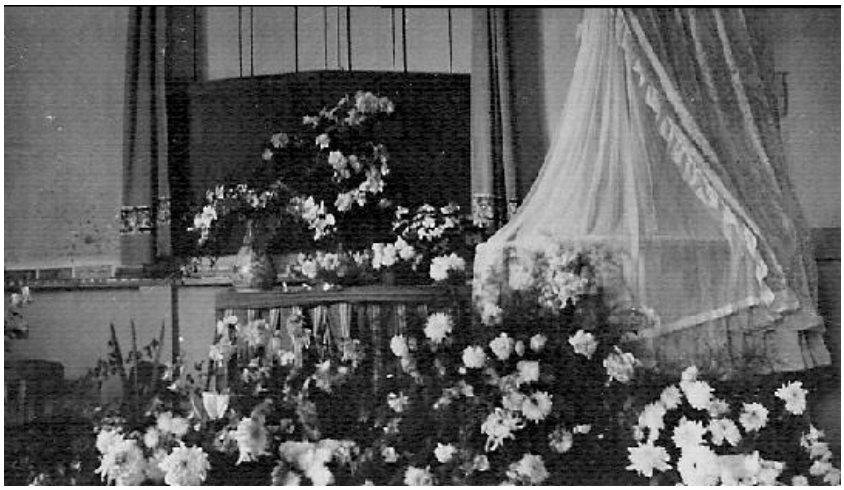

Het wiegje met de net overleden Hildatje, 27 juni 1927

De Heer en Mevr. DE BOOY-
GOOSZEN geven kennis van het
overlijden van hun Dochtertje
HILDA,
oud zes dagen. (28805)
Ambcina, 27 Juni 1927.

De overlijdens advertentie van Hilda de Booy

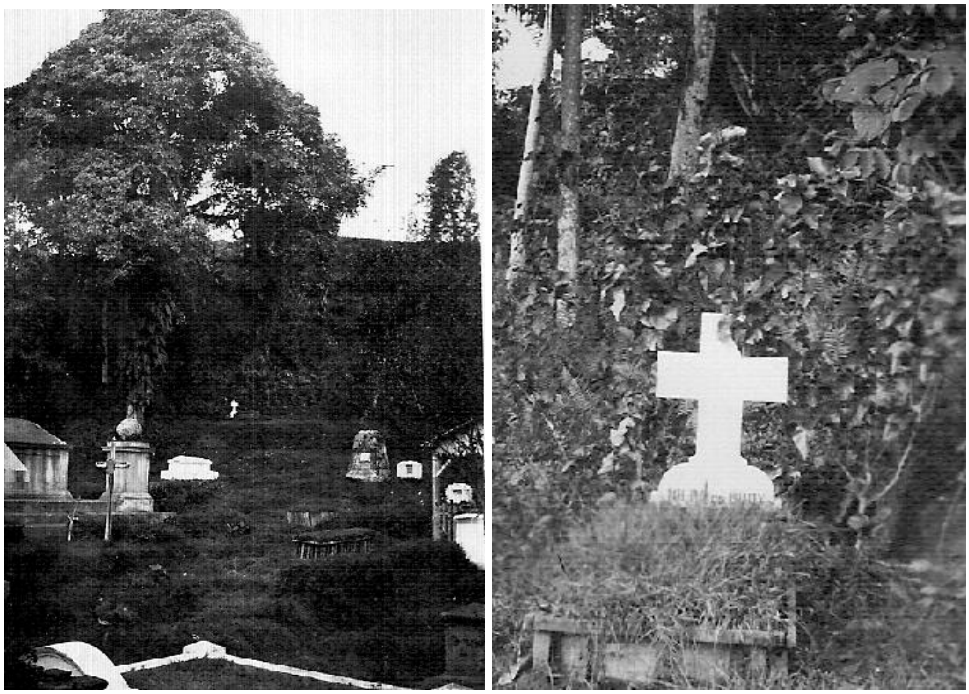

Het grafje van Hildatje tegen de helling van een heuvel in Ambon

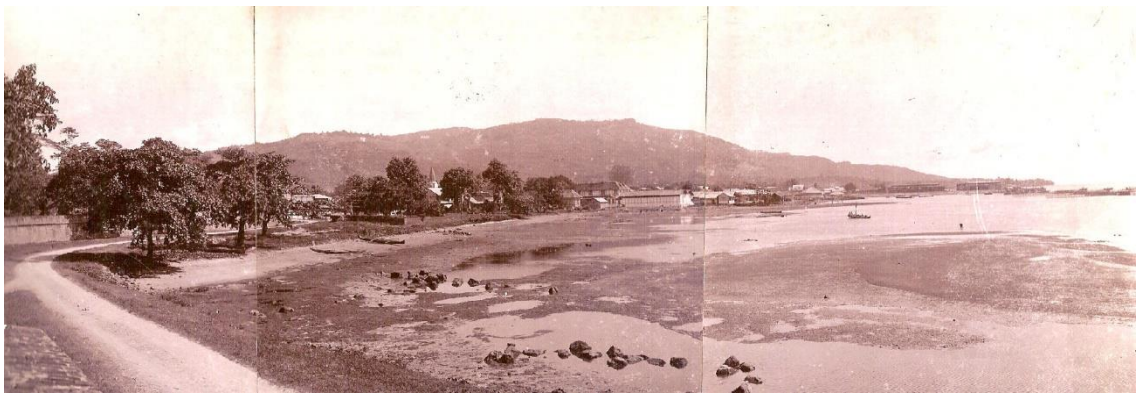

Uitzicht op de baai van Ambon vanaf het bankje op het fort Victoria

Maandag 27 juni moesten we afscheid van haar nemen en bracht ik haar naar het mooie plekje, dat ik had uitgezocht tegen de helling van een heuvel met uitzicht op de Goenong Nona. Het waren heel moeilijke maar ook mooie dagen die nu kwamen. Het geloof dat we kinderen zijn, in God's hand en dat dit moest gebeuren en dat het goed was zoo -sterkte - ons, maar - Tompie - als je wist wat jij voor ons toen bent geweest. Je heldere lach - en je dribbel voetjes vulden plotseling het leege huis en je dwong ons opgewekt te blijven en blijmoedig voor te gaan. We zeiden je dat Hildatje weer weg was gegaan - vèr weg- naar ander kindertjes en met die uitlegging

had je vrede. Of je toch gevoeld hebt wat het beteekende? Voor Moeder was je roerend lief die volgende dagen - het was alsof je begreep dat ze meer behoefte had aan jou - en je aaide haar over haar bedroefde gezicht en als er tranen vielen zei je "Niet knoeien Moeder"Niet knoeieren" We praaten dikwijls over Hilda met je - we hadden er zoo'n behoefte toe om je mee te laten leven. Je zei dan soms "Hèb gezien "als we het hadden over haar weggaan alsof je wou zeggen "Waarom huilen jullie - je hebt Hilda toch gezien ". Later nam ik je mee naar Hilda's plekje - haar tuintje - zoals ik je zei - en dit maakte groote indruk op je - je plukte dikwijls bloemetjes en zette die in een vaasje - "allemaal voor Hilda's tuintje". Je bent onze groote steun geweest in die dagen Tompie - we kunnen niet dankbaar genoeg zijn, dat we jou om ons heen mochten hebben. ....

Mijn grootmoeder Hilda de Booij-Boissevain schreef op 29 juni 1927:
Mijn lieve lieve Ot en Tom. Ik kan haast niet schrijven, 't verdriet is te groot, vergeef me, ik kan niet als ik aan Ot denk met haar leege arm. Kindertjes, wat is dit een diepe smart en Tom wat mooi je telegram met dat woord berusten. Ik weet nu jullie gemoedsstemming. Ik berust ook, maar o het verdriet is niet te beschrijven. Ot je hebt je moeder nu zeker bij je gehad, als haar gezondheid het tenminste toestond. Jullie bent zoo ver weg van ons, maar in den geest o! zo dichtbij. Het is alsof we in dezelfde kamer zitten. Tanja zegt dat het veel voorkomt bij babies, een ingewandbloeding en de reden is niet te vinden. Het moest zo zijn, dat weten wij wel en daarom kan men het aanvaarden maar met dat al, blijft de smart onzegbaar groot als is er geen zweem van bitterheid of opstand in en geen gevoel, van waarom nu ons dit aangedaan, neen beruste, maar onze tranen vloeien en ik bid God om kracht naar kruis en Ot dat je die kracht gegeven moge worden en hoe dankbaar zal je zijn dat je naar Amboina terug bent gegaan, daar Tom zijn dochtertje in zijn armen heeft gehad en als je gebleven was in Batavia zou hij haar ooit gezien hebben. Ik schreef aan je grootmoeder en oom Krik, vrouw en tante Toos en de Grothe's en telefoneerde met tante Dien, doch mij stem begaf me en ze komt vanmorgen bij me. We adverteeren in jullie naam in Handelsblad en Nieuwe Courant. Lieve lieve schatten, ik kan op 't oogenblik niet meer, als het nu maar goed blijft gaan met Ot als jullie krijgt is het al weer zoveel later en komt Tom weer bijna terug, maar die 5 weken zullen zwaar geweest zijn en daarom hoop ik zo dat je moeder even heeft kunnen komen bij je, in dien eenzamen tijd en Tompie is gelukkig nog te klein om het te beseffen, trouwens kinderen duwen het weg, verdriet, ze kunnen het niet aan. Nu dag mijn kinderen wees omhelsd door je diep bedroefde Moeder

Mijn Vader schreef aan zijn ouders 1 juli 1927 na het overlijden van zijn dochter Hilda op 27 juni 1927:
Mijn lieve Vader en Moeder. We hebben jullie, warme groote liefde gevoeld - we weten dat jullie met ons meeleven en ons helpen de sterkte geven die we noodig hebben in deze dagen. Ik wil jullie laten meeleven in ons geluk en ons droevig verlies - een groot verlangen heb ik naar jullie en een behoefte om je te laten voelen hoe mooi en heilig de herinnering is die we aan ons Hildatje hebben, hoe rustig en teer ze is heengegaan en welk een juichend geluk ze ons bracht in de heerlijke dagen dat ze bij ons was. We hebben daar een innig dankbaar gevoel voor. - het is niet onder woorden te brengen welk een niet weg te nemen rijkdom aan liefde ze ons gebracht heeft en welk een groote kracht zij ons heeft gegeven om haar heengaan te aanvaarden. Zoo mooi - zoo lieflijk als ons meisje daar lag in een wit jurkje dat een Engelientje gedragen heeft tussen teere rozenknopjes en bruidstranen. We lieten in vrede gaan en hebben het groote vertrouwen in Hem die ons kindje tot zich riep.In enkele dagen, dat ze bij ons was heeft zij zoo'n oneindig veel liefde gebracht. We mogen niet meer eischen. Het was haar zending hier. Toen ze die volbracht had werd zij geroepen en is ze gegaan. Toch heeft ze nog gestreden voor haar leventje. Zij heeft ons niet direct verlaten. Vier en twintig uur heeft ze gedobberd tusschen leven en dood en heeft ze ons dien eenen dag nog te blijven de rust gegeven om haar heengaan te aanvaarden Toen ze om ze 27 juni 's ochtends half tien na hevige krampjes en benauwdheden in Ot's armen insliep en

haar gezichtje zoo engelrein en rustig werd hebben we haar toegefluisterd "Ga maar Hildatje - je mag gaan meisje ".Voor dien eersten grooten schok - 26 juni ongeveer 9 uur 's ochtends was alles zoo zonnig en fleurig als het maar kon. Hildatje was een gezond, stevig kindje. Ze dronk goed, sliep rustig zag er flink uit. Een heerlijke baby om naar te kijken. Mooi regelmatig gezichtje - fijne handjes. Tompie's neusje - mijn onderkin. Zachte donkere haartjes. Het was een zalige rijkdom voor ons en Ot was zoo in gelukkig met haar Hilda. Ze heeft zich er stralend op verheugd en was zoo gelukkig nu een zusje voor Tompie te hebben - die het noodig heeft. We kregen bloemen in overvloed - telegrammen - cadeautjes - alles -alles maakte het zonnig - en warm gelukkig . Onze dokter Schultz had zich, zo vertelde hij ons vandaag, echt verheugd op deze bevalling. Hij wist niet dat Ot het zoo zalig vond om een kindje te krijgen. Ze heeft hem indertijd enkele malen moeten zeggen omdat hij het zoo heerlijk vond om het een a.s. moeder te horen zeggen, dar het hem zelden overkwam die gevoelens van blijdschap te hooren. Een daarom leefde hij ook echt mee met ons geluk zoals Kinny, Hans en Kiek die zich met Ot op het kindje hadden verheugd alsof het hun kind was. We hadden Hildatje wel enkele weken later verwacht maar ze was zoo prachtig gezond en àf - dat we niet anders dan dankbaar waren dat ze gekomen is terwijl de "van Doorn" nog binnen was. De kinderkamer was een vreugde om te zien en wij verheugden ons op Tompie 's thuiskomst en op zijn adoratie voor z'n zusje . Nu mocht hij haar wel dagelijks zien maar was z'n bezoekje voor Ot wel vermoeiend en trouwens had hij nadat hij Hilda in zijn armen had en haar gezichtje had bedekt met zoentjes en haar voetjes had bewonderd en ze daarna weer naast Ot mocht liggen , een gevoel van :"daar hoort ze niet - ze moet in de wieg "en beviel het hem niets dat ze bij Ot bleef. Een gevoelentje van jaloezie? Dat Ot in bed lag al die dagen begreep hij ook niet. Hij heeft het meer dan heerlijk bij Kinny van Tijen - speelt er met de kinderen en het is voor ons heerlijk om te zien hoe lief ze hem vinden.23 juni nam ik twee kiekjes van Hilda met Ot en haar wiegje zoals dat omringd is met de bloemen die ze kreeg. Haar oogjes zie je helaas niet - ze sliep toen - als ze haar oogjes open had wat haar de eerste dagen veel moeite kostte en eerst na driedagen kon ze lang liggen turen met haar mooie groote diep blauwe oogjes en dan zoo vragend aankijken. Als ik uit huis was lag Hildatje in mijn bed tusschen twee goelinkjes en kon Ot een oogje op haar houden. Ze had geen rust anders want was ze alleen met een nieuwe baboe en kokkie in huis (de zuster bleef alleen tot 7u 30 en kwam 's middags terug ongeveer 1.30). Ot is er nu zoo dankbaar voor dat ze die dagen Hildatje zoo dicht bij haar mocht hebben en van het kindje kon genieten. Jullie zullen begrijpen hoe heerlijk zorgeloos en gelukkig de eerste dagen met ons meisje waren. Zo kwam zondag 26 juni - maandagochtend 27 juni, zou ik ten 6.30 met de "van Doorn" vertrekken. Zaterdag middag ging ik met Tompie, Brammetje Gieben en de kinderen van Tijen naar boord en hadden we groote pret. Na afloop cadeautjes uitzoeken bij de Japanees en autorijden - juichend kwamen ze thuis. 's Nachts sliep ons kleine heel rustig en zondagochtend dronk het ongeveer 5 u nog prachtig bij Ot - en sliep toen bij haar in. De zuster ging gewone tijd weg. Ik zat in de zitkamer te schrijven - het zal half negen zijn geweest toen ik ineens Ot angstig hoorde roepen. We beleefden toen een schrik die we nooit zullen vergeten. Ot, die Hilda in haar armen had om te laten drinken zag haar ineens heel wit worden en zóó slap. Onmiddellijk maakte ik een badje met lauw water klaar - de jongen rende naar de dokter - en hield ik haar in 't warme water. Ze bleef echter weggetrokken en had krampjes. Goddank kwam de dokter binnen enkele minuten terug. Tusschen warme kruikjes bleef 't kind toen bij Ot liggen, heel witje en slap. Dr Schultz schrok doch liet ons toch nog weinig merken - hij gaf haar een kamfer injectie en bleef er bij zitten. Langzaam - o zo langzaam kwam er een beetje kleur op de wangen. Het waren heele angstige uren van intense spanning. Deze slag trof ons zoo volkomen onverwachts en je hebt tijd noodig om veerkracht en moed te vinden. Tot nu toe was alles goed geweest bij 't kleintje en begreep Dokter niet wat de oorzaak van die geweldige schok moet zijn geweest die haar de hartzwakte en benauwdheden bezorgde. Maar na enkel uren, nadat ze wat bijtrok vond hij bloed in de ontlasting, in plaats van goudgeel zooals we gewend waren zagen de luiers donker. Dat het heel ernstig was begrepen we maar had Schultz nog veel hoop. Hij hoopte met gelatine-inspuitingen het bloed te kunnen doen stollen.

Hildatje had dat vermogen nog niet in voldoende mate. Een brief naar van Tijen, dat ik natuurlijk niet meeging - en nu wisten Kinny, Hans en Kiek het ook die erg ontdaan kwamen vragen hoe het ging. Ze leefde allen in hevige spanning mede. We konden niet meer sympathie vragen dan we kregen. Nu begonnen heel moeilijke spannende uren waarin ons Hildatje vocht voor haar leventje. met de kracht die in haarwas. Moedig flink meisje - alles moest geprobeerd worden om haar te blijven voeden - het was te vermoeiend voor haar om bij Ot te drinken - met een lepeltje kregen we er bij kleine beetjes naar binnen,met een flesch lukt het ook niet. Telkens kreeg ze kleine krampjes van pijn. Schultz wist nu dat 't in de ingewandjes was en kon hij er aan doen wat er aan te doen was. Kort geleden had hij juist over een dergelijk geval gelezen, dat gered was met inspuiting van moederlijk bloed en dacht dat hij hier ook over doch wilde er niet toe overgaan voorlopig, omdat het leek alsof er vooruitgang was en hij zoo min mogelijk mocht vergen van het nu door bloedverlies en verzwakte kindje (Het is een uiterst zeldzaam voorkomend iets en over de oorzaak tast men nog in het duister). 's Middags kwam dr Mulder er ook bij en waren ze het volkomen eens over diagnose en behandeling . We kregen veel hoop, Ot hield zich prachtig deed wat ze kon om het kindje te helpen - hoe doodmoe ze zelf ook was langzamerhand. We konden het niet geloven dat Hildatje zou heengaan het was al zoo iets werkelijk van ons geworden. "Tom en Hilda" van de dag dat we Tompie hadden of zo te zeggen, altijd werd er over Hilda gepraat en was het voor Tompie al zoo iets levends. En toch - ik kon het die Zondag al heel ernstig inzien en vooruitdenken. het was heel moeilijk om kalm en rustig te blijven. En toch moest het.'s Nachts kwam Kiek Beversluis van 9-12 waken. Ik zou den verderen nacht voor mijne rekening nemen. Ot sliep om12 uur een uurtje en werden ze hoopvol 't kleintje dronk flink bij Ot en was veel rustiger dan we haar tot nog toe meemaakten. De zuster sliep in de zitkamer op het veldbed die lieten we die nacht slapen omdat ze overdag haar werk heeft en zij de eenige zuster in Ambon is. De dokter en ik sliepen op veldbedden. Toen ik om 12 uur kwam was Ot echt hoopvol en gelukkig. Het ging daarna echt steeds minder goed. Ze werd onrustiger - kreeg telkens weer krampjes in haar ingewandjes en het drinken ging lastig. Het was is moeilijk om dat kleine hulpeloze wezentje zoo te zien vechten. Tegen 5 uur sliep Ot in en legde we Hildatje in haar wiegje. Ik was bang dat we haar heel witjes zouden vinden bij daglicht. Ik probeerde ook nog even te slapen maar tegen half acht toen Ot wakker werd en de zuster haar 't kindje bracht is ze heel erg geschrokken. Zóó witjes en slap. Arme Ot. Ik vond haar, erg verdrietig met haar meisje in de armen. Ze begreep toen dat we niet veel hoop meer moesten hebben en tòch - tòch. Onmiddellijk riep ik Schultz die net naar huis was gegaan. Hildatje kreeg het erg benauwd van tijd tot tijd en haar ademhaling was gejaagd met korte zuchtjes. En zó witjes - haar handen bleven koud., Schultz begreep toen wel dat de bloedingen niet gestopt waren en als laatste redmiddel kreeg ze 30cc bloed van Ot ingespoten. Het was heel verdrietig toen we haar niet eens meer hoorde huilen toen ze die prik kreeg. Zo slap was ons meisje geworden. Toen was er niets meer aan te doen en moesten we wachten. Ze bleef in Ot's armen liggen die haar kindje trachtte warm te houden. Ze kreeg kruikjes -alles -alles - probeerden we. Schultz zat er naast en je kon zien aan zijn gezicht hoe het hem aanpakte hoe hij meeleefde en tot het einde hoop bleef houden. Tegen negen kwam Kinny en bleef bij Ot zitten. Ik hield Ot's hand vast en waren we heel dicht bij elkaar in de moeilijke oogenblikken die volgden. Om half toen kreeg ze weer krampjes en zagen we het gezichtje vertrekken en begrepen we dat te veel was voor ons meisje. Schultz was nog even weg voor een dringende visite kwam om even over half tien weer terug. Na dit eene hele erge krampje zagen we haar gezichtje heel rustig worden bleven haar oogjes die ons zoo vragend en lief ons hadden aangekeken - dicht. Ik begreep wel dat ons kindje nu insliep. Ot had nog de laatste hoop dat ze ineens diep zou zuchtten en wakker worden - ze gaf al haar levenskracht voor. Schultz kwam en luisterde naar de ademhaling en hartje. Dat ééne oogenblik van hoop. Hij schudde z'n hoofd en tranen sprongen in zijn oogen. Ot en ik bleven alleen met ons innig dierbare kindje. We zijn toen heel rustig geworden en hebben haar gezegd:"Ga maar Hildatje - je mag gaan". Ze heeft ons intens veel geluk gebracht. We hebben haar toen aangekleed in lieve zacht kleertjes. Onder haar hoofd een roze geborduurd kussentje dat Ot maakte - op een lakentje

van Moeder Jet - alles met veel liefde en toewijding gemaakt voor het meisje. Naast Ot hebben we haar neergelegd op het groote witte bed en om haar heen de bruidstranen uit den tuin en rozeknopjes, witte orchideeën. Als een heel fijn engelenpopje lag ze daar. Zoo'n innig lief en regelmatig gezichtje . Tompie's neus - mijn mond en kin en Vader's voorhoofd. Een typisch de Booy gezicht. Ze gaf pas ons een innerlijke en rust en kracht. We voelden haar heel dicht bij ons en we hebben geen oogenblik in ons hart een opstandig gevoel gehad. In harmonie waren we er met diepe dankbaarheid in ons hart van wat zij voor ons geweest en altijd blijven zal.
Ot was zoo prachtig - zo sterk - zoo waardig in haar groote verdriet. Ik ben toch trotsch er op dat zij mijn vrouw is, ze is heel moedig en dat hielp om dien uren dat Hildatje nog bij ons was tot de mooie en verhevenste van ons leven te maken. Met Bram Gieben en onze goed hartelijke burgervader Schoch ben ik toen een plekje gaan uitzoeken kiezen voor ons kindje. Een beetje hoger dan alle andere graven - tegen de helling aan een begroeide heuvel op, tusschen mooie varens, onder rustige boomen , het uitzicht op de top van Goenong Nona, die de baai beheerst, het was een stralende dag, dat is in dezen regentijd een wonder van geluk voor ons. Geen wind en alleen gouden zonlicht en blauwe hemel met hoog opstapelenden witte wolken. Er was iets heel innigs vertrouwd en liefs in de natuur waaraan we ons schatje gingen teruggeven. Tegen half drie 's middags bracht Bram Gieben het withouten kistje en hebben Ot en ik samen ons liefje er ingelegd met die zachte rozenknopjes van Tompie om haar heen. Het was een heilig oogenblik, toen Ot afscheid nam van dat zachte lijfje nam, dat ze zolang bij zich droeg. We hebben onze eenheid nooit zo sterk gevoeld. Het kistje met witte bloemen bedekt bleef, toen in de slaapkamer staan en kwamen tegen vier uur Hans, Kinny en Kiek. Fleurig in witte zomer japonnen en erg flink en waardig. Alles gebeurde zoals wij 't het 't liefst hadden ervaren er was geen wanklank. Niets dat de heilige sfeer verstoorde. Dokter Schultz ging met ons mee. Zuster bleef bij Ot. Mijn lieve flinke Ot. Tegen vijf uur brachten we ons kindje weg. Ik droeg haar in mijn armen. Met de auto van Schultz reden we naar haar plekje. Kinny, Hans en Kiek in een volgauto met losse bloemen. Ik heb haar meteen neer beneden neergelegd in het kistje bestrooid met als die witte bloempjes. Ik voelde me heel rustig en toch gelukkig. Het was geloof ik alsof ik een heilig offer bracht. Het was ook niet naar, niet schrijnend. Alleen heel ernstig en mooi. Ik heb toen gezegd wat Hildatje voor ons gedaan had en dat we haar in vrede lieten gaan en toen ze werd geroepen en ik las Psalm 103 voor. Ik ben dankbaar dat alles zoo mooi en lieflijk was! daarom was ik ook bijna gelukkig en stralend toen ik bij Ot terugkwam en haar alles verteld van het teruggeven van Hildatje. Het was heerlijk jullie telegram te krijgen en dat van Willem en Theo - van oom Charles - en van zoveel anderen. Ambon leefde die dagen in groote sympathie met ons mede. Nu blijf ik dus voorlopig nog thuis en kunnen Ot en ik samen probeeren dit verlies te dragen zooals het moet gedragen worden. We voelen als een groote zekerheid dat er maar een manier is waarop we kunnen toonen het groote geluk dat Hildatje ons gaf, waardig te zijn. Ot is heel rustig en slaapt uren en uren achter elkaar. Dat is een zegen want hersteld ze zich daardoor prachtig van de groote schok. Het is nu de 11e dag en mag ze wel wat opzitten. Tompie blijft voorlopig nog bij Kinnie waar hij het heerlijk heeft zoolang Ot niet ter been is - is Tompie nog te vermoeid is. Hoe zalig is het zijn engelachtige stemmetje te hooren. Hij kwam in Ot's armen liggen en heeft haar toen lag aangekeken en gevraagd "Waar is Hildatje". Hoe moest toen zien dat 't wiegje, 't badje - alles wat hij in de voorafgaande maand had vereenzelvigd met Hilda, werkelijk weg was en toen we hem zeiden dat Hilda naar andere kindertjes was gegaan had hij er vrede mee. De "van Doorn" komt over 3 weken terug. We hopen dat Ot in die tijd goed zal aansterken weer de moed kan vinden om dan alleen (met Tompie gelukkig) achter te blijven. Ik moet jullie ook nog schrijven over Schultz onze dokter. Zoals die heeft meegeleefd kan ik niet zeggen. We hadden 't niet beter kunnen treffen en heeft hij gedaan wat hij kon om Hildatje te behandelen. Hij was heel erg onder de indruk en zeide hij nog nimmer in zijn praktijk zoo intens gevoeld te hebben wat het was een kindje te verliezen. Het maakte me ook warm gelukkig te hooren dat hij Ot zoo prachtig sterk vond. Een voorbeeld voor allen. En dat is heerlijk. Voor ons een groote kracht om ons goed te blijven houden. Met Oeti van Heukelom (we hoorden twee dagen geleden dat ze een

levenloos kindje kreeg) kunnen we intens meevoelen en begrijpen we nu het verdriet van alle ouders die kinderen verloren. Bij tante Hessie waren onze gedachten ook dikwijls en was zij ons ook een lichtend voorbeeld, Het plekje grond waar Hilda ligt is nu van ons. Er zijn verbena's op geplant en we zullen er een lief plekje van maken. Ik zat er gistermiddag een uurtje en voelde toen hoe mooi de natuur om ons heen was. Hildatje is er een deel van geworden. Ze is nu in een ontluikend rozenknopje in het zonlicht dat op vochtig gras valt, in het murmelen van een beekje. Hildatje is overal om ons heen waar het zacht en lieflijk is. Ook bij jullie. We denken veel aan jullie en een gevoel van groote liefde gaat naar je uit. Ik zend jullie toch ook nog de brief die ik in die gelukkig dagen schreef.

Mijn Vader schreef in 1927 aan boord van de "van Doorn" voor zijn vrouw Ot het volgende :
Ik zit aan myn bureautje, in de hut die je zoo goed bekend is. De zwarte nacht buiten dreigt als een sombere muur. Het water klotst tegen de huid van ons schip dat ten anker ligt bij een onbewoond eilandje in de verlaten zee tusschen Halmahera en Nieuw Guinea. Ruischend draait de fan - ik hoor het schrapen van kolen op de vuurplaat, het loopen van menschen op dek- het loeien van de laatste der vyf koeien, waarmee we vier weken geleden Amboina verlieten, en de tallooze andere geluiden van het schip. Met nog tachtig anderen menschen leef ik in dit eenzame dryvende wereldje. De beslotenheid van myn hut geeft iets gezelligs, iets onzegbaar warms en vertrouwelijks. Voor me de portretten van onze kinderen ... het lieve kleine meisje .. dat we weer moesten afstaan. "Ik weet dat kindeke sterren heeft, die tegen haar praten en een hemel die neerbuigt tot haar gezichtje en glimlacht " (Tagore) Die dichter woorden zijn ook voor haar Er heerscht rust in myn gemoed vanavond. Het lezen van de levenbeschrijving van Jan Mankes door zijn vrouw bracht me tot myzelf. De laatste weken zyn roekeloos oppervlakkig voorby gegaan en met een schok voelde ik de pyndoende wroeging, het leege gevoel van smartelyk ontbreken van ":iets". Ja 't is zoo "de zachte krachten zullen zeker winnen .. dat weet ik als een innig fluisteren in my ". De schoonheid van het leven gaat meestal aan het drukke gedoe voorby, we draven door, maar vergeten de intense rust. Totdat er weer een oogenblik komt dat we de zachte krachten voelen, de zachte krachten die van de schemering zyn .. van het halve licht - van gevouwen handen in verzonken gebed en die ook in zyn oneindige teerheid waarmee de moeder zich buigt over haar jonge kindje. De rykdom van het "geven"- hoe kan ik die den kunstenaar benyden. De overgave aan de schoonheid van zijn werk... Dikwyls ben ik niet tevreden met dit leven ... de eene dag volgt de andere het werk dat gedaan moet worden wordt gedaan, met zorg en toewyding uitgevoerd.. daarna zakt de belangstelling in het mysterie van ons zyn - en denk ik aan slapen, eten aan kleine vreugden en teleurstellingen van den dag. Daarom wilde ik deze avond van stil geluk vasthouden voor je. Het is wel het meest noodige in ons leven, dat we niet verleeren en vergeten zoo nu en dan tot de stilte van de "zachte krachten" door te dringen.

Tussenvoegsel. Over de werkelijke oorzaak van de dood van Hildatje is steeds door mijn ouders tegenover ons kinderen gezwegen. Van mijn zwager Huib ter Haar (getrouwd met mijn jongste zuster Maria) hoorde ik eind 2006 de vermoedelijke toedracht van haar dood. Hij heeft in de begin zestiger jaren met mijn moeder een gesprek gehad in de tuin van hun huis in Aerdenhout. Hij vroeg, als net getrouwde schoonzoon, naar het overleden zusje van zijn vrouw. Hij had daar nog zo weinig over gehoord. Dit is wat hij zich van het gesprek met mijn moeder anno 2006 daar nog van herinnerde. Enkele dagen na de geboorte van Hildatje op 21 juni 1927, heeft mijn vader een bediende ontslagen, omdat hij hem verdachte iets uit het huis te hebben gestolen. Bij het weggaan van de bediende had hij tegen mijn vader gezegd:"Daar zult U meer van weten" of woorden van dergelijke strekking. Mijn moeder heeft toen tegen Huib ter Haar gezegd, dat zij het ernstige vermoeden had, dat enkele dagen daarna Hildatje door hem zou zijn vergiftigd. Dit was voor mij totaal nieuw en een schokkende uitspraak van mijn moeder.
In 1929 schreef mijn vader een kort verhaal in een Indische courant met als titel Godsoordeel, hetgeen zeer veel gelijkenis toont met het voorval zo juist beschreven

Hieronder het artikel:
Kort verhaal in het Bataviaasch Nieuwsblad van 4 januari 1929 door H.Th de Booy

Het Godsoordeel
Het mooie geëmailleerde klokje, dat steeds in de voorkamer had gestaan was verdwenen, daar was geen twijfel aan ... en tevens misten we een bankbiljet van dertig gulden, dat, diep in het achterste vakje van de schrijfdoos onbereikbaar en onvindbaar werd geacht Een prettige ontdekking! De eerste reactie was natuurlijk, wie van de bedienden heeft dat op zijn geweten? Onmiddellijk viel de verdenking op Sariman, onzen huisjongen, die den minst betrouwbare indruk had gemaakt van ons drietal - de oude kokkie zou heus haar laatste levensdagen haar geweten niet met een dergelijken diefstal belasten en dat onze aardige, jonge Ambonesche baboe, een christenmeisje op wier onkreukbare eerlijkheid we konden bouwen, de schuldige zou zijn behoorde tot de onmogelijkheden. Sariman werd dus geroepen en, danig in het nauw gebracht, bracht hij na eenig " zoeken" het biljet van 30 gulden weer te voorschijn . maar van het klokje wist hij dan toch "betoel betoel" niets af.
Een beroerde historie en de politie moest er aan te pas komen, die Sariman mee voerde in ijzeren greep en hem aan een grondig verhoor onderwierp, waarvan hij zeer ontdaan terugkwam. Wegens gebrek aan bewijs was hij weer op vrije voeten gesteld. Ook bij onze baboe Lena had de politie huiszoeking gedaan en alle pandjeshuizen met een bezoek vereerd, doch het onderzoek bleef vruchteloos en Sariman, die reeds scheen vergeten te hebben dat bij de 30 gulden, - al had hij ze later teruggegeven - dan toch werkelijk had ontvreemd, kwam met een voorstel om de "wijze vrouw Maria" een oude Ambonesche Christen uit de kampong Oerimeseing, die de faam had eenl zieneres te zijn en in talrijke onoplosbare perkara werd geraadpleegd, er bij te balen en door een "Godsoordeel" te laten uitmaken of hij of een der andere bediende schuldig was of niet. Dit was voor ons, nieuwelingen nog in Indië, een onbekend hulpmiddel om gestolen waar terug te krijgen, doch enkele vrienden die hun eerste pikol rijst allang geleden hadden verorberd, zeiden ons:" probeer het maar: baat het niet, 't.schaadt ook niet en meestal komt na zoo'n seance het gestolene op onbegrijpelijke wijze weer terug". Men kon dit dan veilig aan de "tooverkracht" van Maria toeschrijven! Ook onze kokkie en Lena, die wel begrepen had dat ook hun goede naam op het spel stond nu het klokje niet terug kwam, zouden de komst van het "orakel" met dankbaarheid en spanning tegemoet zien . Dus gaven we onze toestemming tot het houden van deze vertooning, die echter minder! onschuldig zou verloopen dan we hadden kunnen vermoeden. Zeven uur 's avonds ... een druilerig motregent en Ambonesche duisternis. In een hoek van het kleine kamertje van onze kokkie zat de oude Maria uit kampong Oerimessing, gekleed in het lange zwart katoenen jak der Ambonesche Christen vrouwen. Een enkel olielichtje aan den wand verlichtte met rossigen glans de hurkende figuren van Sariman, Lena, kokkie en van den jeugdigen kebon van onze buren, die ook verdacht werd. Maria keek voor zich, , hield de handen gevouwen en haar lippen prevelden onhoorbare woorden. Tusschen haar en de hevig in spanning verkeerende bedienden stond een ijzeren pot met 'n rookend houtskool vuurtje, waarop ze van tijd tot tijd wierook liet branden. De atmosfeer in bet kamertje werd verstikkend, de intense spanning was voelbaar. Staande in de deuropening, maakten we het geheele drama, want dat werd het mede. Sariman was de woordvoerder, hij vertelde Maria waarom men haar had laten komen en nadat ze zwijgend geknikt had en een blauwe wierrookkrinkel omhoogsteeg, begon de séance. In den rand van een platte rieten mand stak zij de punten van de wijdgeopende beenen eener schaar en nu moest Sariman, die het eerst aan de beurt kwam den top van zijn rechter·wijsvinger onder het eene oog van de schaar houden. Maria deed hetzelfde met het andere oog. Zoo bleef de mand in evenwicht en werd boven de brandende wierook gehouden. Maria prevelde zacht voor zich uit, terwijl ze de oogen half gesloten hield. We vingen enkele woorden op als "lontjeng" en "mentjoer" en daarna kwam een doodstille pauze. Eindelijk vroeg ze met fluisterende stem: Sariman '?"

Weer een stilte ...alle oogen waren in groote spanning op de mand gevestigd, die echter roerloos bleef hangen. Dat was het "bewijs" dat Sari man onschuldig was en deze stond met een triomfantelijk lachje op. Nu kwam kokkie aan de beurt en weer bleef de mand onbewegelijk en daarna, dachten we, was het Lena's beurt. Ze hurkte reeds voor het houtskool vuurtje neer, toen Sariman haar plotseling eenigszins ruw wegduwde en zei dat eerst de kebon aan de beurt kwam. Ook het kebonnetje bleek "onschuldig" te zijn. Als laatste kwam nu Lena, die door , het optreden van Sariman erg nerveus was geworden. Met haar groote donkere oogen keek ze in angstige spanning naar de roerloos hangende mand en ook Sariman schoof dichterbij en volgde den gang van zaken met ingehouden adem. Het ongeloofelijke gebeurde; toen de naam "Lena" werd uitgesproken zagen we tot onze groote verbazing dat de mand. een kwart slag om haar lengteas draaide en *daarna de sháár* kletterend op de steenen vloer viel .... Lena gaf een gil en liet zich in wanhoop op de grond vallen: het "Godsoordeel" had haar schuldig bevonden. Slechts eenige seconden duurde het voor de ernst van het geval goed tot ons doordrong. Lena gilde: "tida, tida, Njonja, ik heb het niet gedaan, ik durf het zweren! Er klonk een wanhoop in haar stem die niet gehuicheld was, doch Sariman glimlachte triomfantelijk als wilde hij zeggen: Zie wel! Maar nu pakte ik hem bij z'n kraag en de bom barstte geheel anders dan hij gedacht had. Wat ik vervolgens allemaal gezegd heb, wéet ik me niet meer te herinneren, doch de bedoeling drong zeer goed tot hem door, want terwijl de politie werd gehaald, pakte de onthutste Sariman zijn schamele bezittingen bij elkaar om een kwartier later ons huis voorgoed te verlaten. De zgn.. "wijze" vrouw had kans gezien in de algemeene verwarring en opwinding weg te sluipen en ook het kebonnet] koos het hazenpad. Het duurde nog enkele dagen voor we Lena, die geheel overstuur was, van konden overtuigen, dat dit Godsoordeel voor ons niet de beteekenis had die inlanders er aan hechten ... vooral nu, het uitgekomen was, dat Sariman het "Orakel" had omgekocht Sariman verdween voor drie maanden naar de "roema toetoep", doch het klokje kwam helaas nooit rneer terecht. Toen hij weer orang prijman was, zagen we hem met een warongkje loopen en verkocht hij allerlei etenswaar. Eenige wrok was er bij hem niet meer overgebleven en wellicht vond hij het knap dat we hem hadden doorzien, tenminste knikte vriendelijk toen hij me zag en zei "Tabéh Toeáááán ... ".

.In 1957 schreef hij een roman "Eenzame Tropenzeeën" dat duidelijk autobiografisch is. Hij is in het boek de zeeofficier Holst. Er komt een verhaal in het boek voor dat een bediende in het huis van zijn Commandant Meertens een klokje heeft gestolen en wordt ontmaskerd. Eerst wordt een vrouwelijke bediende valselijk van de diefstal verdacht Zij heette Lena en dat was ook de naam van één van de bediendes van mijn vader. Ik kan me niet aan de indruk onttrekken, dat ook dit verhaal refereert naar wat mijn ouders is overkomen . We zullen echter nooit precies weten wat er gebeurd is Het verhaal uit het boek van mijn vader is hieronder afgedrukt
Fragmenten van het hoofdstuk 'Hamlet op Ternate' uit het boek van H. Th de Booy " Eenzame Tropenzeeën, met de Hr.Ms. Halmaheira tussen eilanden en riffen". Uitgave H.Meulenhoff-Amsterdam1957.

p.111-114
"Blijkbaar heeft de sètan*) nu bij mij z'n tent opgeslagen," zei Meertens enige dagen later, toen hij 's ochtends aan boord kwam. "Op onverklaarbare wijze verdwijnen er telkens enkele dingen uit huis. Wij hebben vier bedienden, Loerat, een Boetonnees, Lena een jonge Ambonese baboe, een oude Ambonese kokkie en een tuinjongen. Mijn vrouw is van hun onschuld overtuigd, maar ik ben er nog niet zo zeker van. Vanmorgen miste mijn vrouw niet alleen een biljet van twintig gulden, dat ze diep in het achterste vakje van haar schrijfdoos had opgeborgen, maar ook een geëmailleerd reisklokje. Ik vertrouwde Loerat niet; we lieten hem zoeken en na enige tijd kwam hij met het bankbiljet terug. 't Lag tussen een boek, zei hij. Het klokje bleef echter onvindbaar en ik hoorde Loerat iets mompelen over een kleine sètan. Dat hij het bankbiljet had "verplaatst", zodat het eerste stadium van verdwijnen was bereikt, viel niet te ontkennen. Ik haalde de.

Commissaris van politie erbij, die Loerat aan een streng verhoor onderwierp. Wegens gébrek aan bewijs werd hij weer op vrije voeten gesteld. Het onderzoek in de kampong, in de huisjes van baboe Lena en de kokkie, leverde niets op. Nu is warempel Loerat met het voorstel voor den dag gekomen om de wijze vrouw Maria te raadplegen, een Ambonese Christenvrouw uit kampong Oerimessing, die de faam heeft een zieneres te zijn." "En wat denk je daarmee te bereiken?" vroeg Kooyman geïnteresseerd. "Ik heb van Loerat begrepen," zei Meertens, "dat de , vrouw" door een soort Godsoordeel kan uitmaken of, en zo ja van de bedienden schuldig is aan de diefstallen. Ik sprak er met m'n buurman Bakker. Die woont al jaren op Ambon. H mij de raad op Loerats voorstel in te gaan.
Probeer 't maar, zei hij. Baat 't niet, 't schaadt ook niet en meestal komt na zo'n seance het gestolene op onverklaarbare wijze terug. Dan kan men het gevoegelijk toeschrijven aan de toverkracht van Maria."
"En wat heb je besloten?" vroeg Holst, die evenals de andere officieren met spanning Meertens relaas hadden, gevolgd.
"Vanavond om zeven uur zal de hokus pokus beginnen," zei Meertens glimlachend. "Grote onzin natuurlijk, maar misschien. heeft Bakker gelijk en komt het klokje weer terecht."
"Daar zou ik graag bij zijn," zei Holst.
"Je bent welkom," zei Meertens, "maar voor meer publiek is geen ruimte, want de vertoning vindt plaats in het kleine kamertje van de kokkie."
Het was een donkere avond, een druilerig motregentje viel onafgebroken neer. Holst liep door het verlaten Ambon naar het huis van Meertens en kwam net op tijd. De oude Maria zat al voor een rokend houtskoolvuurtje gereed om te beginnen. Een enkel olielichtje aan de muur verlichtte met rossige glans de hurkende figuren van Loerat, Lena, de kokkie en de jeugdige kebon (tuinjongen).
Maria keek voor zich, hield de handen gevouwen en prevelde onverstaanbare woorden. Van tijd tot tijd wierp ze een stukje wierook in het ijzeren potje, waarin de houtskool gloeide. De spanning in het kleine kamertje was voelbaar. Staande voor de deuropening maakten Meertens, zijn vrouwen Holst het drama - want dat werd het mede.

Loerat nam het woord en legde de wijze vrouw uit waarom men haar had laten komen. Ze knikte zwijgend; een blauwe wierookkronkel steeg omhoog en zij sloot de ogen. Na enige minuten stak zij de punten van een wijdgeopende schaar in de rand van een platte, rieten mand.
Loerat kwam het eerst aan de beurt. Hij moest de top van z'n rechter wijsvinger onder een oog van de schaar houden. Maria deed hetzelfde met het andere oog. Zij hielden de mand in evenwicht boven de wierookdamp. Maria prevelde met half gesloten ogen zacht voor zich uit, en Holst meende de woorden "klokje" en "diefstal" op te vangen. Na enkele minuten volgde een

doodstille pauze.
Eindelijk vroeg zij fluisterend: "Loerat?"
Weer stilte, alle ogen waren in grote spanning op de mand gevestigd, die roerloos bleef hangen. Loerat was onschuldig bevond en met een iets tè triomfantelijk lachje stond hij op. Nu kwam kokkie aan de beurt; weer bewoog de mand niet.
Lena hurkte al voor het houtskoolvuurtje neer, maar onverwacht duwde Loerat haar enigszins ruw opzij.
"Eerst de kebon," zei hij gejaagd. Ook de kebon ging vrij. Tenslotte moest Lena zich aan de proef onderwerpen. Ze was de het zonderlinge optreden van Loerat nerveus geworden. Met haar grote, donkere ogen keek ze naar de roerloos hangende mand en haar hand beefde. Loerat schoof dichterbij en volgde de gang van zaken met ingehouden adem. Toen Maria de naam Lena uitsprak draaide de schaar plotseling een kwartslag om haar lengte-as en viel kletterend op de stenen vloer.
"Ik heb het niet gedaan, ik kan zweren mevrouw, ik kan het zweren, ik ben onschuldig," riep Lena wanhopig.
"Daar ben ik ook van overtuigd," zei Meertens resoluut en pakt Loerat, die zegevierend glimlachend in de hoek van het kamer stond, bij z'n kraag.
"Holst, haal jij Commissaris Blank op," zei Meertens. "Ik ben er nu *zeker* van, dat Loerat het klokje heeft gegapt."
De z.g. wijze vrouw had kans gezien van de algemene consternatie gebruik te maken om snel weg te sluipen; ook de tuinjongen koos het hazepad. Even later nam Commissaris Blank de hevig verbouwereerde Loerat mede. De arme Lena was danig overstuur; eerst toen de Commissaris terugkwam om te zeggen dat Loerat bekend had het "orakel" te hebben omgekocht, kalmeerde zij. Zij durfde echter niet in de donkere nacht alleen naar de kampong terug te keren en Holst bracht haar naar huis
*) Het woord sètan letterlijk satan, maar het betekent meer: een ongeluk waar de duivel achter zit

Einde toevoegsel

Mijn moeder zet het dagboek weer voort in eind 1927. Het is meer een tekst bij foto's:

Hier ben je met je 2 groote vriendjes Jetteke en Willem Frederik van Tijen, je logeerde bij hen, toen Hildatje bij ons was en tante Kinny was als een 2de moedertje voor je.

Willem Frederik, Tompie en Jetteke voor het huis aan de Kleine Olifantstraat in Ambon

Tompie op zijn vierwieler in Ambon

's Avonds was 't altijd "gappetjes" maken met "Windela Fedehek"en buitelden jullie als jonge hondje door 't groote bed. Hierboven ben je gekiekt door Vader, toen je bij Moeder die nog in bed lag, de nieuwe auto van "Erna" had gehaald. Je rustte niet voordat hem weer netjes ingepakt had en 't dus weer en echt cadeautje leek. Zwemmen heb je niet veel meer gedaan want is Moeder veel ziek geweest na Hildatje en kon dus niet met je naar je dierbare strandje gaan. Gelukkig kon je je erg goed in huis zelf bezig houden vooral met je blokken. Maar 't heerlijkste was natuurlijk om te knoeien met water in de badkamer in een groote teil liet je je booten varen of ging met een borstel de mandikamer schoonmaken. Kouvatten hoefde ik niet bang te zijn al speelde je ook uren in het nakie in 't water. 't Heerlijkste was om in de motorsloep naar de "van Doorn" te gaan. Je had dan ook zelf een fluit deed je elastiek om je kin en ging achter op stoer sturen. Vader keek met trotsch gezicht naar de stuurman.

Tompie aan het roer van de motorsloep

Door de bemanning werd je leelijk verwend, want was 't altijd Tompie voor en Tompie na. Moeder en jij waren met 10 anderen naar Spantjebij. Op Banda, hadden jullie daar een idealen tijd met zwemmen in de noten bosschen spelen en in de prauw varen. Moeder die nog niet heelemaal beter was, werd wel eens moe van 't kindergeschreeuw. 's Avonds las tante Kinny voor en zaten we dan daarna op 't grasveldje naar de visscherslichtjes onderaan de Goenoeg Api te kijken. Het was een sprookje vooral met die wondermooie maannachten en vind ik 't jammer dat je je er niet meer van herinneren zal. Na de thee gingen we dikwijls fietsen, namen dan zoals hieronder wel eens de theeboel mee en hadden een mooie theetafel op één van de Oude Chineese graven.

Moeder Ot en Tompie theedrinken bij de Chinese graven

Je maakte dan met Vader meestal een heel groot vuur en moest jij al 't doode hout aandragen. Jochie we waren zoo gelukkig met je, want was ik dikwijls zoo erg bedroefd om Hildatje en kwam jij met je lieve gezichtje me weer troosten.
Hier draag ik mijn groote jongen, want ik wilde er nog en kiekje van hebben, terwijl ik 't nog doen kan over een jaartje ben je te zwaar voor me.

Moeder draagt Tompie op haar arm

1928

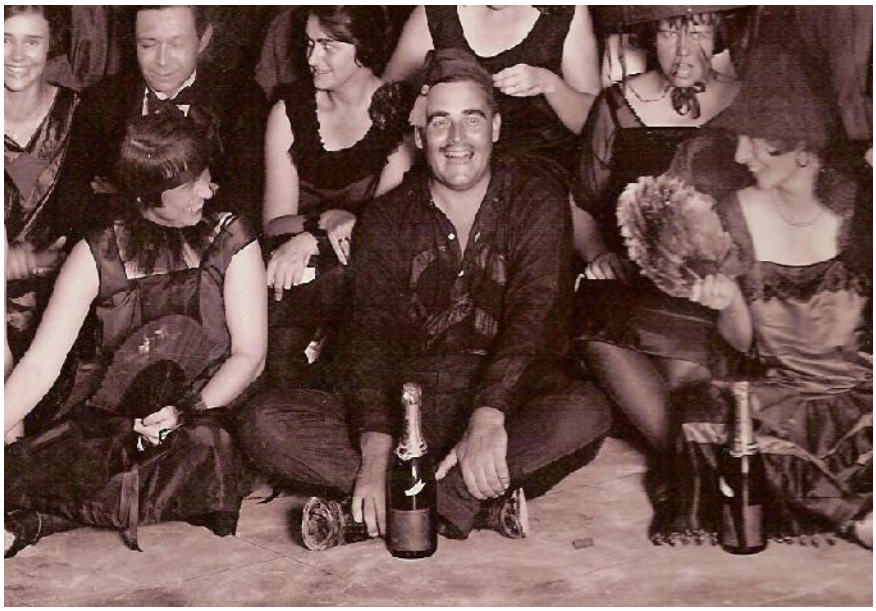

Vader Tom tijdens een feest zwart -rood 1 januari 1928. Hij is gekleed in rood hemd met de Russische symbolen van hamer en sikkel en een muts van de Italiaanse van de fascistische zwarthemden

18 februari nemen we afscheid van Ambon met al zijn goede kennissen. 'T was wel moeilijk voor Moeder om Hildatje's plekje ook achter te moeten laten en jij zal je vrindjes missen De "van Doorn" bracht ons na een prachtige reis naar Soerabaia en ging Moeder en jij naar Andanasari, dat Moeder wel heelemaal beter kan worden voor we naar Weltevreden gaan. Andanasari boven Lawang bij de familie van Dorsten**.**
3 maart -15 april 1928. Hier hebben we een idealen tijd gehad, terwijl Vader voor 15 dagen boven kwam en we met ons drieën in 't roode paviljoen logeerden. Je kreeg weer lekkere bruin-roode wangetjes en zag er meer dan schattig uit met je stoute bruine ogen. Van iedereen was je 't vrindje vooral van mijnheer van Dorsten, waarmee je naar de koeien ging en "gappetjes maakte". Moeder moest erg oppassen dat je niet verwend werd, vooral toen en meer logees kwamen en je onmiddellijk de uitverkorene werd."Tompie 't is allermachtg glad" dadelijk kwam dan jou repliek. "Mag je niet zeggen allemachtig" zoo waren er nog verschillende andere woorden en werd dat altijd uitgelokt.

Tompie loopt boos weg

Tompie met zijn stoute snoetje

Tompie op paard en de heer van Dorsten

Iedereen had plezier in dat gedecideerde pientere jochie met zjjn lieve gezichtje. Alle complimentjes stegen Moeder ook weleens naar 't hoofd. Voordat je 's middags naar bed ging mocht je met je pootjes even in de sokken loopen. Je begrijpt dat je niet te weerstaan was als je zo keek zooals op de foto te zien is. We bleven in het geheel 6 weken boven en is Moeder flink opgeknapt. Tompie werd hoe langer hoe sterker en dikker. 't Heerlijkst was om met Vader op stap te gaan dan maakten jullie groote wandelingen van ongeveer 3 uur als je dan moe was mocht je op Vader's schouders paardje spelen, maar was dat voor Vader lang geen pretje want werd 't paard onmiddellijk geslagen als 't even stil stond. Als pikzwarte boschnegers kwamen jullie van die wandelingen terug en mocht je dan met schoenen en kousen door de modder en de plassen loopen.

Tompie bij de kali tijdens wandelingen met zijn Vader

Met "mijnheer Faure" één van de logees en een aanhanger van je ging je ook naar de koeien en toonde je verontwaardiging dat we de "u u" op de grond en niet in de "po" deden. Alles moet je altijd zelf doen ook toen we in de auto uit Soerabaia hier naar toe reden zat je op het kleine bankje en toen 't kereltje moe werd voelde hij zich toch te groot om heerlijk op Moeders schoot uit te rusten dus bleef je rustig zitten heel alleen, zoo nu en dan verlangend om. Je speelde hier veel met "Trudy Hakker"een zacht klein meisje die 2 maanden ouder is, maar die jij natuurlijk

weer heerlijk op de kop zat. Iedereen is bang voor je sterke handjes en vechtersbaas manieren.
Einde dagboek van mijn ouders over de periode eind januari 1926 - 15 april 1928

Mijn ouders en ik zijn in het voorjaar van 1928 van Ambon naar Batavia gegaan. Hier werd mijn Vader geplaatst bij de Chefstaf van het departement van Marine. Helaas heb ik alleen foto's van deze periode dat we in Batavia woonden. Ik zal nu moeten afgaan op mijn geheugen van die tijd of beter wat ik daarna heb gehoord van mijn ouders over die tijd en de indrukken, die ik mij door het aanschouwen van foto's weer voor de geest kan halen. We woonden op de Djokjaweg. We hebben daar in twee huizen gewoond. Van het eerste huis is een foto gemaakt, maar daar herinner ik me niets van. Wel heb ik nog herinneringen aan het tweede huis, wat daar recht tegenover was gelegen. Zo zie ik de nonja die s'ochtends vroeg van de pasar kwam om ons te komen helpen. Ik zag dan achter haar de zon opkomen. Het stiekum uit mijn bed komen tijdens het middagslaapje en zoals ik in de tuin de mooie blauwe vlinders bekeek. Hoe ze uit hun kokon kwamen heeft diepe indruk op mij gemaakt. De 'toke' een vogel, hoorde ik als het donker werd. Allemaal prettige herinneringen, behalve toen mijn vader een streep van mijn matrozenpakje afhaalde, omdat ik iets verkeerds of stouts had gedaan. Deze nare herinnering staat nog diep in mijn geheugen gegrift. Heel vaag weet ik dat ik een zusje kreeg. Zij werd **31 juli 1928** geboren en werd Hilda Elizabeth genoemd. Haar roepnaam was Elsbeth. Verder is van dit jaar 1928 behalve de foto's niets concreets bewaard gebleven.

Ons eerste huis aan de Djokjaweg in Batavia 1928

Uitzicht van ons huis. Hier hoorde ik 's avonds het geluid van de toké

Links:Trotse Vader met zoon en dochter 1928. Moeder Ot met zoon en dochte voor het huis aan de Djokjaweg

Tom met zijn zusje Elsbeth *Gezinnetje de Booy 1928*

25 augustus 1928
Mijn Vader schrijft het volgende voor mijn vierde verjaardag:
De voorpret was geweldig.. dagen, neen wéken van te voren had onze oudste zoon er reeds over gepraat en de lyst van zyn groote wenschen breidde zich voortdurend uit, zoodat hy op het laatst vrijwel de geheele inventaris van een speelgoedwinkel voor zich opeischte. Maar de hoofdwensch was en bleef de trein, een echte groote trein met kolenwagen "goederenwagen"seinpalen en niet te vergeten de "boomen"die dicht gingen als de trein er aankwam. We hielden hem in spanning maar een trein werd natuurlijk gekocht op Pasar Baroe vond ik bij een Japanner een stevige trein van Duitsch maaksel, rails nummer 0 en met een stel boomen en een klein stationnetje, seinpalen, en een brug was het een aardig geheel. Ook de verschillende vriendjes werden gevraagd met name Joost en Hylke Halbertsma, Heentie de Jong, Pieterman Feteris, Henk van Asbeck en de kinderen Kuyck: Woutertje en Guusje en dan Connie Feith. Woutertje Kuyck, door Tompie hardnekkig "kabouter" genoemd zou niet van de party zijn, want waren Loukie en Dop dan net in Tjipanas. Tompie verheugde zich geweldig op zyn eerste kinderparty en werkelijk, het jochie had er wel recht op want tot nu toe was hy leelijk afgezet en had nog nooit een echte party gehad. Het was trouwens voor het eerst dat hij er bewust van kon genieten en dagelyks werden er

nieuwe plannen gemaakt voor den grooten dag. Een ding is zeker, Ot en ik verheugden ons even hard op de vierde verjaardag van ons dierbare jochie als hij zelf en het was alleen uit verstands overwegingen dat we de datum van het feest uitstelden tot de 29e Augustus, want zou ik dan wegens een Mohammedaanse feestdag den geheelen dag thuis zijn en het voor Ot minder vermoeiend was.

Tompie wordt opgeleid voor marine officier?

Dinsdagavond 28 augustus versierden we zyn groene kamer met papieren slingers en maakte Ot een negental mutsen. Eindelijk kwam de lang verwachtte dag. "Nog een keertje slapen Tompie en dan ben je jarig... misschien kryg je wel een trein!!". Geen wonder dat hy voor dag en dauw wakker was en we toen het tafeltje voor hem klaar maakten met lamplicht! Moeilyk was het voor hem zyn ongeduld te bedwingen - geheel lukte het hem dan ook niet zoodat hij vóór het groote oogenblik daar was, reeds de kamer binnenrende en in de haast - want hij werd oogenblikkelyk teruggeroepen - een indruk kreeg van al het fraais dat daar klaar stond. Maar eindelijk kwam het groote moment .. met een stralend gezicht kwam onzen jongen aanloopen en keek met groote oogen naar de schatten op het groene tafeltje in de feestselyk versierde kamer. De trein was een reuzen succes en onmiddelyk werden de rails uitgelegd, de wagen aangehaakt en de bomen moesten dadelijk open en dicht om auto's door te laten. Voorlopig had hy van al dat speelgoed niet genoeg, maar een tweede pretje wachtte hem op deze feestdag..... een tocht naar Priok waar de Java, Sumatra, Panter, Lynx en een viertal onderzeebooten lagen.
Met een motorsloep van de Sumatra gingen we naar dat schip en Tompie had oogen te weinig om naar alle schepen te kyken waarvan vooral de onderzeebooten hem hogelyk interesseerden want tot nu toe had ik hem niet aan zijn verstand kunnen brengen waarom het niet nat werd als de boot ging duiken.

Tompie aan boord van de kruiser Sumatra in Priok, de haven van Batavia 25 augustus 1928 op zijn vierde verjaardag

1929

Mijn ouders hebben me later verteld, dat ik op een keer s' ochtends bij het bed van mijn moeder kwam om haar te vertellen, dat ik van de hoogste plank zou springen van het zwembad Tjikini. Als tegenprestatie zou ik dan van mijn vader een ijsje krijgen. Van deze duik zijn foto's bewaard gebleven.

Tompie vraagt zich af: spring ik of spring ik niet in het water van het zwembad Tjikini in Batavia 1929. Tompie springt, want de beloning is een ijsje!

Tompie in een autotje (van wie ?)

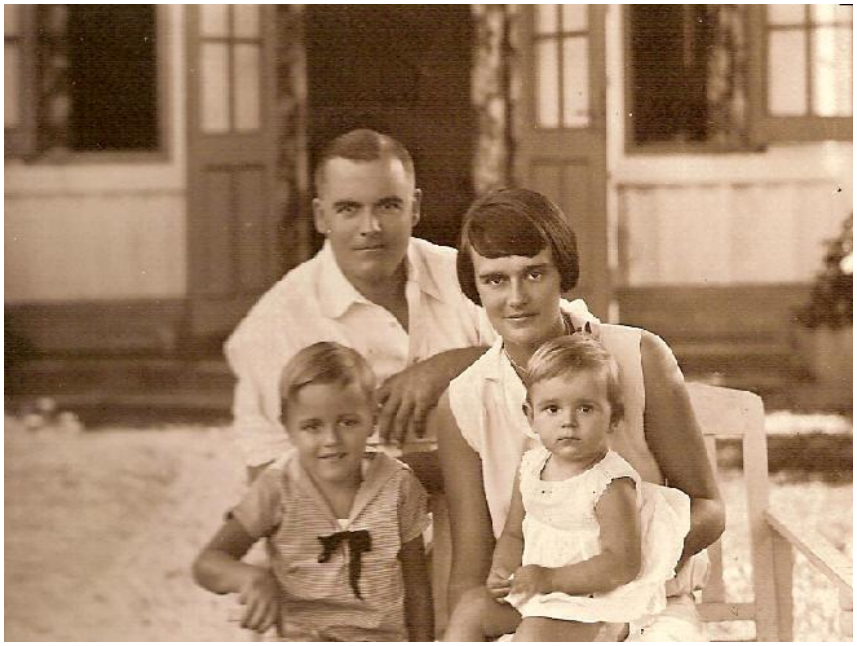

Het gezinnetje de Booy 1929

Tompie en Elsbeth 1929

1930

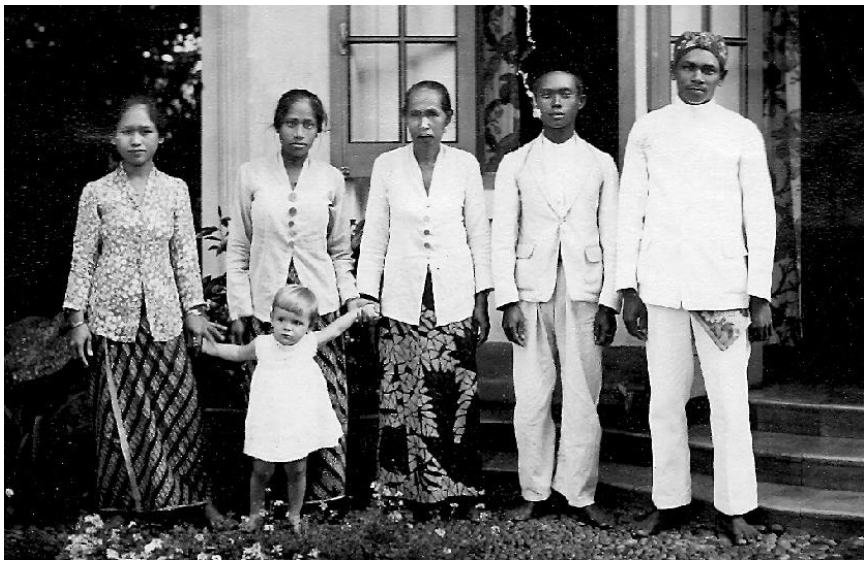

Tompie en Elsbeth voor het tweede huis aan de Djokjaweg 1930. *Elsbeth met het personeel*

Begin April vertrekken we uit Indië en varen met de Sibajak naar Nederland.

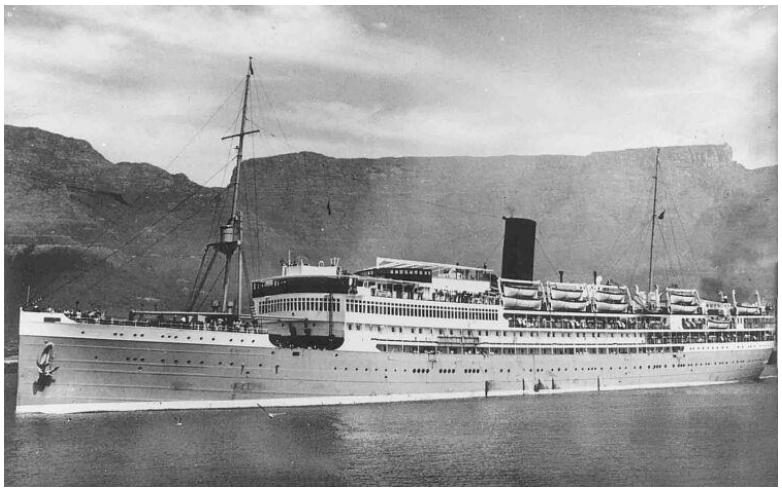

Links:Motormailschip Sibajak, waarmee we terugvoeren naar Nederland in april 1930. Rechts: Tompie en Elsbeth met de baboe aan boord van de Sibajak tijdens terugreis naar Nederland, voorjaar 1930

Van deze reis herinner ik me levendig, dat ik lekker zat te eten tussen de derde klas mensen, waar veel Javanen zaten, waar ik Maleis mee kon spreken. Mijn ouders raakten in paniek omdat ik nergens te vinden was en dachten dat ik overboord was gevallen. Dan zie ik nog duidelijk hoe tinladingen die aan boord werden gehesen bij Billiton. Ook de aankomst in Port Said waar we muntjes in zee gooiden die dan door jongetjes werden opgedoken. Zaterdag 9 mei komen we aan in Amsterdam en gaan we wonen in de Michelangelostraat 38 driehoog in Amsterdam.

Na onze aankomst uit Indië in Amsterdam op **zaterdag 9 mei 1930** gaan we wonen in de Michelangelostraat 38 driehoog. Mijn vader heeft na terugkomst in Nederland ontslag genomen uit de Marine. Na enige aarzeling besluit hij in dienst te treden van de Reddingmaatschappij als assistent van zijn vader om die te zijner tijd op te volgen. Het kantoor is gevestigd in het Koloniaal Instituut. Hij had de keuze tussen een betrekking bij het Concertgebouw of bij de Reddingmaatschappij. Alhoewel hij aanzienlijk meer kon verdienen bij het Concertgebouw, koos

hij toch voor de Reddingmaatschappij, omdat het werken met zee en de mannen, die er op uittrokken om mensen te redden, hem meer aantrok

Ons huis met erker in de Michelangelostraat 38 driehoog Amsterdam. Drie spijlen voor de ramen om niet naar beneden te vallen. Op voorgrond bakkerskar en twee fietsen en geen auto's

Uit dagboek van mijn grootvader De Booij staat nog een notitie betreffende een vakantie in de zomer in Braunwald in Zwitserland.
22 augustus "Tompie is een jongen met levendigheid zooals ik nog nooit heb gezien. Hij is klaar voor alles. Hij is niet gedwee of gemakkelijk in een gareel te houden, natuurlijk. Ik ben daarom zoo blij, dat hij op een Montessori school zal komen. 10 uur komen de kinderen terug (van bessen plukken), Tompie met een geweldige blauwe snorbaard.
24 aug. gaan wij, Hilda, ik, Engel, Teautie en de kleine Tom naar de kerk, war een lange , nog jonge, ernstige man spreekt naar aanleiding van Mattheus XXIII vs 29 tot het einde. Hij spreekt heel goed en zegt aan het slot hoe droevig hij getroffen is geweest op een Internationale bijeenkomst van christelijke jongemannen te Helsingfors wier gedachtegang was: wij zullen niet zijn als onze vaderen, wij zullen anders zijn, evenals de farizeeërs zeiden : "wij zouden met hen geen gemeenschap gehad hebben aan het bloed der [profeten?" Wij zingen de liederen 135 en 258. De organist spelt heel muzikaal op het zwakke orgeltje o.a. "Wilt heden nu treden". Tompie gedraagt zich heel ordelijk. Hij geef 20 centimes aan de Kerk. Als we de kerk verlaten zegt hij: "Volgende maal geef ik 30 centimes".
September. Tom jr oud 6 jaar : "Kan jij hard lopen Engelien?". "Ja heel hard ""God die kan veel harder lopen". "Van wie hou je 't meest Tompie ", vraagt Ot. "Vind je 't erg naar Moeder. Ik hou het meeste van God, want die heeft alles gemaakt en die zorgt voor alles".
(In september 2006 vertelde mijn zuster Elsbeth over haar herinneringen uit die tijd. Door een bepaalde therapie heeft ze bepaalde dingen in haar eerste levensjaren kunnen herinneren. Uit de

Indië tijd weet je vrijwel niets. Alleen op een vraag van haar therapeute bij wie zou je willen gaan staan bij je moeder of bij de baboe. Haar antwoord liet aan duidelijkheid niets te wensen over : bij de baboe. Tekenend is ook haar geboorte advertentie, er alleen maar sprake is van de geboorte ven een dochter, zonder vermelding van een naam, dat wel het geval was bij hun dochter Hilda. Haar komst in juli 1928 was waarschijnlijk iets te snel na het gevoelig verlies van Hildaatje in juni 1927. Ze heeft nooit het gevoel welkom te zijn geweest. Bij terugkomst uit Indië stonden haar grootouders de Booy bij de kade en zeiden ze tegen elkaar wie is dat meisje dat daar achteraan staat bij de reling. Dan is er nog een herinnering aan de vakantie in Braunwald. Volgens mijn zuster Elsbeth was ik erg lief voor haar, maar ze was agressief tegen haar omgeving en sloeg ze naar haar zeggen).

De Heer en Mevrouw
DE BOOY—GOOSZEN
geven kennis van de geboorte van
hunne DOCHTER (27762)
HILDA.
Amboina, 21 Juni 1927.

De Heer en Mevrouw
DE BOOY—GOOSZEN
geven kennis van de geboorte van
een (34029)
DOCHTER.
Weltevreden, 2 Augustus 1928.
Djoejaweg No. 4.

Tompie en Elsbeth tijdens vakantie in Braunwald Zwitserland 1930

Ik ben in **september** naar de lagere Montessori school in de Lairessestraat gegaan. Het is maar een kwartiertje lopen van ons huis. Ik herinner me niet veel van die eerste jaren op school.. Ik dacht dat mijn schooljuffrouw mevrouw Spandau heette.

Dagboek 1931

Over dit jaar kan ik me niets goed herinneren. Ik blijf op de zelfde school in de Lairessestraat. Het enige wat bewaard is een brief met postpapier van Bruintje Beer. "Lieve vader veel geveelieter.*(bedoeld wordt gefeliciteerd)* .hoe oud ben je ik weet het niet meer zie je bruintje op het plaatje hollen wat gaai je vandaag doen? nix doen of wel ies doen dag vader van tom. 20-12-'31 zaterdag De B".

Mijn lagere Montessorischool in de Lairessetraat van Amsterdam. Waarschijnlijk de enige auto (Delahaye) in de straat.

Boodschappen doen met Vader en Elsbeth. Hier op het trottoir voor het centraalstation in Amsterdam

Met de klas naar Artis met Dr A.F.J. Portielje. Met een papiertje in zijn hand, vierde kind van links staat mijn vriend Maarten von Balluseck.

Dr Portielje heeft ons veel interessants verteld tijdens de wandeling door Artis. Zijn enthousiasme herinner ik me nog altijd.

Artis dierentuin. Ik sta op de onderste foto op de voorgrond gearmd met mijn vriendinnetje Nettie Brandes, achter mij staat Arnold Vigeveno

Zomervakantie aan de kolk Hattem bij de familie van Hall. Vooraan midden Tom naast zijn tante Hilda van Hall

1932

23 februari Een brief van mij aan mijn ouders, waarbij door mijn moeder is bijgeschreven: hierbij flensjes door Tompie zelf gebakken voor vader en moeder. "Lieve Vader ik vint je zoo lief en gaan wij naar Katwijk aan Zee van de zomer. Dag van Tom. Lieve Moeder . Ik vint je zoo lief en zorgd voor mij zoo hoed daag van Tom"

Ter gelegenheid van de huldiging van Han de Booy als bestuurslid van de Montessori school bij zijn huis Bronckhorststraat 18 Amsterdam. Met licht pakje en petje vooraan is Tom de Booij

Het is de moeite waard om te citeren uit een brief van Kinnie van Tyen aan mijn moeder van 21 juni 1932 om te memoreren dat Hildaatje 5 jaar geleden werd geboren en na 6 dagen stierf..
"Lieve Ot, Vanmorgen toen ik wakker werd dacht ik "Hildaatje"en den heelen dag als ik met mijn

kleine meisje bezig ben moest ik aan jou en haar denken. 't Zoo onbegrijpelijk dat 't al; 5 jaar geleden is, het is zo dichtbij als je eraan terugdenkt. Die dagen van spanning om jou toen dien stralende Tom 's-avonds en jou met je kleintje de volgende morgen, 't was zoo lief en goed en heerlijk Ik heb jou met haar ook altijd in mijn bureautje staan omdat 't in mijn leven ook zoo heel bijzonders is geweest. Ik ben jullie zoo dankbaar dat jullie het niet hebt gesloten maar t ons mee liet beleven, dat jullie zoo' n verdriet tot zoo iets moois konden maken. Ik zal nooit vergeten hoe Tom zijn kleine meisje in zijn armen had toen hij haar moest afstaan. Ik kan niet onder woorden brengen wat die tijd jullie leven ook voor mij geweest is en hoe de herinnering aan dat kleine sterk is in me. En nu komt net je brief, wat innig lief van Tommetje wat moet dat je warm maken, wat een heerlijkheid dat 't zoo met dat klein kereltje meegroeit die liefde voor Hildaatje. Mijn gedachten gingen vandaag ook zoo naar 't plekje in Ambon. Hildaatje's tuintje weet je nog wat was Tompie dien tijd toch een lieve troost! tot het te machtig werd om altijd zoo lief te zijn Ik had vandaag graag bij je willen zijn Ot om met je samen zooveel te herdenken. Heel misschien maak ik een plan voor maandag dan schrijf ik je nog even. Mijn gedachten zijn zooveel bij jullie deze dagen omdat die dagen van jullie kleine meisje Hildaatje nog altijd een lichtend is in mijn leven zin. Dag je Kinnie".

American Mixed Tournement op 19 juni 1932 Tennisclub Festina. Op deze foto de volgende familie leden, inclusief latere familieleden afgebeeld: Vader Tom, Tante Olga (zuster van mijn vader), Hanna van Eeghen-Wagener, mijn latere schoonvader Sam Strumphler en schoonmoeder Sophie Strumphler-van Riemsdijk.

Vele malen word ik meegenomen naar de tennisclub Festina en mag daar dan tegen het muurtje spelen. Door steeds met de forehand tegen het muurtje te spelen, heb ik een eenzijdig tennisspel

ontwikkeld. De forehand werd inderdaad later mijn sterke slag, maar de backhand was een zachte slice en de service is nooit goed gekomen. Ik heb - wanneer weet ik niet meer precies - les gehad van de Poolse trainer Gourovich.

Dagboek 1933

Tom op het ijs van de Amsterdamsche IJsclub op het Museumplein. Op achtergrond het Rijksmuseum winter 1933

De vakanties in Hattem bij de familie van Hall waren zeer romantisch.

Aan de kolk in Hattem vlnr. oom André van Hall, Maarten von Balluseck, oom Charles van Hall, Moeder Ot, Tom, Oom Eylard, vader Tom

Tante Hessie van Hall, zuster van mijn grootmoeder Hilda de Booij-Boissevain, was getrouwd met Jan van Hall. Hij had een grote houtzagerij in Zwolle. Door het wonen op een

bovenverdieping in Amsterdam was het heerlijk in de bossen van Hattem en ook de kolk, een vroeger deel van de rivier de IJssel . Er was zelfs een tennisbaan wel van cement.

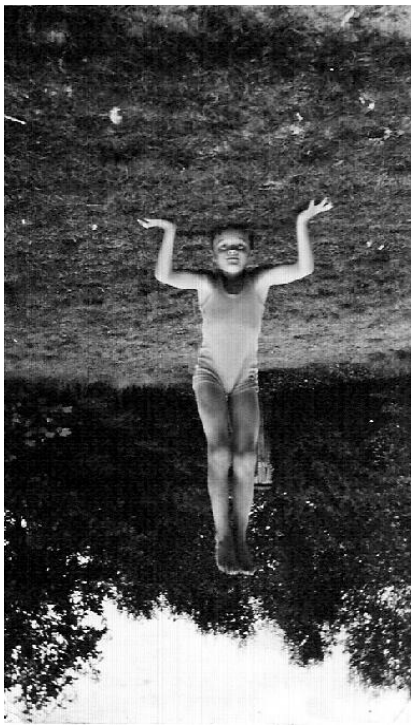

Links: Maarten von Balluseck en Tom aan de kolk in Hattem bij de springplank Rechts: Ik hang aan de aarde

Kanovaren met oom Eylard van Hall in de Kolk Hattem. Naast hem Tom en daarnaast Elsbeth mijn zusje

Klaarblijkelijk ben ik samen met mijn school vriend Maarten von Balluseck in zomer 1933 bij de familie van Hall gelogeerd. Dit heb ik kunnen reconstrueren uit het fotoalbum van mijn ouders, want deze foto's zijn ingeplakt voor hun reis van Parijs.
Mijn vader en moeder gingen **3 juli tot 14 juli** naar Parijs. In het reisboek van mijn vader staat o.a.: De kinderen wel verzorgd achtergelaten. Tom bij Jacky von Balluseck en Elsbeth in Den Helder. Eindelijk na bijna 10 jaar weer eens samen op reis, zonder kinderen zonder zorgen En dan Parijs(..) Interessant is wat mijn vader schrijft over het defilé op "quatorze juillet".: Het

publiek volgt met groote aandacht en merkbare sympathie en eerbied het defilé der troepen dat ruim 1 uur duurt. Er is een contact tusschen het publiek en de soldaten. Heel iets anders da in Nederland. Hier voelt men de ernst en de bittere noodzaak. Hier heeft men de vreeselijke werkelijkheid zelf doorleefd en men begrijpt dat Frankrijks bestaan opnieuw afhankelijk kan zijn van deze troepen.(...) Vol met indrukken - er kon letterlijk niets bij -; verzadigd van het machtige schoons verlieten we Parijs. Intens dankbaar en voldaan. s'-Avonds 11 uur maakten we Tompie wakker, die erg gelukkig is om ons te zien. Een paar dagen later haal ik Elsbethje. Tom ging meteen den volgende dag naar Schouwen en eerst 29 juli zijn we weer allen vereenigd. Ik heb mijn ouders een brief gestuurd 7 juli: "Lieve vader en moeder. Hoe gat het in Parijs? Ik vond de briefkaar mooi! Is het een mooie stad? Ik zou ook wel mee willen..Wij hebben een balkon op school en er groeit een toorts die hooger is als de juffrouw. Ze zijn geel en de bladen zijn net fluweel. Dag veel plezier van Tom de Booij"

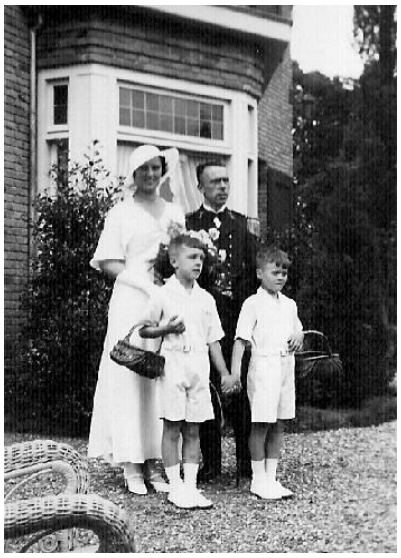

Huwelijk Wanda Volk met Luitenant ter Zee van Willigen in s'Gravenmoer 1933, Tom en Maarten bruidsjonkers

In **zomer 1933** ben ik met mijn vriend Maarten van Balluseck naar 's- Gravenmoer in Brabant gegaan. Ik mag bruidsjonker samen met Maarten zijn bij de trouwerij van de zuster van zijn Moeder tante Wanda. Zij trouwt met een zeeofficier Luitenant ter zee van Willigen

Familie Volk en van Willigen na huwelijk van Wanda zuster van tante Jackey

Luitenant ter Zee Peter van Willigen heeft zich tijdens zijn diensttijd bij de Mariene vele malen moedig gedragen en daarvoor vele hoge onderscheidingen ontvangen.

Het vakantie huisje van de familie Sillem in Haamstede, Schouwen.(In de tweede oorlog door de Duitsers afgebroken en na de oorlog weer herbouwd)

Ik herinner me heel goed dat ik voor het eerst op vakantie ging naar Schouwen bij mijn oom Willem en tante Thio. Ik was daar samen met Maarten von Balluseck. Het huisje heet de Verklikker. Ik schreef mijn ouders 19 juli: "Lieve Vader en Moeder Hoe gaat het met je? Het is hier zoo mooi weer. Is het ook mooi weer in Amsterdam. We zijn naar de vuurtoren geweest, weet je hoeveel treden er zijn, er zijn 224 treden, hij was pas geverfd. Ik ben nog zoo blij met de portefeuille ik kijk er elke dag naar. De duinen zijn zoo mooi met de blauwe zee. het is toch zoon een mooi gezicht. Het is toch zoo een leuk huisje het huisje ligt middenin de duinen. Dag liefs van Tom de Booij". (*ij geschreven met twee puntjes!),*.

Tom in de klas in 1933 bij juffrouw de Vries. Derde van de linkse rij langs de muur. Mijn vriend Maarten von Balluseck is de jongen 5e van links

Het achteruitzicht van ons huis aan de Michelangelostraat (zie het verhaal over het gooien van de tomaat door mijn vader).

Spelevaren in de Noordzee bij Zandvoort

Waarschijnlijk vanwege het feit dat mijn moeder in verwachting ga ik uit logeren bij mijn grootouders van moeders kant. Oegstgeest 15 december schrijft mijn grootmoeder aan mijn moeder o.a.:" Lieve Dikkie, Even zou ik je een complimentje maken over jullie zoon. Hij was toch zoo alleraardigst en hebben we niets dan lof. Hij was gezellig spraakzaam, futtig, niet overmoedig, een echte lieverd. Heeft hij 't een aardig tochtje gevonden?"
21 december wordt mijn zusje Maria Johanna geboren.

De Heer en Mevrouw
DE BOOY—GOOSZEN
geven kennis van de geboorte van
hun DOCHTER
MARIA JOHANNA.
Amsterdam, 21 December 1933.
Michel Angelostraat 38 III.

Geboorteadvertentie van mijn zusje Maria Johanna.

30 december ben ik met mijn vader naar Schiphol gegaan om mee te maken hoe het vliegtuig de Pelikaan uit Indië met nieuwjaarspost zou landen. Ik herinner me dat het ontzettend koud was en

dat ik op de schouders van mijn vader zat en mijn voeten in zijn jaszakken stopten om de kou tegen te gaan. We hebben heel lang gewacht er was een dikke mist op komen zetten en we hoorden het vliegtuig boven Schiphol cirkelen tot opeens de vlieger een gat zag en kon landen Het was en hele belevenis.

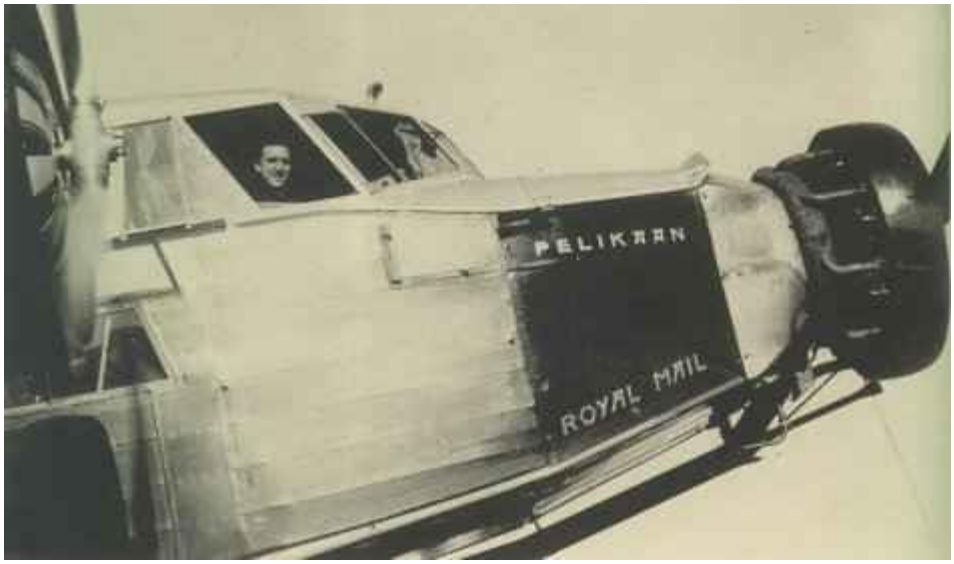

Vlieger Soer in de cockpit van de F.XVIII de Pelikaan

Omdat een vliegtuig onklaar geraakt was om de luchtpost naar Indië te vliegen heeft directeur Plesman onmiddellijk opdracht de post over te laden in een andere machine: de F.XVIII Pelikaan. Behalve luchtvaarthistorici zou de naam "Pelikaan" zonder deze gebeurtenis niemand meer iets te zeggen hebben gehad. Plesman vond dat de post ondanks de tegenslag op tijd in Batavia moest zijn en gaf carte-blanche aan zijn bemanning: gezagvoerder Iwan Smirnoff, eerste vlieger Piet Soer, marconist C. van Beukering en bwk. J. Grosfeld. De bemanning besloot zoveel mogelijk het schema van de F.XX aan te houden, wat inhield dat er ook veel 's nachts werd gevlogen. In Jodhpur nam de Pelikaan de post van de Postjager over van de F.XII "IJsvogel". Na de noodlanding van de Postjager had een vliegtuig van Imperial Airways namelijk deze post naar Cairo overgevlogen, waar ze was overgenomen door de IJsvogel, die een reguliere vlucht naar Indië uitvoerde. De bemanning van de Pelikaan kreeg het niet gemakkelijk. Tot Cairo belaagden storm, regen, ijsafzetting en kou het vliegtuig en de dappere inzittenden. De verwarming kon het niet bolwerken. Na Cairo ging het beter, maar veel rust werd de bemanning bij tussenlandingen niet gegund, omdat op de diverse landingsplaatsen telkens Nederlanders aanwezig waren om de bemanning te verwelkomen. Het was goed bedoeld, maar de KLMers hadden er geen tijd voor. De Pelikaan landde op 22 december 1933 op liet vliegveld Tjilitan bij Batavia. Na een serie officiële ontvangsten en liet inhalen van de gemiste rust vertrok de Pelikaan op 26 december voor de retourvlucht met nieuwjaarspost voor Nederland. Na het trotseren van moeilijke weersomstandigheden verscheen de Pelikaan in de avond van 30 december boven Schiphol, waarvan het landingsterrein wegens laaghangende bewolking niet te zien was. Er volgden veertig minuten van intense spanning voor de 20.000 toeschouwers, die zich op de luchthaven hadden verzameld. Dankzij een gat in het wolkendek hoefde de bemanning het publiek niet teleur te stellen. De Pelikaan landde veilig

1934

In een brief aan mijn vader op **18 januari** schrijf ik: "Lieve Vader, Hoe gaat het met je? En ik heb een hanepoot van klei gemaakt. En ik ga bij grootmoeder koffiedrinken En je hebt beloofd dat je de tooverlantaren zou vertoonen, als je terug bent. Bij welke plaats is het schip gestrand ? Dáááá'g veel liefs van Tom de Booij. Mijn vader had prachtige serie afbeeldingen van Bruintje Beer.

De Bruintje Beer strips hebben in mijn latere leeftijd een grote rol gespeeld, vooral de twee hierna volgende plaatsjes. Bruintje Beer moet voor een zieke bok een genezend kruid halen uit het streng bewaakt kasteel. Hij krijgt een gouden fluit mee, als hij daar driemaal op blaast staat iedereen stofstijf stil voor een tijdje. Zo kan Bruintje Beer het kruid bemachtigen . Op de terugtocht ziet hij weer de reuzen met karwatsen , hij grijpt naar zijn fluit maar die was hij verloren, maar de reuzen rennen weg. De moraal: Eerst bang maken om je zin door te drijven, daarna hoeft het niet meer want dan zijn ze bang dat je weer doet).

Moeder Ot met haar twee kinderen Tom en Elsbeth.

Nu beginnen langzaam aan de herinneringen te komen. Het kan ook zijn dat dit herinneringen zijn van eerdere jaren. Allereerst op school weet ik dat we 2 minuten stilte moeten houden op 11 november om 11 uur. Dit om daar mee te herdenken het einde van de Grote Oorlog (Eerste Wereldoorlog). Dat maakte een diepe indruk. Dan zie ik nog voor me dat de zoon van de dirigent van het Concertgebouw Eduard van Beinum tijdens het streep lopen in de gymnastiek zaal begint te gillen toen de piano was begonnen met spelen. Hij heeft misschien te veel muziek thuis gehoord. Mijn grote vriend is Maarten von Balluseck die twee straten verder op woont in de Rubensstraat. Ons held is Pietje Bell en we halen veel kattenkwaad uit.
In de Euterpestraat trapten we het stokje weg, die de valluiken van de kelders open moesten houden voor de ventilatie omdat daar de was te drogen hingen. Dan hard wegrennen.. Op de Lairresse straat hebben we de melkkraan van een melkboer opengedraaid, terwijl hij bezig was zijn klanten te bedienen. Een minder prettige herinnering heb ik aan het feit dat ik een luchtpistool richtte bij Maarten's voorhoofd en dat het voorstuk per ongeluk er uitschoot en knalde tegen het voorhoofd van Maarten. Hij heeft er een kuiltje om in zijn voorhoofd aan overgehouden. Zijn moeder tante Jackie heeft mij heel kwaad naar huis gestuurd.

Ik breng mijn zuster Elsbeth 'braaf' naar en van school

Bij het begeleiden van mijn zuster naar school heb ik dat niet altijd voorbeeldig gedaan. Mijn zuster heeft daar nog de volgende herinnering die ze aan haar kleindochter Annick Kalff schrijft op 20 juli 2004 In Amsterdam liep ik samen met mijn vier jaar oudere broertje naar school . Eerst heel, lief (zie foto's) maar uit het zicht van mijn ouders al gauw niet meer. Onderweg kwamen we langs een grote bouwput , een diepe kuil waar mijn broer verschillende vrienden maar vooral 'vijanden' vond,. tegen wie hij erg nodig moest vechten. Hij zette mij neer aan de rand van de kuil en. dat gedaan hebbende, voelde hij zich vrij en raasde op zijn 'vijanden' in. Als het vechten erg lang duurde begon ik te huilen, want ik wist dat we te laat op school zouden komen. Dan was dan ook het geval. Mijn vriendinnetjes Christientje Schippers en Anneliesje Kalff begrepen niet waarom ik zo vaak te laat kwam; maar juffrouw Luitjes zelf was nooit boos.

Mijn ouders wisten , er geloof ik, niets van. Toch moet ik zeggen dat mijn broer Tom erg lief voor mij was, behalve natuurlijk op de plaagmiddagen als hij, met zijn vriend *(Maarten)* mij aldoor aan het schrikken bracht en mij "slaaf rood "noemde". Zelf herinner ik mij niet dat ik haar bij de kuil zette maar bij terugkomst uit school zette ik haar nee op en veldje en ging dan met mijn vrienden voetballen. Mijn zuster herinnert zich, dat mijn vader klaagde over het feit dat ik altijd op straat mijn.aan vrienden voetballen het spelen was en dikwijls te laat bij het eten kwam en dan zonder eten naar bed werd gestuurd.
Onder ons woonde een mejuffrouw Fontein en werden we steeds gewaarschuwd om geen lawaai te maken, want anders stoorde we haar. Dan staat mijn nog heel goed voor de geest hoe mijn vader een gelatinepudding (die hij voor de zoveelste maal kreeg opgediend) van driehoog naar beneden kwakte, het geluid daarvan zal ik nooit vergeten. Ook niet dat hij een tomaat gooide naar een tuin achter ons huis. Daar zat namelijk een Duits dienstmeisje te luisteren naar de radio waar een rede van Adolf Hitler uitschalde. Nadat zij na aan aanmaning de radio niet zachter wilde zetten gooide mijn vader en tomaat naar haar, die uiteenspatte tegen de ruit waar zij achter zat. Even later kwam de politie ons vragen wat de reden was van het gooien van de tomaat. Nadat hij het verhaal had aangehoord was zijn antwoord duidelijk: "Jammer dat het geen rotte tomaat was". Dan waren er de straatgeluiden. Als we de radio aan hadden en luisterden naar het radioverslag van Han Hollander van een voetbal wedstrijd in het Olympisch Stadion hoorden we het gejuich voor een doelpunt eerder dan het geluid wat uit het Stadion naar ons toekwam. Dan is er het angstaanjagend geluid van de straatverkoper van de Cetem op zondagavond als we al in bed lagen. Cééétam galmde het door de straten. Cetem is een afkorting van Centraal Telefonisch Mededeelingsbureau, een bedrijf opgericht door Simon S. Weyl, dat bemiddelde in handelstransacties en een berichtendienst onderhield. Jongens die de venters achterna liepen en riepen: "De Cetem, de Cetem, steek 'm in je reet en vergeet'm". Ook de kreet "alle uitslagen" (bedoeld werden de voetbaluitslagen) was voor humorrijke Amsterdammer een schot voor open doel. Al snel ontstond de verwensing *krijg de cetem,*. waarmee werd bedoeld *krijg alle (huid)uitslagen bij elkaar,* omdat niet iedereen deze verwensing direct begrepen kwam ook de uitgebreide vorm voor namelijk *krijg de cetem, dan heb je alle uitslagen bij elkaar.*

...

AVRO-directeur Willem Vogt (links) en de legendarische radioverslaggever Han Hollander op het dak van het Olympisch Stadion in Amsterdam op 11 maart 1928.

Elke zondagmorgen gaan mijn zuster Elsbeth en ik naar de zondagschool in het Minerva paviljoen van de Christian Science kerk. Mijn tante Thio Sillem is daar een vurig voorstandster van. (*De Christian Science kerk (Nederlands: christenwetenschap; ook wel: Church of Christ Scientist) is een*

vertakking van het christendom met ongeveer 2,000 kerken in meer dan 70 landen. De kerk is in 1879 gesticht door Mary Baker Eddy in de Verenigde Staten, die zelf herstelde van ziektes zonder doktershulp, zij geloofde dat dit door haar christelijke geloof kwam. De Bijbel en Mary Bakers eigen boek Science and Health met Key to the Scriptures zijn samen de sleutel van de christenwetenschap). Ik ben met mijn vader naar het in die tijd wereldberoemde Sarasani circus in het Olympisch Stadion geweest. Zeer indrukwekkend en adembenemend. Vader had een klein zeilbootje en gingen we varen ergens op een plas ten westen van Amsterdam. Van mijn tante Jo (zuster van mijn grootvader) heb ik voor mijn verjaardag 50 gulden gekregen. Ik ben toen naar de Bijenkorf gegaan per tram en heb toen voor deze 50 gulden gekocht een eikenhouten bureau en een kastje, en een stalen stoel met gele zitting. Deze zijn nog jaren na de oorlog meegegaan. Groot was mijn opwinding dat ik mee mocht in de paasvakantie naar Limburg met mijn ouders en mijn tante Teun (zuster van mijn moeder), die geëngageerd was met Jan Perks. Hij was een zeeofficier, hoe kan het ook anders. Het meeste indruk op mij heeft het drielandenpunt bij Vaals.

Van 1839 tot 1919 was het punt op de Vaalserberg een vierlandenpunt. Nederland, België en Pruisen, later Duitsland grensden hier toen aan het ministaatje Neutraal Moresnet. Napoleon werd in1815 verslagen en er werd diplomatiek overleg gevoerd wat men nu aan moest met de landsgrenzen. Tijdens het Congres van Wenen werd bepaald dat er nieuwe grenzen getrokken moesten worden. De grens tussen Nederland en Pruisen moest ook worden aangepast. In die tijd was er nog geen onafhankelijke Belgische staat en een groot deel van België werd Nederlands grondgebied. Uitgerekend een strookje land vormde de inzet van een politieke ruzie. De Nederlandse regering en de bestuurders van Pruisen konden het maar niet eens worden over het gebied in de buurt van het plaatsje Kelmis. Het ging eigenlijk om een stuk grond ter grootte van 344 hectare. De ruzie concentreerde zich voornamelijk om een zinkmijn. Deze grondstof was voor zowel Nederland als Pruisen een waardevolle aanwinst voor de economie. In 1885 is de zinkmijn al uitgeput.

De Eerste Wereldoorlog was uiteindelijk de oorzaak dat Moresnet ophield te bestaan als staat. Na de oorlog duurde het nog even voordat duidelijk werd dat Moresnet als zelfstandige staat binnen het nieuwe Europa geen betekenis meer had. In 1919 werd besloten dat het gebied nu in Belgische handen kwam.

Ik sta hier geleund tegen de paal die het drielandenpunt in Vaals aangeeft tussen België, Duitsland en Nederland. Naast mij staan mijn moeder en vader

Links: Hier zit ik op de gietijzeren grenspaal met het jaartal 1843 en de wapens Nederland en België. Rechts: Het hoogste punt van Nederland 332 meter boven NAP.

Dit jaar ben ik in mei met vakantie gegaan naar het huisje van mijn grootouders De Booy in Formerum Terschelling gegaan. Het huisje heet "De Wijde Blik"

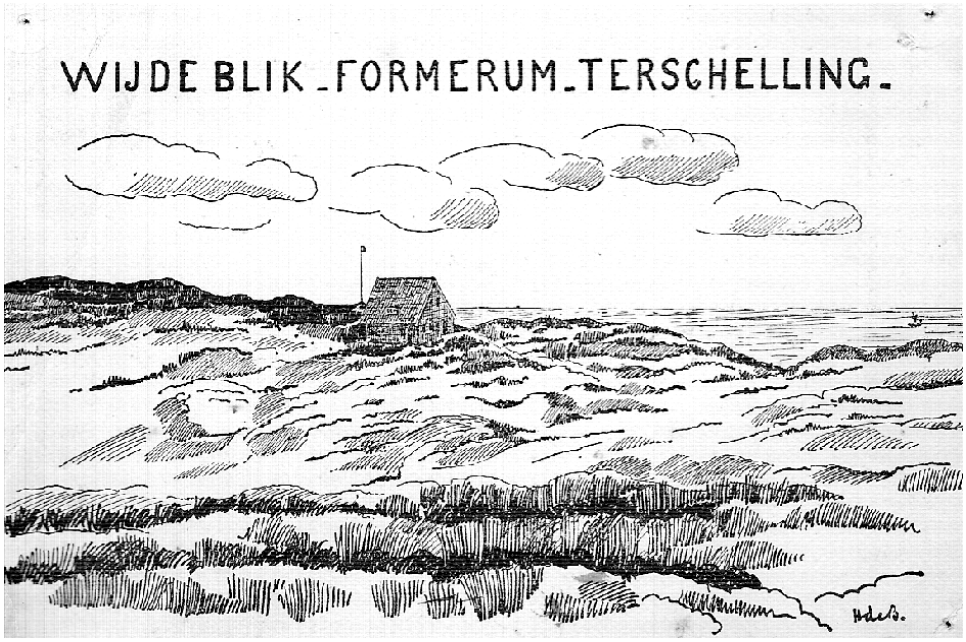

Het vakantie huisje van mijn grootouders de Booy de Wijde Blik op Terschelling. Tekening van mijn grootvader Han de Booij

Ik herinner me dat ik van mijn grootvader palen met menie moet insmeren, een vies maar dankbaar karweitje.. Ik moet met hem de palen in de grond zetten en voorzien met prikkeldraad. Aan mijn ouders schrijf ik 19 mei:"Ik verlang weer weer naar moeder en vader en elsbeth en

maria. Ik vind het hier erg prettig en als ik weer thuis kom , zal ik weer erg mijn best doen om lief te zijn Dáág van Tom" Mijn moeder schrijft me terug en zegt o.a " Vanmorgen toen Betsy (ons dienstmeidje) met de thee binnen kwam, zei ik dadelijk "is er post van Tommetje?" en ja warempel 2 mooie briefkaarten waar we verschrikkelijk blij mee waren je begrijpt telkens zeg ik "wat zou ons joch nu doen? ik den op de fiets naar de boerderij of hij is aan 't strand de Wijde blik is zeker enige Grootvader en Grootmoeder en Engelien bar gezellig, bent maar een bofbeestje !!! Er is een groote kans dat we v.d zomer weer naar 't Kolkhuis gaan in augustus. Ik kreeg een brief van juffrouw Weestra (?) dat we ons kan hebben. Vader en Moeder gaan vanmiddag tennissen we hebben toch geen kindertjes thuis die ons nodig hebben !!! dag jong ik ben zoo blij dat je 't heerlijk hebt en dat je zoo lekker eet. Je zal wel als een dik Tommetje terugkomen !! Pas maar op je word net zoo dik als Vader. Dag veel groetjes aan allemaal en zoen van Vader en Moeder voor jou".
7 april Gedeelte van een brief van Grootvader Han aan zijn zoon Tom,
Beste Tom. Je zoon maakt het best is, als steeds, vroolijk en hulpvaardig.(...) Je Vader

Later heb ik van mijn zuster Elsbeth gehoord dat mijn grootmoeder tegen de melkboer zei op Terschelling: Als jullie geen geld hebben om met vakantie te gaan mogen jullie in ons huisje gaan zitten. Voor die tijd behoorlijk democratisch!)

In de zomer worden we uitgenodigd door de broer van mijn grootmoeder de Booij, Charles E.H. Boissevian en zijn vrouw Marie Boissevain-Pijnappel op hun magnifieke landhuis het Witzand in Blaricum. Iedereen van de familie was present. Wat een grote indruk op mij heeft gemaakt is dat op het erf een heel echte ijscoman was ingehuurd en je voor niks ijsjes kon krijgen!

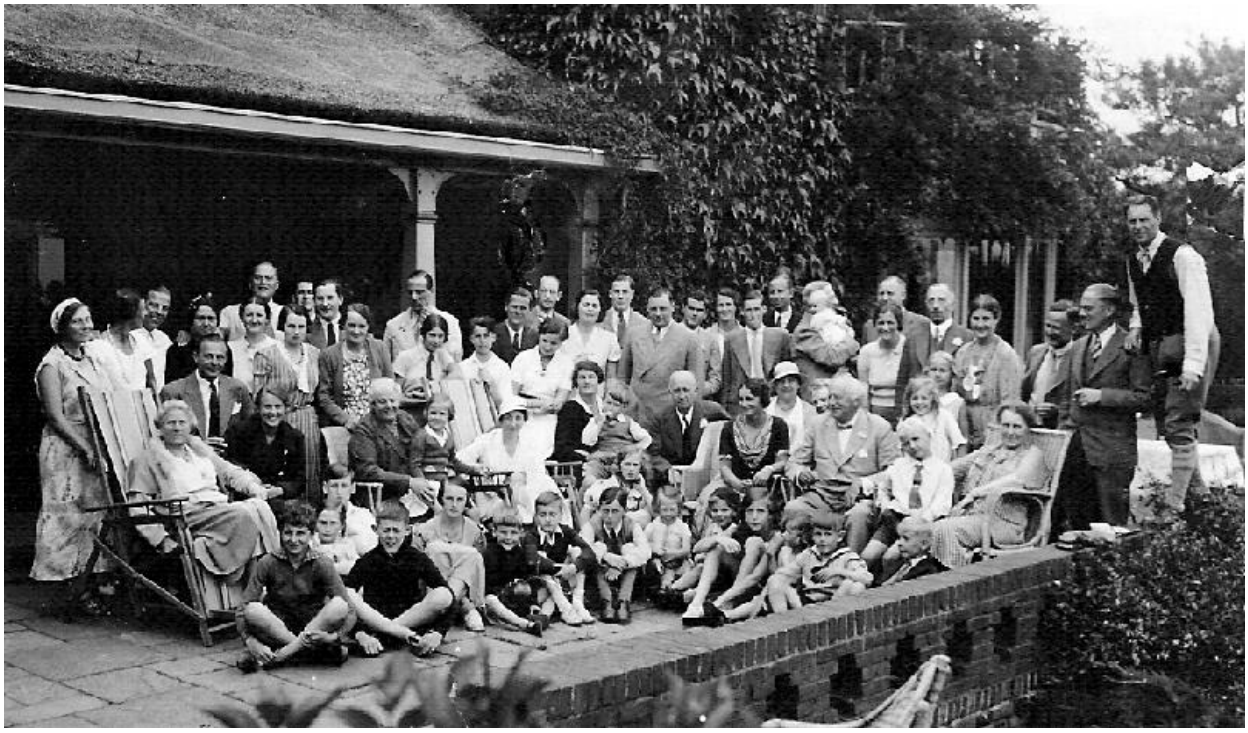

De familiebijeenkomst op het huis Witzand van oom Charles en Marie Boissevain

Ook dit jaar zijn we weer familie naar Hattem gegaan, waar het goed toeven is.

Op de bank aan de Kolk in Hattem; vlnr Tom, onbekend, tante Hessie, mijn moeder onbekend in haar armen mijn zusje Maria, augustus 1934

Uit zijn dagboek blijkt dat mijn grootvader zich sterk betrokken voelt bij de ontwikkeling in Duitsland. In dit verband wil ik een brief aanhalen die Jhr Jhr A.C.D.de Graeff als minister van Buitenlandse zaken 28 januari 1934 schreef aan zijn gezant in Duitsland J.P. graaf van Limburg Stirum (Jhr de Graeff was landvoogd van Indië, toen mijn andere grootvader A.F. Gooszen vlootvoogd was van Nederlandsch Indië):
"De steeds wassende Mussert-beweging hier geeft het kabinet groote zorgen. Naar buiten doen wij daarvan niet blijken,. maar het is een zaak die elken ministerraad opnieuw besproken wordt. Wij hebben de NSB op de lijst van verboden vereenigingen. dit wil zeggen voor landsdienaren verboden vereenigingen. moeten plaatsen, omdat het prestige der regeering niet toeliet dat Mussert openlijk contra-orders gaf tegen de bevelen der regeering. maar het is een maatregel die verder niets uitwerkt dan dat eenige honderdtallen nieuwe volgelingen zich om Mussert hebben geschaard. De jeugd is natuurlijk het meest geïnfecteerd. maar in allerlei kringen, ook daar waar men het allerminst zou verwachten, zooals bijvoorbeeld in katholieke milieux, vindt Mussert zijn vereerders en aanhangers. Hitler is hun ideaal en Mussert is zijn profeet. Waarheen dit alles nog leiden zal. valt niet te zeggen, maar dat er gevaar bestaat dat Mussert, als hij zich daartoe voldoende krachtig gevoelt. een poging zal doen om naar de macht te grijpen, valt niet te ontkennen. Ook in het leger. de politiek en - mirabile dictu - in het bijzonder bij de rechterlijke macht is het Mussert-isme sterk doorgedrongen. Met de Duitsche machthebbers staat hij ongetwijfeld in verbinding. misschien ook in financieele relaties. Verder schijnt het dat Van Beuningen, Fentener van Vlissingen. Rudolf Patijn en anderen de beweging steunen, ook geldelijk." Eind citaat van Geert Mak

We zullen ook later zien hoe zeer het Nederlandse bedrijfsleven op Hitler Duitsland hun kaarten hadden ingezet..Terwijl ik in Amsterdam Zuid woonde wordt elders in de stad gevochten. Niets daarvan gemerkt. Zelfs in het dagboek van mijn grootvader wordt daar met geen woord over gerept. Het volgende gebeurde in de juli dagen van 1934: In verband met de crisistijd heeft de regering 1 juli 1934 gesloten de steun voor de werkelozen met 10% te verlagen. Dit betekende dat het gemiddelde steunbedrag van 12,72 gulden per week met 1,56 gulden werd teruggebracht. In de volksbuurten van Amsterdam wordt heftig gereageerd. Op 4 juli trekt een grote groep demonstranten door de Jordaan. De politie grijpt keihard in Barricades worden opgesteld om de politie tegen te houden. Overal wordt geschreeuwd, gevochten en geschoten. Ook de volgende dagen gaat het door. Op 7 juli wordt de Jordaan bezocht door de Minister-president Hendrik

Colijn*) die orders geeft aan het leger en de politie om de opstand met geweld te onderdrukken. Maandag 9 juli wordt het verzet gebroken. Resultaat: zes doden (waaronder een marechaussee),47 gewonden gevallen,107 arrestaties

Oproer in de Jordaan van Amsterdam in de juli dagen van 1934

*) In het boek van Herman Langeveld Schipper naast God. Hendrik Colijn 1869-1944 staat het volgende over het oproer in de Jordaan p.106-107:
"Op zaterdag 7 juli, terwijl de ongeregeldheden nog voortduurden, begaf Colijn zich samen met de minister van Defensie mr. dr. L. N. Deckers naar Amsterdam voor overleg met burgemeester W. de Vlugt en de leiding van politie en leger. De Vlugt was niet alleen een antirevolutionaire partijgenoot van Colijn, maar ook een persoonlijke relatie: Colijns tweede zoon was verloofd geweest met een dochter van De Vlugt, zonder dat dit engagement echter in een blijvende verbintenis was uitgemond. Ondanks deze vriendschap lijkt het erop alsof Colijn De Vlugt tijdens dit onderhoud krachtig de les heeft gelezen omdat hij de ongeregeldheden niet met meer geweld had onderdrukt. De Amsterdamse wethouder Walrave Boissevain schrijft althans in zijn memoires dat Colijn zich aanvankelijk zeer verontwaardigd toonde over het feit dat de politie (tijdelijk) was teruggetrokken. De Burgemeester wist zich echter te rechtvaardigen en de houding der politie te doen goedkeuren Het door Boissevain beschreven incident toont dat de hardheid die Colijn als jong officier op Lombok en Atjeh had getoond, nog altijd een wezenstrek van hem was: in een situatie waarin al verscheidene doden en grote aantallen gewonden waren gevallen, beklaagde hij zich over onvoldoende hard optreden van de politie. Die hardheid komt ook tot uiting in de opdracht die zaterdagmiddag om twee uur, onmiddellijk na het onderhoud van Colijn met de Amsterdamse autoriteiten, van het Amsterdamse hoofdbureau van politie naar alle onderdelen uitging: 'Iedere baldadigheid (opbreken bestrating, vernieling verlichting, enz.) moet terstond met de meeste kracht, desnoods door vuurwapenen worden onderdrukt. Het gezag heeft de onafwijsbare plicht het verzet met de meeste kracht tot iederen prijs neer te slaan'. Het gaat niet te ver hierin Colijns hand te zien. Het tegenoffensief van de autoriteiten bestond overigens niet alleen uit het met harde hand neerslaan van iedere vorm van verzet; het verzegelen van de persen van het communistische dagblad *De Tribune* maakte er eveneens deel van uit.

(Gek idee, dat ik een paar straten verder op waarschijnlijk in die tijd tegen het tennismuurtje van Festina in het Vondelpark heb gespeeld).

Dagboek 1935

31 maart wordt begonnen met de bouw van ons huis in Aerdenhout. (Let wel het is gebouwd in de crisis tijd).Voor het grootste deel van het benodigde geld werd geleend van mijn oom Alfred de Booy (broer van mijn vader), en waarschijnlijk ook van de beide grootouders. De zuster van mijn vader tante Olga waren al eerder in 1934 van Amsterdam naar Aerdenhout. Ik herinner me dat we in 1934 daar op bezoek zijn geweest en dat mijn ouders toen het plan hebben opgevat om daar ook een stukje grond te kopen en een huis te bouwen. Let wel het is midden in de crisistijd! Zo kochten zij in de Catslaan een stuk grond waar aardappelen op werden verbouwd. Het eerste ontwerp van de architect van Tijen werd door de schoonheidscommissie afgewezen het was te modern voor die tijd. *(Wim van Tijen was een broer van de beste vriend van mijn vader Rem van Tijen. Hij werd gezien als een vooruitstrevend architect "geëngageerd socialist".Opgeleid in Bandoeng, waarbij hij Soekarno leerde kennen en hielp in 1916 de lokale bevolking van het toenmalige Nederlands Indië met irrigatieprojecten).* Het tweede ontwerp dat wel succes had was van de iets meer traditionele architect Frits Eschauzier. *(F.A. Eschauzier (1889-1957) is vooral bekend geworden door de vele landhuizen die hij ontwierp Een belangrijk deel van zijn succes berustte op zijn persoonlijke manier van werken, waardoor elke opdracht perfect werd toegesneden op de beoogde gebruiker, en de wel degelijk aanwezige vaste waarden in Eschauziers oeuvre nauwelijks zichtbaar zijn.. Tot de kennissenkring van Eschauzier behoorden invloedrijke mensen als Daniël George van Beuningen, die regelmatig ook zijn opdrachtgever waren).*

Uit het gastenboek (groen leren kaft met goudopdruk 'de Duinpan'): " Het ontwerp werd goedgekeurd en gebouwd door de aannemer P. Rijnierse en Zn Begonnen medio maart 1935. Het schoot goed op en 1 mei ging de vlag op het dak, welk moment toevallig door ons werd bijgewoond. 3 weken later was het huis 'inde vorm'.31 juli begonnen elektricien, Dols en Co enz enz aan de afwerking en 9 augustus sliepen wij er voor het eerst".

Catslaan 3 begin van de bouw van ons huis 31 maart 1935

24 maart 1935

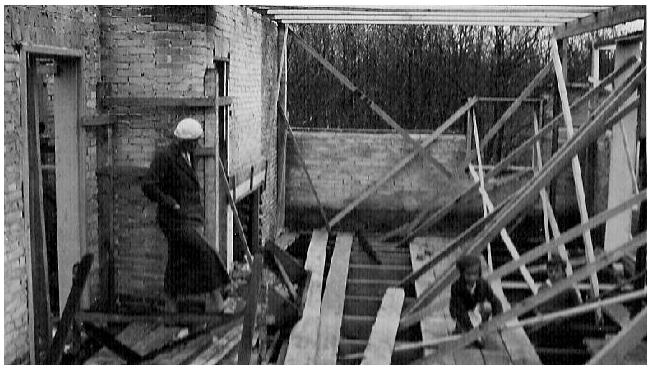

De voorkamer met de open haard in aanbouw

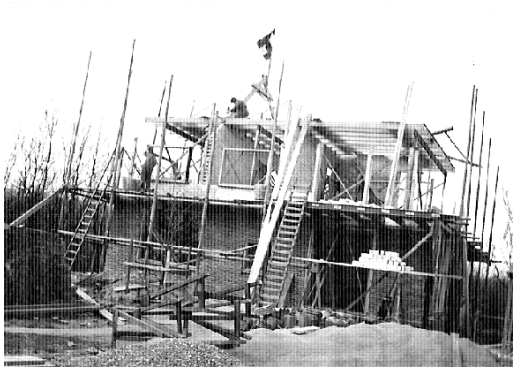

1 mei 1935 de vlag in top

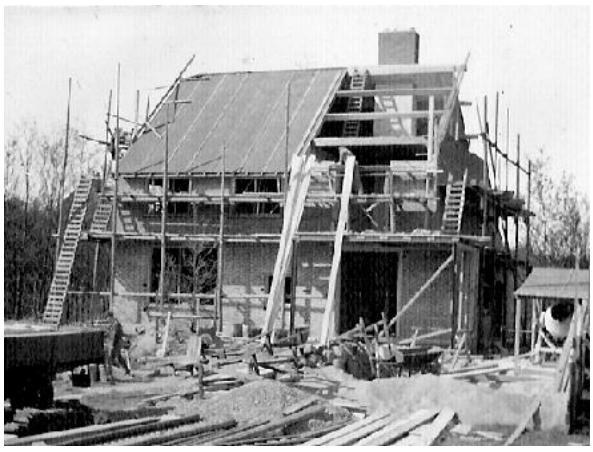

9 mei 1935

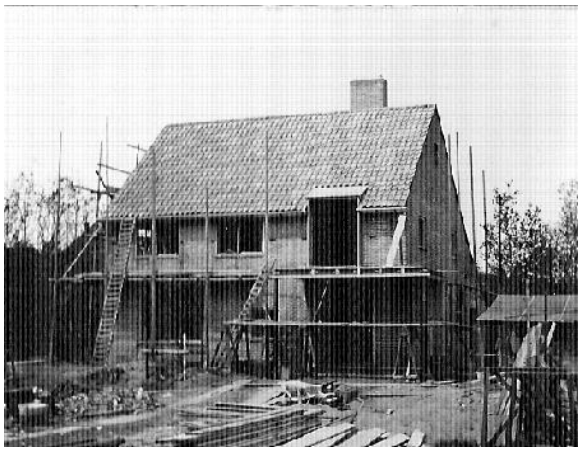

19 mei 1935

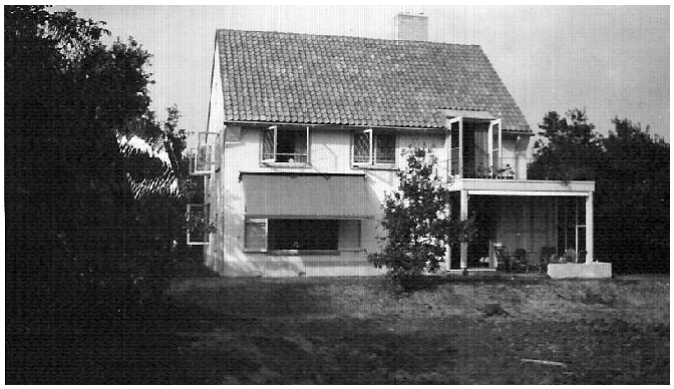

25 augustus 1935

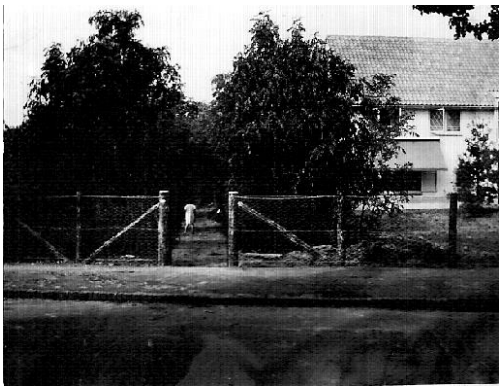

De ingang van het huis de Duinpan

Vanwege het feit dat mijn ouders het heel druk hebben met de aanbouw van het huis in Aerdenhout, gaan mijn vriend Maarten van Balluseck en ik logeren bij de familie Sillem in hun huisje de Verklikker op Schouwen. De reis van Amsterdam gaat per vliegtuig. In welk jaar weet ik niet, maar ik heb al enkele jaren daarvoor met mijn vader van Rotterdam naar Haamstede gevlogen in een Koolhoven vliegtuigje In een brief aan mijn vader schrijf ik : "De route Amsterdam-Rotterdam-Haamstede-Vlissingen- Knocke vlogen eerst Douglasen op, maar nou zijn ze afgedankt. Je weet toch wel dat de Gaai en de Maraboe zijn

Het Fokker vliegtuig waarmee ik naar Haamstede ben gevlogen

neergestort. En nou vliegen er Fokkers op, ik bof niet erg dat er geen Douglasen meer vliegen. Wel gefeliciteerd met het stuk wat je in de courant gezet heb. Ik verlang zoo naar mijn eigen kamertje en naar de verassing. Mijn fouten gaan erg vooruit, van je vrind Tom". Aan mijn moeder schrijf ik" We spelen hier altijd casti met ons allen gister stonden wij 20 punten achter,

toen hebben wij met 52-52 begonnen met slag en zijn geëindigd met slag dus wij hebben gewonnen. We hebben hier altijd corvee en ik ben met Wim samen en Kathleen met Mia enz, dat betekent dat om de beurt opruimen, dekken, vegen enz. We zwemmen hier elke dag . De stormbal hangt. Ik heb met vannacht met Gon geslapen het was erg gezellig en vannacht slaapt Siëts bij me Dááág van Tom. (*Het adres is naar mevrouw O.H. de Booij door mij geschreven met puntjes op de ij).* Van deze vakantie herinner ik me veel meer dan vorige vakanties in Haamstede. In de vallei achter het huis was een tenten kamp waar we sliepen. Ook s' middags moesten we een middagdutje doen en moesten dan heel stil zijn, wat niet zo gemakkelijk voor me was. Dan met de bolderwagen naar het strand. Ook weet ik nog goed dat Maarten ziek was en veel pijn had (tandkiespijn of koorts) en tante Thio als goed Christian Scientist zei dat het van zelf over ging en wilde er geen dokter bij halen. Ze zei: "God is liefde en pijn bestaat niet". Later was de moeder van Maarten, tante Jacky Engelkens hier furieus over. Tante Thio runde de tent op een voortreffelijke manier, maar was wel streng. Oom Willem noemde mij steeds Tom Mix naar de figuur in de boeken van Karl May. Ik noemde hem dan ook de Oude Schaterhand naar de figuur "Old Shaterhand". Hij kon zo smakelijk lachen. Beiden waren ze, ook later, mijn tweede moeder en vader. Ik mocht een keer op een konijn schieten Ik schoot het konijn dood, maar viel door de terugslag van het geweer in het zand. Alom gelachen. Ik heb het konijn mee genomen om thuis op te eten, maar ik geloof dat het de vuilnisbak is ingegaan. Voor de veel oudere Wim Huydecoper had ik veel ontzag.

Vakantie in West Capelle met Oom Koos en tante Jackey Engelkens. foto links te paard met Hanneke Engelkens, dochter van oom Koos eerste huwelijk (foto's uit album Maarten von Balluseck)

Het prieeltje bij de Verklikker, Tom op de schouders van Wim Huydecoper. Man met snor mijn oom Walrave Boissevain (wethouder van Amsterdam)

Met de bolderwagen naar het strand. Maarten von Balluseck en Tim staan met lampetkannen met water voor de wagen. Van links naar rechts Sietse Land, Wim Huydecoper, de kinderen van oom Willem Sillem en tante Thio Sillem-Boissevain: Kathleen, Atie, Olga, Peter, ook de kinderen van mijn tante Romée Boissevain-Kalff: Gon, René, Liebeth,Mia, ook nog een dominee van de Christian Science kerk en zijn vrouw

Ik herinner me nog heel goed dat ik na de vakantie niet naar ons huis in Amsterdam ging, maar naar het nieuwe huis in Aerdenhout. Wat een luxe, ook dat ik mijn eigen kamertje had. Ik kan me nog elk hoekje en gaatje van dit huis en tuin herinneren. Ik weet ook dat ik in het begin het op straat spelen erg heb gemist en ook mijn vriendjes.
Wat mij nog levendig voor de geest staat is de tocht met de motorreddingboot Insulinde met Mees Toxopeus als schipper. Ik mocht soms het roer van de Insulinde van hem overnemen. Ik was nog te klein om over de stuurhut heen te kijken en moest op het kompas varen. Maar als ik achterom keek en het kielzog zag, was het alsof een dronken zeeman aan het roer stond.

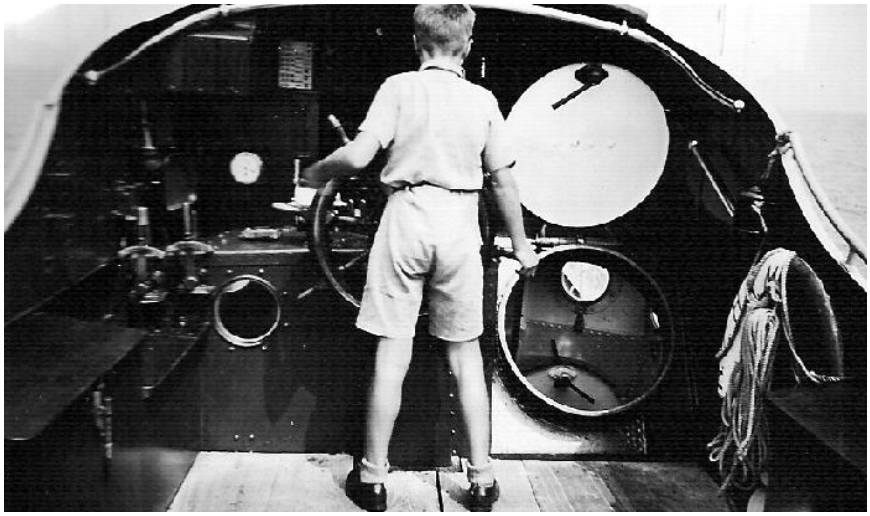

Tom als stuurman reddingboot Insulinde, zomer 1935.

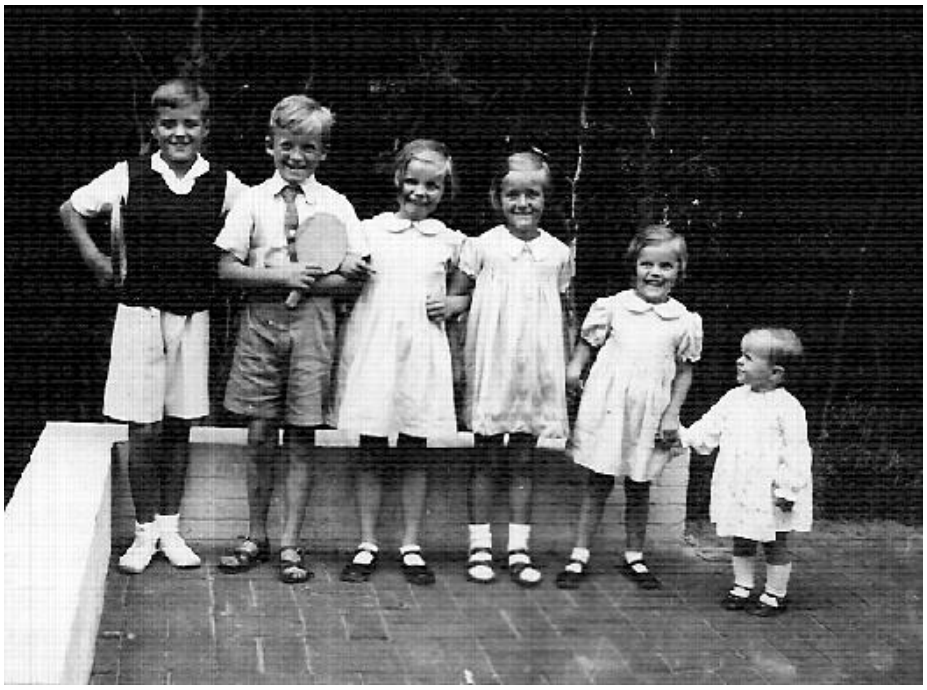

De kinderen de Booij en van Marle: vlnr Tom de Booij, Willem van Marle, Hilda van Marle, Elsbeth de Booij, Henriette van Marle en Maria de Booij

Zomer 1935: Moeder Ot met haar twee kinderen Elsbeth en Tom

In **september** ga ik naar de lagere Montessori school in Haarlem in de 6e klas onder Meester van der Wind, een heel aardige man. Het was er iets strenger dan in Amsterdam. In mijn klas zit een jongen Eikenboom, wiens vader commandant was van de Zeven Provinciën ten tijde van de muiterij. Het was toen een schande en mijn vriend leed er onder. Ik vond op het internet de volgende tekst die over zijn vader gaat. In het tijdschrift Panopiticum:

De twee meest geblameerde menschen van Nederland zijn op het oogenblik, dat ik dit schrijf, ongetwijfeld prof. dr. H.T. Colenbrander*) en kapitein-luitenant ter zee P. Eikenboom, de commandant van 'De Zeven Provinciën'. (...) Maar uit al deze wederwaardigheden draag ik niets zoo sterk mee door het leven als een hevige, onberedeneerde sympathie voor den heer P. Eikenboom, die zoo normaal bevreesd is geweest voor zijn existentie en zoo precies op het juiste

oogenblik getoond heeft, wat alle collectieve dwang-ideeën waard zijn, als men niet aan de bittertafel van de 'Witte' heeft plaatsgenomen, ten einde met de vrienden oud-commandanten een ingezonden stuk voor de N.R.Ct. te schrijven, maar midden in de onaangenaamheden zelf op de wip gezet wordt tusschen het eeuwige recht op een jaartal in de geschiedenisboekjes en het lot van de officieren in de film Potemkin. Blijkbaar was het temperament van den heer Eikenboom ten eenenmale niet geschikt om tot die enorme zelf-vergetelheid te geraken, waaraan men (mits de juiste enscèneering toevallig aanwezig is) de reputatie van een Van Speyck te danken heeft. Terwijl de Van Speycks uitzonderingstemperamenten zijn, die op het critieke moment moediger voor den dag komen dan gewoonlijk, zijn de Eikenbooms regel; de gangbare phrasen van de bittertafel herinneren zij zich niet meer, als zij, de eenige maal wellicht in hun gansche bestaan, voor iets anders worden gesteld dan glimmende ponjaards, recepties op 'soozen' en nagekauwde ideeën van Piet Hein; zij zijn laf, en in die lafheid wordt zelfs een zeeofficier voor ons plotseling weer een mensch, een sympathieke medemensch in het Adamscostuum van het colbert. Maar niet aldus oordeelen de oud-gezagvoerders, de oud-helden van de 'Witte'. Uit hun ingezonden stukken in de N.R.Ct. spreekt oprechte woede, omdat zij gepensionneerd zijn en het den heer Eikenboom niet meer voor hebben kunnen doen, hoe men de lont in het kruit werpt, hoe men alle pensioen voorgoed onmogelijk maakt door glimlachend te sterven, kortom: hoe men doodgaat in een vlaag van begenadigde domheid. Als de heeren van Sandick en van Nouhuys de pen voeren, sidderen de biljarten, en de vrienden oud-gezagvoerders vragen elkaar na het avondblad gelezen te hebben: 'Wist jij, dat die Van Nouhuys schrijven kon? Is hij misschien familie van dien schrijver Van Nouhuys, je weet wel, van Eerloos en Het Goudvischje? Nou enfin, hij zegt het goed; wat doet zoo'n vent officier te worden? Die Eikenboom...' Ik weet het, mannen, de heer Eikenboom is geen held, en waarschijnlijk heeft hij, als zoovele collega's, bij zijn beroepskeuze meer gedacht aan den hartveroverenden ponjaard en den daarbij passenden nimbus op de bals van de 'soos' dan aan den plicht harakiri te plegen voor het pensioen van den oud-gezaghebber Van Nouhuys; in de dagen, toen hij nog zeer jong was en geheel onrijp voor de 'Witte'... Maar het ergste is, dat ik waarachtig geloof, dat de protesteerende oud-gezaghebber Van Nouhuys, in bepaalde omstandigheden en voorzien van een bepaald temperament, in staat zou zijn geweest tot een heldendaad à la Van Speyck; en erger nog is, dat ik geen grein sympathie voor zijn vaderlandlievende zelfopoffering zou kunnen voelen, na lezing van zijn ingezonden stuk, omdat het (alweer: gegeven een zeker temperament) bij zulk een ingekankerde domheid uiterst gemakkelijk moet zijn den heldenmoed te vertoonen van een omgekeerd afgedraaiden Jan van Schaffelaar, opvliegend tegen 'De Zeven Provinciën', waar de heer Eikenboom slechts op eerbiedigen afstand volgde. (geschreven door Menno ter Braak).

(Tussenvoegsel: In augustus 1935 gebeurt er iets wat de gemoederen danig in beweging heeft gehouden. Het gold het officiële bezoek van de leider van de Nationaal Socialistische Beweging (NSB) Anton Mussert aan Nederlandsch Indië. Hij is daarbij tot tweemaal toe ontvangen door de Gouverneur Generaal van Nederlandsch Indië Jhr Mr B.C. de Jonge. Geert Mak schrijft in zijn boek 'De eeuw van mijn vader' over dit bezoek pagina 182:
" De Indische pers volgde het bezoek welwillend en met grote nauwgezetheid. 'Gedachten aan Mussolini en Hitler speelden ons door het hoofd, de voorstelling van een dictator, geflankeerd door zwarthemden,' schreef *Sumatra Post*. 'En dan, eigenlijk een weinig onthutst, staan wij hand in hand met een Nederlander zo braaf en echt als hij maar kan zijn.' Op dinsdag 27 augustus 1935 kwam Mussert naar Medan, en 's avonds hield hij een lezing in de Orion-bioscoop. De zaal was stampvol, het podium was versierd met NSB-vlaggen en een portret van de koningin, vooraan zaten de plaatselijke NSB-leden - zo'n tweehonderdvijftig in totaal - en daarachter hadden de overige nieuwsgierigen een plaats gevonden, onder wie de burgemeester, een paar bestuursambtenaren en ook mijn vader".

Anton Mussert brengt triomfantelijk zijn 'Houzee' groet bij zijn vertrek uit Nederlandsch Indië augustus 1935

1936

Januari Rapport Haarlemsche Montessorischool:Verzuim: 0 schooltijden.
Tom voelde zich op de nieuwe school al spoedig thuis. Hoewel hij bij buien moeilijk aan 't werk kon komen, toonde hij in de regel een flinke werkkracht. Aanvankelijk ziet hij wel tegen iets nieuws op, maar beheerst hij de moeilijkheid, dan is hij spoedig met volle energie aan 't werk Rekenen. : Hierbij kwamen enkele hiaten naar voren; daardoor ook kostten de vraagstukjes hem soms moeite. Hij cijfert niet nauwkeurig. Taal : T. maakt teveel slordigheidsfouten in de spelling en vergissingen in de werkwoordvormen. Hij heeft de neiging om alles eerst fout te zeggen en te schrijven. Op ontledingen heeft hij een aardige kijk. Aardrijkskunde en Geschiedenis hier heeft hij veel belangstelling voor; hij leert z'n lessen goed en weet er heel wat van. Verder is z'n algemene ontwikkeling zeer goed.

De bruid en bruidegom de Booij, Naast de bruid haar schoonvader Han de Booij en naast de bruidegom zijn schoonmoeder Jet Gooszen-Peereboom Voller

22 februari Koperen bruiloft feest van mijn ouders, maar liefst 51 mensen aan een rijk voorziene dis. Ik zelf heb tijdens het feest teveel champagne gedronken en was behoorlijk aangeslagen voor de eerste keer in mijn leven.

Het koperen bruiloftsfeest van mijn ouders 22 februari 1936, vlnr zittende: John van Marle, Carel van Boetzelaar, Rem van Tijen, Bob Boissevain, tweede rij: Grootvader Gooszen, Grootvader de Booy, de Bruid, Tom, de Bruidegom, Grootmoeder Hilda de Booij-Boissevain, Grootmoeder Jet Gooszen-Peerboom Voller,tante Dien Gooszen-Kampfraath. derde rij JoSchulte, Lies Boissevain-Uijt den Bogaard, Kinnie van Tijen, Dea van Hall, Alfred de Booy ,x, Engelien de Booy, Koos Engelkens, Willem Sillem, Jackey Engelkens-Volk, Nan Boelen-Ranneft, John van Hall, Jan (Canada) Boissevain, Annie Gooszen. Aanwezig maar niet te zien op foto: Elsa van Hall, Mies Boissevain- van Lennep, Fik de Beaufort, Theo Sillem-Boissevain, André van Hall, Gon Boissevain, Willem van Marle, Henriette van Marle, W. G Kuyck, Hilda van Marle, Hansine de Beaufort, Jacques Willebeck le Mair, Carel van Asbeck, Elsbeth. R.Kuyck-Smit, Mies.Boissevain-, Nella van Boetzelaar-de Beaufort, Jeanne van Hall-Boeseken, Marie Boissevain Pijnappel, Lenie Gooszen, Teun Perks-Gooszen, Jan Perks, Jo Schulte-Eckhardt, Sonja Boissevain-van Tienhoven, Maurits van Hall

Drie van de bruiloftsgasten zijn omgekomen tijdens de Tweede Wereld Oorlog

Rechts: Rem van Tijen, beste vriend van mijn vader, 4 juni 1942 gearresteerd en omgekomen in concentratiekamp Nuremberg-Langenwasse tijdens ondervraging zelfmoord gepleegd door uit het raam te springen. Hij wist te veel militaire geheimen en wilde deze niet prijsgeven aan de Duitser.

LInks :Tante Annie Gooszen omgekomen tijdens transport van Kamp Vught naar Duistland 16 januari 1944, gestikt in overvolle wagon. Rechts: oom Bob Boissevain omgekomen in concentratiekamp Zwieberge(Halberstdat, Magdeburg) 12 april 1945

De volgende dag **23 februari** receptie aan huis, waar veel mensen kwamen, behalve de familie en kennissen uit de buurt, ook veel mensen van de Reddingmaatschappij: zoals Jan van Kan uit Noordwijk en J Molenaar,Leen Kerkman en 3x Koper uit Zandvoort

Toneel stukje opgevoerd voor het koperen bruiloftspaar door Maarten von Balluseck,Tom, Elsbeth, Maria, Willem, Hilda en Henriette. Niet bekend wie de vrouw, de waarschijnlijk de regie in handen had.

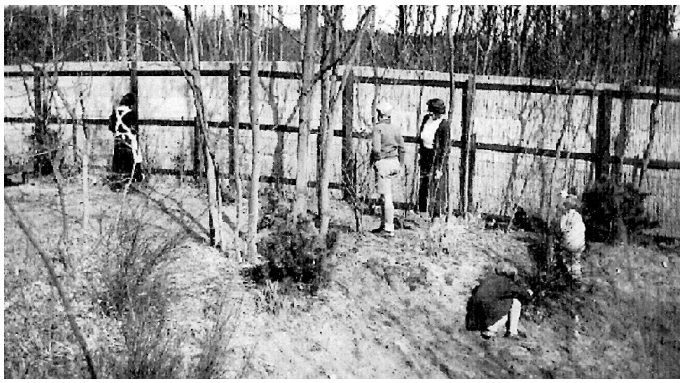

Paaseieren zoeken in achtertuin van de Duinpan Vlnr: Maya, Tom, Moeder Ot, Elsbeth, Maria

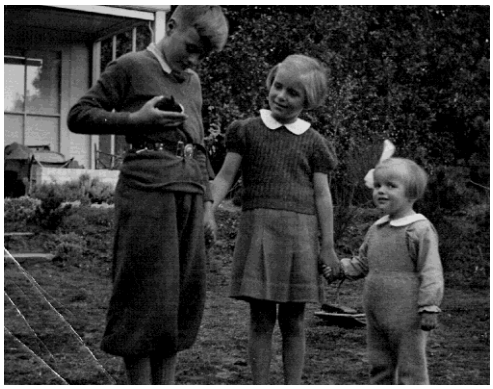

Links: Tom, Elsbeth en Maria in de Duinpan. Rechts: Het bedoelde mosveldje van de Duinpan, werd later een grasveldje en moest regelmatig worden gesproeid.

Voorjaar de 6e klas van de lagere Montessori in Haarlem aan de Louise de Colignylaan. Links achteraan de schoolmeester van der Wind. Eerste rij met pet en bretels Tom rechts er naast Tijs Volker,twee van rechts vooraan Kees Haak, achterste rij derde van links Tini Keller en helemaal rechts Viola de Wit met er naast Bul (zo werd hij genoemd) Backer met snor

In **juli** eind rapport Haarlemsche Montesorri school. Verzuim 2 schooltijden TOM heeft inderdaad bereikt, wat hij zelf meende te kunnen bereiken. Een zeer voldoende examen was er het bewijs van. Rekenen was nog z'n zwakste vak; vooral 't oplossen van vraagstukjes ging hem niet zo best af. Met taal kon hij nog veel fouten in de spelling maken. Toch begreep hij moeilijkheden veel beter. Zijn ontledingen werden ook beter, tenslotte maakte hij ze vrijwel zonder fouten. Toonde hij dus in verschillende opzichten klaar te zijn voor de Middelbare school; z'n leeftijd en het nog niet volledig beheersen van alle leerstof in aanmerking genomen, zal hij het volgende jaar nog moeten blijken, of hij werkelijk rijp is voor 't M.O. getekend P.v.d.Wind.

1 Augustus 1936 huwelijk Teun Gooszen en Jan Perks. Mijn zuster Elsbeth was bruidsmeisje

Moeder's verjaardag ? 20 augustus

Vakantie zomer 1936. Eerst naar Hattem waar ik mijn moeder schrijf op 22 juli o.a "Ik ben snelle Ford goed aangekomen. Vanochtend gaan we een mixed double spelen met Gon, Siet, Charles en ik . Ik heb op het paard van André gezeten, flink hoog. Ik heb vanochtend om 8 uur gezwommen met André Zaterdag ga ik op jacht met André in Ommen. Het is hier zalig. Ik slaap in Eylards kamer. Wij hebben al bosbessen geplukt. daag van je Tom. 23 Juli schrijf ik nogmaals. Vandaag dubbel die gisteren niet doorging. Gon en ik hebben van Siet en Charles verloren (6-3, 3-6,6-2) Gisteren gingen we een balletje slaan en krak zei mijn racket en een kapsnaar en een snaar waren kapot en gisteravond was het weer klaar, want Eylard had het gistermiddag meegenomen een grapje van 55 cent ik heb het betaald van mijn geld (een gulden van tante Roemee) omdat ik geslaagd ben en een gulden van oom Jan omdat hij een tijd wegging, bof ik even. Daarna zij wij gaan zwemmen, toen heerlijk gegeten en daarna naar het dorp om mijn fiets te halen. In het Kolkhuis hebben we allerlei foto's gezien, toen zijn wij gaan eten en daarna de auto van André naar de stal gebracht en (Bosco) het paard van André goedenacht gezegd en toen naar bed. Tante Hessie vond de zeep erg fijn! Zorg je goed voor Flip Jan en Flip. Daag vele groeten van je zoon .Ik krijg als antwoord van mijn moeder o.a "Ik vroeg Vader of hij Flip en Jantje in 't hok wilde zetten maar hij verzette alleen de box zodat Flip en Jan gauw een gaatje vonden waar zij door konden en warempel daar liepen zij door de duinpan !! 't is een heel jacht geworden maar met goed resultaat eindelijk had vader ze zo moe dat zij zelf in 't hok sprongen. Maria kijkt veel naar je portretjes die erg goed gelukt zijn, kreeg je je fiets onbeschadigd, hij was verzekerd. Dag liefs Moeder". Van een konijn herinner ik me dat ik toen ik ze vo0r de zoveelste keer los waren Flip met zijn neus tegen de stok die ik in mijn handen had liep en op slag dood was. Het was gewoon te erg en heb verschrikkelijk moeten huilen. Ik voelde me een moordenaar..

Begin augustus naar Schouwen. **4 Augustus** schrijf ik "We hebben vanochtend een hek dat zo goed als wel ondergestoven was uitgegraven Maarten en ik zijn de enige jongens hier. Een goede reis gehad, eerst zijn we met de auto naar Zierikzee en met de fiets verder naar Haamstede. We hebben een flinke storm Vanmiddag hebben we gezwommen. Mijn steenpuisten zijn beter, misschien komt er weer een op. De tentenvallei is helemaal bezet met stro en takkenbossen. Gelukkig dat jij ook eens vakantie hebt. Ik heb André en Eugen een brief geschreven, daag van je Tom schrijf je eens?"

De Olympische spelen werden van **1-16 augustus** in Berlijn werden gehouden Hitler kreeg hiermee de kans van het Olympisch Comité met als voorzitter Brundage, zijn propaganda

machine voor de hele wereldpers in werking te stellen. Maar tot zijn ontzetting was de grote held uitgerekend de zwarte Amerikaanse atleet Jesse Owens, die maar liefst 4 gouden medailles won 100, (10.3 sec) 200 m , 400m estafette en versloeg de Duitser Long in het verspringen met een sprong van 8.06 meter.

Naoto Tajima (brons), Jesse Owens (goud), Luz Long (zilver). Uitreiking medailles voor verspringen. Olympische Spelen 1936 Berlijn

Het was vooral de door Leni Riefenstahl (1902-2003) gemaakte film van de Olympische Spelen, die zeer tot mijn verbeelding heeft gespeeld. Alhoewel het duidelijk een propaganda film voor het nazisme was, is mij dat in die tijd niet opgevallen. Pas na de Tweede wereld oorlog is de film negatief beoordeeld.

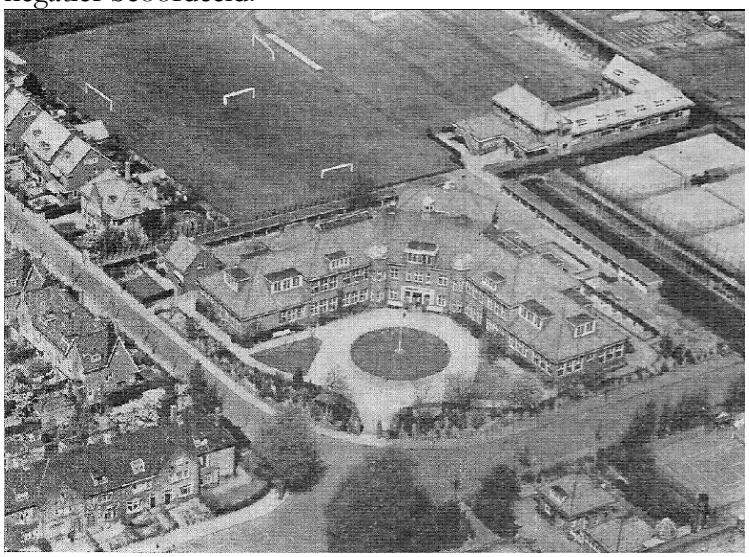

Overzichtsfoto Kennemer Lyceum Overveen, Rechts achteraan de afdeling AVIO, IVO en Montessori afdelingen. De rechterflank van het hoefijzervormige gebouw is de Montessori afdeling

1 september naar de eerste klas van de Montessori afdeling van het Kennemer Lyceum in

Overveen . Het is een klein kwartiertje fietsen door het prachtige bos van Elswout. In 1935 is er een Montessori afdeling van het Kennemer lyceum bijgekomen onder de leiding van Mevrouw H.L.Spanjaard in navolging van het Amsterdamsche Montessori Lyceum. De eerste klas bestond uit 7 leerlingen.
Lid geworden van de hockeyclub BHC (Bloemendaal Haarlem Combinatie) *(Er zijn vele fusies geweest in de loop der tijden: . Bloemendaalsche Hockey Club "Bloemendaal" (1907), Haarlemsche Hockey Vereeniging "De Musschen" (1907), Haarlemsche Dames Hockey Club "HDHC" en later "BDHC" (1914), Musschen-Haarlem-Combinatie "MHC" (1915) en de Bloemendaal-Musschen-Haarlem-Combinatie "BMHC" (1936). Het huidige HC Bloemendaal bestaat sinds 1973 na een fusie van "BDHC" en "BMHC).*

De rector van het Kennemer Lyceum was Dr A. de Vletter. Wel eens de "Rooie de Vletter" genoemd. Ik vond het een aardige man. Hij heeft van 1940-1945 in Duitse gevangenschap doorgebracht.

Rector van het Kennemer Lyceum Dr A.de Vletter

In **december** krijg ik mijn eerste rapport: Algemene opmerkingen. Tom heeft zich met hart en ziel in zijn nieuwe school ingeleefd. Hij is vol belangstelling. Soms zó dat daardoor de rust ontbreekt om tot goed werk te komen. Hij is "vlug en vluchtig", maakt veel onnodige slordigheidsfouten, maar is ook gaarne tot correctie bereid. Hij moet nog leren (z'n leeftijd!) dat de qualiteit van het werk een even belangrijke factor is als de quantiteit. Hij is in alle opzichten nog wat jong voor deze omgeving, ook in zijn verantwoordelijkheidsgevoel voor de goede gang van zaken in de groep als geheel (zorg voor materiaal en andere eigendommen van de school). Nederlands:Werkt vluchtig en maakt veel fouten. Drukt zich zowel mondeling als schriftelyk moeilyk en zeer verward uit. Leest vrij slecht. Frans: Tom werkt voor Frans met opgewektheid en ijver. Hij schiet regelmatig goed op. Duits :Tom is vol ijver en goede wil, maar nog wel heel speels en gauw afgeleid. Zijn werk wordt de laatste tijd echter steeds beter; is nu ook meestal wel op tijd af.Wiskunde: Werktempo: in het begin snel; in de laatste tijd sterk verminderd. Netheid : enige tijd matig; wordt nu gelukkig veel beter. Begrip : behoorlyk. Belangstelling en aandacht voor het werk is afnemend. (opmerking) Tom moet in elk geval volhouden nauwkeuriger te werken, waarmede hij onlangs begon. Aardr. Gesch:Tom werpt zich vooral dit kwartaal op de Geschiedenis, waarvan de veelvuldige manuale bezigheid hem naar de zin schijnt. Ook voor Aardr. schijnt hij 't meest te voelen voor min of meer automatische arbeid. Ik acht hem echter ook tot ander werk in staat. Overigens prettig en werkzaam. Nat.Hist:Goede houding. Veel belangstelling en goed inzicht. Is heel flink opgeschoten. Tekenen:middelmatig, weinig resultaten. Gauw afgeleid en afleidend. Sport:Prestatie voldoende. Maakt goede vorderingen. Zeer beweeglyk, echter niet 13stig. Heeft wel belangstelling. Handenarbeid: Prettige leerling; werkt goed.

Hockeu wedstrijd op BDHC in Overveen, Zittend vlnr, Annetje von Mühlen-van Riemsdijk, , x.Minie Dyserink, mevr van Alphen (vrouw van de burgemeester van Zandvoort) mevr Rahusen-Feith , Jan van Marken, Minie de Clercq, John van Marle, achterste rij x, Tom x, x, x. de Clercq, x, Tom sr, x, Feiko Elhorst, Fietje van Marken-Cremer,Tak Bangert. Ot de Booij-Gooszen, x Olga van Marle, x, x.

Sinterklaasgedicht van mijn vader:

Zeg Tom, wil jij naar Zwitserland
Eigenlijk is 't boven onzen stand
Maar och, m'n jochie, we gunnen 't je wel
Al steken de botten haast door ons vel
Van honger en zorgen waar we 't geld zullen halen
Om Tommetje uitrusting van te betalen
Een mutsje, een dasje en nog zoo meer
Lang Leev 'deez' luxe jongeheer

Och Tommetje wil je dansen
met neefjes en rijke hansen
in een keurig pakje met dasje van zij
Och, wat is ons jochie dan blij
Wat heerlijk om 'm dat te geven
Al hebben we zelf niets meer om te leven
Maar voor ons beste ventje
Sparen we ' ons laatste centje

Al in z'n Kamertje nog zo mooi
Toch wil hij meer, die Tom de Booy
Prenten voor muur en voor de wanden
En 'n kaart van alle landen
Je wenschen worden steeds vervuld
Heb je nu nog eventjes geduld
Al hebben wij ook een leege maag

Je ouders zwoegen, dag in, dag uit
Maar hebben 't over voor hun guit

Een hockeystick, een grammofoon
een vleugel met 'n mooie toon
Een racket met ene goed klank

M'n laatste geld moet van de bank
Maar Tom zal alles krijgen
Als zullen we 't zelf afpijgen.

1937

Rapport 20 maart 1937. Tom heeft flink zyn best gedaan. Zyn onrust en bewegelykheid maken hem weleens tot een moeilyk element in de klas. Hy doet ook daar zyn best. Nederlands Heeft een matige hoeveelheid verwerkt, maar het met veel animo gedaan. Spelling lydt nog onder vluchtigheid. Netheid is zeer verbeterd. Als Tom volhoudt zal het wel gaan. Is thans nog niet geheel voldoende. Frans Tom schiet flink op; hy werkt met yver en animo regelmatig door.Duits Tom heeft de laatste tyd flink aangepakt en levert nu geregeld werk in met voldoende resultaten. Wiskunde Tom is met meetkunde goed opgeschoten en leverde aardig verzorgd werk. Ondanks zyn gejaagde manier van aanpakken begrypt hy het vak behoorlijk. Aan algebra werkte hy alleen in het begin van dit kwartaal. Aardrykskunde en geschiedenis. Over deze leerling ben ik tevreden. Begint wel eens meer dan hy voleindt. Voor beide vakken goed.Biologie. Heeft behoorlyk gewerkt. Tekenen Kan behoorlyk, maar moet rustiger werken. Sport Ruim voldoende. Doet goed zyn best. Handenarbeid. Werkt regelmatig goed.

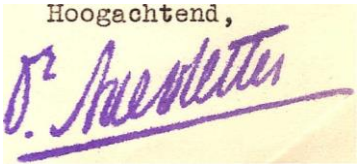

In mijn klas zit een meisje, dat ik behoorlijk gepest heb, ze heet Lily Smith. Helaas is het begin van de brief van haar moeder aan mijn Vader niet meer bewaard gebleven. Hier volgt het vervolg van de schokkende brief: "(...)gedurende de schooluren komt er meer der gesar voor, waar Lily niet tegen is opgewassen. Zij is dan ook, in die korte tijd dat zij op het Lyceum is, al enige malen thuis gekomen in een toestand een zenuwcrisis nabij. Dit heeft ook invloed op haar werk, ze is van nature zeer leergierig, maar nu begint haar interesse te verminderen, zij begint slap te worden en onverschillig, futloos. Ik wijt dit dan ook aan dat zenuwslopend gesar. Zij is pas elf jaar en dan nog zeer klein voor haar leeftijd van nature al hypernerveus. Dat Tom juist haar uitkiest als slachtoffer, pleit niet voor hem, het geeft zo'n laffe indruk. Flinker zou het staan, iemand te nemen , die beter tegen hem is opgewassen! Ik hoop dat U mij dit schrijven niet kwalijk neemt, het is mijn laatste toevlucht. Een gesprek met Dr de Vletter en mevrouw Spanjaard schijnt niet afdoende geholpen te hebben. Zoudt U mij het genoegen doen willen doen eens met Tom te praten ! Een dergelijk schrijven gaat ook naar de Heer H. J. Kessler, daar Guus en Tom de aanvoerders schijnen te zijn. Als het zo doorgaat zullen ze hun " We zullen haar van school pesten "nog bewaarheid zien. Ik wil niet dat zij in een zenuwinrichting terecht komt. Indien Tom slechtst helemaal geen notitie van haar van wil nemen, zal zij (en ik) het zeer op prijs stellen. U dank zeggende voor Uw bemiddeling verblijve ik hoogachtend, A.M.Smith geb Adam.

16 april 1937 Antwoord van mijn vader : "Geachte mevrouw Het deed mij veel verdriet dat mijn zoon Tom, mede oorzaak is van de toestand waarin uw dochtertje is gekomen en ik hoop van harte dat zij de ondervonden plagerijen zal vergeten indien zij in den vervolge met rust gelaten

wordt gelaten -het is jammer , dat ik er niets van heb geweten - van de zijde van de school heeft men ons namelijk niet ingelicht, omdat ik er anders allang werk van had gemaakt. Vanavond heb ik uw brief met Tom besproken en hij heeft mij ernstig beloofd uw dochtertje Lily geheel met rust te laten. Eerlijk ben ik er wel van geschrokken dat hij en zijn vrindjes zoo laf zij geweest om een jonger meisje zo te pesten. Ik hoop zeer dat U mij direct zult willen waarschuwen indien U klachten over Tom hoort, er moet een eind aan dergelijk gedrag koen, niet alleen voor uw kind is dit noodig, dat is het in Tom's bestwil, dat hij zoo spoedig mogelijk leert om een andere houding aan te nemen, ik heb er eerst aan gedacht om Tom naar U te laten komen om zijn excuses te maken en te beloven dat hij uw dochtertje met rust zal laten, doch ik weet niet of U dit op prijs zou stellen. Inmiddels met de vriendelijke groeten". H. Th de Booij.

Een dag later antwoord mevrouw Smith " Zeer geachte heer . Hartelijk dank voor Uw schrijven, ik ben erg blij, dat U een en ander zo vlug heeft behandeld , het zal erg prettig zijn als Tom zijn beloften nakomt, dat is voor mij meer waard dan excuses. Indien u het beter voor hem acht, zal ik hem natuurlijk gaarne ontvangen. Excuses vragen is meestal enigszins pijnlijk, als hij door zijn gedrag zijn goed wil toont, dan ben ik al meer dan tevreden. Nogmaals u mijn dank zeggende voor uw bemiddeling, verblijf ik hoogachtend." A.M. Smith geboren Adam. .

Inderdaad heb ik mijn excuses aangeboden aan mevrouw Smith. Het was niet makkelijk dat bezoek , maar zij was heel hartelijk en was erg blij dat ik mijn leven zal beteren, daarna zijn er ook geen klachten meer gekomen. Zij woont in een piepklein huisje aan de Elswoutlaan waar ik dagelijks langs fiets. Dit is helaas niet de enige keer dat ik iemand heb gepest. Waarschijnlijk in deze zelfde slechte periode. Het was ook een leerling van het Kennemer Lyceum en wel de latere beroemde pianist en componist Sas Bunge. Ik pestte hem door bijvoorbeeld hem met mijn fiets af te snijden, dit gebeurde bij de paardenstal aan het begin van de Elswoutlaan Zijn moeder kwam bij mijn ouders kwam klagen. Ik was bij dit gesprek en heb mijn excuses gegeven. Al met al een zwarte periode in mijn leven. Ik was in die tijd de kleinste jongen van het Kennemer Lyceum 1 meter 44 cm. Misschien heeft dit er mee te maken om mijn onzekerheid af te reageren. Ook mijn slechte rapporten droegen niet bepaald bij om mijn onzekerheid weg te nemen.

Sas Bunge, leerling Kennemer Lyceum, later beroemd pianist en componist.

1e klas Montessori Lyceum

Het Kennemer Lyceum organiseerde altijd schoolkampen in Lunteren. Zo ook dit jaar en mag ik mee.

Schoolkamp Lunteren. Voor de boshut. vlnr zittend Heinz Tillmans, (x) Tijs Volker. Staande Kees Haak, x, Janus van der Linden, Bredemeyer onze Aardrijkkunde leraar, Tom Guus Kessler.(Opvallend is dat ik veel kleiner ben dan mijn klasgenoten)

Paasrapport: Hooggeachte Heer,Tom heeft ook dit kwartaal door zijn grote belangstelling en snel werktempo aardige resultaten bereikt. Zijn grote moeilijkheid blijft echter nog steeds zijn gebrekkige aandachtsbepaling. Hij kan geen moment uit het oog verloren worden en stoort zichzelf en anderen veel. Wij merkten op, dat hij soms oververmoeid op school komt. Doet hij niet tè veel aan sport? Gaat dat niet wat boven zijn krachten? Wij meenden goed te doen U in het belang van den jongen dit mede te delen. Nederl. Hoewel nog weinig werd afgedaan, is er stellig verbetering te zien, vooral in de uiterlijke verzorging. De spelling blijft zwak. Duits: Tom kan beslist beter. Frans: Van Frans stonden ons geen gegevens ter beschikking. Tom kàn heel goed en werkte soms heel goed, maar over het geheel genomen te weinig. Gesch./ Aard.Toms prestaties geven reden tot tevredenheid, al zou nog beter werk geleverd kunnen worden, indien constante aandachtsbepaling en, verhoogde, netheid tot zijn werkhouding gingen behoren. Wiskunde:Tom heeft zich alleen in het laatste deel van dit trimester met Wiskunde beziggehouden. Vooral zijn Algebrasommen zijn goed verzorgd. Ook levert hij aardige Meetkunde oplossingen in, doch ziet meestal onnodig tegen een paar verbeteringen op. Natuurkunde:Tom's gehaastheid zit het doen van goede proeven in de weg. Hij kijkt daardoor langs de verschijnselen heen en zal gauw iets breken. Als de proeven niet vlug genoeg naar zijn zin gaan, verflauwt de aanvankelijke belangstelling, die niet zo diep gaat. Biologie: Wel met veel belangstelling gewerkt, maar hij heeft een gebrekkig doorzettingsvermogen. Hij beschikt over

een helder inzicht, maar is zeer ongeconcentreerd. Tekenen: Tom heeft niet getekend. Handenarbeid: Oordeel opgewijzigd. Lich.Opv: Zijn prestaties zijn ruim voldoende en zijn gedrag goed. Een pittige jongen. Hoogachtend Uw dw. Dr A. de Vletter

Vakantie zomer : Door Grootvader uitgenodigd om naar Zwitserland te komen. Met de trein van Amsterdam naar Basel alleen gereisd. Heel spannend. In het Hauptbahnhof is vooral de wachtkamer zeer indrukwekkend. Heel hoog plafond met prachtige wandschilderingen. Mijn grootvader wachtte mij op. We zijn door gereisd naar Göschenen en toen door naar Andermatt. Daar zien we militair machtsvertoon van het Zwitserse leger, wat een beetje lachwekkend overkomt. Vandaar naar Fiesch in het Rhône dal. Langs de Rhône gletsjer. Twee vergelijkende foto's laat zien hoe sterk de gletsjer sinds 1937 zijn teruggetrokken.. In een heel rustiek hotel geslapen. Ons gezelschap werd uitgebreid door mijn oom Alfred, tante Engelien en haar vriendin Sara Hulshoff. Mijn grootvader gaat niet meer mee en wacht ons op bij Goppenstein waar hij ons weer gezelschap zal houden .Hij is toch maar 70 jaar en laat deze tocht over aan de jeugd. Van Fiesch gewandeld langs prachtige Marjelen See (die al helemaal verdwenen door de terugtrekking van de gletsjer) vandaar langs de imposante Alectschgletsjer(ook hier twee vergelijkende foto's om te zien hoe indrukwekkend het smelten is van onze ijskap dankzij de milieu verontreiniging

Rhône gletsjer. Links in 1937, Rechts: 2001. Vergelijking wordt vergemakeld door de autoweg als markeringspunt te nemen

We slapen in de Concordia hut en gaan vandaar met gids naar de Lötschen Lücke en dalen dan af langs door schilderachtige Lötschenthal naar het station Goppenstein. Daar voegt Grootvader zich bij ons en lopen via de Lötschen pas naar Kandersteg waar onze prachtige bergtocht eindigt. Hoe groot de indruk voor mij deze tocht is geweest, laat zich makkelijk raden gezien mijn verder levensloop als bergklimmer.

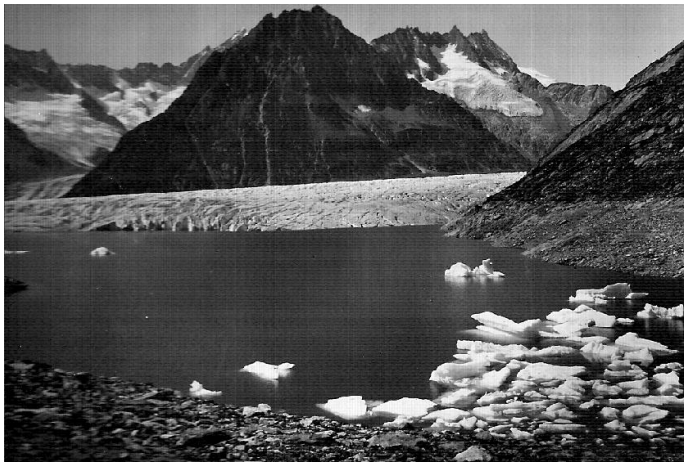

De Marjelen See. Nu geheel verdwenen

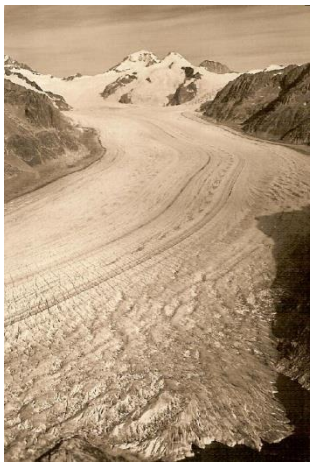

Aletschgletsjer. Links: 1937, rechts : 1999. Goed te zien hoeveel er ijs is afgesmolten sinds 1937

Rustpauze op de Aletschgletstjer Links: vlnr. Oom Alfred, Saar Hulshoff, Engelien, Gids. Rechts vlnr. Gids Saar, Engelien,Tom

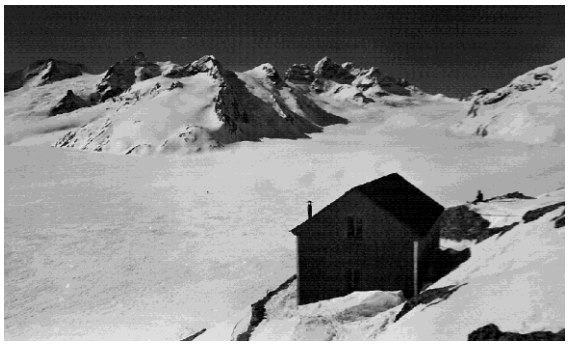

Links:Concordia hütte. Rechts: In de verte Lötschenlücke 3178 meter

Links: Op weg naar de Lötschen pas hoogte. Voorop mijn grootvader Han. Rechts: een eigenwijs jongetje

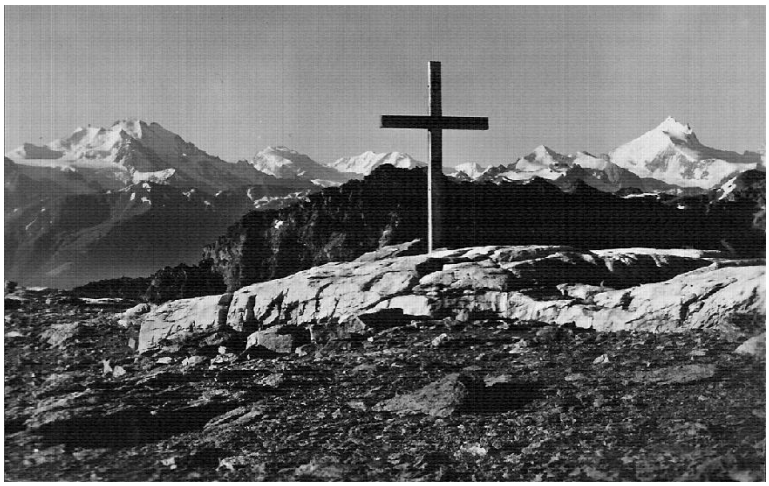

Lötschen pas hoogte 2690 meter

Begin van mijn dagboek:

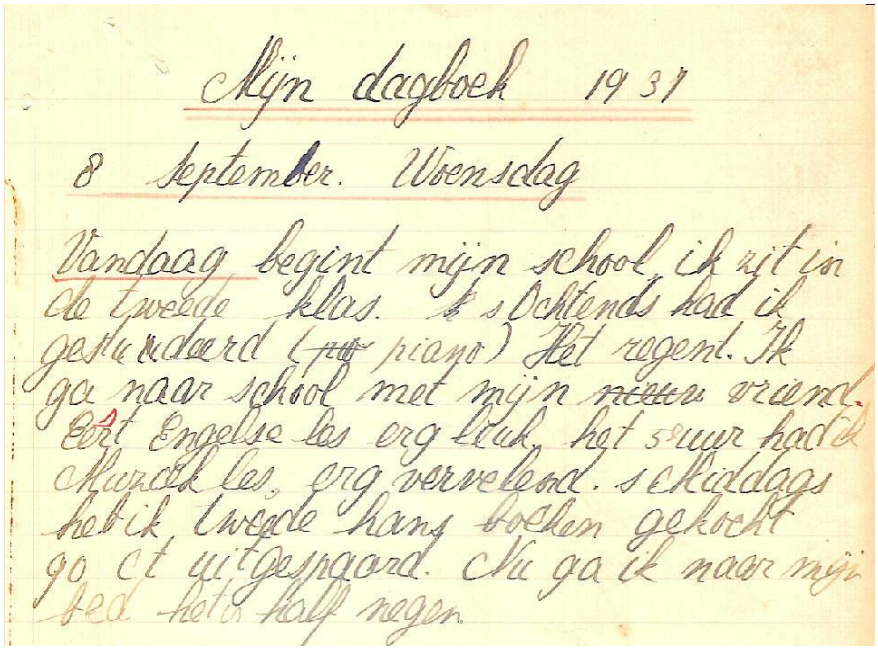

Mijn dagboek 1937

8 September. Woensdag

Vandaag begint mijn school, ik zit in de tweede klas. 's Ochtends had ik gestudeerd (piano) Het regent. Ik ga naar school met mijn vriend. Eerst Engelse les erg leuk, het 5e uur had ik muziek les, erg vervelend. 's Middags heb ik tweede hands boeken gekocht 90 ct uitgespaard. Nu ga ik naar bed het is half negen.

8 september woensdag Vandaag begint mijn school ik zit in de tweede klas. 's Ochtends had ik gestudeerd (piano). Het regent. Ik ga naar school met mijn vriend. Eerst Engelse les erg leuk, het 5e uur had ik muziek les,erg vervelend. 's Middags heb ik tweede hands boeken gekocht 90 ct uitgespaard. Nu ga ik naar bed het is half negen. **9 September donderdag.** Vandaag was het een schooldag niet veel bijzonders uitgevoerd. Franse les heel moeilijk de juf vond het dood gewoon dat wij dat konden. 's Middags piano les alleen het fietsen er naar toe was niet leuk brr wat een hondenweer weer was het . Het is vanavond erg laat geworden omdat ik zoveel huiswerk had. **10 September vrijdag**. Vandaag weet ik niet veel te schrijven. Het is allerberoerdst weer, regen, wind, storm brr!! Ik begin mijn dagboek altijd met "vandaag". Ik heb sport op school gehad het was leuk 2 uur . 1 uur heb ik getennist met Guus Kessler, wij hadden rackets van de school ,geen goede en als het regent had Meneer van Baasbank gezegd , dan moet je ophouden, maar we deden net alsof het niet regende , maar onderwijl goot het. Het 2e uur hadden wij gymnastiek. De dag verliep heel gewoon. Vanavond is mijn vriend bij me geweest we hebben een beetje gekletst. Nu ga ik naar bed. **11 september zaterdag.** Vandaag kan ik iets meer vertellen. Op school heb ik niets bijzonders gedaan Maar 's middags heb ik met Hein een hutje gerestaureerd, het zat vol

spinnen webben, morgen gaan we weer door het zal een gezellig hutje worden . Het diende vroeger als kolenhok nou lijkt het er niets op. We gaan het ook teren, dat zal een geknoei geven. Vanavond ben ik weer bij Hein geweest, we hebben samen gebokst met bokshandschoenen. Ik moest om negen uur thuis zijn en kwart over negen in bed liggen. Ik was 10 min te laat, omdat ik bij Hein een kopje thee heb gedronken en de tijd vergeten. De straf is, dat ik morgenavond om half acht in mijn bed moet liggen, ik vind deze straf een beetje streng, maar misschien is het toch wel goed. Nu ga ik slapen. **12 september zonda**g. Vandaag heb ik een leuke dag gehad. We zijn doorgegaan met het hutje. Ik zat onder de teer, het leek net alsof ik zelf zou verrotten. We hadden twee soorten, voor binnen de lichte, voor buiten de donkere, we hadden geen lichte meer toen we twee wanden niet geteerd waren, zaten we in de rats. Het is altijd vervelend om een werk half af te hebben, we gingen kijken of er soms bij meneer Boom (de buurman van mijn vriend) we zochten en zochten een eindelijk tot we een benzine blikje open maakten zagen we de lichte teer precies wat we nodig hadden. Ik mout nou ophouden, want ik moest eigenlijk om half acht in mijn bed liggen, maar nu het is al half negen. Morgen moeten we weer naar school. **Maandag 13 september** Vandaag is het een schooldag Vanochtend heb ik me verslapen want mijn klok stond stil hetgeen erg vervelend was. Ik moest nog huiswerk maken en wat studeren, ik kon net mijn huiswerk klaar krijgen. 's Middags tussen de koffie heb ik nog gestudeerd. Ik heb met mijn buks erge lol gehad eerst zat er niets in, toen heb ik er een stukje aardappel ingedaan had, Elsbeth wist niet dat ik dat gedaan had en zei schiet maar er zit toch niets in en ik schoot op haar benen. Ze schrok zich een rotje .Nou hou ik op. Foei Tom dat ik niet heb bijgehouden **Maandag 1 november**. Vandaag ben ik weer een nieuwe leven begonnen, want ik ben een tijd niet op tijd gekomen en niet goed gewerkt op school en thuis niet mee geholpen enz., maar hier is nu een streep door ik zal trachten beter mijn best te doen. Op school heb ik vandaag goed gewerkt eerst een franse proef was erg moeilijk toen heb ik Duits en Frans gewerkt .Tussen de koffie heb ik piano les gehad, meneer was erg tevreden het ging ook leuk, ik heb een mooi stuk van Bach, heerlijk 's middags heb ik niet veel bijzonders gehad, we hadden het 7e uur sport, we hebben gezwommen. Nu ga ik naar bed. **Dinsdag 2 nov.** Vandaag is er niet veel gebeurd. Tussen de koffie ben ik naar de Cineac gegaan het was erg leuk, ik zag ook de voetbalmatch Holland Frankrijk, ik ben bijna te laat op school gekomen, want toen ik net zat ging de bel met een hoogrode kleur van het harde fietsen. Na schooltijd ben ik naar huis gegaan en heb mijn huiswerk gemaakt. Vandaag heb ik goed gewerkt en goed gedragen, het gaat al vooruit. Hup Tom. **Woensdag 3 nov.** Vandaar heb ik een leuke dag gehad ;'s Ochtends ben ik met de goede been uit bed gestapt ik gooide eerst mijn raam wagen wijde open en deed in mijn nakie ochtendgymnastiek toen aangekleed en een fikse wandeling gemaakt, erg gezond dit grapje ga ik elke morgen doen. Op school is niks gebeurd. 's Middags heb ik leuk gehockeyd. Donderdag 4 nov. Vandaag is het altijd een drukke dag tussen de middag pianoles en na 3.10 bijbelles. s' Avonds heb ik met vader een schaakspel gedaan maar niet van het begin, maar de stand zoals met de revanche wedstrijd Euwe-Aljechin uit de radio. Euwe was voor en ik was Euwe en toch heeft vader het nog kunnen winnen, Aljechin verloor door een paar blunders van mij.

Kerstverslag van het Kennemer Lyceum **4 december 1937**
Algemene opmerkingen: Tom heeft ons in het eerste gedeelte van dit kwartaal zeer teleurgesteld. Hij heeft weinig gedaan, was lastig en erg vrij, op het brutale af. De laatste tijd is hierin verbetering gekomen en bij sommige vakken blijkt dit reeds. Hij moet veel serieuser en harder gaan werken, critisch zijn op zijn werk en zich de tijd gunnen om behoorlijk na te denken. Nederlands: Hij zal alle zeilen moeten bijzetten, vooral de spelling is zeer slecht. Frans: Tom heeft het te licht opgenomen, zijn werk draagt het stempel van haastigheid en oppervlakkigheid. Hij kan meer en beter. Duits: Vooral de laatste tijd komt er meer en beter werk uit zijn handen. Hij maakt nu behoorlijke vorderingen. Engels: Is ijverig en heeft veel en goed werk ingeleverd. Geschiedenis: In de laatste tijd krijgen wij een gunstige indruk. Volhouden! Aardrijkskunde: Langzamerhand geeft Tom wat meer reden tot tevredenheid. Vlug zich de stof: eigen maken

wreekt zich voortdurend wanneer hij er op voortbouwen moet. Volhouden Tom en naar onze raadgeving luisteren! Wiskunde: Zijn belangstelling is over het geheel genomen niet groot. Algebra onvoldoende gewerkt, Meetkunde kan zeker ook veel beter. Het is jammer voor een jongen, die verstand genoeg heeft, dat hij na de Kerstvacantie geen Natuurkunde mee zou kunnen doen, omdat hij met Meetkunde niet genoeg opgeschoten is. Biologie: Heeft enige keren gewerkt, maar geeft het veel te gauw op. Tekenen: Zou veel beter kunnen; is te speels en te weinig zelfstandig. Sport: Ruim voldoende. Zijn gedrag is na een minder goed begin de laatste tijd veel verbeterd. Handenarbeid: Zijn gedrag is zeer onvoldoende. Kan zeer behoorlijk werken. Namens de leerkrachten van de Montessori afdeling .Namens de leerkrachten van de Montessori-afdeling, Hoogachtend, Uw dw Dr A.de Vletter

1938

Dagboek Vrijdag 7 jan. Ik heb nog een paar dagen vacantie, we beginnen de 11 jan dus dinsdag .'s Ochtends heb ik om 9 uur ontbeten en toen moest ik Maria bezig houden en naar bed brengen. Ik heb eerst en spelletje gedaan en daarna gestapt naar het dorp 20 minuten lopen en in Franken wat lekkers gekocht en naar huis gelopen in en plasbui. En toen heb ik Maria naar bed gebracht en wat voorgelezen. Ik ging in mijn kamer wat zitten lezen en plotseling werd op de deur gebonsd en Hein (mijn vriend) kwam binnen en vroeg of ik soms mee ging naar de Cineac, Ik zei natuurlijk "Graag". We spraken af dat hij me om 3 uur zou afhalen. In de Cineac kregen we een leuke film en nieuws .'s-Avonds gingen Hein en ik per taxi naar dansles want het goot van de regen. Het was erg leuk**.** Ik heb met een meisje gedanst wat er letterlijk niets van kon. Na de dansles zijn we naar Fluks gegaan en wat gegeten met nog een paar andere vrienden. Teruggaand moesten wij met de tram en naar de Tempeliersstraat en daar aangekomen ging er net voor onze neuzen een tram weg. Die was dus fietse!! We hebben in een wachthuisje 20 minuten gewacht. Hein had een knipkaart maar wist niet of op deze nog 2 opzaten en ik had geen genoeg geld om het te betalen. We stapten een beetje zenuwachtig in de tram. We gaan tegenover een meisje zitten met en mieters gezicht en in een woord ik was er straal, verliefd op en Hein ook. Het was een knap kind. Ik kwam 10 mij te laat thuis door die tram En zo stapte ik in bed met een prettig gevoel , ik weet niet waarom. **Zaterdag 8 januari** .'s Ochtends heb ik met Maria gewandeld, ze heeft een dubbeltje van vader gekregen en heeft er een rolletje pepermunt voor gekocht. Ik ging naar Hein , daar aangekomen zei Hein ik ga vandaag naar de stad en zouden 's middags naar de stad gaan. Toen hebben we een spelletje biljart gedaan en toen koffie gedronken. 's-Middags in stad geweest wel leuk. 's Avonds spelletje gedaan Monopolie. **Zondag 9 januari** vergeten bij te schrijven. Niet veel bijzonders gebeurd. s' Ochtends gewerkt. Tussen de koffie piano les, leuke les. s' Middags in het begin mijn kamer opgeruimd en verder met Hein monopolie gespeeld. Morgen school! **Dinsdag 11 jan.** Mijn eerste schooldag in het jaar 1937. Het was leuk en goed gewerkt. Ik ben verhuisd naast een vriend en ook dicht bij een heel aardig meisje, de aardigste van de klas. Verder niet veel bijzonders te vertellen. **Woensdag 12 jan.** Toen ik 's-ochtends naar school ging goot het in letterlijke zin des woords. Ik ben in een plas gevallen met mijn tas er zijn heleboel schriften en boeken nat geworden en een paar boeken en schriften naar de maan. s' middags thuis hard gewerkt en Elsbeth gepest. s'-Avonds monopolie gedaan en naar bed. **Donderdag 13 jan** Vermoeiende dag. 's-Ochtends gewoon school tussen de middag pianoles toen weer school en daarna naar Bijbelles bij Backer en s' avonds veel huiswerk en Engelse les van Brotherhood. Het heeft de hele dag niet anders gedaan dan gegoten en plensen is beter uitgedrukt brr wat een weer, dit spreekwoord wat ik nou opschrijf is erg toepasselijk op deze drukken dag "na gedane arbeid is het goed rusten". **Zondag 16 jan.** Leuke dag gehad s Ochtends in de tuin gescharreld en huiswerk gemaakt en s'middags naar mijn eerste concert geweest van H.O.V. Het was erg mooi vooral de solist Jaap Emmer. Die had een viool die hij zelf gemaakt had. Hij speelde met het orkest en vioolconcert van Mendelssohn. Na de pauze speelde het orkest een symfonie van Schubert. In het begin hoorde ik niet de muziek omdat ik afgeleid werd door alle instrumenten die speelden de bassen, de violen, paukens, bazuinen en de dirigent

was ook zo'n grappig gezicht, ik dacht dat zijn dirigeerstokje zo dik was als een stokje van een goochelaar het is net zo dun als een rietje. Nou ga ik lekker slapen. Hele tijd niet bijhouden ik begin weer. **Maandag 24 jan.** Vandaag is de baby nog niet geboren (het Prinsenkind) ik juist zo gehoopt. s' Ochtends gestudeerd en toen naar school daar geen bijzonder gehad. Tussen de koffie pianoles en toen weer naar school 's-Avonds huiswerk gemaakt en nu naar bed. **Dinsdag 25 jan**. Niets bijzonders gebeurd alleen s-avonds noorderlicht gezien het was prachtig soms was het weer rood en dan witte strepen erdoor.
Woensdag 26 jan. Ook niet bijzonders gebeurd, alleen s' middags gepingpongd met Backer, Janus en Guus we oefenden voor de Ping Pong wedstrijd. s' Avonds huiswerk gemaakt en nu naar bed. **Zaterdag 29 jan** Vandaag was het een fijne dag Mijn eerste bal van Martin. s' Ochtends had ik het 4e uur aardrijkskunde erg moeilijk, maar net voldoende gemaakt Dat is de hoofdzaak. s' Middags heb ik geslapen en voor het bal verkleed. Ik ging het concertgebouw binnen, ik zag allemaal mooie meisjes, ik had een korte broek aan mijn vrienden hadden allen lange broeken aan, ik was de enigste maar later merkte ik het niet meer.

BEWIJS VAN TOEGANG

VOOR Den Heer F. de Boer

tot bijwoning ~~van het~~ Bal, op

Zaterdag 29 Januari 1938

Grote Zaal en Bijzalen Gemeentelijk Concertgebouw. Aanvang 8 uur. - Einde 3 uur.

STRIKT PERSOONLIJK

N.V. DANS-ACADEMIE
J. G. MARTIN & ZONEN

Toegangsprijs f 1.50 + sted. belasting = f 1.80

Academie J.G. Martin & Zonen in de Schaghelstraat was vermaard in de gehele regio en trok vooral jeugd van gegoede komaf. Later kwam er ook een filiaal in Amsterdam.

Ik zag meteen de meisjes waarmee we afgesproken hadden en ging aan een tafeltje zitten het was tjokvol. Er waren twee bands de Grashoppers en de Melody Makers .In het begin keek ik er aldoor naar. Toen pas ben ik begonnen te dansen. Met Guusje ging het fijn, het was alleen propvol . Het werd een fijne avond en om één uur lag ik in mijn bed met de gedachte aan mijn eerste bal! **Zondag 30 jan**. 's Ochtends word ik om half tien wakker ik voelde me kiplekker na die avond !? Ik ging naar Hein en zijn we gaan pingpongen en dachten om twee meisjes te vragen voor te komen pingpongen, het waren Edith de Kadt en Ineke Schmid , we hebben nog een beetje gedanst met de grammofoon. Verder niets bijzonders. Maf ze !!
Maandag 31 januari. Vandaag is het een historische dag. Een prinsesje is geboren! Ik begin met mijn leuke dag te vertellen. Eerst ging ik 's ochtends naar school, het eerste uur was om, het tweede is het gebeurt, ik was aan Duits bezig ik kon niet goed werken, ik voelde het zo'n beetje. Plotseling hoorde ik klassen schreeuwen, ik hoorde sirenes, klokken luiden, toen rende ik naar buiten pakte mijn fiets en ging naar huis toe, daaraan gekomen stond moeder en zei dat ik gauw mee moest gaan taartjes eten bij de Vries; het was heel erg lekker ! toen heb ik het huis van voren versierd met takken en oranjevlaggen. Verder heb ik mijn koffer gepakt en naar Amsterdam gegaan om bij Maarten de feestdagen door te brengen. Toen ik daar aankwam gingen we naar de Cineac wat reuze leuk was. De stad was tjokvol.

Prinses Beatrix, geboren 31 januari 1938 Soestdijk

. s' Avonds zijn Maarten, het dienstmeisje en met zijn vriend en ik naar de stad gegaan. Eerst zijn we naar restaurant Heck gegaan, daar was een Hongaars strijkje, en ik heb een glas kwast gedronken. Toen zijn we de verder avond door de stad gehost. Ik heb wat heel grappigs gezien en dat was er kwam weer een hele stoet jongens en meisjes aanhossen en er was ook een meisje wat er naar keek en van die hossende jongens maakte en buiging voor haar (ze kreeg en kleur als vuur) en ze ging ook mee hossen, toen zijn we weer naar huis gegaan, we lagen om kwart voor twaalf in bed, ik sliep gauw in!. **Dinsdag 1 februari** De Nationale Feestdag 's Ochtends werd ik om half acht al wakker. Verder heb ik s' ochtends nog wat met het pistool van Maarten op de ruiten van de buren geschoten dat ging leuk!! 's Middags zijn we naar de bios gegaan een prachtfilm Elephant boy.

De film Elephant Boy

's Avonds ben ik naar huis gegaan en toen naar mijn bed. **Woensdag 2 febr.** Weer een schooldag het 4e uur zei de juff. in Engels dat ik vrijdag om 4 uur moet terug komen omdat ik lachte, de school gaat om 3.10 uit en dan moest ik 50 minuten wachten nou o toen heb ik net zo lang gebedeld tot ik om 3.10 mocht terugkomen dat wijf is zou gauw om te praten. s' Middags heb ik een wedstrijd gespeeld een herendubbel met pingpongen verloren! mijn partner was slecht jammer ! daarna ben ik naar Til gegaan daar heb ik leuk met Janus gepingpongd. Nou ga ik weer naar bed als gewoonlijk. **Donderdag 3 feb.** Een drukke dag. s' Ochtends Ges., les verliep vlot, wiskunde les ook goed, tussen de middag pianoles. Franse les ging niet zo goed maar Nederl. weer wel. Nu ga ik maffen het is kwart over acht. **Maandag 6 febr.** Vandaag is het de dag waarop ik van Moeder en Vader met het alarm pistooltje mag schieten. Het komt voornamelijk door moeder die heeft het gevraagd aan Vader. Tussen de middag heb ik een erge leuke pianoles gehad , het ging goed. Verder niets bijzonders gebeurd alleen prachtig weer. **Dinsdag 7 feb.** Niets gebeurd. **Woensdag 8 febr.** Vandaag had ik twee proeven een Duitse en een Engelse, ik

heb ze allebei vrij goed gemaakt, s'Middags gepingpongd tegen Janus heb ik gewonnen en de tweede ronde tegen Jan Lap (18 jaar) verloren. s'Avonds veel huiswerk 3 uur Natuurkunde, Engels Ges., Frans.

24 februari onderzocht door de Nederlandsche Stichting voor Psychotechniek in Utrecht. Het is een charmant en innemend karakter; het maatschappelijk contact is eer en tintelend, levendig geeft hij op alles een antwoord heeft voor ieder een praatje. Hij neemt met een unverfrohren optimisme en categorieën de omgeving over, en voelt a.h.w. onmiddellijk aan, waarmee hij de buitenwereld kan plezieren. Dit is echter tegelijkertijd een groot gevaar voor hem. Hij is door deze nagenoeg onweerstaanbare houding uitermate verwend en al te zeer over het paard getild. Zijn succes heeft hem bedorven en bederft hem nog voortdurend. Voor hem is weinig noodzaak zich in te spannen, niet alleen is iedereen spoedig door zijn gezelschap getroffen, maar ook heeft hij een zeer vlug en vlot overzicht wat de situatie betreft, de intelligentie is zeer scherp, maar van nature reeds weinig diep. Het werken gaat dan ook met veel vertoon van(afwezige) ijver gepaard. Wezenlijk inspannen doet hij zich niet, van echte belangstelling van het werk om-het-werk is weinig sprake. Het persoonlijk contact interesseert hem, echter ook voor zover het succes brengt, effect heeft. Hij kiest vrijwel altijd en overal de weg van de minste weerstand, d.i. die van eigen succes, is in werkelijkheid lui en tamelijk eigenwijs. Niets is hem meer vreemd of onbekend , aan "aha" komt hij niet meer toe. Het zal heel moeilijk zijn in de goede richting voort te helpen, aangezien hij inderdaad een alleraardigste jongen is, die alle gestrengheid vrijwel weet te ontwapenen. Het zal echter zijn behoud zijn, wanneer men hem zijn "goedkope" succes niet gunt, hem dwingt tot ernst en diepte, geen genoegen neemt met oppervlakkige schijn van werken,. hij moet ervaren, dat uiteindelijk succes ligt in degelijke arbeid en flinke inspanning.. Zeer streng aanpakken zal daartoe nodig zijn Het doorlopen van de school zal hij zeker moeite hebben . Het is echter wel gewenst dat hij de H.B.S."doorploetert". Opgemaakt **3 maart 1938**

Vergeten ! Foei! **Maandag 28 febr.** Vandaag begin ik weer met frissche moed, met wassen, gymnastiek, goed studeren , werken enz. Goed gewerkt, s' ochtends en tussen de middag pianoles het was erg leuk ! het ging goed. Ik heb er plezier in !! s' Middags niet veel bijzonders gebeurd. Vanavond zijn de plannen voor de zomervakantie besproken en deze waren, de 15 juli tot en met 1 aug naar Zwitserland met Grootmoeder van moeders kant, dan gaan we een huisje op Terschelling huren en daar van de 3 tot de 31 aug. zitten. Misschien ga ik ook nog met moeder naar Ommen de 1 tot en met de 10. **Dinsdag 1 maart.** Ik heb vandaag mijn maandgeld ontvangen. 's Ochtends hard gewerkt. Tussen de middag naar de Cineac erg leuk !! Bijna te laat op school gekomen. s' Middags Natuurkunde en handenarbeid. Ik had mijn schrift vergeten met Duitse proef die we morgen hebben. s' Avonds naar de Bonte Dinsdag avondtrein, het was erg grappig en een luizig nummer van Hans Mossel gehoord: "The snake Charmes" miters. Nu naar bed. **Woensdag 2 maart** ;'s Ochtends vrij kwart over zeven toen ik wakker was, komt Elsbeth binnen zegt dat de konijnen uit het hok zijn en het deurtje staat open. Ik kleed me vlug mogelijk aan en ik ga naar buiten om ze te pakken met mijn alarmpistool om ze schrik aan te jagen. Elsbeth had haar konijn al gepakt, nu moest ik de mijne nog hebben. Toen ik de hele tuin had doorgezocht vond ik niets. Toen kwam ik op het idee om in het houthok te kijken of hij daar soms in zat, ik zag niets maar ik hoorde wat krabben, nou hij moest er natuurlijk zitten, ik wacht ervoor maar er komt geen springertje uit (zo heet mijn konijn) ik legde er een kool voor in de hoop dat hij honger had en er van zou knabbelen maar geen konijn . Ik ga dus naar school. Toen hadden we een Duitse proef , ik heb er wel wat van terecht gebracht. Verder op school niets bijzonders gebeurd. s' Middags is Heinz met me mee gegaan naar zijn huis, daar hebben we gepingpongd net zoals tennissen en geijshockeyd. Het was erg leuk. Toen ik te laat thuis gekomen was zei Elsbeth tegen me dat ze mijn konijntje heeft gepakt. s' Avonds huiswerken naar bed. **Donderdag 3 maart** Niet veel bijzonder gebeurd, maar toch wat droevigs. s' Ochtends naar school en gewerkt en tussen de middag pianoles gehad. s' Middags proef van woorden 1 fout in

gemaakt. Na school heb ik Bijbelse les gehad vervelend. Toen ik thuis kwam zei Elsbeth tegen me dat Maria de konijntjes er uit had gehaald het klinkt een beetje gek maar het is zo en haar konijntje had ze weer terug maar de mijne is al de hele dag spoorloos verdwenen, het zal wel door het gaas zijn gegaan en op straat zijn gegaan of ik weet niet waar, maar ik weet wel dat het weg is Ik ben erg boos tegen Maria opgetreden (ze is 4 jaar) maar 't maakte niet de minste indruk op haar, 't is een duivel. Na ga ik naar bed **Maandag 14 maart** s' Ochtends gestudeerd en toen en proefje op school. Er waren 7 kinderen ziek. Tussen middag pianoles, ik heb het baby'tje van hem gezien het zag er zo gezond uit, hij was gelukkig met zijn dochter Hanna Carla. 's Middags naar Thijsses hof. Thuis heb ik 500 keer achter elkaar tegen het muurtje geslagen en toen 2 stronken uit de grond gerooid, ik was toen wel een beetje moe. Vanavond is het een prachtige maannacht. **Donderdag 15 maart.** s' Ochtends niets bijzonders op school gebeurd. s 'Middags ook niet maar s' Avonds heb ik wat leuks meegemaakt, ik heb van 7.50- 8.00 Colijn gehoord en toen daarna Seiss Inquart en Hitler en daarna nog Prins Bernhard, wat heeft Hitler een stem.

Rapport **24 maart 1938**. Algemene opmerkingen: Er is sinds het vorig kwartaal een goede verbetering in Tom's werkhouding te constateren. Hij heeft beter en vooral regelmatiger en meer gewerkt dan voorheen. Nu komt nog steeds dringend de eis naar voren, dat het werk degelijker wordt, netter en beter doordacht. Als Tom wat dieper in de stof doordrong, in plaats van er zich vaak met een "Jantje van Leiden" af te maken, dan kon hij tot de beste leerlingen behoren. De leraren zijn overeengekomen om nog meer dan voorheen bij Tom hierop aan te dringen, opdat wij hem ook deze moeilykheid helpen te overwinnen. Nederlands:Tom heeft wel gewerkt. Maar de spelling en grammatica blijven heel slecht. Frans: Tom heeft bijna uitsluitend Nederl-Frans gewerkt en een behoorlijke hoeveelheid afgeleverd. Zijn oppervlakkigheid en nonchalance remmen de resultaten nog. Het huiswerk is meestal goed. Duits: Hij werkt voldoende. De resultaten zijn nog onbevredigend. Hij moet nog iets dieper in de stof doordringen. Engels: Hij is zeer goed opgeschoten. Over het geheel zeer bevredigend. Hij toont belangstelling. Geschiedenis: De leraar is maar matig over zijn werken tevreden. Aardrijkskunde: Hoewel netheid van het werk voor Tom nog een zware eis, is de qualiteit van het .Aardr. werk overigens aanzienlijk beter dan voor Kerstmis. Hij werkt ook minder onregelmatig. Wiskunde: In de laatste tijd gaat het iets beter met Tom's Meetkunde, hoewel de bewijzen nog nauwkeuriger kunnen. Algebra, dat vrijwel bleef liggen, moet hij weer flink aanpakken. Biologie: hij heeft weinig praktisch gewerkt. De leraar verwacht hem nu weer eens geregeld op de les. Tekenen: hij komt zelden. Sport : Hij blijft een goede leerling. Hij kon zich wel wat beter leren beheersen. Hand.arb: Onveranderd. Namens de leerkrachten van de Montessori school. Hoogachtend uw dw Dr A.de Vletter

Schoolkamp Lunteren **Pasen 30 maart1938**

Schoolkamp Lunteren

Voorjaar 1938. Tocht met Maarten von Balluseck en zijn ouders naar de Ardennen. Van deze voettocht heb ik een verslag gemaakt: Eindelijk was het uur van vertrek aangebroken, ik had er erg naar verlangd. Het was 9.12 toen ik in de trein naar Amsterdam stapte om daar met tante Jackey en oom Koos en Maarten met de auto naar de Ardennen te rijden. Ongeveer 10.15 kwam ik bij hen aan en om 12.14 zijn we met de auto vertrokken, het weer was druilerig en het motregende en het was nog koud ook. De reis verliep vlot. We moesten de jachthond van hun (die heette "Tref") hij moest bij een jachtopziener blijven om afgericht et worden. We brachten hem naar Nijmegen toe waar de jachtopziener woonde. Toen zijn we doorgereden over Limburg naar de grens. Prachtig land is Limburg de boomgaarden stonden in bloei. Intussen was de regen opgehouden en het weer werd zachter maar nog erg bewolkt. We laden benzine want in Holland is de benzine 14 cent en in België 18 cent per liter, daar was de grens, het viel erg tegen er was geen Douane beambte te zien. Om Koos ging er uit om zijpapieren te laten tekenen, toen kwam de Belgische douane beambte om te vragen of we nog iets hadden aan te geven, toen zeiden we allen "Niets". Maarten en ik hadden ieder nog een alarm pistool in onze zak, dat mag je eigenlijk niet over de grens meenemen. We reden in België, het was grappig om te zien het verschil tussen Holland en België, de menschen zien er zo goor en ongewassen uit. In Holland is dat anders. De straten zien ook viezer.

Over Luik gingen we naar **Durbuy** waar we zouden overnachten. Het was 7 uur toen we daar aankwamen. De reis had dus 7 à 8 uur geduurd. Het eten had lekker gesmaakt, we moesten meteen naar bed. Voor we naar bed gingen hebben Maarten en ik nog een Russische biljart

gedaan het kostte 1 fr (6 cent). Toen naar bed. Het bed was heerlijk verend. Dit was de eerste dag van de tocht. Ik sliep gauw in. Ik werd om half acht wakker we zouden vandaag naar **Hotton** lopen. Na het ontbijt maakten we ons klaar voor de tocht. Het weer was gunstig en kwam zo nu en dan een zonnetje door. We moesten de paaltjes volgen waarop "Sentier de l' Ourthe"stond. Na een uur gelopen te hebben, moesten we een trap van 150 treden op en zagen Barvaux liggen. We wandelden naar Erezée, het was niet zo'n leuke tocht, vrij saai! In **Erezée** hebben we gegeten heerlijk forelletjes, die een uur geleden gevangen waren. Hier was ook een Russisch biljart, waar Maarten en ik gek op zijn, ditmaal hebben we het weer gedaan, ik had het gewonnen met 3000-1000. We wandelden naar Hotton, het was in het begin nog al leuk, toen kregen we een eindeloze weg voor ons, daar was een prachtig uitzicht over Hotton en de Ourthe we zaten op een rotspunt en hier heb ik twee kiekjes genomen.

Fraai uitzicht over de rivier de l'Ourthe Maarten , oom Koos en tante Jackey (Foto album Maarten von Balluseck)e

Toen zijn we naar beneden gegaan om in Hotton de tram naar **Laroche** te nemen om daar te overnachten. We kwamen bij de tram halte en we waren nog geen twee minuten of hij kwam er aan. We hoorden later dat er 3 keer per dag één ging wat een geluk. Het was een stinkende tram, ik was blij toen ik er uit was. Nou nog een behoorlijk hotel zoeken. We zagen boven opeen heuvel een mooi hotel liggen, het heette "du Chalet".

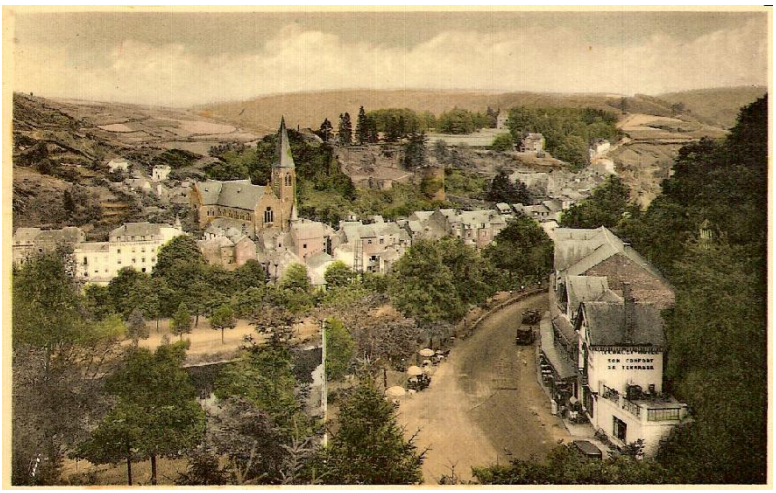

Dorpje Laroche , op voorgrond ons hotel Le Chalet anno 1937 (in 2006 heb ik deze foto toegestuurd gekregen van de eigenaar van het hotel wat er nog steeds staat en van zijn ouders waren toen wij daar logeerden)

In het dorp vroeg tante Jackey of het een goed hotel was, ze zeiden van ja ! Daar aangekomen hadden we een prachtig uitzicht over Laroche een schitterend dorpje was het. De mensen waren al aan het eten toen we daar binnen gingen . Onze kamers werden aangewezen, het waren nette en leuke kamers maar er was maar een twee persoonsbed wat niet zo leuk is. Ik knapte me wat op. Ik ging naar beneden, het was er erg gezellig. Toen we net klaar waren met het lekkere eten en nog een beetje praten ging het licht in het hele hotel uit, we zaten in het stikdonker .Meteen kwamen de kelners met een kaars op een fles aandragen. Na een kwartier was het licht weer gemaakt. Maarten en ik gingen naar bed, er was geen biljart, jammer maar men kan ook niet alles hebben. Toen we in bed lagen kwam tante Jackey nog boven ons toe te stoppen, het was een beetje nauw met ons tweeën, verder was het een lekker bed. Ik werd deze nacht 4 keer wakker, deze nacht had ik niet zo fijn gemaft. Ik stuitte steeds op de harde ellebogen van Maarten. Om 7 uur werd ik wakker door een klokgelui het was enig, want de zon straalde en er was geen wolkje te zien. Heerlijk vooruitzicht!. Na het ontbijt ben ik door het dorp gaan wandelen en ik wou een filmpje hebben, maar ik durfde niet in de winkel om het in het frans te vragen. Toen ik bij het hotel terugkwam moesten we opbreken. We moesten nog wat inkopen doen, ik kocht een filmpje en een stok met een plak (een zilverplaatje) mijn andere stok heb ik aan een jongetje gegeven. De tocht was zo besproken we zouden naar **Nadrin** toegaan en dan met de bus naar **Houfalize** .We liepen dus naar Nadrin, we kwamen op een rotsblok waar men zo'n een mooi uitzicht had.

Een rustpauze na een lange wandeling

Het was er prachtig. Ik heb toen een nieuw filmpje in mijn toestel gezet. We gingen door een bos en stegen aanmerkelijk en in een bosje lag een oud Katholiek kapelletje, ik ben er even in geweest, het was erg leuk ingericht. Het plafond van blauw en gouden sterren Na een 1 1/2 uur gelopen te hebben gingen we wat zitten in een naaldbos. Ik heb met genoegen een sinaasappel en een appel op gegeten. Toen we nog een uur gelopen hadden kwamen we op een erg steil weggetje. Tante Jackey vond het niet leuk zo steil. Je hield je maar vast aan een boom. We zagen voor ons liggen een dorpje en toen we verder kwamen zagen we de Ourthe, het was een schitterend gezicht, er lag een brug over (zie kiekje).

De rivier de l'Ourthe tussen La Roche-en Ardenne en Nadrin

De zon scheen uit alle macht, het was zo heerlijk! Je zag hier en daar een forellenvisser. In het dorpje hebben we 4 stukken chocola gekocht en we kwamen op een weelderige plekje, waar een beekje kabbelde en waaruit we hebben gedronken, het water heeft een sterke ijzersmaak. We kwamen in een dal, dat precies leek op een dal in de Rocky Mountains. Ik zal het proberen te beschrijven. De l'Ourthe stroomt in het midden en naast de rivier lag een weiland meer lang dan breed en meteen na het weiland kwam er de helling...Hier eindigt mijn verhaal helaas.

Jeugdelftal BMHC uitgekomen op de Nederlandse jeugdkampioenschap v.l.nr eerste rij Tom Aberson, Pietje Swens, Ronnie Huyser, Manus. 2 rij Tijs Volker. Tom de Booij, Henk Bouwman. Achterste rij Richard R husen, Cohen, Bob van Waveren, Bertie Dekker

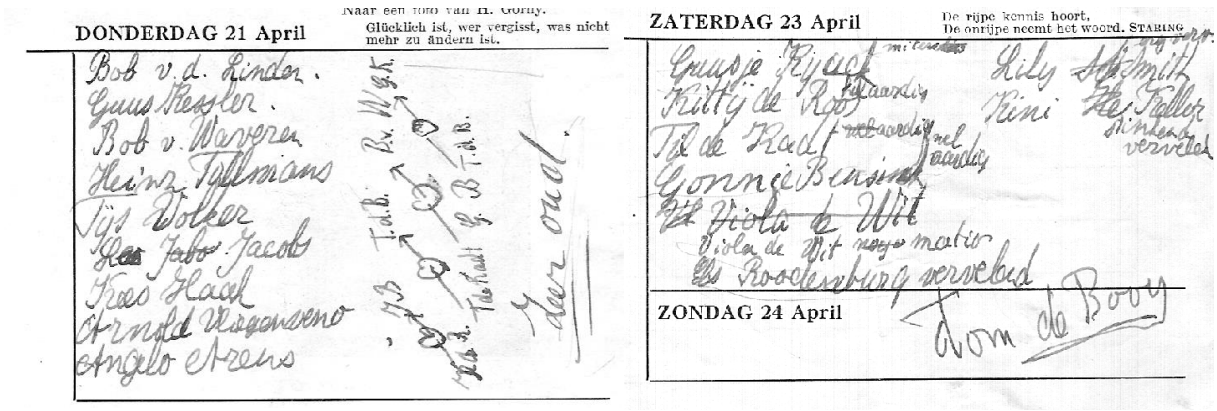

DONDERDAG 21 April

Glücklich ist, wer vergisst, was nicht mehr zu ändern ist.

Bob v.d. Linden.
Guus Hessler.
Bob v. Waveren
Heinz Tellmans
Tijs Volker
Jabo Jacobs
Kees Haak
Arnold Vergeuseno
Angelo Arens

ZATERDAG 23 April

De rijpe kennis hoort,
De onrijpe neemt het woord. STARING

Guusje Rijnof
Kitty de Roos
Tit de Raaf
Gonnie Bensing
Viola de Wit
Viola de Wit nieuwe matrix
Rini Keller
Lily Schmitt
Rini Keller sinkend verveld
Roodenburg verveld

ZONDAG 24 April

Tom de Booij

Tijs Volker, Kees Haak heb ik ook meegemaakt in de 6e klas lagere school in Haarlem.
Rini Keller als Viola de Wit heb ik meegemaakt in de lagere school Haarlem

Dinsdag 10 mei. Heb ik een leuke dag gehad s' Ochtends kon ik niet uit mijn bed komen omdat ik een leuk Engels boek aan het lezen was. Op school ging het leuk. Tussen de middag naar huis gegaan, mooi weer was het Rina heeft ons lekkertjes getrakteerd voor haar zilveren bruiloftsfeest. Na schooltijd heb ik het werk voor overmorgen al gemaakt om morgen avond als weer moe ben van tennissen geen werk te hebben. Het is al kwart voor negen. Ik heb zo wat 4 uur gewerkt. Altijd maar doorwerken Tom. **Woensdag 11 mei.** Leuk op school gehad gevraagd om 's middags bij Kitty de Roos te komen tennissen. Het was erg leuk mieters gespeeld. **Donderdag 12 mei** Doopplechtigheid. Op school niets veel bijzonders. Een rotstreek van den "rooien "baas dat hij ons geen vrij heeft gegeven de andere scholen hadden wel een uurtje vrij om er naar te luisteren. Tussen de middags erg leuke pianoles gehad. Een sonate van Beethoven opgekregen. s'-Avonds heb ik de heruitzending van de Doop van Prinses Beatrix gehoord. Nu naar bed.

Klas Montessori Lyceum. Voorste rij: vlnr Kini Keller, Til de Kadt, 2e rij Heinz Tillmans, Hein Waller, Tom de Booij, Joost Kleeblad, derde rij Janus van der Linden, Bob van Waveren ,Arnold Vigeveno, Kees Haak, Tijs Volker , achterste rij Gonnie Bensink, Kitty de Roos, Guus Kessler

Koningin Juliana en Prins Bernhard met de zo juist gedoopte Prinses Beatrix

Rapport 4 juli 1938

Algemene opmerkingen: De in het vorig kwartaal ingetreden verbetering in Tom's werkhouding bleef aanhouden. Overigens moeten wij herhalen het daarin omtrent het gebrek aan degelykheid van het werk gezegde. Tom wordt nu wat ouder en hij moet zich inspannen om, wat hij doet, goed te doen. Zijn kennis blijkt vaak"voos"te zijn. Deze moeilykheid van hem is U bekend en wij hopen, dat U van Uw kant er ook toe mee kan werken om hem daarop te wijzen. Nederlands: Ondanks zijn beter aanpakken, ziet de leraar voor Nederlands - geen verbetering. Met de spelling ligt hij nog erg over hoop.' Als het op intellect aankomt, stelt hij erg teleur. Hij drukt zich verward

en onbeholpen uit. Dat gaat zo beslist niet. Frans: Tom heeft een flinke hoeveelheid stof verwerkt, met aardig resultaat. De opmerking uit het vorig verslag moet nog steeds herhaald worden. Het huiswerk was ook dikwijls, erg vluchtig geleerd. Duits: Tom heeft flink gewerkt . Hij is aardig opgeschoten. Huiswerk steeds in orde. Engels: Uitstekend. Geschiedenis: Hij heeft er wel aan gewerkt. De resultaten vallen nogal mee. Aardrijkskunde: Tom heeft onregelmatig gepresteerd; ietwat teleurstellend na het vrij goede resultaat tussen Kerstmis en Pasen. Hij is nog onvoldoende eigenaar van de verwerkte stof. Tom wordt nu ouder dus kan verwacht worden, dat hij een te grote dosis speelsheid als niet bij zijn leeftijd passend, zal overlaten aan de kleintjes. Wiskunde: Algebra:goed. Meetkunde: meestal wel ijverig; maar nog te oppervlakkig. Biologie: Heeft buiten de lessen weinig Biologie gewerkt. Tekenen: Lijntekenen tegenwoordig. Werkhouding dikwijls nog erg kinderachtig. Sport:Laten wij hopen, dat zijn zeer goede sportprestaties hem niet naar het hoofd stijgen. Op het ogenblik een pittige knaap. Handenarbeid: Heeft niet zo goed gewerkt, als in 't vorig kwartaal: kan beter. Namens de leerkrachten van de Montessori-afdeling, Hoogachtend uw dw, Dr A. de Vletter

In **juli** naar Zwitserland op uitnodiging van Grootvader en Grootmoeder Gooszen , ter ere van de terugkeer van Oom Wimvan Hengelen en gezin uit Indië. We gingen naar een groot luxe hotel in Wengen. In de eetzaal zagen we een prachtig alpenglühen. Op een alpen weitje boven Wengen hebben we een picknick gehouden en was het oom Wim van Hengel die met eieren begon te gooien dolle pret. De verhouding van mijn vader en mijn grootvader (zijn schoonvader) is nooit zo goed geweest vooral niet in de tijd dat hij geëngageerd was met met moeder. Mijn moeder logeerde bij haar ouders in het luxe paleis van de vlootvoogd van Indië .Toen mijn grootvader als commandant zeemacht een vlootparade afnam zag hij dat in de jol van mijn vader geen zeil was en hees toen het sein zeil hijsen. Later werd mijn vader bij hem op het matje geroepen. Nu zijn er ook weer spanningen. Mijn vader wilde met Gigs mijn nichtje de Jungfrau beklimmen, daarvoor moesten we als inlooptocht maken door de noordkant van de Tschuggen beklimmen. Grootvader Fik zag dat helemaal niet zitten, maar mijn vader heeft het toch doorgedrukt. Zo klommen we langs de noord kant van de Tschuggen met onze gids Hans Gertsch

Op weg naar de Tschuggen via de noordkant ,Hans Gertsch, Gigs, Tom

Op de top aangekomen heb ik van de Eiger Noordwand een foto gemaakt met mijn Kodak Baby Brownie, een heel klein goedkoop toestelletje. Later las ik in de krant dat op het moment dat ik de foto nam de vier eerste beklimmers in de wand zaten. Zij bereikten de top 22 juli 1938. Het waren de Duisters Anderl Heckmair en Ludwig "Wiggerl" Vörg en de de twee Oostenrijkers Fritz Kasparak en Heinrich Harrer
(In 1937 heeft het kanton Bern een verbod afgevaardigd dat het verboden was de wand te beklimmen en als berggidsen eventueel in nood verkerende bergklimmer zouden mee doen aan een reddingspoging zij zouden worden geroyeerd als berggids. Het was in die tijd een van de

grootste alpiene prestatie. In 1937 heeft het kanton Bern een verbod afgevaardigd dat het verboden was de wand te beklimmen, dat als berggidsen eventueel in nood verkerende bergklimmers mee deden aan een reddingspoging zouden zij worden geroyeerd als berggids. Ludwig Vörg is aan het oostfront in Rusland in 1941 gesneuveld, Fritz Kasperek is bij de beklimming van de Nevado Salcantay in 1954 met een "Wächte" naar beneden gevallen. Ik heb later deze foto in 1997 op gestuurd aan de twee nog levende beklimmers van die eerste bestijging de Duitser Anderl Heckmaier en de Oostenrijker Heinrich Harrer

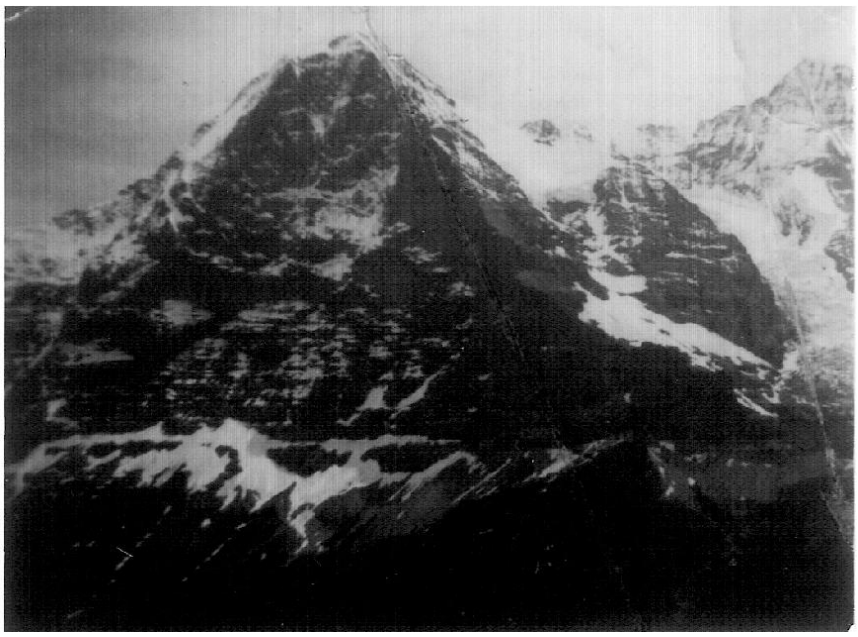

Foto van de noordwand van de Eiger op het moment dat de vier bergklimmers, Heckmair, Vörg, Kasperek en Harrer bezig waren met de eerste bestijging. De foto door mij genomen van de top van de Tschuggen.

Ze waren er erg blij mee, want het laat zien hoe de sneeuw en ijs condities waren van een afstand bekeken van de hele wand ten tijde van hun beklimming. Kort daarna is 1 februari 2005 Heckmair gestorven en even later 7 januari 2006 Heinrich Harrer) ..

Links: Aankomst van de hele familie in Wengen vlnr Leo van Hengel (broer van oom Wim van Hengel). Moeder Ot, tante May, Maytje van Hengel, Vader Tom, Tom, Hank van Hengel, Elsbeth mijn zuster, Gigs van Hengel, Grootmoeder Jet, Oom Wim van Hengel, grootvader Fik. Rechts:In de tuin van het hotel in Wengen vlnr. zittende aan tafel Moeder, Tom, grootvader Fik, Maytje, Elsbeth, grootmoeder Jet en Gigs van Hengel.

Links: Wengeralp vlnr. Maytje. Moeder Ot, Tom, Gigs , Elsbeth. Rechts: Vlak onder Kleine Scheidegg Hank van Hengel,Tom. Moeder Ot, Elsbeth, Gigs, oom Wim, Maytje, tante May

Links: Op de Eigergletsjer, vlnr Vader Tom, Elsbeth, Maytje, Gigs,Grootmoeder, Tom, Hank, Grootvader, tante May. Rechts: Vertrek van Jungfraujoch naar de top van de Jungfrau 4158 meter. Vlnr. Gids Hans Gertsch, Gigs van Hengel, vader Tom en Tom.

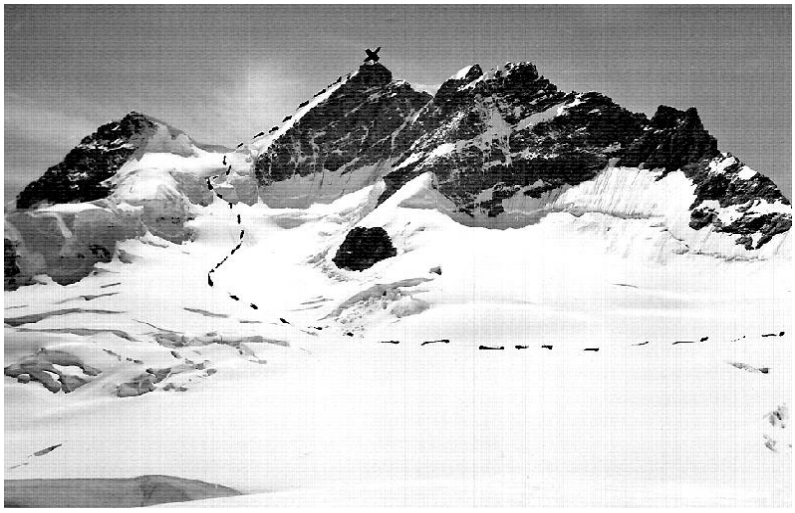

Links: De stippellijn is de route die we gevolgd hebben om de Jungfrau van 4158 meter te bestijgen. Rechts: Eigergletsjer, waar we van trein moeten verwisselen na de bestijgen van de Jungfrau. Vlnr Hans Gertsch, vader Tom, Tom, Gigs van Hengel

Na een paar dagen zij we in de vroege ochtend met het treintje van Wengen omhoog gegaan naar Jungfraujoch, dat op 3400 hoogte ligt. Vader, Gigs, onze gids Hans Gertsch en ik zijn eigenlijk veel te laat vertrokken voor het beklimmen van een vierduizender. Bij de eerste moeilijke pasage, toen we een 'bergschrund' moesten passeren, kreeg ik de hoogtebergziekte. Ik had als 13 jarige jongen klaarblijkelijk niet genoeg gelegenheid gehad om me et acclimatiseren aan de hoogte. Ondanks mijn bergziekte heb ik toch de top van de Jungrfau van 4158 meter bereikt, de derde hoogste berg van het Berner Oberland. Daarna van Jungfraujoch weer met het treintje terug naar

Wengen. Het werd mijn vader niet in dank afgenomen. Het was ook niet bepaald verantwoord om met en dertienjarige in een dag van Wengen naar Wengen de Jungfrau te bestijgen. Verder herinner ik me niet veel meer van deze dagen

In de **zomer** vakantie Terschelling . Ik herinner me niet veel van deze vakantie. Mijn grootouders hadden daar een vakantie huisje. We hadden daar in de buurt een huisje gehuurd.

Links vlnr. Tom, Hilda van Marle , Maria, Juffie Lans, Elsbeth, Moeder Ot. Rechts: vlnr Elsbeth aan de pomp, Hilda van Marle., Maria, Juffie Lans, en Maarten von Balluseck

Links: Maarten en Tom in Terschelling. Rechts: Logeerpartij in s'-Gravenmoer bij grootouders van Maarten von Balluseck . Maarten en Tom bezig aan tuinieren

Vervolg Dagboek. Op 12 september hield Hitler zijn langverwachte rede te Neurenberg. Wij luisterden ernaar in onze huiskamer. De spanning was gedurende de laatste dagen steeds toegenomen. Het slot viel mee want er volgde geen oorlogsverklaring. Iedereen was tevreden en dacht het zo'n vaart niet zou lopen. Zelf was ik er niet zo zeker van, ik had het boek van Hitler 'Mein Kampf' al gelezen.
Dinsdag 13 sept. . Gewone schooldag. Pianoles gewoon ! en op school ook gewoon. Het is nu hard werken in de derde klas, ik vind het leuk op school. Nou moet ik werkelijk naar bed. Ik heb een lang artikel uit het Handelsblad uitgeknipt en in mijn dagboek geplakt over de rede van Hitler voor de eerste Rijksdag. Ik verbaasde mij over het feit dat mijn vader zei dat het allemaal wel mee viel met die Adolf Hitler.
Woensdag 14 september. Op school heb ik erg leuk algebra gehad we hebben een nieuwe leraar Algebra. Hij heeft mij me de driehoek van Pascal uitgelegd, ik vind algebra erg leuk. s' Middags gehockeyd wel leuk, toen huiswerk gemaakt en naar bed. Einde dagboek citaat

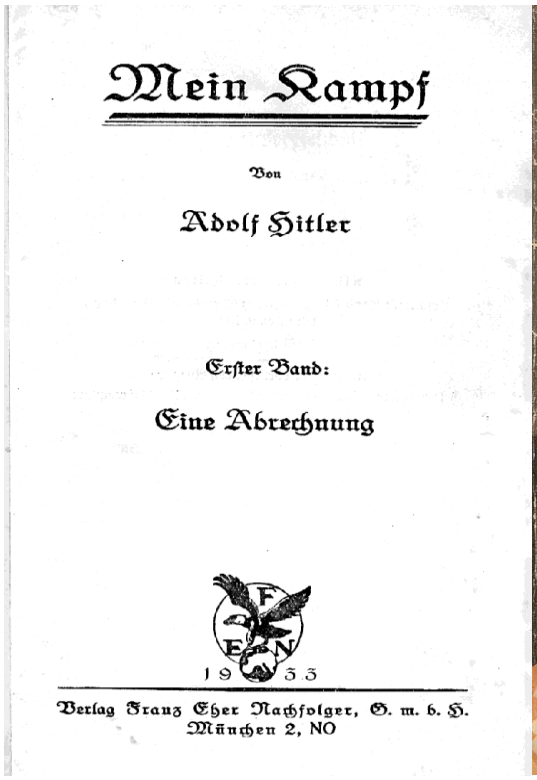

Mein Kampf

Von

Adolf Hitler

Erster Band:

Eine Abrechnung

1933

Verlag Franz Eher Nachfolger, G. m. b. H.
München 2, NO

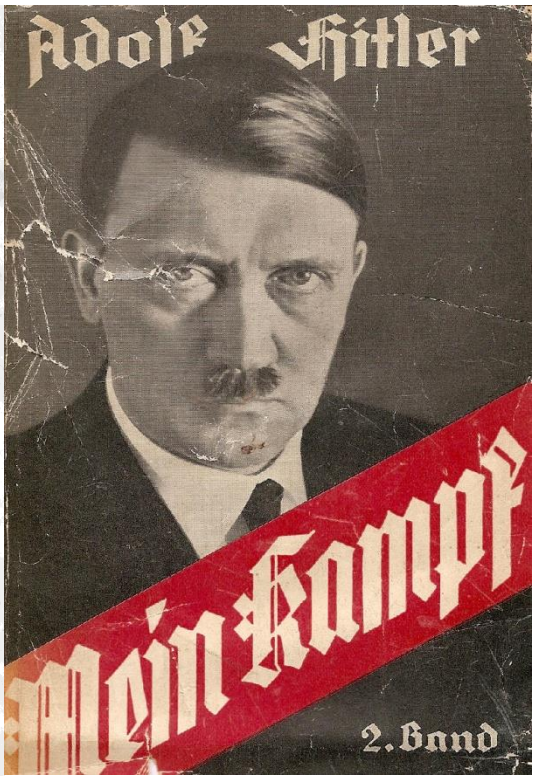

Links: Titel blad van 'Mein Kampf' van Adolf Hitles. Eerste band :'Die Abrechnung'1925. 8e druk 1933 . Tot dan 418.000 exemplaren afgedrukt. Rechts: omslag van het tweede deel van 'Mein Kampf': 'Die nationalsocialistische Bewegung' 1927. 9e druk 1933.

REDE VAN HITLER BIEDT WEINIG HOUVAST

De Führer heeft in zijn gisteravond voor den eersten Rijksdag van Groot-Duitschland gehouden rede geen concrete mededeelingen gedaan omtrent zijn plannen voor de toekomst.

De bewering, dat het nationaal-socialistische Duitschland binnenkort Noord- of Zuid-Amerika, Australië, China, of zelfs Nederland aanvallen of verdeelen zal, en wel omdat daar andere regeeringssystemen heerschen, zou nog slechts aangevuld kunnen worden met de voorspelling, dat wij in aansluiting daaraan het voornemen hadden onmiddellijk de volle maan te bezetten.

Iets wat ik niet in mijn dagboek heb vermeld maar wel wel als de dag van gisteren herinner is het nieuws waar mijn vader erg blij mee was. Op 28 september 1938 werd een akkoord getekend in Muenchen tussen Frankrijk (Edouard Daladier), Groot Britannië (Neville Chamberlain), Italië (Benito Mussolini) en Duitsland (Aldolf Hitler). Hierin staat dat Duitsland het Sudetenland mag in lijven van Tsjechoslowakije. Tsjechoslowakije was niet bij de besprekingen uitgenodigd en kon niet anders dan onder druk van de westerse mogendheden instemmen. Het werd door zijn westerse bondgenoten in de steek gelaten. De Britse premier Chamberlain, eenmaal teruggekeerd in Londen, verzekerde dat hij de vrede had veilig gesteld. Dit document werd algemeen gezien als een overgave aan Hitler. De Conferentie van München werd een symbool van verzoeningspolitiek door concessies en de Tweede Wereldoorlog begon ongeveer een jaar na de ondertekening. (*Hoe wrang is om te bedenken dat in maart 1939 Tsjecho-Slowakije en 1 september Polen onder voet worden gelopen en de Tweede Wereldoorlog begint)*

Links : Chamberlain en Hitler. Rechts: De gelukkige Britse premier Neville Chamberlain op het vliegveld van Londen. Hij houdt triomfantelijk het akkoord van Muenchen in zijn handen waarin staat dat Duitsland Sudetenland mag inlijven.

In die tijd heb ik me verdiept in de eerste wereld oorlog. Ik keek daarbij in de boekenkast van mijn vader Grote indruk heeft het boek van Erich Maria Remarque "Im Westen nichts Neues "geschreven in 1929. In het begin staat deze schokkende zin: *"Dieses Buch soll weder eine Anklagen noch ein Bekenntnis sein. Es soll nur den Versuch machen, über eine Generation zu berichten, die vom Kriege zerstört wurde, - auch wenn sie seinen Granaten entkam"*. De passage dat de Duitse en Farnse soldaten in de loopgraven met elkaar Kerstmis vierden om even later elkaar weer over hoop te schieten, liet mij toen beseffen wat de waanzin is van deze oorlog. Waar de soldaten als kanonnenvoer worden gebruikt voor de heersende elite van beide zijden.

Links : Erich Maria Remarque (pseudoniem van Erich Paul Kramer) (1898- 1970). Rechts : Titel blad van zijn boek Im Westen nicht Neues

Remarque vocht aan het Westelijk Front en werd verscheidene keren gewond. Op 31 januari 1929 verscheen zijn roman: *Im Westen nichts Neues*. De eerste uitgever aan wie hij het boek aanbood, weigerde het te publiceren. Ondanks de enorme politieke controverse werden er het eerste jaar al reeds 1,2 miljoen exemplaren van verkocht. Zijn boeken werden in het openbaar

verbrand in 1933 en zijn werk werd verboden in Duitsland. In 1938 werd hem zijn Duits staatsburgerschap ontnomen.

Tussenvoegsel: Ik heb in 2006 een boek gekocht wat weer diepe indruk op mij heeft gemaakt, omdat het daarbij ophaalde mijn emoties van uit de tijd in de dertiger jaren toen ik zo bezig was met de eerste wereld oorlog. Het boek is van Michael Jürgs: " De kleine vrede in de Grote Oorlog met als subtitel: " Het westelijk front in 1914 toen Duitsers, Fransen en Britten samen Kerstmis vierden"..

Ontmoeting van Britse en Duitse officieren op eerste kerstdag 1914. Links van de Duitse soldaat met de punthelm staan Engelse soldaten

Dan was er nog een boek dat ik talloze malen bladzijde voor bladzijde heb doorgebladerd en nog zijn alle beelden - nu nog na al die jaren - op mijn netvlies gebrand. Het boek heette "1910-1930 Zwanzig Jahre Weltgeschichte in 700 Bilder". (Transmare verlag Berlin 1931). Aan het eind van de inleiding van Friedrich Sieburg staan de volgende indrukwekkende zinnen: " Auf eine neue und zunacht grausame Art werden die Menschen und Völker zum Gefühl des Verbundenseins gebracht. Was werden sie mit diesen Gefühl beginnen? Wer davon ein Bild hätte, der würde mit Freuden jedes Bild dieser letzten zwanzig Jahren in ewige Dunkelheit versenken. Hieronder enkele foto's uit dat boek die op mij zo'n overweldigende indruk hebben gemaakt

DAS WAR EIN MENSCH **DAS WAREN BAÜME** **DAS WAR VERDUN**

Tot zo ver mijn impressies over de Eerste Wereld Oorlog (Het heette toen nog de Grote Oorlog, omdat de Tweede Wereld Oorlog nog niet was begonnen!).

October 1938

In mijn dagboek heb ik ingeplakt het programma van het vierlanden hockey toernooi, omdat ik

het hoogst merkwaardig vond, dat voor het Duitse elftal een hele pagina was ingeruimd, terwijl de andere drie elftallen: Frankrijk, België en Nederland slechts een halve pagina genoegen moesten nemen en het des te merkwaardiger was, dat het Duitse elftal op de foto de Hitler groet bracht. Toch was het een uitgave van de Koninklijke Nederlandsche Hockey Bond!

PRIJS 10 CENT

OFFICIEEL PROGRAMMA
VAN HET JUBILEUM-TOURNOOI
VAN DEN KON. NED. HOCKEY BOND
OP 15 EN 16 OCT. 1938, IN HET HOCKEY-STADION TE AMSTERDAM

ZATERDAG 15 OCTOBER
1.30 UUR: BELGIË—DUITSCHLAND
3.00 UUR: FRANKRIJK—NEDERLAND

ZONDAG 16 OCTOBER
1.30 UUR: VERLIEZERSRONDE
3.00 UUR: FINALESTRIJD

Uit de inleidende woorden van het programma citeren we : ..de "zwaarste "wedstrijden speelde Nederland tegen Duitschland, doch ieder wedstrijd - is - zonder uitzondering een vreugde geweest, schonk, geheel afgezien van winnen of verliezen, de volle sportieve bevrediging, die men ervan had verwacht. Hechte vriendschapsbanden zijn op die wijze over en weer ontstaan en dat niet alleen tusschen de spelers, doch uit de aard der zaak evenzeer tusschen de "officials"der vier bonden die tezamen de pijlers vormen van de internationale hockey-organisatie."

HET DUITSCHE ELFTAL DAT IN 1937 TE BERLIJN MET 3—1 VAN NEDERLAND WON.

Van links naar rechts: Dreese, Messner, Gerdes, Preuss, Griesinger, Baum, Raack, Schmalix, Lange, Huffmann en Keller (op Dreese en Griesinger na behooren alle spelers ook nu weer tot de Duitsche ploeg).

t

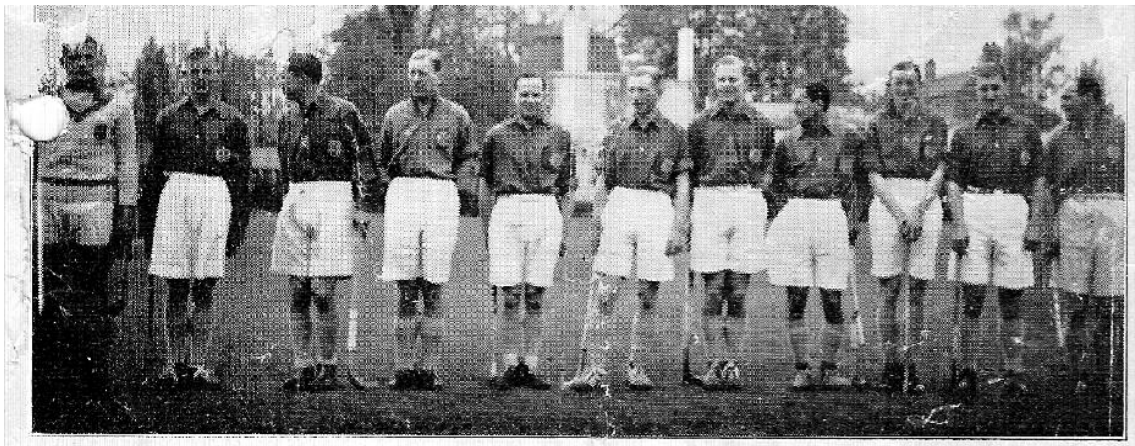

Van links naar rechts: Verhoeven, Sparenberg, De Looper, Overing, Gunning, Van der Veen, De Roos, Esser, Kanters, Caviët en De Waal. (Voor Verhoeven, Overing, Gunning en Kanters spelen nu Koelesmidt, Mendes de Leon, Rodenburgh en Schnitger.

Vervolg dagboek Een nieuwe bladzijde van mijn leven. **Maandag 17 october** Van morgen was ik zo verdiept in en mooi boek dat ik helemaal vergat hoe laat het was. Toen ik op de klok keek was het tot mijn schrik al 8 uur en half negen moet ik school zijn. Ik kleedde me als een haas aan en kwam toen over acht beneden ik had nog een minuut om mijn pap op te eten, die laat ik nooit staan. Vanochtend is er niet veel bijzonders gebeurt. s' Middag sport wel leuk 3-0 gewonnen (hockey) het 2e uur vergadering leuk s' Avonds moest ik veel huiswerk maken, want we hebben voor dinsdag veel op. **Dinsdag 18 october** Vanochtend niet veel gebeurd en s 'middags pianoles, het ging beroerd. Biologie erg leuk op school ik heb het over het geraamte gehad. Vanavond moest alle licht uit er was een verduisterings proef. Dit was erg leuk precies om 9 uur moeten alle lichten uit zijn en om tien uur mochten ze weer aan. Bij ons was alles in duisternis gehuld. **Woensdag 19 oct** Vandaag is er een brief gekomen van de Lawn Tennis Bond dit betekent o.a dat ik gratis wordt getraind en paar lessen krijg. Wel moet ik dan helemaal naar Den Haag . Moeder en vader moeten nog eens over spreken of het goed is Zie de brief die ik hierin plak. Vanmiddag heb ik boodschappen met Elsbeth gedaan. Vanavond niet gebeurd.

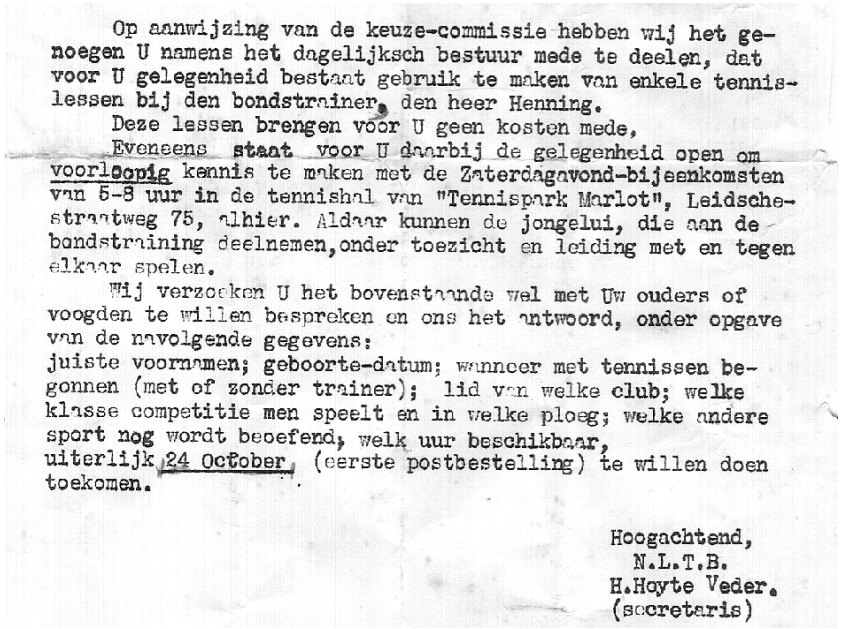

Op aanwijzing van de keuze-commissie hebben wij het genoegen U namens het dagelijksch bestuur mede te deelen, dat voor U gelegenheid bestaat gebruik te maken van enkele tennislessen bij den bondstrainer, den heer Henning.

Deze lessen brengen voor U geen kosten mede.

Eveneens staat voor U daarbij de gelegenheid open om voorloopig kennis te maken met de Zaterdagavond-bijeenkomsten van 5-8 uur in de tennishal van "Tennispark Marlot", Leidschestraatweg 75, alhier. Aldaar kunnen de jongelui, die aan de bondstraining deelnemen, onder toezicht en leiding met en tegen elkaar spelen.

Wij verzoeken U het bovenstaande wel met Uw ouders of voogden te willen bespreken en ons het antwoord, onder opgave van de navolgende gegevens:
juiste voornamen; geboorte-datum; wanneer met tennissen begonnen (met of zonder trainer); lid van welke club; welke klasse competitie men speelt en in welke ploeg; welke andere sport nog wordt beoefend; welk uur beschikbaar,
uiterlijk 24 October (eerste postbestelling) te willen doen toekomen.

Hoogachtend,
N.L.T.B.
H.Hoyte Veder.
(secretaris)

Brief van de Nederlandsche Lawn-tennis bond De Haag 18 october 1938

Donderdag 20 oct. S-'Ochtends en s'-middags niets gebeurd maar s'0avonds heb ik dans les gehad, ik had nu eindelijk een lange broek aan de meisjes vonden het natuurlijk raar. Na dansles zijn we naar Heck gegaan ik heb heerlijk gegeten een pommesfrites 7 1/2 ct, bufetaria parfait 15 cent + ijsco 5 cent idioot veel, maar voor de eerste keer vond ik het voor me zelf wel goed. **Vrijdag 21 october** Niets gebeurd geen zin om het te beschrijven. **Zaterdag 22 october** Vandaag was het een grote dag voor mij. Vanochtend is er niets gebeurd, maar vanmiddag met de auto van de heer Roos naar Den Haag gegaan met Let. We kwamen daar aan, ik moest me verkleden. Er waren twee banen, het ging erg leuk je ben veel beter binnen dan buiten omdat er geen wind is. Ik heb drie partijen gespeeld. Ik moet voortaan zondagmiddag van 3-4 uur komen en zaterdagavond van 5-8. **Zondag 23 oct** Niets gebeurd. s' Middags heb ik de voetbalmatch H.-D gehoord vroeg naar bed. **Maandag 24 oct** Een gewone schooldag. Het was voor het eerst weer eens koud, ik heb veel huiswerk, ik heb het nog niet af, maar ik ga toch naar bed. **Dinsdag 26 oct** Vanochtend heb ik weer school gehad niets bijzonders om 12 uur voelde ik mij niet zo lekker, maar ik ben toch naar pianoles gegaan. 's Middag kwam de burgemeester C.A. den Tex op bezoek toen wij natuurkunde hadden. Ik heb gramofoonplaten te leen gehad van Herman 7 platen, ik heb ze allemaal gedraaid het zijn fijne.*(Herman Cats is de later de schoonvader van mijn zoon Mauk geworden!)* Ik ben vanavond vroeg naar bed gegaan.

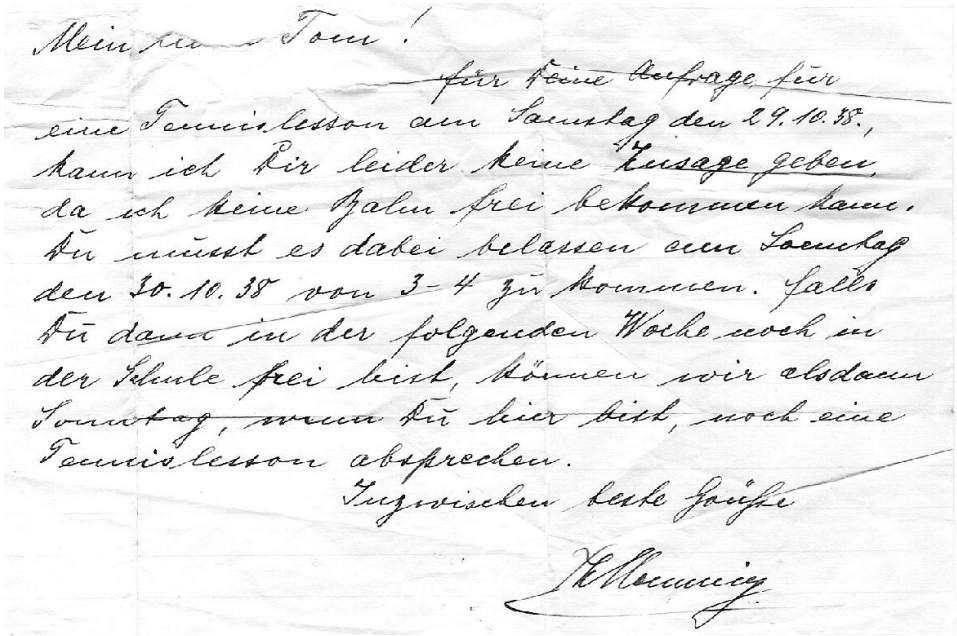
Mein lieber Tom!

~~für deine Anfrage für~~
eine Tennisstunde am Samstag den 29.10.38,
kann ich Dir leider keine Zusage geben,
da ich keine Bahn frei bekommen kann.
Du musst es dabei belassen am Sonntag
den 30.10.38 von 3-4 zu kommen. Falls
Du dann in der folgenden Woche noch in
der Schule frei bist, können wir alsdann
~~Sonntag, wenn Du hier bist,~~ noch eine
Tennisstunde absprechen.
Inzwischen beste Grüße

H. Henning

Brief van mijn Duitse tennisleraar Henning van 28 oktober 1938 om te zeggen dat ik een andere dag moet komen omdat geen baan vrij was

De door mij aanbeden filmster Diana Durbin. Deze foto ingeplakt in mijn dagboek.

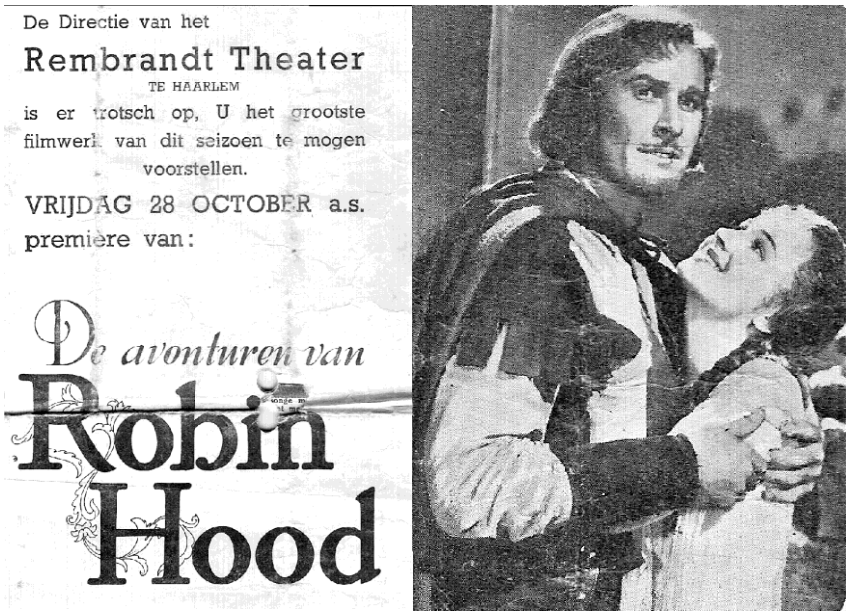

Een film om nooit te vergeten met in de hoofdrollen Errol Flynn en Olivia de Havelland en ook nog Basil Rathborne en Claude Rains

Maarten von Balluseck en Tom met pofbroeken in Amsterdam

Aerdenhout: Hout halen voor de open haard, die nog steeds rookt. Veel te nat hout.

Sinterklaas gedicht van mijn vader:
" Och Tommetje wil je tennissen met al je rijke kennissen. En moet je olie, of nieuwe snaren. Wij zullen 't geld wel sparen. Moet je 'n broekie of rubberschoenen- je moeder zal de grond wel boenen moeten, 'n trainer en dure lessen - je vader werkt wel tot na zessen. Ach, laten we 'r maar over zwijgen. Je weet wel dat je alles zal krijgen'"

Rapport December 1938. Hooggeachte Heer, Ofschoon Tom een goede leerling zou kunnen zijn heeft zijn werk nog veel te lijden door nonchalance en gebrek aan concentratie. Vaak leidt hij anderen af. Er is echter wel vooruitgang. Nederlands: Prestaties nog niet bevredigend. Slordig werken en spelfouten komen nog vaak voor. Frans: Nog nonchalant en vluchtig in het grammaticale gedeelte. Lezen en vertalen was heel nauwkeurig. Duits: Wel voldoende; het vertalen Duits-Nederl. was echter bedroevend. Engels: Nederl.-Engels goed. Engels-Nederl. moet nog beter. Algebra: Tom werkt hierin met animo en goed succes. Meetkunde: Nog weinig gewerkt, door minder belangstelling. Natuurkunde: Tom doet de proeven behoorlijk, begrijpt de theorie goed, maar maakt de verslagen slecht. Geschiedenis: Hij heeft behoorlijk gewerkt. Aardrijkskunde: prestaties goed. Lessen goed geleerd. Tekenen: Weinig gewerkt. Namens de leerkrachten van de Montessori afdeling. get. Dr A. de Vletter.
Eind 1938-begin 1939 Door mijn Oom Alfred word ik uitgenodigd om samen met zijn zuster Engelien naar St Bernardino te gaan voor een 10 daagse ski vakantie. We vetrekken 28 december 1938 met de slaaptrein uit Den Haag. Voor het eerst in een 'Speisewagen" gegeten. Vol met drukke Italiaans sprekende mensen. Oom Alfred blijft heel koel toen bij het aansteken van een sigaret zijn lucifersdoosje in de brand stak. Iedereen is ontzet, maar oom Alfred doet alsof er niets aan de hand was en blaast het heel kalm uit. We logeren in hotel Victoria . Het is een hele belevenis. Ik had nog nooit geskied en ging in een klas. Ik herinner dat ik 'Schuss' naar beneden ging en me niet kon stoppen en in een grote sneeuwhoop tot stilstand kwam. Halverwege tijdens de vakantie geeft oom Alfred aan vele bedienden een rijke fooi. Zo staan ze bij ons vertrek allemaal in het gelid en hoopt op meer, maar ze krijgen niets. Oom Alfred zegt tegen mij, dat ze toch al de fooi hadden gekregen. Hij wordt in ieder geval tijdens het tweede deel van de vakantie steeds op zijn wenken bediend. Zo zit hij vol met kleine grapjes. 9 Januari is de boeiende reis weer voorbij en moet ik weer in het gareel van het ouderlijk huis.
Mijn vriend Maarten von Balluseck komt veel bij ons in Aerdenhout logeren. Eenmaal komt tante Daisy Knoop Koopmans met haar kinderen bij ons op bezoek. De oudste zoon Brammetje hebben Maarten von Balluseck en ik aan een boom vast gebonden. Opeens begint hij te huilen en zien, toen we hem losmaakten, waarom. In het rugzakje dat hij op zijn rug draagt, zitten de glacé handschoenen van zijn moeder, deze hadden zich vermengd met de aanwezige bananen. *(Dit heeft Brammetje niet kunnen weerhouden om een succesvol rechter in Amsterdam te worden en zelfs lid is geweest van de Eerste Kamer en gemeenteraadslid van Amsterdam voor de P.v.d.A.)*

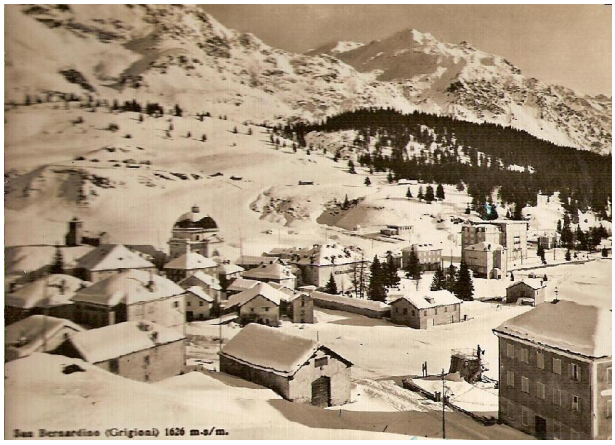

Het skioord St Bernardino in Zwitserland

Tom na een ski wedstrijd en Oom Alfred

1939

Zaterdag 4 febr. Ik ga mijn dagboek weer eens bijhouden. Het is zo moeilijk om er steeds weer aan te denken. Vanochtend ben ik naar het Kopje gegaan om te zien hoe mooi het was, want het had n.l gevroren en de bomen zaten vol met ijs, het was schitterend. Vanochtend op school heb ik miters getekend ! Lijn teken ! Scheve projectie van een cilinder. Om tien uur is het begonnen te dooien wat jammer! Toen ik s' middags thuis kwam hoorde ik van moeder, dat Let de Roos niet ging tennissen, dat betekende dat ik ook niet ging ,omdat ik altijd met de auto meerijd. Ik ging daarom dan maar naar school de pingpongwedstrijden en daarna Thé dansant . De finales waren erg spannend. Het Thé dansant was erg leuk ik heb drie keren met haar gedanst van de 6 keer die ik gedanst heb Ze zag er leuk uit en was heel aardig en heette Wolly van der Tuin Zij is erg op mij verliefd wat ik leuk vond . Ik heb na afloop (6 uur) een uur met haar gefietst en met een omweg naar huis gebracht. Toen thuis gegeten en daarna gewerkt en nu naar bed. **Zondag 3 febr.** Vanochtend ben ik tot tien uur in mijn bed blijven liggen (dit doe ik anders nooit), omdat ik een zeer spannend boek genaamd " In de woelige dagen"*(waarschijnlijk het boek van C.J. Kieviet ook de schrijven van Dik Trom).* Ik ben er vandaag mee begonnen en heb het uitgelezen. Vanmiddag heb ik met Hein een klein meisje beslopen en jongens beslopen het ging miters, reuze spannend. We hebben na afloop in het hutje erwtensoep gekookt met vlees erin het was heerlijk. Aan tafel heb ik biefstuk gegeten! Vanavond heb ik een concertgebouw tango-strijkorkest gehoord het was overheerlijk zo'n gretige muziek . Ik zeg nogmaals eenvoudig schitterend. Morgen een nieuwe week met nieuwe gebeurtenissen. **Maandag 6 febr**. Op school niets gebeurd alleen s' middags het 5e uur sport we hebben apekooitje gedaan het ging ver.. leuk . Vanavond heb ik geluisterd naar Bruno Walter Mozart programma schitterend! **Dinsdag 7 febr.** Op school de hele dag niets gebeurd , tussen de middag heerlijke pianoles.s'Avonds zou ik van mijn eigen geld naar een concert gaan omdat er geen kaarten van kennissen meer waren het kostte geloof ik f 2.40 Als. iet Mevrouw van Dam had opgebeld, dat ze nog een kaart voor me had, ik sprong wel een gat van een meter hoog toen ik dit hoorde. Voor de pauze was er eerst een Symphonie D gr K.V. 504 van Mozart en een melodie wat ik erg mooi vond ik weet niet of het goed geschreven is. Toen drie stukken van Claude Debussy de laatste heette Sirens, waarin een kennis van moeder in mee zong heel mooi. Na de pauze de eerste Symphonie van Mahler zeer mooi stuk was het zodat het eerst heel zachtjes en toen zette alles in, ik schrok me een apenstaart. Het gehele concert werd door het Concertgebouw orkest olv. Bruno Walter gespeeld. **Woensdag 8 febr** Vandaag niets gebeurd .'s Middags thuis gewerkt aan Astronomie tekeningen van het zonnestelsel gemaakt enz. s' Avonds gewerkt. **Donderdag 9 febr.** Vandaag is ons dienstmeisje Emmy jarig. Op school niets gebeurd. Handenarbeid mijn sterrenkijker is bijna af. Lijngetekend een projectie van een kegel gesneden door een schuin vlak. 's Avonds kon ik niet naar dansles, omdat Moeder en Vader gingen naar concert en Emmy ging ook uit! Toen moest ik op het huis passen. Ik heb de avond miters doorgebracht, ik heb aan mijn aantek. over Astronomie verder gewerkt en naar het concert geluisterd waar Vader en Moeder naar toe waren. Eerst de Vliegende Höllender en Siegfried Idyll van Wagner zeer mooi, toen na de pauze de opstandige vijfde symphonie van Mahler, deze

symphonie is geschreven in de tijd dat Mahler niet normaal was, het was een zeer indrukwekkend tevens ook zeer goed. Nu ga ik weer naar bed het is al half elf (ik mag anders nooit zo laat, maar omdat er zo'n mooi concert was wel). **Vrijdag 10 febr** Op school, heb ik lijntekenend, tussen de koffie pianoles, ik zei tegen meneer Breijel, het liedje was me in de symphonie D gr t K.V. 509 van Mozart zo bekend voorkwam, hij heeft het opgezocht en heeft het gevonden en heeft toen een pianoboek genomen waar deze symphonie voor piano is gezet. Hij heeft schitterend gespeeld het liedje is betreft heb ik het goed, verder waren er er nog meer bekende dingen in. Het ging met mijn piano goed, zei hij. Op school niets gebeurd. Zwemmen. Na school heb ik Wolly van der Tuin naar huis gebracht, ze was weer schattig lief. s' Avonds aan mijn artikel over astronomie verder gewerkt. Voor tafel heb ik gauw mijn echte huiswerk gemaakt. **Zaterdag 11 febr.** Op school niets gebeurd. s' Middags belde Let om mee te gaan tennissen. Heb inkopen gedaan voor te tekenen. s' Avonds getennist ging miters, ik heb niet veel tijd om nog meer te vertellen. Ik moet nu naar bed. **Zondag 12 febr.** Met Maarten naar de bios geweest prachtige vliegfilm "Men with wings"(1938). Verder niets gebeurd. **Maandag 13 febr.** Weer niets gebeurd op school hadden we sport, we hebben weer geapenkooid.'s Avonds gelijntekend, er was een fout in door onnauwkeurigheid. Vader heeft me geholpen. en legde uit hoe je werkelijk moet lijntekenen het is een zeer zorgvuldige werk. Nu ga ik pitten !

Brief van Dr A.J. de Vletter aan mijn ouders **23 maart 1939**
Hooggeachte Heer en Mevrouw, Ik zet mij hierbij tot het schrijven van een moeilijke brief. Op de leraarsvergadering van 22 Maart is zeer uitvoerig over Tom gesproken. Betreffende de gang van zaken op school krijgt U dezer dagen een rapport. Het lijkt mij toch echter noodzakelijk en onze plicht U ook een en ander te melden van het oordeel der leraren over Uw jongen. Dit oordeel is niet gunstig. De leraren menen, dat hij een goede aanleg heeft, dat hij, als hij wat normaler uitgroeide, een H.B.S. gemakkelijk zou kunnen aflopen, maar dat hij op onze Montessori-afdeling alleen maar profiteert van de omstandigheid, dat daar niet gauw een leerling "afgewezen" wordt: -in het gewone klassikale H.B.S-verband zou hij allang zijn blijven zitten, want hij werkt niet, hij is niet ernstig, is niet royaal, flink toegewijd aan zijn taak, en de leraren vinden de ontwikkeling van zijn persoonlijkheid bedenkelijk en zorgwekkend. In zijn werk is er geen ogenblik concentratie, alles is show. Voortdurend voelt hij de klasse om zich heen als de tribune, die hem bewonderen moet. Hij werkt alles "pour la galerie"; wanneer hij een reprimande krijgt maakt hij alsnog grapjes om toch vooral aan het bewonderende publiek te laten zien, dat hij maling heeft aan vermaningen en aan ernstig plicht doen en toch behoorlijk gedragen. Ik gebruikte het woord "bewonderend"; de leraren menen echter, dat deze bewondering slechts in Tom's verbeelding bestaat: au fond mogen de andere leerlingen hem ook niet lijden, gehinderd door de aanstellerij, de onwaarachtigheid, het vertoon. Jongens van deze leeftijd vinden het niet zo erg, dat een groepsgenoot hen in het werk stoort (dat doet Tom voortdurend, hij bemoeit zich altijd met anderen en hun bezigheden en doet zelf eigenlijk geconcentreerd nooit iets goed), maar zij zien zeer scherp de karakterfouten of de ongunstige ontwikkeling in een kameraad. De leraren ergeren zich aan het onoprechte van Tom, maar ook de jongens behouden op den duur geen achting voor een op nare wijze storend element in de groep. In de vergadering werd medegedeeld, dat Tom nu om een of andere reden, wij begrijpen volstrekt niet waarom, voor tennissen getraind wordt door les te hebben in Den Haag. Dit is natuurlijk een aangelegenheid van zijn huiselijke opvoeding, maar wij kunnen U niet verhelen, dat wij ons ernstig hierover verbazen. Een jongen, die zo slecht werkt, die zijn kansen om te slagen op school zo bedenkelijk verwaarloost, verdient toch niet, dat hij op een, voor het leven betrekkelijk onbelangrijk gebied naar voren gehaald wordt en extra steun krijgt: een en ander zal ook wederom tot nadeel zijn van zijn ijdelheid. Wij menen verplicht te zijn U het bovenstaande onomwonden te moeten melden, opdat U ernstig te rade gaat over wat U en wij met Tom moeten doen. Wij vinden zijn invloed op de groep zò noodlottig wij vinden zijn doen het algemeen zò onaangenaam, dat wij besloten hebben hem voorlopig uit het groepsverband te nemen en hem apart op een voorgeschreven

plaats te laten werken. Mocht U over het bovenstaande nader willen overleggen dan zou U er goed aan doen, dit met de leerkrachten te doen: wat ik U hierboven schreef heb ik natuurlijk volkomen van dezen. Toch was misschien het beste niet te veel over deze dingen te spreken, maar ons af te vragen, zoals ik reeds boven gezegd heb, hoe wij in het belang van de menselijke ontwikkeling van Tom moeten handelen, Hoogachtend uw Dr. A.J. de Vletter

Rapport Maart 1939. Hooggeachte Heer, het afgelopen kwartaal heeft de werkhouding van Tom veel zorg gegeven. Het huiswerk, dat hij moest leren, had hij vaak slordig bestudeerd, het schriftelijk werk muntte ook veelal niet uit in nauwkeurigheid. Het ergst is, dat hij zelf dikwijls zeer met zijn prestaties ingenomen is. Het is zeer wenselijk, dat hij wat meer zelfkritiek oefent. Wat de talen -betreft: Voor Nederlands moet hij nauwkeuriger en geconcentreerder werken, Duits was slordig en Engels was zowel in kwantiteit als in kwaliteit slecht. Alleen voor Frans wekte hij een gunstiger indruk: hij heeft een goede uitspraak en tussen de bedrijven door levert hij geregeld werk. Wiskunde behandelt hij nog te oppervlakkig, hij werkt ook te veel bij vlagen. De belangstelling is er overigens wel en er kan ook niet direct gezegd worden, dat hij te weinig doet. Voor natuurkunde kan hij soms aardig voor den dag komen, al laat hij graag veel aan anderen over. Voor geschiedenis zou Tom zijn huiswerk beter kunnen leren, aardrijkskunde was vrij goed, al liet de netheid te wensen over. Biologie was in orde, lijntekenen voldoende, sport ruim voldoende. Namens de leerkrachten der Montessori-afdeling. Hoogachtend uw Dr A,J. de Vletter
.

In de Haarlemsche Courant van **22 juni 1939** staat het volgend bericht:

Het jubileum -toernooi van :Eindehout veertienjarige De Booy geeft v.d Veer kranig partij

Herenenkelspel 2e voorronde T de Booy sl. Nieman 7-5,5-7,6-2; 3e voorronde J. v.d.Veer -T. de Booy 5-7, 6-0,6-2. Vooral de partij van der Veer tegen den 14-jarigen de Booy trok veel publiek en geen wonder want de jeugdige de Booy gaf zijn ouderen tegenstander bijzonder goed partij en wist zelfs de eerste set te winnen. Hij is zonder twijfel een speler met bijzondere aanleg van wie in de toekomst nog veel mag worden verwacht. Van der Veer speelde, zooals na zijn succes op de Groote Club mocht worden verwacht; een zeer productief spel. In het dubbelspel T.de Booy en B.Wiemeyer -A.M.Cats en P.Josso n.o.

Rapport Juli 1939 Hooggeachte Heer, De ten opzichte van de genomen maatregelen hebben hun doel niet gemist. Zijn gehele werkhouding is sindsdien gewijzigd en de vorderingen zijn nu veel beter dan voorheen. Toch moeten wij ook voor de toekomst nog tot grote voorzichtigheid aansporen, in de laatste weken hebben wij hem in verschillende vakken weer zien verslappen. In gevallen, waarbij hij door een nonchalante wijze van werken niet goed op de hoogte van de stof is, deed hij beter direct de fout bij zichzelf te zoeken en die te verbeteren, dan bij de pakken neer te gaan zitten en zich te beklagen over onvoldoende hulp bij het werk. In Nederlands heeft hij nu behoorlijk gewerkt met voldoende resultaten. Frans was net voldoende. Het zou raadzaam zijn wanneer hij nog voor zichzelf een Frans boekje las. Voor Duits is hij flink opgeschoten. Hij zal echter nog moeten aanpakken, want hij heeft er moeite mee. Engels is na een tijd van goed werken weer wat minder. Engels-Hollands vertalen is nog onvoldoende. Met wiskunde is Tom dit kwartaal flink opgeschoten. Hij zal echter vroeger oppervlakkig bestudeerde onderwerpen terdege moeten repeteren. De vraagstukken voor natuurkunde heeft hij vrij zelfstandig en behoorlijk gemaakt. Ook op het practicum zal hij moeten waken tegen oppervlakkigheid. Aardrijkskunde was goed,hij moet echter leren zijn gedachten beter onder woorden te brengen. Voor geschiedenis heeft hij vrij behoorlijk gewerkt. Biologie is na een goed begin weer minder. Tekenen was voldoende *I* sport ruim voldoende. Voor handenarbeid heeft hij prettig gewerkt en bewezen tot goede dingen in staat.

Mijn ouders hebben aan de in die tijd beroemde astroloog A.E.Thierens gevraagd van mij een horoscoop te maken. Dit gezien in het licht van de negatieve beoordeling van zijn gedrag en prestaties op school.

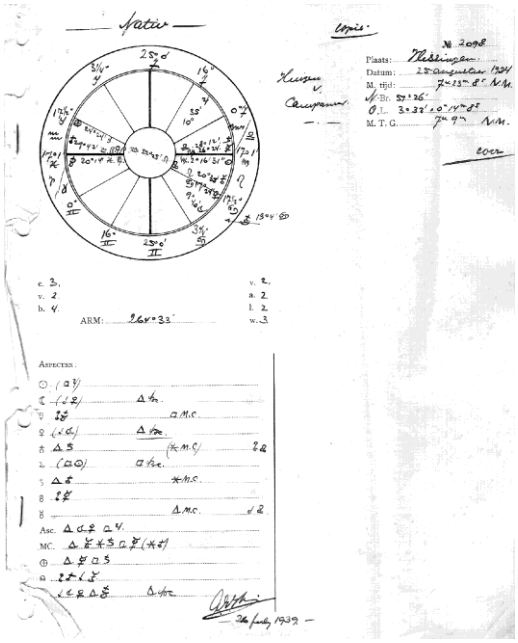

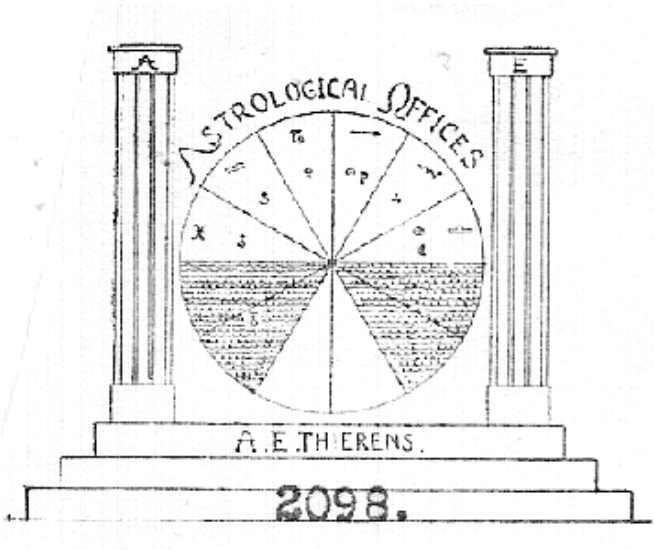

Horoscoop van Tom de Booij door A.E.Thierens 29 juli 1939

Van jongs af aan een gevoelig moeders-kindje. - Deze aard, naar mate hij ouder wordt, kapselt zich in meer en meer in een 'rough and ready' persoonlijkheid van groote activiteit en bewegelijkheid. Dan zakt geleidelijk de zeer gevoelige aard van het temperament en karakter in de diepte weg, zonder nog thans uit te dooven en zonder zich ooit te verloochenen zelfs. Nimmer echter zal deze uitgesproken worden verder en evenmin zal hij zich over zijn gevoelens eigenlijk ooit uitlaten, in geen enkel opzicht. Dit is dus geen element, dat in het verdere leven der persoonlijkheid ooit op de voorgrond treedt en dat derhalve naar alle schijn ook geen motorische kracht in zijn wezen is, dus geen beschrijving behoeft. Toch zou het fout zijn, het gevoelsleven als motorische kracht over het hoofd te zien en het niet te blijven beschouwen als de verklaring voor juist veel, dat in zijn leven doorkomt op overigens onverklaarbare wijze, spontaan, abrupt zelfs, ruw soms, dan weer min of meer verstorend de harmonie der omgeving, althans de werkelooze rust ervan. Laten wij het gevoelsleven dus stil op de achtergrond, waarbij een groote gehechtheid aan de moeder stellig van fundamenteele beteekenis geacht moet worden en in het verdere leven steeds de gehechtheid aan en een gevoelige, ja romantische eerbied voor de vrouw in het algemeen, oorzakelijk motief of grondtoon is voor veel in zijn leven. Eenigszins personifieert hij zelf in zijn doen en laten vaak de beschermende, zorgende, wakende functie, die hij in de vrouw gevoelt en in de moeder heeft leeren eerbiedigen. Door deze aanleg van het karakter kan hij vaak dingen in het leven begrijpen, die achter of boven de oppervlakte liggen, zonder dat hij ooit daarover tot spreken, filosofeeren, beschouwen of redeneeren te krijgen is: dit zou of zal hem aandoen als ontwijding van het voorname daarvan of wel ook als eenvoudig ongewenscht en overbodig, nonsens. In de praktijk wordt dat dan uitgelegd als eenvoudig ongeloof en ongeïnteresseerdheid in religieuse of geestelijke dingen. Inderdaad geeft de actieve, drukke, werkzame en zeer bekwame, behendige, 'geläufige' persoonlijkheid tot dat oordeel allicht aanleiding - wat nog niet beteekent een juiste verklaring, zooals nu reeds duidelijk zal zijn. Die persoonlijkheid is zeer vitaal en heeft spontane impulsen, met een natuurlijke aanleg en vanzelf ontplooiende behendigheid in veel dingen, op verschillend gebied. Hij behoeft er echt weinig moeite voor te doen, om uit te in takken van sport, knutselarij en handwerk, eventueel kunsthandwerk of muziek. Dit beteekent echter niet dat hij ooit zou uitmunten, dat hij eerste

prijzen behaalt en die kunnen hem ook heelemaal niet schelen, want eerzuchtig is hij niet en bovendien heeft hij geen eigenlijke bedoeling in die richting, om zich tot voldoende concentratie te dwingen. Zoo zal hij waarschijnlijk zelden of nooit tot een voldoende training of oefening in iets kunnen besluiten: zoo iets heeft eenvoudig voor hem, geen beteekenis - al zit er stellig in het karakter zekere standvastigheid en trouw, waardoor hij zelfs in sommige opzichte conservatief genoemd zou kunnen worden en hij stellig eenmaal goed begrepen en gewaardeerde standpunten niet zal verlaten. Dit is echter iets anders. In zeker opzicht is hij dus onverschillig omtrent het tenslotte te bereiken resultaat of een eereprijs. De goede prestaties gaan zoo vanzelf en dat vindt hij wel leuk natuurlijk, zooals een visch waarschijnlijk geniet van zijn volle en gestroomlijnde lichamelijke bekwaamheid in het water. Ja, daarmee eigenlijk is zijn persoonlijk wezen wel te vergelijken. Ook de plotselinge en dan uiterst behendige impulsen hebben iets van de aard van een snel en plotseling bewegende visch in het water, een forel of zalm bijvoorbeeld. Het behalen van prijzen is dan ook evenzeer zonder beteekenis voor hem als het bv. voor een forel zou zijn. In zijn temperament kan hij uiterst bewegelijk, vlug, acuut en spontaan zijn, zooals hij aan de andere kant de kunst verstaat van geniaal luieren en (men zou bijna geneigd zijn te zeggen: jammer genoeg) ook daarmee gepaard doet gaan een artistieke slordigheid en rommeligheid, waarin hij zelf alleen nog maar de draad kan terugvinden. Wat hij doet is àf, zoozeer af, geächeveerd, dat hij in sport bv. weinig of geen opleiding behoeft, maar zelf opleiding zou kunnen geven, als was het alleen door voorbeeld, voorspelen, hoewel het hem waarschijnlijk niet voldoende zal interesseeren om zich daar moeite voor te geven. In het schoolwerk en in het algemeen intellectueele studies is hij zeer conscientieus, met hier en daar gapingen of leemtes, die wel eens oorzaak kunnen zijn van mislukking zelfs in een of andere klasse of studie, maar die hij evenzeer onverwachts weer zal kunnen inhalen. Er ligt iets onregelmatigs en spasmodisch in zijn werk, waar het studie betreft, welke toch als regel zekere regelmatigheid zal eischen: hoewel hij er zich voor zetten kan en het dan ook bereiken kan, is regelmatigheid eigenlijk gezegd niet zoozeer zijn smaak, niet zijn natuurlijk temperamentaal vermogen. Dan doet hij het dus eigenlijk wel tegen zijn zin, maar hij kan het, als hij wil. Twee tegengestelde elementen maken voor een goed deel zijn wezen uit: hij heeft voor een deel zeemansbloed, dat hem de wereld doet nemen zoo als die komt, in ups and downs, aanvaardend wind en weder zonder oordeel, lief en leed met medeleven, doch instinctieve onderwerping; een andere kant van zijn wezen is die van de rustige, experimenteele en wetenschappelijke waarnemer en onderzoeker, die min of meer droog en dor van kritiek kan zijn, maar altijd het oog heeft op nut en praktische toepassing. Uit beide komen voort tegengestelde, vaak een en ander tegensprekende, soms elkander helpende en tot elkaar komende eigenschappen. Het is niet gemakkelijk zelfs er een in de grond van het karakter zoo gewenscht nuttig rendement van te maken. Op school kan hij verstrooid en afwezig zijn. De gapingen of leemtes in zijn opgenomen kennis kunnen daar hinderlijke gevolgen krijgen. Grootendeels zal de oorzaak daarvan liggen in zijn nog niet geheel geconcentreerde overtuiging en wensch betreffende de toekomst. Deze is inderdaad niet zoo gemakkelijk te zeggen met een enkel woord. Om daar even bij te blijven: natuurlijk kan hij zee-officier worden. In dit geval zou ik hem willen aanraden de M.S.D, te verkiezen boven dekdienst of administratie, ten eerste omdat daar het militaire strijd-element op de achtergrond treedt en ten tweede omdat de technisch meer uitgewerkte en sterker op de voorgrond tredende mechanische kennis hem bekwaamheden doet ontwikkelen, die later, in het particuliere, meer kans hebben tot hun recht te komen dan die van de militaire dekdienst. Voor die M.S.D, en in het algemeen voor machinerieën bezit hij een aangeboren behendigheid in de behandeling, geheel in de lijn van de persoonlijkheid, hiervoren aangeduid. Bovendien bezit hij in zijn temperament een typisch intuïtieve kijk op dingen, die soms als inventie of althans inventieve en origineele toepassing voor den dag kan komen. Zooiets overbrugt dan ineens weer alle gapingen in de tot zoover verwerkte leerstof. Munt hij op school niet uit, dan acht ik dit geen reden om zich eenige zorg te maken. Het zou zelfs best kunnen zijn, dat hij zijn schooltijd niet regelmatig beëindigde in een volwaardig diploma en dat dit hem zelfs zou verhinderen zeeofficier te worden of eenig ander ambtelijk emplooi te

bereiken. Hetgeen mij aanleiding geeft hierbij aan te teekenen, dat evenzeer als het 'regelmatige' ook het 'ambtelijke' de hartgrondige tegenzin van zijn temperament heeft. Feitelijk zal hij zelf uit groote verscheidenheid van mogelijkheden pas zeer spontaan en onverwachts komen voor zijn eigen levenslust te vervullen mogelijkheden, waarvan hij werkelijk iets goed weet te maken. Gezien de diepere gevoels-aard in zijn wezen, zal ik mij liever onthouden van suggesties omtrent mogelijk te volgen weg van studie; maar ik wil toch vermelden, dat in zijn leven wel voor zal komen, dat hij door uitvindingen of ingenieuse toepassingen grootelijks bij kan dragen tot helpen of redden van menschen. Uit zijn neiging tot beschermen en bewaken kan hij afleiden de capaciteit van besturen en regeeren. Overigens is hij geen heerschzuchtig man, het is niet zijn zucht om te heerschen of te regeeren, veel meer is dat de wensch zich ten nutte van de menschheid of van het algemeen toe te leggen op een of ander praktisch werk, op welk niveau en in welke richting dan ook. De groote verscheidenheid van richtingen zijner belangstelling maakt, dat hij niet alleen in zeer verschillende richtingen bekwaam, behendig, bruikbaar en zelfs knap kan zijn, maar ook, dat de moeilijkheid der keuze groot is bij bijna alle beslissingen van belang in zijn leven. In zeker opzicht heeft hij dat eerlijke, zakelijke, wetenschappelijke onderscheidingsvermogen, dat doet proeven nemen en mogelijkheden erkent, men zou haast zeggen tot in het eindelooze, wat op den duur het eenig ware wetenschappelijk standpunt is, maar wat alweer voor een praktisch en momenteel resultaat niet altijd een antwoord geeft. Qu'y faire? Men moet dus ook hier van mij geen praktisch en onmiddellijk antwoord verwachten. Een, misschien belangrijke mogelijkheid wil ik hier nog vermelden:geoloog en dan vermoedelijk in betrekking bij de Koninklijke Petroleum Mij Deze situatie zou beantwoorden aan veel van zijn eigenschappen en hem derhalve ook in veel opzichten wel bevredigen, hij anderzijds zou ook in veel opzichten in zulk een positie kunnen voldoen. Zwerven en reizen ligt vanzelf in zijn aard en zal hij zonder eenig bezwaar niet alleen, maar ook met een zeker genot en temperamentale voldoening beleven. Zijn vrienden zijn alle zijn officieele relaties en hebben, schijnt het, slechts een officieele, formeele en formeel erkende, maar slechts aan de buitenkant gewaardeerde beteekenis. Tot in zijn gevoelig innerlijk komen zij nooit, daar hebben zij geen toegang. Een heel enkele oudere zal waarschijnlijk wel eens iets van hem begrijpen. In het huwelijk zal hij in zeker opzicht wel een natuurlijke aanvulling vinden, maar het is zeer de vraag of hij aan zijn partner ooit wel voldoende polariteit bieden zal, en kan, met zijn 'unruly' persoonlijkheid, om een gelukkig interieur en gezin tot stand te brengen. In verband met hetgeen in de aanvang gezegd werd, is het waarschijnlijk, dat de vrouw en echtgenoote toch voor hèm wel in het middelpunt van zijn belangstelling en levensinteresse zal staan. Rijk wordt hij niet (tenzij hij een gefortuneerde vrouw trouwt) en materialist is hij niet. Hij weet bij gelegenheid geniaal te smijten met geld en het evenzeer geniaal te besteden aan bv. een uitvinding, is daartegen- over weer merkwaardig zuinig en sober in volkomen verband met zijn gevoel en begrip voor voornamen concentratie en zelfbeheersing Als men de balans van dit leven zal opmaken, zal aan de zijde der activa weinig verschijnen, dat materieele, geldelijk de persoonlijkheid ten goede komende,uiterlijke beteekenis heeft; veel kan aan die zijde verschijnen, dat behoort tot een hooger niveau, een dieper wezen, dat der gevoelens en ervaringen.

Rapport december 1939. Hooggeachte Heer, 'T'om's houding blijft wat speels. Zijn werk is veel te afhankelijk van voortdurende aansporing. Toch heeft hy wel wat gepresteerd in het afgelopen kwartaal. Bij Nederlands toonde hij veel belangstelling; hij kan en durft zelf te werken. Voor Frans waren zijn vertalingen onvoldoende. Voor Duits heeft hij hard gewerkt, ernstiger en zakelijker dan vroeger. De resultaten waren echter nog niet geheel voldoende. Hij houdt echter vol. Hij is vrij goed opgeschoten met Engels, al kan het nog wat v1otter. Over zijn werkhouding valt niet te klagen. Als Tom zijn Aardrykskunde lessen leert , wat helaas niet regelmatig het geval is, zijn zijn prestaties behoorlijk. In de laatste tijd werkt hij regelmatig aan zijn opdrachten. Voor Geschiedenis is hij levendig en belangstellend, maar hij kon wat accurater zijn. Voor Algebra blijft zijn werk oppervlakkig. Hij leert niet altijd zijn formules. Hetzelfde geldt voor Goniometrie. Voor

Meetkunde heeft hij voldoende gewerkt. Zijn Stereometrie-stellingen moet hij beter leren. Voor Mechanica werkt hij slordig en leert hij zijn lessen niet voldoende. Ook voor Natuurkunde staat hij nog niet sterk. Zijn vraagstukken zijn echter wat beter, zodat hij op den duur wel een goede leerling zal kunnen worden. Zijn werkhouding is aanzienlijk verbeterd, hetgeen ook bij Scheikunde bleek, waar hij vrij behoorlijk werk leverde. Ook in de Biologielessen gedraagt hij zich beter. Hij is een rustige, prettige leerling, met behoorlijke belangstelling. Staatsinrichting is voldoende. Economie iets minder. Lijntekenen was goed. Handtekenen zwak voldoende. Sport ruim voldoende. Namens de leerkrachten van de Montessori afdeling , Hoogachtend uw Dr A.J. de Vletter

De stereotype foto die steeds van de kinderen van Tom en zijn zuster Olga van Marle werd gemaakt op de Catslaan. Vlnr; Maria, Henriette, Elsbeth, Hilda, Willem en Tom

De familie Strumphler is vanuit Amsterdam in 1939 naar de Borgerweg 5 verhuisd. In de tijd dat wij in Amsterdam woonden waren Sam en Fietje Strumphler goed bevriend met mijn ouders. Zo zagen ze elkaar veel op de tennisclub van Festina. Eerst woonden ze op de Euterpestraat 100. We konden vanuit ons raam aan de Michelangelostraat kijken op hun beneden huis op de Euterpestraat. (nu Gerrit van der Veenstraat geheten). Hier is hun oudste kind Toto in 1928 geboren, daarna zijn ze verhuisd naar de Schubertstraat waar hun dochter Adrienne (later mijn echtgenote) is geboren in 1931 en hun zoon Marlof in 1935

Mijn moeder in de tuin van de familie Strumphler aan de Borgerweg Aerdenhout, links van haar Fietje en rechts van haar Sam Strumphler

Mijn moeder werd als binnenhuis- en tuinarchitecte aangezocht hun huis en tuin in te richten. Het ontwerp voor de tuin van mijn moeder werd afgewezen. Sam Strumphler wilde persé een groot grasveld hebben waar op gesport kon worden. Zo werd de bekende tuinarchitecte Mien Ruys ingehuurd. Het huis is ontworpen door de architect Pieterse, de aannemer was de firma Reynierse.

Mijn moeder in het huis van de familie Strumphler, vlnr Moeder Ot, een goede vriend des huizes , Moeder Fietje ,met haar jongste zoon Marlof op haar schoot, Vader Sam, met daarnaast Toto en Adrienne.

In de **zomer** zijn we met de familie gegaan naar Les Praz een dorpje even boven Chamonix. We hadden daar een chalet afgehuurd

'Onze' chalet in Les Praz de Chamonix met prachtig uitzicht op de Aiguille Verte en Dru

Op de moraine van de Mer de Glace.

Een bruggetje op 5 minuten van onze chalet met uitzicht op de Aiguille Verte.

Vele bergtochten gemaakt met mijn Vader. Eerst de Mont Buet(3096m), lange makkelijke wandeltocht. Eerst ijstechniek oefenen op de Glacier des Bosson door treden te hakken in het ijs

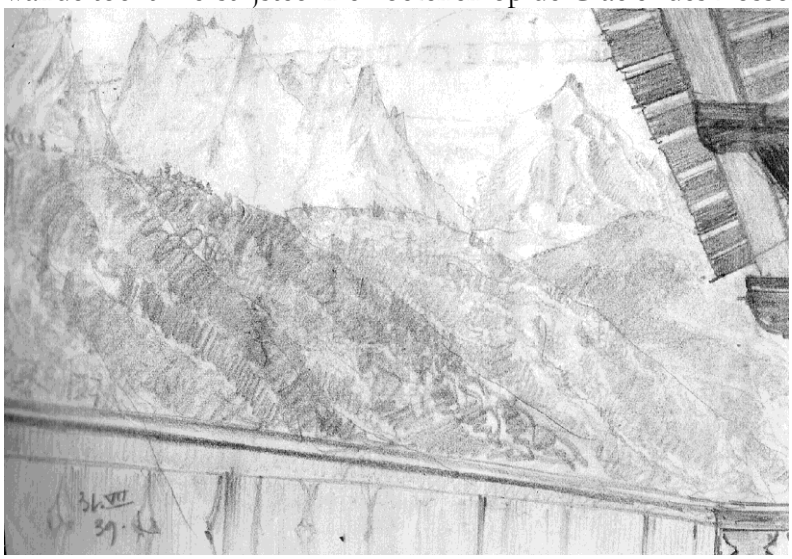

Uitzicht van het balkon van onze chalet met de Aiguilles van Chamonix (Tekening H.Th de Booij)

Oefenen op de gletscher

Vele wandeltochten .In onderstaande foto mijn moeder die erg last had van kortademigheid

Moeder Ot op wandelweg boven Chamonx

Elsbeth, Maria en Tom op het meertje even boven Chamonix

Een prachtig tocht met mijn vader en Franse berggids naar de Aiguille du Tour. Eerst geslapen in de berghut Albert Premier. Vroeg op , eerst over de gletscher en daarna via de granietrotsen naar de top zelf op 3542 meter hoogte. Prachtig uitzicht ook naar de Zwitserse Alpen.

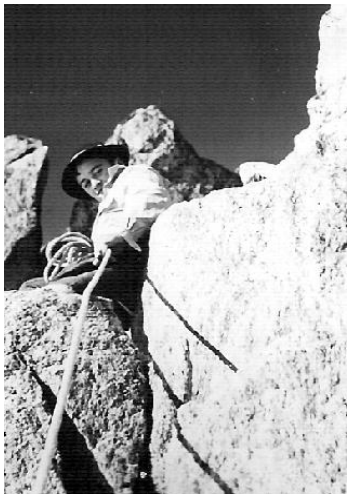

Links: via de rotsen van de Aiguille du Tour naar de top op 3542 meter hoogte (Rechts)

Met mijn vader een wandeltocht gemaakt naar het bergdorpje Contamines aan de andere kant van de Mont Blanc. Mijn vader wou er naar toe omdat hij in 1914 met zijn ouders er was geweest. Ze zijn toen overhaast vertrokken in verband met het uitbreken van de eerste wereld oorlog. Ze moesten via Marseille met een boot naar Nederland reizen. Via een col hebben we in een oud huisje eerst geslapen en daarna ons tentje opgezet bij Contamines.

Onderweg tijdens de voettocht van Chamonix naar Contamines

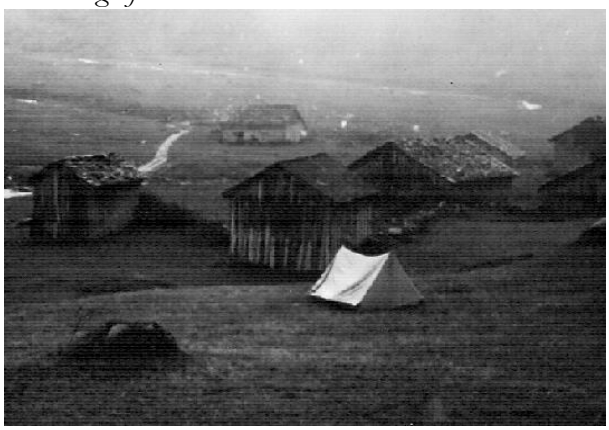

Ons tentje bij Contamines

Het is begin augustus. Er zijn Alpenjagers bezig met oefeningen. Ze zeggen tegen ons de onheilspellende woorden. " La Guerre commencera bientôt "

Monument voor de gevallenen Eerste Wereldoorlog 1914-1918 opname augustus 1939

Mijn vader, gezien zijn slechte ervaringen in 1914, vertrekt alleen met de trein via Duitsland.

Vader wordt uitgewuifd van het station Les Praz de Chamonix naar Nederland

De rest van de familie vertrekt een week later eveneens per trein via Duitsland

Een dag die ik niet gauw zal vergeten Zondag 3 september. Ik was in de Sixhaven van Amsterdam met mijn vriend Maarten von Balluseck, zijn ouders en de familie Tusschenbroek op het punt om uit te varen, toen we hoorden via de radio dat Engeland en Frankrijk aan Duitsland de oorlog hebben verklaard. Het begin van de Tweede Wereld Oorlog.

Uit het dagboek van mijn grootvader over het jaar 1939:
11 januari, Duitsland is zenuwachtig door het feit dat in ruiten van kamers die direct of indirect in gebruik waren bij het Duitse gezantschap in Den Haag en Amsterdam, kleine gaatjes zijn aangetroffen. Zelfs is in één kamer een klein kogeltje gevonden. De Duitse officiële berichtgeving wijt dit aan de Joden en de sympathie in in Nederland voor Joden gevoeld wordt, o.a. gebleken door een rede van Colijn om de collecte aan te prijzen. Gelukkig blijven wij hier kalm, maar men vraagt zich toch af: wat zit daar achter, achter die bangmakerij. Von Balluseck vertelde mij onlangs dat Duitsland voornemens zou zijn om als bij ons de sla rijp is plotseling de grenzen voor sla te sluiten, waardoor aan het licht zou komen hoe wij economisch van Duitsland afhangen. Helaas is dit laatste waar. Het maakt wel een eigenaardige indruk dat Duitsland zo geprikkeld wordt door een kogeltje van enige millimeter middellijn.
Zondag 1 juli 1939. Ik ben heden met Hilda naar Wijde Blik gereisd. In de autobus zat ik naast een bekoorlijk fries meisje uit Makkum, genaamd Dijkstra, dat er in de oude friese dracht meer dan bekoorlijk zou hebben uitgezien. De politieke toestand is zorgelijk. Het schijnt dat Hitler plannen heeft met Dantzig. Er worden troepen en kanonnen heengezonden. Halifax heeft weer een rede gehouden die op Duitsers geen indruk maakt. Een paar dagen geleden sprak Winston Churchill een somber gestemde rede uit, er op wijzende dat Engeland niet anders kan doen dan oorlogvoeren, zo Polen wordt aangevallen. Intusssen blijft de toestand te Tientsin onveranderd tenzij een verandering mag genoemd worden dat de Engelsen zich niet meer zo veelvuldig meer op bevel van Japanse schildwachten behoeven te ontkleden. Als 't misloopt ben ik van plan om naar Amsterdam te gaan omdat ik daar al mijn werk heb. Een binnenlandse moeilijkheid is de ontslagname van het Kabinet, dat niet eensgezind is over de zogenaamde ouderwetse of nieuwerwetse manier van financiering. De ouderwetse wil een sluitend budget met niet uitvoering van de plannen die men niet kan betalen uit de gewone middelen. De Koningin droeg Colijn de vorming van een nieuw kabinet op. Hij is onlangs 70 jaar geworden. Gisteren was ik op het Handelsblad, waar de heer Boskamp de mening uitte dat iemand van 71 zoals Chamberlain niet premier mocht zijn in de tegenwoordige omstandigheden.

22 aug. (te Amsterdam) Hedenmorgen meldden de couranten de totstandkoming van een pact van non-agressie tussen Duitsland en de Sowjet-Unie. Dit is vooral voor Polen zeer belangrijk en stelt ook Engeland en Frankrijk voor een moeilijk vraagstuk.
26 aug. Nog geen oorlog. Gisteren is Jan van Stockum uit Giessen gekomen, brengt de tijding mede dat alle mensen in Duitsland denken dat er geen oorlog komt, maar dat toch Dantzig Duits wordt en de Corridor zal verdwijnen enz. enz.
28 augustus. Aan het ontbijt een warm gesprek met Jan van Stockum die gelooft dat Engeland en Frankrijk zullen toegeven. Ik denk ook dat zoiets zal gebeuren. Hilda niet. 2 u. namiddag. Na het aanhoren van een ongunstig luidende radiomededeling komt het bericht van de algemene mobilisatie.
4 october. Vandaag vergadering Adderfonds onder leiding van Admiraal Quant. Met hem gesproken over onze verdediging. Hij zegt dat deze nog naar niets lijkt, dat er slechts een begin is gemaakt van een verdediging. Ook Herman Boissevain, die luitenant van de veldartillerie is, uitte zich op een manier die niet veel hoop geeft op een langdurig ophouden van een Duits leger.
1 nov. . Zaterdag ging ik met Hilda per auto naar Charles en Marie, die nu wonen op Oost Witzand in de onmiddellijke nabijheid van hun vroegere buitenplaats Witzand. Ik heb dit Witzand nooit mooi gevonden en de plaats zelve klein en vervelend. Anderen vonden het echter een vorstelijk verblijf. Nu wonen ze echter in een woning die men in vergelijking met Witzand zeer klein zou kunnen noemen, die echter nog versierd is met dingen die vroeger Witzand sierden, als de enorme tafel en de portretten van Vader, Moeder en van de groep der kinderen enz.
5 november. Gisteren naar de Hoop, die op de voormalige Marinewerf ligt en woensdag buiten dienst gaat. Ik kom een Marinewacht tegen en merk op dat de geweren op slordige wijze worden gedragen. En toch zegt Alfred dat er een behoorlijke tucht is bij de Marine. Ik geloof dat die tucht nog zeer te wensen overlaat. Het komt ook wel door het grote gemis aan zin voor decorum, een eigenschap van ons Volk, waardoor vele officieren niet zien, niet kunnen zien, of een man goed gekleed is of niet, of hij er goed bijstaat of niet. Bij het leger zie ik veel dat mij hindert. Een marcherende troep gaat wel, maar de houding van schildwachten bijv., de wijze van lopen, laat veel te wensen. Toch is de houding en de tenue iets beter dan in l914 schijnt mij toe. De sport heeft wel invloed ten goede gehad.
7 november. Intussen maakt ons land zich klaar voor een onderwaterzetting op grote schaal. Alle mensen van Baarn, waar gevochten zal worden, moeten dan naar Wieringermeer. Bé van Rijn, in haar mooie huis te Baarn, in doodsangst, heeft gedaan gekregen dat zij zal worden gewaarschuwd en dan met eigen auto naar hotel Duin en Daal kan gaan. Er staan aan het station een groot aantal veewagens klaar, waarin de bevolking weg zal worden gevoerd.
19 november. De Simon Bolivar van de KNSM is op een mijn gelopen en gezonken. Er zijn een 80tal vermisten, velen zijn ernstig of licht gewond. De geredden zijn voor zover mogelijk naar Londen gebracht, waar het gezantschap het Great Eastern hotel heeft ingehuurd. Alfred is naar Harwich.
3 dec. Alfred kwam vrijdagavond circa 8 uur en vertrok weer zaterdag per vliegtuig om 8 uur 's morgens. Hij zag er vermoeid uit, heeft het ook druk gehad met Simon Bolivar en Spaarndam. Hij vertelt o.a. dat de luitenant die bij het grensincident te Blerik met de Engelse onderhandelaars van de Secret Service was meegegaan, vergezeld had moeten zijn van een patrouille, maar dat hij voor die patrouille uit is meegereden met de Engelsen. Deze zijn in de val gelopen die de Duitsers hadden bereid. Het neerschieten van een Duits vliegtuig boven ons land, in het Zuiden, geschiedde door één soldaat met één schot uit één karabijn. Hij raakte de bestuurder waarop het vliegtuig tegen een boom vloog.
4 december. Naar het Handelsblad waar Planten [directeur van het Algemeen Handelsblad] mij zegt dat een aantal officieren kamerarrest hebben wegens NSB of Duitse neigingen. Dat het optreden tegen de NSB erg zacht is en dat deze zachtheid misschien haar grond heeft in vrees voor Duitsland, dat men niet wil kwetsen. Is De Geer een krachtige figuur vraagt men zich af. De

geest van de troepen is goed, zegt Planten, maar zal dit geest goed blijven als de ontberingen komen?.
Einde dagboek van mijn grootvader Han.

Herinneringen uit de periode 1935-1939, die ik anno mei 2007 heb opgeschreven.
Mijn ouders zijn in 1935 van drie hoog Amsterdam verhuisd naar het rijke Aerdenhout. Mijn vader had een bescheiden inkomen bij de Reddingmaatschappij. Ze leefden in feite boven hun stand. Hun vrienden in Aerdenhout waren bijna allemaal veel vermogender. Wij drie kinderen hebben dat gemerkt aan het feit dat als er feestjes werden gegeven, wij werden ingeschakeld om er voor te zorgen dat alles vlekkeloos verliep. Toch hadden we een vast dienstmeisje in huis meestal uit Duitsland. Ze sliep dan in het kleinste kamertje van ons huis. Er was ook een bellensysteem in de keuken waarop de dienstbode kon zien welke kamer had gebeld. In de eetkamer was er zelfs onder het kleed een belletje waarop mijn moeder hoefde te trappen, zodat het eten binnen gebracht kon worden. Met Kerstmis kreeg dan het dienstmeisje wat lekkernijen, die ze dan op haar kamertje mocht opeten. Ik herinner me dat het maandloon 30 gulden was plus kosten inwoning. De tuinman die dikwijls kwam kreeg 5 gulden per dag. Langs de deur kwamen de groetenman, bakker etc
Ik had in die tijd als beste vriend Hein van der Wal hij woonde in een groot huis op het Kopje met een geweldige tuin en nog een tuinhuisje. In de bomen hadden wij hutten gebouwd. We werden daarbij geïnspireerd door de film Tarzan . De wereld beroemde zwemmer Johnny Weismuller speelde Tarzan en zijn vriendin Jane werd door Maureen O'Sullivan gespeeld.

Maureen O'Sullivan (left) with Johnny Weismuller and Johnny Sheffield in Tarzan

Wij slingerden dan ook met door ons gemaakte lianen van boom naar boom. Een keer ben ik naar beneden gevallen, gelukkig zonder ernstige verwondingen. Ik had een windbuks, maar mocht van mijn vader niet met loden kogeltjes schieten. Met de voorlader prikte ik in een aardappel en schoot op de ramen een aardappel kogeltje om te laten zien dat ik niet met loden kogeltjes schoot. Nauwelijks weg van huis verruilde ik de aardappel kogels voor echte loden kogeltjes. De pret was dan om straatlampen kapot te schieten. Op de Enschede weg vlak bij het huis van Hein was een straatlantaarn met twee peertjes. De kunst was om ze allebeide tegelijkertijd uit te schieten. Ik legde dan mijn buks op een tak van een boom om zuiverder te kunnen mikken. Eenmaal zag mijn vader, dat ik een lamp op de Catslaan, waar wij woonde, kapot schoot. Ik moest toen van mijn vader dit zelf aan de politie melden Een duidelijke afgang.

Wat grote indruk op ons maakte was onze vriend Hans Feierabend Hij was in Duitsland bij de Hitler Jugend geweest. Hij had een prachtig mes waarop 'Blut und Boden' stond. Ik denk persoonlijk dat wanneer mijn wieg in het Nazi Duitsland had gestaan ik zeer zeker me had aangesloten bij de Hitler Jugend

Hitler Jugend 1938

Achter de tuin van Hein waren duinen waar we met en aantal vrienden oorlogje speelden, door met windbuksen op elkaar te schieten.. Ik kreeg zelfs en kogeltje door mijn hoed die ik had opgezet. Ook werd ik door de 'vijand' gevangen genomen en in het tuinhuisje vastgebonden. Ze hielden brandende kaarsen onder mijn benen . Gelukkig ben ik door de buurman de Heer Boom en zijn vriend, een man met een Texas hoed, bevrijd. Naast het huis van Hein woonde in een heel groot huis de Heer Carp. Hij had een wijnkelder waar we flessen uit stalen. Ik was de kleinste en moest me door een klein raampje wringen om een paar flessen te jatten. De achter buurman van de ouders van Hein van der Wal was Pierre van Son. Hij had een groot fazantenhok . Hein en ik hebben een keer gedanst op zijn hok waardoor er gaten ontstonden. We moesten voor onze wandaden boeten daar een bezoekje bij hen vol met onze excuses. Ik weet niet of wij de kosten voor de reparatie nog hebben moeten betalen. In deze periode ging het niet bepaald goed op school. Ben ook eenmaal uit mijn leslokaal boven op zolder terug gezet naar een andere lokaal. Ik was een stoorzender. Ik mocht graag vechten. In een gevecht met Tijs Volker kwam ik terecht op zijn sleutelbeen dat brak. Ik moest me schijnbaar laten gelden. We haalden veel kattenkwaad uit. Krijtjes gooien op het bord wanneer de leraar Beth (groot wiskundige bleek later) iets aan het opschrijven was. In ons gebouw was ook ondergebracht het AVIO waar Freddy Heineken op zat. Hij werd door zijn ouders, die in Amsterdam woonden in huis geplaatst van de heer Hondius in Bloemendaal. Ik weet nog goed dat hij in 1940 toen we op de Zijlweg in Overveen fietsen mij vroeg of ik met hem wilde handelen in vlees (zwarte handel dus). Ik heb dat niet gedaan. De handelsgeest van Freddy (later directeur van Heineken Brouwerij) was toen al duidelijk. Ik herinner dat we in het huis aan de Krayenestersingel in Heemstede van Ineke Schmidt (?) samen met Edith de Kadt (?) in het Nederlands woordenboek vieze woordjes opzochten. Mevrouw van Benthem Jutting was het hoofd van de afdeling AVIO . Op een keer hebben we haar in een kast opgesloten. Herman Cats (met als bijnaam Prikkie Kattenmepper) had als vriend Erik Rhodius. Ze haalden de dolste capriolen uit op de fiets op het schoolplein. Tijdens de lessen op de zolder van ons gebouw, stonden ze op een keer in de dakgoot naar ons te kijken! In het biologie lokaal hadden we een keer alle bunsenbranders aangestoken, toen onze biologieleraar Jordan binnen kwam. Op een keer kwam mijn klasgenoot Arnold Vigeveno triomfantelijk in de klas met een vulpendopje dat hij een paar dagen van te voren had ingeslikt en er nu was uitgekomen.

Veel huiswerk deed ik in die tijd niet. We spijbelden veel en kregen het soms voor elkaar om 8 uur in de week te sporten op de grasvelden en tennisbanen van het Kennemer Lyceum. Als ik mijn fiets in het schuurtje zette, haalde ik mijn schooltas er niet af, zodat ik de volgende dag weer met de niet aangeroerde tas naar school fietste. Wat heel bijzonder was van het Kennemer Lyceum dat er veel uitvoeringen van veel beroemde artiesten in de grote toneel zaal, zoals Jo Vincent, Harry van Os begeleid door Felix de Nobel en zelfs de beroemde goochelaar Larette, wiens goochelkunsten we probeerden te imiteren zoals het palmeren van een sigaret of speelkaart.

Goochelaar Larette

Sport was heel belangrijk Zo speelden heel veel wedstrijden maar we oefenden ook elke woensdag middag. in de winter. In de zomer was alles tennis wat de klok sloeg, op BLTC in Haarlem. Vooral speelde ik veel met mijn vriend Richard Rahusen. Er waren veel winters met sneeuw en sleeden we van zowel van het Aerdenhoutse als het Bloemendaalse kopje .

Leraren van wie ik in die tijd les heb gehad: Voor Wiskunde Drs P.M. van Hiele, voor Nederlands H. Bovenkerk, voor Duits Mej H.C. Biele , voor Frans Mevr H.L. Spanjaard , voor Drs H.J. Jordan, voor Aardrijkskunde Drs G.J. Bredemeyer, voor Sport B Th A. van Baasbank en Th J.H. van 't Lam, voor Handenarbeid Jaap Zeepvat, voor muziek. P. de Nobel.

Heel veel plezier heb ik gehad van de pianolessen van Bruyel in Heemstede, waar ik tussen de lunch van het Kennemer lyceum naar toe fietste. Mijn zuster Elsbetrh kreeg al eerder dan ik les aan huis van meneer van der Waard.. Ik wilde daarna ook pianoles krijgen. We hadden een bruine mooie vleugel merk Zimmerman. Ik heb in de begin tijd niet altijd genoeg gestudeerd.. Dat nam hij me gelukkig niet al te kwalijk en begon dan zelf te spelen en moest ik zeggen in welke maat het stond. Ook vertelde hij veel over de componisten en zijn studietijd in Wiesbaden bij de beroemde pianist Walter Gieseking. Die maakte met zijn studenten vele wandelingen, die kregen opdracht zoveel mogelijk te herinneren wat ze tijdens de wandeling zagen. Als hij dat aan iemand vroeg wat ze een een aantal minuten geleden hadden gezien. Als hij of zij het dan niet wisten ging hij helemaal terug naar de plek. Zo deed hij het ook met de muziek. Voordat ze het gingen spelen moesten ze het eerst van het blad lezen. Door de partituur goed in zich op te nemen ging het spelen later veel beter volgens hem. Had mijn pianoleraar mij steeds toonladders laten studeren en was boos geweest op het feit, dat ik niet genoeg gestudeerde had, was ik er zeker mee gestopt. Hij heeft me in de puberteit de liefde voor de muziek bij gebracht, waar ik nu nog plezier van heb en nog steeds op 82 jarige leeftijd nog speel. Ik had ook een opwindbare koffergramofoon waar ik vele klassieke platen op draaide, zoals de Unvollendete Symfonie van

Schubert of het 1e pianoconcert van Tchaikowsky. Ik had platen van His Master's Voice met een wit hondje dat voor een soort toeter zat. Ook Jazz vond ik heel mooi, zoals van Armstrong, Duke Ellington. Het boek over muziek dat ik verslond was XYZ der muziek van Caspar Höweler. Ik speelde ook met mijn schoolvriend Heinz Tillmans, die in Bloemendaal woonde en twee piano's had. We speelden dan de sonate voor 2 piano's van Mozart of die van Christiaan Bach. Vooral als mijn ouders 's-avonds uit waren ging ik bij kaarslicht muziek met met partituur dirigeren, die ik via mijn koffergrammofoon hoorde. Vooral de 5e symphonie van Tsaikowky was favoriet Als dirigeerstokje nam ik een breinaald van mijn moeder.
In de lunchpauze ging ik dikwijls naar mijn klasgenoot Bob (Janus genoemd) van der Linde. Daar hoorden we dan goede muziek via de Radio. (Bob is gesneuveld tijdens een politionele actie in Ned. Indië en zwaar verminkt teruggevonden) . We luisterden veel naar de radio zo ook naar de Bonte Dinsdagavond Trein van de Avro en heb ik meegemaakt, dat Jonny Kraaykamp in 1938 daar zijn debuut maakte
Een herinnering die me te binnen schiet zijn de Noordwester stormen, die op mijn slaapkamer raam beukten. Ik hoorde dan mijn vader met de verschillende reddingsstations spreken via de telefoon, als er weer reddingsboten naar schepen in nood waren gegaan. Op de Scheveninger Radio hoorden we dan Mayday het noodsignaal voor de scheepvaart.(komt van het Franse woord m'aider)
Ook herinner ik me dat ik dikwijls door mijn Moeder op mijn fouten werd gewezen.. Mijn vader bemoeide zich niet veel met mij. Hij zat veel in zijn kleine werkkamer en schreef daar o.a. vele kinderboeken. Mijn moeder was sterk gebrand op mijn tennis prestaties en ging ook dikwijls mee naar de Tennisclub club in Haarlem aan de Spanjaardslaan in den Hout. Ook tenniste ik veel bij de familie van Marken op de Vondellaan. Ze hadden behalve een echte gravel baan ook nog een muurtje waar ik tegen kon tennissen.Ook was vlak bij ons huis op de Enschedé weg een tennisbaan van de familie Schocht. (De vader was ene Duiser die noemde we Bollaug omdat hij uitpuilende ogen had Tijdens wedstrijden op het Kennemer Lyceum konden we ook nog gebruik maken van de tennisbanen van de familie de Roos en de familie Bierens de Haan (op hun landgoed Schapenduinen) in Bloemendaal.Een herinnering die misschien niet zo belangrijk lijkt is de schok die ik kreeg toen ik bij de heuvel bij Elswout een koolmeesje met mijn fiets dood reed..Trouwens het fietsen in haast 's-ochtends naar school was een grote race tegen de klok. Ik zie de wijzers van de kerktoren klok bij Overveen nog op een paar minuten voor half negen staan. Het was inderdaad naar het Kennemer Lyceum slechts een paar minuten. Het was altijd kantje boord.
In 1939 kocht ik in een boekhandel in Heemstede-Aerdenhout een wereldatlas van uitgeverij Knaurs. Dit deed ik in verband met komende jaren het wereld beeld drastisch zou veranderen. Over seks werd niet of nauwelijks gepraat. Wel zei mijn moeder dat ze kon zien aan mijn dikke lippen, dat ik masturbeerde. Samen met een vriend hebben we het gezamenlijk gedaan, toen hij bij mij logeerde.

1940
Oudejaar gevierd bij tante Hessie en Oom Jan. Precies om12 uur bracht tante Hessie van Hall die op een stoel ging staan, een toast uit met een glas champagne, nadat ze net had opgedronken, gooide ze het over haar schouder kapot. Nieuwjaarsdag gevierd bij mijn oom André van Hall. We zaten op een vrieskoude morgen in de zon buiten te ontbijten op de sneeuw, toen witte zwanen overvlogen. Ik ging met hem mee op jacht en ik vond het vreselijk als ik gewonde duif moest dood knijpen. Oom André hield van grapjes. Hij liet me likken aan een hengsel van de garagedeur . Omdat het vroor bleef mijn lippen aan het ijzer vastzitten. Een herinnering die ik nooit zal vergeten . Hij had een jachthond die schotbang was, ik mocht hem meenemen. Thuis gekomen wilde mijn vader de hond niet hebben. Mijn moeder zei: als de hond niet mag blijven dan ga jij er ook uit. Mijn vader is toen bezweken voor het argument.

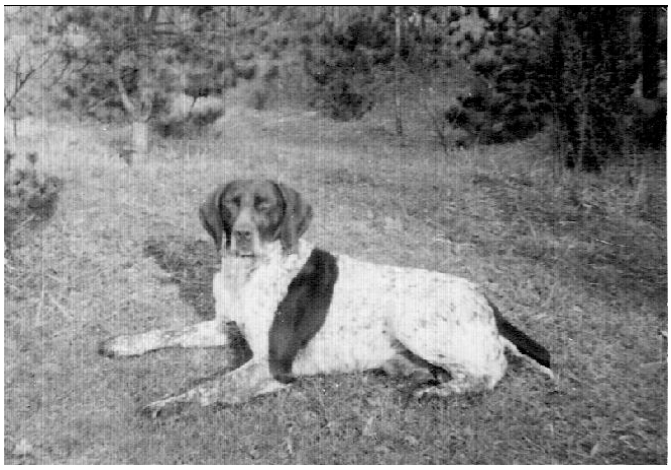

Telly , de jachthond die van oom André van Hall kreeg. Hij was schotbang en niet goed voor de jacht

24 februari 1940 Aan Mevrouw H.Th. de Booy
Hooggeachte Mevrouw, In de eerste plaats moet ik U verzoeken mij te willen verontschuldigen., dat de beantwoording van Uw brief van 16 dezer zo lang heeft getraineerd. De door U opgeworpen vragen vereisten nl. enig overleg. Ik moet beginnen mede te delen, dat wij niet geneigd zijn de plaatsing van Tom in de vierde klasse van het Lyceum te bevorderen, niet allereerst omdat hij er niet klaar voor is, maar vooral omdat wij tegen een dergelyke gang van zaken zeer principiële bezwaren hebben. Het is ten enenmale onjuist te veronderstellen, dat het daar mogelijk zou zijn meer toezicht op zijn werk te verwachten, of aan het cijferstelsel de eigenschap toe te schrijven corrigerend te werken op Tom's minder juiste werkmethode en werkgewoonten. Hij weet nu evenzeer of zijn werk goed dan wel slecht is,hij weet het nu zelfs iedere keer, dat hem iets overhoord wordt en dat is veel vaker dan dat in de klasse het geval kan zijn. Een voortijdig stellen van tijdeisen aan zijn prestaties is op zichzelf evenmin in staat zijn tempo te versnellen. Een blik in de brieven van de afgelopen jaren toont toch voldoende, dat, al is er enige verandering ten goede, Tom altijd last heeft gehad van zijn ongeconcentreerdheid en oppervlakkige manier van werken. Het is daarom ook niet juist te zeggen: "Hij verloor nu dus al een jaar". Integendeel, in onze zesjarige cursus verloor hij tot nu toe géén jaar, en het is zeer de vraag of bij zijn manier van werken Tom op de "gewone school" het nu reeds zo ver zou hebben gebracht, dat hij in 1942 eindexamen kan doen. En - met alle voorbehoud gezegd - die mogelijkheid bestaat nu nog wel. Overigens is er nog een praktisch bezwaar. Tom is niet klaar om plaats te nemen in een vierde klasse: enerzijds zijn de verschillen in programma en werkmethode te groot, anderzijds heeft Tom zeker niet voldoende reserve om de onvermijdelijke gevolgen van een wisseling het hoofd te bieden. De beste kans voor Tom is dan ook o.i. die welke gelegen is in het voortgaan op de ingeslagen weg, zij het dat we ook dàn van Tom een steviger aanpakken zullen moeten vergen. Kon ik in het Kerstrapport over het algemeen niet ontevreden zijn, de sedert dien ingetreden veranderingen zijn beslist ongunstig. Nu zal ook bij hem de afgelopen ijsperiode niet zonder invloed zijn geweest, een verontschuldiging, die wij tot op zekere hoogte ook wel willen laten gelden. Maar dan wordt het nu toch tijd, zoals ik hem dezer dagen nog zeiden, flink aan te pakken, daar anders ernstig gevaar dreigt, dat hij het volgend jaar ook bij ons niet in de vijfde groep geplaatst kan worden. Aan goede wil ontbreekt het niet bij Tom, maar de resultaten zijn minder, klaarblijkelijk. Ter staving van deze mening geef ik U hieronder in het kort weer hoe de verschillende docenten over hem denken; Wiskunde: hier wreken zich allerlei tekorten uit vroegere jaren. Tom neemt de moeite niet een en ander in te halen. Speciaal geldt dit voor Algebra; met Meetkunde is hij met de theorie vrijwel klaar, een ernstige herhaling is echter nog nodig. Stereometrie en goniometrie, beide nieuwe vakken, gaan beter. Voor de eerstgenoemde vakken echter zou hij nauwelijks in de aanvang van een derde klasse kunnen worden geplaatst. Ik heb hem dan ook op het ogenblik een herhaling van de oude stof opgegeven, die hij boven zijn gewoon werk zal moeten verwerken, wil hij niet te veel achter

raken. Mechanica vordert matig. Voor Schei- en Natuurkunde is er een duidelijke inzinking na Kerstmis; hier is hij wat verder, wel zowat op het peil, dat hij moest bereiken en dan net voldoende. Wat de talen betreft; bij Engels is een inzinking vast te stellen: ook Duits schiet lang niet genoeg op en Frans is slecht. In geen van deze talen is hij op peil, een reden dus om er extra voor te werken, hetgeen echter niet voldoende geschiedt. De overige vakken zijn wel voldoende maar toch niet meer dan dat. Bij al deze vakken constateerde men bij herhaling minder vlot gekende lessen; al is men wel van mening, dat hij werkt, het is kennelijk nog niet genoeg. Ongetwijfeld is zijn ongeconcentreerdheid hieraan mede schuld, maar deze moeilijk te veranderen karaktereigenschap moet hem de conclusie leren trekken, dat hij er dan langer en harder over moet werken. Het zou mij wel interesseren eens van U te vernemen, hoeveel tijd Tom thans aan zijn werk besteedt; een gemiddelde van drie uur is toch niet te veel, ook op dagen dat hij 's middags op school terugkomt. Resumerende: behalve de achterstand in Wiskunde, zijn de exacte vakken nog wel net voldoende, de talen zwak, de overige vakken matig. Extra-werken om de achterstand in te halen is dan ook m.i. de enige mogelijkheid om de bestaande kans te behouden, maar dan ook extra-werk dat flink aangepakt wordt en dat in de rest van het jaar wordt volgehouden. Dat ik gaarne bereid ben Tom daarbij te helpen spreekt vanzelf; met den Heer Van Hiele ben ik reeds begonnen met de Wiskundevakken. Voor de talen zijn Mej. Bielle en de Heer Lehr natuurlijk daartoe eveneens bereid, terwijl Mevr. Spanjaard, zoals reeds eerder werd medegedeeld, bereid is hulp te verlenen bij het Frans (op haar Dinsdagmiddag). De hoofdzaak is echter, dat Tom zijn ongetwijfeld goede wil, nu ook in daden en prestaties omzet. Hoogachtend, Uw dw. p/o/Dr W.J. de Jong get. Reyland Feyes, secr K.L.

19 april 1940. Onderzoek van de Nederlandsche Stichting voor Psychologie, Utrecht Wittevrouwenkade 6, Vertrouwelijk.

Tom de Booy, geboren 25 Augustus 1924 te Vlissingen, voor de tweede maal onderzocht 11 April 1940. Kennemer Lyceum, Afdeling Montessori 4 .Wat sinds het vorig onderzoek opvalt, is de rust, of eerder de moeheid die over zijn gehele wezen is neergestreken. Het is, alsof over het contact met de buitenwereld, hetwelk vroeger toch zijn beste zijde was, nog druk te maken. Dit is gezien de leeftijd alleszins begrijpelijk. Hij wil zichzelf vinden, en het probleem is, dat nu naar voren komt, dat dat "zelf" niet zo erg veel inhoud heeft; hij vindt een lege huls, die weliswaar met quasi-originaliteit omgeven was, maar nu betrekkelijk waardeloos blijkt te zijn. Dit alles is natuurlijk veel te sterk gezegd, wij onderschrijven ook op het ogenblik nog het rapport van maart 1938; doch wij achten het gevaar toch niet uitgesloten, dat hij teert op de tradities van opvoeding en milieu, zonder zelf veel in de melk te brokkelen. Zijn gevoelsleven schijnt vast te liggen in normen en schemata en eigenlijk niet staat te zijn tot het opdoen van ervaring. Zijn hart maakt geen geschiedenis. Ook intellectueel is hij nog wat peuterig gebleven. Nog kenmerkt hem de slappe concentratie en de neiging om over détails heen te lopen ondanks nadrukkelijk vertoon van in den grond geringe ijver, terwijl toch ook de grote lijn hem veelal ontgaat. Het denken bleef bovendien concreet en nog wel kinderlijk. Zijn aandacht ligt verspreid over een breed gebied, maar nergens verdiept hij zich werkelijk in. Evenals in het persoonlijk contact blijft hij ten opzichte van de stof eigenlijk "unverbindlich". Nog zijn wij van mening, dat het het beste is, dat hij wel H.B.S. eindexamen doet. Zijn werkmethode is ons niet strak genoeg, hij zal flink aan moeten pakken. Voor een definitief advies over de latere beroepsrichting zien wij hem tegen het eind van de Middelbare School gaarne nog eens voor en speciaal onderzoek terug.

Rapport April 1940. Hooggeachte Heer, Na de uitvoerige correspondentie en gesprekken kunnen wij hier kort zijn. Tom is wat beter gaan aanpakken in de laatste weken en als hij zo doorgaat en zijn natuurlijke pittigheid zich ook in zijn werk manifesteert, zien wij de toekomst niet zonder vertrouwen tegemoet. Voor Nederlands was zijn goede wil aanzienlijk groter dan zijn bekwaamheid. Toch doet hij werkelijk zijn best . Hij leest veel, maar zijn opstellen zijn nog wat erg onbeholpen. Frans was onvoldoende voor vertalen en grammatica beide. Voor Duits werkte hij ernstig, al stelden de resultaten nog vaak teleur, maar dit zal wel verbeteren, als hij zo door blijft gaan. Voor Engels waren werkhouding en belangstelling goed. Ook zijn werk kende hij over

het algemeen vrij goed of zeer goed. Het werktempo is echter nog slechts matig. Hij zou nog wat herder kunnen aanpakken. Aardrykskunde was behoorlijk. Het gaat alleen erg vlagen. Geschiedenis was voldoende. Voor Algebra is hij op het ogenblik aan het repeteren. Zolang dit niet gebeurd is, heeft verder gaan geen zin. De Meetkunde vlot niet erg, daar hij zijn stellingen niet kent. Mechanica is gestaakt. Zijn Natuurkunde prestaties werden geleidelijk minder; hij leert het huiswerk te weinig. Hij kan echter best en hij moet dus van nu af aan maar weer gaan aanpakken .Laat hij zichzelf schriftelijk overhoren. Ook voor Scheikunde werkte hij onregelmatig. Af en toe leverde hij echter uitstekende prestaties. Biologie was nauwelijks voldoende. Lijntekenen ruim voldoende. Staatsinrichting en Economie waren beide zeer goed. Sport is ruim voldoende. Namens Dr Jong, Hoogachtend Dr A.J. de Vletter.

Donderdag 9 mei 1940 belt onze vader op uit Den Haag, waar hij als reserve- mariene officier werkt bij de Nederlandse Inlichtingen dienst bij de Nederlandse inlichtingendienst. Hij had berichten ontvangen uit Berlijn dat zeer binnenkort de Duitsers ons land zouden aanvallen. 's-Avonds zien mijn moeder vele vuurpijlen, we dachten dat zijn gewoon oefeningen van het leger.

Vriidag 10 mei 1940. Ik heb een kamertje op zolder met een uitkijk op de Nieuws Bavo van Haarlem. Het is een prachtige voorjaarsdag geen wolkje aan de hemel Wel zie ik een aantal donker gekleurde vliegtuigen laag overvliegen in zuid westelijke richting. Ik weet niet precies wanneer ik me gerealiseerd heb, dat de Duitsers ons land waren binnengevallen. Ik weet wel dat toen mijn zuster Elsbeth op de Catslaan vrolijk bloemetjes aan het plukken was dar onze overbuurman Daan Giltay Veth tegen haar heeft gezegd:" weet je wel dat de Duitsers zijn binnen gevallen". We zitten gekluisterd aan de radio. De berichten over de krijgsverrichtingen worden steeds somberder.

Dinsdag 14 mei 1940 Rotterdam wordt door de Duitse luchtmacht aangevallen en staat in brand.

(Later pas vernomen wat er op die dag allemaal is gebeurd. Om 11.45 uur stegen 90 Heinkel He 111 bommenwerpers op met bestemming Rotterdam. De vliegtuigcommandanten wisten dat als het bombardement niet zou doorgaan rode lichtkogels zouden worden afgevuurd. Het bericht van generaal Schmidt bereikte Generaal Kesselring om 12.35 uur. Het eskader van Oberstleutnant Otto Höhne zag de lichtkogels en brak zijn aanvalsvlucht af. De vanuit het oosten naderende groep van Oberst Wilhelm Lackner vloog echter door en liet haar bommen vallen op de stad. In Rotterdam was luchtalarm gegeven. Vele mensen vluchtten een schuilkelder in, gingen plat op straat liggen of drukten zich tegen de gevels van grote gebouwen. In een kwartier tijd vielen 158 bommen van 250 kg en 1150 bommen van 50 kg neer op de stad, de schade was enorm. Verbindingen vielen uit, huizen vlogen in brand. De brand breidde zich zo snel uit dat het gehele hart van de stad in puin kwam te liggen. Toen op 15 mei de rook was opgetrokken kon men de balans opmaken. Er vielen zo'n 800 doden, meer dan 80.000 mensen verloren hun woning en 24.000 huizen gingen verloren)

Woensdag 15 mei 1940. De Nederlandse strijdkrachten zwichten, na het dreigement van de Duitsers om Utrecht plat te gooien en capituleert.

15 mei 1940. *Twee foto's uit mijn dagboek; Alles wat er overbleef na het bombardement van Rotterdam door de Duitsers*

Ik herinner dat toen mijn vader terugkwam uit Den Haag hij alle Engelse tijdschriften en krant in de verwarmingskachel heeft verbrand. We zagen regelmatig Duitse soldaten al zingend (veelstemmig) door de staten lopen.

Helaas heb ik niets hierover in mijn dagboek kunnen terugvinden en moet van deze oorlogsjaren op mijn herinnering afgaan. Gelukkig heeft mijn vader enkele van zijn herinneringen over de periode van 1938 - 1940 opgeschreven. Hiervan heb ik de belangrijkste fragmenten overgenomen
Boven de tekst staat **Juli 1940**
" Als ik naga met welk een belangstelling wij kennis nemen van getuigenissen uit bewogen tijden in de wereldgeschiedenis is het m.i. de plicht van een ieder, die zich bewust is van de historische betekenis der ontzettende worsteling deze dagen, aantekeningen te maken over de voorvallen en indrukken, die hij persoonlijk beleefde. Er zijn geen twee menschen, die de dezelfde gewaarwordingen hebben over bepaalde gebeurtenis of belevenis en het subjectieve element speelt derhalve in al deze herinneringen uit den wereldoorlog 1930- ? een zeer grooten rol, doch is het niet juist het sterke persoonlijke element dat mémoires boeiend en belangwekkend maakt? Wij willen niet alleen weten wàt er precies gebeurd is - dit kan men later in een of ander Keesing Historisch Archief in chronologische volgorde terugvinden - doch wij wensen den tijd te zien en te beleven met de oogen en het hart van een tijdgenoot, die te midden van de branding pogingen deed om de verre kim te zien achter de onstuimige zee? De voorgeschiedenis van deze onvermijdelijke oorlog, die Europa thans teistert als een woeste 'bandjir, alles vernietigend wat op zijn weg komt, heb ik zeer bewust meegemaakt. De voorbereidingen van Duitschland en Italië, de dreigende taal van Hitler en Mussolini waren zeer duidelijke aanwijzingen en tòch hebben wij de stuwkracht van deze landen sterk onderschat. Toch hebben wij niet begrepen, dat de eenpuntigheid, waarmee deze landen te werk gingen om alle krachten te richten op oorlogsvoorbereiding , waarvoor de burgerbevolking veel zeer vele offers moest brengen en zich groote ontberingen moest getroosten, een machtsapparaat wist te smeden van geweldige kracht. Aan getuigenissen van onderdrukking en vervolging van andersdenkenden hechtten wij zeer veel waarde en de kortzichtige taktiek van Engeland dat het Duitschland van Hitler trachtte te breken met een pamfletten bombardement is er het bewijs voor , dat ook Duitschland's voornaamste tegenspeler volledig in gebreke is gebleven de mentaliteit van het Duitsche volk te begrijpen. Steeds opnieuw hebben zij onze onrust in slaap gewiegd met de geruststellende gedachten, dat het toch alles wel veel geschreeuw, doch weinig wol was. Op Norderney, waar ik september 1935, dus kort nadat Duitschland het vlootverdrag met Engeland sloot *), een bezoek bracht kreeg ik een schok bij het zien van de enorme voorbereidingen, welke daar getroffen werden (vliegkampen, hangars enz enz.); voorbereidselen die alleen zin hadden ingeval van een oorlog tegen Engeland, doch evenals velen wilde ook ik niet geloven in een Europeesch conflict al stapelden de aanwijzingen zich ook op. De vrede leek inderdaad zeer moeilijk te verstoren zijn. Duitschland bezette het Rijnland, trok Oostenrijk en Tsechoslowakije binnen, Italië veroverde Abessinië en Albanië, Hitler bracht Memel *(deel van Litauen)* terug in het Duitsche Rijk en telkens dreigde het onweer los te barsten. Engeland werd langzaam wakker, doch bleef met onvergeefelijke kortzichtigheid niet werkelijk gelooven aan een moordende bedreiging van zijn wel geordende en rijke Imperium. Eerst na München zag Chamberlain kans de dienstplicht uitgevoerd te krijgen doch toen was het feitelijk reeds te laat. Groote woorden, lange redevoeringen, goede bedoelingen en nobele gedachten, doch Duitschland wilde meer en ondanks onoverbrugbaar lijkende belangentegenstellingen sloten Duitschland en Italië zich steeds nauwer aaneen. Engeland probeerde de aan Duitschland grenzende staten voor zich te winnen en haalde Polen over tot het sluiten van een bondgenootschap, terwijl op Turkije en Roemenië pressie werd uitgeoefend Sowjet Rusland liet zich echter niet paaien. De veel gesmade Duitsche diplomatie bleek meer pijlen op haar boog te hebben dan de Britsche en terwijl Britsche politici met Rusland onderhandelden, ondertekenden Stalin en Ribbentrop het pact tusschen het

nationaal socialisme en communisme... Reeds spoedig zou blijken, welke concessie Duitschland aan Rusland had moeten doen. Nu was het voorbereidend werk gedaan en de ontwikkeling volgde haar ontstellende, doch onafwendbare loop. Met een half hart liet ik m'n gezin naar Hoog Savoye trekken en verhuurden wij de Duinpan. In september 1938 en april 1939 was het reeds bijna tot "voormobilisatie"gekomen; ditmaal leek de kans op een compromis vrijwel uitgesloten. De posities waren gekozen en vastgelegd en terugkeer niet meer mogelijk. Te midden van de geweldige reuzen van het Mont Blanc complex, op alpenweitjes onder geurende dennenboomen met uitzicht op smettelooze sneeuwtoppen leek een wereldbrand een gruwelijke , onwaarschijnlijke gebeurtenis. Doch de dreiging bleef ik duidelijk voelen, de pers was verre van optimistisch en de gedachte aan 1914, toen wij in Les Contamines overvallen werden was niet weg te redeneeren. Op een kampeertocht van Chamonix naar Les Contamines met Tom kampeerden we in een woest en verlaten dal aan de voet van een steile eenzame bergpas. Enkele Fransche alpenjagers bivakeerden ook in het schamel veehouders gehuchtje en nimmer zal de schok vergeten die "Ca commencera bientôt" zij doelden op den oorlog - mij gaf ... Dus toch? ..Enkele dagen later was ik terug in Nederland en voer met de Neeltje Jacoba over een zomersche zee onder een stralende sterrenhemel naar Lowestoft waar ik Vaux vond en Zondag 18 augustus met hem en zijn vrouw picknickten aan de kust. De Daily Telegraph was dreigend; de toestand beviel mij geenszins en in plaats van Maandagochtend vertrok ik Zondagavond met de Neeltje naar den overkant. Het was de laatste keer, dat we op een vredige, veilige Noordzee konden varen. Maandagavond belde ik Ot op in Les Mélèzes" Praz de Chamonix en adviseerde haar terug te komen..Dinsdagavond vertrok zij . Woensdag waren zij in Holland en s'avonds kwam de jobstijding "Voormobilisatie". Ik reisde met Pierre van Son terug , we spraken over "den Toestand" het oranje telegram dat voormobilsatie waarschijnlijk was, had ik n.l. reeds ontvangen. Ik nam afscheid van Ot en kinderen, die bij Sam en Fietje Strumphler logeerden (de Duinpan was nog verhuurd aan de Pennings) en meldde mij s'avonds op het departement van defensie bij Fürstner, die eigenlijk geen werk voor mij had. 'T was een warme Augustus avond en je voelde de spanning in den Haag. Voorlopig kon ik weer naar huis gaan.; indien Heeris, hoofd van de afdeling MSI (zeeverkeer en inlichtingen dienst) mij noodig had, zou hij mij dit laten weten. Ik zat dus weer "gewoon" op kantoor te Amsterdam. Doch deed niet veel anders dan opruimen en voorbereiden voor vertrek. Alles was een groot vraagteken. Het was immers geenszins denkbeeldig , dat wij ditmaal spoedig in de strijd zouden worden betrokken. Inderdaad volgde na eenige dagen het verwachtte telefoontje van Heeris, - duidelijk bewijs, dat de situatie zich ernstig toespitste. De pogingen aan het losbreken van den strijd te verhinderen geleken veel op die, welke in 1914 waren gedaan. De Volkenbond werd geheel een bagatelle beschouwd,- het prestige was immers reeds geheel verdwenen. Het werd mobilisatie en ik trok voorloopig in bij Rem en Kinnie in de Alexanderstraat in afwachting van kamers.. (..) Het was prachtig weer en ik was gelukkig den eersten tijd nog in burger te kunnen rondloopen. Veel werk was er niet dat kwam later wel doch het rondloopen hangen en afwachten was vervelend. Toen kwam de 31ste augustus met de inval van Duitschland en Polen met eenige dagen later de onvermijdelijke oorlogsverklaring van Frankrijk en Engeland aan Duitschland. Het opzienbare verdrag van Duitschland met Sowjet Rusland hetwelk zooals vele in Duitschland dachten den oorlog zou verhinderen schrikte Engeland niet af zijn garantie aan Polen gestand te doen. Onvergeetelijk was de diep bewogen, ernstige en waardige stem van Chamberlain, toen hij het Lagerhuis mededeling deed van het ingaan van den oorlogstoestand met Duitschland. Fürstner, Heeris, Helfrich, van Tijen, Houtsmuller, Moolenburgh en nog enkelen zaten bij de luidspreker. De termijn was verstreken Duitschland had de handschoen opgenomen. Een feit van wereld historische beteekenis. Onmiddellijk spoedden Heeris en Fürstner zich naar hun bureaux om de reeds gereedliggende telegrammen te verzenden. De mobilisatie in Nederland verliep uitermate rustig; ons volk had de tijd gehad zich moreel voor te bereiden op de mogelijkheid van oorlog en het leek in de verste verte niet meer op de spanning van de Septemberdagen van 1938 tijdens de Tsjecho-Slowaakse crisis. De oorlogs organisatie van de marinestaf was op papier goed

voorbereid, doch het duurde natuurlijk eenigen tijd voor de "bevoegheden" quaesties waren geregeld en de zaak zonder ernstige wrijving .(...).. dan was er het opstellen van "ïnlichtingenbulletins". Deze bulletins stonden over 't algemeen op hoog peil en zeer veel waardevolle gegevens werden door de MSI verzameld en doorgezonden. naar de GSIII (generale staf inlichtingendienst). Deze zond berichten uit, doch tusschen het koren zat veel kaf. Merkwaardig was in den eersten tijd de duidelijke tendens in deze bulletins alle verontrustende berichten onder welke vooral van den Militaire attaché in Duitschland Sas, werden doorgegeven in een niet serieus daglicht te stellen. Het was of men liever niet hoorde, dat van Duitschland het grootste gevaar te duchten was. Moolenburgh kreeg er zelfs eens een standje voor dat hij te "alarmeerend" was en toch wees alles reeds van den aanvang af op het doelbewuste streven van Duitschland om t.z.t Nederland en België binnen te vallen. Ziende blind moest men wel zijn om nog te gelooven aan eenige eerbied voor onze strikte neutraliteit. Het zou machtig interessant zijn om thans, nu alles geschiedenis is geworden de berichten nog eens na te lezen. Helaas zal dit niet mogelijk zijn; het geheele archief is natuurlijk verbrand voordat de Duitschers ons land binnen vielen op 10 met 1940. Ongetwijfeld heeft onze inlichtingendienst zeer goed gewerkt; zoowel van de zeer dreigende overval omstreeks 10 november (1939)**) als van de aanslag op Noorwegen ***)en tenslotte voor den aanval op 10 mei 1940 waren wij tijdig gewaarschuwd. Wel moet erkend worden dat de slechte - in onze oogen echter "goede" berichten uit Duitschland zeer talrijk waren. Het waren natuurlijk berichten, die wij gaarne geloofden zooals ontevredenheid onder de bevolking, relletjes, tegenstellingen partij-leger; zenuwcrisis Hitler, ruzie onder hoogste leiding enz. enz. Inderdaad werd met regelmatige zekerheid in de berichten geprofeteerd dat Duitschland het niet lang meer zou kunnen uithouden. Na de verrassend snelle zege op Polen, dat in drie weken tijd totaal uiteen werd geslagen en de ondubbelzinnige roovermethoden van Rusland, dat ongeveer de helft van het oude Polen inpikte, stonden de geallieerden wel even te "hikken", doch spoedig keerde het -later zoo totaal ongefundeerde gebleken optimisme - terug. De blokkade werkte immers, de onderzeebootoorlog bleek geen doodelijk gevaar voor Engeland te zijn en zoowel Engeland en Frankrijk kregen rustig de tijd hun stellingen in Frankrijk te versterken. Toch hebben we elkaar op MSI reeds spoedig afgevraagd hoe Engeland deze oorlog zou moeten winnen. Zijn houding bleef immers defensief: blokkade door de vloot - en dat in een tijd , dat Duitschland naar hartelust kon putten uit de voorraadschuren van Sowjet Rusland en ZO Europa, terwijl Italië 's non-belligerente houding veel voordeel verschafte - De Finsche oorlog was een nachtmerrie. Algemeen voelde men sympathie voor dit dappere volk, dat met de moed der wanhoop tegen Rusland streed en slechts betrekkelijk geringe materiele steun kreeg van Scandinavische landen en de geallieerden. Elke dag begon ik met het verorberen der kranten, gewapend met een blauw en rood potlood waarmede de artikelen werden aangestreept, die de zeemiliciens Swart, Eggens en La Grange moesten uitknippen en opplakken waarna zij door mij werden gerubriceerd. De belangrijkste gingen dan via Heeris en verdwenen vervolgens in het gedurig groeiende krantenarchief. Het was geen moeilijk werk, doch dankzij mijn routine in het kranten lezen zag ik kans een en ander in snel tempo te doen Hier eindigt abrupt de tekst met een voetnoot "helaas nooit voortgezet!" Einde citaat.

*)De Reichsmarine werd in 1935 omgedoopt tot Kriegsmarine. Eveneens in juni 1935 kwam het merkwaardige Brits-Duitse vlootverdrag tot stand, volgens welke het aan Duitsland weer werd toegestaan slagschepen en onderzeeboten te bouwen en de marine zelfs tot 35% van de sterkte van de Royal Navy uit te breiden. Hiermee kwam in feite een einde aan het Verdrag van Versailles. Het tempo waarin daarna nieuwe slagschepen en onderzeeboten van de werven rolden toonde niet alleen aan dat de nieuwe scheepsontwerpen al klaar lagen voordat het verdrag tot stand kwam, maar dat sommige schepen zelfs al in aanbouw waren. Binnen drie jaar nadat Hitler aan de macht was gekomen beschikte Duitsland weer over een effectieve marine. Door de slechte

economie, waardoor veel koopvaardijmaatschappijen failliet waren gegaan, was het bovendien niet moeilijk om ervaren zeelui te rekruteren).

**) Het Venlo-incident was de gevangenneming op 9 november 1939 door de Gestapo van twee Britse agenten van de Secret Intelligence Service (ook wel bekend als MI6). De Britse geheime agenten hadden Duitse officieren ontmoet in Venlo, die hen vertelden dat zij een aanslag op Hitler voorbereidden. De SIS had de agenten, Captain Sigismund Payne Best and Major Richard H. Stevens op de zaak gezet. Zij ontmoetten drie officieren, waaronder "Major Schaemmle" (Walter Schellenberg), in Nederland. "Schaemmle" zei dat het Duitse OKW (Oberkommando der Wehrmacht) zich bezorgd maakte om de grote verliezen in Polen en van plan was om Hitler te arresteren. Heinrich Himmler had echter bevolen dat de Britse agenten gevangengenomen moesten worden. In de nacht van 8 op 9 november overschreden Duitse agenten de grens met Nederland. Zij zouden de Britse agenten ontmoeten in Café Backus aan de Herungerberg, Toen de twee Britse agenten Best, Stevens en de Nederlandse officier aankwamen bij Café Backus, dwongen de Duitsers hun auto met vuur van een machinegeweer tot stilstand. Klop beantwoordde het vuur met zijn dienstpistool, maar werd dodelijk verwond. De Duitsers voerden de twee Britse agenten en het lichaam van Klop over de grens naar Duitsland. Stevens had bij zijn gevangenneming een lijst van Britse agenten bij zich. In Düsseldorf moesten de Britse agenten bij hun ondervraging meer informatie prijsgeven. Met deze informatie kon de Gestapo meer Britse agenten in bezette gebieden arresteren, met name in Tsjechoslowakije. Zij verkreeg bovendien informatie over de organisatie van de SIS en een lijst van SIS-officieren die gevangen genomen zouden moeten worden zodra de invasie van Groot-Brittannië een feit zou zijn. Best en Stevens bleven tot het einde van de oorlog gevangen Hitler gebruikte het Venlo-incident als aanleiding om Nederland binnen te vallen op 10 mei 1940, omdat Nederland door de aanwezigheid van een Nederlandse officier zijn neutraliteit geschonden zou hebben.

***)De aanval op Noorwegen was een amfibische en luchtlandingsoperatie. De aanval begon op 8 april 1940. Gelijktijdig met de aanval op Noorwegen werd Denemarken onder de voet gelopen.

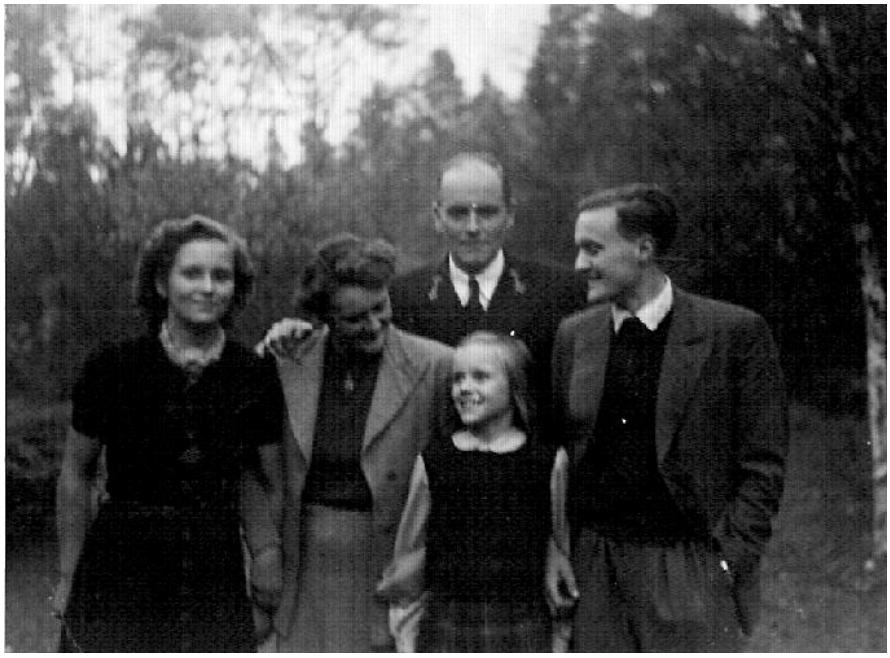

Voorjaar 1940. Vader Tom weer even terug in Aerdenhout bij zijn familie uit Den Haag waar hij als marine reserve officier werkzaam was bij de Militaire Inlichtingen Dienst

Achteraf verwonder ik me over het feit dat we gauw na deze verschrikkelijke meidagen, ons gewone leventje weer oppakten, alsof er niets was gebeurd. Verbijsterend is om te lezen dat onze Minister van Staat Dr Hendrik Colijn in een brochure schreef van **25 juni 1940** (let wel anderhalve maand na de Duitse inval) "Op de grens van twee werelden"prijs 90 cent Uitgever N.V. Dagblad en Drukkerij de standaard, Amsterdam. Hierin zegt hij onomwonden dat nu Duitsland de oorlog gaat winnen het beter is om onze buitenlandse politiek meer te richten naar Duitsland ipv Engeland en Frankrijk.

Hendrikus (Hendrik) Colijn (1869 – 1944)

Citaat :Hoofdstuk III. OP DE GRENS VAN TWEE WERELDEN. (pagina 40-41)
In de beide voorafgaande hoofdstukken hebben we ons bezig gehouden met gebeurtenissen, toestanden en verhoudingen, die we kenden omdat ze tot het verleden behoorden, tot wat reeds geschiedenis was geworden. Thans staan we voor de vraag, wat het onbekende ons brengen zal. Het feit zelf, dat wij ons thans in een overgangsperiode bevinden, dat wij als het ware tusschen twee werelden instaan, zal wel niemand willen betwisten. Van het oude, dat we gekend hebben, zullen we veel niet meer terugzien en van het nieuwe dat komt, kunnen we den inhoud nog niet met stelligheid vaststellen. Dit ontslaat ons echter niet van den plicht te streven naar een zoodanige analyse van de jongste feiten en gebeurtenissen, dat we daaruit enkele gevolgtrekkingen mogen maken voor wat de toekomst ons brengen *kan*. Want ten slotte is het vooral die toekomst, waarin het Nederlandsche volk zich zal hebben te schikken om te leven. We zullen derhalve trachten enkele perspectieven, die wijzelf meenen te zien, ook aan anderen te toonen. In de eerste plaats vragen we dan de aandacht voor de wijzigingen in de politieke verhoudingen in Europa, die reeds nu in *hoofdlijnen* kunnen worden geschetst. Men werpe hier niet tegen, dat de oorlog nog niet beëindigd is en dat men derhalve nog niet zeggen kan hoe het nieuwe Europa er precies zal uitzien. Want hoewel zulk een tegenwerping op zichzelf juist is, ze is zonder beteekenis voor de schetsmatige *omtrekken* van het beeld. dat we beginnen te zien. Duitschland heeft immers op één punt den oorlog reeds gewonnen. Hoezeer we ook overtuigd zijn van de taaiheid en de hardnekkigheid van het Britsche volk, we achten de uitschakeling van Frankrijk als strijdende factor van zoo veel beteekenis, dat een *nederlaag* van Duitschland niet langer binnen de grens der mogelijkheden mag worden gerekend. Maar daaruit volgt dan met o.i. onbetwistbare logica, dat op het vasteland van Europa de Duitsche invloed voortaan overheerschend zal zijn en die van Engeland in elk geval zal worden teruggedrongen. zoo niet geheel zal worden uitgeschakeld. Dat zal reeds onmiddellijk merkbaar zijn bij de vredessluiting. Wij spreken hierbij naar den mensch. D.w.z. wij beoordeelen thans alleen de feiten zooals zij zich aan ons voordoen. En dan zal men zich niet kunnen onttrekken aan de gevolgtrekking. dat ook het taaiste verzet van Engeland niet zulk een keer in den toestand brengen kan. dat Duitschland

gedwongen zou kunnen worden zijn nieuw verworven positie weer prijs te geven. Dat beteekent derhalve. dat de continentale aangelegenheden voortaan door Duitschland zullen worden gedirigeerd. Dat was juist de Duitsche begeerte vóór de oorlog in September 1939 uitbrak. Het verlangde de hegemonie bij het Europeesch bestel voor zooveel Centraal- en Oost-Europa betrof en de einduitkomst van den oorlog kan o.i. niet zoodanig zijn. dat op dit punt verandering te verwachten is.

Treffend is nog een zin op pagina 50: *Het alles domineerende feit is dan, dat, tenzij er werkelijke wonderen gebeuren, het vasteland van Europa in de toekomst geleid zal worden door Duitschland.*

Herman Langeveld wijdt in zijn biografie van Hendrik Colijn een apart hoofdstuk aan deze brochure.(p. 527-534). Er komen een paar interessante opmerkingen in voor die ik hieronder afdruk:
"Het meeste opzien zou echter het derde deel van de brochure baren, et als het geheel de titel 'Op de grens van twee werelden' droeg. Dit gedeelte schreef Colijn onder de onmiddellijke indruk van de nederlaag Frankrijk had geleden: op 22 juni had maarschalk Pétain, aan wie het kabinet-Reynaud het gezag had overgedragen, gecapituleerd. (...) Colijns brochure trok sterk de aandacht: er werden meer dan dertig duizend exemplaren van verkocht, en in de kranten verschenen uittreksels eruit en commentaren erop. Drie dagen na het verschijnen ervan verboden de bezettingsautoriteiten echter verdere bespreking. Dat had te maken met wat Colijn geschreven had over de positie van het Oranje huis: van Duitse zijde wilde men daar geen verdere publieke discussie over. Dat wilde overigens niet zeggen dat Seyss-Inquart ongelukkig was met de brochure. In het eerste verslag van zijn werkzaamheden dat hij aan Hitler uitbracht, schreef hij: *'Das wesentliche dieser Brochüre ist der Feststelllung, dass im Kontinental-Europa unzweifelhaft England durch das Reich ausgeschaltet ist und dass das Reich dieses Kontinental-Europa führen wird. [... J Diese Stellung Colijns hat ausserordentliche Wirkung gehabt, weil sie für die protestantischen, vor allem calvinistische Kreise das Stichwort war, sich mit der nellen Lage auseinanderzusetzen wobei die Feststellung Colijns über die Bedeutung des Reiches als geradezu autoritäre Äusserung angesehen wurde, seine weitere Folgerungen aber bereits lebhafter Kritik untervorfen wurden".*
Zelfs bij benadering valt niet te zeggen in hoeverre Colijns ideeën door grote groepen van de bevolking werden gedeeld. Aangenomen moet worden dat de snelle nederlaag van Frankrijk ook op veel andere Nederlanders grote indruk zal hebben gemaakt, maar de neiging om daaruit conclusies te trekken voor een verre toekomst, lijkt toch tamelijk specifiek te zijn geweest voor de ex-premier. (...)
Met enige vertraging raakte de inhoud van Colijns brochure ook bij de Nederlandse regering in Londen bekend. In een hem na de oorlog afgenomen interview heeft Gerbrandy, die door toedoen van koningin Wilhelmina eind augustus de door haar als defaitistisch beschouwde De Geer als minister-president zou opvolgen, gezegd dat hij de brochure als een dolkstoot in de rug ervaren had; ook de Nederlandse regering zou daardoor aangevallen zijn. Interessanter is echter wat Gerbrandy meedeelt over de indruk die de brochure op Churchill, die op 9 mei 1940 de leiding van het Britse kabinet van Chamberlain had overgenomen, had gemaakt. Nadat hem in vertaling bepaalde 'bedenkelijke' passages waren voorgelegd, zou Churchill hebben gezegd: 'Met deze man wil ik nooit meer iets te maken hebben'. (...)
De Britse gezant bij de Nederlandse regering, sir Neville Eland, die in de meidagen naar Londen was teruggekeerd, toonde zich eveneens onaangenaam verrast door Colijns opstelling. Tijdens de laatste jaren van Colijns regeerperiode - Eland was sinds 1938 in Den Haag gestationeerd geweest - had hij Colijn leren kennen als oprecht pro- Brits en -- privé-gesprekken - bepaald niet-neutraal. Maar nu bleek hij volgens de gezant *'almost compounding the German felony',* wat zoiets wilde zeggen als: de Duitse misdaden te bevorderen. (...) Hoe reageerde koningin Wilhelmina, die niet voor Churchill 's strijdvaardigheid onderdeed en dus evenmin iets wilde weten van eventuele compromisvrede, op Colijns brochure? Haar biograaf Fasseur, tekent uit haar correspondentie

met prinses Juliana, die in Canada bevond, de kwalificaties 'knappe nonsens' en 'eenvoudig misselijk'. Ook voor het onderhoud dat Colijn met Seyss-Inquart gehad, had de koningin geen goed woord over: 'volkomen mis' ".

Juli 1940 Brief van het hoofd van het Kennemer Lyceum aan mijn vader: Hooggeachte Heer, Wij menen het toch met Tom om volgend jaar niet in de 5e groep te mogen wagen! Al is zijn werkhouding verbeterd, zijn denkhouding is nog zo slordig, dat hierin voor de exacte vakken grote gevaren schuilen. Natuurkunde is op het ogenblik, evenals Scheikunde, maar als zeer matig te qualificeren. Hetzelfde geldt voor Biologie. Frans is uitermate zwak, en juist in het zo belangrijke vertalen uit de vreemde taal is hij in de beide andere talen ook niet sterk. In de Wiskunde is er eigenlyk een grote achterstand van ongeveer een jaar. De herhalingen van de oude stof, die hij maakte waren, wat de kwaliteit betreft, niet erg goed. Het komt ons voor, dat Tom meer moeite met de stof heeft, dan men denkt. In het belang van zijn eigen ontwikkeling menen wij dan ook, dat het het verstandigst is, hem de gelegenheid te geven een jaar lang zijn fundamenten te verbeteren en grondig te repeteren, voor wij met veel moeilijker stof verder gaan. Hoogachtend, Uw dw De A. de Vletter

Mijn vader antwoord **21 juli** : Hooggeachte Heer, Met belangstelling nam ik kennis van uw schrijven dd juli 1949 waarin U mededeelt dat mijn zoon Tom onvoldoende vorderingen heeft gemaakt om in de 5e groep te komen. Hoewel het mij spijt hem niet langer Montessori Onderwijs te laten volgen ben ik, na de ervaring van de afgelopen jaren 4 jaar, tot de conclusie gekomen , dat het voor mijn zoontje beter is, indien hij naar een ander onderwijs instituut gaat. Ik moge U dus verzoeken hem af te voeren van de lijst der leerlingen van het Kennemer Lyceum, Montessori afdeling. Intussen zeg ik U hartelijk dank vavoor de zorg , die uwe leraren aan hem besteed hebben; het is jammer dat hij er niet meer van heeft geprofiteerd, doch zo is het nu eenmaal. Met ingang van september zal hij onderwijs krijgen van het instituut van Gruno Meyer .Met de meeste hoogachting H.Th. de Booy.

Nationale jeugdkampioen wedstrijden in Apeldoorn Juli 1940. Tom 2e van rechts verloor van Breukink, 9e van rechts op de achterste rijd

Omdat ik jeugdkampioen was geworden van district Haarlem mocht ik meedoen aan de nationale jeugdkampioenwedstrijden in Apeldoorn. Ik had in Haarlem mijn vriend Richard Rahusen

verslagen, niet door beter spel maar door te prikken! In Apeldoorn verloor ik al in de eerste ronde van Breukink. Namen die ik me nog herinner zijn van Meegeren, Keuls, Mendes de Leon, Volkmaars, meisje van der Wal dochter van de groundsman van tennisclub Festina in Amsterdam.

Enkele weken heb ik meegevaren met de vissersboot van Jannus Toxopeus Hij ging samen met zijn maat Jelle Steegstra garnalen vissen op de waddenzee. Ik sliep bij Klaas Toxopeus (de oudere broer van Jannes) in Oostmahorn. Klaas was vaste bemanningslid van de reddingboot "Ínsulinde". Zijn vrouw gaf me 's-ochtends bij het ontbijt een glas warme melk. In het begin was ik behoorlijk zeeziek en werd ik in het vooronder gestopt. Als Jelle het luik opendeed vroeg hij of ik gebakken spek wilde hebben. Nu is er niets ergers dan vette dingen te moeten eten als je zeeziek bent. Het waren mooie, inspannende weken. Ook herinner ik me dat we met de reddingboot Insuline met de schipper Mees Toxopeus krabbetjes gingen prikken op het wad.

In de zomer ben ik naar het 2e Waskolkkamp van de NCSV gegaan in Nunspeet. Het was wel erg christelijk, maar de sfeer was goed. Er werd veel aan sport gedaan. Mijn officier was Cees van Rhijn (later getrouwd met mijn nicht Gigs van Hengel!) Ik sliep in tent 8 samen met mijn vriend uit Aerdenhout Jan van Marken.

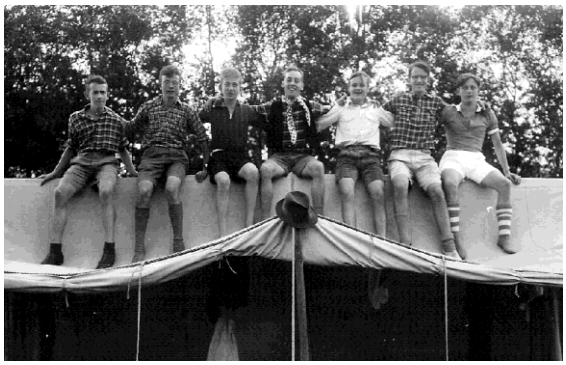

Links:Boven op tent acht. Cees van Rhijn onze officier vierde van rechts, daarnaast rechts Tom en Jan van Marken. Rechts: Voor de tent met mijn tentmaten 2e Wwaskolkkamp

2e waskolkkamp van de NCSV Nunspeet. 1940. Op de voorste rij de adjudanten, tweede rij de officieren en in het midden de staf Schamhardt, Kooyman en Schoch, daarachter de jongeren..

In de kampbijbel heb ik nog de handtekeningen van de officieren en adjudanten. Van de officieren herinner ik me Louet Feisser, Sigar, van Heemstra , van der Schaar, van der kamp, Löbel Sels, van Rhijn Steyn Parvé, van de adjudanten Haisma, Bijl de Vroe, Kuilman. Van de jongeren: Richard Rahusen, Jan van Marken, Charles de Beaufort, Carel Stahl,. Wim van Heuven, Carel Matthes, Michiel Tegelberg, de Mol van Otterloo, Willem Dijkmeester, van Heyst, Bob ter Haar Romeny, Rob van Gennep,Toon Borren, Goossen

Links:Na de hockeywedstrijd jongeren elftal tegen de staf . Achterste rij: ?,Bob Ter Haar Romeny, Willem Dijkmeester, Toon Borren, Richard Rahusen , ? van Heuven, Michiel Tegelberg,zittend Tom de Booij, Rob van Gennep, Pietje Swens, ?. Rechts: Na de winst op het stafelftal wordt Pietje Swens door mij (links en Richard Rahusen letterlijk en figuurlijk op de schouders gedragen. Hij maakte de winnende goal.

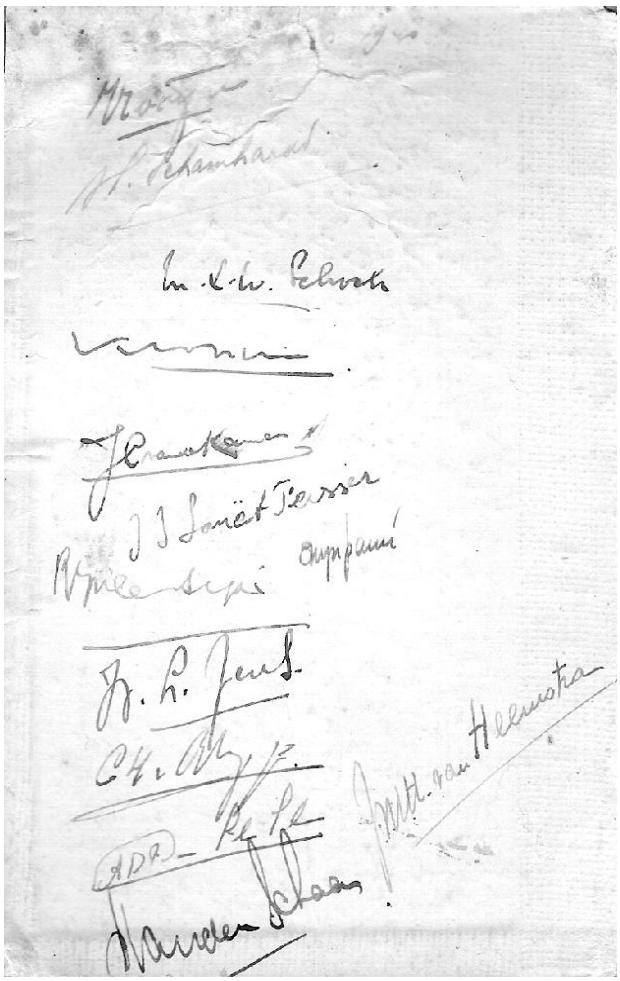

: Handtekeningen van de officieren van het 2e Waskolkkamp in mijn bijbel. 1940

In de grote tent werd een rechtszaak nagespeeld

.

Een houten vliegtuig, gebruikt tijdens de meidagen.

In **september** was het even wennen om naar het Instituut Gruno Meijer in de Kenaustraat in Haarlem te fietsen. Het was haast privé onderwijs. We zaten met soms drie vier man naar de leraar te luisteren. Veel indruk maakte Gruno Meyer, hij was wel streng maar toch met veel humor. Ik zat met Jonny Nijsten in een klas. Hij speelde prachtig piano vooral Chopin en zat ook in een jazz band. Ik weet me nog te herinneren dat de 5 dagen oorlog in mei nog druk werd besproken vooral hoe de militaire verrichtingen van ons leger waren verlopen. Merkwaardig genoeg herinner ik me niet veel van het najaar en winter.

In de kerstvakantie heb ik met mijn vader en mijn zuster Elsbeth een wandeling gemaakt bij Austerlitz waar we een houten vliegtuig zagen dat in de mei dagen kennelijk gebruikt was. In de begin jaren van de Duitse bezetting heb ik geen enkele herinnering overgehouden. In feite ging het leventje gewoon door met hockeyen, tennissen, dansfeestjes, en op school zitten.

1941

Mijn Vader volbrengt op **6 februari** de elfstedentocht in 15 uur. Lange strenge winter met veel sneeuw..

Dagboek **3 juli 1941:** Begin een nieuw leven waar ik niet door mijn ouders geholpen wordt maar waar ik me zelf aanpakken zal. Niet alleen aan je zelf maar de wereld meedoen. Het is moeilijk niet weer te vervallen in de oude sleur maar houdt het dit keer vol Tom, dus aanpakken en na iedere dag zeggen wat je hebt gedaan.**4 juli** Moeder had goede dingen van mevrouw Almeyer gehoord wat een chinees duizenden jaren geleden had gezegd: 1. voor je zelf respect hebben dan

zullen de anderen meer eerbied voor je hebben. 2. eerlijkheid 3. grootmoedigheid.
Zaterdag 5 juli: een beetje onhebbelijk geweest tegen de leraar, ik deed de les niet echt mee, het was daarom ook geen plezierige les, de leraar doet zijn best om je les te geven en ga dan niet als een klein kind onhebbelijk er tegen zijn. **maandag 7 juli**: vandaag enkele fouten begaan. 1. vuilnisbak vergeten buiten de zetten (boete 0.50 cent) 2. van de kersen gesnoept . Denk er goed aan Tom Maandag en Donderdag de vuilnisbak buiten zetten. Morgen weer met flinke moed beginnen en denk eraan vlees te kopen voor je arme hond. **Dinsdag 8 juli.** Vandaag heb ik toch vergeten vlees te kopen. Morgen is Elsbeth jarig*). Toch morgen weer goed denken aan een ander en niet denken dat jezelf alleen op de wereld bestaat. **Woensdag 9 juli:** Elsbeth jarig, vergeten kiekjes mee te nemen naar Zandvoort, wat moeder tien maal achter elkaar vriendelijk gevraagd had, dit was weer niet in de haak. **Donderdag 10 juli** : 0 wat ben ik toch vergeetachtig, ik moet er nog meer aàn denken en anders in de wereld te staan vandaag heb ik weer vergeten de vuilnisbakken buiten te zetten en kiekjes bijna vergeten als moeder mij er niet opmerkzaam had gemaakt. Kijk eens om je heen, er leven nog anderen mensen op aarde dan Tom de Booij alléén, dus houd goede moed en ga met ernst de volgende dag weer in. **Zondag 13 juli**: Foei Tom er is weer een' beetje de klad ingekomen, alleen misschien omdat moeder het dagboek niet gecontroleerd heeft, ben je gaan slabakken. Dit mag niet meer gebeuren en denk elke dag aan je fouten, help mee, en houd vol, begin morgen maandag weer met frisse moed. Dus hup Tom daar ga je weer.

7e elftal van BMHC kampioen IV klasse Voorste rij: Bertie Dekker, Jan Jonkman, Bob van Waveren, Middelste rij: Tys Volker, Richard Rahusen, Heinz Tillmans, Achterste rij: Tom de Booij, Henkie Bouwman, Ronnie Huyser, Tom Aberson, Volkert de Groot. Gerangschikt volgens de opstelling in het veld.

Met het zevende elftal van BMHC kampioen geworden van de 4e klasse

2e Waskolkkamp van de NCSV 1941.

In de zomer weer een Waskolkkamp meegemaakt. Iets andere staf en andere jongens, maar weer een grote belevenis. Veel vrienden gemaakt.

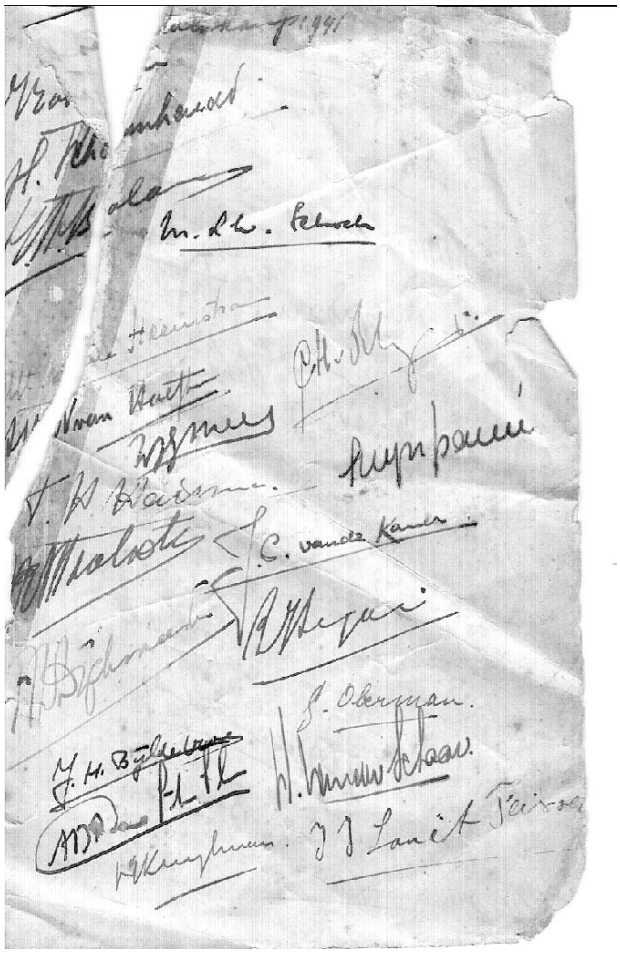

Handtekeningen van de officieren en adjudanten van het 2 Waskolkkamp van 1941

Bij de boshut in Maarn bij de Treek: Hein van der Wal, Tom de Booij, Jan van Marken en Richard Rahusen

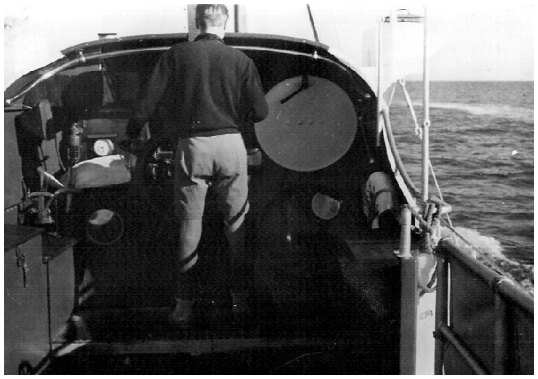

Links: Tom in de stuurhut van de Reddingboot Insulinde. Rechts: Krabbetjes en botjes prikken op het wad. De man in het midden, die het net vasthoudt, is Mees Toxopeus

In **1941** heb ik op de Engelsmanplaat samen o.a Mees Toxopeus krabbetjes geprikt.
Na Gruno Meyer naar de HBSb in Haarlem. Dat was wel wat anders, dat klassikale ·onderwijs. Mijn oren tuiten. Ik ben maar begonnen alles door eigen studie in te halen. Voor mijn klasgenoten was de vijfde klas een soort herhaling van vorige jaren, voor mij was het allemaal gloed nieuw. Heel hard gewerkt en vastbesloten om het eindexamen toch te halen.
*) Vreemd want Elsbeth is 31 juli jarig, maar het staat in mijn originele dagboek dat ze 9 juli jarig zou zijn geweest..

Norddeutsche Ausgabe
283. Ausg. / 54. Jahrg. / Einzelpreis 20 Pf.

Norddeutsche Ausgabe
Berlin, Freitag, 10. Oktober 1941

VÖLKISCHER BEOBACHTER

Kampfblatt der nationalsozialistischen Bewegung Großdeutschlands

Die große Stunde hat geschlagen:

Der Feldzug im Osten entschieden!

Heeresgruppen Timoschenko und Woroschilow eingeschlossen — Heeresgruppe Budjenny in Auflösung

Neuer Kessel bei Brjansk **Das militärische Ende des Bolschewis**

Door vliegtuigen uitgestrooide pamfletten met de melding dat de Duitse Weermacht de Russen had verslagen. 10 october 1941!

1942
22 Januari. Mijn vader reed de Elfstedentocht uit. Hij wilde mij voor deze tocht niet inschrijven. Ik was nog geen achttien jaar. Ik voelde me wel opgelaten. Let wel ik was toen zeer goed getraind en misschien wel beter dan mijn vader! (Gelukkig is mijn tijd later gekomen)

Ik werd smoor verliefd op Tineke Barger, dochter van de dominee uit Heemstede. We hadden zwoele feestjes bij een vriend van haar, een jongen Huystee. Tineke noemde mij Top . Het was mijn eerste liefde Ik weet hoe het begon: een wandeling in het bos van Groeneveld in Heemstede. Ik kreeg een stijve toen we daar wandelen. Maar in die tijd bleef het bij zoenen.

Feestje bij van Huystee, Rechts staande vlnr Tom, Tineke Barger, Kiki Goeting, Richard Rahusen

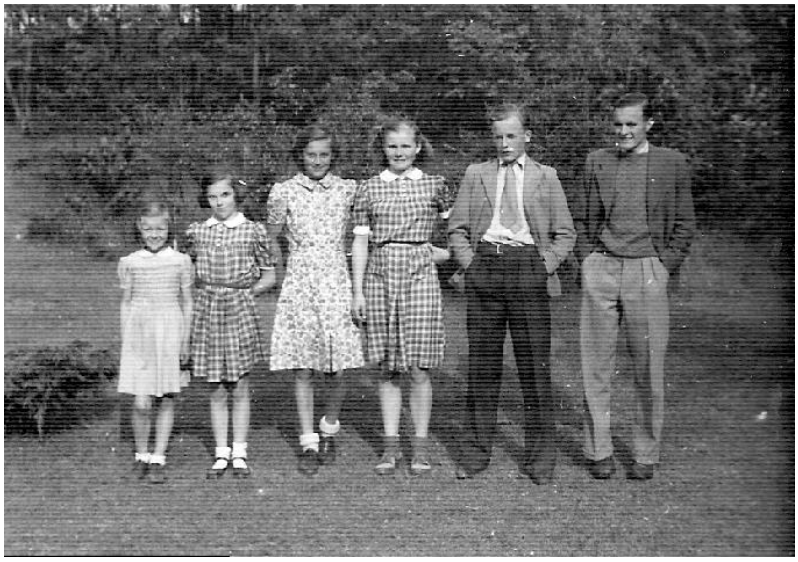
6 kleinkinderen van de grootouders Han de Booij en Hilda de Booij-Boissevain, vlnr , Maria, Henriette, Elsbeth, Hilda, Willen en Tom

Tot overmaat van ramp is het eindexamen vervroegd. Dit omdat na het examen de mannen moesten opkomen voor de Arbeidsdienst. Het schriftelijk examen zou al begin april plaats vinden. Ik werkte soms wel tot half twee 's nachts in de grote kamer van ons huis en wel aan de bruine eettafel. Ik moest het nu bezuren dat ik nooit veel huiswerk had gemaakt op het Montessori Lyceum. Ik had ook bijles vooral in de wiskundige vakken. We mochten het examen in onze eigen klas doen. Ik zat vooraan naast Aagje de Klerk. Zij was heel pienter en ik heb veel van haar tijdens het examen afgekeken, als de leraar niet keek. Al gauw bleek dat ik nog niet klaar

was voor de vraagstukken. Resultaat was bedroevend . Later bleek dat ik voor het schriftelijk examen de volgende cijfers heb gekregen :Reken - en stelkunde en driehoeksmeting 4; Stereo en beschrijvende meetkunde 3; Mechanica 5, Natuurkunde 6; Scheikunde 4; Nederlandsche taal en letterkunde 5 ; F'ransche taal 4; Engelsche taal 5, Hoogduitsche taal 5. Let wel 8 onvoldoendes en 1 voldoende. Ik had uiteraard geen vrijstelling. Gelukkig had ik tot half mei de tijd om bij te komen. Het spannendste moment was het laatste mondelinge examen in mechanica. De leraar was zo aardig om te zeggen dat ik ruim voldoende moest halen om nog kans te maken. De uitslag zou direct na mijn examen plaats vinden. Hij gaf me een vraagstuk dat ik net met mijn bijleraar had behandeld. Ik deed alsof het geheel nieuw voor me was en nam zogenaamd veel bedenktijd, waarna ik de oplossing achter elkaar opschreef. Het leek geniaal. Zo is ook met de andere onvoldoendes gegaan. Daar stonden we in grote hal van onze school en keken naar de deur van de leraarskamer. Ik zal nooit vergeten, dat de directeur van de school de heer van der Berg de deur open deed en zei : Komen jullie allemaal maar naar binnen. Het betekende dat ik ook geslaagd was. Ik heb veel later gehoord van een klasgenoot dat ik koprol gemaakt heb van blijdschap. Ik kreeg zelfs een compliment van de directeur, dat ik het ondanks mijn slechte schriftelijk het toch gehaald had. Het moge een wonder zijn want zelfs de eindlijst ziet er niet bepaald florissant uit drie vijven en een vier!
Brief van Tineke Barger, mijn eerste echte vriendin 8 juni 1942: Lieve Top, en aan het eind van de brief "Denk erom geen afzender op je antwoord en veel liefs van je Tineke"

6 foto's van de grote zitkamer Catslaan 3 Aerdenhout

Weer Waskolkkamp meegemaakt maar nu als adjudant. Heel veel plezier gehad met mijn medeadjudanten.

2e Waskolkkamp 1942; Voorste rij de adjudanten: Toon Borren, de Mol van Otterloo, Tom, Bob ter Haar Romeny. Officieren zittend: Kuylman, Steyn Parvé, Vesevur, van der Schaar, van der Kamp, Schambardt, Kooymans, van Beeck Calkoen, Bijl de Vroe, ? ,Haitsma, Oberman, van de Jongens weet ik alleen helemaal links van Swinderen te herinneren.

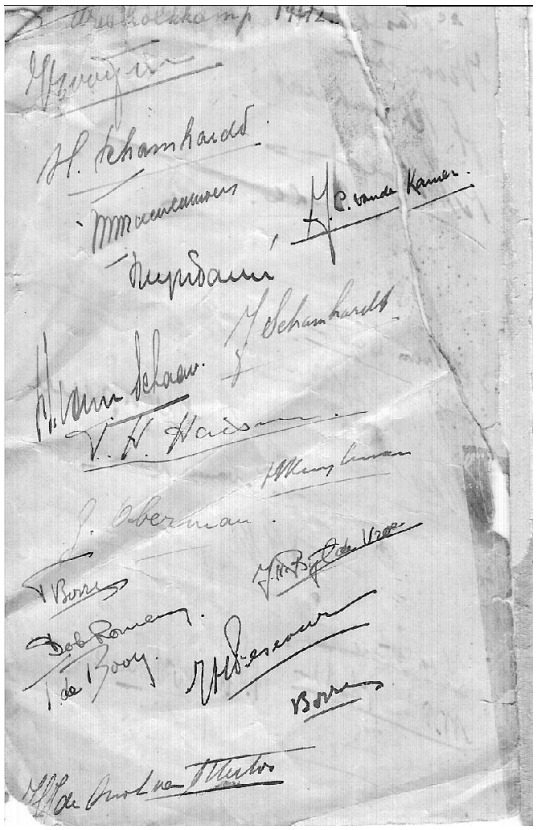

Handtekeningen van officieren en adjudanten in mijn kampbijbel 2e Waskolkkamp 1942

Ook weer naar Maarn geweest met vele vrienden. Hier een nieuw vriendinnetje ontmoet: Corien de Marez Oyens.

In het zwembad Maarn de Treek augustus 1942.Vlnr. staand Hein van der Wal, Kiki Goeting, Corien de Marez Oyens, Tom de Booij, Erik Rhodius, Vooraan Richard Rahusen en Jan van Marken

In een brief schreef ze op **8 september 1942**: Lieve Tom, " Schrijf me alsjeblieft gauw of het waar is wat vader gisteren in Amsterdam hoorde nl dat jij naar Duitsland zou moeten gaan .. Daaag heel veel liefs van Corien". Hier herinner ik me niets meer van dat ik naar Duitsland moest.

Feest bij familie Boissevain in Aerdenhout.

6 october: schrijft Corien My dearest Tom, Maar .. zoals je zelf al heel terecht opmerkte, verliefde mensen zijn rare wezens!! .. ik keek toevallig maar eventjes naar de sterren en zag ... onze goede bekende Cassiopeia. Ik werd er echt week van. **18 october 1942:** Mijn liefste Tom. Moet je nog altijd zo lijden, iedere avond. Of is die ellendige groentijd nu voorbij? Wat vind ik het rot voor je dat je zo'n beroerde tijd hebt; ik zou gewoon niet weten waar 'k bleef als ik in mijn eentje door zo'n hele club gepest werd! Ik heb echt medelijden met je".Na mijn vriendin Corien ben ik een tijdje verliefd geweest op Gerda Markus. We hadden een schuilkelder in de tuin gemaakt waar we heerlijk vrij konden zoenen. Ik kreeg van haar bladmuziek die ik voor haar heb gespeeld. Ik herinner me dat om het uit te maken ik de bladmuziek kwam terugbrengen.. Het was inderdaad een zware groentijd voor het Amsterdamse studenten corps. Toen ik de eerste keer bij het dispuut Viator werd ik uitgemaakt voor rotte vis, dat was een hele schrik. Je werd tot een heel klein mannetje gemaakt. Het ging er soms hardhandig aan toe. Mijn jaargenoten waren William Schwartz, de Clercq, Jan-Pieter Six, Thys van der Grinten. Later is ook nog Kees Bierens de Haan geïnaugureerd (later getrouwd met een van mijn eerste vriendin Gerda Markus). Voor inauguratie en ook andere festiviteiten moest ik een rok en jacquet aanschaffen. Deze heb ik laten aanmeten door John Kennis in Amsterdam. Het was een hele uitgave en moest ik van mijn maandgeld een lange tijd op afbetalen. Ook de contributie van B.EE.T.S was heel veel, geld. Dat allemaal voor een dispuut waar ik me bepaald niet gelukkig voelde. Gelukkig had ik het geologisch instituut daar was de band onder de studenten bijzonder plezierig, eigenlijk en apart wereldje daar op dat Roesterseiland aan de Nieuw Prinsengracht. In september begonnen met de geologie studie aan de Prinsengracht. Prof Brouwer mijn leermeester. Tijdens de studenten tijd gewoond bij mijn grootouders op de Stadionkade. Ik had een klein kamertje op de bovenste verdieping.Ik werd gefleurd voor drie disputen: B.E.E.T.S., Unica en Sirius. Door gekonkel en intriges hebben de Beetsianen via mijn familie mijn Vader ingegeven om mij om te praten om te kiezen voor het elite dispuut B.E.E.T.S.

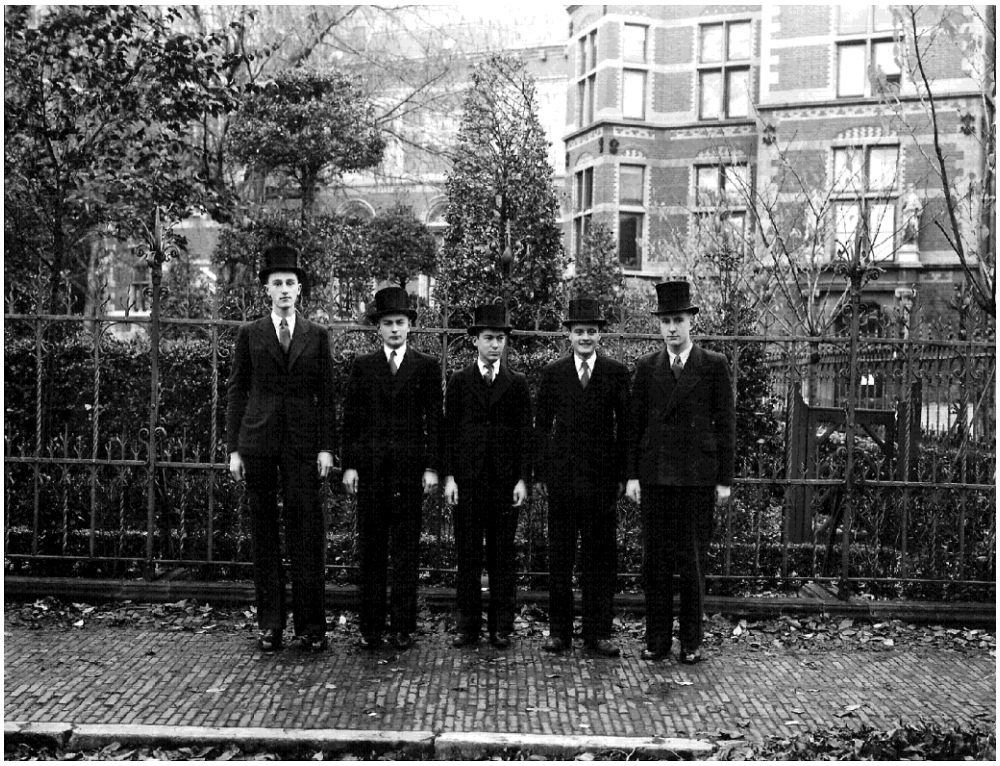

De nulde jaar van het dispuut B.E.E.T.S najaar 1942 vlnr. William Schwartz, Willem de Clercq, Jan-Pieter Six, Tom de Booij, Thijs van der Grinten

Stom genoeg heb ik dit gedaan, want ik heb me in dit dispuut nooit thuis gevoeld. De inauguratie was een ware kwelling. Mijn kamer op de stadionkade was tijdens mijn verplichtte afwezigheid aan de vooravond uit Amsterdam, geheel overhoop gehaald en tot overmaat van ramp was een kraan opengedraaid om mijn blauwe onderbroekje nat te maken die de volgende dag warm water begon te geven. Niet alleen mijn kamer was een totale ramp, vanwege het warme water, maar ook de eronder gelegen kast van de onderbuurvrouw, waar alle kleren waren verwoest door het warme water.
Voor het lustrumboekje van B.E.E.T.S. 2004 heb ik een stukje geschreven over die inauguratie die ik hieronder weergeef:
Hier een verhaal van een Beetsiaan die zich niet heeft thuis gevoeld onder uwe gelederen, maar desondanks een bijdrage wil geven aan dit lustrumboek om te laten zien dat er toch enkele leden van uw 'illuster' gezelschap zijn, die menen dat zij het verkeerde dispuut hebben gekozen.
In 1942 ben ik aangekomen in Amsterdam om geologie te gaan studeren en heb ik mij opgegeven voor het studenten corps, omdat dat nu eenmaal in onze kaste gebruikelijk was, anders was je immers een knor. Net zoals degene die in het blauwe boekje staan (toevallig de kleur van B.E.E.T.S.) tot de o.s.m.'ers horen (ons soort mensen) en de andere mensen van onze samenleving het leven door moeten gaan als d.s.m.'ers (dat soort mensen). Na een ondergrondse ontgroeningperiode, onze sociëteit aan de Sarphatistraat was immers gesloten, werd ik gefleurd door Viator, Osiris, Sirius en B.E.E.T.S .. Ik had geen voorkeur voor B.E.ETS. Mijn vader, een marine officier had geen verstand van hoe het er toe gaat met het fleuren en welke machtsmiddelen er worden ingezet, kreeg van vele zogenaamde onafhankelijke bronnen te horen, dat B.E.ETS. het enige goede dispuut voor zijn zoon zou zijn. In die tijd was Vaders wil nog Wet en besloot ik toch, met een zekere aarzeling, me op te geven voor B.E.ETS. Na een korte groentijd,. waar ik overigens geen slechte herinnering aan heb overgehouden, kwam de grote dag van de inauguratie. Er werd een dreigend bevel uitgevaardigd door de ontgroeningscommissie, dat we de nacht voor de inauguratie niet in Amsterdam mochten verblijven op straffe van .... (de strafmaat ben ik vergeten). We moesten in ieder geval ons adres in Amsterdam opgeven en in

onze kamer achterlaten een vieuxbleu onderbroekje,. wat we onder onze rok zouden moeten dragen bij de inauguratie. Met Jack Dudok van Heel ben ik vermomd als een travestiet naar het Centraal Station gegaan om naar mijn ouderlijk huis in Aerdenhout te gaan. We waren bang te worden gesnapt door leden van de ontgroeningscommissie, zo zat de schrik er in. Ik kreeg wel bepaalde avances, waar ik niet op in ben gegaan, zo verleidelijk zag ik er uit. Het was niet zonder gevaar, want als de Duitsers mijn vermomming hadden doorzien zou het slecht met mij zijn afgelopen. De ontgroeningscommissie is vrijdagavond naar mijn adres getogen en wel op het adres van mijn grootouders Stadionkade 38 twee hoog. Mijn grootvader heeft hun de toegang gegeven tot mijn zolderkamertje 4 hoog. Daar aangekomen hebben ze mijn vieuxbleu broekje genomen en geprobeerd dit nat te maken. Ze draaiden de linker kraan van de wastafel open. Toen er geen water uitkwam, hebben ze de rechterkraan opengedraaid en daar kwam wel water uit, zodat ze keurig in een plasje water met de stop in het fonteintje, het onderbroekje onder water hebben gedompeld. Na nog enige verwarring te hebben aangebracht, zoals mijn dassen aan elkaar te knopen en nog andere onregelmatigheden door boeken van hun plaats te brengen, zijn ze tevreden huiswaarts gekeerd. In de oorlog had de flat slechts alleen zaterdag en zondag warm water. Je voelt hem al aankomen. Zaterdagochtend begon uit de opengelaten linker kraan het warme water te stromen. Aangezien het fonteintje na enige tijd het warme water niet meer aankon, zocht het water via mijn kamertje een weg naar beneden en kwam het uit in de klerenkast van de bovenburen van drie hoog, de familie Gouda. Het behoeft weinig voorstellingsvermogen om in te denken wat het warme water met de kleren van vooral mevrouw Gouda heeft aangericht, alle kleuren van haar feest jurken wisten zich met elkaar te vermengen, kortom een kleine catastrofe. Gelukkig was de familie thuis en hebben zij de zondvloed kunnen stoppen. In de vroege namiddag keerde ik vanuit Aerdenhout terug om mij te verkleden voor de inauguratie. Nog heel scherp staat op mijn netvlies de totale chaos, die ik aantrof. Het behang had alle gekrulde vormen aangenomen die men zich maar kon denken, alsmede ook mijn boeken waren geheel veranderd van vorm. Niet wetende wat de oorzaak van dit alles was, ontstak in een grenzeloze woede en dacht: dit kan toch niet waar zijn. In deze staat ben ik met mijn natte (warme)vieuxbleu onderbroekje en gestoken in een keurige rok naar de plaats gegaan van mijn inauguratie. Deze heb ik in roes van woede en haat meegemaakt en heb de inauguratie ondergaan als een grote nachtmerrie. Nu zal men terecht zeggen, dat mag toch niet de reden waarom ik nooit een goede Beetsiaan ben geworden, vooral als je later weet wat de reden is geweest van dit drama. Nee, dat lag vooral in het feit dat als ik na de oorlog op de sociëteit kwam ik graag bij het borreluurtje bij andere disputen ging zitten. Dit werd mij kwalijk genomen. ik moest me toch solidair vormen met het dispuut B.E.E.T.S. was en is nog steeds denk ik een prima dispuut, alleen was dat niet voor mij, wat hoogstens iets wil zeggen over mij dan over B.E.E.T.S . Ik wens jullie van harte een goed lustrum toe.
Tom de Booij '42

Het inauguratie diner voor de nulde jaars van het dispuut B.E.E.T.S.

Feest van ouderejaars van het dispuut B.E.E.T.S. Aan tafel vlnr Bob Crone, Robert Feenstra. Age Tammenons Bakker,Lodi van Heukelom, Evert van der Grinten, ? Staande Inso Scholten, Jan Six, Onno Blaisse, Jan ersteeg, John Korthals Altes,? ,?, Theo Vogelaar. Tussen de gordijnen gluurt de nuldejaars Tom de Booij

De ouderejaars hadden een feest georganiseerd.Ik werd gevraagd (nuldejaars) als schenkfeut. Ik moest zorgen voor het inschenken van de spiritualiën. Ik herinner me als de dag van gisteren dat Inso Scholten (later minister van Justitie) tegen mij zei: " Jij bent een geschikte man om later in de ISSA (het bestuur van het Corps) te komen". Ik was stomverbaasd, dat ze nu al dachten wat je later moest worden. Zo werkt het mechanisme van de OSMers..

27 October. Mijn vader en ik moesten wachtlopen bij een bosje bij de Elswoutlaan in Aerdenhout. Dit als represaille maatregel van de Duitsers vanwege sabotage daden van de ondergrondse strijdkrachten. De tekst van het bevel luidde als volgt:

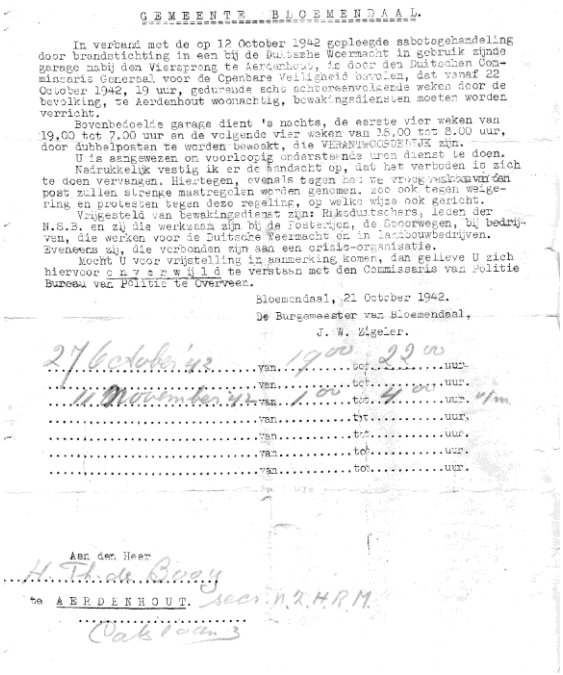

GEMEENTE BLOEMENDAAL.

In verband met de op 12 October 1942 gepleegde sabotagehandeling door brandstichting in een bij de Duitsche Weermacht in gebruik zijnde garage nabij den Viersprong te Aerdenhout, is door den Duitschen Commissaris Generaal voor de Openbare Veiligheid bevolen, dat vanaf 22 October 1942, 19 uur, gedurende acht achtereenvolgende weken door de bevolking, te Aerdenhout woonachtig, bewakingsdiensten moeten worden verricht.

Bovenbedoelde garage dient 's nachts, de eerste vier weken van 19.00 tot 7.00 uur en de volgende vier weken van 18.00 tot 8.00 uur, door dubbelposten te worden bewaakt, die VERANTWOORDELIJK zijn.

U is aangewezen om voorlopig onderstaande uren dienst te doen.

Nadrukkelijk vestig ik er de aandacht op, dat het verboden is zich te doen vervangen. Hiertegen, evenals tegen het te vroeg verlaten van den post zullen strenge maatregelen worden genomen, zoo ook tegen weigering en protesten tegen deze regeling, op welke wijze ook gericht.

Vrijgesteld van bewakingsdienst zijn: Rijksduitschers, leden der N.S.B. en zij die werkzaam zijn bij de Posterijen, de Spoorwegen, bij bedrijven, die werken voor de Duitsche Weermacht en in landbouwbedrijven. Eveneens zij, die verbonden zijn aan een crisis-organisatie.

Mocht U voor vrijstelling in aanmerking komen, dan gelieve U zich hiervoor onverwijld te verstaan met den Commissaris van Politie Bureau van Politie te Overveen.

Bloemendaal, 21 October 1942.

De Burgemeester van Bloemendaal,

J. W. Zigeler.

27 October '42 van 19.00 tot 22.00 uur.
van tot uur.
11 November '42 van 1.00 tot 4.00 uur. v/m.
van tot uur.
van tot uur.
van tot uur.
van tot uur.

Aan den Heer
H. Th. de Booy
te AERDENHOUT. secr. N.Z.H.R.M.
Oakslaan 3

Bevel van de burgemeester van Bloemendaal voor het wachtlopen van H.Th. de Booij

Gemeente Bloemendaal. In verband met de op **12 October 1942** gepleegde sabotagehandeling door brandstichting in een bij de Duitsche Weermacht in gebruik zijnde garage nabij de Viersprong te Aerdenhout, is door de Duitschen Commissaris Generaal voor de Openbare Veiligheid bevolen dat vanaf 22 October 1942 , 19 uur gedurende acht achtereenvolgende weken door de bevolking, te Aerdenhout woonachtig, bewakingsdiensten moeten worden verricht. Bovenbedoelde garage dient 's-nachts, de eerste vier weken van19.00 tot 7.00 en de volgend vier weken van 18.00 tot 8.00 uur door dubbelposten te worden bewaakt, die VERANTWOORDELIJK zijn. U is aangezegd om voorlopig onderstaande uren dienst te doen. Nadrukkelijk vestig ik er de aandacht, dat het verboden is zich te doen vervangen. Hiertegen evenals tegen het te vroeg verlaten van den post zullen strenge maatregelen worden genomen. Zoo ook tegen weigering en protesten tegen deze regeling, op welke wijze ook gericht. Vrijgesteld van bewakingsdienst zijn: Rijksduitschers, leden der N.S.B. en zij die werkzaam zijn bij de Posterijen, de Spoorwegen, bij bedrijven , die werken voor de Duitsche Wehrmacht en in landbouwbedrijven. Eveneens zij, die verbonden zijn aan een crisisorganisatie. Mocht U voor vrijstelling in aanmerking komen, dan gelieve U zich hiervoor onverwijld te verstaan met de Commissaris van Politie, Bureau van Politie te Overveen. Was getekend door burgemeester van Bloemendaal J.W.Zigeler

Achteraf ben ik me pas bewust geworden van de jodenvervolging. Mijn geologisch Instituut was gelegen dichtbij de Hollandse Schouwburg waar de Joden zich moest melden om daarna te worden getransporteerd naar Westerbork om vandaar naar de concentratiekampen en gaskamers van Duitsland 104.000 joden overleefden het niet. Dit was ons toen niet bekend, wel zagen we de joden met hun gele davidster lopen. Ik kocht zelfs mijn broodjes voor de lunch in de Plantage Middenlaan waar de Hollandsche Schouwburg was gelegen. Het was voor mijn een non-probleem. Het raakte je niet, het hield je niet bezig. Onbegrijpelijk hoe een mens zijn gezichtsveld kan vernauwen. Later heb ik een passage uit het dagboek van onze conservator de Koning bemachtigd waarin de volgende schokkende zinnen staan: **20 februari 1942** Een rechercheur is in het Instituut geweest die meedeelde dat het bordje : "Verboden voor Joden" dat ongeveer eind Januari door hem gebracht was bij Prof. Brouwer, vernietigd kon worden. Oorspronkelijk moest het bordje aan de deur van de zaal waarin lezingen werden gehouden (geen colleges en

colloquia).**6 maart 1942** De geol. candidaat Cohen kwam meedelen dat hem door het Depart. van K.V.V. het verder studeren van de Gem.Unversiteit was ontzegd.

De deportatieplaats voor de Joden de Hollandsche Schouwburg, Plantage Middenlaan Amsterdam 1942-1943

Recentelijk is een boek uitgekomen van Ies Vuisje net de veelzeggende titel *Tegen beter weten in*, en met de subtitel: *Zelfbedrog en ontkenning in de Nederlandse geschiedschrijving over de Joden vervolging.* Uitgeverij Augustus, Amsterdam Antwerpen. 2006. ISBN 90 457 0066 Op de achterkaft staat het volgende:
In de oorlog hebben we niet geweten dat de joden werden uitgeroeid. Dat wisten we pas na de bevrijding. De historici Abel Herzberg, dr.,J. Presser en in het bijzonder dr.L. deJong bevestigden deze voorstelling van zaken. In *Tegen beter weten in* toont les Vuijsje aan het beeld ':we hebben het niet geweten' een mythe is. Deze 'niet 'geweten-mythe' ontlastte velen. De joden kon niet verweten worden dat ze zich als lammeren naar de slachtbank hadden laten voeren. De toeschouwers kon men niet verwijten dat ze niets hadden ondernomen om de massamoord tegen te gaan. Koningin en regering kon men niet kwalijk nemen dat ze geen pogingen hadden gedaan de levens van de joodse onderdanen te redden. En overheidspersoneel dat had meegewerkt aan de deportaties, kon men wel medewerking aan vrijheidsberoving aanrekenen, maar geen medeschuld aan moord. De 'niet geweten 'mythe' bood een oplossing voor een collectief gewetensprobleem en droeg bij aan een positief zelfbeeld. De Nederlanders waren goed geweest in de oorlog! De samenleving wilde de waarheid niet onder ogen zien. *Tegen beter weten* in is een noodzakelijke correctie op de geschiedschrijving van *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog.*

Ik weet me van verdere gebeurtenissen van najaar en begin 1942 niet veel meer te herinneren.

(In 2007 is een interview van mij verschenen in het boek van Anna Timmerman "Machteloos?"Ooggetuigen van de Jodenvervolging geschreven door Anna Timmerman. (Uitgave Athenaeum-Polak&Van Gennep. Amsterdam 2007. ISBN 978 90 253 53391 NUR 686). Het gaat over mijn tijd in de oorlog, maar vooral over mijn houding tegenover de Jodenvervolging**.**

Ons soort mensen

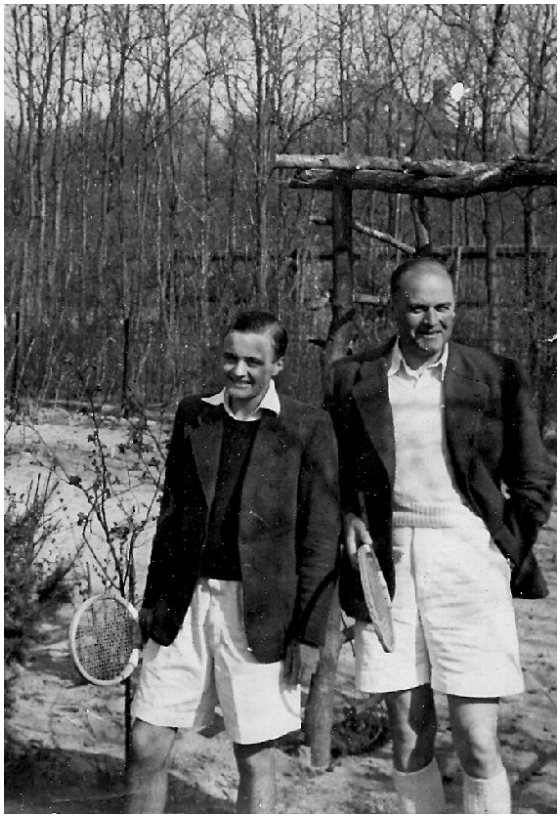

Tom de Booij (links) met zijn vader, 1942

Tom de Booij heeft zo'n gezicht waar het jongetje nooit uit verdwenen is. Zijn ogen twinkelen als hij vertelt over zijn avontuurlijke leven. Associatief stapt hij met zevenmijlslaarzen door de geschiedenis van de vorige eeuw. 'Maar nu nog even over de oorlog,' hoor ik mezelf steeds opnieuw zeggen Tom de Booij is iemand die niets zomaar aanneemt, altijd is hij op zoek naar andere verklaringen dan de gangbare. In zijn meningen is hij zijn tijd telkens ver vooruit geweest. Als geoloog nam hij stelling tegen Shell tijdens de Biafra-oorlog, in Amerika liep hij mee in protestmarsen van de Civil Rights Movement en tegen de oorlog in Vietnam, in Amsterdam was hij betrokken bij de Maagdenhuisbezetting. Hij is nu 82 en voelt zich iets rustiger, hij wil de wereld niet meer veranderen, maar vooral analyseren. Tijdens de Tweede Wereldoorlog studeerde Tom de Booij in Amsterdam In 1943 moesten alle studenten een loyaliteitsverklaring ondertekenen, De Booij weigerde en dook onder. Na zijn arrestatie werd hij gevangen gezet in Kamp Amersfoort.

'Die energie die ik heb, dat is iets genetisch, dat hebben alle De Booijs. Die nieuwsgierigheid heb ik ook al van kinds af aan, dat is terug te vinden in mijn horoscoop. Als kleine jongen al stelde ik iedereen vragen, vragen die andere kinderen niet stelden. Dan wilde ik bijvoorbeeld weten wat nou het verschil is tussen een boom en een kristal, wat nou leven is en wat niet, essentiële vragen. Toch was ik geen eenzame boekenwurm. Eén kant van mijn persoonlijkheid is het onderzoeken en het alles willen opschrijven in dagboeken, maar daarnaast was ik ook altijd heel sociaal. Een beetje een Pietje Bell, ondernemend en ondeugend, ik haalde graag kattenkwaad uit samen met mijn vriendjes. Mijn ouders hebben me vreselijk verwend. Toen ik één jaar oud was zijn we naar Indië vertrokken, waar we tot 1930 hebben gewoond. Daar kreeg ik een zusje dat na zes dagen stierf. Ik was het troostkind en werd overladen met liefde. Dat heeft me een sterke basis gegeven en een enorm zelfvertrouwen, maar het was ook een liefde waar ik me later uit heb moeten los vechten.

In het huwelijk van mijn ouders kwamen een militaire traditie en een brede intellectuele interesse samen. Mijn vader was een marineman en mijn moeders vader was ook een militair. Ze verkeerden in de betere kringen, mijn familie behoorde tot het patriciaat en staat vermeld in het blauwe boekje. In vergelijking met hun kennissenkring waren mijn ouders niet rijk, maar in vergelijking met de rest van Nederland natuurlijk wel. Geld was iets, dat had je, daar sprak je niet over. Mijn vader heeft nooit gewerkt uit economische noodzaak, hij koos de carrière die hij leuk vond. In 1930 keerde ons gezin terug naar Nederland, waar mijn vader directeur werd van de Reddingsmaatschappij. Samen met mijn twee zusjes groeide ik op in Aerdenhout in de kringen van de protestantse elite. Dat gaf een vrij beperkt wereldbeeld, in Kamp Amersfoort kwam ik pas voor het eerst in aanraking met mensen uit andere sociale klassen. Omdat ik zo nieuwsgierig was, las ik al jong de krant. Ik herinner me de beelden van de Olympische Spelen van 1936 in Berlijn. Het zal wel door mijn genen komen dat ik altijd een enorm zwak heb gehad voor uniformen en militaire discipline. Het is natuurlijk helemaal niet correct om dat te zeggen, maar ik vond het prachtig. Als je Hitler hoorde spreken ... dat had iets magnetiserends. Nadat Chamberlain zijn beroemde verdrag had gesloten met de Duitsers, maakten mijn ouders zich geen enkele zorgen over de toekomst. Zij vertrouwden erop dat Nederland net als in de Eerste Wereldoorlog neutraal zou blijven. De elites van Nederland en Duitsland waren door het zakenleven nauw met elkaar verbonden. In deze kringen heersten eerder respect en bewondering voor de omwentelingen in Duitsland, dan vrees. Mijn beeld van Duitsland is veranderd nadat ik in 1938 de boeken *Van het westelijk front geen nieuws* en *Mein Kampj* las. Voor mij was het duidelijk dat Nederland gevaar liep. Het verbaasde me dat de mensen om mij heen dat niet zagen. In mijn plakboek uit die tijd heb ik een hockeykrantje bewaard, dat ik speciaal gekocht heb vanwege de voorpagina. Daarop stond een foto van het Duitse elftal dat de Hitlergroet bracht. Dat de Nederlandse hockeybond juist deze foto op de kaft van hun blaadje afdrukte was voor mij een voorteken. Het gaf het gevoel weer in ons milieu, ze dachten: Duitsland, dat gaat de goede kant op.Na mei 1940 leek juist de elite de nieuwe situatie snel te accepteren. Duitsers werden gezien als mensen met wie je zaken kon doen en met wie best viel te praten. De eerste maanden veranderde er ook niet veel, zeker niet aan de top van de samenleving. We tennisten, hockeyden, dansten en feestten. De Joden zullen zich wel meer bewust zijn geweest van het gevaar van de bezetting, maar Joden vormden geen onderdeel van de kring van mijn ouders. Ze hadden wel wat Joodse kennissen en zakenrelaties, maar ze hoorden er nooit echt bij. Joden waren niet onmisbaar of essentieel, ze waren niet zoals wij. Na mijn eindexamen aan de HBS ging ik studeren. Ik kwam uit een familie met een militaire traditie, maar omdat het oorlog was, was dat natuurlijk geen optie. Bovendien had ik zelf al afstand genomen van het militarisme. Door vakanties in de bergen had ik een passie ontwikkeld voor alpinisme en voor geologie. Zo vertrok ik in september 1942 naar Amsterdam om te studeren aan het geologisch instituut van de universiteit.
In de hoofdstad was de Jodenvervolging opeens heel dichtbij. In Aerdenhout zag je niet overal mensen lopen met een ster op, hier wel. Ik vind het vreselijk om te zeggen, maar het lot van de Joden raakte mij niet. In retrospectief zie ik die houding als een overlevingstechniek van mijn sociale klasse. Niemand in mijn omgeving sprak over de Jodenvervolging, het werd gewoonweg *verneind.* Door de ogen te sluiten bestond het niet, en hoefden we dus ook niet te reageren. Zolang we de realiteit ontkenden, kon ons leven onverstoord doorgaan. Alleen door dat verneinen was het mogelijk zonder schuldgevoel te blijven tennissen, studeren en feesten.
Op een dag hing er een bordje naast de deur van het geologisch instituut waar iets op stond van "voor Joden verboden". Joodse studenten moesten stoppen met hun studie, maar ik had geen Joodse vrienden, dus ik betrok het niet op mijn leven. Dat gaat heel ver, dat proces van ontkenning. Het instituut was vlak bij de Hollandse Schouwburg, de plaats waar Joden bijeengebracht werden voordat ze naar het station vervoerd werden. Had ik opgekeken van mijn microscoop, dan had ik bij wijze van spreken de J oden kunnen zien aankomen en vertrekken. Ik liep dagelijks langs dat gebouw als ik een broodje ging kopen om te lunchen. Wat dat betreft is er niks veranderd. Nu zien we allemaal op het journaal dat er vreselijke dingen gebeuren in Darfur

en in Congo. We weten het, maar we doen er niets aan. We betrekken de ellende niet op onszelf en gaan door met ons eigen leven. Het is een menselijke overlevingsstrategie.
Voor mij begon de oorlog pas in februari 1943, toen de meeste Joden al waren weggevoerd. Alle studenten ontvingen een brief met de opdracht een loyaliteitsverklaring te tekenen. Let wel, dat verzoek werd niet gestuurd en ondertekend door een Duitse functionaris, maar door mijn eigen universiteit! Alle studenten moesten een formulier ondertekenen waarin ze zich loyaal verklaarden aan de bezetter. Voor mij was dat het moment dat ik niet langer kon ontkennen dat er iets mis was. Ik kon dat formulier niet naar eer en geweten ondertekenen. Dat klinkt misschien gek, ik zag Joden opgepakt worden en ik ging gewoon door met mijn leven, maar zo' n verklaring ondertekenen dat kon ik niet. Achteraf vind ik dat zelf ook bevreemdend. Op 6 februari stapte ik op het Muiderpoortstation in Amsterdam op een trein naar Apeldoorn om onder te duiken bij een boer in Wiesel. Mijn vader had dat voor mij geregeld. Met een aantal andere studenten die ook niet getekend hadden, werkte ik daar als boerenknecht. Het was een onderduikplek, maar het was daar niet echt veilig. Ik woonde weliswaar niet op mijn eigen adres in Amsterdam, maar ook niet werkelijk in het verborgene. Omdat we wel inzagen dat het mis zou kunnen gaan, heb ik samen met die studenten een ondergrondse schuilplaats gebouwd in de bossen van het Kroondomein niet ver van Wiesel. Na een paar maanden, op 6 mei, ontvingen onze ouders brieven waarin stond dat we ons moesten melden bij de autoriteiten wegens het niet tekenen van de loyaliteitsverklaring. Met drie andere studenten heb ik afscheid genomen van de boer en gezegd dat ik me zou gaan melden. We fietsten een stukje richting Apeldoorn om geen argwaan te wekken en reden toen naar onze schuilplaats in de bossen. De hele zomer hebben we doorgebracht in het natuurgebied. Bijna vijf maanden hebben we daar gewoond, tot onze arrestatie. Uit verveling zijn we een nog veel groter en mooier hol gaan maken. Ik las veel, luisterde naar muziek die we draaiden op een opwindgrammofoon en ik hield een dagboek bij, zo kwam ik de tijd wel door. Voor voedsel werd gezorgd door een boer die verderop woonde, mijnheer Dobbelman. Dat werd bij een schaapskooi klaargezet en daar haalden wij het dan op. Later kwam er een Joods jongetje bij ons wonen, Bullie, een jochie van een jaar of twaalf. Dat is weer zo typisch, ik weet eigenlijk niets over die jongen. Ik weet niet wat er met zijn familie was gebeurd of waar hij vandaan kwam, zelfs zijn volledige naam ken ik niet. Bullies plaats in onze kleine gemeenschap was die van butler of slaaf. Dat was zijn rol. Bullie verzorgde het ontbijt en bracht ons iets te drinken als we dat wilden. Dat deed hij perfect. Nu klinkt dat verschrikkelijk, maar ik vertel eerlijk hoe het gegaan is. Het geeft wel een beeld van die tijd en hoe wij elitaire studenten aankeken tegen de vervolgde Joden. In plaats van voor Bullie te zorgen en ons over hem te ontfermen, lieten wij ons door hem bedienen. Nooit heb ik me toen afgevraagd hoe die jongen van twaalf zich voelde, of hij bang was, waar zijn familie was. Dat soort vragen kwam niet in mij op! Verderop in de bossen zaten nog meer Joden ondergedoken, ook in ondergrondse schuilplaatsen. Een enkele keer zagen we er wel eens een lopen, maar er was verder geen contact. Na vijf maanden zijn we verraden. Het dienstmeisje van boer Dobbelman, die ons eten naar de schaapskooi bracht, had iets verteld aan een vriendin die even verderop werkte en dat dienstmeisje had een vrijer die bij de NSB zat. Zo is het waarschijnlijk uitgekomen. Toen mijn vader mij kwam bezoeken, is hij door rechercheurs gevolgd. Ik zag mijn vader lopen en stond blij op om hem te begroeten, toen er opeens agenten tevoorschijn sprongen. In een reflex ben ik direct heel hard gaan gillen om zo de andere onderduikers te waarschuwen. De studenten en Bullie konden ontkomen, maar later zijn zij ook verraden, door datzelfde meisje. Het heeft mij altijd dwarsgezeten dat ik gearresteerd en ondervraagd ben door Nederlandse agenten en dat ik werd vastgehouden op een Nederlands politiebureau en in een Nederlandse gevangenis, er kwam geen Duitser aan te pas. Twee nachten ben ik verhoord. Ik was natuurlijk niet van plan ook maar iets los te laten over de andere onderduikers in de bossen, maar de tweede nacht bleek dat de politie in onze schuilplaats mijn dagboek had gevonden. Al van kinds af aan hield ik een dagboek bij, net als mijn vader en grootvader. Misschien hangt het samen met onze tomeloze energie. Het schrijven hielp mij om orde te scheppen in mijn hoofd en te analyseren wat ik meemaakte.

In mijn dagboek had ik ook geschreven over de andere onderduikplaatsen waar Joden verborgen zaten. "Is dat waar?" vroeg die rechercheur. Wat kon ik toen nog zeggen? Ik had het zelf opgeschreven. Ontzettend stom natuurlijk. Achteraf is het makkelijk om in te zien hoe naïef ik ben geweest, door mij n aantekeningen is iedereen verraden. Toen ik was teruggebracht naar mijn cel, kon ik de agenten met speurhonden zien vertrekken. Ik stond daar en wist: nu worden die mensen gepakt en dat heb ik op mijn geweten. Dat is iets, daar moet je dan mee leven, een stommiteit met ongelofelijke gevolgen.'
De Booij valt even stil. Hij lijkt te zoeken naar een aanknopingspunt om zijn verhaal te vervolgen.

'Op 29 september 1943 werd ik overgebracht van de gevangenis naar concentratiekamp Amersfoort . (*red. Dit is niet geheel juist. 25 september 1943ben ik van het politiebureau Apeldoorn naar de gevangenis in Arnhem gebracht en op 2 december 1943 van Arnhem naar kamp Amersfoort).* Ik had nog nooit gehoord van Kamp Amersfoort en ik had geen idee wat me te wachten stond. De aankomst was heftig, ik moest direct alles wat ik bezat inleveren en mijn hoofd werd geschoren. Geen kleding meer, geen haar meer, ik moest een uniform aan en in plaats van Tom de Booij was ik voortaan *Häftling 3720*. Ten slotte kreeg ik een deken, een bord, een lepel en een stel klompen en daar moest ik me mee zien te redden. Dat verlies van mijn identiteit was een schok, maar ik bleef er niet te lang bij stilstaan. Ik was jong en gezond, ik twijfelde er geen moment aan dat ik het zou redden. Bovendien vertrouwde ik erop dat mijn vader achter de schermen alles deed om me vrij te krijgen. Iedere ochtend begon de dag om zes uur met geschreeuw:
"Los, los, los!" klonk het uit de kelen van de SS'ers. Ik sliep in een barak met een man of honderd, die moesten dan allemaal maken dat ze opstonden. Als je niet vlug genoeg was, gingen de bewakers rammen. Ik was negentien en snel genoeg om slaag te ontlopen. Oudere gevangenen waren vaak de klos, de zwaksten kregen de meeste klappen. Als het geregend had, dan vonden de bewakers het leuk ons in de ochtend op te wachten bij de ingang van de barak, waar zich een grote plas water had gevormd. De lol was om ons zo hard te slaan dat we in de modderplas vielen. Meestal lukte het me om buiten schot te blijven door langs te rennen wanneer de bewakers bezig waren een andere gevangene af te tuigen. Vervolgens moesten we op appel staan. Ik was gevangene 3720, dat moest je dan zeggen. Het nummer was belangrijk voor je positie in het kamp. Zag je iemand met een laag nummer, dan keek je tegen hem op, want dat was een oudgediende. Ik keek neer op nummers die na mij kwamen, want dat waren groentjes. Zo ontstond er meteen een hiërarchie in het kamp tussen de gevangenen onderling. Tijdens het appel werden we in de gaten gehouden door Kotälla, een zeer fanatieke bewaker. Een echte Duitser, beleefd en correct, tot hij ging slaan. Dat vond ik altijd zo griezelig aan die Duitsers, die combinatie van netheid en sadisme. Het keurige uiterlijk van die mannen was zo in tegenspraak met hun gruwelijke daden. Op appel moesten we tellen en commando's uitvoeren: *"Eins zwei drei!"* en dan *"Mütze auf!"*. *"Häftlinge still steken!"*, *"Mütze ab!"*, *"Korrigieren!"*. Eerst moest je de muts afdoen en dan weer opzetten. En als je muts dan scheef stond, dan moest je dat "korrigieren". Als je iets niet goed deed, was dat een aanleiding tot mishandeling. Kotälla's specialiteit was trappen. Als je niet snel genoeg was, dan schopte hij precies in je kruis, zo recht in je ballen. Het klinkt gek, maar er was iets koddigs aan Kotälla. De manier waarop hij driftig heen en weer liep en trapte, ik kon hem niet haten. Misschien omdat hij niet laf was, zoals andere bewakers. Ik heb nooit gezien dat hij al ging slaan voordat je iets fout had gedaan. In boeken heb ik later wel gelezen dat hij verschrikkelijke dingen gedaan heeft, dus ik wil hem zeker niet vrijpleiten, maar zelf ben ik nooit door Kotälla tussen de benen geschopt. Aan de SS'er Brahm had ik een veel grotere hekel dan aan Kotälla. Brahm was altijd dronken en sloeg er graag op los. Maar ook bij hem had ik mijn manier gevonden om de klappen te ontwijken. In het kamp droegen alle gevangenen klompen en als je ging douchen, mocht je die klompen niet meenemen. Kwam je de douche uit, dan waren je eigen klompen weg en dan nam je een paar van een ander. Wie als laatste de douche uit kwam, had geen de bewakers bezig waren een andere gevangene af te tuigen. Vervolgens moesten we op appel staan. Ik was gevangene 3720, dat moest je dan zeggen. Het

nummer was belangrijk voor je positie in het kamp. Zag je iemand met een laag nummer, dan keek je tegen hem op, want dat was een oudgediende. Ik keek neer op nummers die na mij kwamen, want dat waren groentjes. Zo ontstond er meteen een hiërarchie in het kamp tussen de gevangenen onderling.
Tijdens het appel werden we in de gaten gehouden door Kotälla, een zeer fanatieke bewaker. Een echte Duitser, beleefd en correct, tot hij ging slaan. Dat vond ik altijd zo griezelig aan die Duitsers, die combinatie van netheid en sadisme. Het keurige uiterlijk van die mannen was zo in tegenspraak met hun gruwelijke daden. Op appel moesten we tellen en commando's uitvoeren: *"Eins zwei drei!"* en dan *"Mütze au/!"*. *"Häftlinge still stehen!"*, *"Mütze ab!"*, *"Korrigieren!"*. Eerst moest je de muts afdoen en dan weer opzetten. En als je muts dan scheef stond, dan moest je dat "korrigieren". Als je iets niet goed deed, was dat een aanleiding tot mishandeling. Kotälla's specialiteit was trappen. Als je niet snel genoeg was, dan schopte hij precies in je kruis, zo recht in je ballen. Het klinkt gek, maar er was iets koddigs aan Kotälla. De manier waarop hij driftig heen en weer liep en trapte, ik kon hem niet haten. Misschien omdat hij niet laf was, zoals andere bewakers. Ik heb nooit gezien dat hij al ging slaan voordat je iets fout had gedaan. In boeken heb ik later wel gelezen dat hij verschrikkelijke dingen gedaan heeft, dus ik wil hem zeker niet vrijpleiten, maar zelf ben ik nooit door Kotälla tussen de benen geschopt. Aan de ss'er Brahm had ik een veel grotere hekel dan aan Kotälla. Brahm was altijd dronken en sloeg er graag op los. Maar ook bij hem had ik mijn manier gevonden om de klappen te ontwijken. In het kamp droegen alle gevangenen klompen en als je ging douchen, mocht je die klompen niet meenemen. Kwam je de douche uit, dan waren je eigen klompen weg en dan nam je een paar van een ander. Wie als laatste de douche uit kwam, had geen klompen meer. Het is mij ook overkomen en toen moest ik naar de *Bekleidungszimmer* om Brahm om nieuwe klompen te vragen. Van medegevangenen had ik gehoord dat Brahm je al begon te slaan nog voor je een voet over de drempel had gezet. Als je dan vroeg: *"Herr Oberscharführer, darf ich ein Paar Holzschuhe bekommen?"* dan kreeg je nog meer klappen en werd je weggejaagd. Ik besloot het daarom anders aan te pakken. Ik vroeg niet om klompen, maar eiste ze. Ik kwam binnen en riep op luide militaristische toon: *"Oberscharführer! En Paar Holzschuhe!"* Wat denk je? Niks aan de hand, ik werd prima behandeld en ik kreeg direct een paar klompen! Mijn opvoeding kwam me in Amersfoort goed van pas. Als zoon van een hoge militair wist ik hoe ik met die Duitsers om moest gaan. Terugkijkend denk ik dat mijn gemoedstoestand anders was dan die van de meeste gevangenen. Ik was overmoedig en had een groot vertrouwen in de goede afloop. Misschien was het ook wel de arrogantie van de elite. Mijn vader was bezig om mij via zijn contacten vrij te krijgen, en dat wist ik. Door mijn afkomst en mijn opvoeding heb ik me op een bepaalde manier onkwetsbaar gevoeld. Daarbij kwam natuurlijk dat ik een gezonde jonge kerel was en ik was ook nog eens avontuurlijk. Het klinkt misschien raar, maar ik vond het wel spannend.
Ons soort mensen heeft het ook in de ergste omstandigheden minder zwaar dan een arbeider in dezelfde situatie. De hiërarchie van de samenleving buiten het kamp werd ook binnen het kamp hooggehouden. De elite hielp elkaar aan de goede baantjes. Studenten en politieke gevangenen voelden zich beter dan bijvoorbeeld de zwarthandelaren. De Duitsers creëerden een systeem van verdeel-en-heers door het aanstellen van kampoudsten. Zij verdeelden het werk en moesten ons straffen als we iets fout hadden gedaan. De Duitsers hadden wel de leiding, maar de ordebewaking was in handen van gevangenen zelf. Als nieuwkomer moest ik eerst door een periode van ontgroening, maar daarna kreeg ik een baantje in de radio barak. Dat betekende dat ik vrijgesteld was van zware lichamelijke arbeid. In Amersfoort kwam ik voor het eerst van mijn leven in aanraking met mensen van buiten mijn eigen kring zoals communisten, zigeuners of zwarthandelaren. Van iedere ontmoeting leerde ik iets. In een brief aan mijn ouders schreef ik dat Kamp Amersfoort een leerschool was. Daarmee wil ik de narigheid niet bagatelliseren, maar voor mij had het kamp ook een andere kant. De koude en de honger waren verschrikkelijk. zelf kon ik de meeste ontberingen wel aan, maar ik zag ook vreselijke dingen die met anderen gebeurden. Een kameraad van me is voor mijn ogen neergeschoten. Dat gaat je niet in de koude kleren

zitten. We liepen langs de omheining van het kamp toen hij een peuk zag liggen, hij bukte zich om de sigaret op te rapen en ... bang! Dood! Als je te dicht bij het prikkeldraad kwam, dan was het einde oefening. Als ik die peuk eerder had zien liggen, dan was ik er zelf aan gegaan.
Soms zag ik hoe mensen met stokken werden afgeranseld en naakt over het plantsoen gejaagd werden. Ik had een vriend, een Jodenman, die moesten ze altijd hebben. Hij werd gedwongen om over de hanenbalken van de barakken te lopen. De bewakers sloegen hem op de voeten en hoopten dat hij zou vallen. De zwakkeren, die kregen er flink van langs. Het leven was zwaar, maar ik wil het niet vergelijken met de kampen in Duitsland en Polen. Toen ik na de oorlog hoorde wat daar allemaal gebeurd was dacht ik meteen: zo vreselijk was Amersfoort nou ook weer niet. Op 9 maar t 1944 werd ik op transport gesteld naar Duitsland om tewerkgesteld te worden in een fabriek. Vlak voor de grens, in Venlo, maakte de trein een laatste stop in Nederland. Mijn vader stond me daar op te wachten met een bevriende zakenrelatie, de heer Bruin. Dat was een collaborateur die een bedrijf had in Duitsland. Mijn vader liep op een van de Duitse militairen af die het transport begeleidde en zei hem op gebiedende toon: "Ik kom voor Häftling 3720. Hij zal tewerkgesteld worden bij het bedrijf van de heer Bruin in Duitsland." Het gaat er natuurlijk om hoe je zoiets zegt. Door de autoriteit die mijn vader uitstraalde, overdonderde hij die bewaker. Häftling 3720 werd uit de trein gehaald. Om geen argwaan te wekken, nam Bruin mij mee naar een boerderij even over de grens, waar ik een tijdje werkte als boerenknecht. Op het bedrijf was ook een Russin tewerkgesteld, die net zo'n hekel aan de Duitsers had als ik. Om de productie te saboteren haalden we gepote aardappelen uit de grond en trapten we in de buik van een zwanger varken. Het stelde misschien niet veel voor, maar voor ons was dat een vorm van verzet. Later regelde Bruin een valse verlofpas voor me. Ik ben op een fiets gestapt en naar Venlo gereden. Bij de grens werd ik tegengehouden door twee SD' ers. Foute boel, ik wist: als ze mijn papieren goed bekijken, dan ben ik de sigaar. Ik stapte van mij n fiets en een van de SD' ers vroeg: *"Was gehen Sie machen?"* Tja, wat moest ik zeggen. Maar strak van de adrenaline werkt je brein heel snel, ik weet niet hoe ik erop kwam, maar ik antwoordde: *"Ich gehe nach meiner Braut, meine Braut hat tausend Wochen." "Tausend Wochen?"* riepen ze verbaasd en verrukt uit. Dat vonden die mannen prachtig, dat is net iets voor die sentimentele Duitsers. Duizend weken is ongeveer zeventien jaar. Ze vonden het maar wat romantisch dat ik op die manier uitdrukte dat ik op weg was naar de verjaardag van mijn bruidje. In plaats van mijn papieren te controleren wensten ze me een goede reis. Ik stapte op mijn fiets en reed de grens over. Voor mij is het onbegrijpelijk dat die Duitsers zo wreed waren, en tegelijkertijd zo'n hang hadden naar romantiek.De rest van de oorlog zat ik bij mijn ouders in Aerdenhout. Omdat de Duitsers dachten dat ik tewerkgesteld was in Duitsland, kwam niemand me zoeken. De hongerwinter in Aerdenhout was zwaar, maar het was minder érg dan elders. Natuurlijk hebben wij ook suikerbieten en bloembollen moeten eten, maar mijn ouders waren welgesteld en konden altijd wel iets ritselen. Stilzitten is niets voor mij en via mijn vader heb ik contact gelegd met verzetsstrijders en geprobeerd mij nog een beetje nuttig te maken. Het liefst had ik bij de knokploegen gewild zodat ik echt ingezet zou worden om Duitsers af te schieten, maar daar heeft mijn vader een stokje voor gestoken. Die heeft zijn contacten gewaarschuwd dat mij niets mocht overkomen en dat ik zeker niet zou mogen deelnemen aan gewelddadige acties of sabotage.
Na de bevrijding ben ik teruggegaan naar Amsterdam om mijn studie geologie af te maken. In 1953 ontmoette ik mijn echtgenote tijdens een bergvakantie. Niet lang daarna kregen we twee zonen en een dochter en werd ik aangesteld als wetenschappelijk medewerker bij de vakgroep geologie. Tijdens de Biafra-oorlogen kreeg ik grote moeite met mijn werk, in mijn ogen was Shell verantwoordelijk voor wat daar gebeurde. Als docent geologie gaf ik les aan de toekomstige werknemers van dat bedrijf. Dat vrat aan me en zo kwam ik op het idee om een nieuw vak te doceren: geopolitiek, een combinatie van geologie en politiek. Ik wilde laten zien dat de ongelijke verdeling van delfstoffen op deze aarde politieke, sociale en economische consequenties heeft. Nu klinkt dat misschien niet echt verrassend, maar destijds was het/een revolutie. Toen mijn plannen verworpen werden heb ik een kamer bezet in het Maagdenhuis. (*red. 28 april 1969 heb ik*

mijn kamer 85a in het Geologisch Instituut daarna met mijn studenten kamer 49 Katholieke Tilburgse Hogeschool van 4 -7 mei 1969 en vervolgens kamer 310 van het Maagdenhuis van 16-21 mei).
Dat was eind april 1969 vlak voor de grote Maagdenhuisbezetting, daar heb ik me vervolgens bij aangesloten. Dat viel niet goed bij de vakgroep, mijn collega's eisten, dat ik loyaal zou zijn, of ontslag zou krijgen. Daar zag ik een overeenkomst met 1943, dus het werd ontslag. Toen ik niet meer werkte, kon ik mij helemaal toeleggen op actievoeren en het publiceren van mijn ideeën. Het leven in Kamp Amersfoort heeft mij zeker gevormd, net als mijn jeugd als elitaire jongen. Ik heb me lang verzet tegen de normen en waarden van mijn milieu. Mijn hele leven heb ik actie gevoerd tegen het onrecht in de wereld, of dat nou ver weg was in Afrika, of dichtbij op een woonwagenkamp. Voor mijn gezin is dat moeilijk geweest. Ik verbaas me er nog dagelijks over dat mijn vrouw altijd bij me is gebleven. Maar het is een niet te stuiten drang, ik kan niet stilzitten en niets doen.'
De Joodse man die over de hanenbalken moest lopen in Kamp Amersfoort heeft de oorlog overleefd. Tom de Booij heeft hem nog wel eens gezien op een bijeenkomst voor oud-gevangenen van het kamp. Over Bullie heb ik geen informatie kunnen vinden. Bruin is niet de werkelijke naam van de zakenrelatie van de vader van Tom de Booij.
Einde interview van Anna Timmerman

.**7 oktober 1942.** Tom junior is nu student in de geologie en maakt gebruik van ons zolderkamertje als hij blijft slapen te Amsterdam.
3 november. Onze kleinzoon Tom zal in Beets komen (dispuut). Volgens een ander dispuut dragen de leden van Beets "platina sokophouders". Volgens Frans bestaat het dispuut Beets voor een deel uit "zachte eieren" voor een ander deel uit "windeieren".

1943
Het werd steeds dreigender om te blijven studeren **6 februari** ben ik met de trein van het Muiderpoort station in Amsterdam naar Wiesel gegaan om onder te duiken. Ik kreeg onderdak bij Louis Dobbelmann, een herenboer,die mij heeft aangenomen als boerenknecht. Het was een groot landhuis waar hij met zijn moeder woonde. Ik kwam binnen in de grote kamer waar zaten Liesbeth Dobbelmann, zuster van Louis, en Odette van Walt van Praag. Haar man was militair in Engeland. Zij hadden de grammofoon of de radio aan, maar het was de sonate voor viool en piano van César Franck. Er was ook nog een andere student Jan Piet Vasseur uit Delft ondergedoken. Zijn vader was de broer van Mevrouw Dobbelmann, de moeder van Lou. We woonden in een hutje Boschmier geheten, dicht bij het grote huis. Het was zwaar werken, wel heel iets anders dan het studeren. Maar ik heb genoten van het buiten zijn. Mijn vader heeft al mijn brieven keurig overgeschreven, hieruit de volgende citaten:

Links:Wiesel 1943 Onderduikadres. Vlnr: Grote huis van mevrouw Dobbelmann-Vasseur. Grote schuur, met paarden, hooi en werktuigen en koeienstallen. Rechts: Boschmier hier sliepen Odette, haar zoontje Eric, JanPiet Vasseur en Tom de Booij

Begin februari 1943. Brief aan Moeder, Maria, Elsbeth, Maria en Telly, Ik heb het hier mieters, ongeloofelijk, Vader , zal het je wel uitvoerig vertellen. Gisteren gedorst, vanochtend paardgereden, dieren te eten gegeten, in een woord , ik geniet hier. Ik heb al blaren op mijn vingers. We zitten in en bungalow op 5 minuten loopen van het grote huis van Lou, Belgische mevrouw + kind (ontzettend aardig en zorgt voor het huishouden) en een Delftsche student (erg geschikt). Gelukkig wonen we niet op het grote huis, daar zijn zulke oude mensen, hier zitten jongere mensen en dat is veel leuker. Ideaal is het hier. Verder kan ik , wanneer ik tijd heb, pianospelen, dus ik kan mijn vingers soepel houden. Maandag weer dorsen, vermoeiend, leuk werk 's-avonds zitten we dolgezellig , rustig te lezen bij een carbid lamp en dus tijd voor werken. Ik hoop jullie geregeld te schrijven. Veel Liefs Tom, Vooral veel zoentje aan Telly en jullie allemaal. Jammer dat ik van jullie (Elsbeth en Maria) geen afscheid heb genomen.

Deze volgende twee brieven zijn niet door mijn vader overgeschreven helaas ongedateerd waarschijnlijk begin Maart

Zondagavond 1943. Lieve Familie! Moeder allereerst hartelijk bedankt voor je gezellige brief. Het spijt mij, dat ik zou weinig nog geschreven heb, maar het is gek je hebt er werkelijk geen tijd voor. De hele dag hard werken -'s-avonds aardappels schillen en nog even ene beetje uitpuffen bij de kachel en dan naar het nest. Wat was het gezellig dat Vader kwam logeren, ik mis jullie toch heus wel een beetje! De ochtend dat Vader weg ging was ik niet helemaal in orde, maar 's-middags ging het al beter en de volgend ochtend was het weer geheel en al over. Want die dag heb ik klaver gezaaid. 100 rijtjes van 200m - 20 km lopen achter een machientje. Toen voelde ik mijn beentjes wel. De volgende ochtend gebeurde er en klein drama, want een van de knechten is ontslagen. Hij was de laatste paar dagen al slecht gehumeurd geweest en brutaal tegen Lou, omdat Lou aan een vreemde boer 10 pond rogge mee had gegeven in plaats van de knecht meer te geven, want ze kregen al een heleboel. Wat een jaloezie! Zaterdagochtend antwoordde de knecht Lou niet meer op zijn vragen. Lou riep hem even naar buiten, na een heftige woordenwisseling besloot hem te ontslaan, maar hij wou niet weg, toen heeft Lou, die driftig werd een bezem genomen en hem een paar slagen gegeven. Op zijn beurt werd de knecht driftig en pakte en schop en ging daarmee Lou te lijf. Lou kon hem gelukkig bijtijds onderscheppen, want anders waren er vast ongelukken gebeurd . In ieder geval een knecht minder, nu neem ik zijn werk over en ben dus koeienknecht. Het melken gaat al heel aardig. Mijn handen zijn vandaag eindelijk weer eens wat beter, want kapotte handen zijn zeer lastig. Het weer was de afgelopen 3 dagen schitterend, die zonsopkomst is onvergetelijk! Het is hier prachtig. Vandaag een overheerlijk dag gehad en veel paardgereden en gedanst. Vanochtend 1 1/2 uur paard gereden met Lou en een aardig meisje. Eerst door het polderland, dat overging in bos en heide. Zo iets prachtigs mooi, die blauwe dampen waar de zon op scheen, strak blauwe lucht, groene dennen. Het was een zomerse dag gelijk ! Ook hebben we nog even gegaloppeerd, het gaat al heel aardig en de broek is een zegening, hij past precies. Vanmiddag hadden we weer een danspartijtje erg gezellig! Ik zit hier zoals je ziet ideaal, alleen zeer hard werken heel goed voor jij, maar JanPiet waarschuwde me er voor niet te hard te werken anders werk je je over de kop. Het 6 uur opstaan is al een gewoonte geworden. Ik verheug me erg als moeder me komt opzoeken, want die mis ik ook erg net zoals mijn vader en Elsbeth, Maria en Telly niet te vergeten. Je moet maar schrijven wanneer je komen wilt, je kunt ook overnachten. Ingesloten stuur ik melk en taptemelk bonnen, ik denk wel dat je er blij mee zult zijn. Als moeder hier komt wil je graag meenemen :pianoconcert Schumann, als het kan vioolconcert Beethoven en sterrengids. De kisten worden deze week verzonden met in k.. (onleesbaar) kapucijners en ik zal vragen om een beetje rogge. Ik verdien op het ogenblik echt geld f 5 per week leuk gevoel het werkt stimulerend en al kan je hier geen geld uitgeven. Nu familie hartelijk gegroet! Elsbeth het beste ermee , ik hoop je hier ook eens gauw te zien net zoals jij Maria, nog steeds een beetje verliefd op Rolfje. Ik ga nu naar bed, het is al half tien en al over bedtijd want die is gewoonlijk 9 à 9.15. Veel liefs boer Tom.

Lieve Moeder. wat leuk dat jij Zondag komt, ik verheug me er erg op. Het lijkt met het beste wanneer je zaterdagmiddag om 15.44 met de trein aankomt, (ik zal je dan opwachten, waar de weg naar links ombuigt) dan heb ik er het meeste aan, want daar het zondagochtend toch mijn beurt voor paardrijden niet is geweest, heb ik dan vrij en daarbij komt nog dat we zondagmiddag een danspartijtje op het grote huis hebben en dan zal je niet veel aan me hebben. Bedankt voor je brieven, gezellig zo steeds bericht van de Duinpan. Verder is hier op de boerderij een stierkalf geboren; het ging zo om half drie werden we door de knecht gewaarschuwd, dat de "de vaars melk was" dat ze een kalf begon te krijgen. We sprongen onze bedden uit en in de stal aangekomen zagen we de koe steunen; ze had al een grote waterblaas en 2 pootjes kwamen er al uit, na een tijdje gewacht te hebben, was het tijd ogenblik gekomen om het spel te laten beginnen. We moesten 2 touwen vastmaken aan de 2 pootjes en toen maar trekken met vier man en flink hard trekken, het was ongelofelijk eerst zag je zijn tong en toen kwam zijn kop, en daarna flupte het er zo uit. Ik dacht eerst dat het hartstikke dood was, maar het zo, met een slag het hele mechanisme aan de gang, het was een groot wonder wat zich voor mij openbaarde, dat het er maar kant en klaar eruit komt, dat alles functioneert, de longen, hart enz.. het was 75 pond behoorlijk zwaar en ontzettend glibberig. De moeder koe maakte het best. De volgende dag probeerde het kalf te gaan staan een idioot gezicht net een dronkelap hij waggelde van de ene kant naar de andere en viel dan weer als een zoutzak in elkaar. We hebben nu veel meer melk. De biest is de melk van de koe, die net gekalfd heeft. Het is ongeloofelijk voedzaam en lekker net slagroom 6% vet, vitamine eiwit. We drinken er ongelooflijk veel van. het klinkt gek, de inkt is weggezet, bezoek gekomen en ik ga naar bed. Veel liefs en groeten aan de familie, Elsbeth, Maria bedankt voor de brief en Moeder tot Zondag en Vader tot de 15e maart, Boer Tom

Hier volgen weer brieven door mijn vader zijn overgeschreven.
12 Maart 1943. Lieve Vader en Moeder. Allereerst hartelijk bedankt voor de gezellige brief. Nu de gebeurtenissen van de week, te beginnen met Zondag. Echt gezellig was het met Moeder, het was ook een ideale dag, 's-Middags hebben we een erg gezellig danspartijtje op het grote huis gehad. Er was een heel aardig meisje, die veel voor muziek voelde en zelf ook piano speelde (ik verlang toch zo ongelooflijk veel naar mooie muziek en om dit zelf ook te spelen en naar mooie concerten te gaan).'s-Avonds heeft ze ook bij ons gegeten. Toen ik de volgende morgen wakker werd, was mijn linker oor totaal doof. Ik dacht nu wat is dit nu gek, maar ik liep natuurlijm door; om 11 uur begon het echter ontzettend pijn te doen en ben toen naar bed gegaan; na een uur of twee geslapen te hebben, werd ik weer normaal zonder pijn wakker. Heb toen wel een sjaal omgedaan en ben 's-middags weer aan het werk gegaan. Maar werd toen 's-nachts om 2 uur met een ongeloofelijke oorpijn wakker. Het was bijna ondraaglijk, ontzettende steken in mijn linkeroor, daarna natuurlijk geen oog dicht gedaan. Ze hebben hier op het grote huis de dokter opgebeld, deze zei, dat ik naar hem toe moest gaan, want die oorspiegel was moeilijk te verslepen. Zoo gezegd gezegd , zoo gedaan, om 11 uur fietste ik naar de dokter, de pijn was gelukkig wel iets minder. De dokter zei: het was een middenoorontsteking het trommelvlies was bedekt met rood opgezwollen bloedvaten. Niet zo leuk om te horen. Ik moest , als het de volgende dag nog zo'n pijn deed, weer terug komen om het te laten doorprikken; als de pijn minder zou worden, de daaropvolgende dag terugkomen. Verder schreef hij mij een druppelgoedje voor, wat ik onmiddellijk kocht. Daarna weer huiswaarts, toen ik daar aankwam moest ik op Eric passen want Odette ging naar het dorp. Eerst was de pijn niet erg, maar toen Odette weg was, kreeg ik weer een aanval en ben in bed gaan liggen. Na een half uurtje zo gelegen te hebben kwam tante Do binnen om te horen hoe het me ging. Een kwartiertje , nadat ze weer was weggegaan kwam ze terug om me naar het grote huis mee te nemen. Dat leek me wel een goed plan, want daar was het ruimer; in het kleine huisje is het zo benauwd daarvoor en ook een last minder voor Odette. Odette kwam echter niet gauw genoeg terug volgens tante Do en stelde voor om Eric mee te nemen. Dat heb ik pertinent geweigerd, want anders zou Odette zich lam schrikken. Odette kwam ook om half 5 terug. Zij had moeten telegraferen. Het was voor haar niet zo leuk om in het

huis terug te komen waar tante Do mij echt kwam weghalen en omdat ze mij daar niet toevertrouwd vond (Dit besefte ik later). Verder had tante Do op het grote huis verteld, dat ik alleen ziek in het kleine huisje met Erik lag; dit kon Odette niet helpen, want die ging weg toen ik nog goed was. Tante Do verklaarde verder het lange wegblijven dat ze in het dorp moest telefoneren; toen ze dit aan Mevrouw vertelde werd die ook weer boos, dat ze niet hier had opgebeld. Echt flauw van tante Do, de bedoeling was Odette weer een hak te zetten. Voor Odette was het niet leuk. Voor mij was het ook een vervelende situatie, maar is nu wel weer gesust.

Wiesel maart 1943, vlnr: Eric (zoontje van Odette), Odette, Lou Dobbelmann, JanPiet Vasseur

Woensdag voelde ik me een stuk beter; niet de erge pijnen, dus niet naar de dokter. Het druppelgoedje heeft uitstekend geholpen. Tante Do verzorgde mij de hele dag, kwam zoo wat 20 keer op mijn kamer, nu had ze weer iets te doen. Een twistpunt tussen tante Ada en tante Do is geweest wie mocht indruppelen. Tante Do heeft overwonnen. De volgende dag, dus Donderdag, is de dokter gekomen en zei, dat het veel minder was en dat ik best naar buiten mocht, nog wel warm houden en druppelen en dan zou het met een paar dagen weer gezond zijn. Tante Do bleef luisteren wat de dokter zei en vroeg of het niet verstandiger zou zijn om nog een paar dagen op het grote huis te blijven. Dokter zei, dat het niet bepaald noodzakelijk was. Toen de dokter wegging heeft tante Do met hem op de gang staan smoezen, want een ogenblik later kwam hij weer boven en zei: Dat ik tot het eind van de week hier moest blijven en wat de dokter zegt dat gebeurt! Wat misselijk van tante Do om me hier te houden! Vandaag ben ik weer herrezen uit het klamme bed. Piano gespeeld. Pianoconcert van Tschaikowsky gehoord uit Engeland. Heerlijk zo'n paar rustdagen. Maandag begon ik weer op volle toeren te werken, dus precies een hele week er uit. Wanneer komt Vader? Nu familie, het beste met jullie. Ik hoop Elsbeth en Maria eens te zien en Tellebel eveneens. Veel groeten van de Bosmier. Tom

Vrijdag .. april 1943. Lieve Moeder. Het spijt me dat ik zo'n tijd niets van mij heb laten horen, maar in de afgelopen week heb ik het erg druk gehad met allerlei dingen is het niet tot schrijven gekomen. Allereerst hartelijk bedankt voor je gezellige brief. Het zijn echte moeilijk dagen voor je, ik denk veel aan jullie daar. Grootmoeder, die zo heel stilletjes ligt te wachten op de dood. Hetgeen elk mens te wachten staat en waarin je toch niet kan berusten, het is zo plotseling er is dan helemaal geen hoop meer, alles is dan afgelopen. Moedertje , ik denk veel aan je , lees maar veel in Krishnamurti, die zal je misschien steun geven of heb je dat niet meer nodig. In deze tijd

kom je zeker tot rust, en nadenken , over de problemen in het leven; je gaat er niet meer boven staan nu je met zoo iets ernstigs in aanraking komt. Het klinkt misschien gek, maar na zo'n tijd wordt je er, geloof ik, rijker van. Het leven gaat hier weer zijn gewone gang. Odette is een paar dagen naar Amsterdam en Jan Piet naar zijn huis. In die tijd is Ninette hier geweest om het huishouden te doen, het ging best en gisteren zijn Odette en JanPiet weer terug gekomen. Eergisteren heb ik proeven gedaan om de zuurgraad van de grond te bepalen, erg interessant. De resultaten waren zeer verrassend. Lou had er veel aan, want door het onderzoek moeten we op de stukken, die de te zuur zijn, kalk gooien. Ik had van de badkamer een klein lab. gemaakt , dol werk. Het melken gaat nu al zo goed , dat ik a.s. Zondag over een week alleen mag overnemen het melken:leuk he'! Verder is mijn weekloon hetzelfde als van JanPiet geworden ; f 7,- Leuk zo'n vooruitgang, niet om het geld , maar het gevoel. Wij zij nog niet in het andere huisje; a.s Woensdag gaan we er in. Het kwam omdat hij ziek was. Het zal een hele vooruitgang zijn hoewel het hier erg gezellig is. Wat vervelend van Bot, er is natuurlijk niets meer aan te doen. Het tekenen is voor sommigen alweer een groot vraagstuk gewonden. JanPiet en nog een student hier dachten er eerst over te tekenen. Het lijkt mij het best, dat niemand tekent, maar dat lukt toch niet een er zij altijd zwakke broeders onder. Al tekent 80% : Tom de Booy verdomt het ten enen male. Dus nu weten jullie mijn standpunt in deze. Moeder het is zo zachtjes aan weer bedtijd voor mij, vandaag een vermoeiende dag gehad. Ik geniet nog steeds van elke dag. Houd je maar taai en doe de hartelijke groeten aan Grootvader (voor wie dit alles misschien het moeilijkst is), tante May en zeg aan Grootmoeder, dat ik veel aan haar denk en wanneer ik aan haar denk, dat er dan een warm gevoel in mij stijgt en iets wat mij dierbaar en zacht is. Wens haar beterschap (of weet Grootmoeder al dat het hopeloos is) en anders heel veel zoentjes van haar enigste kleinzoon Tom, Nu ,moeder tot schrijfs en veel sterkte, veel liefs Tom

6 april 1943 heeft de secretaris-generaal van het departement van Opvoeding,Wetenschap en Cultuurbescherming van Dam een radiorede gehouden om de studenten op te roepen om een zgn loyaliteitsverklaring te tekenen: Het is Uw vaderlandsche plicht, door te studeeren, omdat het vaderland U later noodig heeft, niet als mislukte studenten, maar als afgestudeerden om leiding te geven aan wat er na dezen oorlog in Nederland zal moeten gebeuren. Deze roepstem dient U te volgen! "Ook ontvingen wij een brief van onze rector magnificus met bijgesloten de tekst van de radiorede

Amsterdam, 9 april 1943. Aan de studenten der Universiteit van Amsterdam.

Uit tallooze vragen gericht tot mij en ·mijn ambtgenoten van de zijde van studenten is mij bekend, dat de situatie ten opzichte van de bekende verklaring, waarvan de teekening thans van hen gevraagd wordt, aan velen hunner niet duidelijk is. De vragen die worden gesteld komen in hoofdzaak hierop neer: Wat is de beteekenis van deze verklaring? Waartoe·verplicht men zich en wat geeft men te kennen door teekening? Wat is het juridisch effect van onderteekening. Wat gebeurt er, wanneer iemand teekent en wanneer iemand niet teekent, of wanneer eventueel alle studenten of de meerderheid zouden teekenen of niet teekenen? Welk advies geven de docenten. Wat is de meening van den Rector, hef College van Rector en Assessoren en van den Senaat? Hoe. denkt men over deze dingen aan andere Universiteiten en Hoogescholen? In hoeverre is door den laatsten brief van den Secretaris-Generaal aan den Rector en door de radiorede van den Secretaris-Generaal een nieuwe situatie ontstaan?

Niet al deze vragen kan ik beantwoorden. Op enkele zal ik echter trachten hier een antwoord te geven.

Wat de meening van den Amsterdamschen Senaat betreft, deze heeft op 26 Maart 1943 aan den Secretaris-Generaal het volgende medegedeeld: "Er zijn leden, die van meening zijn, dat de loyaliteitsverklaring door de studenten geteekend kan worden. Er zijn ook leden van den Senaat, die meenen, dat deze verklaring voor de studenten onaanvaardbaar is." Dit ·kan ook thans nog gezegd worden. Met„loyaliteitsverklaring", wordt de bekende verklaring bedoeld. De term. "loyaliteitsverklaring" komt echter niet in het besluit van den Secretaris-Generaal en naar ik meen in geen enkel stuk van het Departement voor. Verder staat in dezelfden brief van en

Senaat:"Wanneer de loyaliteitsverklaring niet door alle geteekend zou worden, zouden de Universiteiten een aantal studenten moeten missen. Deze studenten kunnen echter door geen enkele instantie als deloyaal worden beschouwd. Er kunnen zedelijke redenen zijn, waarom een student deze verklaring niet kan en mag teekenen. Een aantal leden van den Senaat zal het als een· onoverkomelijke moeilijkheid moeten gevoelen of gaan gevoelen op deze basis het onderwijs voort te zetten, waar zij uiteindelijk om redenen van eergevoel en geweten een aantal studenten zouden moeten missen." Aan de andere openbare Universiteiten en Hoogescholen bestaat evenzeer verschil van meening. Het standpunt van de meerderheid van de Senaten van Groningen, Utrecht en Wageningen ten opzichte van al dan niet teekenen der verklaring is niet bekend. Zonder twijfel zijn ook daar de meeningen verdeeld. De Senaat der Technische Hoogeschool van Delft heeft haar standpunt bepaald. Men is daar bij meerderheid van stemmen gekomen tot een aanbeveling tot teekenen. In de Senaatsvergadering van Amsterdam van gisteren heeft de Rector medegedeeld, dat hij den studenten een objectieve uiteenzetting zou doen toekomen van de situatie en haar voorgeschiedenis. Voorgesteld is, dat deze uiteenzetting gevolgd zou worden door een opwekking namens de Senaat tot teekenen. Dit voorstel is verworpen. Van de Senaat zal dus geen·advies inzake teekenen of niet teekenen uitgaan. Het stuk dat hier voor U ligt mag niet worden opgevat als een advies van den Rector of van den Senaat de verklaring te teekenen of niet te teekenen. De Senaat van Amsterdam heeft verder besloten zijn bezwaren tegen de Verordening van den Rijkscommissaris betreffende de Arbeitseinsatz op het Besluit van den Secretaris-Generaal te handhaven en zijn verdere. houding in een volgende vergadering nader te bepalen. Met hervatting van de colleges wordt gewacht, tot alle studenten die thans om redenen van gijseling of represaille van hun vrijheid zijn beroofd, in vrijheid zijn gesteld. Herhaaldelijk wordt gevraagd, of het telegram en de brief van den Secretaris-Generaal, waaruit de Rector ter begeleiding van de U namens den Secretaris-Generaal gezonden verklaring een en ander heeft medegedeeld, op de radiorede van den Secretaris-Generaal, de situatie in wezen of in bijzonderheden hebben gewijzigd.
Hiermede is het als volgt gesteld. Noch in de Verordening noch in het Besluit is eenige wijziging gebracht. Het volgende is echter geschied
1. De termijn van inschrijving is onbeperkt, maar zij die voor 10 April teekenen, krijgen volgens den Secretaris-Generaal een bewijs, dat de voortzetting van hun studie hun gewaarborgd is. De Secretaris-Generaal zegt, dat hij kan mededeelen, dat allen, die op 10 April de verklaring hebben geteekend, in de numerus clausus zullen vallen. "Aan deze groep wordt dus de voortzetting van de studie gegarandeerd. Wie na 10 April teekent, is a priori niet uitgesloten, maar zal moeten afwachten, of er plaats is." In een heden ontvangen telegram aan den Rector deelt de Secretaris-Generaal mee, dat aan hen die geteekend hebben de voleindiging hunner studie wordt gegarandeerd.
Na 10 April mag niemand, die de verklaring niet heeft geteekend tot colleges of practica worden toegelaten of examens afleggen.
Het gevolg van niet-teekenen is naar de mededeeling van den Secretaris-Generaal, dat men geen colleges mag loopen of examen doen; gevolg van teekenen is, dat men niet voor de tewerkstelling in Duitschland wordt aangewezen. Wordt een student, die op dien datum niet heeft geteekend, daarna voor tewerkstelling aangewezen, dan kan hij zich daaraan niet onttrekken door zich dan alsnog tot teekenen bereid te verklaren.
2. De Secretaris-Generaal heeft een authentieke interpretatie gegeven van het door hem zelf genomen Besluit betreffende a. de beteekenis van de verklaring; b. duur van de geldigheid van de verklaring. Daarover meen ik het volgende te mogen zeggen.
a. Onder de studenten heerscht onzekerheid ten opzichte van de beteekenis van de woorden "naar eer en geweten", namelijk of deze woorden als een beperking dan wel als een verruiming moeten worden opgevat. Met beperking bedoel ik of zij beteekent, dat men zou verklaren de in het Neder!landsche bezette gebied geldende wetten, verordeningen en andere beschikkingen te zullen nakomen, voor zoover eer en geweten dat toelaten. De Secretaris-Generaal zegt, dat deze

woorden inderdaad als een beperking in dezen zin moeten worden opgevat. Men verplicht zich dus een en ander te zullen nakomen, voorzoover eer en geweten dat toelaten.
b. Onzekerheid heerscht onder anderen ten opzichte van de vraag, of men zich door deze verklaring te teekenen zou verplichten na afloop van de studie in Duitschland te werken. Dit wordt door de Secretaris-Generaal ontkend door te zeggen, dat de verklaring, "geldt, zoolang men in een bepaalden cursus student is en ophoudt aan het einde van den cursus, of zoo men daartoe aanleiding vindt, door een bericht aan den rector, dat men niet langer als student wenscht te worden beschouwd".
3. Rector en Senaat hadden gehoopt, dat de uitvoering van Verordening en Besluit zou worden uitgesteld, althans tot het einde van deze cursus. De Secretaris-Generaal had de mogelijkheid daartoe in uitzicht gesteld. Deze hoop is niet in vervulling gegaan. In zooverre is de situatie gewijzigd of althans verduidelijkt. Het is echter mijn meening dat door voortgezette onderhandelingen met den Secretaris-Generaal zekerheid kan worden verkregen ten aanzien van de volgende in den brief van 26 Maart 1943 aan de Secretaris-Generaal genoemde punten:
1. Studenten, die door de inrichting van hun studiegang niet plegen te zijn ingeschreven dienen met ingeschreven studenten te worden gelijkgesteld. Aan dit verlangen is thans voldaan bij telegrafische mededeeling van den Secretaris-Generaal d.d. 7-4-1943.
2. De Senaat is van meening, dat de toepassing van een eventueelen numerus clausus op toelating tot de: Universiteit uitsluitend moet geschieden naar normen, die de Senaat vaststelt.
3. De Senaat is van meening, dat zoo er al van een hervatting van het onderwijs sprake zal zijn, deze hervatting in elk geval niet kan plaats vinden, voordat de studenten, die thans nog van hun vrijheid beroofd zijn, zijn vrijgelaten.
Ten aanzien van de situatie, die ontstaan zal, wanneer de verklaring niet door alle studenten zou worden onderteekend, zal de Senaat in overeenstemming met het hierboven daarover uitgesproken oordeel zijn houding moeten bepalen.
Ik moet U mededeelen, dat de termijnen van teekening met Zondag 11, Maandag 12 en Dinsdag 13 April verlengd is. Overeenkomstig van den wensch van een aantal studenten, doe ik U hierbij de tekst van de Radiorede van den Secretaris-Generaal toekomen.
De Rector-Magnificus, H. T.
DEELMAN.

Radiorede van den Secretaris-Generaal van het Departement van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming op Dinsdag 6 April 1943
Er heerscht in de wereld van het Hooger Onderwijs groote onrust, en wel naar aanleiding van twee verordeningen, die onlangs het licht hebben gezien. Onrust, omdat deze wereld thans in verschillende kampen is verdeeld. Er zijn studenten, die van plan zijn, de voorgeschreven verklaring te teekenen, anderen die dat beslist niet willen doen. Daar tusschen in staat een groep van weifelaars, op wie van de meest verschillende zijden invloed wordt uitgeoefend en waarbij de meest verschillende motieven, eerlijke, maar ook onzuivere, in het spel zijn. Het is mijn bedoeling, op deze kwestie in te gaan en voor, allen, die het aangaat, de wenschelijke officieele toelichting te geven. Wie mij bovendien nog vragen wil stellen, dien geef ik gaarne daartoe de gelegenheid. Wat is de bedoeling van de verklaring? Ik lees eerst den tekst nog even voor:
De ondergeteekende, geboren, te, wonende te verklaart hiermede plechtig, dat hij de in het bezette Nederlandsche gebied geldende
wetten, verordeningen en andere beschikkingen naar eer en geweten zal nakomen en zich zal onthouden van iedere tegen het Duitsche Rijk, de Duitsche Weermacht of de Nederlandsche autoriteiten gerichte handeling, zoomede van handelingen en gedragingen, welke de openbare orde aan de inrichtingen van hooger onderwijs, gezien de vigeerende omstandigheden, in gevaar brengen.
Deze verklaring is naar de strekking gelijk aan soortgelijke verklaringen, die van sommige groepen van landgenooten worden verlangd, o.a. van nieuw aangestelde ambtenaren. Zij kan volgens de

overtuiging, niet alleen van mij en mijn ambtenaren, maar ook van vele goede en vooraanstaande Nederlanders, geteekend worden door allen, die niet van plan zijn, opzettelijk tegen de in de verklaring genoemde lichamen op te treden of het geldende recht te schenden. Door de onderteekening verbindt men zich, voor zoover eer en geweten dat toelaten, geen wettelijke voorschriften te overtreden, geen daden van sabotage te plegen. Wie onderteekent en dit toch doet, krijgt de hem toekomende gerechtelijke straf, maar breekt bovendien zijn woord tegenover zijn eigen rector, die hem als student kan en zal straffen . Om een veel voorkomend misverstand uit de weg te ruimen, wijs ik er op, dat mijn verordening 28, waarin de verklaring wordt geregeld, niet is een uitvoeringsverordening van de verordening 27 van den Rijkscommissaris, die den numerus clausus en de tewerkstelling bepaalt, maar een zelfstandige verordening met een eigen doelstelling, die ik dadelijk zal toelichten. Dat moge daaruit blijken, dat de eerste op 10, de tweede op 11 maart is gedateerd! De verklaring houdt dus niet in, dat men zich vrijwillig aan de arbeidsdienstplicht na de studie onderwerpt. Daarbij is immers van geen vrijwilligheid sprake. Wij hebben hier te maken met een verplichting; die door den Rijkscommissaris wordt opgelegd, een verplichting, die in beginsel voor iederen jongen man geldt, maar voor de studenten alleen tot een later tijdstip wordt uitgesteld. De verklaring is geen eed, die voor het leven bindt; zij geldt, zoolang men in een bepaalden cursus student is en houdt op aan het einde van den cursus, of zoo men daartoe aanleiding vindt, door een bericht aan den rector, dat men niet langer als student wenscht te worden beschouwd. Verder is mij de vraag gesteld, wat men onder de in de verklaring genoemde Nederlandsche autoriteiten heeft te verstaan? Welnu, het antwoord is duidelijk, wanneer men op ,de Duitsche vertaling "Behörden" let. "Behörden" zijn bestuursorganen, in casu de secretaris-generaal en de hun ondergeschikte instantie's. Voor den student zijn dat de president-curator en de rector-magnificus. Waartoe dient deze verklaring, heeft men mij gevraagd. Zij heeft in de eerste plaats tot doel, zekere waarborgen te krijgen, dat er onder de studenten aan onze universiteiten en hoogescholen geen lieden meer zullen schuilen, die i.p.v. te studeeren, onrust zaaien en hun medestudenten tot onverantwoorde actie opstoken. M.a.w. zij dient als waarborg, dat de rustige en goedgerichte activiteit, die het meerendeel van onze studenten tot nu toe meestal kenmerkte, ook in de toekomst gehandhaafd zal blijven. Zij heeft echter nog een tweede doel. Wie de verklaring heeft afgelegd, bezit in zijn gestempelde en door den rector afgeteekende inschrijvingskaart een bewijs, dat hem de studie waarborgt en hem bescherming geeft tegen inbreuken op zijn recht van studie. De waarborg hiervoor vindt men in artikel 1 van de verordening van den Rijkscommissaris, waarin deze uitdrukkelijk de noodzakelijkheid van een voldoende aanvulling van het aantal academisch gevormde krachten erkent. In deze woorden ligt opgesloten, dat ook het Duitsche gezag er voor voelt, ons hooger onderwijs te laten functioneeren. Deze woorden geven mij tevens het recht te verwachten, dat men zich over den numerus clausus niet ongerust hoeft te maken. Alle percentage's, die de geruchten noemen zijn volkomen uit de lucht gegrepen. Maar al hoop ik, dat men van Duitsche zijde bereid zal zijn, betrekkelijk grootte aantallen toe te staan, veel, zoo niet alles zal afhangen van de mate, waarin de studenten bereid zullen zijn, op de nieuwe voorwaarden de studie te hervatten. Het zal wel ondoenlijk blijken, den numerus clausus vast te stellen op een getal, dat grooter is dan dat van hen, die op het tijdstip der vaststelling van den numerus clausus deverklar!ng zullen hebben onderteekend. Intusschen kan ik thans al mededeelen, dat allen, die op 10 April de verklaring hebben onderteekend, in den numerus clausus zullen vallen. Aan deze groep wordt dus de voortzetting van de studie gegarandeerd. Wie na 10 April teekent, is a priori niet uitgesloten, maar zal moeten afwachten, of er plaats is. De verordening betreffende de verklaring treedt op 10 April a.s. in werking. D.w.z., dat van dien datum af niemand tot de universiteit en de universitaire instellingen mag worden toegelaten, die de verklaring niet heeft geteekend. Dat geldt ook voor hen, die een examen afleggen. Wie dus nog niet tot teekening wenscht over te gaan, dient de universiteit te mijden. Men kan nog na 10 April teekenen en dus de beslissing nog wat uitstellen. Men bedenke echter wel, dat ik na dien datum niet kan waarborgen, dat men niet voor de tewerkstelling in Duitschland wordt aangewezen. Wien dat

gebeurt, die moet daaraan gehoorzamen. Men kan zich daaraan niet onttrekken, door zich dan alsnog tot teekening bereid te verklaren. Daarmee kom ik dan tot de tweede helft van mijn betoog. Mijn streven is er in mijn ambtstijd steeds op gericht geweest, het hooger onderwijs ongestoord te laten voortbestaan, in het besef, dat een volk, dat hierin wordt getroffen, een duurzaam verlies lijdt, daar het uitblijven van eenige jaren van afgestudeerden en mogelijk daarmede gepaard gaande sluiting van inrichtingen van hooger onderwijs zich tot in lengte van dagen zal doen gevoelen. Dit noodlottige gebeuren kan en moet vermeden! worden. De Rijkscommissaris heeft in zijn verordening het verlossende woord gesproken; het is aan U, studenten, de U geboden kans aan te grijpen en in handen van den rector dé voorgelegde verklaring af te leggen. Het is aan U, ouders van onze studenten, Uw kinderen te overtuigen van de noodzakelijkheid, dat zij, hun innerlijke remmingen, hun afspraken ten spijt en weerstand biedend aan den druk, die op hen wordt uitgeoefend, de studie hervatten in belang van aller toekomst! Het is aan U, invloedrijke landgenooten, zelf wellicht alumni van één onzer universiteiten of hoogescholen om in eigen kring de studenten tot U te roepen en met hen overleg te plegen, opdat- hun jeugdige 'impulsiviteit zoo noodig worde omgebogen in een waarlijk vruchtbare activiteit ten bate van ons allen! Wie als oudere en invloedrijke Nederlander thans aan studenten den raad geeft, zich aan de onderteekening te onttrekken, dient er zich van bewust te zijn, dat hij een groote verantwoordelijkheid op zich laadt niet alleen tegenover de studenten, maar ook tegenover de toekomst van ons volk en ons vaderland. Studenten, er wordt van vele zijden gepoogd,U een bepaalde overtuiging als de eenig juiste, als de eenige waardige aan te bieden, ja op te dringen. Ik ook heb zoo'n bepaalde overtuiging, een overtuiging, die gij uit mijn handelingen, mijn woorden van thans kunt opmaken, een overtuiging, die door even groote vaderlandsliefde wordt ingegeven als welke andere ook.Ik doe in·de eerste plaats een beroep op Uw gezond verstand om dat te doen, wat thans Uw belang is, om de geboden gelegenheid aan te grijpen en Uw studie voort te zetten en te voltooien. Gij vindt het misschien onwaardig, aan dit gezichtspunt te denken; laat ik U zeggen, dat ik niet van U eisch, zuiver egoistisch te redeneeren; het is niet alleen Uw belang, maar ook dat van den Nederlandschen Staat, die U de gelegenheid tot studie heeft geschonken en er thans recht op heeft, dat U die studie ook afmaakt. Ik moet dan ook met kracht tegen deze influisteringen optreden. Het is Uw vaderlandsche plicht, door te studeeren, omdat het vaderland U later noodig heeft, niet als mislukte studenten, maar als afgestudeerden om leiding te geven aan wat er na dezen oorlog in Nederland zal moeten gebeuren. Deze roepstem dient U te volgen! In een tijd, waarin zich over de geheele wereld de jeugd in dienst stelt van zijn vaderland, zou de Nederlandsche jeugd afzijdig willen staan? Ik hoop, dat Gij het met mij eens zult zijn, dat dit ondenkbaar is. Studenten,ons Departement heeft zich voortdurend ingespannen, Uw belangen en daarmede die van het Hooger Onderwijs, te behartigen. Dit moge daaruit blijken, dat de op 6 Februari weggevoerde studenten mede op mijn verzoek zijn teruggekeerd. Wij hebben de overtuiging, dat de door ons bereikte regeling onder de gegeven omstandigheden zeer bevredigend is. Het is aan U, te toonen, of Gij deze pogingen zult willen beantwoorden met begrip voor onze bedoelingen en een houding, die beter dan welk negativisme ook, getuigt van een waarlijk verziende, boven de influisteringen van het heden verheven, vaderlandsliefde

In het boek Koninkrijk de Nederlandsen in de Tweede Wereldoorlog van Dr L. de Jong komen enkele passages voor die betrekking hebben op de loyaliteitsverklaring en in het bijzonder over de houding van de Universiteit van Amsterdam

p. 737. Het lijkt ons zinvol, kort te herhalen wat wij in hoofdstuk 7 vermeldden over de crisis die zich van eind '42 af in de wereld van het hoger onderwijs voordeed: midden december grote onrust door van Dam's aankondiging dat ca. zesduizend studenten op korte termijn in Duitsland moesten gaan werken; die aankondiging werd ingetrokken, de studenten keerden mede op advies van de Raad van Negen eind januari '43 naar de collegezalen en practica terug; op 6 februari volgden toen na de aanslag op Seyffardt*) de razzia' s in Amsterdam, Delft, Utrecht en Wageningen als gevolg waarvan ruim zeshonderd studenten naar het concentratiekamp Vught

overgebracht werden - en op 9 februari kwam het tot de algemene 'jacht op de jeugd' waardoor ca. twaalfhonderd jongeren in Vught belandden, onder hen enkele studenten uit Groningen. Die gebeurtenissen hadden het hoger onderwijs *tot* stilstand gebracht, ook daar waar men het geven van colleges en het houden van practica niet beëindigd had: de studenten vertoonden zich niet meer - dat was hun eenvoudig te riskant geworden.
!

Jan van Dam (1896-1970, Secretaris-Generaal van het Departement van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming. Van Dam werd op 12 mei 1945 gearresteerd door de Binnenlandse Strijdkrachten. Op 9 november 1948 werd Van Dam veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf, met aftrek van de tijd doorgebracht in voorlopige hechtenis. Op 12 mei 1949 werd hij in vrijheid gesteld. Omdat zijn pensioenrechten waren vervallen verklaard, zag hij zich genoodzaakt tot op hoge leeftijd een betaalde functie uit te oefenen.

p. 752/753. Op maandag 5 april werd van Dam door Seyss-Inquart ontvangen. Van intrekking of wijziging van verordening of besluit kon, zei deze laatste, geen sprake zijn en ook in de tekst van de loyaliteitsverklaring zou geen wijziging komen. De aangekondigde hooglerarenstakingen maakten niet veel indruk op de *Reichskommissar;* hij nam aan dat de Senaten hun houding wel zouden wijzigen zodra hun duidelijk· werd dat een collectieve ontslagaanvraag of een staking als 'sabotage' gekwalificeerd kon worden. Intussen leek het hem wenselijk, een verduidelijking aan te brengen die de protesterende Senaten het gevoel zou geven, iets te hebben bereikt, en die, naar hij vertrouwde, ook op de studenten indruk zou maken: hij machtigde van Dam, in zijn radiotoespraak bekend te maken dat elke student die vóór of op 10 april de loyaliteitsverklaring zou ondertekenen, zou mogen *blijven* studeren. Kon de verklaring ook *na* 10 april ondertekend worden, vroeg van Dam. Daar had Seyss-Inquart geen bezwaar tegen, maar de laatkomers zouden natuurlijk niet perse binnen de *numerus clausus* vallen. Op dinsdagavond sprak van Dam voor de radio. 'Wie de verklaring heeft afgelegd, bezit', zei hij, 'in zijn gestempelde en door de rector afgetekende inschrijvingskaart een bewijs dat hem de studie waarborgt en hem' (toespeling op de razzia's van 6 februari) 'bescherming geeft tegen inbreuk op zijn recht van studie ... Wie na I0 april tekent, is a priori niet uitgesloten, maar zal moeten afwachten of er plaats is.'
Het was een sluwe zet van Seyss-Inquart. Eén van de argumenten die studenten-activisten tegen aarzelaars gebruikt hadden, was geweest: 'Als ge tekent, hebt ge niet eens zekerheid dat ge de studie zult mogen voortzetten' dat argument had hij de activisten uit handen geslagen; van Dam verwachtte, 'dat het aantal studenten dat ... de loyaliteitsverklaring zal tekenen, wellicht nog zal meevallen. Maar de activisten gaven het niet op! Wie de loyaliteitsverklaring aflegde, boog, zo betoogden zij, het hoofd voor Seyss-Inquart, Mussert en van Dam, 'pleegde desertie', zoals de Raad van Negen gezegd had en onttrok zich aan 'het front' waaraan, zoals de zaken stonden, de studenten nu de beslissende slag moesten leveren. p. 756/757. Die zaterdag, 10 april, viel de beslissing en deze liet, het land als geheel genomen, aan duidelijkheid niet te wensen over. Er waren bijna veertienduizendzeshonderd studenten; van hen ondertekenden slechts ruim tweeduizend de verklaring: 14 %. En dat percentage geeft voor de zaterdag een voor van Dam en de bezetter nog iets te gunstig beeld. Wat was namelijk het geval ? Van Dams besluit droeg wel de

datum 10 maart maar het was eerst op 13 maart afgekondigd en de sluitingsdatum had dus eigenlijk niet 10 maart 13 april moeten zijn. Toen dat eenmaal doordrong, waren er hier en daar studenten die op maandag 12 of dinsdag 13 april alsnog de loyaliteitsverklaring ondertekenden. Welnu, de enige officiële cijfers die wij bezitten, zijn die van de 13 de april, niet van de 10de: ruim tweeduizend 'tekenaars' dus. Daarbij merken wij nog op dat zich onder die ruim tweeduizend vermoedelijk enkele honderden bevonden die zich gebonden achtten door de gehoorzaamheidsverklaring die zij in Vught afgelegd hadden; in totaal was die verklaring daar door ruim vierhonderd studenten ondertekend.

De drie mannen rechts: vlnr: Seyss Inquart, Mussert, Rauter

Veruit de laagste percentages 'tekenaars' toonden Nijmegen, Tilburg en de Vrije Universiteit: Nijmegen 0,3, de Vrije Universiteit 1,1, Tilburg 2,2.1 Van de drie resterende universiteiten had Groningen de minste 'tekenaars': 9,3 %; Utrecht had er 12,6, Amsterdam 17,0 - wij achten het waarschijnlijk dat Deelmans explicatie tot het naar verhouding hoge Amsterdamse percentage bijgedragen heeft. Rotterdam had11.7 % 'tekenaars', Wageningen 14,6 %, Delft 21,6 %; het Senaatsadvies had dus kennelijk in Delft een zekere uitwerking gehad. En toch: driekwart van de Delftse studenten had tegen de bezetter en van Dam (èn tegen de Senaat van de eigen hogeschool) 'neen' gezegd.
P. 757/ 758. In Amsterdam werd er in een Senaatsvergadering die op maandag 12 april gehouden ·werd, opnieuw lang en breed over gediscussieerd of men aan de loyaliteitsverklaring een 'endossement' kon toevoegen waaruit o.m. zou blijken dat de ondertekenaar ten allen tijde bevoegd was, de verklaring te herroepen - Deelman (van wie dat denkbeeld afkomstig was) zag er nu niet veel meer in.
In deze 'teken'-crisis heeft wel niemand vreemder gemanoeuvreerd dan de Amsterdamse rector magnificus op 26 maart had hij de brief opgesteld waarin voor het geval de loyaliteitsverklaring niet gewijzigd werd, met een collectieve ontslagaanvraag gedreigd werd; op 8 april, dertien dagen later, had hij voorgesteld, het 'tekenen' aan te bevelen - nu, na de vergadering van 12 april, keerde hij opeens naar het standpunt van 26 maart terug: alle hoogleraren (één, prof. J. Q. van Regteren Altena, had al ontslag gevraagd) moesten hun taak neerleggen. Deelman en zijn assessoren stelden een brief aan van Dam op waarin hem dat meegedeeld zou worden. De Senaat werd voor de 19de bijeengeroepen maar er kwam een kink in de kabel: president curator Voûte (die wel door Snijder gewaarschuwd zal zijn) verbood alle Senaatsvergaderingen. Dat baatte in zoverre niet dat Deelman en zijn assessoren op voorstel van prof. Th. Limperg, decaan van de economische faculteit, besloten, de vastgestelde brief toch te verzenden maar dan 'namens' de Senaat; alle overige Senaten in den lande ontvingen er afschrift van.
*) De Nederlander Seyffardt wierf Nederlandse vrijwilligers voor het Oostfront. Hij was dus een

duidelijk voorbeeld van een collaborateur. Daar kwam bij dat het er toen even op leek dat Mussert echt als 'Leider van het Nederlandse volk' zou gaan optreden, en dat Seyffardt dan Musserts minister van Oorlog zou worden. Bij de aanslag raakte Seyffardt dodelijk gewond, maar hij kon toch nog een soort signalement doorgeven ('twee studenten'). Seyffardt stierf op zaterdagavond 6 februari 1943.

Seyffardt in generaalsuniform

Toen ik op zaterdag 6 februari 1943 met de trein vertrok van het Muiderpoort station in Amsterdam om te gaan naar mijn onderduikadres in Wiesel heb ik niet beseft dat er op diezelfde dag, nadat Seyffardt de vorige dag was neergeschoten, een groot aantal studenten razzia's hebben plaats gevonden Lou de Jong schrijft in zijn boek *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereld Oorlog* op pagina 614/615 daarover het volgende :Nog op **vrijdagavond 5 februari** had Seyffardt, naar het ziekenhuis overgebracht, twee belangrijke mededelingen gedaan. De eerste was dat hij de stellige indruk had dat de twee personen die de aanslag op hem gepleegd hadden, studenten waren, de tweede dat hij niet wenste dat om zijnentwil gijzelaars doodgeschoten zouden worden. Rauter lichtte nog diezelfde avond Himmler in, vermoedelijk telefonisch, en hij besloot, hoogstwaarschijnlijk na overleg met Seyss-Inquart, de volgende ochtend door de *Sicherheitspolizei* en *Ordnungspolizei* razzia's te laten uitvoeren op de universiteiten en hogescholen in de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht, zulks *mit dem Ziel, möglichst viele Studenten des reaktionären Lagers zu verhaften und sie im das Lager Vught einzuweisen.* Daarbij zag men de economische hogeschool te Rotterdam over het hoofd, maar men strekte de actie wèl tot de landbouwhogeschool in Wageningen uit; abusievelijk werd namelijk gemeend dat Wageningen in de provincie Utrecht ligt.

Heinrich Himmler 1900-1945

Er bevonden zich die zaterdagochtend maar weinig studenten in de universiteits- en hogeschoolgebouwen, met uitzondering wel van de bibliotheken, de laboratoria en andere practicum-gebouwen; door enkele docenten werd ook college gegeven. Bij al die plaatsen waar

men dacht grote aantallen studenten te vinden, kwamen Duitse overvalauto' s voorrijden. Hier en daar bijgestaan door 'foute' Nederlandse politiemannen, stormden de leden van de *Sicherheits-* en de *Ordnungspolizei* naar binnen. Alle mannelijke studenten die niet via de ramen en de tuinen konden ontkomen, werden gearresteerd en nog diezelfde dag naar het concentratiekamp Vught overgebracht: ca. tweehonderd vijf-en-twintig uit Amsterdam (onder wie zeventig van de Vrije Universiteit), twee honderd vijftien uit Delft, honderd negentien uit Utrecht en drie-en-veertig uit Wageningen (daar duurde de drijfjacht een groot deel van de dag.) Van de niet-aanwezige studenten die van deze razzia' s hoorden, dook een groot deel onmiddellijk onder.

Links: 1943. Tom achter de ploeg gevolgd door Evert, die een oogje in het zeil houdt. Rechts: Jopie Verloop en Tom strooien van kunstmest

Hieronder weer brieven aan mijn familie.
2 mei 1943 - Ergens in Nederland
Lieve familie, Dinsdag heb ik reeds een brief aan jullie geschreven, maar die is helaas weggeraakt en sindsdien is het er niet meer van gekomen. Allereerst hartelijk bedankt voor de gezellige brief. Ik zal beginnen te vertellen wat ik sinds mijn vertrek uit de Duinpan heb uitgespookt. Eerst nog een rustige werkweek gehad met niet veel bijzonders. Goede Vrijdag heb ik heerlijk naar de Mattheus Passion geluisterd. Languit op een bed gelegen en al de muziek in mij opgenomen. Ik geloof niet , dat ik ooit zoo van de M.P. heb genoten. Het is zo'n enorm drama; de uitvoering ervan vond ik nog mooier dan die van Mengelberg.

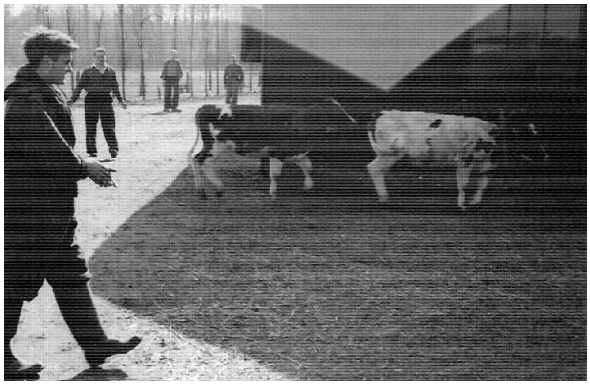

Links: De vaarsen worden op stal gebracht. Rechts: Tom met het inspannen van de paarden

Onbekende , mooie gedeelten komen er in voor , zoals de bas en tenor aria's en koralen. Wat was het Eli lama sabachtani aangrijpend en daarna het : "Wenn ich einmall soll scheiden". Toen heb

ik veel aan Grootmoeder gedacht. Je beleeft het dan zo intens. Het is voor jou, Moeder, wel heel moeilijk om dit grote verlies te verwerken. Maar heb je Pasen niet de grote blijdschap gevoeld van de opstanding van Jezus Christus. Alles wordt weer nieuw, de bomen, de bloemen enz. De hele natuur komt in opstanding. Maar hoe is het bij de mens, die blijft voortleven op de oude voet, elkaar afmaken en bombarderen, haat, ellende, dat is enige , wat Paaschen geeft. De mens staat nauwelijks stil bij dezen dag, maar jaagt voort in zijn mooie en korte leven. We weten nu beter dan ooit; geniet toch van elk oogenblik, dat je leeft en geef je kracht en heerlijkheid er van en "Make the best of it". Zondag en Maandag heb ik gelogeerd bij André. Dol gezellig. Zaterdagavond om 8.15 ben ik naar Hattem gefietst. Na Epe kreeg ik een lekke band en moest hem steeds om de drie minuten oppompen, maar toch ben ik om 10.15 in Hattem aangeland. 's-Ochtends heerlijk thee op bed, maar alleen niet zoals in de Duinpan gebruikelijk met z'n vijven in bed. Wel jammer, maar nu was ik toch bij familie en we wel André en tante Hessie. Zondagochtend heb ik tante Hessie opgezocht. Ze was erg verbeterd, nog wel zwak, maar opgewekt. Om goed doordrongen te zijn van het Paaschfeest legde ze haar handen op mijn schouders en zei "Christus is opgestaan "en ik moest zeggen "Waarlijk, hij is opgestaan". Verder heb ik nog wat bloemetjes voor haar geplukt, waar ze erg blij me was. De lunch en ontbijt was geheel voor-oorlogs. Paaschbrood, marmelade, soepkop met echte thee, toast, eieren enz. André was erg gezellig, 's-Middags ergens geborreld en -'s-avonds weer bij tante Hessie geweest. Wat voorgespeeld. Wat een liefde gaat er van tante Hessie uit. De volgende dag 2e Paaschdag een heerlijk luie leesdag bij het open haartje; in the Yearling gelezen; prachtig boek. 's-Avonds bij Hilda en Eugen gegeten met tante Hessie en André. Dat wss zo ongelooflijk heerlijk, zo harmonieus . Het heeft me heel veel kracht gegeven. Alles zag er frisch uit en verder heerlijk eten, ze had zich echt uitgesloofd. Jannientje is een schat van een kind. Om 9 uur ben ik daar vertrokken en was om 10.45 weer in Wiesel. De familie de Bruin logeren hier; zij hebben ook 3 kinderen . De situatie met Odette is nu zo: Tot de grote vacantie kunnen we hier blijven, maar dan moeten we de zomermaanden er uit voor de fam. de Bruin. We gaan dan in een klein huisje hier dichtbij (waar de andere jongens , Jopie en Ted sliepen. Maar Odette zal na de grote vacantie weg moeten , dan gaan Odette, Jan Piet en ik in dat huisje wonen en zijn niet meer gebonden aan de Dobbelmannen, maar dan zijn nog allemaal plannen, dan zou het geen ruzie geven, omdat we de grote vacantie daar ook in zaten. Verder gaat het hier rustig tussen Lou en Odette. JanPiet is erg aardig, we praten veel over vele dingen. Wat naar is alles in Oegstgeest . Ik kan me best begrijpen dat Grootvader er tegen opziet om iemand in huis te hebben. Ze doet het natuurlijk geheel dan Grootmoedertje. Het boerenleven neemt hier zijn gewone gangetje. Alles loopt op het ogenblik uit en groeit als kool; de rogge staat al lekker zeker een halve meter hoog. Het bodemonderzoek is afgelopen en ik heb er en mooie lijst van gemaakt. Lou was er erg blij mee. De grond van de Duinpan was niet zuur, de oplossing was kleurloos Ph = 6, dus gunstig, maar humus gehalte laag, maar dat is niet noodig voor die aardappelen. Ik zou graag de tuin willen zien met al die nieuwe dingen en bloemen. Vrijdagmiddag hebben wij ook gestaakt, net zoals N.H., Overijssel, Gelderland en Limburg. Alle fabrieken stonden hier stil, zelfs v/d Duitsche Weermacht. Alleen de treinen liepen, hoewel dit bijna ook mis is geloopen. Wij zijn naar het dorp gegaan en er was veel volk op de been. Eerst was het een enorme sensatie , de gehele weermacht in krijgsgevangenschap, nu geworden tot officieren. Zouden de Duitschers door de staking water in hun wijn gedaan hebben?*) Zaterdag is alles hier echter weer normaal doorgegaan. Ik ben benieuwd wat zal volgen. Gisteravond hebben JanPiet en ik wat <u>lekkers</u> gedronken . We waren daardoor in een puike stemming en hebben gezongen en enorme gesprekken in het Engels gehouden. Lou was naar Ninette toe, dus daar hadden we geen last van. Lou is de laatste tijd veel geschikter geworden tegen ons. Vandaag heb ik voerdag gehad, heerlijk was het vanochtend vroeg, de zon, die als een rode bal opkwam. Odette is erg lief voor ons. Met mij gaat het op het ogenblik bijzonder goed. Ik ben veel rustiger en zekerder geworden. Dit leven doet mij veel goed. Je leert hier enorm veel voor je verdere leven. Ik voel dat ik langzamerhand meer een mens word. Heerlijk is dat en ook meer verantwoordelijkheidsgevoel

krijg. Al die dieren, waar je voor moet zorgen; het worden bijna je eigen kinderen. Als ik hier wegga, dan mis ik dat direct. Nu lieve familie , ik hoop jullie spoedig weer terug te zien. Schrijf maar wanneer jullie kunnen komen bv. over een week, ik weet niet wanneer het schikt. Veel liefs van het boerenjongetje Tom. P.S. De laarzen en petroleum zijn aangekomen. Wij zijn er dol blij mee. Evert en Jan Piet vinden ze verrukkelijk. "Het scheelt net alles "zegt Evert. Ze wilden graag weten hoeveel ze kosten. De koeien gaan Dinsdag de wei in. Leuk hé. ?.

*)De April-meistaking in 1943 was een van de grootste manifestaties van onvrede in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog. De aanleiding tot de staking was de bekendmaking op 29 april 1943, dat oud-militairen (die gevochten hadden in mei 1940) zich vrijwillig moesten melden voor krijgsgevangenschap. Kort hiervoor (in februari 1943) had de deportatie van Joden een aanvang genomen. Ook werd de Arbeidsinzet ingevoerd. Alles bijeen leidde dit tot stakingen in de Twentse fabrieken en op het platteland van Noord- en Oost-Nederland. Gaandeweg verspreidde de staking zich over bedrijven in het noorden, oosten en zuiden van het land. De boeren voeren actie: ze leveren geen melk aan de melkfabrieken. Daarom heet de april/meistaking ook melkstaking. Bijzonder fel was ook de reactie in de Mijnstreek in Zuid-Limburg, waar de staking gesteund werd door de Katholieke Kerk. Een teleurstelling voor de stakers was dat de Nederlandse Spoorwegen bleven rijden. Ook bleef het stil in en rond Amsterdam, waar men de bloedige nasleep van de Februaristaking (1941) nog vers in het geheugen had. De Duitse bezetter reageerde ook op deze staking met harde hand. Tachtig stakers werden geëxecuteerd, hun namen werden op plakkaten bekend gemaakt. De staking eindigde op 3 mei 1943

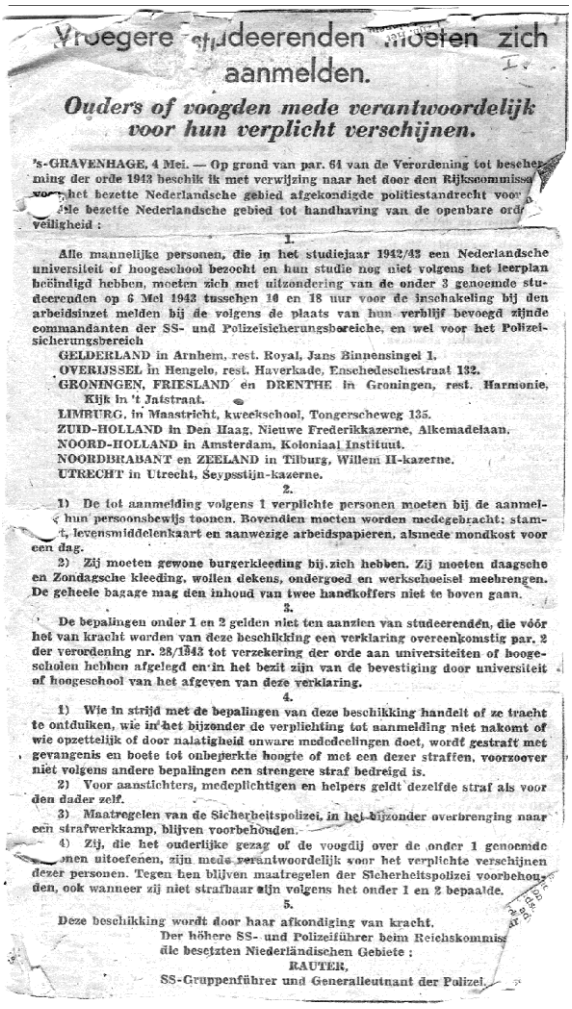

Vroegere studeerenden moeten zich aanmelden.

Ouders of voogden mede verantwoordelijk voor hun verplicht verschijnen.

's-GRAVENHAGE, 4 Mei. — Op grond van par. 61 van de Verordening tot beschermming der orde 1943 beschik ik met verwijzing naar het door den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied afgekondigde politiestandrecht voor het bezette Nederlandsche gebied tot handhaving van de openbare orde en veiligheid :

1.

Alle mannelijke personen, die in het studiejaar 1942/43 een Nederlandsche universiteit of hoogeschool bezocht en hun studie nog niet volgens het leerplan beëindigd hebben, moeten zich met uitzondering van de onder 3 genoemde studeerenden op 6 Mei 1943 tusschen 10 en 18 uur voor de inschakeling bij den arbeidsinzet melden bij de volgens de plaats van hun verblijf bevoegd zijnde commandanten der SS- und Polizeisicherungsbereiche, en wel voor het Polizeisicherungsbereich

GELDERLAND in Arnhem, rest. Royal, Jans Binnensingel 1.
OVERIJSSEL in Hengelo, rest. Haverkade, Enschedeschestraat 132.
GRONINGEN, FRIESLAND en DRENTHE in Groningen, rest. Harmonie, Kijk in 't Jatstraat.
LIMBURG, in Maastricht, kweekschool, Tongerscheweg 135.
ZUID-HOLLAND in Den Haag, Nieuwe Frederikkazerne, Alkemadelaan.
NOORD-HOLLAND in Amsterdam, Koloniaal Instituut.
NOORDBRABANT en ZEELAND in Tilburg, Willem II-kazerne.
UTRECHT in Utrecht, Seypsstijn-kazerne.

2.

1) De tot aanmelding volgens 1 verplichte personen moeten bij de aanmelding hun persoonsbewijs toonen. Bovendien moeten worden medegebracht: stamboek, levensmiddelenkaart en aanwezige arbeidspapieren, alsmede mondkost voor een dag.

2) Zij moeten gewone burgerkleeding bij zich hebben. Zij moeten daagsche en Zondagsche kleeding, wollen dekens, ondergoed en werkschoeisel meebrengen. De geheele bagage mag den inhoud van twee handkoffers niet te boven gaan.

3.

De bepalingen onder 1 en 2 gelden niet ten aanzien van studeerenden, die vóór het van kracht worden van deze beschikking een verklaring overeenkomstig par. 2 der verordening nr. 28/1943 tot verzekering der orde aan universiteiten of hoogescholen hebben afgelegd en in het bezit zijn van de bevestiging door universiteit of hoogeschool van het afgeven van deze verklaring.

4.

1) Wie in strijd met de bepalingen van deze beschikking handelt of ze tracht te ontduiken, wie in het bijzonder de verplichting tot aanmelding niet nakomt of wie opzettelijk of door nalatigheid onware mededeelingen doet, wordt gestraft met gevangenis en boete tot onbegerkte hoogte of met een dezer straffen, voorzoover niet volgens andere bepalingen een strengere straf bedreigd is.

2) Voor aanstichters, medeplichtigen en helpers geldt dezelfde straf als voor den dader zelf.

3) Maatregelen van de Sicherheitspolizei, in het bijzonder overbrenging naar een strafwerkkamp, blijven voorbehouden.

4) Zij, die het ouderlijke gezag of de voogdij over de onder 1 genoemde personen uitoefenen, zijn mede verantwoordelijk voor het verplichte verschijnen dezer personen. Tegen hen blijven maatregelen der Sicherheitspolizei voorbehouden, ook wanneer zij niet strafbaar zijn volgens het onder 1 en 2 bepaalde.

5.

Deze beschikking wordt door haar afkondiging van kracht.

Der höhere SS- und Polizeiführer beim Reichskommissar die besetzten Niederländischen Gebiete :
RAUTER,
SS-Gruppenführer und Generalleutnant der Polizei.

Dwangbevel van Rauter voor studenten om in Duitsland te gaan werken

2 Juni 1943 krijgt mijn Vader een gestencilde brief van de SS-Gruppenführer Rauter met de volgde inhoud:
Amsterdam, den **12.Mai 1943.** Euterpestraat 99 Zimmer 25
Oproep!
Vastgesteld werd dat de student T.de Booy geen gehoor gaf aan de beschikking 55/43 van de 4.5.1943 bij de melding op 6.5.1943 niet verschenen. Daar hij tot op dit ogenblik niet in het kamp Ommen aangekomen is, wordt U als uitoefenaar van het Ouderlijke gezag of voogdij gevraagd, welke maatregelen gij genomen hebt ten aanzien van de verplichte melding van Uw zoon en wat U met het oog op stuk IV4 der beschikking No. 55/45 van 4.5.1943 zult doen. Der Höhere SS- und Polizeiführer beim Reichskommissar für die besetzten niederländischen Gebiet gez. Rauter SS-Gruppenführe und Generalleutenant der Polizei.

Mijn vader ontvangt het bericht 2 juni 1943 en schrijft aan Rauter het volgende: " In antwoord op uw oproep dd 12.5.43 , die ik heden ontving, deel ik U mede, dat ik tot nu toe tevergeefs - getracht heb in contact et komen met mijn zoon, die zonder achterlating van adres is vertrokken. Mocht ik er in slagen hem te vinden dan zal ik hem ernstig wijzen op de verplichting omschreven in beschikking 55/43 dd. 4.5.43".

Johann Baptist Albin Rauter 1895- 1949) was in de jaren 1940-1945 Generalkommissar für das Sicherheitswesen en tevens Höhere SS-und Polizeiführer in het bezette Nederland in de Tweede Wereldoorlog, en daarmee één van de leiders van het Duitse bestuur in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Zijn superieuren waren Heinrich Himmler en Arthur Seyss-Inquart. Hij was een Oostenrijkse nationaalsocialist en SS-generaal. Reeds in 1933 vinden we Rauter in het gevolg van Hitler en Himmler. Ook de rassenleer (die onder meer tot de vernietiging van Joden, Slaven, zigeuners leidde) had geheel zijn instemming. In Nederland werd hij onder meer berucht door het bloedig neerslaan van de Februaristaking van 25 februari 1941. Op 26 februari werd deze staking door de SS neergeslagen onder het uitroepen van de noodtoestand en het toepassen van het standrecht. In maart 1945 raakte hij op de Veluwe, bij de Woeste Hoeve, zwaargewond bij een toevalsaanslag op zijn leven. Als wraak executeerden de Duitse bezetters 117 gevangenen bij de plaats van de aanslag. Op 3 mei 1948 werd hij voor zijn wandaden door het Bijzonder Gerechtshof in Den Haag ter dood veroordeeld. Dit werd op 12 januari 1949 in hoger beroep bevestigd. Op 24 maart 1949 werd hij Scheveningen gefusilleerd. De plaats waar zijn lichaam ligt begraven is staatsgeheim.

Dan komt de grote dag van **6 mei 1943** dat we ons moeten melden voor de Arbeidsinzet. We moeten ons melden in Arhnem. De beide studenten Jopie Verloop en Ted Vinke, die slapen in het huis bij Mill Le Fèvre de Montigny, gaan met ons - JanPiet Vasseur en ik - mee op de fiets,

zogenaamd met de bedoeling om ons te melden in Arnhem. Tenminste dat hebben we aan iedereen verteld . Maar we zijn nog nauwelijks een paar kilometer verder of we keerden om rechtstreeks naar ons hol in het bos, dat we al een tijd daarvoor helemaal klaar hadden gemaakt. Mill en haar huishoudster zouden zorgen dat eten voor ons klaar staat in de schaapskooi vlak bij haar huis, dat we s-nachts zouden ophalen.

Zandhegge, de Schaapskooi waar het eten voor ons in het hol 's-avonds klaar werd gezet.

Hierna volgt een aantal brieven, die ik aan mijn familie schreef vanuit ons eerste hol de Wentelreu en daarna twee brieven uit het hol in het kroondomein.

15 juni 1943 Wentelreu

Lieve familie en Telly. Even nog een woordje van de duikelaar (ex-boerenknecht). Jan Piet en Jopie nemen deze brief mee en doen hem in de bus bij mevr. Le Fèvre. (want we gaan op strooptocht uit n.l. om spijkers bij Lou te jatten).Odette was hier vanavond om afscheid te nemen van ons ; ze ging morgen naar Putten en daarna naar Amsterdam en daarna naar Aerdenhout. Ze is vandaag uit het ziekenhuis gekomen; alles is goed gelopen, alleen ziet ze nog erg slecht uit. Ik hoorde vanavond pas dat ze morgen, 8 uur al weggaat, dus vandaar deze overhaaste brief. Verder hoor ik het emotionele bericht, dat alle res. off. zich moeten melden, niemand uitgezonderd. En vader valt er net binnen, wat een strop! Hij is anders altijd een bofbeest, maar nu niet. Natuurlijk onderduiken, maar waarnaar toe? De Reddingmaatschappij zal wel in het honderd lopen. Lou moet nu ook. Hij wil de boerderij nu verkopen. Wat zullen er veel bedrijven ontwricht worden. Maar het loopt op z'n eind, dat kan niet anders. Alle jongens, die geboren zijn uit 1924 en 1923 moeten opkomen, uitgezonderd de scholieren. Dus Richard enz enz. Wat was het laatst gezellig toen Moedertje er was, alleen valt het leven hier dan dubbel zwaar als je bedenkt anders gezellig thuis bij het haardje, wanneer vader een verhaal vertelt van Dickens en wanneer we dan in slaap vallen. Heerlijke tijd heb ik toch gehad met jullie allemaal. Als ik de 3 foto's bekijk, die Moeder laatst heeft meegebracht dan zie ik naar mijn lieve zusjes en Telly en die foto's van Moeder en Vader en dien van ons alle vijven, dan krijg ik tranen in mijn ogen. De grammofoon hebben we gekregen. Erg heerlijk, weer muziek te horen. Verder maken we nu kribben. Nu kunnen we 2 boven elkaar slapen. Alles ligt hier nu overhoop, ongelofelijke rotzooi, maar we hebben weer wat te doen. Het gaat anders goed onder mekaar. Dat is veel waard, maar als je bedenkt, dat het misschien nog een winter kan duren dan huiver je toch even, Ik lees een prachtig boek :Blood relations! Zeer tragisch. Oorlog is toch een grote waanzin. Nu lieve familie , ontzettend veel liefs van je zoon, broer en baas Tom. Elsbeth gaat het goed met je Italiaans en Latijn en tennis en Maria met het toneelstuk. Leuk, dat je naar de Montessorischool gaat. Vader

houd je taai op je zwerftochten, laat je niet pakken. Moeder houdt je kroost goed bij elkaar in deze moeilijke tijd. Telly geef de baas maar en poot. PS Zou je nog wat groot geld f 50,- bijv of meer aan Odette willen meegeven voor een eventuele vlucht! Verder hebben jullie nog een hangmat? Heerlijk om buiten te slapen. En papiertjes om sigaretten in te rollen en als mogelijk shag en zeepbakje. Moeder wel bedankt voor de paling, sokken (die uitstekend passen) en sigaren. Broek past goed. Vader bedankt voor petroleum en scheepsbeschuit, (komt goed van pas voor noodrantsoen).

Ons eerste hol, de Wentelreu, getekend door mijn vader

22 juni 1943 Wentelreu. Lieve Maria. Wat een gezellige brief van jou , hartelijk bedankt. Tepke, vader geworden. Wat leuk en nu krijgen jullie nog een kleine Tep, die jullie snuffie noemen. Het moet alleen nog geboren worden. Telly zal nu wel heelemaal verliefd zijn. Moeder zei al, dat jullie hem 's-nachts in het fietsenhok opsloten. Enig om te lezen dat je mee doet in Aladin en de Onderschalmei en dan nog wel ik de hoofdrol. Jammer dat ik het niet kan zien om jou te zien optreden in de stadsschouwburg wat deftig! Toen je bij Charlotte logeerde heb je Lou gezien. Maria ik heb het hier heel best, het is erg leuk om al die dieren hier in het bos te leren kennen, vooral de mieren zijn heel interessante dieren. We hebben hier ook een bijenkorf in de buurt. Ontzettend gezellig om ons Moedertje weer te zien, Het doet me dan weer sterk herinneren aan de zalige tijd in de Duinpan met ons vijfjes. Nu Maria, veel zoentjes van Tom en geef Tepke maar een zoentje op zijn oortje.
22 juni 1943 Wentelreu Twee uur 's-nachts. Beste Vader ik ben erg blij om te horen dat je vrijgezwaaid bent van krijgsgevangenschap of natuurlijk niet van krijgsgevangenschap maar van het onderduiken want 1e dat valt niet mee en 2e de Reddingmij?? Moeder heeft me uitgelegd je houding omtrent een eventuele verklaring , die je had moeten teekenen. Ik kan het me begrijpen, hoewel ik eerst dacht, hé wat jammer is dat nu, bewonder ik je gevoelens voor de Reddingmij, die je als no 1 op de lijst hebt staan, waarvan je Vader bent. Het moet ook een heerlijk gevoel zijn om zoveel mensen uit Duitschland te redden, al zal het je veel moeite kosten. Erg blij was ik met

je brief. Vader, nogmaals , ik mis je erg en vooral je gezelligheid , die ik altijd bij jou had als we bijv. tochten maakten of iets anders. Vaak denk ik nog terug aan de 2-daagse tocht van Chamonix naar Contamines., waar we geschuild hebben en van de gierput en de alpenjagers die zeiden:"Ah, la guerre commencera bientôt". Die hadden het goed bekeken ! Wat was die natuur groots en woest. Heerlijk

Reünie vlak bij het hol Wentelreu, vlnr. Staand: Ted Vinke, Moeder Ot, Mevrouw Vinke, Tom, Meneer Vinke, JanPiet Vasseur. Zittend Maria (jongste zuster van Tom), Mill le Fèvre de Montingny-Verloop (zuster van Jopie Verloop), Truud Vinke (zuster van Ted Vinke, later getrouwd met Jopie Verloop),Jopie Verloop, Elsbeth (oudste zuster van Tom)

Ik verheug me al op een tocht met jou in Ierland. Je hebt nu Rem niet meer, maar wel een zoon, waarmee je die tochten kunt maken. Ieder een rugzak en dan op stap. Te heerlijk om waar te zijn. Het lijkt nu misschien nog erg ver weg maar het komt, dat staat bij mij als een paal boven water.. Ik schreef al aan Elsbeth, we zijn gezegend geweest met zó'n stel ouders. Het contact was met jullie zoo nauw en de harmonische verhouding tussen Moeder en jou hebben daaraan veel goed gedaan en zal daarom altijd als een gouden tijd in onze herinnering blijven! Het leven hier bevalt me goed, ben nu geheel op ingeschoten. Lees veel en werk veel, ook muziek, dat doet me heel goed. Ik kom er best doorheen en klaar om dadelijk met een gezond lichaam en gezonde geest aan de wederopbouw mee te helpen. Erg bedankt voor de rooktabak, zalig, precies goed, want daar draai ik sigaretten van, dat is het net zo lekker als shag! En bedankt voor de zalige vette palingen, die al in onze buikjes zijn verdwenen. Vader houdt goeden moed en ik hoop je weer in huize Wentelreu te zien. Een stevige vijf van je zoon Tom

Augustus 1943. Lieve tante Ot. Allereerst hartelijk gefeliciteerd met je verjaardag als cadeau een takje witte hei uit onze nieuwe tuin. Wat jammer dat ik niet kan komen, maar met mijn verjaardag zien we elkaar weer. Gelukkig heel gauw. Maria komt och ook mee en Telly. Het nieuwe huis wordt prachtig. De tijd schiet nu zo geweldig op en dat werken bevalt me best, je voelt je weer voldaan. We denken 1 september te kunnen verhuizen. Wil oom Ton zijn fototoestel om het nieuwe huis te kieken meenemen. We snakken naar een grammofoon. Van de stomme piano is zeker niets terecht gekomen. Vraag aan oom Ton of hij nog carbid kan krijgen. Wat was het laatst toch gezellig, ik zal het niet gauw vergeten, als alles eens minder gunstig af zou lopen, dan is dat nog de laatste heerlijkheid geweest, waar ik nog lang op zal teren, maar dat dat zal gebeuren, is nu bijna geheel en al uitgesloten. Ik ben op het ogenblik zwaar verdiept in de beschrijving van de

beklimming van de Mt Everest. Geweldig! Dat zijn mijn ideale toekomstdromen ook nog eens zo iets te kunnen ondernemen. Volgens het boek heb ik bijna al de ideale lengte = 1.77 1/2 m, want ik ben op het ogenblik 1.77 m met schoenen aan. Alleen het gewicht moet 73 kg zijn, maar dat komt er in de loop der tijden wel bij. Verder geloof ik ook wel dat ik er de mentaliteit voor ben. Als ik iets echt wil, gaat het ook! Van hier is er geen bijzonder nieuws, alles gaat hier rustig zijn gangetje. Nu lieve tante Ot, volgend jaar hoop ik bij je verjaardag te zijn en onder betere omstandigheden dan nu. Ik moet nu aan de arbeid. Tot ziens en veel liefs aan de hele familie. Telly incluis. Hartelijke groeten van Kees. P.S. Hartelijk dank voor de kranten (deze brief om veiligheidsreden zgn aan Tante Ot alias mijn moeder.

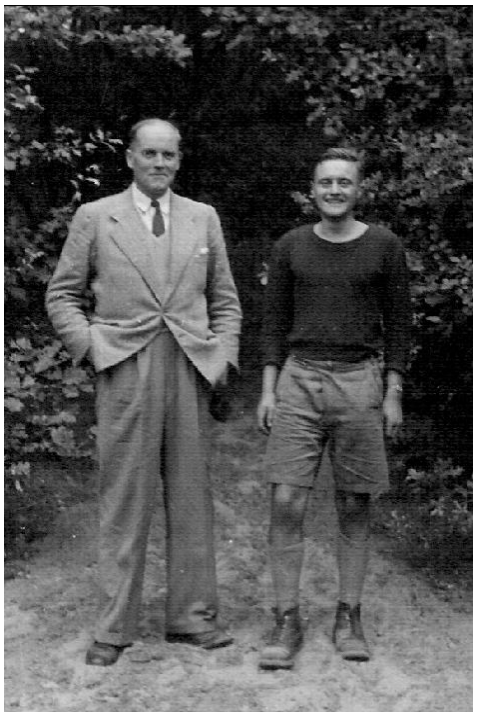

Zandweggetje van hol Wentelreu naar bewoonde wereld. Moeder en Vader Tom met hun zoon Tom

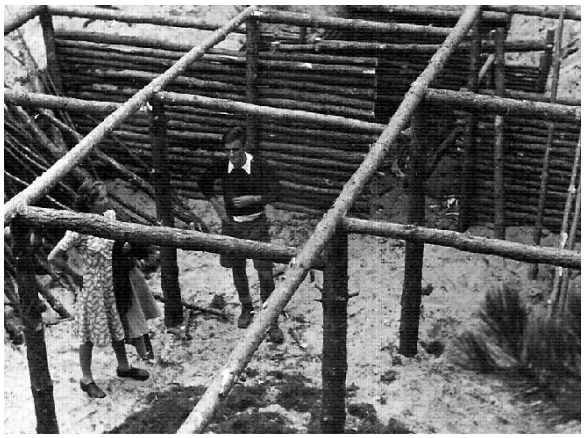
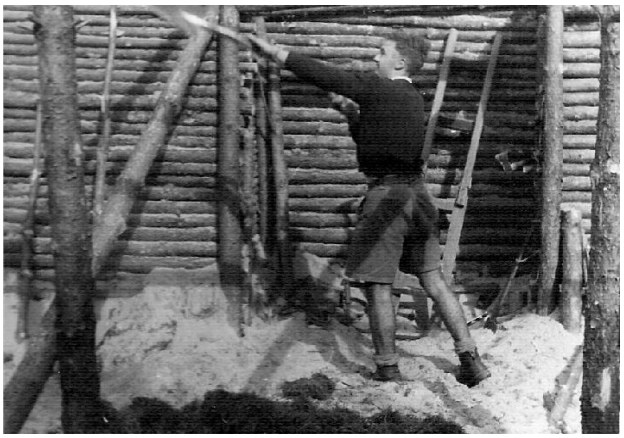

Het nieuwe hol in aanbouw augustus 1943

Tussenvoegsel
In het boek "Ïk draag U op". Systeem en werk der Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten getoetst aan de lotgevallen van locale eenheden (Apeldoor en omgeving) Uitgave van Stichting '40-'45, Herfst, 1945

Op pagina 122 de volgende foto's :

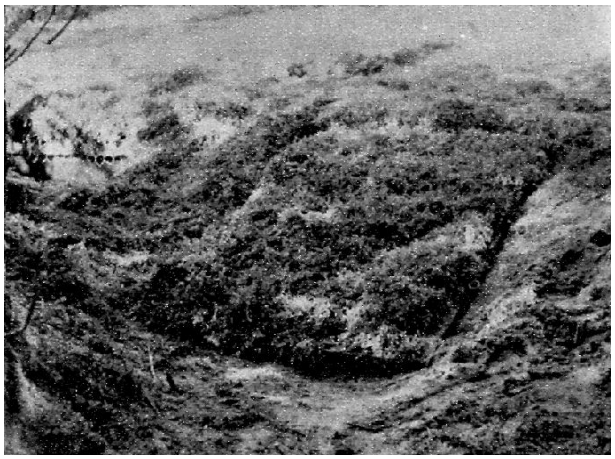

Bovenaanzicht van het op 26 September 1943 ontdekte studentenhol in de Wiesselsche bosschen te Apeldoorn. Naar men aanneemt leefden hier 6 studenten in.(foto: J.Muda).

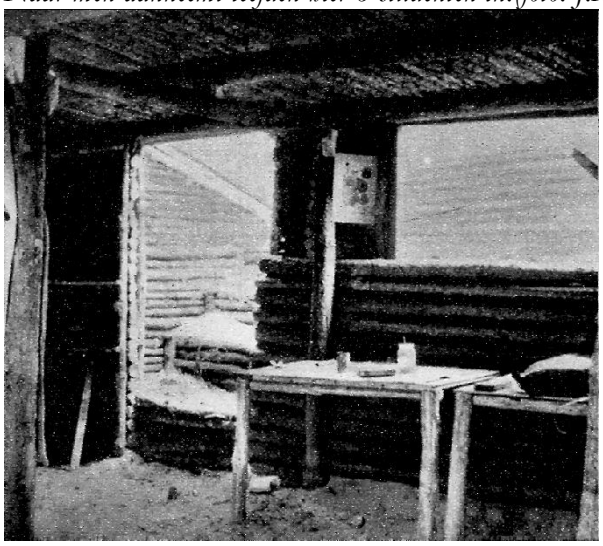

De " inkomst" van het studenten hol. Ruim 3 maanden is er aan gewerkt.(foto: J. Muda).

Einde tussenvoegsel

8 september 1943 "Wat fantastisch dat het harmonium komt, door Ted en mij met gejuich ontvangen!"

Lieve familie. Hartelijk bedankt voor de brief, dol gezellig. Ik heb ontzettend veel te vertellen, over ons nieuwe huis. 6 sept. zijn we er ingetrokken. De ruimte is niet te beschrijven. Alles is op het ogenblik zo heerlijk. Kort verloop van de tijd, die verstreken is. Ted en ik zijn aan het grote dak begonnen, terwijl Jopie en JanPiet het binnenwerk deden. In het dak gingen maar liefst 400 bomen, heel veel werk, precies een week over gedaan en nu het linoleum er op, in plaats van asfalt. Het gaat best. Daarna hebben Ted en ik de matrassen in de bedden gemonteerd. Het ging als volgt: met ijzerdraad een netwerk gemaakt en daarover kippengaas en dan een zachte stromatras. Je kunt indenken hoe heerlijk het is. Verend! en de afmeting zijn liefst 2 m en de onderste bedden 80 cm hoog kan er vlot inzitten Verder is de inrichting zie tekening. Ted en ik hebben verhuisd, terwijl JanPiet en Jopie nog bezig waren met het binnenwerk. Wat een rotzooi daaruit kwam, niet te beschrijven. Maar nu is de Wentelreu weer door een ringetje te halen, alles begraven en de vloer bedekt met scherp zand. Wel gek dit te verlaten na 4 maanden lief en leed met elkaar gedeeld te hebben. Maar dat we het er uit gehouden hebben is nog een raadsel. Hier staat nu alles keurig op zijn plaats. Ik wil hier nu voor geen geld weg en vooral met het harmonium en al die heerlijke boeken. Bully is nu knecht en vindt het heerlijk. Hij eet vooraf en zit bij de aanrecht in zijn livrei; bestaande uit een rood en wit gestreepte jasje met een rijbroek en een rode sjerp om, klaar om toe te schieten als wij zitten te eten. We wassen nu de handen voor

tafel en trekken een colbertjasje aan. Echt een betere stand; wij zijn nu van bosadel. Jullie zullen wel denken , die apen toch! Maar je gaat je werkelijk als een Koning voelen. Wanneer je wakker wordt is alles heerlijk licht om je heen. De lichtvallen werken schitterend; in elke hoek van het huis kan je lezen. Wij hebben broeikasruiten gekregen van Meneer en Mevrouw Vinke en een lijst ruit van een schilderij. Een heeft van Gend en Loos er gebroken en een de verhuisfirma Gabriel en Smit (Ted en Tom). We houden nu nog over 2 broeikasruiten en een lijst. We halen het er wel mee. Gisteren hoorden we het schitterend nieuws van Italië . De datum 6 november zal niet zo slecht uitkomen. We willen hier nog wellanger blijven. Maar nu zal je zien wanneer je het fijn krijgt, is het gauw afgelopen.
De pomp werkte niet en kan ook niet gemaakt worden maar nu kunnen we nog dichter bij water halen en wel bij het "Hoefijzer". Dat is een bof. De natuur is zoo prachtig. Wanneer Vader komt (liefst zo gauw mogelijk komen!) laat hij dan meenemen: Mijn rijbroek, en plusfour, colbertjasje, lange onderbroek, slaapzak en als het kan een deken. Misschien is het beter als jullie het sturen, want anders is het teveel. Verder schreeuwen we om grammofoonnaalden we bezitten er geen enkele meer! En een spons en het Engels Hymne boek. De distributiekaart is nog niet aangekomen. Jammer, dat jullie het nieuwe huis niet kunnen zien, want het is fantastisch! Het is hier al echt herfst, duizend spinnenwebben en nevels. Kan niet mooier! Aardig van Charles om mij die sigaretten te sturen. De Vinkes zijn goed vertrokken. Een felicitatie waard. Ik ben ongelooflijk trots op Telly, 9 jonge, dat is me even wat : f 900,- Jullie krijgen er toch eentje . Wat jammer van het Mommelen nest maar de oorlog is dan toch al afgelopen. Je hoeft de krant maar te lezen - die zijn toch zo merkwaardig. Ontzettend zielig van Mevr. Tillmans en Heinz. Echt iets voor jou, Vader, om met je harde handen een zeehond een doffe dreun op zijn gedachtenkissie te geven. Heerlijk! Ik kan die harde vuist wel en kan me best begrijpen, dat die zeehond daar niet tegen kan. Ik moet eindigen, want ik moet aan het werk; ik lig nl. in mijn praalbed, de zon schijnt op mijn bed en lig te bekomen van het heerlijk ontbijt dat Bully ons gebracht heeft. Toast met paprica en roggebrood en daarbij heerlijke thee en de Gold Flake toe. We hebben hier een leventje als geen koning het ooit zal kunnen krijgen. Nu lieve familie, allen veel liefs en vooral mijn lieve Telly waar ik zo trots op ben als een pauw. Tom alias Cees. Beste Maria hoe gaat het met je, ik wensch je veel liefs toe van Bully. Vader kan je nog wat Hollandse gedichten meenemen.. Ik heb de twee boekjes verslonden, snak nog naar meer. Hebben we niet twee "Costers". Tot eind september. Liefst zo gauw mogelijk. Kan je nog een batterijtje krijgen voor een leeslampje bij mijn bed en wat geld, want ik zit op zwart zaad

Mijn schoolvriend en hockeymaat Heinz Tillmans moest in 1943 als geboren Duitser in Duitse Dienst in 1943

Vrijdag 17 september 1943 Lieve Familie, Hartelijk bedankt voor de brief, naalden en batterijen niet te vergeten de sigaretten , nog wel North State. Weet Essink ervan, dan zal ik hem maar een brief schrijven. Gisteren feest hier gehad, dol gezellig 11 mensen. Woensdag 15 september was het huis af, 38 dagen over gezwoegd, we waren dolblij, dat alles af was. Het is hier zo heerlijken

's-nachts met die burlende herten. Verder had ik nog vele wensen. Stuur maar een kistje als het teveel is. De kisten word aan gewerkt, maar bij Lou duurt nu eenmaal alles lang. De rijbroek is terecht, was bij Lou. Hoe gaat het met de radio, is hij al doorgemeten, de anoden en rooster batterij hebben we al, nu nog accu en radiotoestel! Zou je verder kunnen meenemen: kroniek Maria Magdalena Bach, Tschaikowsky, N. Berberow - kaarsen als het kan, platen om op te hangen bijv- mooie foto van Vader en nog een paar, dit nl om het huis mee aan te kleden. Gom s.v.p.! Metronoom. Ik kan zo gauw helaas niets bedenken. hartelijke groeten Tom. Verheug me dol op het harmonium!!nog 3 of 4 dagen. PS geef Vader nog wat enveloppen en postzegels mee.

Nog wat losse herinneringen over de periode van 6 februari-23 september 1943, die anno 2007 heb opgeschreven.
Begin mei mochten de koeien naar buiten. Ik zal nooit vergeten de sprongen van blijdschap deze koeien maakten, verlost te zijn van het op stal staan.
Tijdens het paardrijden ben ik aan een groot gevaar ontsnapt. Op een bepaald moment zag ik net op tijd, dat er een staaldraad tussen twee bomen gespannen was op keel hoogte, kennelijk om ons het paardrijden in dat bepaalde gebied onmogelijk te maken. Het had niet veel gescheeld of mijn keel was doorgesneden of althans ernstig verwondt.
Op een bepaald moment was Lou Dobbelmann - waarom weet ik niet precies meer - gevangen gezet en lag in het ziekenhuis van Apeldoorn. Ted en ik besloten om hem daar te bevrijden. We hadden kleren voor hem meegenomen. Maar hij vond het niet nodig omdat hij gehoord had dat hij spoedig weer naar huis mocht gaan. Ted en ik zijn toen overmoedig naar een restaurant gegaan in Apeldoorn waar een piano stond. en ook veel Duitse soldaten. Ik kon het niet laten en ben gaan spelen. Geheel onverantwoord maar ja je wil wel eens een verzetje. We zaten toen al ondergedoken in het hol.
Lou vertelde ons dat hij op een nacht een seinpaal van de spoorlijn Apeldoorn- Amsterdam onklaar had gemaakt om daarmee de nachtelijke transporten onmogelijk te maken. Hij deed zulke dingen dachten we op eigen houtje. Maar als hij later door de Duitsers wordt vermoord zou het best kunnen zijn dat hij verdacht werd lid te zijn van een verzetsgroep.
Jopie was ene groot liefhebber van oude Jazz muziek. Zo draaiden we veel platen van Bix Beiderbecke, Mugsy Spanier, Jack Teagarden etc.
Op een bepaald moment zagen we dat een huisje in het bos niet ver van ons hol werd bewoond door twee actrices uit Amsterdam. De ene heette Liane Saalborn, de dochter van de bekende acteur Louis Saalborn uit Amsterdam. De naam van de vriendin ben ik vergeten. Ted Vinke en ik hebben daar s'-nachts een bezoek gebracht en ik werd direct verliefd op Liane en Ted op de andere. We waren door het dolle heen, toen we midden in de nacht terugliepen naar ons hol deed het me denken aan de episode uit het boek van Eric Remarque Im Westen nichts neues, toen Duitse soldaten een paar Franse meisjes tijdens de Eerste Wereldoorlog stiekem oppikten, allemaal erg romantisch!

23 september 1943 zou mijn vader ons komen bezoeken. Ik was al vroeg uit het hol gekomen om hem op te wachten. Opeens zag ik hem aankomen. Na onze begroeting sprongen op eens rechercheurs op me af en arresteerden mij. Ik schreeuwde uit alle macht om de 3 kameraden en Bully te waarschuwen. Kennelijk zijn ze via de luchtkoker weg kunnen vluchten, want toen de rechercheurs in het hol kwamen bleek deze leeg te zijn. Ik werd met mijn vader naar het huis van Mill gebracht. Daar zat een rechercheur wat later bleek Doppenberg te zijn. We wachten op het busje dat mij naar het politiebureau moest brengen. Doppenberg legde zijn revolver op de tafel. Ik weet niet hoe het me gelukt is maar ik heb een koprol gemaakt en ben naar de deur gestormd. Net op het ogenblik dat Doppenberg wilde schieten kwam net het dienstmeisje voorbij lopen, zodat hij dan misschien juist haar had kunnen raken. Toen ik naar buiten rende viel ik precies in de armen van een Duitse politiechef, die met het busje aankwam en werd ik voor de tweede maal gearresteerd. In het busje mocht ik nog dit volgend briefje aan mijn Moeder schrijven.

Het huis 'de Zandhegge' van Mill Le Fèvre de Montigny-Verloop door brand verwoest in 1945

23 september in politieauto voor huis Mill: Lieve Moedertje. Het is dan toch gebeurd. Ik sla me er best doorheen, lang zal ik niet in hun handen blijven. Gelukkig heb ik niemand verraden, dat is voor mij zo'n heerlijk gevoel. Het ergste is het voor jullie en Mill, Truud, enz. Door mijn doen zijn de anderen weggekomen, met dat gevoel ga ik alles met opgewekt gevoel tegemoet. Net een wild west film! Handen omhoog ! En daar zat ik. Maar voor de Duitsers zal ik nooit iets uitvoeren. Maak je nou niet ongerust. Het is wel een merkwaardige sensatie. Ik heb nog geprobeerd te ontvluchten. Helaas niet gelukt. Ik word nu nog meer in de gaten gehouden. Alles is verraden werk!! Ik zal nu wel veel aan jullie denken. Zoo moest het zijn. Alles zal regkom. Nu lieve, lieve Moeder, een ontzettend dikke zoen van je oudste zoon. Het zal best gaan hoor!!. Vertrouw in de dingen. Laat dat genoeg zijn. Dag Dag. Lieve Elsbeth en Maria. Lieve schatten, maak je niet ongerust over mij. Ik kom wel op mijn beide pootjes terecht. Ben onder een goed sterrenbeeld geboren. Ik bof heus altijd. Denk aan de voorspelling van oom Jacques. Het wordt een belevenis. En dat is ook wat waard!!! Daar wordt je rijker van. Lieve schatten, het beste en veel zoentjes. Tot over 2 maanden, want dan is de oorlog afgelopen. Tom. Doe Telly ook een zoen op zijn oortje.

2 dagen gezeten in het politiebureau te Apeldoorn. Verschrikkelijke tijd. Verhoord door de politiechef Doppenberg. Hij hamerde steeds door over anderen onderduikers. Stom genoeg heb ik een dagboek bijgehouden tijdens onze onderduikperiode. Dit hebben ze gevonden! Hieruit bleek dat we contact hadden met andere onderduikers, o.a Joden waarvan een naam mij nog is bijgebleven een zekere Juda, een broer van de bekende violist Jo Juda. Tot mijn afgrijzen zag ik opeens vanuit mijn cel in de gang de Joden die we kenden uit het bos opgebracht worden. Zou dat door mijn toedoen zijn geweest? Met deze verschrikkelijke schuldgevoelens heb ik daar in dat kleine celletje gezeten. Op de lijst van gevangenen, die ik per ongeluk zag stond bij mijn naam: Vluchtgevaarlijk. Er gingen geruchten dat ik zou worden ontzet. Vandaar dat ik iets eerder onder geleide van een politieagent via de autobus van het openbaar vervoer werd gebracht naar de Sicherheits Dienst te Arnhem. Men werd mij verteld .dat ik het niet in mijn hart zou hebben om te ontvluchten aangezien dan de zgn goede politieagent daarvoor verantwoordelijk gesteld zou worden. Deze man smeekte mij om niets van een vluchtpoging te ondernemen. Hij had vrouwen kinderen, terwijl ik in vergelijk met hem niets had te verliezen. Zo kwam ik in een klein celletje terecht samen met een verre tante van mij! Na enkele uren, toen het al donker was, werd ik zonder te zijn verhoord gebracht naar het huis van bewaring van Arnhem en ondergebracht op de ziekenzaal waar andere politieke gevangenen waren gehuisvest.

Vanuit het huis van bewaring schreef ik op **28 september 1943** een brief . Gevangene nummer.ZZ3860
Lieve, Lieve Familie : Ontzettend bedankt voor de milde gaven, het was overdonderend, de zaal mensen waren in extase. Wij zijn met 8 mensen. Het verhoor is achter de rug, ik heb een protocol getekend en geen verdere complicaties. Over een tijdje word ik naar Amersfoort getransporteerd en daarna naar Duitsland. Het transport, dat vandaag weg gaat heb ik gemist, daar het verhoor langer geduurd heeft, was vanochtend pas om half een klaar. Om vader te zien was wel ontzettend fijn. Het is wel moeilijk om jullie een tijd niet te zien maar houd moed! Maar je moet deze tijd maar beschouwen om iets te leren en je leven rijker te maken, het is vast ergens goed voor. Je moet geheel buiten je zelf leren staan en niet alles op je zelf betrekken. Maak je maar niet ongerust, ik zal best door dezen tijd komen !! Wat er nog komen mag. Willen jullie per postwissel b.v. f 50,- storten voor de cantine. Verder kan de vuile was hier afgehaald en de schone was gebracht worden. Levensmiddelen en andere dingen mag ik hier niet ontvangen. Doe liefs aan alle kennissen zeg hen dat ik erg dankbaar ben, dat ze meeleven. Doe speciaal de groeten aan Mill en Truud en zeg dat ik ze eeuwig dankbaar ben en mijn lieve grootouders en vrienden in Aerdenhout. Mevr. Tillmans zeggen, dat ik zo met haar mee kan voelen. Nu mijn lieve Moedertje je weet hoeveel ik van je hou, met dit schrijven moet ik bekennen dat ik een traan wegpink, Vader, mijn beste Vader als ik aan je denk, denk aan een trouwe vriend, waar ik na de oorlog bergtochten mee ga maken. Elsbeth en Maria, dag mijn lieve zusters jullie weten hoeveel ik van jullie allemaal houd. Dag!!Hou je taai. Heb vertrouwen. Jullie kunnen schrijven voor den 15e Oct, dan mag ik hem krijgen. Dag! Geeft Telly een zoentje en alles wat mij zo dierbaar was . Tot weerziens !!!

Huis van Bewaring Arnhem **6 october 1943** ZZ 3860
Lieve familie. Ik zit op het ogenblik erg verlegen om geld, daar ik niets in de kantine kan kopen wat hier wel heel erg lastig is. Ik schreef dat reeds in mijn eerste brief, maar misschien hebben jullie dat niet goed begrepen. Verder hier alles goed, mijn lieve familie het allerbeste en ontzettend veel liefs van je zoon Tom P.S. Jullie zullen wel verbazen dat ik niets over me zelf in zet, maar dat mag over drie maanden pas of wanneer ik naar Duitsland getransporteerd wordt, of eerder nog. Veel liefs.

Huis van Bewaring , **14 oktober 1943**. Lieve familie Ik hoop dat deze post jullie nog zal bereiken. Jullie zullen wel niet begrijpen, dat ik Moeder een briefje voor Mill meegaf, maar dat epistel kon ik nog in de haast meepakken toen ik geroepen werd voor bezoek. Ik heb ook nog briefjes voor jullie boven, maar kon ze niet vinden. Wat heerlijk was dat bezoek van Moeder, totaal onverwachts en dat pak, ik sprong huizenhoog toen ik het openmaakte met het bericht, dat ik waarschijnlijk niet naar Duitsland ga en dat er nog niemand opgepakt is, Lou of iemand anders. Wat een onbeschrijfelijk geluk. Daar had ik heel wat angstige uurtjes over gehad! Toen ik geroepen werd dacht ik natuurlijk: waarvoor kan dat nu zijn. Jullie mogen me toch helemaal niet opzoeken. Maar opeens hoorde ik Moeders stem. Wat een enorme verassing was dat en al die goede berichten. Het komt ook omdat Breit er nog al pret in had. De juffrouw, die bij het verhoor zat heeft vast iets met mij op, want ze heeft ook bewerkstelligd , dat ik bedenktijd kreeg, wat mijn geluk is geweest. Het pak was net vooroorlogs !Fantastisch! Op de zaal met groot enthousiasme ontvangen. Kunnen we best gebruiken. Ik zal een beschrijving geven van het leven op de zaal en de mensen. Wij zijn op het ogenblik met z'n zevenen. Er komen er soms bij en gaan weer af. De zaal is het neusje van de zalm. De andere zalen hebben geen ramen, die je open kunt schuiven voor frissche lucht. Aan de wand zijn allemaal tekeningen gemaakt en plaatjes wat de huiselijkheid erg bevordert. Je hebt in deze zaal niet het gevoel, dat je in een gevangenis zit alleen die tralies voor de ramen en de ijzeren deur. Daarmee heb ik het reuze getroffen. Nu we die pakjes krijgen is het hier best; maar het voedsel, dat we van het H.v.B. krijgen is niet genoeg voor mijn maag. Er is hier een Mijnheer R. van den Boogaard; hij heeft met Robert Boissevian in

Batavia gewerkt. Hij mag pakjes krijgen. Wanneer iemand schoon goed voor me brengt dan kan deze ook een pakje sturen aan mevr. J. Kuyt Schuttersweg 125 Apeldoorn niet naar Buwalda, Noord-Apeldoorn zoals ik in het eerste epistel schreef. Dit mag levensmiddelen bevatten. Verder graag correspondentie in de manchetten van hemd of pyjama. Liefst in een... hemd en dat je bijna niet kunt voelen. Op een heel klein papiertje, dat niet kraakt, zoals dit W.C. papier en zo klein mogelijk. Dit is een pracht middel maar uiterst voorzichtig hiermee want anders krijg ik straf. Wanneer er bijv, een colbertjasje of iets diks is is dat dan beter hierin. Verder heb ik nog enkele wensen, die jullie bij het schone goed kunnen doen: lage schoenen, houten mesje, colbertjasje of plusfour broek; stopgaren, tandpasta, sloop. Als het mogelijk liefst zo gauw mogelijk want ik kan natuurlijk elk ogenblik naar Amersfoort gaan. Nu nog verder over de zaal. Er is een presidium met een praeses, dat zijn de 3 oudst gedienden. Door de morgen - en avondwijding ben ik begonnen de bijbel te lezen en een boek over het Kath. geloof; ik ben het er niet mee eens, maar ik weet er niet veel van en daarom is het wel, uiterst interessant dit te bestuderen en een mooi tijdverdrijf. Verder houd ik nog een dagboek bij. De bibliotheek is hier niet slecht maar jammer genoeg mag ik geen eigen boeken hebben zoals Hamlet, dat is heel erg jammer. Daar snak ik werkelijk naar. De dag gaat hier snel om. Het scheelt enorm, dat ik met mensen van eigen slag zit, dat wordt speciaal geregeld door de directeur dat is wel heel prettig. Er zit hier ook een Transvaler en een journalist uit Enkhuizen. Verder een jongetje van 15 jaar. Zijn vader en oud kantonrechter uit den Haag oud 67 jaar. Hij kende Grootmoeder Hilda goed. Hij heet Philipse. Er zit ook hier ook een journalist uit Eindhoven, Zoetmulder. Het kantinegeld is goed ontvangen. Wat we uit de kantine krijgen is niet zo gek. Om de dag een sigaret en soms een week om de dag een sigaar. Het is hier dus niet zo gek. Alleen zit je achter slot en grendel en dat is niet zo'n leuk gevoel, maar ik sla me er best doorheen. Over mij geen zorgen, maar ik hoop van harte dat ik niet naar Duitsland wordt getransporteerd, dat is mijn vurigste wens. Ze mogen me nog best 3-4 maanden in Amersfoort stoppen. De toestand is niet zo gek op het ogenblik; Azoren, Badoglio en Rusland gaat het ook best. Vandaag is het precies 3 weken geleden, dat ik gepakt werd; het lijkt veel langer en toch ook weer korter, want de tijd gaat nu ook wel vlug. Wat is het toch mooi weer en nu zit ik achter de tralies, Nu is het hol te heerlijk om daar te zijn. Weet wel hoe fijn het is vrij te zijn en doen waar je zelf zin in hebt.: "but is war.....". Maar een troost is na den oorlog komt vrede, het lijkt zo veraf, wie weet is het toch gauwer dan wij verwachten. Nu pas apprecieer ik goed wat ik veel heerlijkheid heb gehad. Met z'n vijfjes bij elkaar, niet te vergeten onze lieve Tep. Ik mis het erg; ik heb het toch wel enorm getroffen met jullie en dan de Duinpan en de gezellige grote kamer, de haard en niet te vergeten de piano. Daar zou ik alles voor willen geven om een dagje in de Duinpan te vertoeven. Een voordeel van deze tijd is wel, dat ik het hierna dubbel zal appreciëren. Op het ogenblik heb ik de foto's van jullie voor me. Als het mogelijk is stuur dan ook nog wat foto's bij het wasgoed, misschien wordt het doorgelaten. Nu lieve familie, nu nog even een woord tegen ieder apart.
Lieve Moedertje, Wij kunnen het toch zo best met elkaar vinden. Vaak zijn we heftig tegen elkaar in gegaan omdat we allebei nogal temperamentvol zijn. Maar dat weegt toch lang niet op tegen de keren dat we zo heerlijk met elkaar gesproken hebben. Je hebt er heel wat last van gehad en moeilijkheden, maar toch heb ik door jullie een opvoeding gehad, waar ik niet gauw een tweede zou vinden. Al die fouten van mij, waar jullie je soms zo bezorgd over gemaakt hebben, zijn, geloof ik, zover teruggedrongen, dat ik het leven aan kan, zonder dat de slechte eigenschappen overheersen. Vooral deze laatste maanden en weken hebben daar veel aan geholpen. Ik ben geheel anders geworden de laatste tijd. Vele rustiger en minder op mezelf ingesteld. Ook zeggen ze hier van me dat ik hulpvaardig ben, wat ze ook in de laatste tijd in het hol hebben gezegd. Maar de grootste deugd van jullie opvoeding is wel dat jullie een band tusschen ons vijven hebt geschapen die enorm sterk is en we daardoor veel meer tot contact zijn gekomen en daar mogen jullie werkelijk trots op zijn en vooral dat jullie beiden zo goed met elkaar zijn geweest. Moedertje , weet je wat altijd zo gezellig was, dat alles er zo fris en kleurig uitzag in huis. Leuke inrichting en alles met veel smaak. Verder hebben jullie alles voor me over gehad, al moesten jullie krom

liggen. Daardoor ben ik misschien wel verwend geworden, maar dat is er toch geheel uit. Want ik kan niet van me zeggen, dat ik verwend ben. Nu mijn lieve Moedertje, gauw zal ik je weer zien en een zoentje mogen geven, op het ogenblik doe ik het nog schriftelijk. Dag, lieve schat, je liefhebbende zoon Tom.
Beste trouwe Vader. Wanneer ik dit schrijf , denk ik aan een vader waar ik op aan kan, een Vader , die zooveel voor me over heeft gehad en een Vader, waar ik zo gezellig wandeltochten mee gemaakt heb en zal maken. Wat hebben we toch al leuke dingen samen gedaan en op zoo'n kameraadschappelijke manier. Denk maar aan de tocht nar Contamines en de Boschplaat enz. enz. Après la guerre. Dan zullen we samen wandelden in Ierland of Dolomieten. Nu beste Vader , een stevige vijf van je oudste zoon Tom. Mijn lieve zustertjes Elsbeth & Maria. Wat mis ik jullie toch met je gezellige gezichtjes. Maria met repeteeren gaat 't goed en Elsbeth met Krishnamurti. Wat zou ik jullie graag even zien maar dat kan niet enen we moeten er maar in berusten en denken, dadelijk komt onzen tijd. Wat hebben we het toch getroffen met ons vijfjes. Die gezellige Duinpan , waar zo'n intens gezellige sfeer hangt. Weet je wel de krekel in de haard en het gezellige kerstmaal met plumpudding en brood op bed met "salute the happy morning".enz. enz.. Wat een herinneringen. De heerlijkheid ervan besef je pas goed wanneer je 't niet meer hebt. Nu lieve schatten, innige zoentjes van jullie broertje Tom. En geef Tepke maar een zoentje en een poot van het baasje. Verder moeten jullie alle menschen, die met me meeleven de hartelijke groeten doen en vooral aan hen, die de vijand... en aan alle familieleden en Grootvader Oesgtgeest de hartelijke groeten. Nu lieve familie ontzettend veel liefs van jullie aller Tom, het is een heerlijk gevoel, dat er zooveel mensen met mijn lot meeleven Veel liefs.

17 october 1943. Nog een extra epistel. Als er nog tijd is kan dit ook nog mee. Ik heb hier een zeer gezellige zaal. 's-Ochtends om 6.45 bedden opmaken enz. enz. Om half acht ontbijt. 3 boterhammen - niet te veel. En daarna ochtendwijding. Om beurten leest iemand een stuk uit den bijbel voor. Ik ben hiervan natuurlijk uitgezonderd. Wel ben ik erg aan het lezen in den Bijbel en een boek uit de bibliotheek van het Katholieke geloof. Om 11 uur worden we gelucht. We worden dan in een kooi gelaten. 4 muren en boven tralies en dan de buitenlucht. Het plaatsje is niet groter dan 50 vierkante meter. 12.00 gaan we eten. We krijgen dan 1 1/2 liter prak. Dat is zeer goed en ook wel genoeg voor een paar uurtjes, maar om 4 uur begint de honger en dan s-avonds 3 boterhammen met garnalen of appeltje. Van de kantine krijgen we per week: 6 appels, 1 ons suiker, 30 gr boter, bouillonblokjes, porties garnalen en bliek en als je hier 14 dagen bent een pot stroop, dat gaat dus best. Alleen mag ik hier geen boeken hebben, wel van de bib. Wij zijn hier met zijn achten. Erg aardige mensen. Gelukkig dat ik de laatste tijd in het hol al geleerd heb niet te veel aan mijzelf te denken, waarvan ik op het ogenblik veel plezier van beleef. Ze mogen me hier graag. Gisteren heb ik een referaat gehouden over de N.Z.H.R.M. Het ging goed. Mag deze tijd minder plezierig zijn, toch heb ik er al veel van geleerd, meer dan helaas onder gunstige omstandigheden. Zo zie je weer,dat je overkomt is niet voor niets en overal is een reden voor. Er zullen nog moeilijkere tijden komen, maar die zijn er om te overwinnen!! Ik denk vaak aan den gulden tijd in het hol. Wat hebben we daar veel plezier gehad. Om op mijn vrije voeten te lopen lijkt mij zo onzalig ver af en zo onbegrijpelijk, dat ik volkomen gek zou worden wanneer ik weer vrij zou zijn.
Ook een voordeel van gevangen zitten is dat na de oorlog je er dubbel van zal genieten en dat je wel ontzettend veel geleerd zal hebben, wat je in je latere leven. Nu mijn allerliefste familie, ik zal maar niet sentimenteel worden want dat geeft toch niets. Don't worry: hoop en vertrouwen en Holland zullen wij houden. Vaak denk ik nog aan mijn vrienden en Bully. Waar zouden ze nu zijn. Help hun en laat ze niet gepakt worden. Dat is voor mij wel de grootste troost, en iets waar ik vaak op teruggrijp, dat ze door mijn toedoen niet gesnapt zijn!! Dag - veel liefs Tom. PS Graag verzocht rubberlaarzen, kaartspelen. Stuur in de pakjes naar H.v.B. levensmiddelen zooals appelen en roggebrood. Wie weet komt het door, Niet naar Amersfoort. Blocnote s.v.p.!

Arnhem Huis van bewaring **October 1943** Lieve Familie. Briefkaart ontvangen. Dank. Hoop erg dat het met het pakje lukt. Verder krijgen jullie eerstdaags uitvoerige correspondentie van mij. Wees dus gerust, wat heerlijk dat het nu definitie zeker is dat Lou en de ouders niets zal gebeuren. Wat een bof toch. Daar heb ik toch de meeste bange uurtjes door gehad. Hoop dat ik lang in Amersfoort mag blijven, al zou het een jaar zijn. Ik zal er alles voor geven om niet in D. te werken. Maar houd moed. Over Amersfoort ben ik niet pessimistisch over het stelen, want daar zitten allemaal studenten. Zou graag willen hebben rubberlaarzen, houten mesje colbertjasje, stopgaren, tandpasta, sloop, blocnote, medicijnen, zoals aspirine. Verder in het schone wasgoed wat levensmiddelen stoppen. Doppenberg heeft 3 schoten in zijn buik gekregen!!! Wat hoop ik dat de jongens uit de klauwen van de vijand zullen blijven . Mijn doel op het ogenblik is er zoo goed mogelijk door heen te komen en rijker vandaan te komen, iets waar je je leven wat aan hebt. Ik zit nu eenmaal in het schuitje en moet proberen het hoofd boven water te houden. Make the best of it. Gelukkig maak ik over jullie geen zorgen, want jullie weten van me en vertrouwen er op dat ik goed en gaaf uit den strijd zal komen om me dan te melden voor de bevrijding van Ned. Indië. Leve het Vaderland en de Koningin!! De briefjes graag ingenaaid in de rechter mouw of rechter zoom!Verder is en goed middel een scheerstaaf en dan een kokertje met een briefje. Dit gaatje opvullen met zeep. Dan stuur ik hem weer terug met het z.g bericht dat ik geen scheerzeep maar toiletzeep nodig heb. In Amersfoort zal het moeilijker gaan. Als je maar kleine briefjes maakt en heel fijn schrijven. s.v.p. een briefje aan Mevrouw Philipse schrijven, Parkhotel Velp. Dat Mijnheer Philipse het goed maakt en het briefje met het bericht over het kleinzoontje ontving. Verder erbij schrijven dat Mijnheer Philipse het prettig met mij heeft en verder van mij uit. Mijnheer Ph houdt zich best en is erg aardig. Verlangt erg naar zijn vrouw en wenst haar veel sterkte liefs en sterkte toe. Hoop erg jullie nog eens even te zien. Groet verder alle vrienden en kennissen en zeg hen dat ik erg dankbaar ben dat ze zo met mij meeleven. Het is een tijd vol ellende maar toch "Sal alles regkom", moed en vertrouwen en wij zullen Holland houwen. Tanden op elkaar. Ik hoop van harte dat jullie alle correspondentie ontvangen hebt en wacht met nieuwsgierigheid af wat ik zal ontvangen. Mijn horloge is kapot. Het opwindschroefje is afgebroken, misschien kunnen jullie het laten solderen. Ik mis het erg. Verder oneindig veel liefs aan lieve Mill en Truud. Wat ben ik dankbaar voor alle goede zorgen, die ze aan ons besteed hebben.. Op de ziekenzaal waar ik nu zit heb ik het best, maar zien dat ik hier binnen enkele dagen naar Amersfoort ga. Het onderling samenzijn is hier heel gezellig en zeer prettige mensen. Hier zou het nog niet zo gek zijn Nu dag lieverds. Met hoop op de toekomst ziende, groet ik jullie allemaal Tot spoedig ziens -dag- Tom

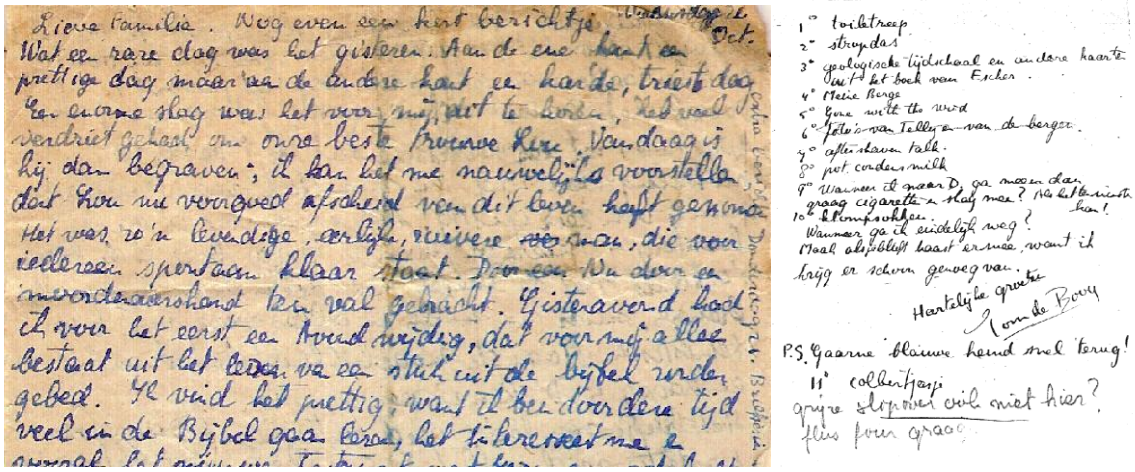
Lieve Familie. Nog even een kort berichtje
Wat een rare dag was het gisteren. Aan de ene kant een
prettige dag maar aan de andere kant een harde, trieste dag
Een ernstige slag was het voor mij, dit te horen, het veel
verdriet gehad om onze beste Kennis Hen. Vandaag is
hij dan begraven; ik kan het me nauwelijks voorstellen
dat Hen nu voorgoed afscheid van dit leven heeft genomen
Het was zo'n lieve, eerlijke, zuivere ziel, die voor
iedereen spontaan klaar staat. Dan een zo
onverwachtsheid kan val gebracht. Gisteravond had
ik voor het eerst een Avond wijding, dat voor mij alles
bestaat uit het lezen van een stuk uit de bijbel onder
gebed. Ik vind het prettig, want ik ben doordeze tijd
veel in de Bijbel gaan lezen, het troost me
1° toilettreep
2° strijkdas
3° geologische tijdschaal en andere kaarten uit het boek van Escher.
4° Marie Berge
5° Gone with the wind
6° Jetje van Telligen van de Berger.
7° aftershave talk.
8° pot condensmilk
9° Waneer ik naar D. ga moet dan graag cigarettes slag mee? Ik heb ze niet hier!
10° 2 Pompoenkoeken.
Wanneer ga ik eindelijk weg?
Maal alsjeblieft haast er mee, want ik krijg er schrom genoeg van.
Hartelijke groeten
Tom de Bruy
P.S. Gaarne blauwe hemd mee terug!
11° colbertjasje
grijze slipover zal niet hier?
Plus pour grace

Gedeelte van een gesmokkelde brief van woensdag 20 october 1943 uit het Huis van Bewaring in Arnhem

Huis van bewaring, Arnhem.**20 october** Lieve familie. Nog even een kort berichtje: Wat een rare dag was het gisteren aan de ene kant een prettige dag, maar aan de andere kant een harde, trieste

dag. Een enorme slag was het voor mij dit te horen. Heb veel verdriet gehad om onze beste trouwe Lou *). Vandaag is hij dan begraven. Ik kan het me nauwelijks voorstellen, dat Lou voorgoed afscheid van dit leven heeft genomen. Het was zo'n levendige, eerlijke, zuivere man, die voor iedereen spontaan klaar staat. Nu door een moordenaarshand gevallen. Hij kreeg als represaille voor Doppenberg ook drie schoten in zijn buik toen hij de deur opendeed van zijn landhuis. Gisteravond had ik voor het eerst een avond wijding, dat voor mij alleen bestaat uit het lezen van een stuk uit de Bijbel zonder gebed. Ik vind het prettig want ik ben door deze tijd veel uit de bijbel gaan lezen. Het is interesseert me en vooral het nieuwe testament, wat Jezus gezegd heeft is zo toepasselijk op deze tijd. Naar aanleiding van Lou heb ik gisteravond uit Mattheus gelezen. De kruisdood van Christus. We moeten dit bericht van Lou aanvaarden, zoals het is en niet zich ertegen verzetten en zeggen dat het zo onrechtvaardig is. Met hart en ziel ben ik vandaag bij de begrafenis geweest, het heeft me moeite gekost niet te huilen, ik zag vader al spreken namens ons.:Lou in een kist, zijn handen en gezicht doodstil, niet voor te stellen eenvoudig. Het lijkt allemaal zo onweselijk. Ik heb dadelijk een briefje aan mevrouw en Liesbeth geschreven, dat waarschijnlijk morgen of overmorgen haar zal bereiken. Dit briefje krijgen jullie van een notaris uit Elst, die hier op zaal zit en waarschijnlijk vanavond of morgen weggaat. Gisteren was het hier een rare dag. s-Ochtends ontvingen 2 van ons een doodsbericht .Mr Philipse van zijn kleinzoontje, dat aan difterie is gestorven is. Erick Leissner (een Duitse deserteur) van zijn broer, die gesneuveld is aan het Oostfront, daarna kwam het bericht van de goede oude Lou. Ik was erg aan hem gehecht, het was een groot verlies. Nu aangaande het bezoek. Allereerst ontzettend bedankt voor het grootse pakket. Heerlijk eenvoudig! De hele zaal was enthousiast over het pakket. Vooral het tarwebrood evenals het vorige pak. Wat was het een verrassing, dat ik Moeder zo plotseling weer zag en van dat naar Duitsland gaan is ook gunstig Stel je voor dat ik op een boerderij in Beieren een plaatsje kreeg bv in de bergen. 's-Ochtends met de koeien met bellen op een alpenweitje brengen, maar ik zie alles weer veel te optimistisch. Maar de mogelijkheid, dat ik niet in een Lager in D. kom is zeer gunstig. De brief van vader goed ontvangen! Deze Correspondentie goed volhouden. Schrijf s.v.p ook oorlogsnieuws. Nu familie, het allerbeste met jullie. De tijden zullen keren en dan komen wij aan de beurt. Ik maak het best en zal me er best doorheen slaan. Ik vat het als een taak op om andere mensen te helpen en er zelf rijker van te worden. Met het briefje van Mill was ik erg blij mee, dat iedereen aan me denkt en dat de jongens zo dankbaar zijn. Nu lieve familie veel liefs van jullie aller Tom. Ps het horloge is helaas kapot, zouden jullie het knopje er weer aan kunnen laten solderen. Verder moeten jullie alle mensen die aan het pak medegewerkt hebben en al degenen die met me meeleven, het viertal: Richard, Hein, Charles, Jan hartelijk bedanken voor het medeleven. En de boter van Mill. Sturen jullie de gewenste boeken wanneer ik ze mag ontvangen. Dag extra bericht Donderdag Briefje in koek gevonden. Hartelijk dank Veel liefs Tom.

*) Louis, de jongste van vier kleinzonen, werd vernoemd naar zijn grootvader Louis Romuaid Hubert Dobbelmann. Hij werd geboren op 1 juli 1911 en kwam 32 jaar later om het leven door een z.g. 'Silbertanne' -moord**)
In de vroege ochtend van 16 oktober 1943 meldde zich bij de familie Dobbelmann een jongeman met de vraag of hij kon komen onderduiken op de boerderij. Terwijl hij bij de voordeur door Lou te woord werd gestaan trok de jongeman zijn revolver en loste drie schoten op hem, twee in zijn borst en één door zijn hoofd.
Op indrukwekkende wijze voltrok zich op 20 oktober de teraardebestelling op de Algemeene Begraafplaats te Apeldoorn. De stoet was, voorafgegaan door twee motorrijders, in snelle vaart van het sterfhuis naar het kerkhof gereden, waar een enorme menigte achter dranghekken de overledene opwachtte. In tegenstelling tot de Rotterdamse Pastoor en de Deken Joseph Dobbelmann uit Arnhem, die vreesden dat hun aanwezigheid bij een begrafenis in 'ongewijde aarde' als een demonstratie tegen het gezag zou kunnen worden opgevat - zo luidde immers het excuus van broer Joseph voor hun afwezigheid wilden deze mensen van hun komst bewust wel

een demonstratie tegen het gezag maken; Lou' gewelddadige dood was voor hen een aanleiding om blijk te kunnen geven van hun anti-Duitse gevoelens, met alle risico's van dien, zoals gevangennamen, of deportatie naar Duitsland. Velen voerden het woord, onder wie enkelen door hun maatschappelijke status wel zeer veel riskeerden, zoals de generaal Sillevis, die gedurende de mobilisatie met Lou bevriend was geraakt toen deze als luitenant verbonden was aan de generale staf, en de directeur van de door de Duitsers opgeheven Noord- en Zuidhollandse Reddingmaatschappij, de heer Tom de Booy, wiens zoon tot kort daarvoor een van Lou's onderduikers was. (Uit boek van Liesbeth Wezelaar-Dobbelmann : Louis Dobbelmann 1837-1901 .Uitg. Van Soeren & Co Amsterdam 1997 pagina 143 + onderstaande foto)

Louis Dobbelman vermoord 16 oktober 1943 (foto uit boek van Liesbeth Wezelaar-Dobbelmann: Louis Dobbelmann 1837- 1901 Uig. Soeren en Co)

**) 'Silbertanne' was het codewoord voor een vergeldingsactie. ingesteld op instigatie van de Duitse overheid om de pro-Duitse Nederlanders te beschermen tegen aanslagen van de illegaliteit. Deze actie bestond uit een sluipmoord, uitgevoerd door leden van de Germaanse SS op mannen waaraan bij de Duitsers bekend was dat ze anti-Duits waren en illegaal werk deden. Verder moesten deze 'moreel en geestelijk ontspoorden' een zekere bekendheid genieten in hun woonplaats of in den lande, dit met het oog op het effect van de moord. De moorden werden in de plaatselijke pers vermeld, ook werd er van 'Nederlandse' zijde een justitieel (schijn)onderzoek gedaan, om ieder spoor van herkomst van de daders te verhullen. In het tijdvak van september '43 tot april '44 zijn 33 dodelijke slachtoffers gevallen tengevolge van deze sluipmoorden, onder welken Lou Dobbelmann. (Zie hiervoor dr. L. de Jong. *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog).*

(Tussenvoegsel geschreven 15 oktober 2010
Uit het boek van Inger Schaap Sluipschutters De Sibertanne-Moorden in Nederland 1943-1944. Just Publishers 2010. ISBN 97890 8975 1362 Pagina 86, 87:
16 oktober 1943, Apeldoorn
De tweede Silbertanne-actie in Nederland vond plaats in Apeldoorn. De aanslag mislukte in eerste instantie want het beoogde slachtoffer, de landbouwer en grondbezitter L.R.H. Dobbelman, was niet thuis. Dat gebeurde wel vaker - om de risico's van zijn illegale activiteiten wat in te perken sliep hij sowieso al niet meer thuis. Wegens de volhardendheid van de SS'er

Adolf de Man werd Dobbelman toch het slachtoffer van een sluipmoord. De moord was een vergelding voor de aanslag op Jannes Doppenberg, een zeer gevreesde onderluitenant van politie. Het was een NSB-politieman, die achter de Joden aan zat en voor de SD in Arnhem werkte. Ik kende de man niet eens. Ze moesten hem mij aanwijzen,' verklaarde een verzetsman wiens identiteit verder niet wordt onthuld in het boek Blik Omhoog. Naar aanleiding van de aanslag werd besloten tot een Silbertanne-moord. Het hoofd van de SD in Arnhem Thomsen gaf zijn rechterhand Arno Huhn de opdracht de moord uit te voeren en gaf hem een lijst met de namen Dobbelman, Kalf, Mees en Schemerhorn. Ook had hij contact gehad met Feldmeijer, die de SS'ers Adolf de Man en Gerrit Jan Koopman naar Arnhem stuurde. Zij werden door Huhn ingelicht. Ze klaagden over de kwaliteit van hun wapens en kregen daarom beiden een pistool van de SiPo. Ook kregen zij Engelse munitie mee, opdat de aanslag op een verzetsdaad zou lijken. De Man was er van tevoren al op uitgestuurd om vooronderzoek te doen. Hij had het huis van Dobbelman geïnspecteerd en er ook aangebeld. Hij deed zich voor als onderduiker en omdat Dobbelman niet thuis was, althans zo had zijn vrouw gezegd, sprak De Man af dat hij binnenkort terug zou komen. Op 15 oktober reed de dienstauto met daarin chauffeur Janszen, Huhn, De Man en Koopman naar het huis van Dobbelman. De mannen stapten uit terwijl de auto een eindje verderop geparkeerd. werd. Dobbelman was weer niet thuis. Onverrichter zake kwamen: de mannen terug bij de auto en besloten naar de tweede persoon op hun lijst te gaan: Kalf. Toen deze ook niet thuis bleek te zijn, reden ze terug naar het kantoor van de SD. De Man gaf het niet op en de volgende dag trok hij samen met Huhn en de chauffeur weer naar het huis van Dobbelman. Terwijl Huhn in de auto wachtte, belde De Man aan. Dit keer was Dobbelman wel thuis; hij werd bij zijn voordeur doodgeschoten. De Man snelde terug naar de auto waarop Huhn hem weer naar het kantoor reed. Arno Bernhard Huhn werd mede voor zijn aandeel bij deze moord na de oorlog veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf De in Potsdam geboren Duitser werkte aanvankelijk bij het SD-kantoor in. Arnhem. In het laatste oorlogsjaar kreeg hij de leiding over het SD-kantoor in Velp en werkte vervolgens nog in Lunteren. Behalve de moord op Dobbelman werd hem ook medeplichtigheid aan de Silbertanne-moorden op Boes, Bromet en Mees ten laste gelegd. Zijn raadsman bracht in dat Huhn 'geenszins bekendstond als een onmens en blijk gaf van een welwillende behulpzame houding. Incidenteel bemoeide hij zich met represailles, maar dan als figuur op de achtergrond.' In 1950 werd zijn straf omgezet in zeventien jaar celstraf

Over de moordenaar van Louis Dobbelmann de volgende passage uit het boek van Inger Schaap, pag 53-54:
Adolf De Man was een van de weinigen die al voor de vorming van. het Sonderkommando betrokken was bij de Silbertanne-actie. In opdracht van zijn Standaardkwartier had hij in oktober 1943 Dobbelman en Boes doodgeschoten. De Man (1915) werd in Duitsland geboren. Voor de oorlog werkte hij als kranenmonteur. In juni 1940 meldde hij zich bij de Waffen-SS en werd ingezet aan het oostfront. Hij raakte ernstig gewond als gevolg van een Herzkammerschuss en werd daarom eervol ontslagen in november 1942. De Man raakte als gevolg van zijn verwondingen lichamelijk gehandicapt. Hoewel hij tot het Sonderkommando Feldmeijer behoorde, hoefde hij de opleiding aan Avegoor niet te doorlopen. Wel werd hij beoordeeld; hij was langzaam, had de neiging tot kritiseren en schoot vreselijk slecht. Het advies luidde dan ook om hem een kantoorbaan te geven. In september 1944 vluchtte De Man samen met zijn vrouw en schoonmoeder, waarna hij bij verstek veroordeeld werd tot levenslang vanwege twee moorden. De Nederlandse journalist Jack Kooistra slaagde er in 1980 in hem op te sporen in het Zuid-Duitse Hegge. De Man werd niet uitgeleverd.
Einde Tussenvoegsel)

Vervolg dagboek 1943
Datum onbekend maar in ieder geval na **23 september en voor 2 december.** Brief van het

joden jongetje in het hol Bully. Hij was samen met Ted en Jopie ondergebracht bij de zuster van Lou, Liesbeth Wezelaar-Dobbelmann(overleden in 2003) en haar man in Loenen aan de Vecht. De vader van JanPiet Vasseur vertrouwde het allemaal niet en zorgde dat JanPiet naar een ander onderduikadres ging waar hij veilig en wel de oorlog heeft doorgebracht.
Beste Tom, Hoe gaat het met jouwen, je huisgenoten? Ik hoop van goed, wat ik gelukkig van allen melden kan, Je zult wel vreemd opkijken dat je een brief van mij krijgt maar ik had er erg veel zin in om je te schrijven en heb ik het maar gedaan ook, daar ik veel belang in jou en je vrienden stel. Van mijzelf kan ik weinig schrijven, dar ik niets meer beleven kan. Ik ben je in de zon zittend aan het schrijven, wat erg leuk is. Op school gaat 't wel goed want wij hebben een aardige onderwijzer gekregen die erg aardig les geeft, wat wij dan ook heel erg in hem appreciëren en dubbel ons voor hem doen (Nu maar wat anders). Wij hopen dat je eens gauw langs komt want wij zijn allen zeer verlangend naar je. Ik zou het gewoon weg reuze vinden als je eens langs kwam, want dan kunnen we samen eens gezellig wat van het verleden ophalen. Hoe maken je ouders en zusters het? Doe ze vooral de groeten van mij. Vergeet ook je beide bereikbare vrinden niet ver van mij te groeten, dat het mij ten zeerste spijten zou, als zij dachten dat ik hun vergeten zou. was. Hiermede eindig ik met de hartelijk begroeten en een stevige handdruk, jullie gewezen butler Bully. P.S. Ik hoop jullie eens gauw te kunnen opzoeken want dat wijst op eenige verandering. Na jullie de hartelijke groeten nagelaten te hebben eindig ik, maar het is niets bizonders wat ik heb geschreven. Tot ziens

Van Mill Le Fèvre de Montigny . Lieve Tom, Zoo Ontzettend blij ben ik met je briefje dat ik vandaag kreeg. Ik hoop erg dat je dit van mij ook binnen afzienbare tijd zult krijgen. Je begrijpt hoe mijn gedachten steeds met jou en de anderen zijn bezig geweest sinds 't grote ongeluk, en hoe 'n verlaten gevoel 't geeft om jullie er allemaal niet meer zijn. Verder wilde ik jou special nog eens zeggen Tom hoe geweldig flink ik je gedrag heb gevonden, enorm gewoon ik ben geweldig trotsch op je en 't moet een enorme voldoening voor je zijn dat de anderen daardoor hebben kunnen ontkomen. Ze maken 't allemaal goed trouwens. Truud en ik ook hoor, je hoeft je werkelijk geen zorgen over ons te maken. Wil je dat vooral niet doen? Daar doe je me een groot plezier mee. Tob niet je zult zien alles komt goed en 't zal niet eens erg lang meer duren, daar ben ik van overtuigd. We hebben hier nog een heel massa meegemaakt , als je je vader of moeder mag zien, zullen zij je er wel alles over vertellen, 't lijkt me niet zoo geschikt om op te schrijven je weet 't nooit. Van het dagboek is een reuze strop aan de ééne kant, maar aan de andere kant blijkt daaruit duidelijk dat alles in 't hol toch heel erg onschuldig is geweest en scheelt een massa. Je hebt een hoop ellendige dingen meegemaakt he Tom? dat vind ik 't ergste van alles, maar ik denk dat je 't beroerdste nu wel achter de rug hebt, en ik weet zeker dat hij je overal goed doorheen zult slaan dat heb je tot nu toe wel getoond. Wie weet hoe gauw we elkaar allemaal weer zullen zien terug zien dat zal een feest zijn geloof dat maar. De anderen denken ook veel aan je en maken zich erge zorgen over je dat begrijp je voor hen is veel vergald doordat jij er niet bij bent, het gesprek gaat dagelijks over jou en ze verdiepen zich in allerlei gissingen en veronderstellingen. Nu lieve Tom houd je maar taai en maak je vooral geen zorgen over ons want dat is heusch niet noodig., ze hebben niet de minste notitie van Tr. en mij genomen noch van Lou en zullen dat nu ook zeker niet meer doen. Heel veelhartelijke groeten ook van Truud en Lien veel sterkte en veel liefs van je Mill.

Huis van bewaring Arnhem **26 october** Lieve familie. Even weer een klein briefje over de toestand al hier. Nog steeds uit het H.v.B. Ik ben benieuwd , wanneer ik overgeplaatst word. Het is gisteren een maand , dat ik hier aangekomen ben. Wat een tijd. Hebben jullie mijn allerlaatste brief gekregen via notaris Huigens. Het is wel leuk zo'n vlotte communicatie. We zitten hier momenteel met zijn zevenen. Er is een student bijgekomen, die uit D. is gevlucht en vlak bij zijn huis is opgepikt. Wat een strop. Verder is er een vrouwenarts bijgekomen uit Nijmegen. 3 van het vorige gezelschap zijn naar Vught getransporteerd, Ik heb een onderhoud bij Breit aangevraagd

om te vragen of ik een brief aan Mevr. Dobbelmann mag schrijven en vraag dan meteen wat foto's van Lou (die in beslag zijn genomen). Clandestien heb ik wel een brief aan Mevr D. gestuurd, maar het was meer een verzetje om naar de Sicherheit te gaan. Nu ik niet verhoord moet worden is het niet erg, je hoort nog eens wat. Het leven is wel erg eentonig, maar ik hou me goed bezig met dagboek schrijven, harmonieleer, bridgen (dat gaat al heel goed), schaken. Zo gaat de dag snel voorbij, maar je moet bezig blijven, het oorlogsnieuws is heel best. Fantastische geruchten doen hier de rond, Krim afgesloten, over een week zouden de Russen aan de Poolsche grens staan enz enz. Wie weet is het wel dit jaar afgelopen. Die heerlijkheid die dan volgt is niet in te denken. Dat je weer vrij rond loopt. verder ging hier het verhaal, dat het H.v.B.in Utrecht zou zijn overvallen en al de gevangenen vrij, was het maar hier gebeurd. Nu nog even over het pakket van j.l. Dinsdag Het is wel fantastisch geweest. Wat een liefderijke zorg. Hartelijk dank moedertje. Het eten is nu met die pakjes opperbest. Als gevangenen hebben wij niets te klagen, maar het leven is erg weinig emotioneel en saai. Willen jullie me a.u.b. een paar foto's van de duinpan sturen, Zwitserland en van Lou en mijn 3 vrienden. Verder nog een afwaskwastje. Ik hoop van ganscher hart dat ik naar D. gestuurd wordt via de Shell en daar als vrij man, niet in een Lager. Het bericht van Lou was toch wel heel hard, maar je moet het aanvaarden. Het is ook haast ongeloofelijk, maar het hangt ons allemaal boven het hoofd, geniet daarom maar van elke seconde dat je leeft, maak je geest vrij. Moeder wil je informeren hoe het gaat Jerrie Blaauw, want daar stelt Meneer Philipse erg groot belang in. Nu lieve familie, het briefje raakt weer vol. Houdt allemaal goede moed en het zal gauw afgelopen zijn. Op het ogenblik lees ik op mijn beurt voor uit de Bijbel, verder heb ik ook een voordracht gehouden over de Reddingmij. We hebben hier ook een Dokter van Vegt, die gisteren over trombose heeft verteld, erg interessant. Doe vooral de groeten aan de 3 vrienden, Mill en Truud en de zuster van Lou plus degenen die zoveel aan me denken. Dag Elsbeth, dag Maria, denk erg veel aan jullie. Dag beste trouwe Vader, mijn allerbeste vriend, die ik heb en dag schat van een moedertje. Dag viertal en natuurlijk mijn Tepke. Niet gecorrigeerd wegens gebrek aan tijd. Moet dadelijk ingenaaid worden.

Het versturen van brieven in vuile was is uitgekomen. Ik werd voor straf een paar dagen bij de echte criminelen gezet. Een hele ervaring een heel ander soort slag mensen, wel meer met ze gelachen, leuke kaartspelletjes geleerd. s Avonds wisten ze van een knoop en wat olie een waslichtje te maken zodat we ook als het licht uit ging we toch nog konden kaarten. Je werd s' nachts in ijzeren kooi opgesloten. Toen ik mijn straf had uitgezeten en weer terug kwam in de ziekenzaal waren daar tot mijn stomme verbazing Ted Vinke en Jopie Verloop. Zij waren samen met het jodenjongetje Bully in Loenen aan de Vecht gearresteerd. Alles was weer verraden en door wie. Het dienstmeisje van Mill had een vriendin ,die op het grote huis van Mevrouw Dobbelmann werkte als dienstmeisje. Dit meisje had een vrijer die NSB politieagent in Apeldoorn was. Hoe het precies allemaal in zijn werk is gegaan weet ik niet, maar zeker is dat het dienstmeisje van Mill, die in feite bij mijn arrestatie mijn leven heeft gered, de verraadster is geweest. Zij heeft ook het adres van Ted, Jopie en Bully in Loenen aan de Vecht aan de politie doorgegeven. Jopie en Ted zijn samen met mij vanuit het Huis van Bewaring naar het concentratiekamp Amersfoort gebracht. Ted is vanwege de ziekte van zijn vader en ook door zijn ontsteking aan zijn voet eind december Ik werd in plaats hiervan, ondanks de pogingen van mijn vader via de Redding Maatschappij, toch op transport gesteld naar Amersfoort. Twee december moesten we per trein van Arnhem naar Amersfoort en vandaar lopende naar het kamp Amersfoort. Dat was een hele ervaring om daar aan te komen. Een groot hek om een aantal barakken. Hier gaat het er heel wat ruwer aan toe dan in de gevangenis. Schreeuwen van bewakers in het Duits. Nu voelde ik pas echt dat ik gevangen zat en vooral de kou was heel erg. We werden eerst in de zogenaamde rozentuin gezet. Na te zijn ingeschreven werd je kaal geknipt en moest je in de 'Bekleidungszimmer' je spullen en kleren afgeven en kreeg daarvoor en militair uitziend uniform waarop een tukje katoen ,met je nummer werd genaaid en een veldmuts. Verder kreeg je twee dunne dekens, een handdoekje, een stukje zeep, een etenspannetje, een mok, een

lepel, ondergoed, voetlappen en klompen. Dan naar de slaapbarak VIII, waar je een stalen krib werd aangewezenvrijgelaten zie verder op zijn brief aan mijn moeder. Ik had zo gehoopt naar Duitsland te worden getransporteerd en ergens te werk te worden gesteld maar dat heeft niet zo mogen zijn.

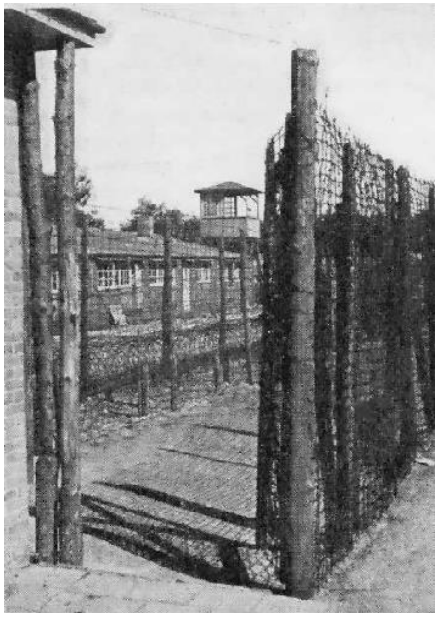

Links: Gevangenen op weg van het station Amersfoort naar het concentratiekamp Amersfoort. Rechts: De 'rozentuin'. Bij binnenkomst werd je daar ingelaten of als je straf had.

Mijn eerste brief uit het kamp Amersfoort van **2 december 1943:**
Polizeiliches Durchgangslager Amersfoort 29 november 1943 Schutzhäftling De Booij, Block VIII, no. 3720. Lieve familie. Dat was me een teleurstelling!! Vanochtend werd ik van Huis van Bewaring voor transport weggeroepen. Samen zijn we hier naar toegegaan. De voorspellingen die jullie me hebben gedaan zijn helaas niet uitgekomen. Ik snap van de hele zaak geen biet, alles stond toch zwart op wit? Maar ja er is niets aan te doen. We zitten eenmaal in het schuitje en moeten er het beste van maken. Voor jullie zal het wel een ontgoocheling zijn, deze brief te lezen. Zo totaal onverwachts. Maar we houden goeden moed en de kop er bij en beschouwen het als een rijke levenservaring. Veel leer je uit deze tijd. De papieren die uit Den Haag hierheen gestuurd zouden worden, zijn zeker nog niet aangekomen. We zullen maar rustig afwachten. Ik had vandaag nog hoop, dat ik, wanneer ik hier zou aankomen , meteen naar de Duinpan kon gaan, maar ook die hoop werd de bodem ingeslagen. Op het laatst ben ik op de ziekenzaal in het Huis van Bewaring teruggekomen. Het was daar erg genoeglijk. Met Jopie en Ted samen! daar was ook de portretschilder Le Beau hij is bij mij ook een portret begonnen, maar werd halverwege weggeroepen voor transport, maar na de oorlog zou hij het afmaken. Nu lieve familie ik wens jullie zeer veel sterkte en liefs toe. Ik hoop dat jullie alle moeite zullen doen en misschien ben ik dadelijk weer in de dierbare Duinpan terug, dat nu zo ver weg lijkt. dag veel liefs je Tom

Origineel van mijn nummer als gevangene in het concentratiekamp Amersfoort, dat op een stukje katoen op mijn uniform was genaaid.

Links: De klompen die we kregen en waarin we met voetlappen rond moesten lopen. Rechts: Een barak in het concentratiekamp Amersfoort

Dan waren er de eeuwig terugkerende en durende appèls. Driemaal per dag werden we geteld en werd er gezien of niemand was ontvlucht. Bij het ochtend appèl kwamen luid brullende SSers in de slaapbarak met kreten als 'Los, Los,Los'. Ze stonden dan aan deur te meppen en moest je er behendig langs schieten om geen klap te krijgen. Soms lagen er grote plassen voor de deur en vielen de mensen daarin dan kregen er behoorlijk van langs. Ik was gelukkig jong en behendig en kon ze meestal ontwijken. We moesten dan op de appèlplaats met ons blok in rijen van tien opstellen. De volgende bevelen werden dan geschreeuwd., die nog in mijn oren klinken: *Ruhrt Euch! ... Stillstand! ... Richtet Euch! ... Mutzen ab! ... Augen links! ... die Augen rechts! ... Augen gerade aus! ... Mutzen auf! ... Korrigiert! ... die Hande weg!* . Dan werden we door Kotälla geteld. Hij kwam langs ons en moest je je de nummer van je rij hardop zeggen. Als je dat niet snel genoeg deed kreeg je de beruchte Kotälla trap dwz een trap tussen je benen op je gevoeligste plaats. Mij heeft hij nooit zo'n trap kunnen verkopen. Kotälla was een voetballer geweest in het nationale Poolse elftal. Hij woonde in Katowice, waar zijn vader mijnwerker was. De kleermaker die bij mij in de barak lag moest dikwijls de broek van Kotälla naaien, als hij weer eens flink tekeer was gegaan. Soms was er een extra appèl als gevolg van een vermeende ontsnapping. Na telling van het aantal gevangenen was het ochtend- en middagappel vaak snel ten einde. Er moest immers gewerkt worden. Het avondappel kon echter uren duren. Als de commando's tijdens het appèl niet correct of niet snel genoeg opgevolgd werden, volgde een reeks van strafexercities waarbij de gevangenen op gewelddadige wijze werden opgejaagd. Eenmaal hebben we de hele dag op de appèlplaats gestaan het was op 1e kerstdag of nieuwsjaardag. Het was een ideetje geweest van de kampcommandant Berg, die zelf met vakantie was in Duitsland. Het was onbewolkte ijskoude dag, die ik niet gauw zal vergeten.
Als we gingen douchen moesten we de klompen buiten het 'Waschraum' laten staan. Als je als

laatste er uit kwam en dat is mij een keer gebeurd waren je klompen al door iemand anders gebruikt. Je moest dan naar de Bekleidungszimmer waar Oberscharführer Brahm je opwachtte, meestal dronken. Als je dan timide vroeg om een paar klompen kreeg je een knuppel naar je hoofd. Ik heb gevangenen gezien die er uit werden gejaagd met stokslagen. Ik had een andere tactiek. Ik kwam met een groot zelf vertrouwen binnen en hakte met mijn klompen tegen elkaar, stond stram in de houding en riep met luide stem : 'Oberscharfüher ein paar Holzschuhe!". Hij knipperde wel even met zijn ogen, maar ik kreeg meteen de gevraagde klompen.
In het washok moest je goed op je stukje zeep letten en was het beter om door je vingers heen te kijken bij het wassen van je gezicht, anders was het stukje meestal snel verdwenen.

Waschraum Concentratiekamp Amersfoort waar we ons gingen douchen en wassen.

Wat herinner ik verder nog, nu bijna 65 jaar later van deze tijd. Onze kok Frans, die in onze barak sliep, bracht soms lekker hapjes vanuit de keuken voor ons mee. Een keer heeft hij een grap uitgehaald met Ir Lely, hij had een varkenskut meegenomen en ons verteld wat het was behalve aan Ir Lely.,die het tot grote hilariteit van ons lekker verorberde. Een andere lekkernij was een gebraden egel, dit hadden we geleerd van een zigeuner.
Op een keer werden er Nederlandse bewakers van het kamp Ommen als gevangenen bij ons binnengebracht, die het blijkbaar volgens de Duitsers te bont hadden gemaakt. In onze ziekenboeg lagen mensen die waren gemarteld door deze bewakers toen zij in het kamp Ommen waren. Nu hebben we deze bewakers in het washok blootgesteld aan kokende afgewisseld met ijskoude douches. Het principe van oog om oog ging bij ons ook op. Dan herinner ik me dat joden die in onze barak zaten op de hanenbalken moesten lopen terwijl de bewakers hun op hun blote tenen sloegen.
Dikwijls moesten we voor straf over de grond kruipen door met de ellebogen je voort te bewegen, het zgn robben.
Door de Duitsers werden gevangenen als Lager of Blockälteste aangesteld die orde en tucht moesten bij brengen. Zo was er een zekere Wilkens alias lange Jan, die ondanks zijn soms strenge maatregelen op een keer toen een gevangene door een SSer was doodgeschoten, tijdens het appèl om een minuut stilte heeft gevraagd. Maar dat vond de Duitse kampleiding niet goed. Lange Jan kreeg daarvoor 25 stokslagen en hij werd ontslagen.. Onze Blockoudste was Joep Schols, een bijzonder aardige flinke kerel die door ons door zeer geliefd werd.
Een van de meest dramatische gebeurtenissen die ik meegemaakt is toen een gevangene die een sigarettenpeukje wilde oprapen en daardoor te dicht bij het prikkeldraadomheining kwam, door de bewaker op de wachttoren werd doodgeschoten. Er is een tijd geweest dat Russen uit de Oekraïne de wachtposten bezetten en die waren niet bepaald kinderachtig!.
In het begin werd ik ingedeeld in het "marcheercommando" . We deden niets anders dan de hele dag over de appèlplaats te marcheren, tegen de klok in. Daarna werd ik in het Baumkommando geplaatst. We moesten in het bos buiten het kamp bomen omhakken en graafwerk verrichten. Maar dat was maar van korte duur. Jammer want dan was je even uit de sfeer van het kamp.

Links: Het 'baumcommando' in het gelid, we mochten dan buiten het kamp werken in het bos . Rechts: Kleinholzkommando concentratiekamp Amersfoort

Ik kreeg een plaats in het Kleinholzkommaando binnen het kamp. We moesten stammetjes (zie foto) in blokken zagen en soms klieven voor de generatoren. Het was hartje winter en ik herinner me dat ik daar veel kou heb geleden.
Mijn vader schrijft in een brief van **5 december** aan mij**:** De teleurstelling was voor ons minstens even groot als voor jou: we hadden er vast op gerekend je nog even thuis te zien alvorens je naar Duitschland ging en je begrijpt hoe we ons daarop hebben verheugd. Er kwam echter onverwachts een kink in den kabel: B. zei aan de ouders van Ted, dat hij jullie naar Amersfoort had gezonden omdat hierop z.i. geen uitzondering op mocht worden gemaakt. Wij blijven natuurlijk vurig hopen dat we je nog hier zullen zien alvorens je (uit A.) vertrekt naar Duitschland, doch na deze ervaring ben ik wel huiverig geworden om je hoop te geven. Dit was wel een heel bittere pil, doch, zooals je zelf zegt, we zitten nu eenmaal in het schuitje en wie weet waar het toch weer goed voor is. In ieder geval maak je nu een harde leerschool mee en zal je ongetwijfeld in dit laatste half jaar meer levenswijsheid opgedaan hebben dan je ooit als student in A. zou hebben gevonden. Ook je karakter wordt er door gestaald. Het is een proef, die natuurlijk niet aangenaam is, doch het moet een enorme voldoening voor je zijn als je merkt, dat je sterk genoeg bent om er op goede wijs doorheen te komen. Misschien is 't juist wat je noodig hebt, wat je nu meemaakt. In ieder geval ben je niet alleen en zit. Je niet meer tusschen vier muren, hetgeen een ongezond en onnatuurlijk leven is. Tracht je zonder protest te onderwerpen aan de wetten van de maatschappij, waar je nu in verkeert, ook al begrijp je die wetten niet steeds. Het is nimmer slecht voor een mensch om een tijd onder strenge discipline te moeten leven. Hoofdzaak is - en dat moet je steeds voor oogen houden: er zo goed mogelijk doorheen te komen. Hoe 't dan ook geloopen is, je hebt tot nu gedaan wat je eer en geweten je voorschreef en verwijten hoef je je niet te maken, dat is waar je dankbaar voor moet zijn; ik denk zeker dat er collega's van je met je zouden willen ruilen. Intusschen is het voor ons een katterig gevoel je niet meer te mogen opzoeken en pakjes te sturen, wat we echter voor je doen kunnen, doen we - reken daar maar op. Ik zal f 20,- zenden per postwissel; misschien heb je nog een restantje uit Arnhem meegekregen. Wat zal je er vreemd uitzien met kaal hoofd en uniform. Vandaag St Nicolaas. Maria nog in bed na een zware middenoorontsteking, maar vanavond liggen er tòch weer een paar pakjes onder de vleugel en staat er weer een aangekleede pop in mijn kamer. 't Is net een natuurwet, dat St Nic. feest, waaraan je je eenvoudig niet aan kunt ontrekken. We weten wel hoe veel je aan ons denkt. Wat was het mooi weer vandaag; ik vind het een plezierige gedachte dat jij dezelfde zon, dezelfde wind en regen voelt als wij; ik vond het zeer moeilijk om je opgesloten te weten! Beste beste Tom, ik vertrouw ten volle op je, dat maakt me van binnen bijna gelukkig. Wie weet - misschien kunnen we tòch een gelukkige verjaardag vieren op de 26ste. hartelijke groet aan Ted en Jopie. Stevige hand van je liefh. Vader

Brief van mijn moeder. Mijn enige jongen. Ja de teleurstelling was wel heel groot. We hadden je dien heelen week verwacht keken zaterdag elke trein na , dat je ons kwam verassen en daarom niet opbelde. Opeens hoorden wij Maandag dat jullie naar Amersfoort waren gebracht, dus in

plaats van pakken om naar huis te gaan, weer in een andere plaats met prikkeldraad. Ik kan je niet zeggen hoe ik dit met je heb meegeleefd en je teleurstelling heb gevoeld. Voor ons waren 't ook erg moeilijke dagen trouwens, maar joch, waar 't misschien goed voor dat je nu zooveel langer in Holland blijft in D. zijn zulke vreeselijke bombardementen, daarbij ik heb nog hoop niettegenstaande alles en wie weet is 't dan dubbel heerlijk. Mariatje is die dagen ook erg ziek had middenoorontsteking na erge pijn werd 't doorgeprikt daarna kwam de teleurstelling dat zij nu hoogstwaarschijnlijk niet mee kan doen met Alladin in de Wonderschalmei. Zij heeft 't kranig verwerkt, huilde en zeurde er heelemaal niet over.'T is wel moeilijk na 3/4 jaar repeteren. Nu is ze gelukkig veel beter Vandaag is 't sprookjesachtig mooi buiten en dan denk ik meteen dat heeft Tom t.m ook, je ziet toch boomen en de luchten ? Maar 't kamp zelfs is zeker heel leelijk, 't is ellendig dat wij je niets sturen mogen, een wasch, geen levensmiddelen enz, alleen wel warme gedachten gisteravond vierden wij voor Maria Sint. Vader maakte toch een spook en wij eenige surprises voor haar. Ik kreeg o.a. de vergrooting van 't kiekje van jullie drieën onderaan de Zandhegge. Vader had er een mooi vers bij maar waar wij jou zoo bij alles misten begonnen wij alle een beetje te grienen. Maar verder houden wij ook de kop op zooals jij ook schreef? Tom wat een ervaring voor je dit jaar, ben je je zelf ook beter gaan kennen? en in allerlei opgeschoten, 't lijkt mij ook wonderlijk in je zelf je reacties te voelen over alles wat je nu meemaakt je moet je zelf erg in de hand houden om daar goed op te reageren en het philosophisch te bekijken, dan wordt je er inderdaad veel rijker van en zullen die ervaringen later je over veel heen helpen. De dagen zijn, wat wij ze maken zegt Henriette R.H. en dat geeft rust om dat waar te maken. Dag mijn jongen, wat ben je ons dierbaar en wat zijn wij alle 5 innig aan elkaar verbonden. Wij wenschen je sterkte toe en hebben een groot vertrouwen in je. Dag veel veel liefs van je moeder. Elsbeth schrijft onderaan de brief :Lieve Tom wat was dat een teleurstelling voor ons allemaal. Maar ach, je weet niet waar het misschien goed voor is. Je zal hierdoor véél sterke worden want je zal het niet makkelijk hebben maar je kan in ieder geval buiten zijn en genieten van de natuur met dit prachtige weer, nu lieve Tom we vertrouwen er op na zolang in een cel geweest te zijn. je weet well hoe ontzettend veel we aan jou denken veel liefs Elsbeth Maria schrijft: heel veel zoentjes van Tepe.

(Ik herinner me heel goed hoe boos ik eigenlijk op deze brief was, namelijk dat ze geen idee hadden wat dat betekende in zo'n concentratiekamp. die kou en honger! Vooral de zinsnede om gehoorzaam te zijn aan de wetten van de maatschappij. maakte me woedend. Misschien is dit wel heel veel betekenend voor mij geweest, want terwijl ik dit opschrijf herinner ik me de stille woede te voelen jegens mijn vader die geen protest wil aantekenen tegen de wetten. Nu achteraf bezie ik dat geheel anders. Hij heeft alles voor mij over gehad en mij juist willen beschermen).

Van Vincent Brandt **15 december 1943:** Hooggeachte Heer de Booij, Hierbij schrijf ik U enkele regels over uw zoon Tom waarmede ik 14 dagen in Amersfoort heb doorgebracht. Uit de aard der zaak kan ik niet veel vertellen daar de omstandigheden beter niet bekend worden. Het belangrijkste is dat Tom zich bijzonder flink houdt zoowel moreel als phisiek kerngezond is en er zich doorheen slaat. Ik feliciteer U met uw zoon. In deze veertien dagen heb ik hem leren kennen als een goede vriend en een intelligente jongeman. Hij verwachtte zelf binnen kort vrij te zijn te komen en ik hoop dat U hem binnenkort dus zelf zult zien. Mocht dit niet het geval zijn, aan het einde van de volgende week denk ik een paar dagen bij mijn zuster Nancy de Jong Schouwenburg te gaan logeeren, dan wilde ik zeer gaarne indien u er prijs op stelt met U komen spreken, wanneer U dat schikt. Inmiddels verblijf ik met de meest hoogachting V.J. Brandt.

Een van de acht wachttorens om het kamp Amersfoort te bewaken

Er waren veel studenten in het kamp. Ik maakte al gauw goede vrienden vooral met Godert van Lynden. Hij had nummer 972 en had een rode driehoek op zijn uniform (politieke gevangene). Hij was dus al een oud gediende. Een laag nummer gaf je een zekere standing, want je zat er al lang. Aan het eind van mijn verblijf hoorde ik ook al tot de oud gedienden, want er waren toen al nummers in de tienduizend. Godert zorgde er voor dat ik in het meeste begeerde en bevoorrechte RadioKommando werd geplaatst: Een echte elite werkgroep. Ik moest condensatoren lassen voor de afdeling van de Nederlandse Seintoestellen Fabriek te Hilversum (een dochter van Philips). Ik zat in en klein kamertje apart en niet in de grote zaal waar men aan de lopende band . werkte. Het was er lekker warm en het werk niet zwaar. Nico van Dam werkte met mij samen , hij was een heel aardige vent, hij was van joodse afkomst en heeft de oorlog overleefd. Ook een zeker heer van Heek, zie de brief die hij aan mijn vader schreef toen hij vrijkwam. We verdienden met onzen werkzaamheden zelfs een *f* 3,65 à *f* 4,00 aan kampgeld per week. Je had niets uit te staan met de lastige, langdurige buiten-appèls, omdat men binnen geteld werd, en genoot allerlei voorrechten. De enige schaduwzijde aan dit commando werd gevormd door 'Vormann' Martin Steyns uit Kerkrade. Deze was door de Kamp-SS aangesteld om toezicht te houden op de werkzaamheden in de NSF barak.Zelf gevangen, was hij behoorlijk bruut voor zijn medelotgenoten.
Groningen,**21-12 1943** Brief van Ted Vinke aan mijn Moeder. Lieve Mevrouw. Nu alles met Vader gelukkig zoveel beter is kan ik U eens iets, al is het dan ook weinig op deze manier van Tom vertellen. Tom heeft zich in de min of meer moeilijke omstandigheden zeer goed gedragen. Het beste van ons drieën, daar hij niet verkouden werd en zijn voeten 't ook goed bleven doen. Lichamelijk heeft hij er dus geen last van ondervonden. Geestelijk is het voor hem zelfs een genot.

Ons kantine geld

Hij heeft alle mogelijke vrienden gemaakt van alle mogelijke soorten. Hij ziet altijd de beste kant van alles. Bovendien zit hij nu zoó goed, dat hij niet meer weg wil. Natuurlijk zou hij het heerlijk vinden als het oorspronkelijk plan toch nog door zou gaan, maar misschien zit hij op den duur wel beter hier. Ik kwam door een infectie aan mijn voet vorige week Dinsdag naast vader terecht in het ziekenhuis. Dat is nu alweer bijna genezen. Ik heb nu een baan in Groningen op het Centraal Distr. kantoor in Zwolle. Een reuze bof! Vader is nu veel beter, had zelfs vandaag geen verhoging. Hij is er erg beroerd aan toe geweest. We kunnen niet genoeg dankbaar zijn. Veel hartelijke groeten ook aan Uw man, Elsbeth en Maria Uw Ted.

1944

16 januari 1944 uit Amersfoort nu vanuit block VI. Lieve Moeder Vader, Elsbeth, Maria, Tepke. Allereerst hartelijk bedankt voor de gezellige brief, ik was er als een kind zo blij mee! Het is een hele tijd geleden, dat jullie iets van me gehoord hebben, maar beter laat dan nooit. Ik heb nu 7 weken het kampleven meegemaakt en ik kan niet anders zeggen, dat ik zeer veel geleerd heb, er er rijker door geworden ben, en nu al blij ben, dat ik dit meegemaakt heb. Het eerste begin was natuurlijk een minder prestige ervaring maar hoe langer hij hier zit, des te beter ga ik me voelen. Je leert meer mensen kennen en je went aan het kampleven. Ook een leuk gevoel is, dat ik hier geapprecieerd wordt, en vele vrienden heb gekregen. Jopie slaapt naast me en dus dol gezellig. Ik voel me best en heb genoeg te eten, maak dus absoluut geen zorgen over mij. Deze tijd blijf ik beschouwen als een les voor mijn leven. Mijn slordigheid gaat beter, maar speelt me soms parten en waardoor ik er op attent gemaakt wordt, wat dus enorm heerlijk is. De hoeveelheid mensenkennis die je hier opdoet is zeer groot. Nu lieve ouders , wat heb ik een plezier van jullie opvoeding en wat heerlijk is om op de goeie oude tijd terug te kijken zien en de heerlijkheid , die wij met zijn vijfjes hadden. Heel gek is verder de grote indruk die de Duinpan op me achter gelaten en de gebondenheid aan de grote kamer de piano, haard , grote tafel enz. enz. en verder de tuin. Ik zou het bijzonder rot vinden wanneer jullie moeten evacueren. en ik terug zou komen in een ander huis. Maar houd moed!! Maar wie weer zie ik jullie weer gauw! Met de volgende brief zou ik van alle vijf graag een paar regels hebben. Mijn lieve ouders en Elsbeth, Maria en Tepke ook veel liefs Ik maak het opperbest!!

Brief van H.J. van Heek Boekelo **31 januari 1944** aan mijn vader:
Weledelgeboren Heer. Op 25 januari jl uit het kamp Amersfoort ontslagen zijnde, wil ik niet nalaten U even te berichten omtrent uw zoon Tom, met wie ik het genoegen had kennis te maken in Radio 3, waar ik naast hem zat aan de werktafel. Hij maakt het best en is zeker nog even vroolijk van aard en levenslustig als vroeger: daarbij prima in zijn overtuiging. Zijn gezondheidstoestand is best, hetgeen blijkt uit het vele stoeien met zijn kameraden, waar ik wel eens jaloers op was. U weet natuurlijk reeds van de vele voorrechten, die de menschen van het Radiocommado genieten en waardoor in zooveel betere conditie verkeeren dan hun lotgenooten. Het gehele milieu daar is dus ook veel aangenamer. Het geeft me eens deel gespeten mijn makkers en vooral ook uw zoon achter te laten, maar ik hoop zeer Tom later nog eens bij ons te zien. Misschien er bij U nog vragen rijzen die ik misschien zou kunnen beantwoorden, schrijft U

mij dan gerust. Van harte spreek ik de wensch uit dat deze ellendige oorlog spoedig beëindigd moge worden en dat U Uw jongen weer behouden in Uw midden zult zien. Met beleefde groeten en de meeste hoogachting. Uw. dsw, H. J van Heek

17 februari 1944 Amersfoort. Lieve Ouders, Elsbeth, Maria en Tepke . Hartelijk dank voor de gezellige, warme brief. Wat naar dat jullie zulke zorgen over mij hebben gemaakt, toen ik ziek lag. Ten eerste lag ik niet in de ziekenbarak, maar in mijn eigen bed in de slaapbarak, en verder was het na een paar dagen weer beter. Dysenterie in zeer licht graad. Het leventje gaat hier weer zijn gewone gang, alleen verlang ik er erg naar om wakker te worden in de Duinpan en een lekker bord pap op bed en dan heerlijk in de tuin te liggen, verder wat pianospelen en de hele dag rondlummelen. Vannacht heb ik gedroomd, dat Vader me kwam halen om mee naar huis te nemen. Op het ogenblik heb ik alle hoop om hier gauw weg te komen laten varen en wacht geduldig af. het komt zoals het moet komen. Volgende week zit ik al 5 maanden. Ongelooflijk zo snel als dat is omgevlogen, misschien nog de helft voor de boeg. Maar het enigste wat ik hier mis, is de vrijheid! dat is dan ook wel genoeg. Ik krijg hier langer hoe meer vrienden. Met Jopie gaat het best. Op het ogenblik hebben Jopie, Godert v. Lijnden en ik een overeenkomst, dat alles wat we krijgen samen delen. Ik ben de cantinemeester. Ik smeer de boterhammen, en we eten dan ook altijd samen, erg gezellig! We kunnen prima met elkaar opschieten, s'-avonds in de barak hebben we erg veel plezier, ik moet me er toe dwingen om vroeg naar bed te gaan, want anders krijg ik een chronisch tekort aan slaap. Vader wil je zo gauw mogelijk mijn P.B. naar hier sturen, want mocht ik op transport gaan, dan werd ik teruggestuurd als ik geen P.B. had. Nu allerliefste familie jullie moeten veel groeten van Jopie hebben en verder ontzettend veel liefs aller Tom. Gelukkig wordt het weer gauw lente, over een maand is het al zo ver; haast niet te geloven. Laatst toen het zonnetje zo heerlijk scheen, heb ik de rustig heerlijk in de zon gelegen, dan vergeet je werkelijk waar je zit. Maar we houden vol tot het laatst. Nogmaals zeg ik hoe blij ik ben dat ik dit meegemaakt heb. dag lieve schatten een zoentje op Teps oor. Veel liefs Tom

Begin Maart 1944 Amerfoort Block VII. Liefste Fam. Nou dan is het eindelijk zo ver!! Vier maanden zit het al in de lucht, maar nu is dan de bom gebarsten. Vanochtend werd ik geroepen om verhoord te worden. Het plan van Sevelen, dat jullie gedacht hadden gaat niet door, want dat konden ze. hier niet doen. Toen vroeg hij mij of ik melken kon dat kwam mooi uit, na lang overwegen kwamen wij tot de slotconclusie, dat ik naar Krefeld ga als melker wordt dan te werk gesteld op een boerderij, dat kwam mooi uit. Een enorme bof precies wat me ligt. De drie maanden boeren komen me nu goed van pas. 23 weken vind ik lang genoeg. Jullie mogen voor ik op transport ga, een koffer sturen met levensmiddelen. Kleren heb ik eigenlijk niet nodig, want ik hier liefst 2 koffers en een rucksack. De inhoud is als volgt: (s.v.p.) als het kan zo veel mogelijk shag en sigaretten, want mijn vrienden lusten er ook wel eentje en in Duitsland zal ik niet te veel hebben. Liefst ook een pakje Goldflake.. Verder ook nog zeep, tandpasta, tandenborstel, sigarettenvloeitjes en bedenk nog maar levensmiddelen die ik in D. nodig zou kunnen hebben en andere benodigdheden en nog wat medicijnen. Ik denk dat wat thee en koffie ook lekker zou zijn. O ja het pakket moet voor donderdag 9 maart hier zijn. Het mooiste zou zijn wanneer iemand het Dinsdag kan komen brengen. Maar zorg ervoor dat het uiterlijk voor Woensdagmorgen middag 13 uur hier moet zijn. Ik ben wel heel opgelucht, dat ik wegga, ik ben er heelemaal niet rouwig om, dat het plan van Sevelen niet door gaat, dat is net zo goed, zo niet nog beter. Er breekt nu weer een andere tijd voor me aan. Nu lieve familie, ik hoop dat het pakket op tijd zal komen en heerlijk veel tabak Het persoonsbewijs is dat al verstuurd? want zonder dat ga ik niet weg! Wat zal het gek zijn in je burgerpakje rond te lopen. Dag, ontzettend veel liefs van jullie Tom.

9 maart 1944 is de grote dag dat ik het concentratiekamp mag verlaten. In optocht te voet, begeleid door vele familie en vrienden, gaan we van het kamp naar het station Amersfoort. We

gaan per trein richting Duitsland om daar te werk te worden gesteld. Bij Venlo vlak voor grens word ik uit de trein geroepen en overgedragen aan de Heer Bruil, een aannemer die in firma heeft in Duitsland. Weer een voorbeeld van een elitebehandeling, bewerkstelligd door mijn vader. Zie voor de verdere gebeurtenissen van deze tijd de brieven die ik naar huis schreef

Karl Peter Berg (1907 – 1949). Joseph Johann Kotälla (14 juli 1908 – 31 juli 1979

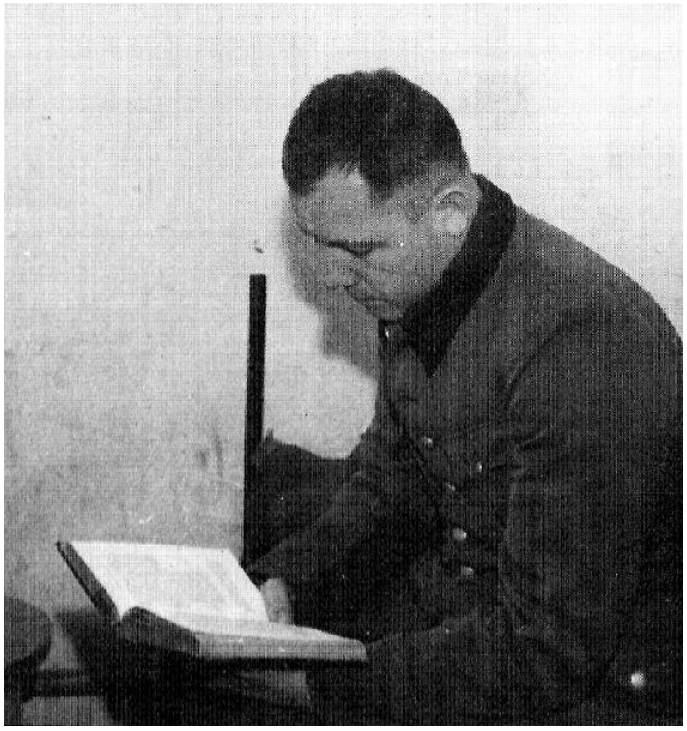

Karl Peter Berg in bunkercel lezend in het boek 'Im Westen nichts Neues' , van Eric Remarque. Ondermijnend en anti-militaristisch was het commentaar van Berg (Overgenomen uit de brochure van G. Kleinveld Onvoltooid verleden tijd).

.**9 maart 1944** op briefpapier van de firma Bruil Junior aannemersbedrijf in Bussum
Lieve Familie. wat een dag vol nieuwe gebeurtenissen. Ik op het ogenblik de koning te rijk! Beter had ik het heus niet kunnen treffen, ik zit n.l. hier op een boerderij (onder een dak) dat grenst aan het kantoor van firma Bruil. Ik eet met de mensen van het kantoor en de boer. Een zeer geschikte boer met een gezellige familie, verder nog 2 aardige Hollandse knechts, een Russisch meisje zit hier ook. Er zijn hier koeien, paarden van alles en nog wat. Ik geloof niet dat in D. een betere plaats te vinden was. Vader nog duizend maal dank voor alle moeite die jullie er voor over

hebben gehad. Nadat ik van jullie afscheid had genomen, ging ik met de heer Vermeulen de grens over en nam me in Kaldenkirchen meteen mee en gingen naar Gelderen, waar we pils hebben gedronken, onbegrijpelijk, onwezenlijk was het, om weer vrij te zijn rond te lopen. De mensen keken me wel vreemd aan zo met een kale kop. De Heer Vermeulen heeft toen een paar boodschappen gedaan. Wij zijn daarna naar Sevelen gegaan. Daar aangekomen heb ik me voorgesteld en hoorde dat de boer hier een knecht nodig had ter vervanging van een Pool die op het ogenblik ziek is. Nu lieve ouders , wat ben ik innig en innig dankbaar dat ik zo goed terecht ben gekomen. Ik bof ook altijd. Het is hier erg gastvrij. Aan de Heer Vermeulen ontzettend veel te danken. Wat was dat weerzien ontzettend gezellig. Alle lekkere dingen en sigaretten niet te vergeten. Het lijkt al weken geleden dat ik uit PDA ben vertrokken maar er is ook zoveel gebeurd. Nu familie ik moet nu eindigen want Vermeulen moet de brief meenemen. P.S. Er staat hier zelfs een piano!!!! Hier is alles wat mijn hartje begeert tot een radiotoestel toe. Jullie moeten allen mensen maar bedanken die met me meegeleefd heeft, vooral Richard, Hein, Jan, Emmy , Erik, Maarten en Tante Jackey de laatste vooral voor hun pakje shag. Lieve familie tot over een paar weken dan zie ik jullie misschien weer. Ik maak het prima ! opperbest. Doe de groeten aan Tepke. P.S. Het spijt me, dat ik niet zo vlot ter pen heb, maar mijn hoofd zit zoveel emoties en alles zo tegelijk.

Sevelen, **14 maart 1944**. Lieve Ouders. Alweer en brief uit Sevelen. Het gaat mij op het ogenblik wonderbaarlijk goed. Er zit bijna weer een week boer spelen op, in het begin was het wel vermoeiend. s' Ochtends beginnen we hier om 6 uur, het allereerste werk is dan de dieren voeren, om 7 uur eten we 2 sneden wittebrood met koffie, daarna het gewone werk; stallen uitmesten, en verder wat voor werk er zo'n dag te doen is. Vandaag hebben we b.v. gedorst. Om 10 uur eten we weer 2 sneden wittebrood met koffie en werken dan weer tot 12 uur., s' middags beginnen we weer om 1 uur, 4 uur eten we weer brood en werken dat tot 7 uur. Dat zijn lange vermoeiende dagen en je bent dan blij, dat je in je nest ligt, (het is een heerlijk bed wat ik heb). Het is een grote boerderij met 90 h.a. grond , 3 paarden, 16 koeien, een stel pinken, 1 stier, 1 schaap, 8 varkens en verder ganzen en kippen. De boer is geschikt, maar houd van opschieten, het tempo van werken is hier zeer hoog, in het begin was het een harde dobber om mee te komen, maar op het ogenblik gaat het wel. Zondag heb ik een heerlijke rustdag gehad, s' avonds ben ik met 2 Hollandse knechts naar het dorp gewest, we hebben daar met andere Hollanders een potje gekaart. Ik ben op het ogenblik in dienst van de firma Bruil, maar ben uitbesteed aan deze boer. Op het kantoor van firma Bruil zit de adm. S. de Boer, die ook bij mij slaapt, dat is wel gezellig. Wat enig waren die brieven van mijn vrienden, bedank hun nog hartelijk voor de moeite, vooral van Emmy vond ik het roerend dat ze mij schreef, de brief van Erik was enorm geestig. Charles wordt ook nog hartelijk bedankt voor zijn buitengewone attentie om aan de trein te komen. Voor mij is het en heerlijk gevoel geweest, dat mijn vrienden zo intens hebben meegeleefd, dat heeft me veel sterkte gegeven. Lieve familie, jullie worden allen nog zo intens bedankt voor jullie moeite en innig medeleven. Ook ben ik de heer Vermeulen ontzettend veel dank verschuldigd. Ik hoop binnen 3 weken thuis te zijn, wanneer die pas maar gauw komt. Elsbeth is ontzettend veranderd, het is nu geheel een jonge dame geworden. Ik verheug me al, wanneer we met zijn vijfjes om het haard zitten, het lijkt me zo onwezenlijk en ondenkbaar in de Duinpan te komen. Het is ongeveer een jaar geleden, dat ik het laatst thuis was. Mijn haar groeit heel langzaam, maar mijn gezicht wordt nu al dikker, de Heer Vermeulen die hier vanavond was, merkte het al! Ik voel me ook veel gezonder. Men lacht me hier wel uit met mijn kale kop, maar ik lach er nog veel harder om, ze zien je hier voor een gevangenis boef. Er zijn hier veel polen, russen en vooral Russische vrouwen uit de Oekraïne, die hier op het land werken, ze hebben en zwaar leven, we hebben er hier een, ze kan alleen maar Russisch en Duits, alleen met handgebaren kan men ze duidelijk maken. Nu Duinpanners, doe veel groeten en het beste aan mijn vrienden en een zoentje op Tepke's oor. Veel liefs van jullie aller Tom P.S. Mijn vulpen is nu al helaas afgeknapt!

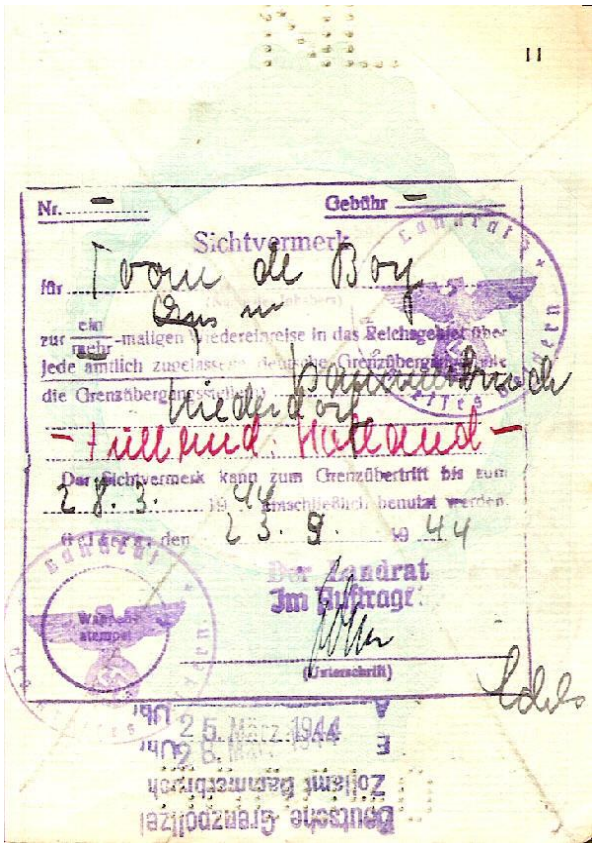
11

Nr. — Gebühr —

Sichtvermerk

für Tom de Boy

zur ein/mehr-maligen Wiedereinreise in das Reichsgebiet über jede amtlich zugelassene deutsche Grenzübergangsstelle die Grenzübergangsstelle Bahnhof Niederdorf

Der Sichtvermerk kann zum Grenzübertritt bis zum 28.3. 1944 einschließlich benutzt werden.

Geldern den 23.9. 1944

Der Landrat
Im Auftrage:

(Unterschrift)

25. März 1944

Deutsche Grenzpolizei
Zollamt Bahnhof

Ausweis om naar Holland te kunnen gaan Maart 1944

5 april 1944 mocht ik met valse papieren, namelijk als werknemer van de aannemersfirma Bruil, die de bommenschade moest herstellen, voor 11 april weer terug zijn in Duistland. Met de fiets naar de grens. Daar kwamen net twee Sicherheits Dienst officieren in burger met hun SD speldje. Ik was doodsbang dat hij me zou terugsturen en er achter zou komen dat de papieren vals waren. Maar hij vroeg me waarom ik met vacantie wilde gaan. Ik antwoordde dat ik naar mijn Braut wilde, die "tausend wochen alt" was. Dat was mijn vriendin Emmy van Marken uit Aerdenhout, die 6 april 17 jaar zou worden. Dat vonden zij een goede mop en lieten ze me gaan. Van Venlo naar Aerdenhout met de trein.

Tom weer bij zijn familie na kamp Amersfoort en werken in Duitsland maart 1944

Dat was een hele sensatie om weer in het veilige Aerdenhout terug te komen. Ik vond ik het moeilijk te verteren dat alles zo rustig doorkabbelde en men nogal onbezorgd leefde, veel feestjes, er werd volop getennist, gehockeyd en zelfs gecricket. De oorlogsgeweld was kennelijk nog niet in Aerdenhout doorgedrongen Alles was gewoon in mijn afwezigheid doorgegaan.

Voorgoed heb ik Duitsland **1 mei 1944** verlaten. Ik had volgens mijn paspoort uiterlijk 31 mei moeten terug keren. Helaas heb ik de brieven en mijn dagboeken (zelfs die ik gemaakt heb in het Huis van Bewaring) en de brieven van mijn ouders achter moeten laten. (*Na de oorlog is de heer Bruil berispt voor het werken met zijn firma voor de Duitsers. Ik heb wel een goed woordje voor hem kunnen doen, vanwege het feit dat hij me uit handen van de Duitsers heeft weten te houden, door mij te voorzien van valse papieren).*

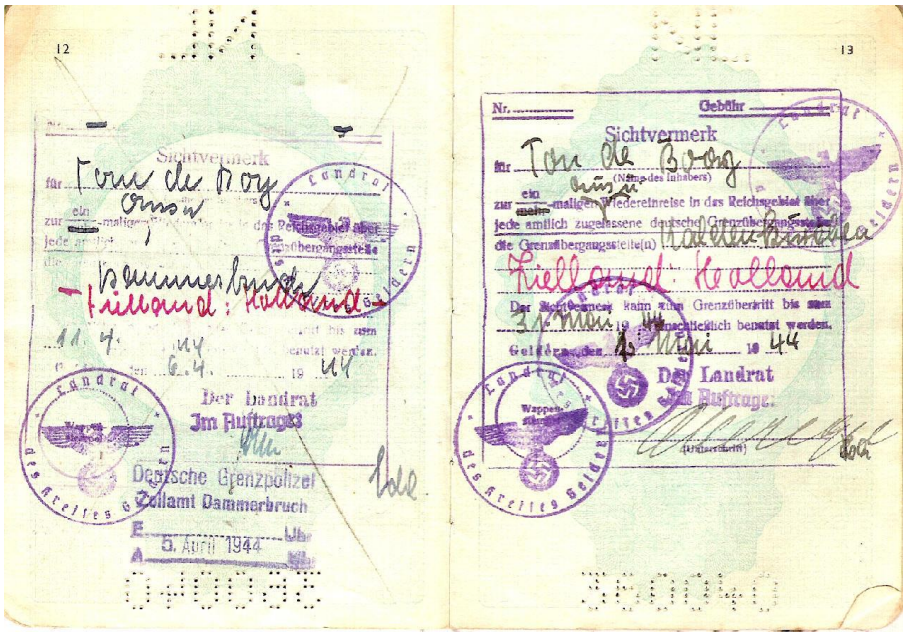

Ausweis voor terugkeer 5 april en 1 mei. 1944. Na tweede keer niet meer teruggekeerd

Dank zij mijn Vader werd ik **19 juni 1944** tewerk gesteld bij de BPM achter het Centraal Station aan de overkant van het IJ, in de fabriek voor het aanmaken van ascorbinezuur vitamine C. Het was eentonig werk. Soms moest ik ook nachtdienst draaien. Met zelfs nog een legitimatiebewijs van de BPM als van het Gewestelijk Arbeidsbureau gedateerd van 19 juni 1944: Ik woonde toen officieel op de Stadionkade en was dank zij het gewestelijk arbeidsbureau te werk gesteld als omscholingskracht. Het werd toch een harde leertijd. De arbeiders in de fabriek zagen mij toch als een elitejongetje. Bij een vriendschappelijk vechtpartijtje met een echte Mokummer, viel hij ongelukkig op de werkvloer en heeft me toen een watjekouw gegeven op mijn neus. Daar heb ik nog tientallen jaren nadien last gehad met het krijgen van bloedneuzen. In die tijd heb ik de actrice Liane Saalborn die we in het hol hadden ontmoet bezocht in haar ouderlijk huis Nicolaas Maesstraat 144 in Amsterdam. Op haar platje lagen we in de zon te luisteren naar de vierde Symfonie van Mahler. Het werd mijn eerste kennismaking met het echte liefdesleven. Toen ik op straat kwam en naar mijn vriend Maarten von Balluseck ging, voelde ik me een hele piet, het gaf een heerlijk gevoel om ontmaagd te zijn.

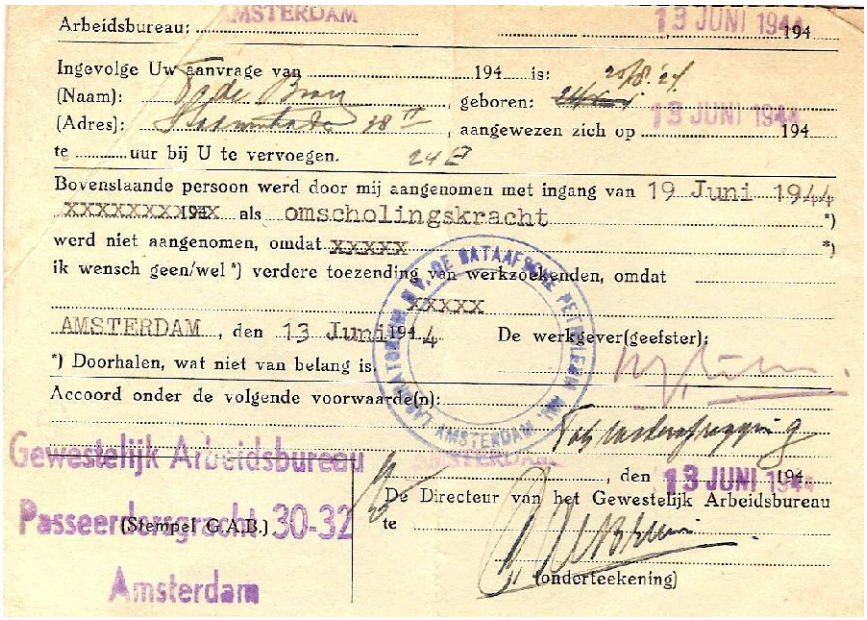

Arbeidsbureau: AMSTERDAM 13 JUNI 1944 194

Ingevolge Uw aanvrage van ..... 194 ..... is:

(Naam): Toon de Booy, geboren: 25.8.24

(Adres): Stadionkade 38 II, aangewezen zich op 13 JUNI 1944 194

te ..... uur bij U te vervoegen. 24 E

Bovenstaande persoon werd door mij aangenomen met ingang van 19 Juni 1944

XXXXXXXXXX als omscholingskracht *)

werd niet aangenomen, omdat XXXXX *)

ik wensch geen/wel *) verdere toezending van werkzoekenden, omdat

XXXXX

AMSTERDAM, den 13 Juni 1944 De werkgever(geefster):

*) Doorhalen, wat niet van belang is.

Accoord onder de volgende voorwaarde(n):

Gewestelijk Arbeidsbureau

Passeerdersgracht 30-32

Amsterdam

(Stempel G.A.B.)

, den 13 JUNI 1944

De Directeur van het Gewestelijk Arbeidsbureau

te

(onderteekening)

19 juni krijg ik van het gewestelijk arbeidsbureau een bewijs dat een omscholingskracht ben bij de BPM

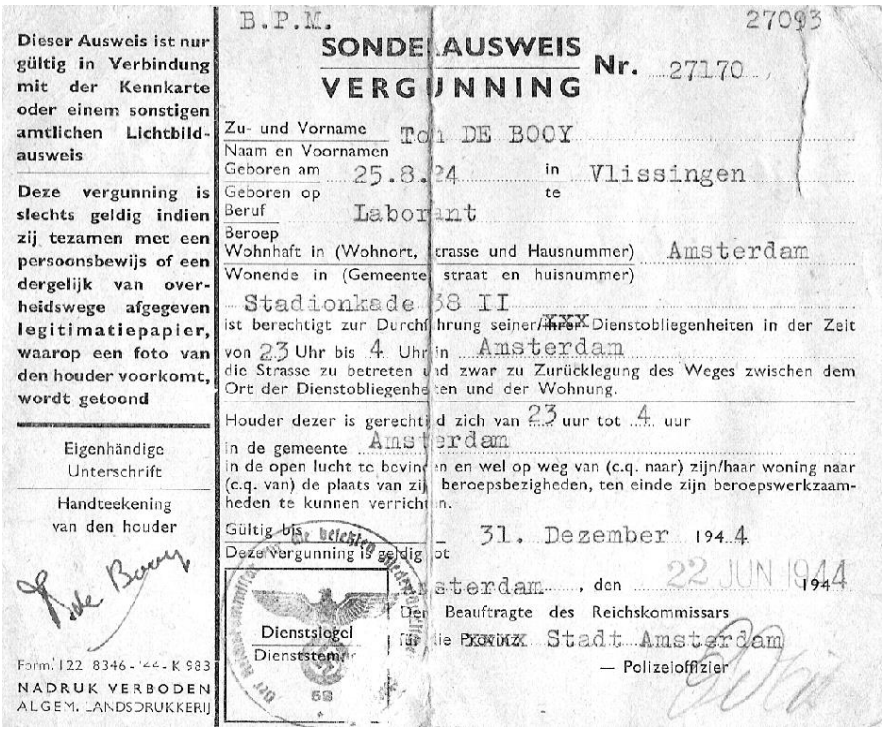

Dieser Ausweis ist nur gültig in Verbindung mit der Kennkarte oder einem sonstigen amtlichen Lichtbildausweis

Deze vergunning is slechts geldig indien zij tezamen met een persoonsbewijs of een dergelijk van overheidswege afgegeven legitimatiepapier, waarop een foto van den houder voorkomt, wordt getoond

Eigenhändige Unterschrift

Handteekening van den houder

Form. 122 8346-'44-K 983

NADRUK VERBODEN

ALGEM. LANDSDRUKKERIJ

B.P.M. 27093

SONDERAUSWEIS

VERGUNNING Nr. 27170

Zu- und Vorname / Naam en Voornamen: Toon DE BOOY

Geboren am / Geboren op: 25.8.24 in / te: Vlissingen

Beruf / Beroep: Laborant

Wohnhaft in (Wohnort, Strasse und Hausnummer) / Wonende in (Gemeente, straat en huisnummer): Amsterdam

Stadionkade 38 II

ist berechtigt zur Durchführung seiner/~~ihrer~~ XXX Dienstobliegenheiten in der Zeit von 23 Uhr bis 4 Uhr in Amsterdam die Strasse zu betreten und zwar zu Zurücklegung des Weges zwischen dem Ort der Dienstobliegenheiten und der Wohnung.

Houder dezer is gerechtigd zich van 23 uur tot 4 uur in de gemeente Amsterdam in de open lucht te bevinden en wel op weg van (c.q. naar) zijn/haar woning naar (c.q. van) de plaats van zijn beroepsbezigheden, ten einde zijn beroepswerkzaamheden te kunnen verrichten.

Gültig bis / Deze vergunning is geldig tot: 31. Dezember 1944

Amsterdam, den 22 JUN 1944

Dienstsiegel / Dienststemp.

Der Beauftragte des Reichskommissars für die ~~Provinz~~ Stadt Amsterdam

— Polizeioffizier

Man tussen 23 uur en 4 uur me op straat begeven in Amsterdam. Nachtdienst BPM

Een onthutsende ervaring had ik toen voor geld bedelde bij de vrienden van mijn Vader in Aerdenhout om eten te kopen voor mijn vriend Toon Goemaat die in Amsterdam West woonde en honger leed. Ik had met hem in het concentratiekamp gezeten. Hij was een overtuigd communist. Toen ik bij de heer Ernst Crone kwam, kreeg ik wel geld, maar met de zgn wijze woorden dat als je twintig bent je rood bent om dan als je veertig jaar bent in te zien dat het een illusie is geweest.

Feest voor mijn terugkeer in Aerdenhout na het kamp Amersfoort

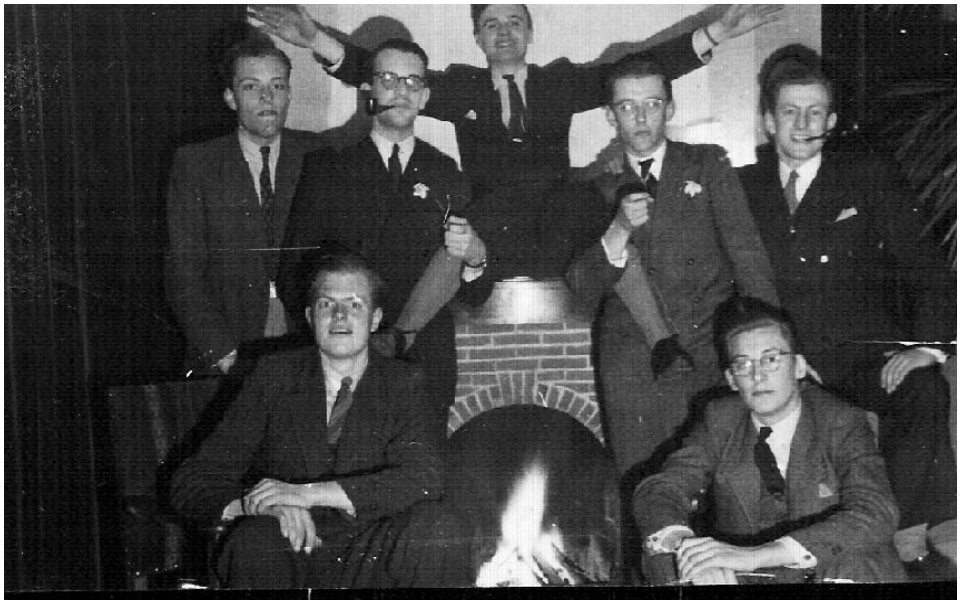

Weer te midden van mijn vrienden. Staande vlnr Bob van Waveren, Jan van Marken, Charles de Beaufort, Erik Rhodius. Zittend Richard Rahusen en Hein van der Wal

Er was in die tijd dat ik in Amersfoort zat in Aerdenhout en omstreken de BAH (Bloemendaal, Aerdenhout en Heemstede) Vereniging opgericht, die wedstrijden organiseerde. Het was wel een groot feest, maar ik heb er toch later een 'BAH complex' van over gehouden. Namelijk dat iedereen maar rustig doorfeest terwijl de rest van Europa in vuur en vlam staan. (*Anno 2007 ben ik nog steeds niet genezen van dit BAH complex , nu staat een groot gedeelte van de wereld in vuur en vlam en leeft men in het rustige welvarende Nederland er lustig op los, zonder zich iets van de wereld aan te trekken)*

Fiets wedstrijd op het kopje van Aerdenhout georganiseerd door de BAH. april 1944

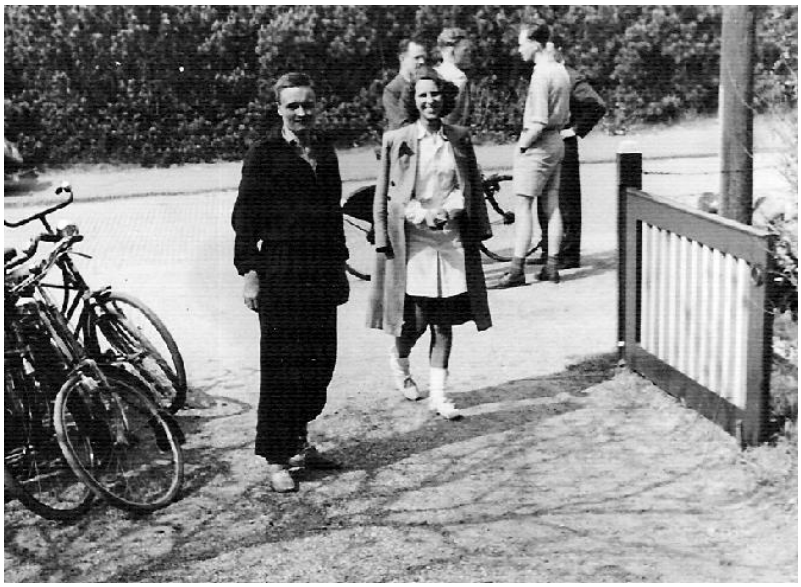

Na afloop van de fietswedstrijd samen met mijn vriendin Emmy van Marken, die Braut von 1000 wochen!

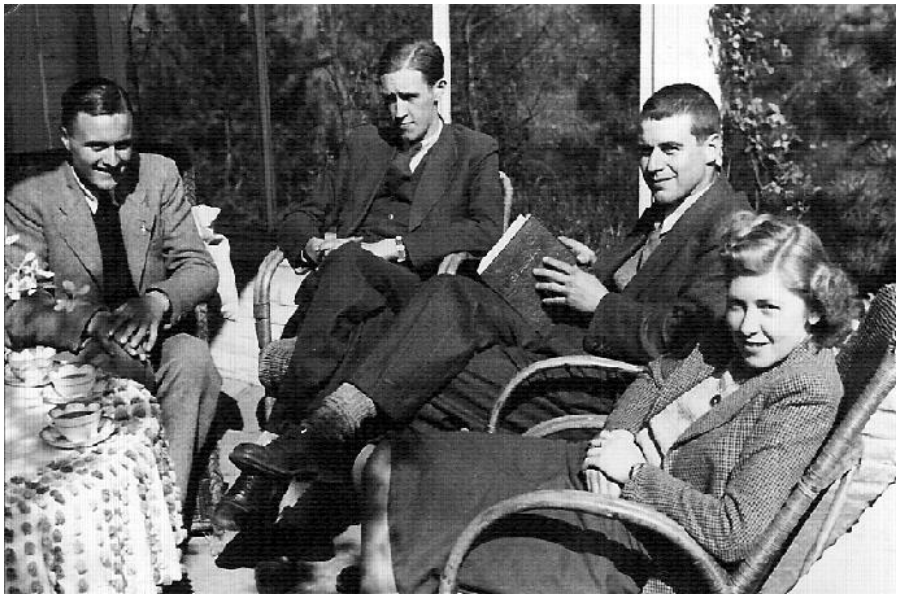

Vrienden van het hol in Aerdenhout Jopie Verloop net terug uit kamp Amersfoort. Naast hem zijn vriendin Truud Vinke en links van hem Ted Vinke

De standaard foto 1944 van de 6 kleinkinderen van grootouders De Booij

Zo herinner ik mijn woede die zich van mij meester maakte, toen op avond van 6 juni 1944 D day de dag van de invasie in Normandië door de geallieerden de mijn ouders en hun vrienden (ook mijn latere schoonouders Strumphler) een groot feest vieren in het huis van de familie van Schaardenburg op de Enschedeweg, vlak bij ons huis. Het stroomde van de regen. Ik ben op een bepaald ogenblik naar buiten gegaan en heb me expres nat laten regen om mijn woede af te koelen, want op dit zelfde ogenblik dacht ik sneuvelen talloze soldaten, die bezig zijn met ons te bevrijden van de Duitsers. Het is niet het juiste moment om feest te vieren.

Links: Cricketelftal Rood en Wit 1944. Rechts: Gelegenheids cricket elftal

Dan komt de dolle dinsdag , het ogenblik dat de kans op een spoedige einde van oorlog weer tot het verleden ging horen en we een koude lange en zware winter met honger etc tegemoet gingen. Hierna ben ik niet meer naar de BPM gegaan en kreeg zowaar van mijn Vader via de Reddingmij een 'ausweis' dat ik behoorde tot het personeel van de Redding mij en dat ik van de 'Arbeiteinsatz' was vrijgesteld. Mijn beroep: was koerier. Dat was inderdaad ook het geval echter voor de ondergrondse strijdkrachten en wel als adjudant van mijn chef de Jong Schouwenburg. We oefenden in de duinen met stenguns en moesten wapens per fiets transporteren . Een aantal keren is het heel spannend geweest, en heeft het weinig gescheeld of het was noodlottig afgelopen. Bij een koeriersdienst komende van het huis van de Jong Schouwenburg werd ik aangehouden door een Duitse schildwacht 'Wer da' riep hij met het geweer in aanslag. Ik had een revolver bij me, ben als een gek door het bos doorgereden. Hij heeft op me geschoten en hoorde de kogel over mijn hoofd fluiten. Direct naar het huis van Jan van Marken gegaan om daar

bibberend te bekomen van de schrik. Een andere keer waren we op de bovenkamer van Jong Schouwenburg met geweren aan het oefenen toen we opeens in de tuin een Duitser met geweer zagen staan. Alles gauw verstopt en verder gelukkig niets gebeurd. Een andere keer werd ik op weg naar de gaarkeuken, aangehouden door een Duitse schildwacht. Ik werd gefouilleerd Ze vonden een stuk van de plattegrond van Aerdenhout met een gaatje erin en zeiden dat dat een kogelgaatje was. Dit was ook inderdaad zo, we hadden in de duinen erop geschoten tijdens onze oefeningen. Ze zeiden dat ik "sofort hingerichted" zou worden. Ik zei schijnbaar heel geloofwaardig, dat het onze poes was geweest die daar een gaatje in had gemaakt. Verder begon ik een zielig verhaaltje op te hangen over mijn zieke moeder die aan tuberculose leed en ik gauw van eten moest voorzien. Zo werd ik onder geleide van een Duitse soldaat naar huis gebracht. Daar aangekomen heeft hij geen verdere pogingen gedaan voor een huiszoeking of zo iets. Een ander moment van spanning was dat we huiszoeking kregen. Net op tijd ben ik in het hol gekropen dat we hadden gemaakt in het dienstboden kamertje. Door de papieren van de Reddingmaatschappij heeft hij geen zoekactie in ons huis ondernomen. Ik gaf te kennen aan mijn commandant de Jong Schouwenburg dat ik bij de KP (knokploeg) in Haarlem wilde. Deze groep schoot Duitsers dood op soms op klaarlichte dag. Mijn Vader heeft er wel voor gezorgd dat ik zgn onmisbaar was als adjudant van de Jong Schouwenburg. Met mijn neef Willem van Marle oefenden wij in de tuin van meneer van Tienhoven met het gooien van handgranaten (uiteraard zonder springlading).

1945

De hongerwinter duurde lang en was langdradig. We konden zo weinig doen, behalve kleedjes kloppen, soep koken etc. Op het zelfde ogenblik zag ik dan de talloze bommenwerpers van de geallieerden overkomen. Wat zou ik graag daar boven in die lucht zitten, dan in dit bekrompen Aerdenhout. Mijn vriend Richard Rahusen die in Heemstede woorden had thuis niet veel te eten en op gezette tijden maakte ik voor hem een heerlijke erwtensoep, waar hij zichtbaar van genoot. We aten soms tulpenbollen. Deze veroorzaakte vele gassen in de ingewanden en het was dan een waar feest om de winden aan te steken, wat een ware steekvlam produceerde. We kookten op een noodkachel zie foto. Mijn vader ondernam lange fietstochten om eten te halen bij boerderijen in de kop van Noord Holland. Mijn vader mocht in verband met zijn werk bij de Reddingmaatschapij een radio hebben. We luisterden - wat wel verboden was - naar de Engelse radio. Van deze radioberichten maakte ik samen met mijn vriend Jan van Marken een klein krantje, dat we in de buurt verspreiden.

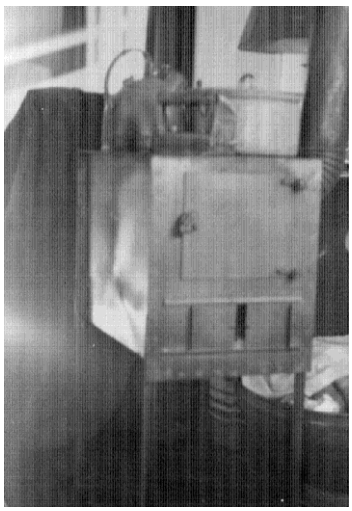
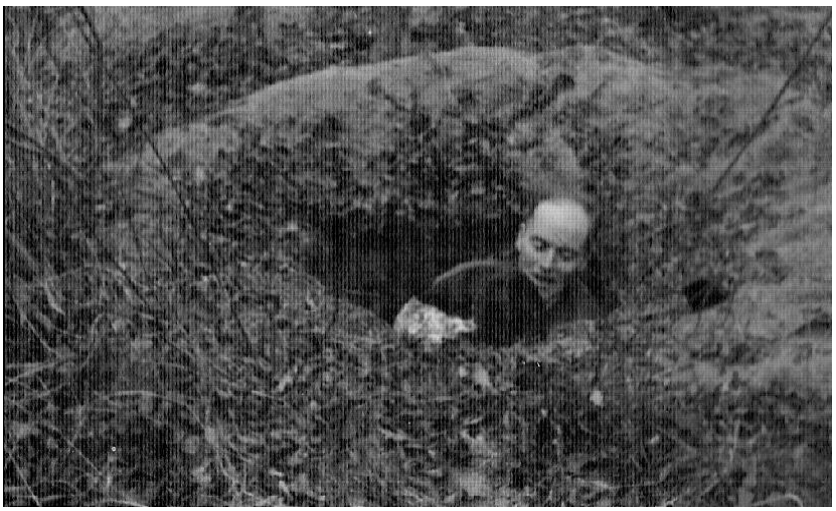

Linsk: Noodkacheltje waarop wij het eten klaar maakte. Rechts: Mangaten om te schuilen bij eventuele bombardementen

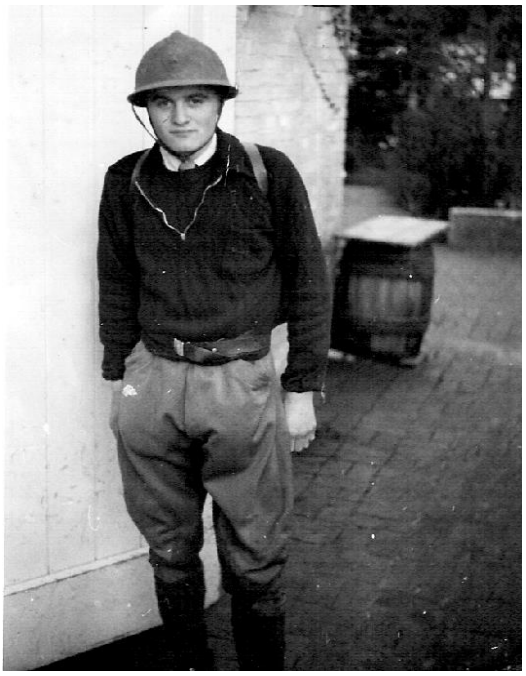

Links: Tom in krijgshaftige uitrusting , hongerwinter 1944-45. Rechts: Condensstrepen van de overkomende bommenwerpers van de geallieerden

Zo kwam dan na een lange winter dan toch eindelijk de bevrijding op 5 mei. Wat een sensatie toen we vlak daar voren droppings hebben gekregen van witte brooden ter beschikking gesteld door het Zweedse Rode Kruis.

Vliegtuigen met Rode Kruis pakketen worden luid toegejuicht

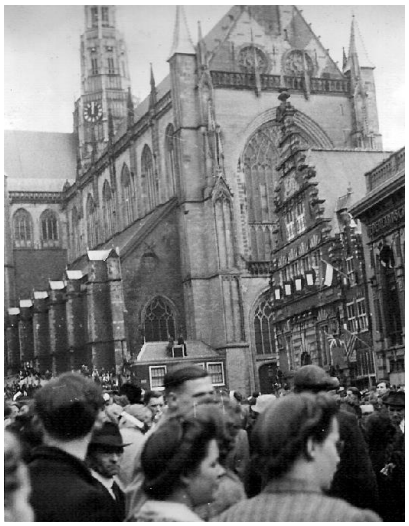

Links: Dolle taferelen in de straten van Haarlem na de bevrijding mei 1945. Rechts: Op de grote markt van Haarlem met de Oude St Bavo met de wijzers op 12 uur!

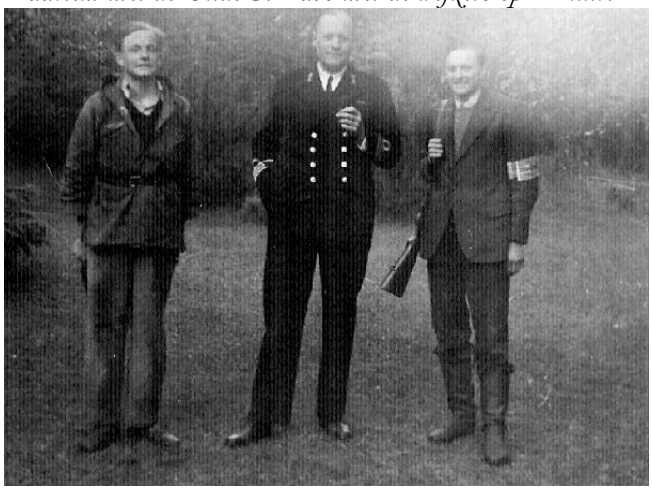

Onze oom Alfred de Booij na zijn terugkomst uit Engeland met zijn twee neven Willem van Marle en Tom de Booij in B.S. uniform

De ondergrondse werd nu Binnenlandse Strijdkrachten en werden we ingeschakeld om Duitse krijgsgevangenen te bewaken, die waren ondergebracht in tentenkampen. Ze waren op doortocht naar Duitsland via de afsluitdijk. We schopten dan tegen de tenten, en bonden schoenen aan elkaar en gooiden die in andere tenten. Samen met Canadese militairen hebben we motoren gegapt, die de Duitsers mochten gebruiken voor koeriersdiensten. Dit werd voor de Canadese bevrijders te gortig en werden wij weer naar Aerdenhout terug gestuurd.

Links: Onze troep van de BS wordt geïnspecteerd door een Canadese officier. Rechts: Wij bewaken als BS de Duitse krijgsgevangenen in de duinen van Bergen aan Zee

Op appèl voor onze sergeant van de BS. Tom vierde van links.

Hier hebben we meegewerkt aan de arrestatie van verschillende inwoners die volgens de oorlog fout waren. Zelfs mijn hoogleraar in de paleontologie Prof Gerth werd door ons van zijn huis gehaald. Deze werden ondergebracht in een schoolgebouw. Zo moest ik bewaken goede bekenden van mijn ouders zoals mevrouw van Hengel en mevrouw Diemer Kool, die in de zolder op het stro sliepen. Ook meneer Boom, de buurman van Hein van der Wal, moesten we begeleiden tijdens een transport van het schoolgebouw naar het Mariene hospitaal in Overveen. Daar heb ik met mijn geweer een waarschuwingsschot gelost op een gevangene, die voor een raam kwam, hetgeen verboden was. We waren bepaald geen lekkere jongens! Ook bepaald niet toen we Menten moesten oppakken. Ons werd verteld dat hij zeer gevaarlijk was. We hebben het huis gelegen aan de hoek Schulpweg-Vondellaan overvallen. Kees en Willem Bierens de Haan zouden via de huisdeur aan de Schulpweg naar binnengaan. Ik moest vanuit de Vondellaan in de tuin via het terras naar binnen gaan. Daar zat meneer in zijn tuin rustig een krantje te lezen. Hij weigerde zijn handen omhoog te doen. Toen heb ik een waarschuwingsschot gelost vlak naast zijn oren met het geweer omhoog te richten. Het was een oud geweer waar maar een kogel in kon Hij schrok geweldig en liet zich gedwee naar binnen voeren. Boven op de slaapkamer sliep mevrouw Menten. Toen Menten zijn vrouw omarmde waren wij bang dat hij misschien daar een wapen zou pakken en had hij toen een onverwachte beweging gemaakt dan hadden we met onze stengun in aanslag met scherp geschoten, zo gespannen waren we. Even later heeft de Jong Schouwenburg hem met zijn auto weggebracht naar het Marine hospitaal in Overveen. Toen Willem van Marle en ik s-avonds voor het huis stonden, kwam de huismakelaar Wildeboer, die ook op de Schulpweg woonde langs. Hij zei tegen ons, dat hij voor Menten zijn handen in het vuur kon steken. Ik antwoordde door tegen hem te zeggen 'Meneer Wildeboer U heeft maar twee handen'. We hebben het hele huis doorzocht maar vonden niets bijzonders gevonden, behalve een lekker slaatje wat we naar hartelust hebben opgegeten. We hebben het huis van hem daarna vier dagen met onze groep mogen bewaken. Heel vreemd was het dat we niet langer het huis mochten bewaken. Het werd overgenomen door een groep uit Velzen. Tijdens die periode schijnt er veel uit zijn huis gestolen te zijn .Ik herinner me dat Wildeboer tegen ons gezegd zou hebben dat een timmerman uit Velsen voor Menten een geheime bergplaats had gebouwd. Hij kon daar zijn juwelen, effecten in verbergen .Toen Wildeboer verhoord werd door de Binnenlandse Strijdkrachten (B.S.) in Haarlem voor zijn dubieuze activiteiten, heeft hij een vetleren zakje gezien waarin waarschijnlijk juwelen zaten dat hem bekend voorkwam. Hij had dat vroeger eens gezien in het huis van Menten. Het fijne ervan is geloof ik nooit helemaal duidelijk geworden maar vrij zeker is dat de leden van de Binnenlandse Strijdkrachten waardevolle schatten van Menten achterover hebben gedrukt, toen zij het huis mochten bewaken.

Pieter Nicolaas Menten (1899 –1987) was een Nederlandse oorlogsmisdadiger. Hij groeide op in een welgestelde Rotterdamse familie en vestigde zich in Polen als zakenman. In 1941, nadat Duitsland grote delen van Polen had veroverd, werd hij lid van de SS. Aanvankelijk hielp hij de bezetter als tolk, maar al snel nam hij deel aan het uitkiezen van Joodse families voor executie, kunstroof en andere activiteiten van de Nazi's in Polen. In 1949 moest hij terecht staan op beschuldiging van collaboratie, het roven van kunst, en omdat hij zich in vreemde krijgsdienst zou hebben begeven. Zijn advocaat L.G. Kortenhorst, tegelijkertijd voorzitter van de Tweede Kamer, wist Menten van de meeste beschuldigingen vrij te pleiten. Menten werd tenslotte veroordeeld tot 8 maanden gevangenisstraf, hetgeen gelijk stond aan de lengte van zijn voorarrest.Later leefde hij in weelde in Blaricum, waar hij relaties opbouwde met bekende Nederlanders. Naar schatting was hij Nederlands zesde persoon in rijkdom, zonder dat duidelijk werd waar deze rijkdom vandaan kwam.

Het toeval wil nu dat de dochter van Wildeboer werkte in 1976 bij het veilinghuis Sotheby Mak van Waay en aan haar vader zei, dat zij in de catalogus gezien had dat Menten enkele van zijn schilderijen wilde laten veilen. Ze zei toen tegen haar Vader: " Menten denkt dat de oorlog al lang is afgelopen".
Journalist Hans Knoop werd hierover getipt dat veel van de kunstwerken roofkunst uit Galicië zou betreffen. Knoop verdiepte zich in de zaak en bracht schokkende feiten aan het licht. Menten zou zich tussen 1941 en 1943 als tolk van de Duitsers met als rang SS-Hauptscharführer hebben schuldig gemaakt aan collaboratie, medeplichtigheid aan moord, en diefstal. De door hem bij elkaar geroofde kunst zou Menten in 1943 in een drietal spoorwegwagons naar Nederland hebben laten transporteren.
Een dag voordat Menten in november 1976 zou worden gearresteerd, vluchtte hij met zijn vrouw Meta naar Zwitserland, waar hij vervolgens op 6 december alsnog werd gearresteerd. Minister van justitie Van Agt stelde een commissie in die de affaire moest onderzoeken. Menten werd in 1980 door een Nederlandse rechtbank veroordeeld wegens oorlogsmisdaden. Hij zat tweederde van zijn straf uit en kwam in 1985 vrij. Hij overleed, dement geworden, op 88-jarige leeftijd

Tot op de dag van vandaag een vreemde onopgehelderde zaak. Maar zeker is wel dat leden van de binnenlandse strijdkrachten zich op illegale wijze hebben verrijkt aan zijn bezittingen en dat Menten onze regering heeft gechanteerd met het feit dat de BS zich schuldig zou hebben gemaakt aan diefstal van zijn rijkdommen. k ben in die tijd ontboden bij de rechter-commissaris om precies te vertellen wat er gebeurd was tijdens de tijd dat ik het huis bewaakte. Hij vroeg of ik daar wel eens iets had ontvreemd of effecten of sieraden had gezien. Ik zei toen ja een heerlijk slaatje. Hij kon de humor van deze opmerking niet waarderen. Een commissie (waar ook Ivo Schöffer zitting in had, in 1942 een studiegenoot van me in Amsterdam) heeft een onderzoek gewijd aan de zaak Menten. De resultaten van het onderzoek zijn vastgelegd in een lijvig rapport. J.C.H. Blom, A.C. 't Hart en I. Schöffer. De affaire -Menten, 1945-1976. Tweede Kamer der

Staten Generaal 1979, 2 delen. Hieronder geef ik uit dit rapport enkele passages die betrekking hebben op de arrestatie van Menten: p.25

"Deze arrestatie, verricht op **16 mei 1945**, was geschied omdat Menten zich niet aan het huisarrest zou hebben gehouden. Dit althans werd gemeld aan de commandant van de BS-compagnie te Aerdenhout J. Stork, tot tweemaal toe zelfs, zoals Stork later verklaarde. Menten ontkende later ten stelligste het huisarrest overtreden te hebben. Wel zou hij om niet gestoord te worden en om van het gezeur af te zijn in een aantal gevallen tegen onbekende en niet als officiële functionarissen herkenbare personen die aanbelden hebben laten zeggen, dat hij niet thuis was. Daarmee was hij kennelijk in een val gelopen, die de BS (op instigatie van De Bruyn) voor hem gezet had. De arrestatie was een nogal spectaculair gebeuren. In verband met de verhalen die over Menten de ronde gedaan hadden en nog deden werd hij als gevaarlijk beschouwd. Dit leidde tot allerlei voorzorgsmaatregelen en een flink aantal deelnemers (wellicht deels ook uit nieuwsgierigheid). Terwijl Menten aan de achterzijde van zijn huis buiten lag te lezen, werd om ± 19.30 uur gebeld en tegelijk traden gewapende BS-ers de tuin binnen (men had het huis omsingeld). Er viel zelfs een schot, waarbij een ruit sneuvelde. Binnen speelde zich eveneens een heftige scène af. Menten wond zich hevig op, zijn vrouw viel flauw, «een hartkramp» aldus De Telegraaf vijf jaar later (er werd een dokter bij gehaald), maar dat alles verhinderde niet dat Menten en zijn vrouw werden gearresteerd. Een door de BS vermoed begin van verzet (door Menten overigens ontkend) werd door een slag met een gummiknuppel gesmoord. Menten eerst en later zijn vrouw werden naar Duinrust, het bewaringskamp te Overveen, gebracht. De moeder van Menten die bij hem inwoonde werd naar het verpleeghuis Kareol gebracht, waar zij goed verzorgd zou kunnen worden. Deze arrestaties van huisgenoten waren in overeenstemming met de bepaling op de oorspronkelijke arrestatielijst".

In een brief dd **18 October 1951** van de Procureur-generaal aan de Minister van Justitie, inzake het onderzoek van de Rechter-Commissaris Smits, staat nog het volgende:
" De Rechter-commissaris is er nog in geslaagd te ontdekken wie de eerste wachtdiensten in het huis hebben gedaan te weten Tom de Booij (no.84), Stahl (no. 182)... en andere behoorlijke B.S.ers welke tot de roof der vier groote, waardevolle partijen goederen, op de herenkamer volgens Menten aanwezig, niet in staat moeten worden geacht. In die eerste dagen waren de twee zakjes juwelen, volgens Menten ter waarde van f 1.080.000,- nog niet eens ontdekt, alwaar deze juwelen volgens Menten zouden verborgen zijn geweest. In die eerste dagen moet dit wachthouden vrij zeer serieus zijn geschied, de oorspronkelijk opgestelde wachtlijst is zelfs nog gevonden, allerlei aanbellende bezoekers werden gearresteerd. Dat later de bewaking is verslapt en dat veel te veel < bevriende > bezoekers - uit sensatie gevoelens toegelopen - zijn toegelaten is niet te ontkennen en vele kleine goederen zijn ongetwijfeld toen gestolen ook door enkele B.S.ers o.a. (volgend enige namen met dossiernummers) die dit thans ruiterlijk erkennen".
Langzaam begon het gewone leventje weer op gang te komen en ben ik verhuisd naar de Keizersgracht om daar mijn studie op te nemen. Moeilijk om na zo'n roerige tijd weer te gaan studeren. Ik heb in die tijd nog een bezoek gebracht aan mijn vriendin Liane Saalbron waar ik in 1944 heel plezierige herinneringen aan heb gehad. Ik belde aan en de moeder van Liane deed open en vertelde me boven aan de trap: "Liane is gisteren getrouwd". Het laat zich makkelijk raden wat ik toen dacht. Gek genoeg weet ik me van die tijd tussen mei en september weinig te herinneren. Wel herinner ik me dat ik nu als officier het 2e Waskolkkamp heb meegemaakt. Levendig staat nog op mijn netvlies dat toen ik in de keuken van het kamp stond, we via de radio hoorden op 6 augustus dat een atoombom was gevallen op Hiroshima. Ik had wel moeite met het christelijk geloof dat ik aan de jongens moest overbrengen en daar gelukkig met de leiding het op een compromis heb gegooid..
Gelukkig kreeg ik de gelegenheid om in september -via een uitnodiging van de universiteit van Bern aan de universiteit van Amsterdam- voor een half jaar naar Bern te gaan om daar de studie

in de geologie voort te zetten. Onze overbuurman in Aerdenhout was Professor de Groot aan de Amsterdamse Universiteit en zijn zoon mijn hockeyvriend Volkert de Groot. Via hem hoorden van een uitwisseling tussen de universiteiten van Zwitserland en Nederland. Zo adopteerde Zurich Delft, Basel Utrecht, Bern Amsterdam. Dit voor het Duits sprekende Zwitserland. Ik weet niet precies meer welke Universiteiten van Groningen en Leiden door Zwitserse Universiteiten zijn geadopteerd. Het was een waar buitenkansje na alle ellende van de oorlog. Het was een hele toer om alle visa rond te krijgen. Voor Nederland om het in bijzondere staat van beleg verkerende grondgebied van het Nederlandsche Rijk in Europa, voor België en Frankrijk een transit visa en voor Zwitserland een verblijfsvergunning voor een half jaar.. Tezamen met Robert Feenstra hebben we gezorgd voor deze nodige visa en zijn we per Rode Kruis trein vertrokken naar Zwitserland. De namen van de medestudenten waren, Feenstra, Blans, Bruning, Citroen,De Groot, Heringa, De Jong, Ligthart, Smit Sibinga, Went, Wit en Witsenburg en de vrouwelijke studenten: Lachapelle, de Lange, Wibaut, Plas, Reesink, Ritsema, Ruys,Vredenryk, Engelenburg.
11 oktober 1945 zijn we met de trein van uit Amsterdam vertrokken . Ik had het geld mee voor 24 personen volgens mijn paspoort een bedrag van 887.04 gulden. Tijdens de reis werden we verschrikkelijk dronken, want Ligthart had als medisch student pure alcohol uit een laboratorium mee kunnen nemen. De verdunning werd steeds minder. Het transport omving een heleboel kleine kinderen die voor vakantie naar Zwitserland mochten. We hebben ze, naar ik herinner, met onze zatte koppen ze te laten wandelen op de stations. Verder hebben we de machinist ook nog een glaasje gegeven toen we een lange tijd moesten wachten voor een stopsein bij Arlon. Door de Zwitserse Rode Kruis verpleegster werden we gemaand ons rustig te houden en zo sliepen we onze roes uit. In Basel kwamen we opeens in de vrije wereld. Stalletjes met bananen, sinaasappelen, sigaren te gek om los te lopen.

Tom en Robert Feenstra in de trein van Bazel naar Bern, paffend van dikke sigaren gekocht in station Bazel

We werden ontvangen door de heer Mercier van de Universiteit van Bern, om per trein van Bazel naar Bern te gaan. Hij was zeer verbaasd om daar een uitgelaten stel mensen aan te treffen, die werkelijk door het dolle heen waren.
Zo werden we opgevangen door onze pleegouders in het station in Bern. Mijn pleegouders waren de heer en mevrouw Dellsperger. Hij was apotheker en een echte Berner. Het kan gewoon niet erger. Zo precies en serieus. Zij was erg vriendelijk en warm voelend. Er waren ook nog twee kinderen thuis der Ruedi en Vreneli. Deze dochter werd verliefd op mij, zie later haar brieven. Vanuit mijn zolderkamertje kon ik over mijn tenen heen kijkend de grote bergen zien zoals de Schreckhorn, Eiger, Mönch en Jungfrau.

Bern met uitzicht op de Berner Alpen

Links: Met meisje Ritsema. zuster van Lo Ritsema, op weg naar de Faulhorn. Rechts: Met bootje op Bieler meer, vlnr Robert Feenstra, Tom de Booij, Iet Ruys, Gerda Lachapelle, Berner student

Het werd een tijd vol plezier en weinig werken. Dit tot grote teleurstelling van mijn pleegouders, die dachten en denken steeds aan werken en nog eens werken. Tüchtige Berners. We werden opgenomen in het dispuut van de Sofingers.
We zwalkten na een feestje door de stad en werden eens opgepakt door de politie toen Ligthart en ik al lopende over het helverlichte stationsplein het bier de vrije loop lieten." Was ist dass für eine Molerei!"zeiden zij. We kwamen er goed van af door te zeggen dat we tijdens onze dronken bui het onderbewustzijn de vrije loop lieten en dat we tijdens de oorlog door de SSers in het concentratiekamp steeds verplicht waren om al lopende te plassen! Dit geloofden ze. Geweldig was om voor het eerst na de oorlog weer in de bergen te zijn.
Helaas zijn geen brieven van mij aan mijn ouders bewaard gebleven, wel heb ik vele brieven uit die tijd van mijn familie. Ik geef enkele passages daarvan weer. Het toont aan hoezeer mijn ouders , vooral mijn moeder, op afstand met mij bezig zijn geweest en vooral de vele terechtwijzingen, die ik over mee heen kreeg zijn veel betekenend.
Brief van mijn vader **21 oktober 1945.**Wat eenig, dat je binnenkort excursies met geologen gaat maken: Zwitserland is wel het ideale land voor deze studie. Het is natuurlijk jammer, dat je geen geld genoeg hebt om al de heerlijkheden te kopen i n Bern; het moet een tantalus kwelling voor je zijn. De toestand in Indië blijft zorgelijk, doch langzamerhand komen er toch meer en meer troepen, zoodat althans de vrouwen en kinder en in veiligheid gebracht kunnen worden, maar het zal nodig een gedoe worden. Het is een tragedie; dit hadden we niet verdiend

IMMATRIKULATIONS-URKUNDE

Die Universität Bern

vertreten durch den unterzeichneten Rektor, erklärt hiemit,

daß de Boor Tom, phil.II,

aus Vlissingen (Holland),

am heutigen Tage in das Verzeichnis der Studierenden eingetragen worden ist und durch Handschlag gelobt hat, den Pflichten der akademischen Bürger nachkommen zu wollen.

BERN, den 20. Oktober 1945.

Der Rektor der Universität:

UNIVERSITAS LITTER BERNENSIS MDCCCCXXIV

Inschrijving Universiteit van Bern

Van mijn vriend Jan van Marken schrijft **21 oktober 1945** over de toestand in Indië: Batavia schijnt vrij rustig te zijn. Er zijn de laatste weken wel enige moordpartijen voorgevallen, zoals in Depol vlak bij Batavia , waar extremisten een stelletje vrouwen en kinderen aan het onthoofden waren. Ze hadden voor dit doel in een paar huizen liefst 100 vrouwen en kinderen samengedreven met de bedoeling deze af te maken. Helaas zijn er wel enige slachtoffers gevallen, maar het complot werd tijdig ontdekt door Brits-indische Gurka troepen die het stelletje naar Batavia brachten . Verder hebben er wel eens straatgevechten plaats, waar dan Hollandse officieren als slachtoffers gekozen worden. Zo heeft er zich en tragisch voor geval voor gedaan bij de familie Koning op de Boekenrode weg. Je weet dat zij van hun drie zoons bericht ontvangen hadden, dat hun zoon Dan bij straatgevechten in Batavia om het leven is gekomen. Verdomd zielig. En dit os hiet het enige geval. Berichten over lynchpartijen van N.I.C.A. officieren aanvallen op transporten met geïnterneerden, schietpartijen vanuit boten op Jeeps met Nederlanders , maar ook Engelsen zijn heel gewoon. Je ziet geen ideale toestand. Ik zou er graag naar toegaan om er desnoods nog een potje te knokken, maar ook daar poep ik net naast, want ik ben natuurlijk te vroeg uit dienst gegaan. Van mijn moeder **24 oktober 1945 e**en brief met vrijwel alleen maar vragen van of ik elke zondag even een brief of briefkaart wil sturen Vragen en nog eens vragen zoals : Schrijf vooral even over dit alles hoeveel zakgeld krijgen jullie en wat zijn de dingen die 't zaligst zijn om te koopen, heb je een prettige kamer, wie zorgt voor het kleren??? Je hebt zeker genoeg meegenomen. Zou je 't lukken daar op den duur geld te sparen voor een paar schoenen? Tom je ziet, je zult eens een uur moeten nemen om even uitgebreid alles te schrijven dan zijn we pas tevreden, je kunt ook vanuit de verte niet meeleven als je zoo weinig zou weten etc etc Vandaag was ik bij zus van Hengel die nog steeds huisarrest heeft 't moet later door een tribunaal uitgewerkt worden ! terwijl Menten vrij is en een geweldig lawaai maakt dat er door de B.S. zoo is huis gehouden in zijn huis. Hij schijnt daar een zaak van te gaan maken Voel jij de toestand in Indie dit si wel heel ellendig, dat al die menschen dit nu nog moeten meemaken Maak je muziek in Bern heb je al iemand met een viool gevonden Wat ben je een boffer dat daar een piano is, wie speelt er op.

26 oktober 1945 van de dochter des huizes Vreneli aan mij een verkapte liefdes brief in het Frans geschreven: Si jamais vous aurez besoin d'un aide, je me mettrai volontiers à vorte disposition, car quelquefois on est reconnaissant d'un petit coup de main, J' espère surtout qu'il ne vous restera que le meilleur souvenir de votre séjour en Suisse pendant l'hiver 45/46. En tout

cas mes voeux le plus sincères vous accompagment. Recevez ,cher Tom, mes affectueses pensées ainsi mes souhaits pour une belle journée Vreneli (ze schreef deze brief op haar verjaardag).
Van mijn moeder **28 oktober 1945.** Ik ga je niet beschrijven hoe opgewonden blij wij met je brief zijn terwijl ik hem voorlas lag Elsbeth te rollen van zaligheid ! Ik heb hem nu al 3x gelezen en elke keer geniet ik weer van.
Uit brieven van mijn Vader enkele veelbetekende zinsneden:**5 november 1945**"Zorg er echter vooral voor, dat je gastvrouw geen last krijgt van je aangeboren en daarna zorgvuldig gekweekte slordigheid!"
Brief van Moeder **8 november 1945 .**Wil je vooral (al is 't een briefkaart) schrijven aan je grootouders op de Stadionkade en Oegstgeest (s.v.p. netjes en duidelijk schrijven dit voor mijn plezier). Zalig dat je ons zoo gezellig lang schreef wij juichen als een brief in de bus ligt!. Vader zou 't erg prettig vinden als je eens uitgebreid over je werk schreef. Je moet 't niet zuur vinden, dat ik hier telkens op aandring. Je brieven zijn altijd eenig en frisch maar helaas staat er zoo weinig antwoord in op onze vragen en dat is een wanhopig gevoel daar dit de eenigste manier van contact is, het is begrijpelijk dat Vader ook iets wil weten hoe je je studie in welk tempo hoeveel jaar etc.
Brief van Moeder **17 november 1945** "Wij kregen een allerliefste brief van Madame Dellsperger, waarin wij zagen hoe goed zij je begreep en ook door had . Zij denkt dat de reden van je onrust en "negligence " nog ligt in het leven van "maquis" maar jij weet dat zelf wel beter. Tom ik hoop dat het leven in Bern niet te druk is, en dat je ook aan je zelf werken kunt, want hoe frisch en bijzonder aardig de inhoud van je brieven ook is. Je wanordelijkheid blijkt uit elke zin en ook uiterlijk in je schrift. je voelt alle hoe weinig beheerscht je in die dingen nog bent, ook vinden, maar 't moet me van 't hart, ik heb er vannacht echt over wakker gelegen. Tom je hebt zooveel eenige eigenschappen en door die weinige zelfbeheersing en orde op je zaken, zou je je leven toch kunnen verknoeien, niet alleen voor je zelf maar voor de anderen. Nu er zooveel te doen is in Bern hoop ik erg dat je de gezelligheid v.d. familie Dellsperger niet uit het oog verliest ook niet vergeten om bv die dochter eens ergens naar toe te nemen enz enz. Je bent over 't algemeen zoo erg op je zelf ingesteld. Enfin ik weet ook niet hoe of je het nog in je zelf veranderen kunt, ik heb het opgegeven, je slordigheid ooit te kunnen veranderen, daar geloof ik niet meer in, maar je andere zelfbeheersing juist in drinken en andere dingen dat moet je onder de oogen zien. Je hebt toch genoeg plezier in alles om 't niet noodig te vinden om op een feestje net te veel te moeten drinken om plezier te kunnen hebben. Heeft Madame Dellsperger dat ook kunnen merken? Verder genieten wij natuurlijk van al je frissche indrukken en het genieten van al de mooie dingen om je heen en ook van je werk als dat een standvastigheid in je wordt met een diepe belangstelling dan zal dat je tot steun zijn in alles van het leven. Je zult zeggen, wat is daar voor kwaads in om eens een beetje te vroolijk te zijn, dan voel je je net prettig, doe daar niet zoo zwaar over, maar Vader had bv net zooveel plezier ook zonder te veel drank, een ander ziet dan van jou een gezicht dat heelemaal niet prettig is om naar te kijken, ik denk bv aan het kerstdineetje bij Schaardenburg, waar zelfs meisjes waren, voor je zelf niets erg , maar wel voor anderen en daardoor mis, je bent in ieder geval niet meer in staat van gewone zelfbeheersing. Enfin laat ik er mee ophouden maar vanuit de verte is het ook moeilijk, want Vader en ik zijn niet zeker over je, en dat is een lam gevoel en je wilt proberen om je te laten voelen dat je jezelf moet aan pakken, begrijp je dat Tom? Misschien komt deze brief geheel op een verkeerd moment maar lees hem dan later nog eens rustig over en ga in je zelf na wat je er zelf van vindt dat is toch veel belangrijker dan weer veel anders.
Brief van Moeder. Op **23 november** is de aanhef : Lieve gezellige Tommeldebon! Je bent een schat en vergeet maar mijn zure brief, heb ik ieder geval weer genoten van jouw frissche gezellige brieven (al hoewel met 1000 taalfouten) maar toch ben je een gezellige donder die we je deze meer dan zalig tijd gunnen je laat 't ons zoo heelemaal meeleven dat ik aldoor denk wat er ook weer voor heerlijks dan is bv jou tocht naar de Gürten bij zonsondergang boven de nevel uit. 't is alles een sprookje ! Elke week als ik denk dat een brief te verwachten is, hol ik naar de post en nu

vandaag 2 brieven!! Tom wat eenig dat je weer muziek maakt, schiet je er mee op wat vond die pianoleeraar van je manier van spelen, 't haalt zeker niet bij Odé ? Tom stuur vooral desnoods een briefkaart aan de grootouders, dat gaat nog wel van je tijd af. Maria was verrukt van je briefkaarten "wat lief van Tom ".
Van mijn zuster Elsbeth **29 november 1945.** Je begrijpt zeker wel wat die brieven van jou in de familie betekenen! De hele week zien we er naar uit en als er een Zaterdag geen brieven zijn, dan is 't een reuze teleurstelling. Denk nu niet dat we vinden , dat je weinig schrijft want je schrijft juist zo ontzettend gezellige en lange brieven altijd. Tom, je weet niet wat voor emoties we ondergaan als we jouw brieven lezen, we gillen en juichen en springen en soms huilen (Moeder!) als je zo lief schrijft enfin 't is altijd een grote gebeurtenis; "de brief van Tom". Nee Tom ik kan er niet over uit, wat heb je 't getroffen! Eigenlijk met alles hé? Zo dol dat je zo'n plezier in je geologie hebt, en die tochten. O, Tom het toppunt van je dromen Zwijnjak der zwijnjakken : Wohl Temperierten Klavier college. En dan nog pianoles O Tom je beschrijft die tochten zo enig ik zie dan alles voor me en dan 't is net of je er zelf ook eventjes geweest bent. Wat een sensatie lijkt me dat van een dikke mist plotseling in de felle zon te komen als je zo schrijft dat je door die mist loopt en water van de takken drupt.
Brief van Vreneli Dellsperger **5 december 1945** Meine Eltern haben mir befohlen, weniger Hilfsbereit, weniger nett, weniger freundlschaftlich zu Dir zu sein, da Du angeblich ja doch kein Verständis dafur hättest.Freilich sollte man seinen Eltern gegenüber gehorsam sein; aber es geht alles bis zu einer gewissen Grenze. Ich kann nicht und will nicht. Es ist mir unmöglich, Dich kalt zu behandeln, wie meine Elteren glauben, dass er besser wäre ... Stets werde ich versuchen Dir ein guter Kamarad zu sein. Ich werde Dich nicht verraten und ich habe kein Angst, auf Deiner Seite zu stehen.
Brief van Moeder **7 december 1945**: O Ja ik moet je nog even iets zeer ontroerends vertellen, dat je wel prettig zult vinden. Ik las Maria je laatste brief voor. Maria zat intens te luisteren en zei daarna: Moeder geloof je ook niet dat Tom goed is? Ik vind hem zoo lief schrijven maar ook zoo goed, hij zou nooit iets leelijks kunnen doen geloof jij ook niet. Engelachtig, het schept wel een groote verantwoording zoo'n diep vertrouwen van zoo'n lief zusje. Dag mijn lieve jongen, ik heb ook vertrouwen in je en dat vind ik heerlijker dan ik zeggen kan.
Brief van Vader **12 december 1945**. Wat zeg je van Menten? Het is een vreemde zaak; je krijgt de indruk dat hij op deze manier zijn effecten laat onderduiken! Misschien is het een hopeloos geval om dit te onderzoeken; eventuele schuldige (BSers) zijn verspreid over Engeland, Amerika en Indië ! We zijn nog in de put over Indië. Wat een hopeloos gehannes en dan denkend aan die arme stakkers die nog zuchten in kampen en geterroriseerd worden door onze bruine broeders, 't is een weinig verheffend schouwspel. Een gedeelte van de Nederl. pers is geheel het spoor bijster en denkt dat we er komen zullen met praten. Gezien de ontspoorde jeugd, door japanners bewapend en verpest, is daar geen sprake meer van.
Brief van Moeder **16 december 1945.** Wij snakken weer naar een brief 't is nu 2 weken geleden de laatste dus je begrijpt je mag 't ons gewoon niet aandoen wij willen zoo dolgraag met je mee genieten. Je schrijft nooit over je werk ben je er elke ochtend om 8 uur ! en tot s'avonds half zeven of is dat leelijk afgezakt. Vergeet niet hierop te antwoorden.
Brief van Moeder **18 december 1945.** Vandaag je pakje en je brief! dus groot feest! Je bent een lieverd om je chocola voor ons uit te sparen. Ik kan begrijpen dat je wel ongelukkig was toen de stemming bij de Dellspergers zoo was, is 't nu weer heelemaal in orde. Lastig dat Vreneli verliefd op je is. Schrijf vooral ook eens over je werk. Maak er svp een gewoonte van ons elke week iets te schrijven al is 't en briefkaart.
Brief van Vreneli Dellsperger **Weinachten 1945**. In der letzten Zeit hatte ich machmal den Eindruck als hättest Du etwas gegen mich, ich weiss selbst nicht recht, wie es auszudrücken, es schien mir einfach sonderbar, die ganze Atmosphäre zwischenn uns. Wenn ik Dich verletzt haben soltte so bitte ich Dich aufrichtig um Verzeihung , es geschah sicherlich ohne Absicht. Ich werde für dich auch stets das grösste Verständnis haben und ich verspreche Dich zu helfen.Ich

meine nicht bloss jetzt sondern später auch. Merry Christmas. Herzlich deinVreneli.
Brief van Vader **27 december 1945**:Je zult wel begrijpen, dat ik ook wel eens het hoofd schudt over je abominabele taalfouten!! Je schrijft "unverfroren" "briefen en Zijtgloche (Zeitgloche) Universiteit enz enz. Het is om te bulderen als 't niet zoo tragisch was!! Hou je stevig en zorg je "conduite staat" blank te houden!
Brief van Moeder **27 december 1945.** Nu zijn we dus weer thuis, ik dacht niet anders dan een brief van je te vinden, maar weer niets nu al 14 dagen sinds de laatste. Met een briefkaartje zijn wij zoo nu en dan ook tevreden Ik wist niet eens wat je met de kerstdagen van plan was te doen kon dus heelemaal niet meeleven ik ben ook erg verlangend of de stemmig bij de familie Dellsperger weer prettig is.
Brief van vader **29 december 1945.** Je schreef sinds lang niet over het verloop van je studie. Blijf je met hart en ziel werken of is 't enthousiasme verflauwd.
Ongedateerde brief van mijn Moeder. Ik lag over jou na te denken en voel ik ook altijd in je brieven een uitstralend frisch gelukkig menschenkind waar je van geniet maar echte interesse heb je niet als ik je brieven lees is het 't haast nooit met vragen hoe gaat het met jou Moeder of Vader of hoe is dat of hoe is dat je zegt bv ik zou de kamer gaan zien of ik was graag bij Kerstmis geweest maar ik kan niet alles verlangen. Ik weet ook wel. Vader en ik hebben 't ook, ik merk 't aan mijzelf bv als iemand bv tante Olga iets over Hilda vertelt wil ik iets over Elsbeth vertellen hoe die dat doet maar toch als ik bij tante Olga geweest en ben ik van alle kinderen op de hoogte 't interesseert mij wel hoe dit of dat met hen gaat. en dat is toch iets waar iedereen behoefte aan heeft. Oom Charles Boissevain was zeer onderhoudend maar zoodra je een verhaal over je zelf ging vertellen interesseerde hem dat niet meer, zoo ben ik niet gelukkig, 't zelfde met Bob Boissevain en Maurits van Hall 't doodt op den duur alle menschelijke contact. Ik lag mij af te vragen kan je dat van zoo'n type eischen! Ja ik geloof als je echt aan jezelf wil werken en je jezelf gaat waarnemen en ook je reacties dat je 't dan sterk gaat merken. Aan 't frissche uitstralende heeft iedereen behoefte maar als 't niet met de warme ondergrond gaat van meeleven ook met de anderen dan trekt iedereen zich terug. Ik weet niet in hoever dit alles op jou betrekking heeft, ik las je brieven er op na en dan is 't wel opvallend in je briefkaart aan bv tante Olga is 't alleen een juichen over je eigen leven maar geen enkele vraag over hun nieuwe huis of hun leven etc etc. 't Interesseert je niet. Is het daarom dat de Dellspergers ook zoo verkoeld zijn? het briefje van Dr Dellsperger was ook alleen hoe jij van alles genoot, maar geen woord van wij vinden het gezellig om hem te hebben alleen stond dit wel in Vreneli's brief, enfin dit weet jij misschien beter, maar eigenlijk hoef je er niet over te schrijven als je het maar in jezelf verwerken wilt, want het is erg belangrijk in je leven. vooral ook later als je getrouwd zal zijn. Je weet niet hoe moeilijk het voor een vrouw is en hoe doodend op den duur als alles gebeurt vanuit een "uitstralen" zonder meeleven daarin kan je niet altijd meedoen, dat kan je van geen mensch om je heen eisen. Ik weet wel als je je eens voor Maria's leventje interesseerde, dan zei zij " Tom was zoo lief vandaag ". Je weet wel, het was altijd ons struikelblok waardoor er dikwijls een akelige sfeer kwam. Vader heeft het ook vrij sterk daarom maakt hij weinig echte vrienden en gaapt hij als hij het vervelend vindt, het is toch de grootste armoede voor jezelf. Nu joch ik weet hoeveel ik van je houd en ik vind het heerlijk dat ik je dit alles schrijven kan dag veel liefs je Moeder.

1946
Brief van Moeder **3 januari 1946** Hoe is het met de verliefdheid van Vreneli? is dat niet lastig meer? Gelukkig vindt Vader het ook goed dat je dat zomer semester blijft maar daarvoor moet je wel maken dat die 100 franken bij mevrouw Dellsperger blijven voor dat zomersemester.
Aan het eind van de brief weer een 7 tal vragen. O ja ben je al verliefd op 't een of andere meisje, de hooge lucht en skiën en 's-avonds dansen hoogst gevaarlijk. Wacht U voor de W.W.! Echt Moeder, hoor ik al zeggen! Maria en Vader zeggen dat ik nu eens moet ophouden met al die onbenullige kletspraatjes.
Brief van Tom. We hebben geskied in Adelboden en in de Gantrisch. Twee vriendinnetjes, op elk

lift station één. Veel feestjes en zelfs tijdens een feest voelden we de aarde bewegen. Het bleek een aardbeving te zijn waar het epicentrum was gelegen in het Rhône dal. Later bezocht met prof Günzler Seiffart met een geologische excursie hebben toen de schade bekeken.
Brief van Tom aan familie **5 jan 1946** Ik zit hier op 1400 m . Het skiën gaat met rasse schreden vooruit. Wat heerlijk dat ik de zomer hier blijven kan. Too good to be true.

Ski vakantie in de bergen boven Adelboden met Hollandse studenten vlnr. Tom, Gerda LaChapelle, Iet Ruys, Gerard Bakker en meisje Bekkers

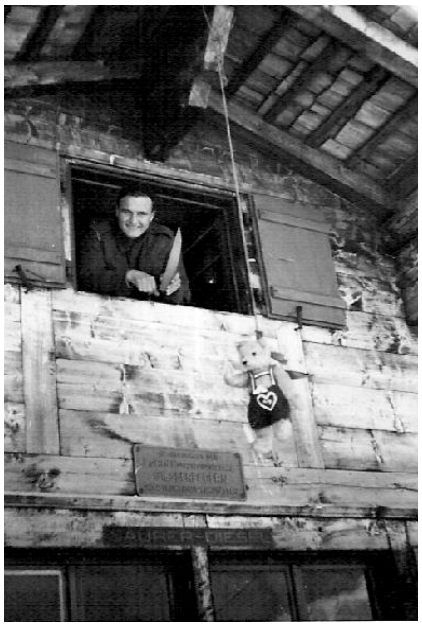

Links Tom vanuit hut met gebroken skipunt. Rechts Skiën op glad ijs voor de hut

Brief van Moeder **3 februari 1946.** Ja 't is wel goed dat wij zoo nu en dan weer eens over je zelf praten 't raakt zoo gauw weggezakt als 't niet natuurlijk voor je is. Je zult wel merken, hoeveel gelukkiger leven is op den duur zoudt hebben als je meer meeleven had. Ik profiteer nu van deze bui door je allemaal vragen te stellen in de hoop op antwoord daarop, de vorige keer nummerde ik ze zelfs maar geen succes!! (allereerst is het too good to be true niet to good to be true). 't Lijkt mij beter als ik de vragen op een apart lijstje zet dan kan je de antwoorden er achter schrijven.
Brief van Vader **6 februari 1946**. Denk er aan dat je van het geld voor de zomer een belangrijk bedrag overhoudt. Het geld groeit niet op mijn rug. Je bent een duur zoontje!
Brief van Moeder **8 februari 1946**. Wij vinden het zoo fantastisch als je 400 frank per maand nodig hebt dat is liefst 260 gulden een gewoon mensch zou hier op zijn hoogst 130 noodig

hebben, dat had je niet toen je in Amsterdam was en nu 't dubbele.
Brief van Moeder **14 februari 1946.** Wat gezellig dat Emmy je dezen brief nu brengen kan. Wat zal je het eenig vinden om haar weer te zien. Je begrijpt hoe thrilled zij is om een maand naar dat heerlijke oord te gaan.. Wij krijgen ook haast geen vitamine geen vruchten geen groente, ik denk dat ik daarom zooveel last heb van erge hoofdpijnen.
Brief van Moeder **27 februari 1946.** Deze brief gaat over Takkie. Hij heeft tegenwoordig een vriendje Paddy van de Strumphlers dan kan hij eindeloos mee op het grasveld krijgertje spelen en elkaar inde de snoeten bijten! 't is een knolletje Maar wat moeten we doen als alles weer nieuw geverfd wordt !! Vader hoopt en hoopt dat Tal dan in de hondenhemel zal zijn, maar Maria en ik niet dat begrijp je. Vandaag staat hier in Holland alles in 't teeken van de slag v.d. Java Zee. Vanmorgen heeft Vader voor 4 scholen gesproken Alle scholen moesten 't herdenken en van 12 uur 2 minuten stilte houden.
Brief van Moeder **maart 1946.** Ik kan je niet zeggen hoe wij ons verheugen op je komst ik kan nu niet wachten kom je de 18 e maart.
Een noot boven aan de brief: De familie (Maria incluis), zegt dat ik binnen een week !!! geïrriteerd op je zal zijn door slordigheid of zoo !!! Ik geloof 't niet !
Inderdaad twee weken naar Aerdenhout geweest.
Na terugkomst in Bern heerlijke skitochten met Zwitserse vrienden gemaakt in het Berner Oberland. Met ski naar de top van de Steghorn 3146 meter, om daarna al kletterend de top te bedwingen.

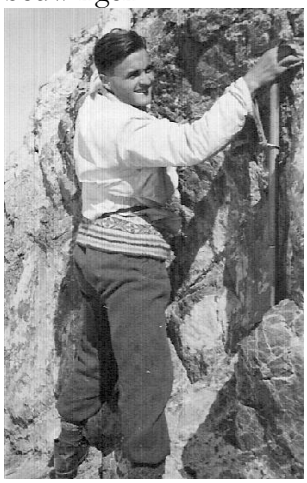

Links tijdens de beklimming van de Steghorn 3146 m. Rechts : Walter met 2 Zwitserse vriendinnen

Week skiën in Grindelwald. Op achtergrond de Wetterhorn. Tom tweede van links.

Het winter semester is ten einde gekomen en nu begin ik aan het zomersemester en ben verhuisd naar een Frans Zwitsers familie met vier kinderen. Dol gezellig en een hele verademing na de stijve conservatieve familie Dellsperger. Maar ik moet er wel bij zeggen dat Mevrouw Dellsperger bijzonder aardig tegen mij is geweest en veel begrip voor mij heeft kunnen opbrengen. Prachtig huis tegen de heuvel van de Gurten, met een schitterend gezicht op Bern. Dit was een hele grote familie, en de gastvrouw Agnes werd verliefd op me en we hebben heel wat keren samen geslapen. Ze kwam 's-ochtends vroeg voordat ze aan het huishoudelijk werk begon bij me in bed liggen. Ze verzorgde me als een Moeder.

Links: Mijn 'gastvrouw' Agnes Bonhôte. Rechts: Het huis van de familie Bonhôte

Brief van Moeder **12 april 1946** 't saai dat je weg bent Maria en ik waren s' avonds alleen thuis en Maria zei ook wat is het opeens stil, 't huis was zoo vol veel muziek, lawaai en ja je voelt dan toch een beetje lost en dan ben ik blij dat je niet voor lang weg bent anders zou ik nog sentimenteel van worden .'t Was gezellig en daar ben ik erg blij om 't ook zou het afschuwelijk hebben gevonden als je ik je niet zoo missen. en 't eigenlijk een opluchting zou vinden,. Joch, nu begin je met een nieuwe familie. Probeer hier tegenover jezelf en tegenover anderen een succes van te maken.
Brief van Vader **29 april 1946.** Het was bar gezellig je thuis te hebben
Brief van Moeder **16 mei 1946.** Nu net kwam er een telegram van Richard, dat Tal a.s Zaterdag thuis komt wat zal dat geven. Vader wil geen 2 honden hebben en Vader is nu evenals wij ook al dol op Tref, maar Maria en ik zijn overeengekomen, dat zij toch hier alle 2 blijven. Vader zal weer moeten verliezen..
Brief van Moeder **20 mei 1946.** Elsbeth zijn eindelijk de schellen v.d. oogen gevallen zij is nu meer los van mij en ziet mij nu niet meer zoo ideaal of beter gezegd zij had zich vroeger altijd aan een ideaal vastgeklampt en wou à tort et à travers van mij houden, maar opeens ziet zij opeen veel naars. 't Is wel goed deze reactie want daardoor zal zij nu op haar eigen benen kunnen staan, maar ik ben er toch wel verdrietig om. Ik heb mijzelf nooit beter voorgegaan dan ik was, maar 't is ellendig om nu te merken, dat een kind net zoo over mij denkt als ik vroeger over mijn Moeder. Ik hoopte dat ik dat nooit zou meemaken. Elsbeth heeft er wel reden voor dat is zeker, maar deze ommezwaai is een beetje verbijsterend, maar wel goed voor ons beiden. Opvoeden is niet makkelijk , al je eigen fouten komen 10 voudig aan 't licht en krijg je op je broodje. Dit jaar in A'dam is wel erg goed voor Elsbeth geweest om zich zelf meer te vinden en deze oppositie tegen mij was hard nodig voor haar ! Enfin jij kunt er ook van meespreken. Zoo 'makkelijke' ma ben ik helaas niet. Nu beste jongen toch heb je hoop ik nog wel niet tegenstaande alles 'een warm plekje voor me.

Brief van Moeder **28 mei 1946.** Je bent een schat om zoo voor de meisjes te zorgen. Wat een bof dat die Moeder van Madame Bonhôte hen hebben wil. Op 't oogenblik wordt geverfd in huis en wordt Tal's zijn hier aangetast, ik rek 't zooveel mogelijk maar 't is moeilijk want 't wordt gewoon een breuk met Vader dat klinkt tragisch maar er is wel iets van waar. Vader kan 't hier niet meer hebben.

Op de voortop van de Wilde Frau in het Berner Oberland met twee Zwitserse vrienden.

Vanuit Bern ging ik veel de bergen in .Tjalling Eysinga, die ik nog kende van het concentratie kamp Amersfoort vroeg me of zijn jongere broer met mij mee mocht op een bergtocht in het Kiental. Hij is echter na een dag klimmen met de staart tussen de benen naar Bern terug gekeerd. Hij zag het helemaal niet zitten. In het Kiental twee Zwitsers ontmoet waarmee ik de voortop van de Wilde Frau heb beklommen.
Brief van Vader **1 juni 1946.** Ik wil echter nog eens informeren bij onderwijs naar de mogelijkheden, maar bereid je maar voor op voortzetting der studie in Amsterdam)(of Leiden).
Brief van Moeder **12 juni 1946**.Dat schilderen heeft vooral voor Maria en mij een heel groote schaduwzijde 't zwaard van Damocles is toch gevallen 't Werd te moeilijk. Vader werd er uit zijn humeur van. Zoodra Tal weer tegen iets opsprong en nu is mijn dierbaar bruin kind bij de v.d. Maassen tegenover Maria;s school. Maria ziet hem wel 4x per dag maar ik kan je niet zeggen hoe ik hem mis altijd was hij bij mij. 't Werd inderdaad een krisis tussen Tal en Vader en dat is te gek natuurlijk.
Brief van Moeder **26 juni 1946.** Ik heb zoo'n idee dat jij in jezelf en in je omgeving een heel typische tijd meemaakt die veel complicatie geeft. De meisjes verheugen zich zeer op hun Zwitserse maand.
Ik heb ook met Agnes in het huis van haar moeder aan het meer van Neuchatel gelogeerd. Ik sliep ineen klein tuinhuisje. op een ochtend kwam er iemand naast me liggen . Ik dacht dat het Agnes was, maar het bleek de kok te zijn die het op mij had begrepen. Rare sensatie. Ik herinner me ook nog, dat in Bern een man die bediende in een café was vroeg of ik met hem mee wilde gaan naar zijn kamer, maar hij had ook bepaalde bedoelingen waar ik niet op in ben gegaan. Schijnbaar heb ik een zeker sex-appeal voor mannen.
Mijn Moeder met 2 zusjes logeerden ook nog bij de Moeder van Agnes Bonhôte .
Mijn Moeder schrijft over de verstandhouding van Agnes en haar man. No love lost between them. Het is afschuwelijk moeilijk voor haar 't lijkt mij een nachtmerrie om op die manier over je man te denken ook voor de kinderen. 'T is grappig zoo goed als ik met haar kan opschieten. Ik voel haar precies aan 't is soms zelf alsof t mijzelf is ',zij is alleen veel luchtiger en zooals Maria

zegt niet zoo geïrriteerd (als ik moe ben tenminste). Ik kan zoo goed indenken dat je erg op haar gesteld bent is werkelijk een maman pour toi wat heb je het getroffen, want 't scheelt toch wel alles als je ergens heelemaal thuis voelt. Vandaag zie ik Monsieur Bonhôte weer hier. 't Lijkt mij geen prettig mensch, maar toch heb ik met hem te doen, hij is heel eenzaam en zet zich erg schrap en ook een paus. Tragisch 2 levens zoo met elkaar, wat kunnen zij elkaar bederven. Nu dag joch zoek in ieder geval een vrouw waar je écht van houdt.

Het huis van de Moeder van Agnes Bonhôte , mevrouw Durand aan het meer van Neuchâtel. Hier bleven mijn beide zusters voor vakantie

Brief van Tom aan Moeder **18 juni 1946.** Ik heb Hildaatje wel niet gekend, maar ik kan toch ongeveer voorstellen, hoe dit moet zijn geweest voor jullie tweetjes. Maar het heeft vast en zeker een innige band tussen jullie gelegd. Als ik moet opnoemen een voorbeeld van een gelukkig huwelijk, dan denk ik in de eerste plaats aan jullie tweeën.
Brief van Tom aan familie **begin juli 1946**. Ik heb nu definitief besloten om in Zwitserland af te studeren. Het leven wat ik nu lijd is gelukkig. Ik leef van ongeveer 200 franken per maand voor alles behalve collegegelden. In Amsterdam leven zou je wel meer kosten!! Speel zowel iedere dag met Madame Bonhôte quatre mains en de Fugas van Bach voor orgel.
Eind Juli- begin Augustus met een geologische excursie met Professor Cadisch door de Zwitserse alpen.
Beklimming van een moeilijke berg de Oostgraat van de Aermighorn begin augustus met een paar Zwitserse vrienden

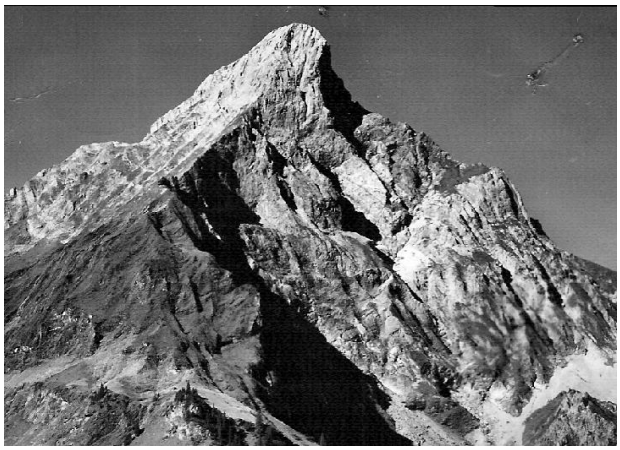

Aermighorn boven het Kiental.

Geologisch karteringswerk van 3 augustus tot 17 augustus in de hoge bergen tussen Val d'Anniviers en Val d'Herens in het Wallis.
Enkele fragmenten uit het dagboek:
6 Augustus begonnen met karteren, vertrokken uit het dorpje Grimentz. Het went verder gelukkig om zo helemaal alleen in het hooggebergte te zitten. Overdag gaat het wel, maar als na zonsondergang die onheilspellende avondwind begint op te zetten, valt het dikwijls niet mee er bij nog de grote heimwee naar een zeker iemand te hebben, is het wel eens moeilijk om niet in tranen uit te barsten, maar tanden op elkaar. Het gaat om de wetenschap en God staat altijd bij je, waar je ook bent, als je maar toegang verleent. Nu aan de slag de Booij. Bon courage! **Dinsdag 13 aug** Bewolkt weer. Start 9 uur na 12 uur slaap. Het weer wordt steeds lastiger mist regen niet zo aangenaam. Om 12 uur door en door nat in hut aangekomen. De wind huilde en gierde. De regen knetterde op het dak. Mijn broek was doorweekt. Er zat niets anders op dan in het nest te kruipen. 3 uur namiddag weer iets verbeterd alleen de broek nog niet. Toch maar aan de slag gegaan Al of niet een natte kont dat is het geologen leven. Maar ziet opeens komt de zon door en daarna bijna niet te geloven het zelfde weer als gisteren. Uit zicht tot Mt Blanc enz. Zo gauw als het weer in de bergen kan veranderen. 7.15 s-avonds bij het kruis van de Pas Lona. Het uitzicht wordt steeds mooier. De laatste zonnestralen schijnen op het Mont Blanc massief, het koeien gebel onder mij uit het dal opstijgend. Deze sfeer heeft een goddelijke reinheid. De rust en de grootsheid van deze bergen . Het is daarbij ook nog bijna windstil. Het is alsof alles wil meewerken tot deze goddelijke sfeer. Wat is het goed voor de mens om helemaal alleen van deze rust te kunnen genieten, maar hij kan hem alleen opzuigen wanneer het van binnen ook rustig is. De zon zinkt dieper en dieper. Totdat opeens hij achter een scherpe kam van de bergen verdwijnt. De sneeuwbergen achter mij krijgen een rode kleur die niet na te bootsen is. De hemel krijgt alle kleuren die weer ogenblikkelijk verdwijnen, van lichtgeel tot purperrood en daarna eindelijk violet. En daarna treedt opeens met onheilspellendheid de nacht in. Het is de strijd tussen licht en duisternis die wij elke dag in het gewone leven kunnen meemaken.

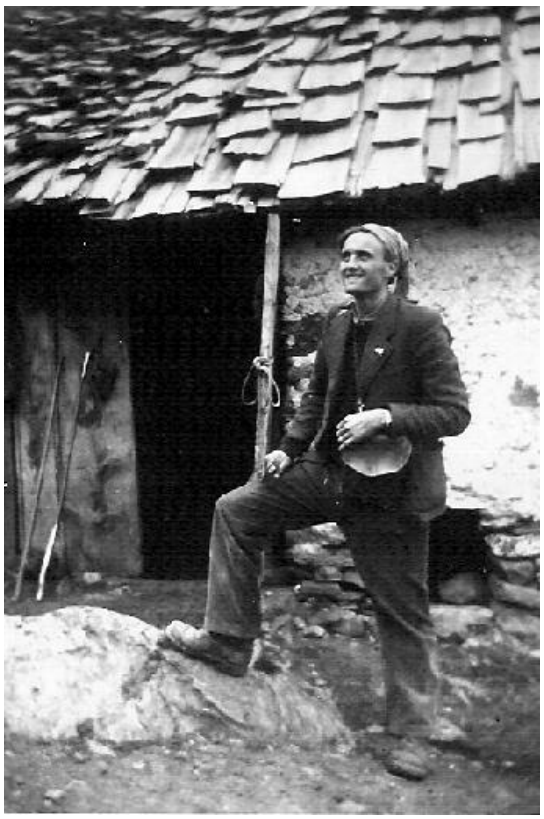

De geoloog voor zijn hutje hoog in de bergen van het Wallis

Woensdag 14 augustus. Stralend zonnig weer geen wolkje. De zonsopgang op 2700 m was prachtig. Vannacht steenkoud gehad het gras was wit bevroren zelfs een dun laagje ijs op een stilstaand watertje. Om 5.15 opgestaan om de zon te zien opkomen daarna weer gauw om 6 uur in het nest gekropen tot 8 uur gepit 9.15 start vol bepakt want ik ga ergens anders slapen..Na een half uurtje te hebben gewandeld en gewerkt te hebben zit ik aan de oever van het prachtig meertje Lona. Ongeveer 150 koeien grazen om mij heen Het lijkt wel een orkest.**Vrijdag 16 augustus**: De laatste werkdag. Om 12 uur op Roc d'Orrival. Als laatste top in gebied. Uitzicht ongelofelijk: Weisshorn, Matterhorn, Dent Blanche, Gabelhorn, Mt Blanc, Aig. Rouge, Dent du Midi, Diableretss, Wildhorn, Ruderhorn, Balmhorn, Altes en Bietschhorn. Het geeft nog eens een goed overzicht van de gedane arbeid, Het is wel een reuze voldoening om dat te zien. Mijn werk is nu voorlopig voltooid!!

Het karteringsgebied. Rechts de hoogste top Becs de Bosson 2985 meter.

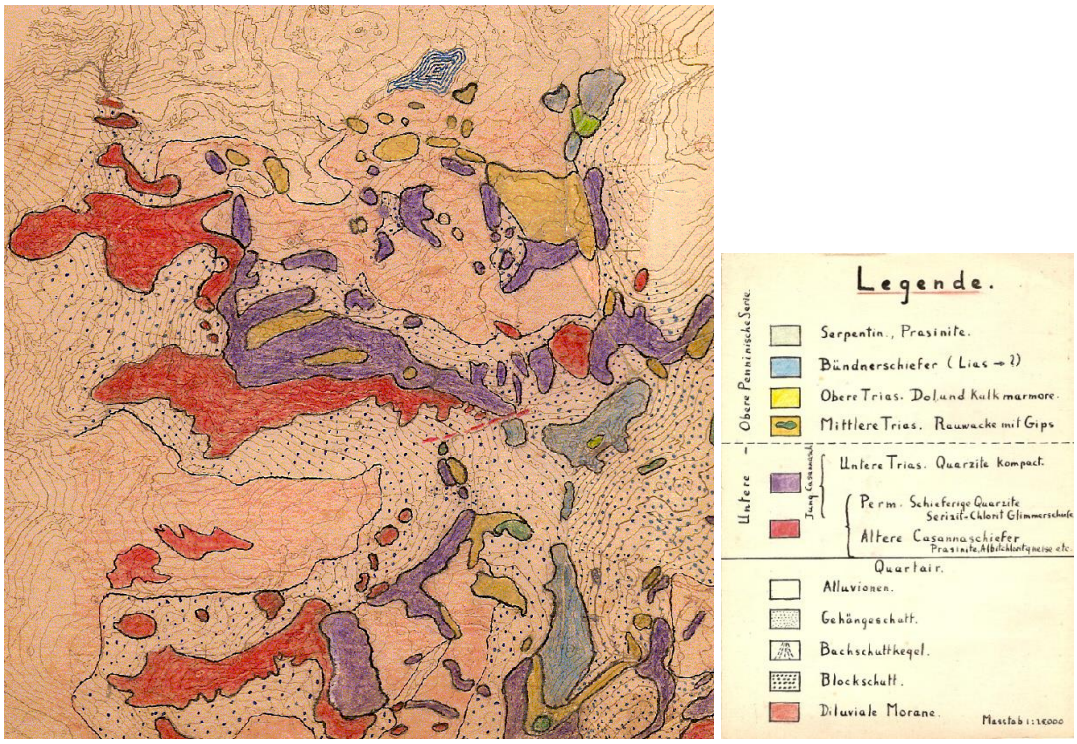

Een gedeelte van de geologische kaart die ik van het gebied maakte. Schaal 1: 25.000

Het was schoon ,"verheven" werk. Maar toch blij dat het af is. Om 4 uur behouden en wel in Grimentz teruggekeerd. Ik besluit om te zeggen hoe dankbaar ik voor deze tijd ben. Dat ik daardoor dichter tot God ben gekomen. Laten we hopen dat ook in het gewone leven ik deze schat mag blijven behouden. **Zaterdag 17 aug**. Met autobus naar Sierre gegaan. Daar de de sneltrein gepakt via Lausanne naar Bern. Heerlijk in de Speisewagen ontbeten. Wat gek om weer zo in de beschaafde of beter in de bewoonde, mondaine wereld te komen. Het heeft alleen een groot gevaar en wel weer de schat en de rust in de bergen opgedaan te verliezen. Laat je niet weer meeslepen door het gewirwar. Ongeveer een half uurtje ben ik in Bern Go straight on my boy. Just how it was in the mountains

De koeienmelkers, die in ik mijn gebied aan het werk waren

Tussen de twee karteringen heb ik bezoek gekregen van mijn ouders en mijn zusje Maria die helemaal vanuit Nederland met de auto (DKW) aankwamen. Ze keken hun ogen uit, zoveel luxe en rijkdom. Op de weg door België en Frankrijk hebben ze alle verwoestingen van de Tweede Wereld oorlog kunnen zien en kwamen is een ware oase van rust en welvarendheid. Over deze reis heeft mijn Vader een artikel geschreven waarin hij meer belicht de reis van Nederland naar Zwitserland door Europa, dan hun verblijf in Zwitserland. Hij laat treffend zien hoe het Europa nog in puin lag en een schril contrast vormde met rijke welvarende Zwitserland dat niet door de oorlog heeft geleden.. Zie hieronder"

Met de DKW en tent naar de Alpen

Met volle benzinetank ,twee reservebanden, leeftocht voor drie dagen doch slechts weinig Belgisch en Fransch geld- nét voldoende om onderweg benzine te kunnen byladen teneinde de grens van het Zwitsersche luilekkerland te kunnen halen (dankzy een doktersattest dat deze reis

naar Zwitserland rechtvaardige kreeg ik wat deviezen)reden wy, op een der schaarsche zomerdagen van den herfstmaand augustus, bezuiden Maastricht België binnen, en voelden ons als Lavarède, die met een kwartje op zak de wereld rond trok. De gelukkig nog in goede conditie verkeerende DKW, die vyf oorlogsjaren het daglicht niet had gezien, pruttelde opgewekt, de zon scheen, we waren uiteindelyk weer eens in het buitenland en genoten ervan door schilderachtige slordige Belgische dorpjes te ryden. In Nederland is het, dankzy de A.N.W.B. borden geen kunst om op den goeden weg te blijven, in België en vooral in Frankrijk raakt men spoedig de koers kwyt als men, zooals ik, slechts over een soort "overzeiler" beschikte voor het traject Maastricht-Bazel.:Na korten tyd waren we reeds op een binnenweg terecht gekomen en veroorzaakten groote opwinding in een klein dorpje waar de geheele bevolking was samengedromd by de finish van "de" jaarlyksche locale wielerwedstryd. Argeloos bleken wy aan den kop van een zwoegende horde renners te zyn gekomen. Gejuich,geschreeuw,jawel,vlak achter ons werd een uitgeputte kampioen met een krans omhangen en op de schouders genomen.
Wij zyn wel eens geneigd te vergeten dat de oorlog ook over onze grens zware wonden heeft geslagen; nu ervoeren wy hoe van Maastricht tot Bazel bruggen waren opgeblazen en dorpen in puin gelegd. Overal ruines van huizen, gaten in muren en daken, byna geen dorp of stad, dat niet de verschrikkingen van luchtbombardementen heeft gekend. Hoe Zuidelijker we kwamen des te minder de opbouw was gevorderd; wel wordt er gewerkt, maar in de Ardennen zal het gebied waar het laatste Duitsche offersief woedde nog wel zeer lang de sporen dragen ervan. In Luik werd het een puzzel den weg naar het Zuiden te vinden. Het was Zondag, dus genoeg volk op den been en een stelletje zeer vroolijke Belgen deden hun best om ons van dienst te zyn, maar zagen geen kans ons den weg naar Bastogne duidelyk te maken. Het resultaat was ,dat we in het dal van de Ourthe terecht kwamen, het was er prachtig en buitengewoon levendig met al die, op en langs de rivier genietende vacantiegangers tusschen steile rotsen.
Honderden fietsers stoven na een welbesteeden Zondag met vaart de hellingen af in de richting Luik. Ik had het al opgegeven naar Bastogne te vragen; verder dan het moeilyk uit te spreken Aywaille zouden wy dien dag toch niet komen, doch eerst na vele, met overmatig duidelyke explicaties, gelukte het de groote heirweg naar het Zuiden te bereiken, die door de Amerikanen met talryke waarschuwingsbordjes: "Slow Curve", "slippery road" of pittige opschriften als "Drive carefully, death is so permanent "ter beveiliging van het massaverkeeer militaire colonnes, was voorzien. Het schilderachtige, in een dal gelegen Houffalize was in flarden geschoten; resultaat van geallieerde luchtbombardementen tydens het Ardennen offensief. Vernielde tanks en autokarkassen lagen her en der verspreid langs den weg, maar de natuur was blyven leven. Het wrak van een Tigertank stond als een roestig monster tusschen golvend graan. Voorbij Aywaille reed ik een binnenweg in en parkeerden de DKW tusschen bremstruiken op een heuvel van waaruit we een wyd uitzicht hadden over de Ardennen. Het tentje werd opgezet en de soep gekookt; spoedig viel de nacht in en zagen we de lichtgloed van Luik. Het heeft toch ook voordeelen om geen deviezen te hebben en de stilte van een zomeravond te genieten tusschen brem en geurend dennenhout en te luisteren naar het verre blaffen van een hond in plaats van naar de radio in de gelagkamer van een hotel. Elke medaille heeft echter twee kanten; den volgenden morgen werden wy gewekt door irriterend getik van regen op het tentdak. Wolken hingen laag over de donkere Ardennen; het kapotgeschoten Bastogne, waar in Kerstmis 1944 10.000- omsingelde G.I's hardnekkig weigerden te capituleeren, was een toonbeeld gryze troostlooze ellende, doch temidden van de ruines stonden draaimolens en kermiskramen. Het leven herneemt zyn rechten! Het ryden over de nog slechts gedeeltelyk herstelde wegen van dit oorlogsterrein is zeker niet eentonig want het uitwyken der venynige granaatkuilen eischt speciale vaardigheid. Hier en daar werkten ploegen nauwlijks herkenbare Duitsche soldaten; zy zagen er gezond uit, doch houding en uitdrukking waren lusteloos en dof
Tot dicht by de grens van Luxemburg bleven de sporen van het verbitterde winteroffensief zichtbaar. Daarna rydt men langen tyd door een gebied ,dat slechts zeer weinig heeft gelede;n, eerst by het bereiken van de Moezel, benoorden Metz, keerde het pynlyk vertrouwde beeld van

gehavende dorpen terug dorpen terug. Wat is toch de verklaring van het wonder dat Frankryk ons steeds: zoo boeit? De dorpen en stadjes, waar we door heen reden zyn arm:vervallen,verveloos en vies; het meerendeel der huizen voor onze begrippen onbewoonbaar, maar de bevolking "iets" dat wy in ons nuchtere kraakzindelijke landje missen. Ondanks de ontzettende beproeving van twee verwoestende oorlogen in een generatie,ondanks het nypend tekort aan werkkrachten - het F'ransche land is onrustbarend "leeg", is de Fransche "esprit" tastbaar gebleven. Hoe genoten wy van de levendige conversatie in een klein cafeetje in de omgeving van Nancy waar "Madame"tegen vergoeding van een pakje sigaretten "Patates frites" voor ons klaar maakte. Een in grys bestoven overall gekleede werkman kwam binnen, zette zijn race fietsje in de gelagkamer en legde met onnavolgbare geste een bosje koolplantjes op tafel."C'est mon bouquet,Madame".En terwyl de patates frites pruttelden in het vet kon ik my in de keuken gaan scheren voor een minuscuul spiegeltje.Er waren nog een paar vaste klanten binnengekomen. Wat een taal,wat een "verve". Ja, dat was Frankryk, overal puinhoopen, al deze menschen hadden de angsten van gierende bommen en fluitende granaten meegemaakt, zy leefden van de hand in de tand, in groote armoede, waren moe, heel moe, maar ontvreembaar was toch hun innige verknochtheid aan hun dierbare France, onverwoestbaar hun bezit van de Fransche "geest", die zooveel voor Europa beteekent. Voorby Naney gaf St Dié, de "ville martyre", dat de "Furor Teutonicus" in matelooze ontzetting heeft beleefd (het stadje werd voor de helft totaal platgebrand als represaille) een verbysterend beeld van waanzinnige wraaklust. "N'oubliez pas ,St Dié revivra" stond op een eereboog te midden van de puinhoopen. Vele vrouwen en kinderen saamgedreven in een brandende kerk vonden hier een vreeslyken dood. De nachtmerrie van Putten, maar dan honderdvoudig. Geleidelyk naderden wy de Vogezen, de DKW hield zich best men moest maar niet denken aan de mogelykheid van een "panne" - en bracht ons langs kronkelende bergwegen naar de op 800 M..hoogte gelegen Col du Bonhomme waar een hotel stond. Het bleef regenen, de tent was nog nat en bovendien niet waterdicht meer, zoodat wy voortdurend hadden uitgekeken naar een verlaten schuurtje om de nacht in door te brengen. De Col du Bonhomme, waar een koude regenwind over blies, was onherbergzaam; het hotel wrakgeschoten en bovendien voor ons, wegens gebrek aan francs, ontoegankelyk, zoodat de situatie niet geheel rooskleurig kon worden genoemd. De Duitsehers hadden hier echter een barak gebouwd; door een openstaand raam klommen wy naar binnen, vonden enkele oude matrassen, die er al lang genoeg ongebruikt hadden gelegen om insecten vry te zyn en spoedig kookte het theewater. 's Nachts goot het, doch 's ochtends brak de zon door. Wy daalden langs de romantische route de la Crêtes en passeerden het uiterst schilderachtige, half kapot geschoten, oude plaatsje Kayserberg. Nu waren wy in Elzas;wat is er sinds 1914 veel Fransch bloed gevloeid om het behoud van dit land. "Il est chique de parler Francais" stond nu voor verschillende winkelramen.
De blauwe Vogezen lieten wy achter ons; door de vruchtbare groene Rynvlakte via Colmar en de rommelige, gehavende kazernes stad Mulhouse, naderden we de Zwitsersche grens. Vruchtboomen links en rechts langs den goed onderhouden weg, voor ons de eerste heuvels van Zwitserland. Bazel! Even oponthoud voor grensformaliteiten en we reden Zwitserland binnen. Een goede raad voor landgenooten, die ons voorbeeld zouden willen volgen: probeer in ieder geval over een of twee francs Zwitsersch geld te beschikken want; Zwitserland heft statistiekrechten voor iedere binnenkomende auto. Niet veel, slechts 1 "rappe" voor ieder 10 kg, die de auto weegt, doch by gebrek aan Zwitsersch geld vroeg men my drie kostbare Hollandsche guldens te betalen als tegenwaarde voor 75 "rappen". Het contrast tusschen de bittere arme, vervallen, havelooze Fransche dorpjes vlak voor de grens en het kraakheldere, zindelyke Bazel met zijn overvolle winkeletalages, waar álles te koop is, dat wy sinds jaren niet meer hebben gezien; Wedgwood tafelserviesen, wol, zyde, fietsen en nog eens fietsen, banden, bananen, alle merken cigaretten, chocolade, dranken enz. enz. kwam toch als een schok, al waren wy er op voorbereid door de vele verhalen van landgenooten Door het vriendelyke, schoongewassen Mitteland over mooie asphaltwegen, ruim voorzien van richtingsborden, langs gemoedelyke

dorpjes met bloemen voor de ramen, naderden wy tegen de avond het punt van bestemming: een gastvrij huis op de helling van de Gürten waar men een wyd uitzicht heeft over Bern met de Jura op den achtergrond.

Met de DKW langs het Vierwaldstätter meer

De verre witte toppen van het Berner Oberland werden rose verlicht door het laatste zonlicht; de hemel gloeide - Zwitserland! Wat hebben wy er naar verlangd in de oorlogsjaren Nadat wy onze kleine reisgenoot naar haar herstellingsoord hadden gebracht, was het voor ons de sport om nog zoolang mogelijk in deze "playground" of "Europe" te blyven met het bescheiden bedrag aan Zw. francs dat, dankzy een familielid, te onzer beschikking stond. Het leven is er duur, hotels en restaurants voor ons onbetaalbaar, doch wy hadden een tent, en by regenachtig weer sliepen wy in "massenlagers" waar je voor 1 frs of 1 1/2 frs. onder dak vindt, of by gebreke hiervan in een stal op hooi. Een nieuwe belevenis om zorgeloos te kunne rondtrekken en de mooiste uren van den dag als de zon omhoog klimt achter steile bergkammen of lang schaduwen de dalen vullen opeen geurend alpenweitje je potje te koken , en naar het geluid van koeien bellen en stroomend water te luisteren.
Te snel ging de droom voorby, in dit gebenedyde, gastvrye land. De DKW werd weer volgeladen, een oude reserveband kon tegen een, voor onze begrippen, belachelyk gering aantal francs worden ingewisseld voor een nog zeer bruikbare band voorzien van een flinke laag rubber en de lange tocht om de Noord nam een aanvang. Tusschen Bern en Bazel begon de motor echter raar te sputteren, met moeite konden de hier toch zeker niet steile hellingen gehaald worden. Het was de zwitsersche benzine met zeer hoog alcohol gehalte, die ons parten speelde. Vlak voor de grens was er echter geen leven meer in den motor te krygen. Het Zwitsersche geld was op, ik moest dus Fransche garage zien te bereiken. Zoo werd de DKW dus, tot vermaak van de douane, over de grens geduwd en in St Louis werd voor de somma van twintig fransche francs = f.0.45 de carburateur schoongemaakt en de verstopte benzineleiding doorgespoten. De tragische overgang van de welvaart in het Zwitsersche gedeelte van Bazel naar de armoede in dezelfde straat op Fransche bodem werkt sterk tot de verbeelding. Men beseft dan heel duidelyk hoeveel er nog moet gebeuren voor Frankrijk de ontredderingen van dezen tweede grooten oorlog te boven zal zyn gekomen. Wy reden nu van Muhlhouse via de Col du Bussang door de Vogezen en volgden het Moezeldal van de oorsprong af totdat de moezel een rivier was geworden is en by Thionville in N.O.lyke richting tusschen Eifel en Hondsrug naar den Ryn doorbreekt. Het zilvergryse licht, de hooge populieren en glooiende boschryke hellingen, maakt dit Lotharingsche land wel zeer

aantrekkelijk Voor Epinal hielden wy even stil by een Amerikaansch kerkhof. Twaalfduizend witte kruizen in lange ryen op smaragdgroen gras te midden van het prachtige heuvelland der Vogezen. Hoog wapperde de Amerikaansche vlag boven de stille kruizen, die slechts voorzien waren van naam, voornaam en stam boeknummer, geen rang: de dood maakte deze soldaten, die nu ver van huis in Franschen grond rusten allen gelijk. Namen die op Engelsche, Italiaansche, Duitsche en Japanse afkomst duidden, doch allen zonen van de groote republiek der Vereenigde Staten . die hier in den stryd vielen. By Bayon, tusschene Epinal en Nancy, dichtbij de Moezel zetten wy het tentje op, "ergens"op een weilandje. Hoe anders was het licht hier dan in Zwitserland, dat is toch het geheim van die zilverachtige gryze, zachte tinten.

Links: Moeder Maria en Tom aan de voet van de Eiger; rechts: Vader Tom met zoon Tom

De DKW bleef zich als een trouw dier gedragen, maar de dynamo vertoonde kuren, zoodat de motor alleen door de auto te duwen een vaartje te geven, kon worden gestart. Geen bezwaar: als rustpunten werden nu uitsluitend plekjes uitgezocht op de top van een helling. .Toch was met het oog op een rustig gevoel dat de Nederlandsche grens niet zoo heel ver meer weg was. Ik slaakte een zucht van verlichting toen we, met het vallen van de avond op Limburgschen bodem stonden en direct een kronkelend landweggetje inreden om een plekje te zoeken voor de tent. "Braaf gedaan beestje"" en ik klopte op de motor kap. Terug in Nederland voelden we de wind weer, de vermoeiende eeuwige wind van ons zeeklimaat, die ons sterk deed verlangen naar de rust ,voor onze begrippen, windstille Zwitserland. Maar toen wy den volgende dag door ons vlakke land reden, genoten wy van de grootsche vergezichten en machtige wolken gevaarten en kwamen onder de indruk van de noeste vlyt waarmede by ons vernielingen van den oorlog zyn of werden hersteld Maar dat wy nog dikwyls met heimwee en dankbaarheid aan Zwitserland ondervonden gastvryheid zullen denken is wel zeker.
Einde verhaal met de DKW naar de Alpen

Brief van Moeder even voor mijn 22 ste verjaardag **25 augustus 1946.** Nu beste Tom wij zullen veel en warm aan je denken op je 22ste verjaardag als ik nog denk aan dat kleine gevalletje toen 't geboren werd, dadelijk vol pit en vlugge bewegingtjes altijd een 'eager' kereltje geweest maar nu gelukkig veel zekerder en rustiger geworden door het geluk van dit werk waar je iets werkelijk in bereiken kan. Maar "Life " is still more than that! dat weet je ook wel maar ik begrijp ook wel je éénpuntigheid als is 't toch jammer in zeker opzicht.

Brief van Vader **5 september 1946.** We hebben ons suf zitten piekeren hoe aan de deviezen te komen als het officieel niet lukt doch een goede oplossing is niet gevonden. Het zal natuurlijk ook als Onderwijs ja zegt, nog enige tijd duren voor het geld er is. We geven de moed niet op het is zoo veel waard als je de geologie in Zwitserland kan afmaken.
Voor de tweede keer begin ik op **woensdag 11 september 1946** met het karteren van het gebied rond de Becs de Bosson. 7 uur van huis weg. Al liftend van Bern . Eerst met camion tot Lausanne. In Lausanne een half uurtje gelopen en een wagen te pakken gekregen tot Vevey, Na een kwartier een camion naar Aigle en vervolgens een camion van Aigle naar Sierre! Een groenten transport. Mee geholpen met laden en lossen. Om 4 uur uur afgezet in Sierre. Daarna op weg naar Vercorin was 3 1/2 uur lopen, maar na en uur kon op een motorfiets achterop naar Vercorin. Geslapen in een hooischuur. Ik heb weer een paar dagen nodig om die eenzaamheid te overwinnen. Donderdag 12 september van Vercorin naar alpenhut. Geologisch werk begonnen. Vrijdag 13 september 7 uur gewekt door koeien concert 8.15 gestart. Mijn horloge is stuk dus geen tijd bij me.. Na een dag hard werken vele nieuwe gesteenten aangetroffen. Om 6 uur bij kampvuur bij 3 chasseurs gezeten. Ze vertellen allemaal spannende verhalen waar ik helaas geen snars van verstond. Zaterdag 14 september. Slecht weer , zo nu en dan buitjes. In de loop van de dag werd het beter.'s-Avonds debat gehad met de montagnards over Rusland . Ze waren bijna allemaal communist. Het liep heel hoog op, maar bleef toch eerlijk en vriendschappelijk. De hele avond gedebatteerd om het haardvuur. Heerlijke dag. Zondag 15 september. Het dagboek eindigt met de volgende zinnen.: Op eens kwamen achter de rotsen vandaan een groep geiten, die even kwamen kijken wat voor een vreemd snuiter daar toch zat, luid blatend. Het is ongeveer 5 uur Nog behoorlijk warm. Ik koester me heerlijk in het zonnetje terwijl genietend van een Chesterfield.
Ik weet me nog te herinneren dat ik met prof Cadisch in de Rhône vallei bij Sion gekeken heb naar een warm waterbron. Met een vruchtencamion ben ik teruggelift naar Bern, waar ik warm onthaald werd door Agnes Bonhôte mijn geliefde.
Iets wat ik niet in mijn dagboek tijdens de kartering heb opgeschreven is een hele merkwaardige ervaring. Toen ik heel alleen in een hutje op 3000 meter zat terwijl de storm en regen buiten geweldig te keer gingen, heb ik een pannetje dat buiten lag naar binnen gehaald. Ik moest het allemaal bij me hebben, alles onder controle hebben Vreemd zoals een mens in die eenzaamheid reageert. De geborgenheid opzoekt. Maar het was een tijd om nooit te vergeten. Het is voor mij de basis geweest voor mijn latere geologen leven.

Op weg naar de top van de Mettelhorn bij Zermatt tijdens de Amsterdamse geologische excursie. Cees Egeler links met anorak

De Nederlandse geologen gaan van **17 -21 september** naar de Zwitserse Alpen. Mijn Vader stuurt mij het programma.. Ik zal proberen om de dagen dat ze in het Wallis zijn er bij te zijn. Inderdaad ben ik van mijn karteringsgebied in via vele passen gelopen naar Zermatt. Daar ontmoette ik de Amsterdamse geologen, het was een hele openbaring , de sfeer, de openheid kortom ik wist meteen met deze groep ga ik verder studeren. Vooral had ik goed contact met Cees Egeler. Samen met hem heb ik de Riffelhorn bestegen. Hier werd de kiem gelegd voor de expedities naar de Andes en Himalaya.

Groepsfoto Amsterdamse geologen met achtergrond de Matterhorn. Achterste staande rij vlnr. Lakeman, x, Cees Egeler, Verbeek, x ,Van Tellingen, Kieft. Prof Brouwer,x, Professor Rutten, Taco van der Harst,x, de Knijff, Netelbeek, x, x, x, Ernst Ten Haaf met pijp, x, x, Smit, x. Zittend vlnr. x, Budding, Bosschart, Ritsema, x, de Munck, x, Reinier Ritsema, Jan Stam, x, x,x,

Brief van Vader **25 september 1946.** Kan mij begrijpen dat 't gezellig was weer eens Holl. geologen te spreeken misschien leek je daardoor ook voortzetting van studie in Nederland minder wanhopig maar ik blijf toch hopen dat je zult boffen en filantropische Willem Tell wordt gevonden.
Brief van Vader **15 october 1946.** We keken wel op van Madame's Bonhôte brief dat je met hooge koorts in bed ligt. Ik kan je moeilijk zeggen hoe ontzettend jammer we het vinden dat het deviezen probleem onoplosbaar bleek.
Brief van Vader **21 october 1946.** Je moet zelf maar kamers huren ik heb er geen tijd voor. Tenslotte kun je in ieder geval beginnen met te forensen. Het is wel bar zuur dat 't er nu toch van moet komen que faire? in ieder geval is het goed dat je bij de B. weggaat zoo kan 't toch ook niet blijven. Neem een kaartje tot de grens. Ik kan je echter van de grens met de DKW komen halen.
Het werd een hartverscheurend afscheid met Agnes Bonhôte. Echt liefdes verdriet had ik toen de trein weggleed uit het station van Bern. Ik heb nog uren lang gehuild in de trein. Ik werd afgehaald door mijn Vader. Hij drukte me op de feiten dat de party was over en dat ik mijn leventje in Amsterdam zelf moet opbouwen.Ik herinner me dat het gesprek in de auto niet

plezierig was.
Het was een hele teruggang om naar Amsterdam te gaan om te studeren. Het zou moeilijk zijn een kamer te vinden in Amsterdam. Ik heb een hele week vrij genomen en heb tegen me zelf gezegd deze te besteden voor het vinden van een kamer. Binnen een uur op de maandagochtend vond ik voor 30 gulden in de maand een bovenkamer met uitzicht op de Amstel (nummer 157). Het was bij een aardige familie, waar vooral de vrouw des huizes nog al frivool was. Ik kreeg 100 gulden per maand zakgeld. Groentijd meegemaakt, dwz als ontgroener. Bij het gemis aan de bergen toch een rijkdom om meer sociale contacten te hebben. Vooral het contact met de geologische studenten

1947
8 februari de elfstedentocht gereden. Heel erg zwaar, storm en zeer slecht ijs. Samen met mijn vriend Dirk de Knijff gereden. Helaas veel tijd verloren met wachten op elkaar en hij wilde te veel rusten. Zijn eten in zijn rugzak was bevroren en zijn we in een kroeg gegaan om het te laten ontdooien. Daardoor veel tijd verloren. Ik heb er van geleerd dat je de tocht niet met iemand moet rijden. Onderweg vind je wel een maat, waarmee je in het zelfde tempo kan rijden In Berlikum ten noorden van Franeker werden we geadviseerd om het ijs te verlaten, want de controlepost Bartlehiem zou om 8 uur sluiten. Dat zouden we nooit meer op tijd kunnen halen. Het was gekkenwerk om nog verder te door te gaan. Het was wel een bittere pil, maar we waren niet de enige die het loodje moesten leggen. Het onderstaande artikel uit de Harlinger Courant spreekt boekdelen.

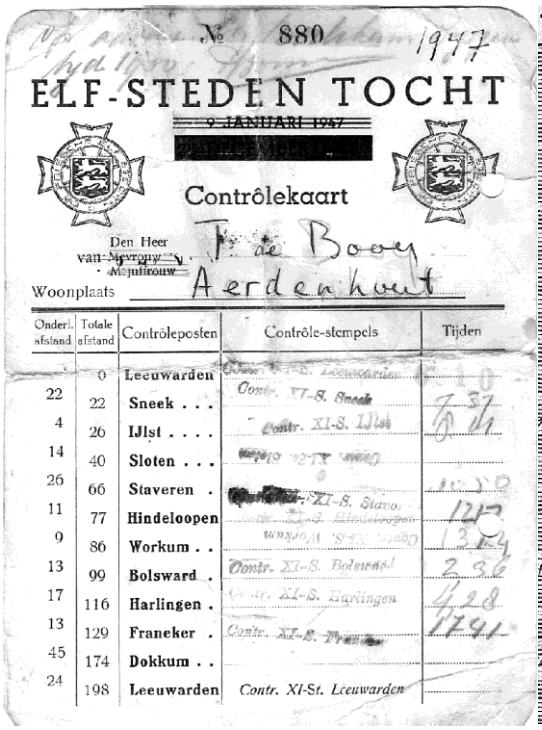
№ 880 1947

ELF-STEDEN TOCHT

9 JANUARI 1947

[redacted]

Contrôlekaart

Den Heer
van Mevrouw
Mejufrouw T. de Booy

Woonplaats Aerdenhout

Onderl. afstand	Totale afstand	Contrôleposten	Contrôle-stempels	Tijden
	0	Leeuwarden	Contr. XI-S. Leeuwarden	
22	22	Sneek . . .	Contr. XI-S. Sneek	7 37
4	26	IJlst	Contr. XI-S. IJlst	8 41
14	40	Sloten . . .	[illegible]	
26	66	Staveren .	[illegible] XI-S. Stavoren	1050
11	77	Hindeloopen	Contr. XI-S. Hindeloopen	1217
9	86	Workum . .	Contr. XI-S. Workum	1314
13	99	Bolsward .	Contr. XI-S. Bolsward	2 36
17	116	Harlingen .	Contr. XI-S. Harlingen	4 28
13	129	Franeker .	Contr. XI-S. Franeker	1741
45	174	Dokkum . .		
24	198	Leeuwarden	Contr. XI-St. Leeuwarden	

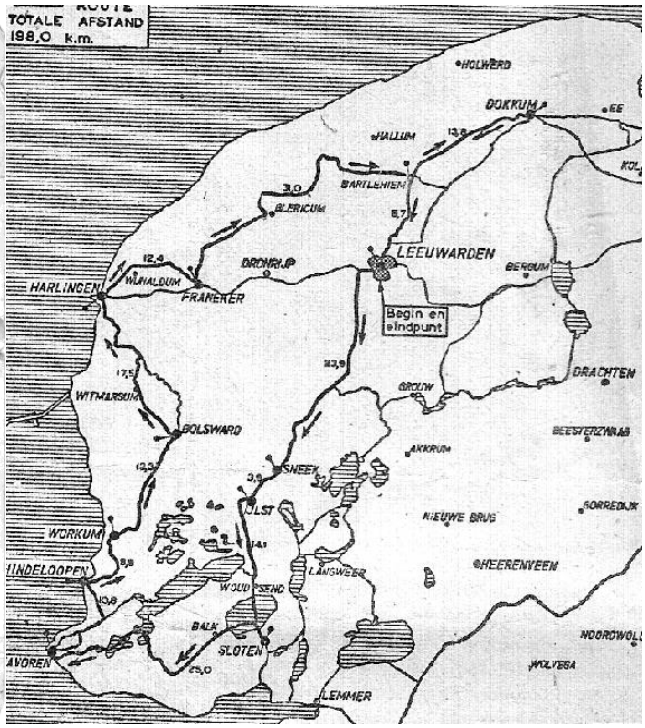

Links: Mijn controlekaart van de negende elfstedentocht. In potlood bovenaan staat geschreven : Op advies te Berlikum opgegeven. Rechts: De elfstedentocht route in 1947. Bij Hindeloopen hebben we een stuk over het IJsselmeer moeten schaatsen.

Hier volgt een gedeelte van het artikel in de Harlinger courant van **dinsdag 11 februari 1947: Een moordende rit!**
Leeuwarden, 7 Februari 1947. Het zal er dan toch van komen! De drommen sportmen, die de treinen "uit Ho!land" op het Leeuwarders perron afzetten en die in broederlijke eens gezindheid optrekken ter. "Groene Weide"', waar het Bestuur van de Elfstedenvereniging zetelt en tevens de

aanmelding moet geschieden, demonstreren met hun enkele verschijning de pessimist, dat het hoogste ernst is met de Elfstedentocht van morgen. Driemaal afgelast - maar voor de vierde keer zal koning Thialf, naar het zich heden laat aanzien de Elfstedentochtwissel honoreren. Deze negende Elfstedentocht zal echter niet het traditionele beeld opleveren van een lint van rijders, dat zich in één richting voortbeweegt en hoe langer hoe meer wordt uiteengerafeld,. ditmaal zal van alle elf steden uit een kringloop aanvangen, die ieder naar een andere finish strevend, achter elkander aanjagen en zich tijdens de tocht wellicht zullen verstrengelen. De sfeer van uitbundigheid, die in vroeger jaren karakteristiek voor de vooravond was en die weleer met het begrip "Elfstedenkoorts" werd aangeduid, is thans zoo goed als afwezig. Onder de aspirant-deelnemers heerste deze avond een geest van nuchterheid, die geen heul zocht in snoeven en grootsprekerij, doch eerder geneigd was de tocht van morgen, met ernst onder de ogen te zien. Men scheen algemeen overtuigd te zijn, dat de dag van morgen van den rijder, die enigszins een goed figuur wil slaan, een uiterste krachtsinspanning, zal vergen. Ongetwijfeld zal deze Elfstedentocht een der zwaarste tochten, zo niet zwaarste, worden in de serie van negen, die tot dusver hebben plaats gevonden. Hij, die gewapend is met ernst en moed ,en met een paar betrouwbare schaatsen zal het stellig ver brengen, al verwachten wij dat elfstedenkruisjes deze keer alleen door. de beste en de krachtigste rijders zullen worden. gewonnen. In de volle· hotels en café's heerste tot laat in de avond een gezellige stemming. Makkers van vroegere tochten zagen elkander na zoveel jaren onder de Oldehove terug, hetgeen levendige gesprekken ten gevolge had. Vele bekende figuren van vroegere-tochten waren present. De kampioen van de tochten van 1912 en 1917, de heer C. C. J de Koning te Leur, deed wederom van zijn belangstelling blijken en gaf links en rechts zijn gewaardeerde adviezen. Zelf zal hij aan de tocht niet meedoen. Dan was er een telegram van medeleven binnengekomen van "Pim" Mulier, den 85 jarigen pionier van 1890, die de eerste Elfstedentocht op eigen houtje organiseerde (en. uitreed !). "Rheumatiek belet mijn aanwezigheid"!, was de aardige boodschap van den nestor der Elfstedentochten. De friese hoofdstad is gereed voor de ontvangst der gasten. Gezien de omstandigheden zullen het weI geen achtduizend worden, die de Elfstedenvereniging aanvankelijk verwachtte. Het aantal deelnemers was hedenavond negen uur tot ongeveer 1500 geklommen; mogelijk is, dat er nog duizend bijkomen, maar daar zal het dan ook wel bij blijven. Doch daarom niet getreurd. Het succes van de Elfstedentocht toch ligt niet in het grote aantal deelnemers van doorgaans middelmatig formaat; het ligt veeleer in de opkomst van zoveel moge1ijk goede rijders, sportmen tot in de toppen van hun vingers, die behoorlijk zijn getraind en bovendien over een sterk lichaamsgestel beschikken. Nog eens: wij treuren niet, Leeuwarden is trouwens hedenavond al vol en druk genoeg. Overvolle hotels, overbezette telefoonlijnen, een tekort aan slaapplaatsen en auto's, dit zijn zo de schaduwen welke een grote gebeurtenis pleegt vooruit te werpen. Niet zonder succes heeft de Elfstedenvereniging beroep gedaan op de burgerij van Leeuwarden om slaapplaatsen beschikbaar te stellen.

Leeuwarden, **8 Februari 1947**
Een koude wind blaast door de straten van de stad. t Is ijzig koud: het vriest dertien of veertien graden. Overal doemen schimmen op - de rijders van de wedstrijd begeven zich naar het gebouw van de friese kolenhandel aan Sneeker trekweg, alwaar de start zal plaats vinden. Een uitgebreide politiemacht is plaatse aanwezig; deze moet er voor zorgen, dat alles zich ordelijk voltrekt en geen onbevoegden ontijdig het domein van de start betreden. De heer J. M. Kingma, bestuurslid van de Elfstedenvereniging, richt een kort woord tot de wedstrijdrijders, wier aantal ligt tussen de 250 en 300. Enkelen zijn niet opgekomen; ook horen wij van deelnemers, die zich in de nacht hebben beraden en nu wel komen kijken, maar zonder schaatsen bij zich. Deze optimisten zijn gedurende de nacht pessimist geworden. "Het ijs is op grote stukken zo slecht, dat ik van de tocht heb afgezien", vertelt een hunner, die geheel van Hilversum is gekomen om reeds voor de derde (maal) de Elfstedentocht mee te rijden.' Een agent van politie, die buiten het verkeer van de files auto's regelt, fluistert me in 't oor; „'t wordt een moordrit! vandaag!" . . Zóó erg zien de mannen

in de kolenloods het niet in. Zeker, 't zal een zware tocht worden. Maar als men goed gekleed is en men voelt zich fit om 210 km te rijden, al zal het ijs hier en daar dan ook niet fraai zijn, waarom zou men dan niet mee:doen? "Ik haw dy tocht nou ienkear yn 'e -köp en dêrom wo'k him èk dwaen", zegt een gezonde boerenknaap ons, die, lijkt het ons toe wel eens een gooi naar het kampioenschap zou kunnen doen - "ik haw de Alvemarretocht ek al ris meidien en forskate prizen wounal y snie en kjeld, en ik haw noait gjin lêst hawn", voegt hij er aan toe. Plotseling -- de deuren van de loods gaan open - en daar dringt de schare naar buiten - er vormt zich direct al. een kopploeg - "t gaat op een holletje naar de startbaan op de Zwette. Tweehonderd meter hardlopen is gezond voor de bloedcirculatie. De voorsten laten zich ijlings op de banken neer, binden zich onderen snellen heen in de duisternis. Duisternis? Maar een vriendelijk maantje verlicht het tafereel en geleidt de rijders op hun wegen. Spoedig ligt het terrein van de start verlaten; ongeveer kwart voor zes glijden de laatsten heen. Zij strijden al hun eerste strijd met de "skossen en 't bestoven en besneeuwde ijs van de Sneeker trekvaart. De kopgroep"loopt Sneek al binnen; in drie kwartier hebben zij de afstand Leeuwarden-Sneek afgelegd; een mooie prestatie!

Daarna volgt en uitvoerige beschrijving van de wedstrijdtocht. We pikken het artikel weer op als het einde in zicht komt
Het moet voor de koprijders een verademing zijn geweest Dokkum zich te hebben gelaten. Want op het laatste traject naar Leeuwarden hadden zij de wind in de rug en moet aIles voor hen lichter en- gemakkelijker zijn geweest. Hoe zullen zij dat ook nodig hebben gehad! De 25 kilometer naar Leeuwarden werden door Bosman en Schipper in ruim drie kwartier afgelegd. Tegen vier uur naderden zij de hoofdstad, waar duizenden mensen langs de. wallen stonden geschaard en een luid gejuich aanhieven toen het tweetal binnen hun gezichtskring verscheen. Bosman leek die dag. een gunsteling. van de goden te zijn, want hij had nooit pech en kon precies doen wat hij wilde.

De twee koplopers van de elfstedentocht. Voorop Schipper met verband om zijn hoofd gevolgd door Bosman

Anders echter zijn partner Schipper, die voor Franeker een val deed, zodat hij aldaar moest worden verbonden. Met een geblesseerde kin, zijn hoofd in een verband gewikkeld, dat aldoor slechter kwam te zitten, zette hij de tocht voort tot de Noorderbrug te Leeuwarden, waar hij voor de tweede keer kwam te vallen. Ofschoon zij hadden afgesproken tezamen door de finish te gaan wilde het geval toch, dat Bosman van Breukelen met een streepje, vóór over de eindstreep ging, zodat hij te 16.06 als kampioen van de Elfstedentocht werd uitgeroepen. Hoe gering het verschil was blijkt uit Schipper's tijd van aankomst 16.06.30. Als nummer 3 arriveerde Jeen Nauta

uit Wartena 16.16;4e werd J. Wijnia 'te Edens-Wommels (16.21.30), 5e J. W. vld Hoorn, Ter Aar 16 21.30, 6e Wierd Wijnia, Edens-Wommels, 16.30; 7. H. J. Vermeulen, Ter Aar 16.34; enz. Elf minuten te laat bereikten nog elf rijders de finish. Zuur ....
En zo kwam het einde van de Elfstedentocht. Zaterdagnacht te 21: uur, toen de dossiers van de Elfstedentocht konden worden opgeborgen, was dit 't eindresultaat, dat slechts 40 rijders van de wedstrijd binnen de gestelde tijd (d.w.z. twee uur na het tijdstip waarop de prijswinnaar arriveerde) waren aangekomen. Van de tocht arriveerden voor middernacht 180 rijders. waaronder. de dames Sjoerdje Faber en en Wobke Kooistra van Warga en mej. Hepkema van Leeuwarden. Geconstateerd kan dus worden, dat ongeveer 1300 tochtrijders en meer dan 200 wedstrijdrijders ergens op het traject tussen startplaats en eindstreep zijn uitgevallen. Des avonds bij de prijsuitdeling in de Harmonie bleek, dat er aan deze moeilijke, keiharde Elfstedentocht nog andere moeilijke kanten zaten. Het was er gezellig, hoewel er in de zaal nauwelijks meer dan 300 rijders zullen zijn geweest en, ruw geschat, 1500 leden van de grote familie, die 's ochtends waren gestart, ontbraken. De mededeling van bestuurszijde, dat het bestuur der Elfstedenvereniging na rijpe overweging had besloten, geen prijzen uit te keren wekte in de kring der rijders verwondering. Het schijnt dat er aanleiding was voor.de veronderstelling, dat sommige rijders zich niet hebben gehouden aan de bepaling van het reglement, waar volgens de rijder het traject uit eigen kracht - zonder bijstand van elke aard ook moet volbrengen. Het bestuur verklaarde, dat het dit geval ernstig onder de ogen zal zien en later een beslissing zal nemen.
Einde artikel Harlinger courant
Uit het boek: 'Een halve Eeuw Elfstedentochten' van Januari 1959 wordt het besluit van het bestuur vermeld op pag 81: Direct werd er een onderzoek ingesteld en tot z'n ontsteltenis merkte het Elfstedenbestuur, dat er èn door tochtrijders èn door wedstrijdrijders overtredingen waren begaan als nimmer te voren. Gevallen van wedstrijdrijders, die hadden opgelegd of die zich hadden laten zuigen door voorrijders, gevallen van tochtrijders, die hele stukken in een auto hadden afgelegd, ze kwamen bij tientallen uit de doeken. De zeer slechte weersomstandigheden op deze dag hadden tal van deelnemers tot praktijken verleid, waaraan ze anders stellig niet hadden gedacht. Het resultaat van het onderzoek van het Elfstedenbestuur was dan ook, dat verschillende wedstrijdrijders in het eindklassement moesten worden gedistantieerd en zo kwam er ook een nieuwe winnaar op de troon. Het was Jan van der Hoorn, die dus de grote gouden medaille kreeg. Verder riep het Elfstedenbestuur Anton Verhoeven, landbouwer in het Brabantse Dussen, tot tweede prijswinnaar uit, kende de derde prijs toe aan de geweldenaar Abe de Vries uit Giethoorn en vereerde de sterke Dirk van der Duim uit Oldeboorn met de vierde prijs. Waren de overtredingen van de wedstrijdrijders verklaarbaar en tot op zekere hoogte vergeeflijk door de hitte van de strijd en de werkelijk onmenselijke omstandigheden op deze Elfstedendag, veel erger waren de fraudes van de tochtrijders, die een waarlijk verbijsterend gebrek aan sportiviteit ten toon spreidden. Slechts één deelnemer biechtte drie dagen na de tocht z'n zonde op, "omdat hij er niet van kon slapen", alle anderen - en dat waren er heel wat - bleven glashard alle schuld ontkennen.
In de maanden **februari, maart** heb ik een stroom brieven gekregen van Agnes Bonhôte, die heel erg sterk naar mij verlangde. Het was een grote liefde, helaas niet mogelijk, zij getrouwd met vier kinderen en 44 jaar en ik nog in de jeugd van mijn leven. Het is wel schokkend om te lezen hoeveel ze van mij hield. Vooral onze grote gezamenlijke liefde voor muziek vooral van Johan Sebastian Bach en ook de liefde voor de natuur. Zij was heel ongelukkig getrouwd en voor haar was dit de laatste intense liefdeservaring. Eenmaal leek het of ze zwanger van mij was geworden maar dat is gelukkig niet door gegaan. Een complicatie was nog dat de oudste dochter Francoise ook een beetje verkikkert op mij was. Het is maar goed geweest dat ik daar weg gegaan ben. Toch is ze nog enkele dagen in Aerdenhout geweest. Het was een beetje dubbel. Mijn moeder en Agnes gingen heel goed, ze voelden elkaar heel goed aan. misschien was Agnes wel mijn tweede moeder. Ik schijn toch te vallen op vrouwen die goed voor me zorgen. (Nu ik dit opschrijf in 2007 lijkt het wel of ik ook in mijn vrouw waar ik nu 53 jaar mee getrouwd ben ook een soort moeder type

is die mij al die tijd goed heeft verzorgd)
Agnes Bonhôte logeert op de Duinpan van **5 april tot 5 mei.**
In het **voorjaar** heb ik als toeschouwer de Varsity meegemaakt. Het is een wedstrijd tussen de verschillende roeiverenigingen van de verschillende Universiteiten. We konden de roeiers op het Amsterdam-Rijnkanaal bewonderen vanaf een speciaal afgehuurde boot. De roeivereniging van Utrecht Triton had gewonnen . Zo togen we allen naar de sociëteit van Utrecht. Daar is het feest geheel uit de hand gelopen. De burgerij nam aanstoot aan het dronkemanspartij van de studenten en begonnen met ons te vechten. Zij drongen het gebouw in en slaagden er zelfs in om de wc 's s los te schroeven en op straat te gooien. Mijn vriend Volkert de Groot kreeg tijdens de schermutselingen de zware klok, die op de haard stond op zijn hoofd. Hij had een zware hoofdwond. Pas jaren later heeft hij daar veel last van gehad en waarschijnlijk heeft het ook zijn nog veel later dood betekent. Hij stierf aan een tumor in zijn hersenen.

Op de Varsity boot in het Amsterdam-Rijnkanaal. Tom met pijp luistert naar een zanger die smerige liedjes zingt.

De groepsfoto van de familie De Booij tijdens het feest in de tuin van tante Olga ter gelegenheid van de gouden bruiloft van mijn grootouders van vaders kan. Staande vlnr. Moeder Ot, tante Engelien, oom Alfred, Grootmoeder de Booij-Boissevain, Vader Tom, Grootvader de Booij, tante Olga en oom John van Marle. Zittend: Willem van Marle, Henriette van Marle, Tom jr, Hilda van Marle, mijn zusters Elsbeth en Maria..

17 juni 1947 zouden mijn grootouders de Booij hun gouden bruiloft vieren op het grote huis Crailoo van mijn tante Olga. Maar het ongeluk wilde dat enkele dagen daarvoor een geologische excursie naar Frankrijk zou vertrekken. Ik heb van mijn professor Brouwer toestemming gekregen om de excursie na het feest te mogen vergezellen. Dat was een heel voorrecht. Ik weet niet of de kleinzoon van een arbeidersfamilie ook die permissie had gekregen. Dit in verband met het feit dat Professor Brouwer mijn grootouders kenden **3 juni** kaarten van gebied in Corsica ontvangen van Professor Brouwer. Ik kreeg het gebied in centraal Corsica rond het dorpje Francardo.

De gebruikelijk foto van de kleinkinderen, juni 1947

Na het feest ben ik de excursie achterna gereisd. In de Auvergne fraaie vulkanische gesteenten van de Mont Doré gezien.

Groepsfoto van de geologen tijdens de excursie in de Auvergne, juni 1947

Doordat ik reeds in Bern een kartering had gehad, mocht ik ondanks dat ik nog geen kandidaatsexamen had gedaan, met Professor Brouwer en Cees Egeler mee naar Corsica voor een doctoraalkartering. Ook kwam het doordat ik in 1946 met Egeler tijdens de geologische excursie in de Zwitserse alpen een berg met hem had beklommen en hij graag mij mee wilde hebben. Ook hier werd ik weer voorgetrokken. Het was een hele openbaring, toen we in Nice kwamen om de boot naar de Corsica te gaan. Om voor de eerste keer de palmen en de diep blauwe Middellandse zee te zien. We moesten hier wachten want er was weer eens staking met de boten naar Corsica. De consul zei tegen Professor Brouwer:"La France est une jolie cage, avec des oiseaux mechantes!" Egeler was ons al vooruit gereisd en had ons al geschreven dat het Gods own country was. Nu dan was hij er niet ver naast. Van Bastia gingen we naar Saint Laurent, een prachtig kustplaatsje vanwaar we geologische verkenningen hebben ondernomen onder leiding van Prof Brouwer

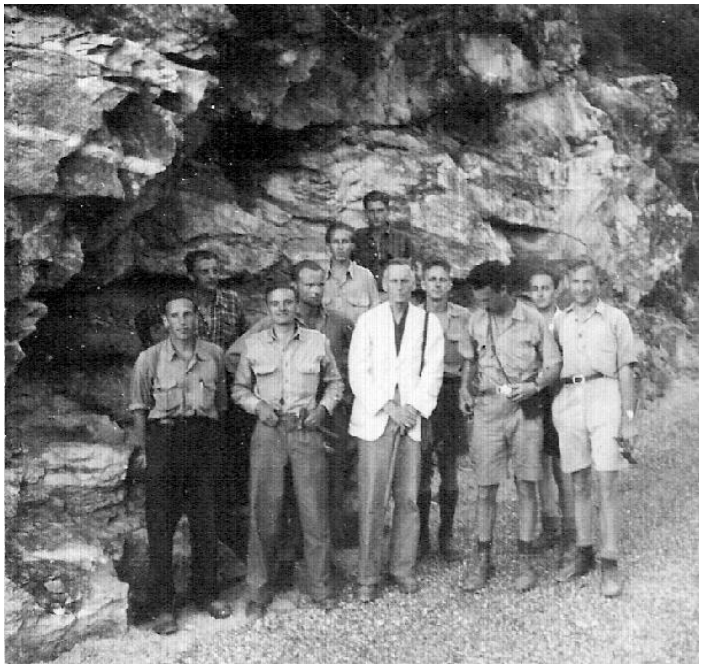

Groepsfoto tijdens geologische excursie in Corsica juli 1947. Voorste rij vlnr Bob Speijer, Tom de Booij, Professor Brouwer, Gerard Bakker. Albert Smit .Achterste rij Plomp, Cees Egeler, Reinier Ritsema, Brondijk, Netelbeek, Lo Ritsema,

Tijdens de excursie met Professor Brouwer hartelijk ontvangen door een Corsicaanse familie

Iedere student kreeg een bepaald gebied van 10 bij 10 km in de strook ten oosten van het centrale granietmassief. Het zou ook het gebied kunnen worden waar je op promoveren kon. Maar in eerste instantie gold het voor een doctoraal kartering. Zo werden we ieder afgezet in het

betreffende gebied. Voor mij was dat in het snikhete Francardo in het midden van Corsica. Ik kreeg onderdak bij de familie Mercieux..Ik kreeg heel weinig te eten, vooral had ik het nadeel dat ik het middageten miste wat bij de Fransen de hoofdmaaltijd is. Ik kreeg dan 's-avonds wat soep en daar moest ik het maar mee doen. Ik was namelijk de hele dag in het veld. De eerste dagen herinner ik me nog heel goed het was ontzettend warm en veel lopen in het terrein. De eerste karterings dag was **3 juli.**
4 juli was het meteen al raak en kreeg last van mijn ingewanden.

De geoloog aan het werk, stenen hakken.

8 juli naar Popolasca in het Noorden van mijn gebied. Daar geslapen bij een hele aardige Corsicaanse familie waar ik heel goed bevriend mee ben geraakt. Hij was slager, rondborstig en zeer vurig met een zware stem. Zijn vrouw, hard werkend en die als een lieve moeder voor mij was. In mijn dagboek heb ik behalve geologische feiten weinig persoonlijks geschreven.
Vrijdag 18 juli naar het oosten van mijn gebied in een ander vallei waar ik sliep bij een vrouw die de geiten hoedde. Ik heb haar ook eens mogen helpen de geiten bij een te drijven, dat valt niet mee op die steile hellingen. Tijdens het werk veel last van haast ondoordringbare maquis. Ze kwam er soms doorheen door je languit te laten vallen om het plat te krijgen. Vol schrammen en builen kwam je dan bij de gesteenten die je wilde onderzoeken. Het werden hele zware dagen, weinig eten. Zelfs het brood was op de bon! Daarbij ondraaglijk warm. Veel sjouwen met stenen en niet precies te weten wat je eigenlijk in zo'n gebied moet beginnen. In feite te weinig voorkennis voor zo'n zware kartering. Toen ik voor mijn werkzaamheden kwam ik in het dorpje Omessa.

Het schilderachtige dorpje Omessa. Het dorpsplein van Omessa, met mooie karakteristieke fontein

Het Corsicaans echtpaar dat langs kwam met vis.

Een heerlijk, schilderachtig dorpje in het oosten van mijn gebied iets hoger gelegen dan Francardo. Gelukkig onderdak gekregen bij een heel aardige familie. De man was de chauffeur van het dorp met twee aardige dochters. De gastvrouw was een ware werkezel, want ze hadden ook nog een restaurant en een epicerie erbij. Ik kon bij ze eten en huurde ergens in het dorp van een vrouw een kamer. Dat was een verademing. Weg uit de hel van Francardo nu in een heerlijk bergdorpje waar het 's-avonds sterk afkoelde. Het nadeel was dat het nog al excentrisch in mijn gebied was gelegen. Kreeg eindelijk weer goed te eten en het was iets hoger gelegen in de bergen dus minder warm. Donderdag **24 en 25 juli** samen met Brondijk en Smit onze grens gebieden in kaart gebracht. Steeds weer bij andere Corsicaanse families de nacht doorgebracht. Zeer boeiende mensen, direct en vol passie. Je moet ze niet tegen je hebben! In **augustus** ben ik een paar dagen naar Calvi gegaan waar we met de andere studenten een paar dagen vakantie hebben gevierd. Professor Brouwer is nog bij mij in het terrein geweest om mij te controleren. **25 juli** schreef mij een brief: in antwoord op mijn brief van 23 juni. Hij haalde iets aan van een geoloog Parajas van 1929 over de Couches Rouges van Caporalino van mijn gebied. Hij dacht aan boven krijt. Dus fossielen zoeken. Ze liggen aan de basis van de boven jurassische massieve kalkstenen. Aan het eind van de brief schrijft hij nog: Onze bruine hutkoffer is ons in Bastia verdwenen uit het hotel vlak voor ons vertrek. Advertentie en politie hebben tot nu toe geen succes gehad. Verder veel succes en de vriendelijke groeten ook van mijn vrouw H.A.Brouwer. (Later zal blijken dat Brouwer gelijk heeft gehad, ik heb me namelijk vergist in de ouderdom van de massieve kalkstenen in mijn proefschrift. Mijn promotor Brouwer had mij in die tijd moeten wijzen op zijn brief van 25 juli. Maar daarover later meer als ik het jaar van mijn promotie in 1954 de revue laat passeren).

Vakantiedagen aan het strand bij Calvi aan de westkust.

Brief van Moeder **16 augustus.** Gigs van komt hoe 14 dagen kuren, hun huwelijk gaat niet goed, zij is nu met Bubbel bij May, erg ellendig. Ik weet de reden nog niet."T is alles een alles bij elkaar dat je een ander niet hoeft uit te leggen. Tom kijk goed uit je oogen voordat je begint!!!'t Geeft anders veel misère.
Brief van Moeder **25 augustus**. Vandaag is 't je verjaardag, je moet wel gevoeld hebben hoeveel ik aan je gedacht heb en over je loop te denken je hoeft niet reageren dat 't zelfde bij Vader, Elsbeth, Agnes (last but not least) gebeurde. Ja joch we zijn erg dankbaar voor de manier dat je je ontwikkelt een zaligheid dat je werk hebt waarin je zo; voldoening vindt. Ik kreeg een brief van Olga dat zij je al gezien had. Olga was onder de indruk van jullie zware werk. Emmy en de anderen zijn zeer onder de indruk dat Janus vader Linden (een schoolvriend van mij) dood is. Er was een aanval, zij lagen allen in de bosjes, de Jappen overvielen hen. Janus werd later vermist dat is vreeslijk wat er met Janus gebeurd moet zijn.
Brief van mijn Vader **10 september**. Dr Egeler die ik vanmorgen belde zei dat 't mooiste gebied was dat ooit door geologen werd bewerkt. En dan het vooruitzicht 2 zomers daar te mogen ploeteren lang niet gek. Op de terugreis bezocht ik St Aubin waar ik Agnes sprak, de jumelles", Lize en Francoise.
Zeer indrukwekkend waren de tochten naar de hoofdtop in mijn gebied de Tassamone. Dikwijls heb ik met mijn tentje opgeslagen als ik naar de ander kamt van de graat moest. **Zaterdag 20 septembe**r was 54ste dag en tevens de laatste in mijn gebied. Het was me het zomertje wel, grote hitte, zeer zwaar werk en weinig eten. Een hele beproeving.
Door mijn zuster Elsbeth, die ik Genève werkte voor de Europese gemeenschap, werd ik op haar kosten uitgenodigd om 3 dagen naar Chamonix te gaan klimmen Van **27 -29 september** hebben we onvergetelijke dagen samen gehad. Ze had schitterende schoenen voor mij gekocht met Tricouni beslag, een speciaal soort spijkers. We beklommen de Aiguille du Belvèdere (2965m) en genoten van de heldere en gezonde berglucht. na al die warmte en zwaar werk op Corsica was het een hele verademing. De foto's geven daarbij een goede weerspiegeling.

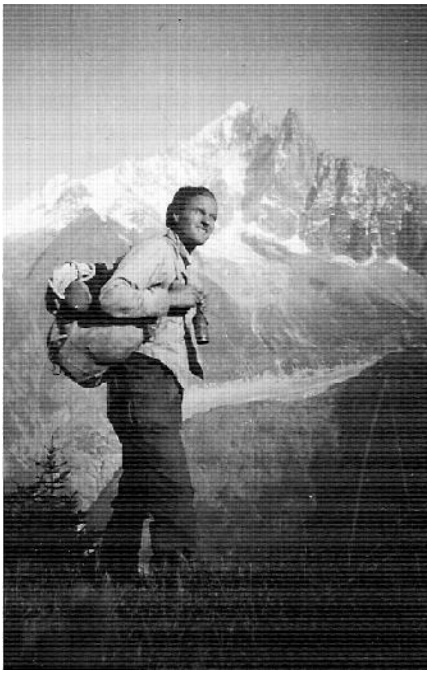

Tom en Elsbeth poseren voor de Aiguille Verte op de achtergrond, Chamonix september 1947

Links de top van de Aiguille du Belvèdere (2965m) . Rechts: Elsbeth op de top van Aiguille du Belvèdere.

Door de zware beproevingen van de zomer een zware aanval van geelzucht gehad. Mijn moeder heeft in Aedenhout gevoeld, dat ik ernstig ziek was in Corsica. Gelukkig heb ik in Aerdenhout kunnen uitzieken.2 maanden van de kaart!

1948

Met Volkert de Groot samen op een kamer gewoond op de Prinsengracht vlak bij de Vijzelstraat. Ideaal gelegen. We aten 's-avonds bij Heck op het Rembrandtsplein voor 1 gulden! Denk wel ik moest van 110 gulden per maand rond komen, de kamerhuur was al 30 gulden.. **17 maart** heb ik mijn kandidaats examen gedaan.

In **april** werd ik verliefd op Marianne Doornbos, een katholiek meisje Maar ik kreeg op **29 april** de bons, ze schrijft: Vanavond zei de portier mi dat je opbelde. Ik heb je expres niet terug gebeld want het enige wat je eerlijk zeggen kan is dat ik nooit meert met je uit zal gaan, daar ik mij binnen niet al te lange tijd hoop te verloven! Je zult dit wellicht niet begrijpen en vooral niet ,

nadat ik je opzocht thuis. Wees ervan overtuigd dat ik je een goed vriendenhart toedraag. Het allerbeste Marianne.
29 april 1948 een brief van mijn oud commandant Sectie S.G. van de Binnenlandse Strijdkrachten Bloemendaal waarin hij zei het hem met veel moeite gelukt was van Prins Bernhard een oorkonde met de herinneringsmedaille van Z.K.H. Bernhard voor mij te krijgen. Hij schreef onder meer:: Na zorgvuldige beschouwing van kader en manschappen deze sectie heb ik gemeend ook U voor deze uitreiking in aanmerking te moeten doen komen in het vertrouwen dat dit aandenken aan de tijd , die wij gemeenschappelijk in de beste verstandhouding en kameraadschap mochten doorbrengen en waarin ge mij naar Uw beste kracht hebt bijgedragen, voor U een blijvende herinnering aan een'"mooie"tijd mag zijn.

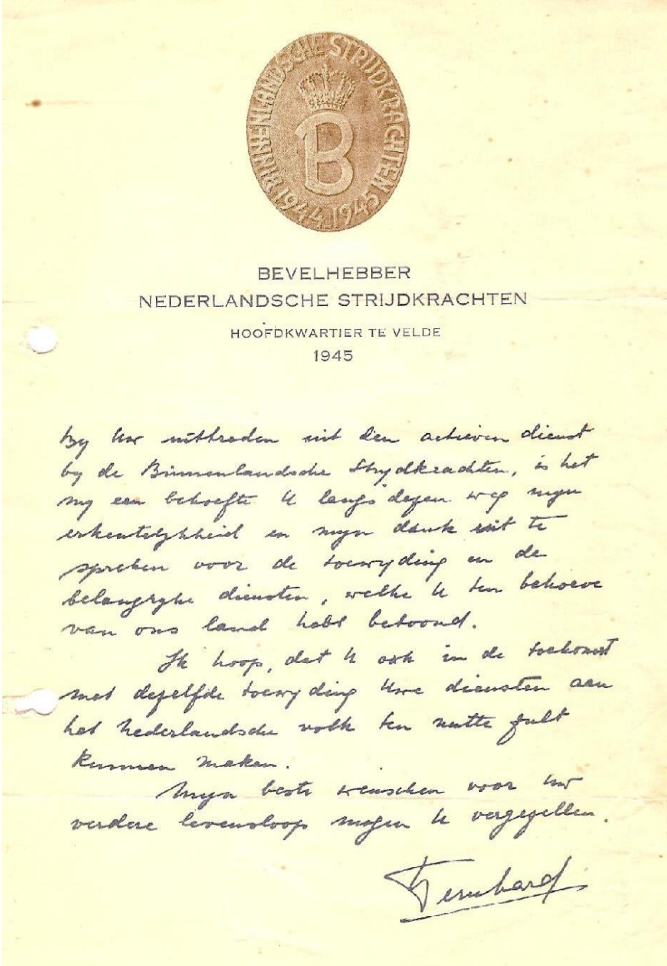
BEVELHEBBER
NEDERLANDSCHE STRIJDKRACHTEN
HOOFDKWARTIER TE VELDE
1945

By Uw uittreden uit den actieven dienst bij de Binnenlandsche Strijdkrachten, is het mij een behoefte U langs dezen weg mijn erkentelijkheid en mijn dank uit te spreken voor de toewijding en de belangrijke diensten, welke U ten behoeve van ons land hebt bewezen.

Ik hoop, dat U ook in de toekomst met dezelfde toewijding Uwe diensten aan het Nederlandsche volk ten nutte gelt kunnen maken.

Mijn beste wenschen voor Uw verdere levensloop mogen U vergezellen.

Bernhard

Oorkonde van Prins Bernhard voor bewezen diensten ondergrondse en Binnenlandse Strijdkrachten

Brief van **7 mei 1948** van B.P.M. Voorgedragen door Faculteit Wis- en Natuurkunde Amsterdam voor studieprijs.
Donderdag 13 mei Psychologische Laboratorium Amsterdam onderzoek voor Studieprijs
Dinsdag 18 mei gesprek met de heer Ostwald in het kantoor B.P.M. in Den Haag.
In **juni** hadden we een geologische excursie met professor Brouwer naar Zuid-Oost Engeland, Cornwall en Devonshire. Zeer indrukwekkend waren de gesteenten langs de kust van Cornwall bij Landsend. Na de excursie heb ik met mijn Vader een voettocht gemaakt door Zuidoost Ierland. De gevolgde route is aangegeven op onderstand kaartje. We hebben de hoogste top van Ierland de Carrauntoohil (1030m) beklommen. In een artikel van mijn Vader is hierover het volgende te lezen

De vreemde ontmoeting
Met drie uur vertraging stoomde de "Kenmare" in stromende regen tussen grijze bergen de rivier Lee op totdat het schip in het hart van Cork meerde en de bleekgroene passagiers konden ' . debarkeren. Het was Zondag en er gingen geen treinen of bussen naar Bantry waar de voettocht zou aanvangen. In een eenvoudig hotelletje vonden wij een kamer. Na de weldadige middagrust scheen de zon op glinsterende grijze daken en wij passagierden door de tegen een heuvel gebouwde stad, waar honderden supporters van de grote "hurling" wedstrijd (een Iers spel, het meest gelijkend op hockey) tussen Limerick en Tipperary, hun teleurstelling over het niet doorgaan van de "match of the season" ver gaten door elkaar op straat te bevechten. Het leek wel een soort revolutie, een '"free fight for all", maar de politie bekommerde zich er in het minst niet om al werden er zeer harde klappen uitgedeeld. Zo werd het dus Maandag 7 Juni voor wij in de bus stapten, die ons naar Bantry zou brengen, geheel onbewust van de emotie waarmede onze komst in dit kleine plaatsje aan de 20 km diepe baai werd afgewacht. "Van je familie moet je 't hebben" zegt men wel eens. Welnu, een viertal familieleden waren een week vóór ons naar Ierland vertrokken om dit land per auto door te reizen van A-Hotel naar A-Hotel. De kans om hen te ontmoeten leek uitermate klein omdat wij immers direct het onbegaanbare bergland zouden opzoeken . Zij wisten echter, dat wij van Bantry uit dwars door de bergen wilden trekken en regelden hun reisplan zo, dat zij hier 5 Juni arriveerden. Het Ierse bloed van twee der familieleden is er wellicht debet aan, dat zij zich tot de plaatselijke politie-autoriteiten wendden met het voorstel ons bij aankomst te doen arresteren. Men moet Ierland kennen om er zich niet over te verbazen, dat de politie te Bantry onmiddellijk bereid was om haar mede werking te geven aan deze "joke". Ons signalement werd doorgegeven aan alle hotels en kroegen in Bantry, iedere bus uit Cork zou nauwlettend worden bewaakt, een speciale cel werd in gereedheid gebracht en zelfs handboeien klaar gelegd. Lang zou de politie ons natuurlijk niet vasthouden: spoedig zou de bevrijding volgen met als apotheose een grandioos maal, rijkelijk besproeid met whisky. De opzet was goed. Intussen gingen twee dagen voorbij zonder dat wij op kwamen dagen zodat de arrestatiegrap in het water dreigde te vallen, want Maandagmiddag 7 Juni moesten zij vertrekken. Maandagochtend, toen mijn zuster en de neef, die de "autor intellectualis" van het snode plan was, op het marktplein inkopen deden, zagen zij ons uit de bus stappen, die van Cork was gekomen. Direct verstopten zij zich in een kruidenierswinkel en stuurden de dochter van de eigenares op ons af, die genoeg gevoel voor humor had om mee te spelen. Ik moet wel zeer verbaasd hebben gekeken toen een twintigjarig meisje op mij afstapte en vroeg of ik Mr. de B. was. "Ja, dat is zo, maar hoe is het mogelijk dat je dat weet. "News travels very quickly in Ireland" zei ze op die eigenaardige zangerige wijze waarop de Ieren het Engels spreken.

De ontmoeting met de familie in Ierland vlnr Oom Maurits van Hall, Vader Tom, tante Olga van Marle, Tom jr, Elsa van Hall en John van Marle

"De politie wenst u te spreken: "Serious matters", maar ze glimlachte vriendelijk. Begrijpen deed ik er natuurlijk niets van. "En is uw zoon hier ook, die moet ook meekomen. Mijn moeder weet er meer van". En zo stond ik dan even later in de ruime grocery shop te praten met een donkere Ierse, die mij aan het verstand trachtte te brengen, dat de politie ons zocht. Lang duurde de onzekerheid niet. Een onbedaarlijk gelach klonk in de achterkamer en nog half bedekt met manden en zakken, kwamen mijn zuster en neef voor de dag. "Joyeuse rencontre" in Bantry. Hoewel de arrestatie tenslotte niet was geslaagd, kregen we toch de ons toebedachte whisky en een rijkelijk maal in het charmant gelegen Ballylicky hotel.

De beklimming van de Carrauntoohill

De volgende ochtend stonden wij op toen de eerste haan begon te kraaien. In de verte beantwoordde een collega zijn morgengroet. De lucht was bijna schoongeveegd en de wolken kropen tegen de berghellingen naar boven. Een goed teken. Het was een genot om nu eens zonder rugzakken te klimmen. Spoedig lag het ronde staalblauwe bergmeer onder ons. Steil ging het omhoog; de top van de Carrauntoohil, die zich tot dusver nog steeds achter de wolken had verscholen, werd zichtbaar. Twaalf jaar geleden had ik ook getracht deze 1030 m hoge top te beklimmen, maar in dichte mist raakten wij de richting kwijt. Op het hoogste punt lichtte de sluier even op en wij bleken op de 30 m lagere Beenkeragh te staan! Nu zou de Carrauntoohil ons niet ontgaan. Na drie uur stijgen stonden wij op Ierlands hoogste punt. Naar het Oosten een wijd uitzicht over een witte wolkenvacht waar hier en daar toppen uitstaken. In Noordwestelijke richting de Atlantische Oceaan en de wazige bergen van het Dingle schiereiland. Blauwe lucht en bladstil. Uren lang bleven we hier genieten. Als er fairies bestaan zullen zij die ochtend zeker op de Carrauntoohil hebben gedanst, maar we zagen ze niet. Wel een paar bergschapen, die de zon opzochten. Toen de nevels langzamerhand optrokken uit de dalen en het panorama verloren ging, zijn we afgedaald.

Op weg naar de top van de Carrauntoohill

Op de top van de Carrauntoohil 1030 m

Zigzag naar beneden langs steile hellingen; vlak boven het spiegelende bergmeer, waar het volgens de Doyle's wemelde van forellen, werd halt gehouden en ik kwam tot de ontstellende ontdekking, dat de Leica camera, die ik met een touw op m'n rug had gebonden, was verdwenen. Niets van gemerkt tijdens de moeilijke afdaling. Het vinden van een naald in een hooiberg moet makkelijker zijn, dan het opsporen van een in bruin leren foudraal gehuld fototoestel op een berghelling vol stenen, gras en mos, vooral omdat het vrijwel onmogelijk was om de gevolgde route te herkennen. Ik dacht een bagage verzekering te hebben gesloten en de Leica was bovendien voor "All Risks" gedekt, dus over de financiële schade maakte ik mij geen zorgen. (Natuurlijk bleek later, dat de bagage *niet* verzekerd was, doch de polis alleen gold voor persoonlijke ongelukken tijdens treinreizen en wat de "all risks" betreft, daar stonden de woordjes "alleen in Nederland" bij !). Alle op de tocht genomen foto's zouden nu echter gedoemd zijn onontwikkeld op Carrauntoohil te blijven liggen. Mijn zoon zwierf vele uren zoekend langs de

moeilijk begaanbare Zuidhelling, maar tenslotte werden de pogingen, die vrijwel kansloos leken, opgegeven. De Doyle's ,varen zeer begaan met het teleurstellend verlies, doch Paddy, die geregeld op de Carrauntoohil kwam met zijn schapen, zou zijn uiterste best doen het toestel te vinden. Er was dus nog één kans, zij het dan ook een uiterst kleine. We namen hartelijk afscheid van onze vrienden en de doofstomme bespeelde het gehele register van klanken waarover hij beschikte. Mrs. Doyle weigerde iedere vorm van betaling voor het brood, boter, eieren en thee, die zij ons overvloedig had toegestopt en met een warm gevoel van dankbaarheid voor deze Ierse familie trokken wij verder.
Einde van een artikel van mijn vader dat ik de Gids is gepubliceerd over onze voettocht in Ierland.
Later is de Leica toch nog gevonden en opgestuurd naar Philip Vaux, een directeur van de Engelse Reddingmaatschappij.
Na deze voettocht hebben we enkele dagen gelogeerd bij mijn tante Mia Boissevain in Londen. Op haar dochter Ann, wel veel ouder dan ik werd ik smoor verliefd. We hebben een nacht doorgebracht in de uitgaanswijk van Londen Soho. Het was alles zeer romantisch.

In een brief van mijn zuster Elsbeth van **6 juli 1948** blijkt, dat ik met haar nog een paar dagen in de bergen ben geweest voordat ik naar Corsica ging voor de tweede kartering. Ook ben ik nog langs Agnes Bonhôte gegaan.

7 mei door de B.P.M. uitgenodigd voor gesprek voor mededinging van B.P.M. prijs. Met drie andere studenten, Henk Kraft, Jan Stam en Kees Kieft uitgeselecteerd vanwege goede cijfers kandidaatsexamen. Het is een prijs bedoeld om zich breder te kunnen ontwikkelen en niet bedoeld voor het besteden aan de studie zelf. Tijdens gesprek medegedeeld dat ik later na mijn studie de wetenschappelijke kant zou opgaan en nooit naar de B.P.M. zou gaan. We spraken af dat we de prijs zouden delen. **1 juli** kreeg ik van de B.P.M. een brief waarbij mij werd gezegd dat ik de prijs had gewonnen. Helaas de andere drie studenten niet! Nu kwam de grote moeilijkheid: namelijk dat de B.P.M. er op stond dat de prijs niet kon worden gedeeld met anderen en persoonlijk moest worden besteed. Deze berichten bereikten mij in Corsica, nu de grote moeilijkheid om dit aan de anderen mede te delen. Mijn vader schreef mij op **10 juli** hierover het volgende: Het is een grote verantwoordelijkheid die je op je schouders is gelegd" noblesse oblige" en jij zult moeten tonen dat de B.P.M. juist gekozen heeft. In de richtlijnen o.a de volgende passage: " Evenmin is het het doel van de inkomsten om de druk op ouders of verzorgers te verlichten of om broers of zusters in de gelegenheid te stellen te gaan studeren". Uit het antwoord van de drie anderen de volgende citaten: Henk Kraft. "Ik weet heel goed dat jij er in het begin bezwaar tegen had om mee te doen aan de door ons voorgestelde regeling om te verdelen. Dat je uiteindelijk toch hebt toegestemd is misschien onder enige pressie onzerzijds geschied, en als ik dat bedenk dan kan ik me wel voorstellen dat je nu na het lezen van der richtlijnen meent niet tot de verdeling over te kunnen gaan. Misschien had ik als ik het van te voren had geweten het ook niet gedaan. In elk geval kan ik je besluit billijken en ik betreur het dat het zo is gegaan vooral voor de twee anderen, die meer dan wij tweeën het nodig hadden". Jan Stam: "Het is inderdaad duidelijk dat de prijs niet verdeeld kan worden en je moet er verder niet meer over piekeren, het is onze eigen schuld geweest. We hebben iets afgesproken dat onmogelijk was, en ik wil ook zeker niet dat je van die prijs afziet, je hebt hem eerlijk verdiend en je neemt hem aan ook als je dat niet doet beloof ik je dat je van mij een pak slag krijgt. Verder lullen we niet meer over". Kees Kieft: "Met gemengde gevoelens je brief gelezen. Over het materiele gedeelte, hoe beroerd dat ook is, kom ik wel doorheen, maar onze afspraak is erger, dat geeft een beetje een schok! Nu genoeg hierover". Tot zo ver de citaten uit de brieven van de drie teleurgestelden.

De richtlijnen voor de besteding van de B.P.M.studieprijs:
"Het doel van de studieprijs is de winnaar in de gelegenheid te stellen zich breder te ontwikkelen, opdat hij in staat zal zijn om na het voltooien van zijn studie een leidinggevende functie inde Nederlandse industrie te vervullen. Wanneer er sprake is van een studieprijs is men spoedig geneigd aan een studiebeurs te denken, d.w.z. aan een toelage voor diegenen, . die financieel niet bij machte zijn aan een universiteit of hogeschool te studeren en die, wat hun intelligentie betreft, daar toch zeker voor in aanmerking zouden komen. Dit is echter geenszins het doel van onze studieprijzen. De Bataafsche studieprijs moet worden gezien als een erepalm en deze palm kan dus ook worden toegekend aan een student, die financieel geheel onafhankelijk is. Voor deze studenten van wie wij verwachten dat zij van de geldelijke hulp geheel of gedeeltelijk zullen afzien, zal de studie; prijs toch het bewijs zijn, dat zij behoren tot die kleine categorie van wie verwacht wordt, dat zij; straks de Nederlandse industrie zullen kunnen leiden, ontwikkelen en tot groter bloei brengen, en de oorkonde van de prijs zal hen er aan herinneren, dat "noblesse oblige" en hen aansporen hun middelen zo te gebruiken, dat zij niet alleen knappe doch ook volwaardige' mensen worden. Voor de studenten prijswinnaars, die financieel minder welgesteld zijn, beoogt de aan de studieprijs verbonden geldelijke toelage hen in staat te stellen ditzelfde te bereiken, hun gezichtsveld in het maatschappelijk leven te verruimen, meer levenswijsheid en meer mensenkennis op te doen. Zij kunnen het geld gebruiken voor alles wat hiertoe dienstig is, dus b.v. door het maken van reizen, het lid worden van verenigingen, het aanschaffen ,van boeken en tijdschriften die niet direct met hun studie in verband staan, het bijwonen van toneel en muziekuitvoeringen, het beoefenen van sporten, kortom om die dingen te doen, die hen in staat zullen stellen om het leven buiten hun eigenlijke studiegebied beter te leren kennen. Het is dus niet de bedoeling, dat de inkomsten door deze student worden gebruikt om op een nog hoger of nog gespecialiseerder wetenschappelijk peil te komen. Evenmin is het het doel van de inkomsten om de druk op ouders of verzorgers te verlichten of om broers of zusters in de gelegenheid te stellen te gaan studeren. Wij beseffen, dat dit een moeilijke en delicate kwestie voor sommigen onder U zal zijn, doch wij moeten toch uitdrukkelijk vaststellen, dat de financiële hulp uitsluitend de bredere ontwikkeling van de prijshouder beoogt."
Bij de uitreiking van de studieprijs heeft Ir. H. Bloemgarten, directeur van de B.P.M. een toespraak gehouden waarin hij nader op de richtlijnen inging. Aan het eind van zijn toespraak zou hij het volgende:
Tot onze spijt hebben wij dit jaar slechts 19 kandidaten*) de studieprijs waardig kunnen keuren en ik zal thans deze prijswinnaars oproepen en hun de oorkonde uitreiken'. 1. J. L. Unger, 2. P.C. Veenstra, 3. E.H. Bruist, 4. J.A. Poulis, 5. A. Nilsson, 6. J. Hospers, 7. P.J. Gellings, 8. Th.M. Wormer, 9,. T. de Booy, 10. F.E. Douwes Dekker, 11. L.W. ter Haar, 12. M. Bogaardt, 13. P. Cossee, 14. G..J. Spies, 15. A.K.v.d Vegt, 16. J.W.H. Steeman, 17. Th. J. de Boer, 18. G.A.Kluitenberg, 19. F.G.Buizer.
's-Gravenhage, 19 october 1948.
*) Het zijn alle studenten van Nederland in de beta vakken, die hun kandidaatsexamen met goede cijfers hebben afgelegd en na het interview met de B.P.M. zijn geselecteerd.
Wat wreed is van deze prijs, dat de rijkste van de vier de prijs krijgt. De B.P.M. is er dan zekerder van dat de prijs echt wordt besteed aan dingen buiten de studie. Vooral Jan Stam en Kees Kieft zijn zonen van resp een melkboer en een glazenwasser. Het is misschien geen toeval dat mijn oom James Marnix de Booy directeur is geweest van de B. P.M. Die elite toch! .Die gooit elkaar altijd weer de bal toe. De prijs omvat gedurende 4 jaar f 2000,- plus de nodige reiskosten totaal dus zo'n slordige 10.000 gulden! Van mijn Grootvader Han de volgende brief van 13 juli met de felicitaties voor het behalen van de B.P.M. prijs Hij schrijft: Het is tot dusver nog een raadsel of de mens een zogenaamde vrije wil heeft of dat al wat wij doen of laten zijn oorsprong vindt in wetten die ten allen tijde hebben bestaan. Uit het gevoel van verantwoordelijkheid dat elk mens heeft, leidt hij af dat hij zelf iets uit zogenaamde vrije wil kan doen of laten. Laat ons hopen dat dit zo is. Ik geloof dat de wijze waarop je ouders je opvoeding hebben geleid behalve

plichtsbetrachting ook de andere eigenschappen tot ontwikkeling hebben gebracht welke nu de doorslag hebben gegeven. Ik denk aan al die tochten over bergen, moerassen en aan al die andere ondernemingen naar vreemde landen waaraan jullie met je ouders hebt deelgenomen een ook aan de dagelijkse invloed thuis.

Op de boot van Nice naar Calvi

De eerste dag van mijn kartering van mijn gebied in Corsica was op **20 juli 1948.** Helaas staat in mijn dagboek niets persoonlijks alleen mijn geologische waarnemingen In de Caporalino kalk heb ik fossielen gevonden. Elders noem ik de leeftijd van de kalk Tithoon (Jurassisch). *(Dit ondanks het feit dat ik later aan deze kalk onterecht een Tertiaire ouderdom toekende.)*

Het karteringsgebied. Op de voorgrond het dorpje Omessa. Op de achtergrond het Caporalino kalkmassief, daarachter het centrale graniet massief van Corsica

Brief van Moeder **28 augustus** , een brief voor mijn verjaardag: "wij waren als ouders dankbaar dat je zoo bent uitgegroeid ook dankbaar dat je je eagere vivaciteit in goede banen hebt geleid, zoodat het vruchtbaar zal worden., je talenten van je muziek dat heb je ook goed benut, nu het mensch- worden in de maatschappij en je naaste omgeving dat zal nog eenig nadenken kosten en steeds levend moeten gehouden worden, dat lijkt mij ook een grote factor voor Je het besteden

van je f 2000,- dat de andere drie er ook zo nu en dan van mee kunnen profiteren, dat lijkt mij wel de bedoeling want dat is wat jou ook het meeste mensch van de maatschappij zal maken. Verder beloof ik je (dit is heel moeilijk voor mij!!), dat ik geen suggesties meer voor het uitgeven van de prijs zal maken ik hoop erg (ook voor jou) dat ik deze belofte zal houden. En als vast item komt mijn moeder dat ik mijn tante Tosi moet schrijven of naar haar toe moet gaan. Zij is nu ook zoo zielig en eenzaam. Ik schreef je nog niet over mijn verjaardag. s-Morgens in bed kreeg ik je warme gezellige brief waar ik heel blij mee was, zoo iets is toch een kroon op je werk als moeder, dat begrijp je wel en dan denk je dat het toch nog niet zoo gek was al heb ik vooral met jou wel heel veel fouten gemaakt waar je moeilijk overheen moest komen. Ook interessant is de volgende zinsnede in een brief: Tom ik vind je zoo ver weg waar zit je eigenlijk, je bent zoo "los" geslagen, ben je er nog wel? Ik verlang erg naar een brief, je bent te ver weg in mijn gedachten als jij niet geregeld schrijft.

Veel plezier tijdens reünie in Calvi met de andere studenten die in Corsica karteerden. Tijdens de kartering heb ik met Lo Ritserna en Cees Egeler de Monte Cinto bestegen (de hoogste berg van Corsica)..

Tom en Cees op de top van de Monte Cinto 2706 meter

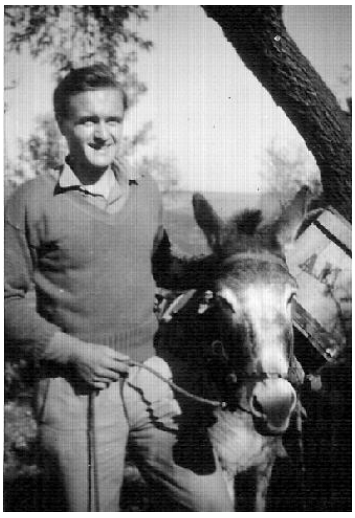

Links: Het oogsten van de druiven. Links madame Memetta Michelangeli, rechts haar kleindochter Viviane; rechts:Transport van de druiven naar Omessa

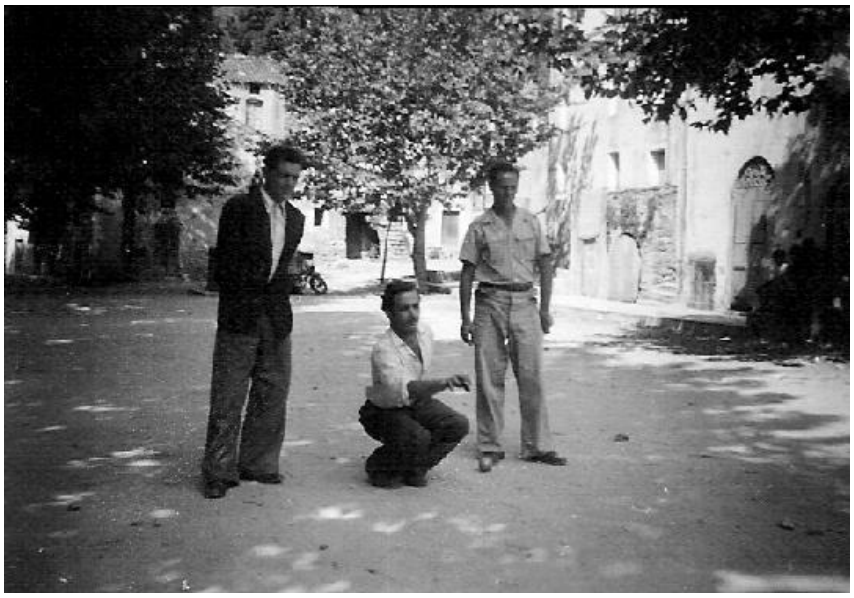

Jeu de boules op het dorpsplein van Omessa

Cees Egeler heeft mij in **13 en 14 september** in het gebied bezocht om me te controleren. of mijn kaart goed was ingetekend dit om het werk van Prof Brouwer te verlichten .Maandag om half elf kwamen Prof.Brouwer en Egeler in Ponte Leccia aan, alwaar Brondijk (degene die een trein noordelijk van mij zit) en Ritsema en ik hem opwachtte. 1 1/2 dag hebben we in het gebied van Brondijk gelopen. Prof Brouwer gaf ons zeer waardevolle ideeën, gedurende vijf dagen hebben we de een gehele evolutie doorgemaakt in onze ideeën. Des te meer we van elkaar zagen des te meer kwam er lijn in. Dinsdagavond zijn we in Omessa beland. Gelukkig alles goed verlopen. Onderdak en eten voor prof Brouwer prima in orde, helaas had prof Brouwer de volgende dag diarree en we konden we niet veel doen. Prof Brouwer deelde ons mede, dat hij ons werk zeer goed vond en ruim voldoende voor de eisen van het doctoraal examen. . Gelukkig beheerste ik de literatuur over Corsica zeer goed, hetgeen mij steeds bij de discussie goed van pas kwam. Onze ogen zijn op sommige duistere punten opengegaan. Steeds zie prof Brouwer weer dat hij daar en daar het zelfde gesteenten ook had gezien en in welke tektonische positie ten opzichte van elkaar. Vijf dagen meer geleerd dan misschien wel 3 maanden studeren. Alle geologen komen pas terug in 1950. We slaan de volgende zomer over met het oog op de voorbereiding van het doct. examen.

Controle van professor Brouwer. Vlnr. Albert Smit, Tom de Booij, Prof.Brouwer, Brondijk, Lo Ritsema

Siesta tijdens de controle van Prof. Brouwer. Brouwer in diepe slaap.

Na Corsica kamers gevonden Amsteldijk 18 in Amsterdam. Samen met mijn zuster Elsbeth hadden we twee kamers. We gingen veel naar het Concertgebouw. Alles in zeer goede harmonie..

1949.
Alhoewel ik niet veel op heb met mijn dispuut Beets is er toch een festiviteit geweest die ik schijnbaar niet wilde missen namelijk het lustrum dat steeds in Maart wordt gehouden. Ik heb mijn oude vriendin Corien de Marez Oyens voor deze festiviteit uitgenodigd.

Lustrum van mijn dispuut Beets. Vlnr Age Tammennons Bakker, zijn vriendin,Tom de Booij, Corien de Marez Oyens,?, Theo Vogelaar, Tecla van Styrum, Jan Six.

In april met hockey elftal naar Oxford en Cambridge Het was een elftal dat was samengesteld uit studenten van Leiden en Amsterdam. De studenten leven daar wel iets anders dan wij. Veel meer luxe. Het was een hele openbaring al die 'dininghalls' met lambriseringen van hout. Het ademt een enorme traditie. Ik was vooral gek op het verkrijgen van een hele lange gekleurde shawl van het Balliol college.

Behalve hockey spelen hebben we heel veel plezier gehad met onze gasten in beide universiteitssteden. Wie er gewonnen heeft weet ik niet meer. . .

Ons hockeyelftal met een weergave van onze opstelling., Op de achterste rij ?, Jackie de Meyere, Tom de Booij. Volkert de Groot,?. De rest weet ik niet meer van naam

Voor het Balliol college, een van de Engelse studenten tweede van links draait de begeerde shawl. Tom op fiets tweede van rechts

In Londen mijn vriendin Anne Booth opgezocht. Na terugkomst in Nederland een stroom liefdebrieven, die laten zijn dat de liefde uiteindelijk op dood spoor liep. waarschijnlijk te groot leeftijdverschil , zij was vele jaren ouder.
Enkele citaten uit haar brieven:
Hoe was de thuiskomst? O, Tom wat was 't heerlijk. Toen de trein in de donkerte verdween, voelde ik me niets eenzaam, wel héél rijk. Al zijn er dan nog zooveel olifantjes in 't spel, ik voel 't toch als iets heel lichts geen krampachtig vasthouden en héél naar uit elkaar gaan 'T is er en dan hindert 't niet als je elkaar een lange tijd niet ziet. Ik wou dat ik 't beter kon zeggen ik draai mezelf alleen maar in een knoop! Begrijp je wat ik bedoel? Lieve Tom gisteren kreeg ik opeens een doodschrik over alles ons bedoel ik, ik kreeg ineens het gevoel dat ik je toch heelemaal los moet

laten. Zie je ik weet niet hoe je in 't algemeen over mijn geslacht "De Vrouw" bent of je makkelijk onder de indruk komt en if so of je dan wel met geweldige plannen zit over de toekomst en zoo af of gebeurt 't maar zelden. Tom ik denk in Godsnaam alleen aan je eigen toekomst hou mij er heelemaal buien(voorlopig!). De laatste dagen heb ik héél erg veel nagedacht en gevoeld vooral - herinner je nog wat ik zei in Grosvenar Square op die eerste wandeling door London? Daar ben ik wel erg van overtuigd en dat verandert ook niet, maar ik heb het de laatste dagen héél erg gerealiseerd . Maar dat mag bij jou nooit één gewicht hebben, Tom en daarom schrok ik opeens zoo van de gedachte dat we ons vastdraaien. Mag niet Tom. Toch ben ik je innig dankbaar voor alle liefde en hartelijkheid die je aan ons geeft. Je hebt het met hart en ziel gegeven en daar vind ik geen woorden voort, alleen dank j Tom ot klinkt allemaal hoogst sentimenteel is 't toch niet maar ik zal er een eind aan draaien, ga nu heerlijk in bad en naar bed. Jij ligt er waarschijnlijk al in. 'T is bij jou al middernacht. Slaap lekker m'n baasje, Héél véél veel liefs je Anne.

Op straat in Londen met mijn vriendin Anne Booth , met de mooie shawl van het Balliol college

In het voorjaar heel veel getennist, vooral bij de familie van Marken die een eigen tennisbaan had in hun tuin.

Op de tennisbaan van de familie van Marken. Vlnr staande: Hein van der Wal, Henkie Bouwman, Kiki Goeting, Ralph van IJsselstein, Jan van Marken. Op de voorste rij Emmy van Marken, Tom de Booij, Fietje van Marken

In juni geologische excursie naar Luxemburg en de Vogezen. met Professor Brouwer

Groepsfoto geologische excursie Luxemburg en Vogezen. Tom tweede van rechts achterste rij

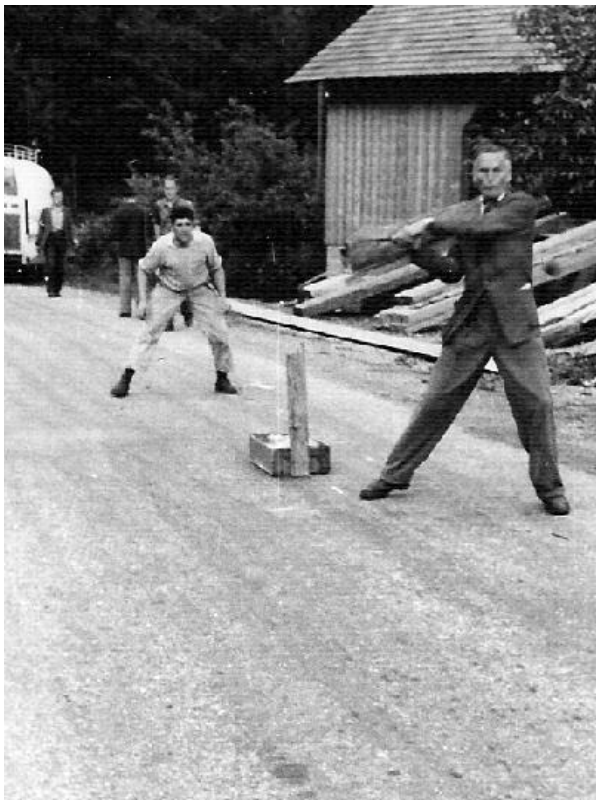

Professor Brouwer tijdens de excursie in Luxemburg maakt een fraaie cricketslag of hij de bal heeft geraakt, die te zien is rechts van hem, is niet bekend.

Van **29 juni - 7 juli** een heel fraaie geologische excursie gehad naar de Franse Alpen. De gesteenten formaties lijken veel op die van Corsica. Het was daarom ook zeer leerzaam voor alle Corsica gangers.

Geologische excursie Franse Alpen Op voorste rij tweede van Links Kees Egeler, Op achterste rij, links met zonnebril Henk Kraft, daarnaast rechts de Franse professor Moret . Vervolgens Brondijk die de kaart bestudeert en dan gehele rechts de kenmerkende houding van Professor Brouwer.

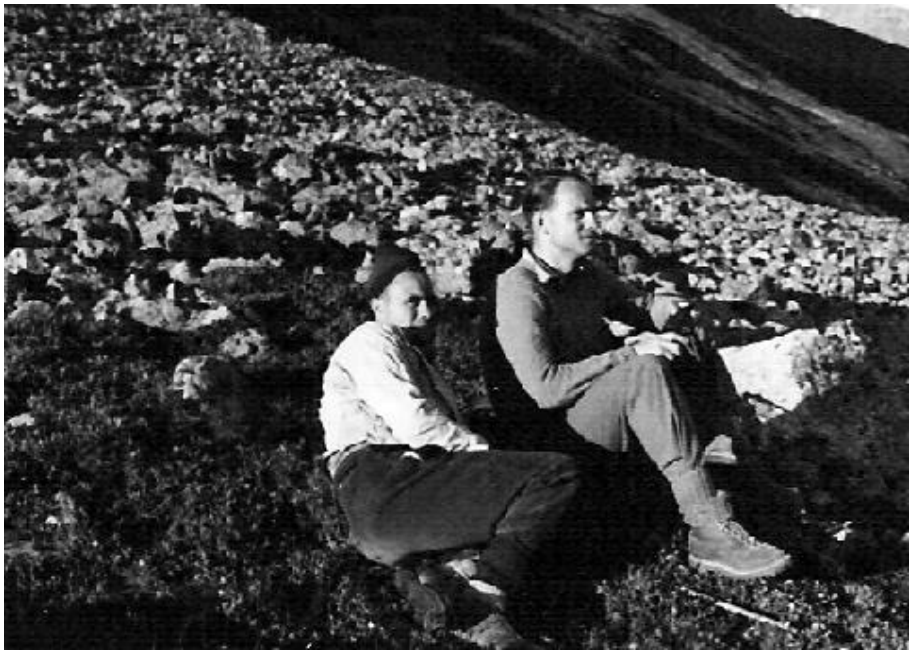

Voor dag en dauw zijn Kees Egeler en ik de helling van de sneeuwreus La Meye (ruim 4000m)

Mijn zuster Elsbeth werkte in Genève en beschikte dus over de nodige Zwitserse frankjes. Ik zelf kon dankzij de BPM prijs ook wat geld besteden aan alles wat niet met de studie te maken had. Zo gingen we samen naar de Kletterschule van Arnold Glatthard in Rosenlaui. Eerst kregen we les in de
' Klettergarten' (abseilen zie foto)en ook wat ijstechniek op de gletsjer. Arnold Glatthard leerde ons heel goed het afdalen, voorover en diep door de knieën gaan. Hiervan heb ik later heel veel plezier gehad, want in het afdalen gebruikte ik steeds zijn techniek. Al gauw gingen we zware klettertochten maken onder leiding van de Zwitserse gids Heinz Maurer. De volgende bergen hebben we bestegen: in het gebied van de Engelhorner: **14 juli** Kingspitze , **15 juli** Tannenspitz, Sattelspitz, Mittelspitz. **17 juli** Klein Wellhorn. Tot slot **18 juli** de zware traversering van de

Mittelgruppe in zeer slechte conditie. Arnold Glatthard ging mee als hoofdgids. De tocht duurde 6 1/2 uur.

Onze berggidsen: Arnold Glatthard en Heinz Maurer

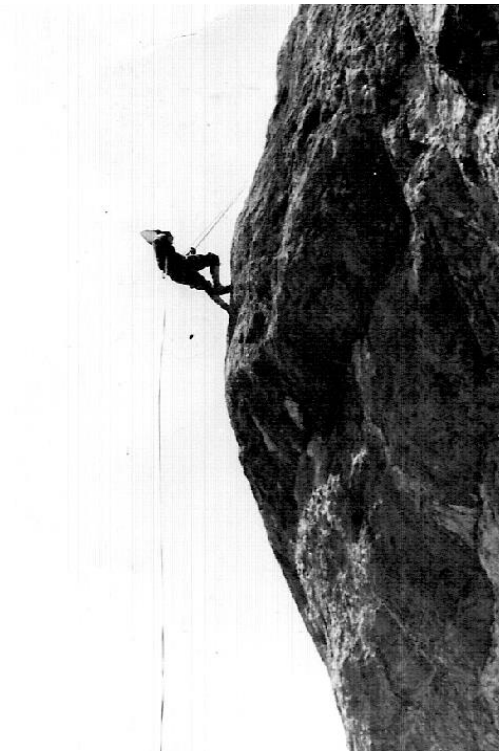
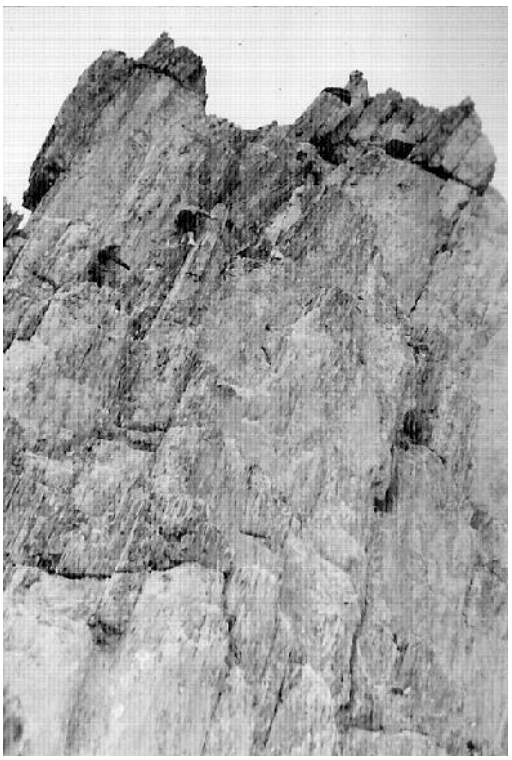

Links: Abseilen in de klettergarten. Mijn zuster Elsbeth am Seil. Rechts: Beklimming van de Kingspitze

Eind juli en begin augustus ben ik met mijn ouders en twee zusters naar de Dolomieten getrokken om daar bergen te beklimmen. We konden ons de luxe permitteren om gidsen te huren voor moeilijke beklimmingen. Zo bestegen we op **22 juli** onder leiding van de Italiaanse berggids Sopere Marino de Stabel toen van de Valolet en op **2 augustus** de Winkler toren. Daarna volgde

de beklimming van de 3e Sellatoren met de gids Paderiva en tenslotte als klap op de vuurpijl de Jahn route van de 3 e Sella toren met dezelfde gids. Zie voor de foto de gevolgde route.

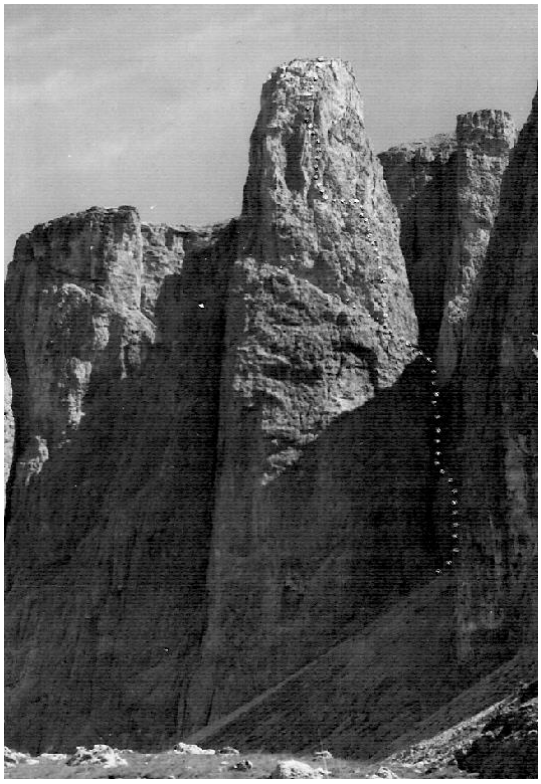

Links: De moeilijke Jahn route van de 3e Sella toren in de Dolomieten. Rechts: Voldaan na de bestijging van de Jahn route van de 3e Sella toren met de Paderiva onze gids.

We hebben daarna nog een uitstapje gemaakt naar de hoogste berg van de Dolomieten de Marmolada (3342m). Het werd een gemakkelijke sneeuw wandeling. We kwamen allemaal op de top(behalve mijn moeder).

Mijn vader aan het kokkerellen aan de basis van de Marmolada

Na al deze klimtochten weer teruggekeerd naar Corsica voor het serieuze karteringswerk in mijn gebied. Over deze kartering in de maanden augustus september heb ik geen documentatiemateriaal gevonden, wel enkele foto's , die ik hierbij in 2007 van commentaar voorzie.

Op weg naar Corsica enkele dagen gelogeerd bij mijn oom Willem Maurits Boissevain en tante Charlot in Antibes. Daar ontmoette ik Eve Curie (dochter van Madame Marie Curie), Rebecca West (een beroemd schrijfster) en de filmster en seks symbool Rita Hayworth. Het was een echte jetset, vooral mijn tante Charlotte genoot ervan. Zij was Amerikaanse en entertainer van de rijke Amerikanen. Ze was zeer wispelturig, soms was je meer dan welkom en een andere keer zag ze je liever gaan dan komen. Ik heb een zware aanval gehad van mijn verstandkies. Ik sliep aan een klein huisje bij het grote huis. Het lag direct aan de zee en was het geluid van de golven soms oorverdovend.

Links: Tante Charlot en oom Jan Maurits Boissevain op het terras van hun huis in Antibes . Rechts: Bij het hotel Eden Roc in Antibes, Rebecca West en Eve Curie

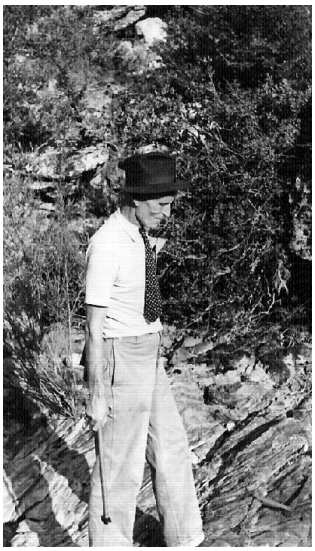

Links:Professor Brouwer en Egeler tijdens de controle. Achter in de kofferbak de student Linckens. Rechts: Professor Brouwer met geologen hamer in het veld tijdens controle, bij de Caporalino kalkformatie

Ook in 1949 kregen we weer de controle van Professor Brouwer en Egeler.
Op een tocht naar de andere kant van de Tassamone graat heb ik nog een paar gelogeerd bij de geitenhoedster Angelotti in het dorpje Lano. Wat een energie had die vrouw die de bergen op- en afholt om de geiten bij elkaar te houden. Een keer ben ik met de hele familie Michelangeli naar Porto aan de westkust gereden. Een prachtige tocht door de beroemde vuurrode rotsen van de Calanques
Ook staan mij weinig herinneringen van de rest van 1949. Ik woonde nog steeds samen met mijn zuster Elsbeth op Amsteldijk 18. Veel naar Concertgebouw geweest. Ik heb ook dure pianolessen genomen van Jan Odé . Ook dit kon ik betalen van de BPM. prijs.

Links:.De geitenhoedster Angelotti van Lano. Rechts: De familie Michelangeli bij een bron tijdens de tocht naar Porto.Vlnr. zuster van Pauline Michelangeli, Michelangeli, Pauline en Yvette, bekende van de familie

Na afloop van de tocht een feestmaaltijd in Omessa, ,vlnr, Pauline, Haar vader, Tom, zuster Pauline, Moeder van Pauline

Om een beeld te krijgen van hoe ik deze BPM prijs, heb besteed geef ik hieronder de afrekening die ik over het jaar 1949 aan de BPM stuurde. .

Overgehouden van vorig jaar	300,
Muziek:	
Concerten	120,=
Muziekboeken	40,
Pianolessen	150,-
Pianohuur	180,-
Sport:	
Kletterschool(Rosenlaui),l maand kletteren in de Dolomieten	500,-
Hockeyuitrusting	20,-
Hockey uitstapjes	50,-
Tennisuitrusting	70,-
Alpine litteratuur	65,-
Weëkend kletteren in de Ardennen	30,-
Contributie:	
Dispuutgezelschap Beets en Corpsgezelschap	80,-
Ned. Alpenver.,Oesterreich. Alpenverein	25,-.

Hockeyclub BMHC	25,--
Tennisclub HLTC	40,-
Geol.vereniging	10,-
Diversen:	
Schrijfmachine	200,-
Horloge	100,-
Ontwikkelen, afdrukken, aanschaffen van films(kleuren)	120,-
Sociëteit rekening .	100,-
Extra kleren	100,-
Cadeaus	20,-
Totaal	2045,-
Overgehouden	255,-

5 december colloquium gehouden voor mijn bijvak economische geologie (Prof Westerveld) over de migratie van olie. Vele theorieën behandeld over deze belangrijke materie.

1950

Begin **januari** hoorde ik dat er een geologische -alpinistische expeditie zou worden georganiseerd naar het Nanda Devi gebergte in de Karakorum voor 1951. Deze expeditie werd georganiseerd door Prof Klompé werkzaam als hoogteraar aan de Universiteit van Bandung Indonesia. Ik heb me toen in verbieding gesteld met Prof Klompé Ik kreeg een brief terug op **21 januari** van hem terug waarin hij mijn aanraadde me aan eerst contact op te nemen met Prof de Sitter van de Universiteit van Leiden. Ik heb op 6 februari met prof de Sitter en gesprek gehad. Dit gesprek verliep voorspoedig en op 10 maart mocht ik een brief van Prof Klompé ontvangen, waarin hij mij mededeelde dat ik door hem was voorgedragen bij de Nederlandse Alpen Vereniging als deelnemer van de expeditie. Dr Egeler had zich bij hem gemeld als deelnemer. In de brief uitte hij wel zijn bezorgdheid over het rondkrijgen van de financiën, die in totaal 40.000 gulden zou bedragen. Elke deelnemer zou 5000 gulden moeten storten.

Groepsfoto Nederlandse alpinisten in de Belgische Maasrotsen, vlnr ?,Korpershoek,, Annie Roelsfsma, ?, Tom de Booij, Jaap de Mol van Otterloo, Guus Muller, ? ? , Jan Saltet, Bernina Schippers

De Nederlanse Alpen Vereniging heft in het voorjaar een tocht georganiseerd naar de Maasrotsen ten zuiden van Dinant. Ik ben met Bernina Schippers en Jaap de Mol van Otterloo naar de Ardennen gereden en heb toen de groep ontmoet die onder leiding stond van de Belgische klimmers onder wie de René Mailleux. Enkele routes zoals de Tête de Lion beklommen. Ook aanwezig waren mijn latere schoonouders Sam en Fietje Strumphler en mijn latere vrouw Adrienne Strumphler. Het was voor de eerste keer dat de Nederlanders alpinisten na de oorlog deze rotsen hadden beklommen.

Op de weide boven de Maasrotsen. Vlnr. Annie Roelsfma, ? met zonnebril Fietje Strumphler , Belgische klimmer, René Mailleux, ?, Adrienne Strumphler

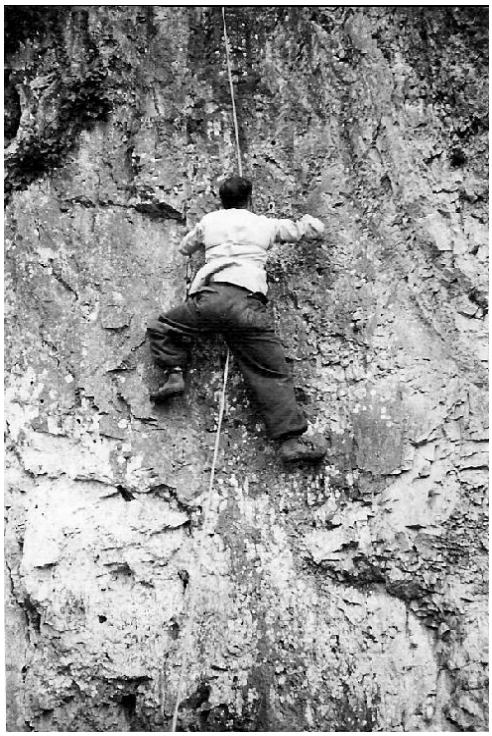

Links: Tom in de Maasrotsen Rechts: Guus Muller en Tom de Booij

15 maart. Colloquium Morfologie voor Prof Smit Sibinga met als titel "Enkele problemen betreffende de Alpine morfologie in de West Alpen". Scherpe kritiek geuit op de morfologische analyse van R.Staub. In de samenvatting kom ik tot de conclusie dat de Alpen geen hooggebergte zijn geweest maar een gebergte van gemiddelde hoogte. In de Oost Alpen treffen we een vereffingsvlak aan .pas in de laatste tijd is uitgegroeid tot een hooggebergte.
14 april brief schrijf ik een brief aan het gidsenbureau in Chamonix met de vraag of er een bergschool is die is gespecialiseerd in ijstechniek. Geen bevredigend antwoord ontvangen. Egeler stelt in een brief aan Klompé voor om Zwitsers berggids Andre Roch te vragen om mee te gaan.

André Roch (190- 2002), Zwitserse berggids en deelnemer aan Zwitserse Everest expeditie 1952 (gestrand op 200 meter van de top)

5 mei brief schrijf ik een brief aan Klompé dat ik van plan ben om samen met Egeler 10 dagen naar Chamonix te gaan om lange gemengde toeren te maken met een berggids, zoals de Peuterey graad van de Mont Blanc of de Aiguille Verte via de Aiguille Sans Nom.
24 mei antwoord van Klompé. De NAV gaat akkoord met mijn deelname aan de expeditie.
26 mei Besluit van B en W dat ik vanaf 21 november 1949 en voor het overige deel van het studie jaar 1949/50 aangesteld ben als 2e assistent (in tijdelijke dienst) aan het geologisch Instituut met een jaarwedde van 1300 gulden. Bovenaan staat 'zorgvuldig bewaren in verband met pensioen' (later zullen blijken hoe belangrijk dit document zal zijn op het moment dat ik werd ontslagen in 1970.
4 juli bedank ik de BPM voor de prijs die een, zoals ik schreef, een zeer grote geestelijke steun is voor mijn karaktervorming.
12 juli Verjaardag van Grootmoeder Hilda de Booij gevierd aan de Stadionkade. weer de klassieke groepsfoto van de kleinkinderen gemaakt.

De klassieke groepsfoto van kleinkinderen juli 1950

Met Kees Egeler naar Chamonix om bergtochten te maken ter voorbereiding van de Karakorum expeditie. Voordat Kees in Chamonix aankwam heb ik zonder gids met vrienden, die ik in de 'Premie de Cordée' -een soort jeugdherberg- heb ontmoet een aantal tochten gemaakt
26 juli de gewone route van de Mont Blanc., **28 jul**i Aiguille du Moine, **3o juli** Aig. Nonne. **6 augustus** Aig. du Plan. **8 augustus** Aig de Chardonnet Arête Forbes . Met Kees Egeler naar het gidsenbureau van Chamonix om een berggids te charteren. In het boek van Kees Egeler " Naar Onbestegen Andestoppen" beschrijft hij zeer treffend hoe dit bezoek is verlopen.

"Onze eerste ontmoeting met Terray was een zuiver toevallige. In de zomer van 1950 bezochten De Booy en ik de Franse Alpen. Voor enkele klassieke toeren in het Mont Blanc gebied hadden wij een gids nodig, die ons voor enkele weken zou willen begeleiden. Wij ontmoetten een sympathiek uitziende knaap met een gidsen insigne, die wij onze wensen kenbaar maakten. De desbetreffende bespreking vond plaats voor het 'Bureau des Guides' te Chamonix. Toen we met onze plannen over de brug kwamen, was de man niet zo enthousiast als we hadden verwacht. Hij verwees ons, onder het voorwendsel dat hij de komende dagen niet vrij was, naar een andere gids, met een: 'Ah Lionel, ces sont des clients pour toi!' Later bleek dat de werkelijke reden niet was, dat hij het zo druk had, maar dat hij liever z'n geld op een gemakkelijker manier wilde verdienen, door zomergasten op een gletscher te begeleiden, of door met hen wat rond te klauteren in de rotsen in de directe omgeving van Chamonix .Zo waren we, eigenlijk tegen wil en dank, met een gids in aanraking gekomen, van wie we niets afwisten. Hij zag er bovendien zó jeugdig uit, dat we ons afvroegen of dit wel de juiste man voor ons zou zijn. Groot was dan ook onze verbazing, toen bleek, dat we met niemand minder te doen hadden dan met Lionel Terray . Op dat ogenblik lag zijn naam in Chamonix op ieders lippen, omdat hij datzelfde voorjaar had deelgenomen aan de Franse Himalaya Expeditie naar de Annapurna, welke de eerste top bóven 8000 meter had bereikt. Het zou moeilijk zijn geweest om voor ons doel - het verkrijgen van een redelijke ervaring in sneeuw en ijs geschiktere man te vinden.

Lionel Terray tijdens de Annapurna expeditie in 1950

Met Lionel Terray zijn we naar de 'glacier de Bosson' gegaan om wat ijstechniek van hem te leren. In de franse alpen gebruiken ze de 'piolet ancre' techniek, om zonder treden te hakken tegen ijs van 60 graden op te klimmen Het vereist veel van je enkels. De techniek is ontwikkeld door Armand Chalet. Hij was de directeur van de school voor beroepsgronden van Chamonix. Ze mochten geen andere techniek gebruiken, zoals die van Oostenrijkers en Italianen die met twaalf punten veel gemakkelijker tegen steil ijs konden klimmen. Ook gingen we met Lionel naar de

Gaillards waar we het rotsklimmen konden oefenen
7/8 augustus. Zo vertrokken we naar de hut van de Albert Premier en beklommen de noordwand van de Chardonnet Bij een passage vlak onder de top maakte Kees Egeler misstap en viel. Gelukkig kon Terray hem houden en zei de laconiek opmerking:"Ah, vous êtes lourd, Kees!.

In de noordwand de de Aiguille du Chardonnet. Op de voorgrond Kees Egeler. op de achtergrond Lionel Terray.

Op het terras voor de 'Premier de Cordée. vlnr Christiane Bon,?,?. Kees Egeler, Mieke Egeler, vriendin van Christiane

Veel zwaarder was de tocht die we maakten op **14 augustus** de traverse van de Aiguille Sans Nom naar de Aiguille Verte (4122 m). De tocht duurde maar liefst 16 uur. De afdeling ging van de steile couloir Whymper. Toen we goed en wel in de refuge de Couvercle waren, kwamen

mensen, die we kenden uit de refuge Premier Cordée, naar ons toe met de mededeling dat enkele van hun tochtgenoten in moeilijkheden waren. We zijn ze te hulp gesneld, het was al donker en met lantarentjes hebben we via steile rotsen naar de hut geloodst. Een van hun was Christiane Bon, later mijn vriendin geworden.

Links:De traverse van de Aiguille San Nom naar de Aiguille Verte (4122m) De streeplijn geeft route aan.
Rechts: Op de top van de Aiguille Verte, Tom en Lionel

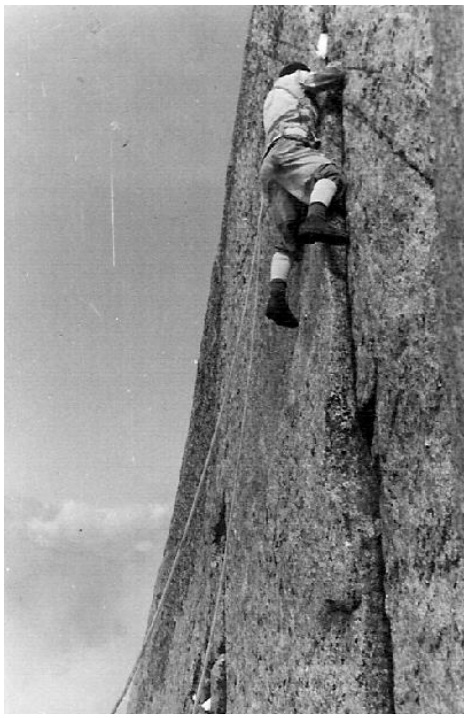

De moeilijkste passage (5e graad superieur) van de Aiguille du Peigne

19 augustus. Alsof het nog niet genoeg was hebben Lionel en ik een heel moeilijke klim gemaakt. Het was de face Chamonix van de Aiguille du Peigne met een moeilijkheid graad van 5 . Ik heb het wel echt zwaar gehad. Na de moeilijke passage (zie foto) keek ik 1000 meter steil naar beneden
23 augustus met twee berggidsen Louis Depasse en Eduard Frendo en hun echtgenoten de traverse van de Aiguille du Grand Charmoz.

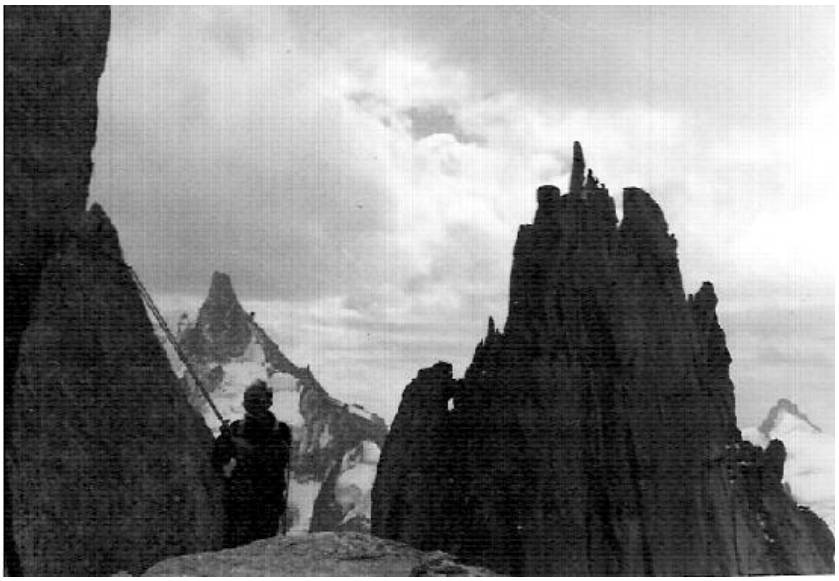

Aiguille de Charmoz en Grépon traverse

Tweede van links Eduard Frendo en twee de van rechts Louis Depasse

Om mij verder te trainen heb ik een beklimming van Chamonix naar de refuge Grand Charmoz - hoogte verschil van 1200 meter - anderhalf uur nodig gehad om boven te komen en om als een gek langs de steile alpen weitjes in een half uur weer beneden te landen.
Zo kwam een einde aan een zeer voorspoedige trainingstocht in de Alpen als voorbereiding voor Karakorum expeditie.
2 september brief van Klompé waar hij zijn bezorgdheid uitspreekt over de financiën. Hij vraagt of ik een assistentschap als geoloog aan de Universiteit van Indonesië wil aanvaarden.
September verslag van veldwerk Corsica ingeleverd bij Prof Brouwer. Opmerkelijk is hetgeen ik over de Caporalina kalk schrijf." Aangenomen het dat het paleontologische bezwaren zou

stuiten om de Caporalino kalk tot het Eoceen te trekken (Nerineen) lijkt het voorlopig beter de serie te houden op Krijt- Eoceen (misschien nog wel ouder) .
1 oktober brief van mij aan Klompé. De expeditie is nu uitgesteld tot 1952 en ik ga niet op zijn aanbod om assistent te worden omdat ik dan mijn proefschrift Corsica niet kan af maken en dat de paleontologie niet mijn direct interesse heeft, maar meer de algemene en structurele geologie.
Eind 1950 nog een colloquium gehouden voor Prof Brouwer en wel over de structuur van de Penninische dekbladen in het Wallis . Dit gaat dus weer over de problematiek van het gebied in het Wallis waar ik in 1946 heb gekarteerd.
Oktober. Colloquium voor Prof de Roever over het Anorthosiet probleem. Er is een groep geologen die denkt dat de gesteenten ontstaan zijn uit een magma en een andere groep denk aan de transformatie van sedimenten. Een strijd die over meerdere gesteenten ging zoals de oorsprong van graniet. Het was altijd in die tijd een heftige discussie. Ik ben benieuwd wat de tegenwoordige theorieën behelzen.
Bij terugkomst in Nederland hoorden we dat de expeditie van Klompé niet doorging in 1951 vanwege onvoldoende financiële middelen. Zo werd uit de nood een deugd geboren, ... zo begonnen onze plannen voor de Andes post te vatten. Er was een prachtig boek verschenen van een Oostenrijkse expeditie olv prof Kinzl naar de Cordillera Blanca . Egeler en ik wilden een expeditie die zowel een geologisch als een alpinistisch karakter had. Door de expeditie van Kinzl was een prachtige topografische kaart gemaakt van 1: 100.000, onontbeerlijk voor ons geologisch onderzoek, daarbij kwam ook nog dat in dit gebied was gelegen: de op dat ogenblik hoogste onbestegen berg van Zuid Amerika de Nevado Huantsán, Een bergreus die geheel geïsoleerd uitstak boven zijn omgeving. Een ideaal doel dus! In het zuidelijk deel van de Cordillera Blanca was er ook nog de onbestegen Nevado Pongos. Eind 1950 hard gewerkt om mijn doctoraal examen te halen. Uit brieven van mijn franse vriendin Christiane nog de volgende zinsneden(26 dec) Enfin alors que desolée ne sachant plus que faire j'allais t'envoyer une telegramme. Je recus qu'une lettre m'attendait à Yvetot j 'en pleurais de joie tandis que tout mon être crispé se detendait. Le soir je pleurais de nouveau en sachant le contenu mais ... plus de joie. Mon pauvre vieux qui a tant travaillé et qui doit à present recommencer. Je te souhaite beaucoup de courage en attend des nouvelles de l'examen.T"est-tu au moins reposé chez Cees? Je pense bien à toi, te souhaite un joyeux jour de l'an. Une grande reussite dans tes exámen, une année brillante pour ta carrière et des heures bien douces bien belles presque irreelles de bonheur et de beauté dans nos Alpes. Adieu mon ami, je t'embrasse comme je t'aime, c'est à dire passionément.

1951
Met Kees Kieft in **januari** op de Verklikker in Haamstede ons voorbereid op het doctoraal examen.

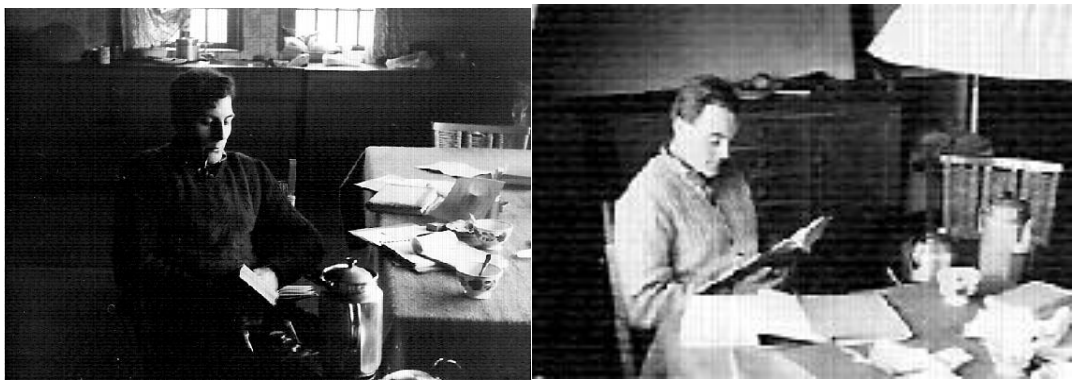

Kees Kieft en Tom de Booij bij de voorbereiding doctoraal examen in de Verklikker, Haamstede

31 januari Doctoraal examen gehaald
Begin 1951 krijg ik een brief van Prof Klompé, dat de expeditie van 1951 niet doorgaat misschien

wel in 1952 maar dat betwijfelt wordt of het dan door kan gaan . Van afstel komt afstel is ook hier gebleken van toepassing.
17 februari krijg ik een brief van Maurice Herzog, die me bedankt voor mijn felicitaties voor zijn geslaagde expeditie van de beklimming van de eerste achtduizender Annapurna in de Himalaya. Nu de expeditie naar de Karakorum niet doorgaat, vatten Egeler en ik het idee op om naar de Cordilerra Blanca in Peru te gaan. In het boek van Kinzel over hun expedities naar de Cordillera Blanca zien we een prachtige foto van de Nevado Huantsán 6395 meter de hoogste nog onbeklommen berg van Zuid Amerika. Nu is het nog een kwestie om de financiën rond te krijgen.
In **april** een weekeinde met mijn vriendin Christiane naar de Maasrotsen. Zij schrijft erover: " Je m'etais si bien rehabituée à ta présence continuelle que. Je n'arrive pas à realiser que tu ne sois plus à mes cotés. Instinctivement je te cherchais sur la quai de la gare, dans le metro, en pensée. J 'avis toujours devant moi ton visage et surtout tes yeux anxieux comme lorsque tu m'attendais sur la quai de la gare de Dinant ou rieurs comme au camp- dans notre fragile maison de toile ou graves comme au moment du départ. Ce séjour à Dinant est pour moi inoubliable. Que 3 nuits et 2 jours puissent contenir tant de bonheur! "

Juni 1951. Mijn vriendin Christiane Bon langs de Seine in Parijs.

Ook met Christiane naar Parijs Samen mooi toneelstuk gezien La Reine Morte. Heel veel gevreeën die nachten.
Een paar zinnen van haar brief van17 mei wil ik hier citeren. (*Ze zijn nu in 2007 nog schrijnend in de wetenschap hoe het afgelopen is, zie de brief van haar 5 maart 1952) "*Malheursement au cours des repas la conversation s'est aiguillée sur un voie plutôt épineuse. Un prêtre de nos amis m'a demandé : "Mais Christiane pourqoui ne vous mariez -vous pas? C'etait evidamment une question plutôt douleureuse et mal venue á ce moment puis s'est engangée toute une discussion sur la conception du mariage et je sentais lorsque le couteau entrait trop fort dans la plaie les larmes me monter aux yeux. Mais une fois que j'ai été couchée, l'effort avait trop long et je n'ai pas pu les retenir alors j'ai merité la gifle.(...) Au fond je ne serai jamias une vieille fille. Je suis une femme maintenant et très heureuse de l'être. Les mots sont insuffsants pour exprimer la profondeur, l 'intensité de bonheur que j'ai eu d'être entièrement á toi et je me souhaite qu'une chose le resentir de nouveau. Non, jamais je n'avais pensé que je pourrais tant aimer. Je me sens tout á coup une grande vague de courage.Je t'aime, je t'aime, mon chéri et rien ne pouvais detruire la source. Il est fort comme un roc, pur comme la source, violant comme le torrent, doux et frais comme le myosotis (vergiz

mein nicht) fou, insensé, mais j'en suis fière. Envoie moi juste quelques mots simplement pour que je sache que tu penses un peu á moi. Tom, cheri je t'embasse avec tout l'attachement de mon coeur Chistiane..
In **juli** verongelukte de geologie student Henk Wuite die tijdens een onweer in de Franse Alpen (Chartreuse) een dodelijke val maakte van 4 meter waarbij hij zijn ruggengraat brak. Voor Kees Egeler die de kartering leidde een grote schok.
In een brief van Henk Kraft, mijn mede student in de geologie, blijkt dat ik de huiswerklessen aan een meisje Topsy in Aerdenhout waar ik bij mijn ouders woorden overgegeven. Omdat ik naar de bergen ging heb ik deze lessen moeten overgeven aan Henk Kraft. Ze is helaas niet geslaagd.
Helaas kon ik door omstandigheden geen bergtochten maken met Kees Egeler dit vanwege het ongeval met zijn student Wuite. Ik heb toen omgezien naar een andere tochtgenoot. Ik vond hem in de Premier de Cordée, een theologische student Maurice Kieffer.
Veel tochten gemaakt met Maurice gemaakt. **22 Juli** traverse van de Courtes, **23 juli** Aiguille Verte, **26 juli** Dent du Requin (voie Renoudie face E). Deze. tocht heb i gemaakt met een Engelse alpinist John Kerry. Ik ben voor geklommen . Ik heb het heel zwaar gehad, het was een vijfde graads klim langs een smalle spleet met de methode Dülfer 25 meter lang.(In de Wikepedia staat hierover het volgende:Beim Piazen (auch Gegendrucktechnik genannt) handelt es sich um eine Klettertechnik, bei der durch Verlagerung des Körperschwerpunktes nach hinten und durch Zug der Hände an Seitgriffen Druck auf die Füße gebracht wird. Diese Technik ermöglicht es, auch in trittlosen oder -armen Passagen wie in Rissverschneidungen oder entlang von Felsschuppen zu klettern, indem die Reibung zwischen Schuhsohle und Fels bzw. Kunstwand genutzt wird. Vor allem in längeren und überhängenden Abschnitten erfordert Piazen viel Kraft.Der Name geht auf den italienischen Bergführer Tita Piaz (den "Teufel der Dolomiten") zurück, der die Methode entwickelte. In Frankreich und Italien führt man sie auf den deutschen Bergsteiger Hans Dülfer zurück, deshalb spricht man dort von *"la méthode dülfer").*

Wel het moeilijkste wat ik tot toen heb voor geklommen

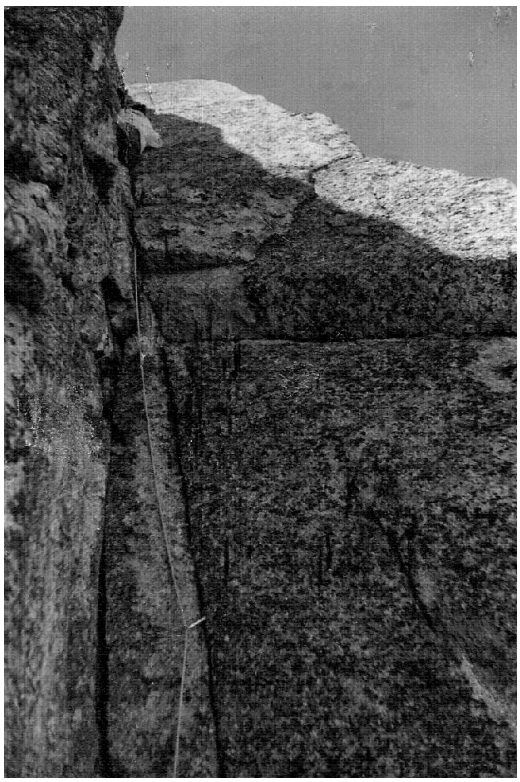
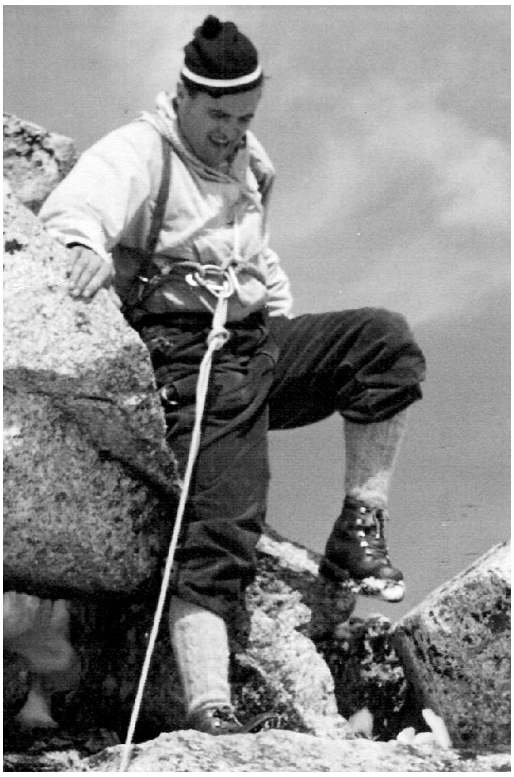

Vijfde graads klim langs een couloir van de Dent du Requin

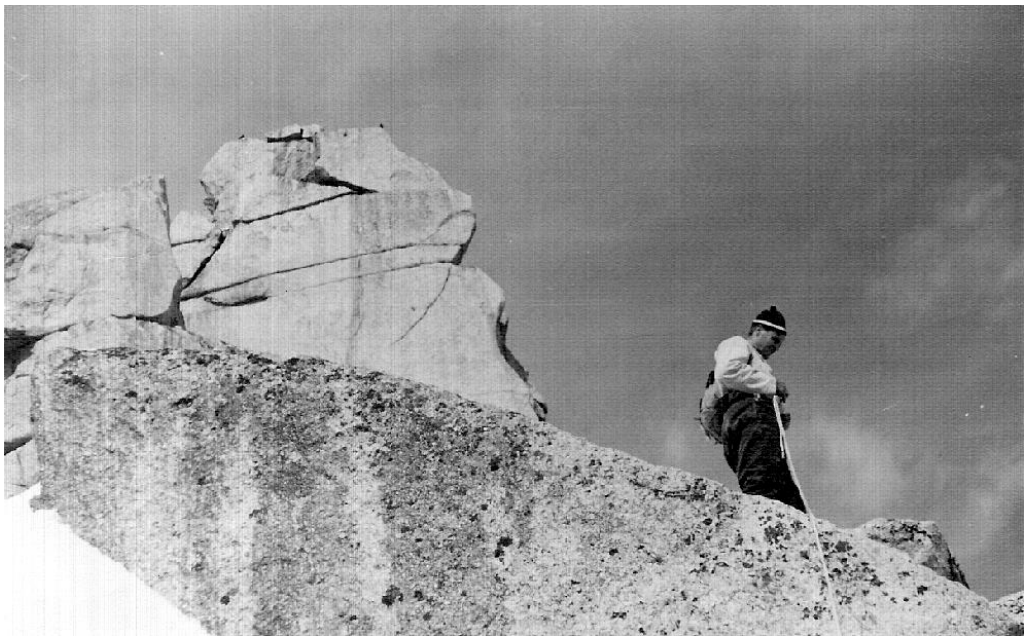

Direct onder de top van de Dent du Requin na de moeilijke passage

28 juli Aiguille de Rochefort en Aiguille du Géant.

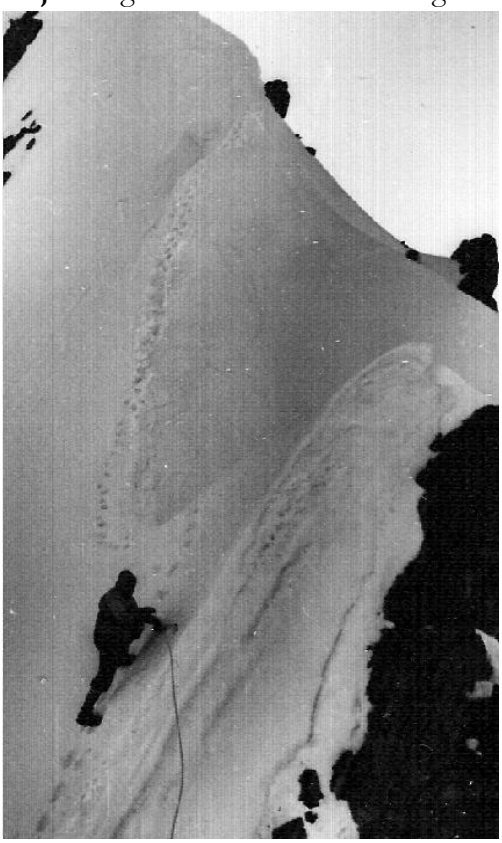

Steile ijspassages om naar de top van de Aiguille du Géant te komen.

Reparatie van het Madonna beeld op de Dent du Géant (4013m)

Tijdens deze tocht hadden we hele moeilijke sneeuw en ijs omstandigheden gehad met een heel sterke wind. Op een bepaald ogenblik zien we dat het spoor van alpinisten die voor ons klommen in een ijswand ging dat er heel steil en onplezierig uitzag. Ik dacht direct dat kan alleen Lionel Terray doen want hij zegt steeds wanneer je de keuze hebt tussen een moeilijk en een makkelijke passage, kies dan de moeilijke, want daarna wordt het altijd makkelijker, terwijl als je de makkelijke route eerst neemt wordt het moeilijker en kan je niet gemakkelijk weer naar de je uitgangspositie terugkeren. Ik riep naar de alpinisten boven ons."Lionel c'est toi la haut". Een inderdaad het was Lionel. Op de top hebben we de Madonna nog gerepareerd die dor de bliksem was beschadigd.

31 Juli Aiguille du Bionassay Noordwand Heel goede sneeuwcondities.

Maurice Kieffer voor de Noodwand van de Aiguille du Bionassay zie streeplijn voor de gevolgde route.

3 augustus. Poging Noordwand eerstbestijging van de Noordwand van de Aiguilles des Droites met Lionel Terray.

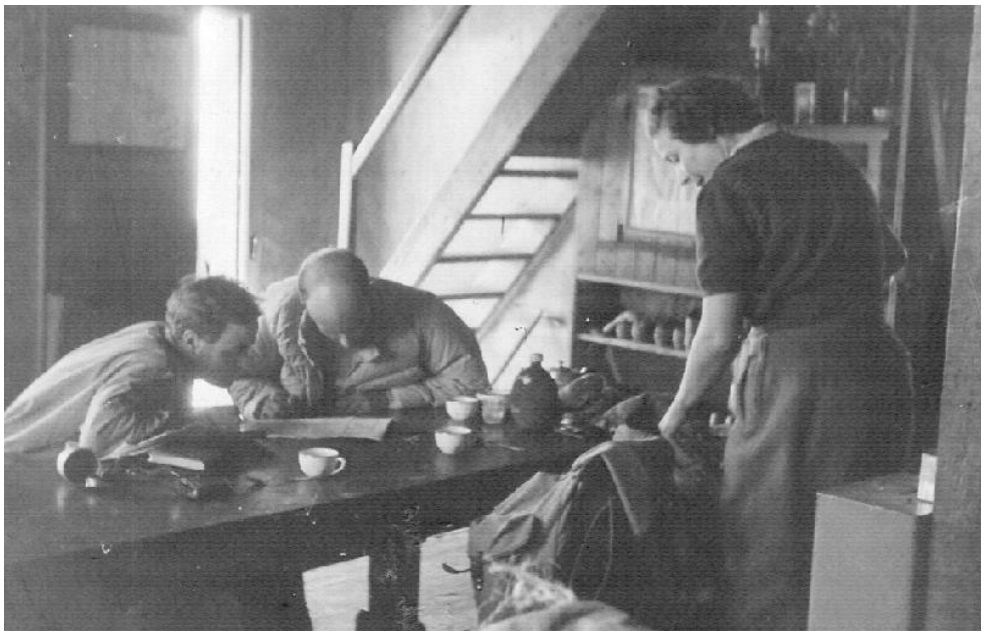

Lioenl en ik kijken naar de foto van de Noordwand van de Droites aan de vooravond van onze poging in de Refuge Albert Premier

Lionel stelde voor om de eerste bestijging te doen van de Noordwand van de Aiguille des Droites. Compleet gekkenwerk. Ik zag het niet zitten, maar om Lionel niet teleur te stellen heb ik me toch laten overhalen voor een veel te zware tocht voor mijn kunnen. De dag daar voren nog in de Klettergarten geoefend met vijfde graads passages. Ik dacht echt dat mijn laatste uur geslagen had. Christiane mijn vriendin is ook mee gegaan naar de hut. Gelukkig maar dat het slecht weer werd toen we in alle vroegte bij de rimaye waren en besloten terug te keren. Ik weet wel dat ik die dag heel opgelucht was en weer mocht leven, zo had ik in angst gezeten en er op gerekend had nooit te zullen terugkeren.

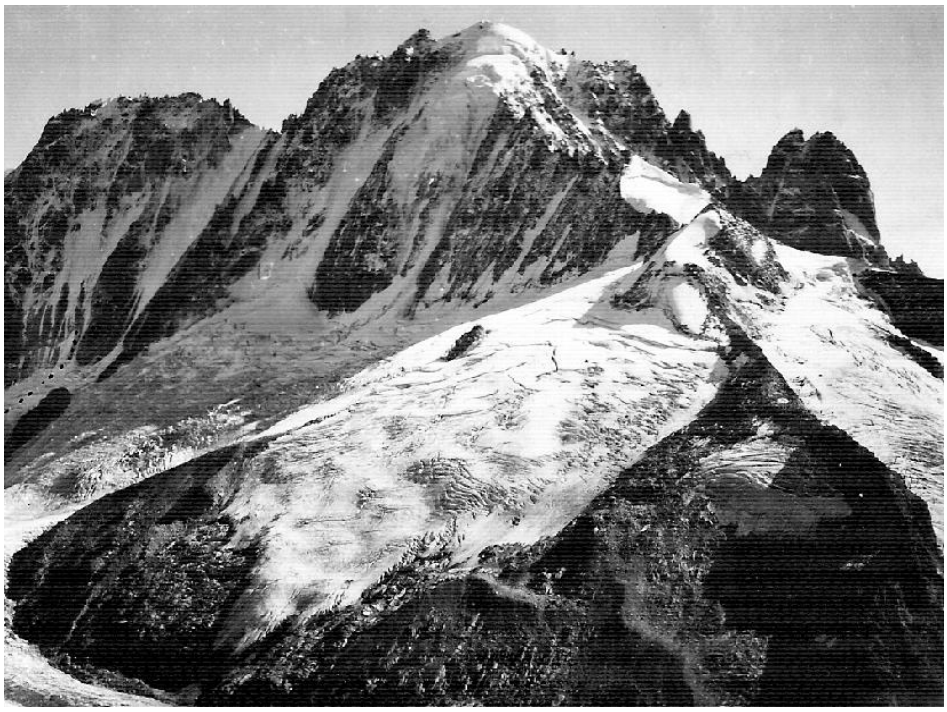

Links de Noordwand van de Aiguilles des Droites, rechts daarvan de Aiguille Verte en de Drus

7 augustus Aiguille Argentière noordwand. In tegenstelling tot de noordwand van de Bionnassay waren nu de sneeuw en ijscondities erbarmelijk slecht en hebben Maurice en ik er een hele zware klim aangehad.

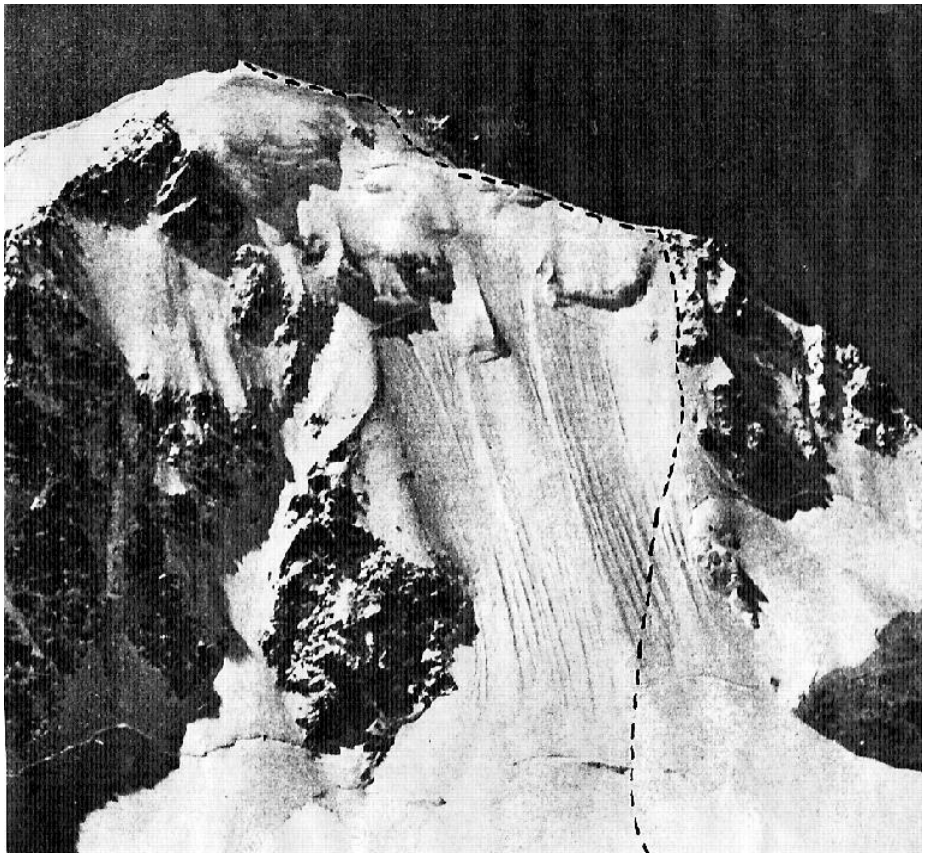

Noordwand van de Aiguille Argentiére, met streeplijn de door ons gevolgde route.

In het Wallis **12 augustus** Met Meindert Lingbeek de Täschhorn beklommen, door de zeer brokkelige toestand van de rotsen vlak onder de top teruggekeerd. **14 augustus** Zinalrothorn erg koud en bijna uitgegleden. **19 augustus** Aiguille du Moine Oostgraat. Moeilijke klim veel vijfde graads passagen met vrienden van Lionel uit Marseille. Veel gelachen. **20 augustus** Aiguille de Triolet (petit).Makkelijke tocht. **22 augustus** Aiguille du Grépon poging tot de Brêche, winterse toestanden. Dat was me het klimzomertje wel, een goede oefening voor de komende expeditie naar de Andes.

Voor training ging ik elke ochtend na de zomer van mijn ouderlijk huis naar het Aerdenhoutse Kopje, ruim een half uur hard hollen.

Brief **1 augustus** van Egeler die vertrekt voor controle Corsica waarin hij zeer opmerkelijke dingen schrijft over Brouwer: "Mijn gezondheidstoestand was sterk vooruitgegaan totdat Brouwer de 26e aug. kwam. Die heeft zich de laatste dagen wel zoo uiterst misselijk gedragen, dat ik weer zo'n nerveuze instraling heb gekregen. Zoo erg heb ik hem nog nooit meegemaakt. C'est l 'esprit du mal. Mevr. Brouwer uitbekken terwijl ik er bijzat etc . En van een onredelijkheid die niet te beschrijven is. En dan terwijl ik minstens zoo gammel ben als toen uit Chamonix en slechts om hem te helpen ben als toen uit Chamonix en slechts om hem te helpen toch naar Corsica te gaan mij verwijten dat ik slechts plannen maak om mij zelf het prettig tet maken. Op dit punt ben ik opgestaan heb hem gezegd dat er zoo niet met hem te praten viel en ben weggelopen . Een dag later weer aller charmants en redelijk voor het definitieve plan. Een ongekende gespletenheid. Een persoon die zodanig tegen zichzelf is dat het vrijwel niet te

geloven is. Laat hem niet slingeren en deze brief svp niet in handen krijgen"
8 augustus verscheen voor het eerst een bericht over onze expeditie naar de Andes. Het was mijn vader die het Nieuws van de Dag de gegevens had doorgegeven. Hier stond een foto in van mij en niet van Kees! We zouden toen nog met de Zwitserse gids André Roch gaan. Over dit artikeltje schrijft Egeler:jJe vader plaatste of entameerde een stukje over de Andes in de Telegraaf. Ik was niet enthousiast. Afgezien van de vele fouten die er in zaten stond mijn naam er in alsmede de namen van de fondsen waarbij subsidie werd aangevraagd maar het is nu eenmaal gebeurd en niets meer aan te doen. Ik hoop 7 en 11 sept. langs Ponte Leccia te komen en vind daar P.R. een bericht van je. Direct mijn terugkeer in Nederland (hopelijk 20 sept) zal ik trachten meer over de subsidie te horen krijgen." Naar Corsica voor kartering. Christiane, mijn vriendin is ook meegekomen gedurende een tweetal weken .Samen met haar een schitterende tocht gemaakt in het wilde gebied ten noorden van de Monte Cinto. In kleine berghutje geslapen tussen de mouflons! We klommen ook nog op de Punte Minuta Ze schreef daarover: " Avec quelle nostalgie je songe à notre vie préhistorique, dans notre bergerie si primitive mais tellement pleine de notre amour qu'elle etait pour nous le plus riche".

Christiane Bon

Christiane Bon in Omessa en na de beklimming van de Punte Minuta

Helaas geen aantekeningen gevonden over de kartering van 1951. Alleen wat foto's. Dierbaar was het bezoek aan Popolasca bij de familie Costa

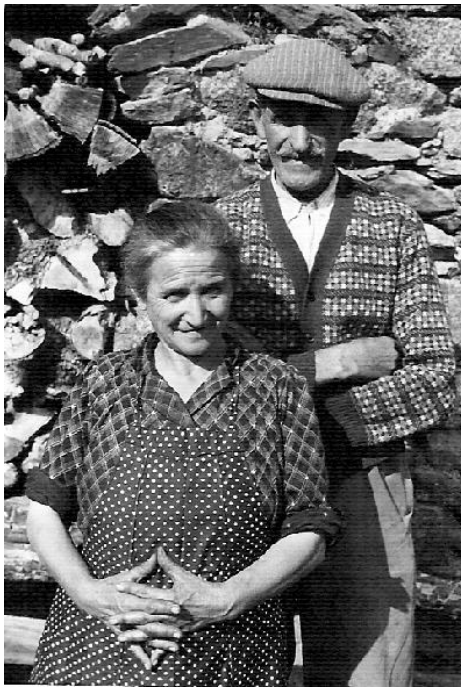

Links: Catherine Costa. Rechts: Rose Marie en Jean Maëstracci in Castiglione

Ook heel dierbaar was het bezoek aan Jean en Rose Marie Maëstracci in het schilderachtige dorpje Castiglione, geplakt tegen de steile bergen. Ze schreef me 3 december o.m.het volgende: A Castiglione en ce moment nous jouissons d'un beau temps, des journéess ensolleillées et comme c'est le moment de ramasser les glands ont part tous les matins et tout en travaillant on profite de ce radieuxz soleil qui nous donne la joie. Nous pensons a vous".
Mijn vriend Jan Stam in het noorden van Corsica bezocht. In de woestijn des Agreats. Ik had een racefiets meegenomen. Ik kon me daardoor beter verplaatsen.

Met de racefiets op weg naar het gebied van Jan Stam in het noorden van Corsica

Samen met mijn vriend Jan Stam in zijn gebied gekarteerd.

De kartering liep goed. Brouwer was erg tevreden Hij was minder te spreken over de kartering van mijn buurman Ritsema. Deze had een theorie over zijn gebied die Brouwer niet aanstond. Uit de felicitatiebrief van mijn moeder schreef ze: 't zal moeilijk zijn voor Ritsema dat 't bij hem anders uitliep en dat hij na al zijn werk geen succes had en zelfs bakzeil moest halen maar als ik aan die 2 jongens denk dan heb ik al dadelijk den indruk dat dat hoorde van Tom de Booy 't bij het goede eind moet hebben. Bravo ! Tom! " Toen ik met Brouwer van Omessa naar beneden liep kwam op eens op mijn racefiets Christiane naar beneden racen. Wie is dat vroeg hij toen. O dat is een toerist, loog ik.
Na terugkomst uit Corsica hard gewerkt aan mijn proefschrift. Maar het ziet er niet naar uit dat vanwege de vele voorbereidingen die nodig zijn voor de expeditie dat dit zal gebeuren voor mijn vertrek naar Peru. In de winter nagedacht over de verhouding met Christiane. Zij wilde duidelijk met mij trouwen, maar ik wilde vrij zijn omdat ik nog zoveel dingen van de wereld wilde zien en niet gebonden wilde zijn.

1952
Hieronder de brief van mijn vriendin Chrstiane Bon van 11 januari: " Avec quel soulagement j 'ai recu ta lettre. Je dis soulagement car toutes les vacances j'avais attendu un signe de voeux de toi, rien au 1e janvier si bien que je n'etais plus en colère mais terriblemant triste pensant que tu m'avais oubliée completement dans le fond de ta poche et mis un mouchoir par-dessus. Je suis idiote Tom, mais je voudrai que tu me dises si tu m'aimes encore. J'ai terminé ton pull et j'ai posté mecredi.". Ik weet nog heel goed me te herinneren hoe lelijk en burgerlijk ik deze trui heb gevonden. Mijn moeder heeft me zo getraind en gehersenspoeld dat ik geen burgerlijk meisje zal trouwen
Het is in deze tijd begin 1952 dat ipv Andre Roch wij Lionel Terray bereid hebben gevonden op mee te gaan. André Roch was gevraagd voor een Zwitserse expeditie naar de Daulaghiri in Nepal, waar hij uiteraard de voorkeur aan gaf. Lionel Terray had nog in de winter 51-52 een expeditie naar de Fitz Roy meegemaakt. Een zeer moeilijke beklimming die inderdaad ook met succes werd bekroond. De Franse alpinist Raymon Grière zou met ons meegaan. maar hij heeft een ongeluk gehad in de rotsen boven Parijs, waardoor hij niet mee kon komen.

In het midden de Franse alpinist, die ons zou vergezellen tijdens de expeditie naar Peru, maar helaas door blessure moest afhaken. Links Tom en rechts Kees Egeler

Voor de expeditie naar de Andes kom ik veel s-avonds op bezoek bij de familie Strumphler. Ze wonen op de Borgerweg 5 minuten lopen van mijn ouderlijk huis op de Catslaan. Hun dochter Adrienne heb ik bezocht in het Haarlemse Diaconessen Ziekenhuis die daar ligt met een gebroken been opgelopen tijdens een skivacatie in Höch Solden, Oostenrijk

Adrienne Strumphler met gebroken been in ziekenhuis

5 maart schreef Christiane haar laatste brief vol verdriet: "Depuis ce matin j 'ai l'impression d'avoir recu une brique sur la tête et j 'ai l'impression de vivre dans un monde tellement étrange que je me demande si c'est mauvaus rêve. Mais je sais qu'il ne s'effacera pas, que demain il sera encore là et toutes les autres matins `a mon réveil. Ta lettre j l'ai bien comprise n'est pas? Cette nouvelle interogation sur l'avenir alors que j'y avais dèja répondu c'est parceque ma lettre ne te satisfasiat pas. Il y manguait l'autre solution cette que je 't'envoie ce soir que je renonce á toi. Mon Dieu comme cela me fait mal d'ecrire ces mots. Qui j'abandonne la lutte je n'ai plus la force de la soutenir. Toutes ces lettres que tu m'envoies me dechirent trop et je ne puis me contenter d'un

simple amour charnel. Je comprend ta conception de la vie, mais puisqu'elle etait dèja tienne il y a 2 ans pourqoui as-tu fait de moi ta maitresse? Pourquoi n'as tu pas ecouté les conseils de Kees. Il me connaissait mieux que toi. Si le celibat doit être ton sort ne t'octroie plus de telle faiblessses. Tu n'as pas le droit de brise un être. Je pense qu'il faut mieux que tu ne m'ecrives pas. A moins qu'un jour tu ne changes d'avis pour que je sache que si je revois une lettre de toi ce sera un message de joie et d'amour. Dieu te garde Christiane. (Deze brief nu lezende in 2007 snijdt het door mijn ziel, vandaag brieven geschreven naar de plaatsen waar ze woonde om te weten wat er van haar is terecht is gekomen, maar tot nu nog geen resultaat).
19 maart schreef ik aan de BPM een bedankbrief voor de studie prijs die ik gedurende 4 jaren heb mogen ontvangen in totaal tegen de 10.000 gulden Ik schreef dat de BPM studieprijs mij het mogelijk heeft gemaakt zowel geestelijk als lichamelijk diep adem te halen.
Het begin van 1952 stond uiteraard geheel in het teken van de voorbereiding voor de expeditie. De keuze op Cordillera Blanca is gevallen ter navolging van de Belgisch expeditie naar de Alpamayo. Ik kreeg toen het boek van de Oostenrijkers Hans Kinzl en Erwin Schneider in handen Cordillera Blanca met topografische kaart 1 :200.000. Deze kaart was natuurlijk ideaal voor ons geologisch werk. Het waren behalve topografische ook nog een alpinistische expedities. De berg Nevado Huantsán was volgens dit boek de hoogste onbestegen berg van Peru en zelfs geheel Zuid Amerika met een hoogte van 6395 meter. Ook in ons uitgekozen gebied was er de Nevado Pongos met een hoogte 5720 meter , die eveneens nog onbestegen was.

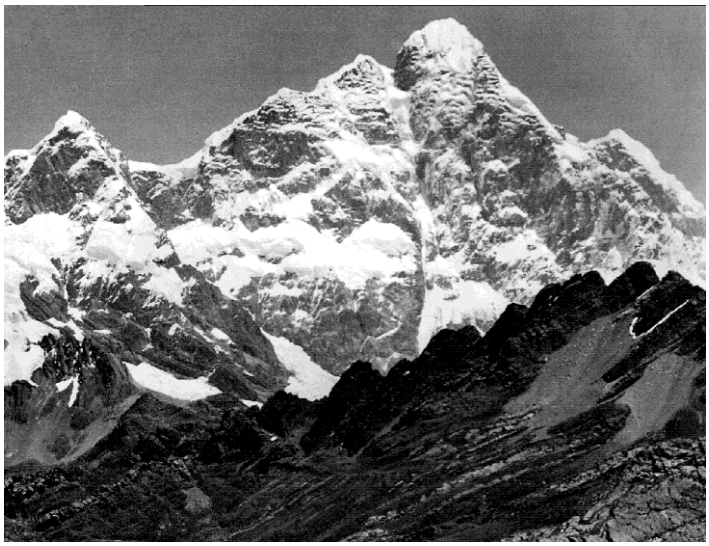
Foto van Nevado Huantsán (6395 m) uit het boek van Kinzl en Schneider

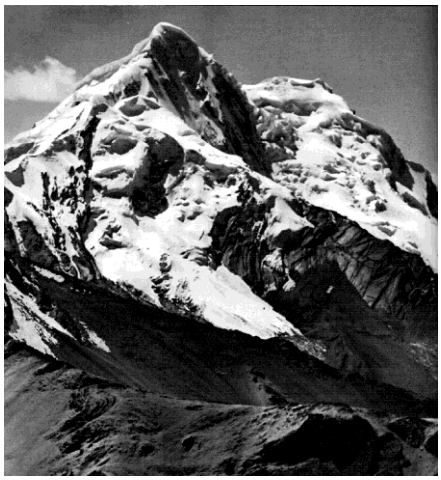
Nevado Pongos (5720 m), eveneens uit het boek van Kinzl en Schneider

Over deze voorbereidingen en expeditie zelf heb ik veel materiaal. Ten eerste het boek geschreven door Kees Egeler 'Naar Onbestegen Andes Toppen' en mijn brieven aan mijn ouders van mijn reis van Nederland naar Peru en Bolivia van april- december 1952. Voor onze expeditie hebben we ons verzekerd bij The Employers Assurance Ltd in Londen via de firma Hienfeld te Amsterdam. We hadden deze zeer goedkope verzekering te danken aan een vriend van Kees Egeler, De Vlaming. Let wel toen ze nog niet wisten dat het een gevaarlijke expeditie zou worden, hebben ze mij verzekerd met toevoeging van de eerste bijzondere bepalingen. Maar toen uit persberichten bleek dat de tocht meer risico's bleek te hebben, hebben de slimme verzekeraars gemeend ipv *een berg* twee streepjes te zetten dus voor het beklimmen van *één berg*. Dat maakt wel een groot verschil *door die twee streepjes te zetten. We hebben* in totaal 3 bergen bestegen en de laatste was de gevaarlijkste. Met zulke kleine lettertjes kunnen ze je het aardig lastig maken.

Verzekering T. de Booij
BIJZONDERE BEPALINGEN
Hierbij wordt bepaald en aangetekend, dat Verzekerde een bodemonderzoek zal instellen in Peru en tijdens dat onderzoek zal Verzekerde de vrijheid hebben een berg te beklimmen onder leiding van een tweetal bekwame gidsen

Verzekering voor Kees Egeler (in feite voor zijn ex-vrouw en kinderen)
BIJZONDERE BEPALINGEN Hierbij wordt bepaald en aangetekend, dat Verzekerde een bodemonderzoek zal instellen in Peru en tijdens dat onderzoek zal Verzekerde de vrijheid hebben één berg te beklimmen onder leiding van een tweetal bekwame gidsen.

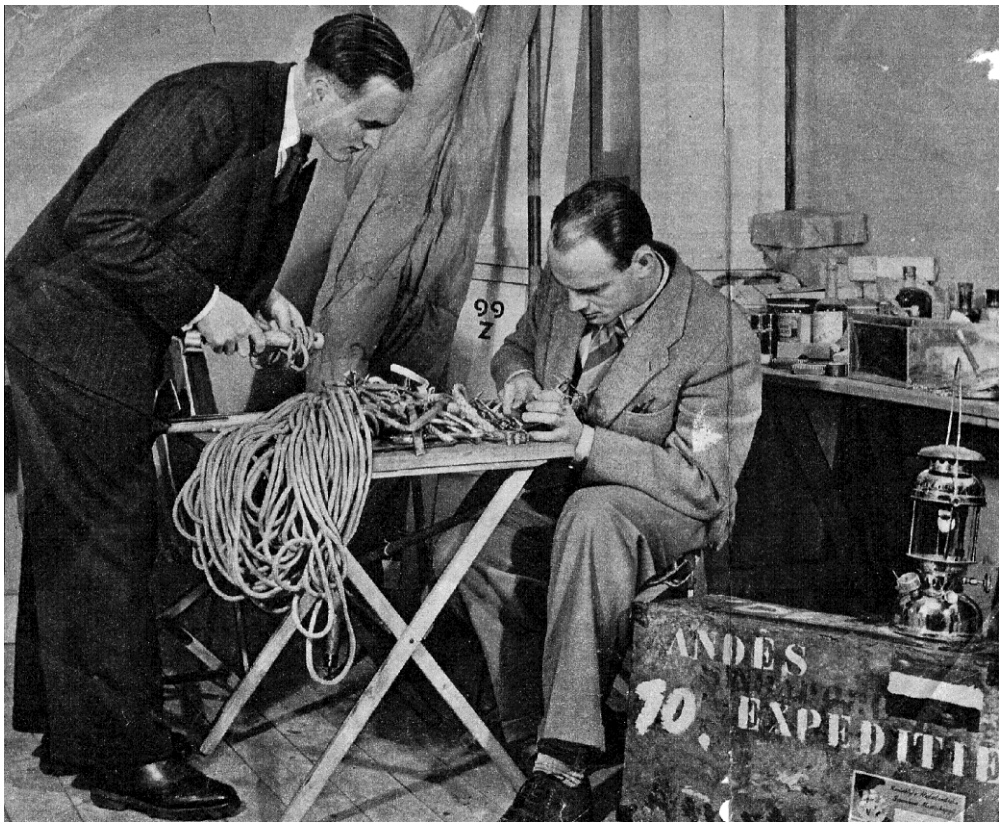

De voorbereidingen van de Andes Expeditie op zolder van het Geologisch Instituut in Amsterdam. Links Tom de Booij en rechts Kees Egeler

Op 3 april 1952 begon de grote reis naar Peru met het stoomschip de "Baarn". Oom Willem en tante Thio Sillem zijn voor mijn vertrek aan boord geweest om afscheid van me te nemen. Mijn vader schreef over het afscheid op 8 april. Moeder en ik hebben nog een tijd langs de kop van de vissershaven, vlakbij de ligplaats van de Neeltje Jacoba de "Baarn" nagestaard. Een prachtige rustige avond en mooie zonsondergang. Daar ging je dus, de wereld zee op, je "levenszee" Het is wel merkwaardig dat mijn latere echtgenote Adrienne Strumphler met haar vader ook op de pier van IJmuiden de "Baarn hebben nagestaard.

Een van mooiste momenten van mijn leven, het vertrek aan boord van de S.S. "Baarn "op weg naar de Andes in Zuid Amerika.

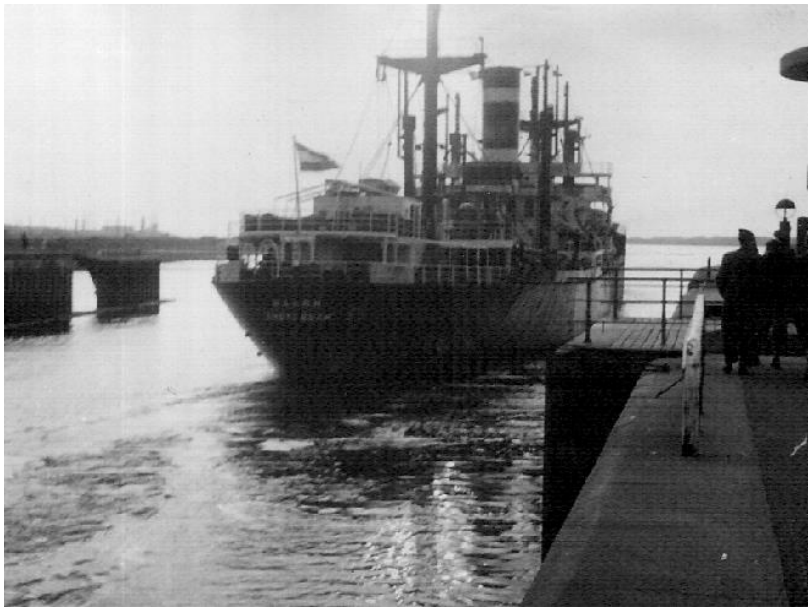

Het Stoomschip "Baarn" verlaat bij zonsondergang de haven van IJmuiden, 3 april 1952

Brieven die vanaf de Baarn schreef aan mijn ouders:2e paasdag 14 April 1952 Kreeftskeerkring Atlantische oceaan
Lieve Vader, Moeder, Maria en Tref. (indien aanwezig Elsbeth)
Daar zit zoonlief dan op de oceaan, aan een tafeltje te tikken heerlijk zonnig weer, met een NO passaatwindje in de rug. Nog geen uur geleden passeerden wij de kreeftskeerkring, zodat we nu in de tropen zijn gearriveerd. Het is een merkwaardig idee, dat we sinds het vertrek in IJmuiden nog geen haven hebben aangedaan en stug doorvaren, zonder aan stoppen te denken.
Woensdagavond denken we in Curaçao aan te komen, dat is dus ruim 12 dagen na ons vertrek. Het was enig om jullie nog in IJmuiden te zien. Een heerlijk moment voor mij en ik denk ook voor jullie droom is werkelijkheid geworden en voor de eerste keer in mijn leven voelde ik goed, dat mijn levens carrière nu een begin heeft genomen, en ik was ontzettend dankbaar op dat ogenblik en met de opvoeding, die ik genoten heb en het mij mogelijk heeft gemaakt om op zón manier de wijde wereld in te gaan.
De volgende morgen waren wij reeds in het kanaal, vrij ruw weer, hetgeen ongeveer tot dinsdag zo bleef. Vele mensen aan boord waren flink zeeziek, dankzij de pilletjes van de Kinine fabriek had ik er weinig last van, zodat geen maaltijd werd overgeslagen. Wat het eten betreft overtreft dit mijn stoutste verwachtingen. Het is te veel om op te noemen. s-Middags warm eten (altijd vlees!).en 's-avonds weer warm eten!!
Mijn buik neemt onrustbare vormen aan, doch de ochtendgymnastiek draagt het zijne bij om de juiste verhoudingen en proporties te behouden.
Het gezelschap aan boord is buitengewoon plezierig, op enkele uitzonderingen na. Aan onze eettafel zitten de volgende mensen: naast mij een buitengewoon aardige Mevrouw Lans van goede familie, moeder van twee dochters ,alle getrouwd. Zij gaat naar Bolivia voor het verkrijgen van het grootmoederschap. Verder aan onze tafel zit de 1e stuurman.(zeer plezierig en een grappen maker, zodat we vooral met samen met mevrouw Lans, ie een beetje aan mevrouw van Marken doet denken, veel plezier maken),de Heer Hak zeer goede trouwe baas, waar ik in het geheel geen last van hebben en het jammer zal vinden als hij in Curaçao van boord zal afgaan. Het werk vlot zeer goed, zelfs beter dan ik verwacht zou hebben. Ik kan nu rustig de geologie voorbereiden.
Als lading heeft de Baarn behalve de gebruikelijke goederen nog ooivaars(gelukkig dat er geen lieve meisjes aan boord zijn) 3 aanstaande grootmoeders (een Zwitserse, 1 Duitse (bei uns in Deutschland) en Mevrouw Lans, een stier, ram, kleine vogeltjes. (Waarvan er inmiddels één in zijn drinkbakje is verzopen. Ik hoor Maria al zeggen: wat zielig!). De eerste stuurman heeft een rondleiding gegeven aan boord, zeer interessant is de navigatie(radar,gyro en echolood etc. Het is zeer merkwaardig is om het leventje op zee eens mee te maken. Het bevalt me uitermate goed en verveel me geen ogenblik, ja kom zelfs tijd te kort. De eerste week heb ik als reactie aan een stuk door. geslapen,, nu wordt het al minder en slaap bv. s'-middags maar 2 1/2 uur ipv 3 1/2.Een ideale manier om helemaal op je verhaal te komen. ln het geheel geen afspraken, verplichtingen en ongelimiteerd fratsen; wat een leven! Ik lees op het ogenblik the Conquest of Peru door Presscott. Ongelooflijk verhaal van moed, wreedheid, intrige een zeer goed beeld van de tijd geeft. Peru trekt hiermee nog dubbel! Woensdagavond kwamen we langs de Azoren, prachtige maannacht en op het vulkanische eiland San Migel waren overal lichtjes te zien. Het was als geheel zeer romantisch. Sindsdien niets meer gezien, behalve veel zeewier en vliegende vissen. De eerste stuurman had als baasverrassing gisteren morgen een vliegende vis voor mijn patrijs poort gehangen(hij wist nl. dat ik er, nog nooit een gezien had). Deze vissen komen 's-nachts op het licht af en vliegen dan op het dek. Gisteren hadden we met alle passagiers een borrel, welke gegeven werd door de kapitein(een zeer humoristische man, waarmede we heel wat aflachen).Vervolgens het paasdiner met wijn! Heel leuk was het ogenblik waarop de kapitein mij goede tocht in de bergen toewenste. Hoe is alles in de Duinpan? Het lijkt al weer zo lang geleden dat ik daar het laatst was. Volgens de nieuws berichten hebben jullie op het ogenblik heerlijk zomer weer. Donderdagochtend de 17e April komen in Curaçao aan en vertrekken zeer

waarschijnlijk vrijdagavond om zondagochtend in Cristobal (20 april) aan te komen Daar. blijven we ongeveer 1 1/2 dag en gaan dan naar Callao. Datum van aankomst is waarschijnlijk 29 April. Dat komt dus prachtig uit met de aankomst van Kees. Hij arriveert de 28ste 's-avonds in Lima. Begin Mei begint het feest dus werkelijk. Niet om te geloven. Nu lieve mensen, ik stop eens en jullie horen weer vanuit Cristobal of anders vanuit Callao. Heel veel liefs Tom.
Pacifische oceaan aan boord van het ss Baarn,29 April 1952,
Lieve familie, Aan de vooravond van mijn aankomst van in Callao even een kort briefje om het reisverloop vanaf Curaçao,te vertellen. Ingesloten vinden jullie een haastig , onuitgewerkt, verslag over het oponthoud in Panama. De reis heeft werkelijk een zeer bijzonder vlot verloop gehad. Alles is mee gelopen en ik hoop dan morgen 30 April in de haven van Callao s'ochtends vroeg aan te komen. Waar ik dan Kees zal ontmoeten. Laten we van harte hopen dat alles vlot met de douane verloopt ,want dat is me hier anders een mooi stelletje tuig. Het oponthoud in Curaçao was zeer gezellig. Ik logeerde bij kennissen van Mevrouw Lans. Met de gastvrouw besteeg ik de hoogste top van het eiland (372 meter hoog). Het was zeer interessant om een stukje Nederland op 12 dagen varen te bekijken. Ik lunchte nog een middag met Pans Dolleman. Hij had het weer over roomzachte volleys welke dood achter het net bleven liggen, een vette baan, wolken van ballen en een viool van een racket. We hebben erg gelachen. De persmuskieten hebben zonder dat ik het wist twee dagen achter me aangejaagd. Hoe ze me eindelijk gevonden hebben is me helaas onbekend gebleven. Toen ik bij Pans op zijn kantoor zat kwamen plotseling twee persmuskiet en binnen stappen. Het gezelschap na Curaçao is gedund tot vier. Drie aanstaande grootmoeders en ik,dat kan dus niet veel veiliger voor de zielenrust. Het resultaat is dan ook dat ik is dan ook dat ik zeer veel heb kunnen weren en lezen Prescott was buitengewoon boeiend. Ik weet nu een beetje over de zeer boeiende geschiedenis van de Inca's en de verovering van Pizarro. Een adembenemend relaas van moorden, revoluties, intriges, moed, zelfopoffering alles wat ie maar hebben wilt. Met de kapitein en de eerste officier was het eveneens zeer gezellig en we hebben heel wat afgelachen. Met de Zwitserse dame spreek ik steeds Frans en om te oefenen Spaans. Ze is nl reeds een jaar in Peru geweest. Zeer aardig en flink mens. Het Spaans spreken vlot al heel aardig. In Cristobal heb ik een zeer onderhoudend gesprek gehad met de kapper. Hij had nl gelezen over de Annapurna expeditie. Hij heeft tevens mijn haar zeer kort geknipt. Dat zal Moeder wel niet zo leuk vinden, maar het is zo ontzettend gemakkelijk. We varen nu al enkele dagen op de Pacifische oceaan. We deden enkele kleine havenplaatsjes aan, doch bleven op de rede liggen, zodat we niet aan land konden. De douane ambtenaren komen na binnenkomst het eerst aan boord, doch komen meer om te gappen. Ze eisen enkele sloffen sigaretten anders gaan ze aanmerkingen maken, en dan ben je nog veel verder van huis, dus geeft de kapitein iedereen een slof, gewoon chantage. De kustlichten gaan hierna 10 uur s-avonds gewoon uit en dan moet je maar zien dat je het zonder doet. Gisteren lagen we op de rede van Porto Chicama en om l0 uur moesten we tussen ondiep vaarwater langzaam achter uit varen; zeer gevaarlijk ,want de geleidelichten waren uit. Ook met het seinen naar de wal had geen resultaat, doch de radar en echolood doet wonderen. Nu lieve familie morgen gaat het grote avontuur beginnen. Ik ben benieuwd. Hoe is het met Maria's Televisie afgelopen. Stuur met zeepost enkele krantenknipsels hier over naar mij op. Hoe gaat het met Elsbeth's nieuwe baan Ik ben verlangend om iets van jullie in Callao te horen. Nu heel veel liefs Tom. PS. Ik heb al mijn vuile goed gewassen zodat ik met schoon goed begin. Echt flink van me ik dacht dat Moeder het wel prettig zou vinden.

Een kort oponthoud in. Curaçao.
Na een reis van twaalf dagen op de Atlantische en Caribische zee, lagen we met het ss Baarn om 5 uur 's- morgens de 17e April 'voor de haven van Willemstad. Een indrukwekkend gezicht, honderden lichtjes en een enorme rookzuil (afkomstig van de olieraffinaderijen van de Shell). In het oosten begon de zon op te komen en om 6 uur kwam een klein sloepje langszij met de loods Willemstad heeft een zeer smalle havenopening en voor de haven liggen talrijke riffen. De gevaarlijkheid hiervan werd bewezen door het feit dat een tanker na 10 dagen gevangen te

hebben gezeten door een sleepboot werd los getrokken precies op het zelfde ogenblik, toen wij de haven werden binnengeloosd. Willemstad wordt door de haven monding in twee gedeelten gesplitst, een westelijke Mundio Nubo (Nieuwe wereld) en een oostelijke Otrabande (andere zijde). Om van de ene wijk naar de andere te komen is nog niet zo gemakkelijk daar de verbinding ,een schopbrug ongeveer 25 keer per dag 20 minuten per keer wordt verbroken. Door middel van een bootje kunnen de voetgangers steeds worden overgezet, doch het rijverkeer ondervindt hei hiermede vertraging .Er is een project welke een grote hangbrug van 65 meter hoogte heeft geconstrueerd, de kosten hiervan zijn lager dan het verlies in werktijd bij het wachten voor de open brug, gerekend over enkele jaren. Om 6.30 voeren we de haven binnen. We meerden in het Schottegat. Een ongelooflijk vieze oliestank was de eerste minder prettige kennismaking met Curaçao .Het was een machtig gezicht om de tweede raffinaderij in werking te zien een constant gerichte wind (de NE Passaat) waait de afgewerkte gassen over een gedeelte van het eiland. Deze strook land wordt alleen nog maar de Curacaoers bewoond, aangezien een blanke hier wordt vergeven van de stank. Deze pestilente zoete weê geur beheerst echter in min of meerder mate de stad en omstreken van Willemstad. Gelukkig voor de bewoners dat men zelfs aan deze geur schijnt te wennen en haar helemaal niet meer ruikt. Waar een mens toch niet overal aan kan wennen! In de haven lagen zeer véel tankers. Aangezien wij te diep staken monden we niet aan de KNSM kade meren en gingen aan een boei liggen in het Schottegat. Met een klein sloepje werden we aan de wal gebracht. Het is een zeer eigenaardig gezicht dat het overgrote gedeelte van de mensen roetzwart is. Eerst denkt men dat men in een komediestuk is beland. De voertaal is Papiamento (of te wel Papimens)dit is een mengelmoes tussen, Spaans, Engels ,Portugees en Hollands. Bij aankomst aan de kade werden we opgewacht door kennissen van een medepassagier van mevrouw Lans-Berends. Het bleek dat we met de neus in de boter waren gevallen. We werden zeer gastvrij ontvangen. Ze hadden een geheel programma in elkaar gezet. Het eerste punt was een auto tochtje door het eiland. We reden naar de west punt van het eiland .Het doel was een bezoek aan een typisch oud landhuis. eer fraaie oud hollandse stijl. Het deed denken aan huisje in Zeeland. De vrouw des huizes liet het interieur zien. Als bijzonderheid was wel de badkamer. Toen tijdens de slaventijd de heer des huizes in het bad lag kon hij door middel van 3 uitzicht gaten de slaven van uit zijn bad bespioneren. Op de terugweg zagen we nog enkele negerhutjes. Zeer armoedig maar voor sommige een prachtige Amerikaanse slee. Op het eiland zijn over de 8000 auto's. het eiland bevat niet meer dan 250 km geplaveide weg. Dus elke 250 met één auto. .'s-Middags werd de stad bezichtigd. Vooral het fort Amsterdam, waar alle regeringsgebouwen zijn gelegen is zeer mooi van stijl. Als logies voor de nacht werd ik ondergebracht bij een familie Gautier in de Shell stad. Vanuit het huis hadden we een overzicht op de enorme plants van de C.P.I.M. Vooral 's-nachts een feriek gezicht. Net kerstbomen. De zoete bedwelmende stank van de olie belette een ongestoorde nachtrust. Reeds vroeg uit bed, daar een bestijging van de hoogste top van Curaçao op het programma stond. De gastvrouw was zo sportief om me te vergezellen en om half vijf s-ochtends vertrokken we met broodjes en koffie mee, per auto naar de westpunt van het eiland. De hoogste berg is de Sint Christoffel (372 meter hoog!). Na een prachtige tocht door een maanlandschap in een open twoseater in een prachtige tropennacht arriveerden we bij een oud landhuis, welke gelegen is aan het begin van de bestijging. De atmosfeer van zo 'n tropennacht is moeilijk onder worden te brengen maar het is een geweldige sensatie. Het was of het niet echt was. Alsof je in een droom leefde. Om 5.15 werd met de bestijging begonnen. In het oosten begon het reeds licht te worden, terwijl de schitterende sterrenhemel verbleekte. Ons pad leidde door dicht begroeid en zacht glooiend landschap. Hoewel het klimaat uitgesproken aried is, en het voor de eerste bezoeker de indruk maakt dat het een uitgedroogd kaal rotsig eiland, is de indruk na een betere beschouwing niet juist. Op tal van plekjes zijn nog zeer fraaie struiken en bomen prachtig bloemen te bewonderen. Zo zagen op onze wandeling, fraaie heesters, orchideeën planten, helaas nog niet in bloei; daar de bloeitijd pas in Juli is. Al spoedig raakten we de weg kwijt en baanden zo goed en kwaad als dat ging ons een weg door de struiken en cactussen, welke voor de lichte schoentjes van mijn

gastvrouw niet bepaald aangenaam waren, doch moedig volgde zij. We zagen soms tussen het stuikgewas de kale top van deze kant vrij stijl uitziende top van de Chistoffelberg. Na een korte kletterij, waarbij we de leukste plaatsen opzochten arriveerden we twee uur later dan het vertrek op de hoogste berg van Curacao!

I*n de mast op de hoogste berg van Curaçao de Christoffel 372 meter hoog*!

Het uitzicht was overweldigend mooi. In het noorden en westen de Caribische zee, met enkele zeilscheepjes, en in het oosten een prachtig uitzicht over een groot deel van het eiland. Zeer fraai waren de verschillende plateaus ,voor zover ik kon zien waren er drie. Het eiland bestaat voor het grootste deel uit opgeheven en zwak geplooide koraalrif kalken,"diabasen", radiolarieten, kwartsiet en tuffen. Na een korte 'gipfelrast', werd met de afdaling begonnen. We volgen nu de normale zeer gemakkelijke weg en kamen door zeer romantische bosjes, zagen prachtige gekleurde vogels en enkele magere konijntjes. Bij terugkomst bij het landhuis, hebben we de bewoonster en tevens eigenaars van de Christoffel excuses gevraagd voor het ongevraagd beklimmen van de berg We hadden geprobeerd haar vorige avond te bereiken echter zonder resultaat. Hoe snel het nieuws op zo'n eiland gaat blijkt uit het volgende: In de krant stond reeds om 2 uur s-middags dat ik s-ochtends de Christoffel berg had bestegen als voorproefje voor de bergen in Peru!. Na een gezellige maaltijd met onze gastheren en vrouwen aan boord van de ss Baarn vertrokken wij om acht uur 's-avonds de haven van Curaçao. Het was een zeer interessant en gezellig oponthoud geweest en gaf de indruk alsof we al weken op het eiland hadden doorgebracht, in werkelijkheid niet meer dan 36 uur. Als geheel liet het op ons een zeer prettige indruk na, de mensen leven hier onbezorgd, alles kan, geld is geen probleem en belasting is niet noemenswaard. Steeds een frisse wind welke het klimaat buitengewoon plezierig maakt en meer aan een middellandse zee klimaat dan aan een tropisch klimaat doet denken. Onze reis gaat echter weer door en 40 uur later arriveren we in Cristobal gelegen aan de ingang van het Panama kanaal.

Enkele dagen in de republiek Panama

Na een zeer rustige reis over de Caribische zee meerden we zondag middag 20 April aan de kade van de haven Colon, gelegen aan de noordzijde van het Panama kanaal. Aan de kale stond een bonte mengeling van arbeiders. De meest merkwaardige types, in hoofdzaak negers, en indianen, doch eveneens chinezen, arabieren en nog andere soorten. Over het algemeen viel het op dat ze zeer netjes waren aangekleed, sommige zelfs met de paarsachtige gekleurde hemden. De haven Colon is gelegen aan de kanaalzone, welke door de Amerikanen van de republiek is gepacht. De stad heet Cristobal, in hoofdzaak bewoond door negers. Om zes uur mocht ik aan land zodat ik voor het avondeten nog gelegenheid kreeg om de stad te bezichtigen. Een geheel tropische sfeer. Een lange laan met hoge palmen bracht me naar de stad. Het was zondag en dus het ongelukkigste moment om een indruk van een stad te krijgen. Op de hoek van een straat brulde een luidspreker verkiezingspropaganda, overal op de muren aanplakbiljetten van te kiezen staatshoofden Het was een typische havenstad met zijn talrijke cafés etc. Niet veel bijzonders aan

te zien. De volgende morgen besloten we (Mevrouw Lans en ik) om naar Panama City te gaan, gelegen aan de Zuidzijde van het Panamakanaal. Onze boot zou toch tot woensdagmorgen blijven liggen, zodat we nu in de gelegen hadden om de republiek Panama te bezichtigen. Om10 uur de volgende morgen kochten we een kaartje voor Panama City per trein te bereiken Om geld uit et sparen namen we een tweede klas i.p.v eerste klas. Doch toen ik vroeg om een retour 2e klas zei de beambte met een verontwaardigde stem: second class!! !???,alsof hij daarmee zeggen wou of we helemaal getikt waren. Toen we met het kaartje in de tweede klas stapten zei een neger zonder dat we hem iets vroegen dat dit de tweede klas was en niet de eerste .Het bleek nu dat de tweede klas alleen voor de negers bestemd was en de eerste voor de blanken. Maar dat kon ons weinig schelen en daarbij scheelde het maar liefst 2 dollar. De reis ging grotendeels langs het meer van Gatun en daarna door de jungle. Zeer geheimzinnig gebied Voor het eerst zagen we de bananen, klapperbomen in overvloed. Het regent in deze streek zeer veel. Aangekomen in Panama City zijn we op goed geluk gaan lopen. Op een pleintje gingen we op een bankje zitten en meteen stoven talrijke jongetjes op ons af en vroegen:'Limpia' en wezen op onze schoenen.

Schoenpoetser in de straten van Cristobal

Dat wil zeggen of je soms je schoenen wil laten poetsen. In Zuid Amerika poetst niemand zijn schoenen, doch doet dit op straat doen Het jongetje begon, nadat ik het goed gevonden had, meteen uit zijn kastje allerlei borsteltjes en flesjes te voorschijn te halen. Er kwam werkelijk van alles uit. Allereerst begon hij de schoenen in te oliën, daarna invetten en dan met een zeer grote zorg met verschillende soorten lapjes op te wrijven. Minstens een kwartier was hij er mee bezig geweest. Maar daarna waren het twee spiegels, nog nooit had ik zulke nette schoenen gehad. Onze wandeltocht door de stad werd daarna voortgezet. Door toeval kwamen we uit bij het monument van het panama kanaal gelegen aan de kust. Voor het eerst zaten we dus aan de Pacifische oceaan. Op tien grote stenen stond geschreven de geschiedenis van het Panama kanaal. Tijdens de eerste pogingen in de vorige eeuw door de Fransen zijn maar liefst 22000 mensen om het leven gekomen, door de gele koorts, panters, slangen, hitte en andere ontberingen. ln 1907 zijn de Amerikanen begonnen en in 1913 kwam dit machtige werk gereed. Het merkwaardige van het werk is wel, dat het nu nog steeds geen verbetering behoeft, zo modern en groots van opzet is dit geweest. s-Middags hebben we een busje genomen naar het grootste hotel van de wereld ,dit heeft ongeveer 8 miljoen dollar gekost. Het was een zeer grote tegenstelling toen we uit ons krakkemikkig busje stapten, ook hierin zaten alleen maar negers en de oprijlaan van dit majestueuze hotel opwandelen, alsof we een stel miljonairs waren. Het hotel overtrof alle verwachtingen. Met een brutaal gezicht gingen we op het bordes zitten en bestelden een glaasje limonade. Vervolgens stapten we in de lift en lieten ons naar de hoogste etage brengen Op het platform hadden we een feeëriek uitzicht over de baai van Panama. Na deze luxe stapten we weer in ons negerbusje en daarna in de twee de klas met alle negertjes in de trein welke ons weer naar

Cristobal terugbracht. De volgende morgen besloten we een tocht door de jungle te maken. We namen hiervoor een busje naar Pinia.20 mijl ten noorden van Cristobal. Dit busje was echter niet meer dan een verroest skelet op een paar gammele wielen. Geen ruit was meer heel, de zitbanken totaal versleten zodat het kapok erop alle plaatsen door heen kwam. Midden in de bus lag de reserve band, waar we bij gebrek aan plaats onze benen op moesten zetten. We namen dus plaats in dit vehikel ,de chauffeur was in geen velden of wegen te bekennen doch de mede passagiers begonnen langzaam binnen te stromen, zodat na een uurtje de gehele bus vol zat met 3 blanken (Mevrouw Lans, Madame Schmalz en ik) en ongeveer 20 negers. Eindelijk kwam de chauffeur. Het was een mooi stelletje bij elkaar. Langzaam zette de bus zich in beweging, doch niet lang want nog geen honderd meter verder moest hij weer stoppen om nog wat bagage op te nemen. Zo ging het nog een uurtje door en kwamen we tot onze grote verbazing weer op ons punt van uitgang terug. Weer ging de chauffeur weer aan de haal. Om half twaalf 1 1/2 uur na het officiële vertrekuur reden dan eindelijk uit Cristobal weg. Iets buiten de stad zelf moest nog benzine geladen worden. Hier namen de passagiers de gelegenheid waar om een flesje van het een en ander te drinken. Wij kwamen iets later op het idee en toen we goed en we aan ons flesje Coca Cola zaten te lurken, merkten dat de chauffeur dit maal in alle gemoedsrust op ons wachten, tot dat we het flesje leeg hadden gedronken, aangezien de lege flesjes weer terug gegeven moesten worden. Dit was wel een typisch voorbeeld van hun tempo van leven. In Europa zou iedereen allang aan ons gezegd hebben dat we op moesten schieten. Maar hier was de enige reactie een glimlach en er werd alle gelegenheid gegeven om het flesje in alle rust op te drinken. Tijdens de hele reis hebben we nog enkele andere zeer goede eigenschappen van de negers kunnen waarnemen. Behalve hun enorme rust zijn ze in het geheel niet nieuwsgierig, misschien zijn , ze het wel, maar ze laten er niets van merken. Hoewel we wel een zeer gekke verschijning waren in dit busje keek ons haast niemand aan, alleen als wij iets vroegen. Ze ginnegapten niet achter onze rug. De totale indruk was zeer beschaafd. Nooit een geschreeuw en totaal geen haast! Wat zijn wij Noorderlingen toch altijd gehaast. Na een prachtige tocht dwars door het dichtste oerwoud stopten we ergens voor een aantal negerhutjes. Achteraf bleek echter dat een deel van de bagage van de auto was afgevallen ,hetgeen ons in het minst niet verbaasde. Inmiddels kwam een tegenligger ons voorbij. Onze onmiddellijke reactie was om hun te vragen of als ze iets op de weg zagen liggen mede te nemen en op een zekere plaats af te geven. Het combinatie vermogen van een neger schijnt niet zo snel te zijn, aangezien de auto bijna uit het zicht was verdwenen, de chauffeur op het voor hem lumineuze idee kwam om de tegenliggers te waarschuwen dat een pakje onderweg verloren was. Gelukkig hoorden zij het nog, of althans deden als of. Na deze korte onderbreking, ging het weer over een zeer hobbelige weg in razende vaart voort .Na 2 uur rijden kwamen op onze plaats van bestemming aan. Een zeer , schilderachtige dorpje gelegen aan de Caribische zee. Het viel ons op hoe bescheiden de mensen waren, nergens werden we nagekeken en aangegaapt. Aan een prachtig strandje onder de palmen aten we onze hollandse boterhammen op. Al pootje badend brachten *we* uren lang zoet.
Een eigenaardig idee dat we dit zelfde gisteren in de Pacifische oceaan gedaan hadden. Om twee uur s-middags werd de terugtocht aanvaard. Kort voor ons vertrek kwam er twee hele grote Amerikaanse sleeën aan met propagandisten voor de een of andere revolutionaire partij met behulp van twee grote loudspeakers werd de heerlijke atmosfeer opeens verpest met opruiende propaganda. Wat uit de auto's stapten was niet meer dan een stelletje gangsters net los gelaten uit de Sing sing. Ze deelden flessen alcohol uit en klopten de notabelen van het dorp op hun schouders. Na een kwartier ging alles weer in de wagens en werd de zegetocht weer voortgezet .Zie zo dat zijn weer een paar stemmen meer dachten ze .Wonder boven wonder kwam ons busje maar een kwartier te laat. Iets waar we werkelijk niet op gerekend hadden, zodat we moesten afzien van het plan om nog het dorpje verder te bekijken. Even voor dat we Cristobal binnenreden moeten we stoppen om wat bagage uit te laden. Toen we allemaal rustig en wel in de bus zaten te wachten, dat de bus weer zou vertrekken hoorden we een daverende knal, en een enorme stofwolk en zagen de bus heel langzaam naar een kant zakken. Een lekke band. Hoe

verbazend wekkend was echter de reactie van de bewoners van de bus. en speciaal de chauffeur. Er was nl in het heel geen reactie. Iedereen bleef rustig voor zich uitkijken .De chauffeur bleef in de zelfde houding, nl met zijn elleboog op het stuur en zijn hand onder zijn kin, rustig zitten. Pas na een tijdje ging iedereen uit te bus om te zien wat er eigenlijk aan de hand was

Lekke band wordt gerepareerd

Een van de medepassagiers begon meteen de band te verwisselen, zodat we een minuut of tien, na het springen van de band weer rustig begonnen te rijden, zonder dat hier bij geschreeuwd of gevloekt werd. Alles ging met een zielsrust, dat we daar nog wel een voorbeeld aan mogen nemen .De verdere tocht verliep zonder avonturen. De volgende dag winkelden we nog wat in Cristobal en om half twee om de middag vertrokken we van de kade Om twee uur werden we door de eerste sluizen doorgeschut. Met behulp van drie sluizen wordt het schip op een hoogte van 27 meter boven het niveau van de zee gebracht. Dit is gedaan om zodoende de natuurlijke aanwezige aantal meren beter te kunnen benutten.. Elke sluis 1oopt in ongeveer acht minuten vol en brengt het schip maar liefst negen meter omhoog. Met behulp van loco-motiefjes (aan elke kant drie), wordt het schip door de sluizen getrokken.

Door kleine locomotiefjes wordt ons schip door de sluizen van het Panama kanaal getrokken

Na de sluizen gaat het over de uitgestrekte meren van Gatun, steeds omringd door de dichtste oerwouden. Halverwege Cristobal-Panama begint het werkelijke kanaal. Hier moet aanzienlijk vaart verminderd worden. Vlak voor het eind van het kanaal komt de beroemd Culebra cut .Hier snijdt het kanaal door een berg van zeer harde gesteenten. Tien jaar werd hieraan gewerkt om deze doorsnijding te maken. Gelukkig waren we nog voor het vallen van de nacht (dit gaat werkelijk ontzettend snel in de tropen). In een kwartier is het geheel donker. We moesten nog een uurtje voor de tweede reeks van sluizen blijven wachten. Door middel van deze sluizen wordt het schip weer op het niveau van de Pacifische oceaan gebracht dit niveau in precies hetzelfde als van de Caribische zee, zodat we nu 27 meter omlaag moesten. Dit was dus een herhaling van de

sluizen bij Gatun, maar nu alleen bij nacht hetgeen veel indrukwekkender was. Na de sluizen passeerden we de brug welke Noord Amerika met Zuid Amerika verbindt. Twee zulke grote werelddelen verbonden door zo'n nauwe landengte, spreekt tot de verbeelding. Om 10 uur waren we goede en wel buitengaats en kwam het loodsbootje langszij om twee loodsen mede te nemen. Het gehele kanaal wordt gevaren onder het commando van deze twee loodsen. Het is opvallend om te zien hoe gaat het Panama kanaal door de Amerikanen wordt geregeld. Alles loopt op rolletjes. Alles ziet er spik en span uit en zonder geschreeuw weet iedereen welke werk hij moet doen. De prijs welke de KNSM moet betalen om dit schip er door heen te laten loodsen kost elke keer 16.000 gulden. Dat is dus niet te weinig, maar bijna begrijpelijk als men ziet wat een onderhoud en mensen het vraagt om dit kanaal in stand te houden Zo zitten we dan op de Stille oceaan, welk zijn naam eer aan doet, daar het een prachtige olie zeetje aan ons laat zien. Onze eerste haven is Talara, waar we echter op de rede blijven liggen, dus niet veel te zien. Het enige merkwaardige is wel het feit dat het Peruaans grondgebied, dus het land van bestemming. De temperatuur op de Stille oceaan is aanzienlijk veel lager dan dan de Caribische zee. Dit grote verschil wordt veroorzaakt door de koude Humboldt stroom welke van de Zuidpool langs de westkust van Zuid Amerika naar de evenaar stroomt. ln Cristobal was het nog betrekkelijk koud 95^0 Fahr.!!! Zo eindigde dus weer een prachtige gedeelte van onze reis,met eindbestemming Cordillera Blanca.

Lieve familie
Tieapampa 9 Mei 1952
Nog even een briefje aan mijn lieve ouders en zusters. Over enkele uren vertrekken we 5 paarden, twee dragers naar het hooggebergte. Waarschijnlijk wel het belangrijkste ogenblik van de expeditie. We hopen een week weg te blijven. Maandag 5 Mei zijn we vertrokken van uit Lima. De inklaring van de bagage had heel wat voeten in de aarde , maar om 2 uur 's-middags met een truc uit Lima vertrekken.

De moeizame inklaring van de bagage in de haven Callao

Om 6 uur s-avonds verlieten we de kustvlakte en om 12 uur waren we reeds op een hoogte van 4000 meter .De weg ging langs duistere afgronden. Om half een brak de as van de auto. De chauffeur keek even naar de schade en zocht onmiddellijk een plaatsje op om te gaan slapen.

We volgden dit goede voorbeeld en kropen in onze mooie slaapzakken. Een bivak op 4000 meter. 's-Ochtends werden we in een overweldigende natuur wakker. De hele Cordillera Blanca was te zien. Zeer indrukwekkend. Het had flink gevroren en onze slaapzakken waren met een laagje ijs bedekt. Met de eerste de beste truc ben ik naar beneden gegaan om een andere truc te charteren welke de bagage naar Ticapampa zou brengen

Op 4000 meter hoogte breekt de achteras van onze auto vol met bagage

We waren op 30. km van ons einddoel bleven steken, wel gek na zo'n lange reis). In Ticapampa aangekomen werd ik daar de onderdirecteur van de Silver Mine zeer hartelijk ontvangen. We hebben werkelijk enorm geboft. We hebben de beschikking over 2 huizen. Een om et leven (dwz eten en slapen) en een voor onze bagage. Ongelooflijk aardig. We krijgen tevens alle hulp bij het aanmonsteren van dragers en paarden, hetgeen hier nog niet zo eenvoudig is als het lijkt .Heerlijk is dat we een huis hebben n waar we leven als luizen op zere hoofden. Het is het huis van de Directeur. Heerlijk eten waar we zelf niet voor behoeven te zorgen. Hetgeen na terugkomst uit het hooggebergte een werkelijke verademing zal blijken te zijn. Ik dwaal af, want ik vergat nog te vertellen dat ik pas '-middags er in slaagde om een truc te bemachtigen, zodat ik tegen de avond Kees uit zijn benarde positie kan bevrijden.

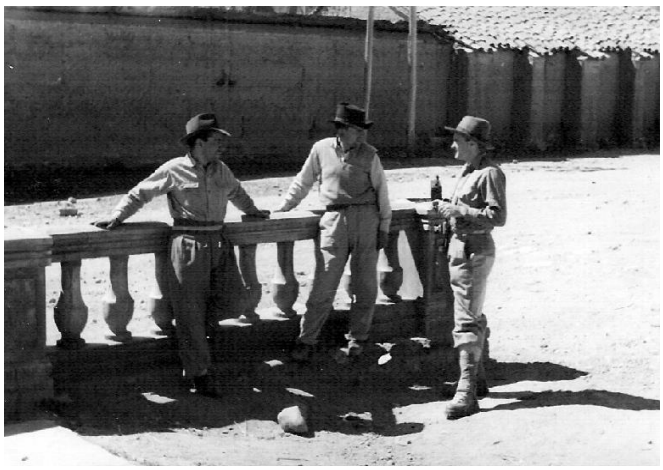

Tom onderhandelt in Ticapampa voor het charteren van een truc om onze bagage en Kees op te halen die op 30 km van Ticapampa zijn gestrand

Hij was er lelijk aan toe, want hij had de gevreesde Soroche (bergziekte). De volgende dag was hij al een stuk beter. We lijden nu nog allebei aan hoofdpijnen en bloedneuzen, maar dat is een normaal verschijnsel, we zitten hier après tout op de hoogte van het Jungfraujoch 3500 meter. We zijn door verschillende mensen steeds weer gewaarschuwd. om het vooral voorzichtig aan te doen. Deze raad volgen we dan ook trouw op. De komende dagen zullen we niet boven de 4500 meter uit komen. Nu lieve mensen. Hoe gaat alles in Aerdenhout?. Heel veel liefs aan Tref. Het is heel gezellig met Kees. Na terugkomst uit de bergen horen jullie meer van me. Het oponthoud in Lima was erg gezellig. Van de vertegenwoordiger van de KNSM ondervinden we zeer veel steun en van het Nederlandse Gezantschap heel weinig steun. Wil Vader Mijnheer van Lennep opbellen om hem te zeggen dat we ongelooflijk erkentelijk zijn voor de onmisbare steun welke de KNSM heeft gegeven. Ik schreef hem reeds van uit Lima, dat de kapitein buitengewoon veel hulp heeft gegeven, maar nog niet dat de agent in Lima de Heer de Korver ons werkelijk heel veel moeite heeft bespaard en ons enorm heeft geholpen. Bij het vertrek uit Lima was hij persoonlijk aanwezig om te zien of alles goed was verlopen. Lima is een geweldige stad met prachtige gebouwen. We zagen nog een stierengevecht een walgelijke vertoning. Ik moest aan Maria denken, wat zou ze het ellendig hebben gevonden om te zien hoe de hulpeloze stier in het nauw werd gebracht en daarna jammerlijk werd vermoord. Nooit meer! De Cordillera Blanca overtreft al onze stoutste verwachtingen. Nu gaat het grote avontuur werkelijk beginnen. Om 10 uur vertrekt de karavaan! Liefs jullie zoon Tom.

Ticapampa 19 Mei 1952

Lieve Vader, Moeder, Maria en Tref,

Weer teruggekeerd in Ticapampa na een zeer succesvolle tocht,h eb ik even de tijd om jullie te schrijven. Vanochtend ontving ik Moeder lieve brief. Het deed me heel veel goed om wat van jullie leventje te horen, want ik denk meer aan jullie als ,misschien vermoedt wordt. Alleen begrijp ik niet dat jullie mijn brieven niet kregen. Tot nut toe verzond ik een lange brief vanuit Lima en Ticapampa in het geheel met deze mee vier brieven. Eerst beantwoord ik in het kort moeders vragen: De Korea boots zijn op wonderbaarlijke wijze in ons bezit gekomen Kees kreeg ze in Caracas!!!. Het huren van de dragers en lastdieren is niet zo gemakkelijk maar nu we de weg kennen valt het wel mee. Het Spaans vlot zeer goed en mijn lessen zijn onmisbaar geworden, want niemand spreekt een andere taal dan het Spaans. Hoewel uiteraard gebrekkig kan ik me toch zeer goed verstaanbaar maken. Nadat ik mijn vorige brief geëindigd had, kwamen algauw de paarden en muilezels voor onze bagage en de gringos (dat is een erenaam voor de vreemdelingen).In het totaal 8 paarden. d.w.z. 3 voor de bagage 2 voor Kees en ik en 1 voor onze trouwe drager genaamd Blasido Banes(deze man heeft de mijn voor de gehele tijd van de expeditie aan ons afgestaan, buitengewoon aardige,betrouwbare Indiaan) en 1 paard voor de paardenknecht .Het was dus een hele karavaan welke zich in beweging zette. Het grote avontuur was begonnen. Dit werd even later toen de karavaan de snel stromende Rio Santa crosste, geheel bewaarheid, alleen niet in die zin zoals wij dat graag zagen, want toen een van de lastdieren tijdens de overtocht van de Rio Santa vlak bij overkant in diep water raakte en in een laatste wanhopige poging om de steile oever te beklimmen met last en al achterover sloeg en een eind door de rivier werd mede gesleurd, was de mop er een beetje af. Vooral toen bleek dat de last natuurlijk net de: belangrijkste en kwetsbaarste lading was. nl. papieren , kaarten, kleren, en tot overmaat van ramp had ik tijdens de reddingspoging niet gelet op de om mijn schouders hangende filmcamera en fototoestel. Het filmtoestel was volgelopen met water, het fototoestel echter wonder boven wonder droog gebleven. Na een uurtje kon de tocht echter weer voorgezet worden en na een steil pad, waar nog dikwijls gestopt moest worden daar de lasten op de muilezels waren gaan glijden en zelfs van muilezels verwisseld moest worden, ging de tocht voort over de eindeloze voor de bergketen gelegen pampa. De muilezels waren niet aan elkaar vastgebonden, zodat zij alle richtingen op wilden gaan. Kees en ik met de: dragers moesten dan ook steeds als ware cowboys optreden. Het paardrijden is een heerlijke sport. (Tot nu toe viel ik

nog maar een keer van een dravend paard). We reden zo uren lang voort met steeds het gezicht op de machtige keten van de Cordillera Blanca.

Links de snelstromende rivier Rio Santa. Rechts: de muilezel die even later kopje onder gaat met waardevolle bagage

De Nevado Huantsán is een zeer schrik aanjagende berg en het zal aan Terray zijn om te beslissen of onze groep sterk genoeg zal zijn om een poging te kunnen wagen. In ieder geval zijn er nog andere. zeer fraaie bergen in overvloed aanwezig. Sommige bergreuzen hebben niet eens een naam. Een waar dorado voor de alpinist en voor de geoloog, want hierover hebben zeer zeker niet te klagen. Ons eerste basiskamp werd om 7 uur 's-avonds bij het maanlicht opgezet in een ogenblik tijd stond de grote tent. (voldoet zeer goed) trouwens al het verder expeditie materiaal, blijkt zeer goed in orde) hoewel het gebruik er van in de beginnen: nog wat onbeholpen verliep, maar dat gaat nu al lang zeer gesmeerd). Na een soepje hebben gegeten kropen we algauw, voldaan over deze eerste expeditie dag in onze prachtige slaapzakken. We bleven in het geheel 7 dagen in ons basiskamp. De paarden hadden. we nl weer besteld 7 dagen later na aankomst .Ons eerste plekje voor ons kamp bleek ideaal. Aan de rand van ene lagune en het gezicht op de machtige bergreuzen. De acclimatisatie is een langzaam proces en we hebben daarmede ook terdege rekening gehouden. De eerste dagen niet boven de 4300 meter. (ons basiskamp lag op 4000 meter) Pas na de vierde dag hebben we een naamloze berg van bijna 5000 meter beklommen. Hoewel kortademig ging het zeer goed. Alleen het afdalen weer gepaard met barstende hoofdpijnen. Iets waar we trouwens in de eerste dagen zelfs in ons basiskamp erge last van hadden. Maar dat is nu al veel minder geworden. Met de gezondheid van Kees gaat het beter dan we ooit vermoedt zouden hebben, hij is vol energie en klimt goed in de hoofdzaak bij hem. is geloof ik de zenuwen, en daar hij hier geen last van heeft gaat het hem prima. het is ook verder erg gezellig met hem. Ik voel me steeds beter worden, behalve gisteren toen werd ik opeens s-ochtends om 10 uur beroerd en kroop s-middags snel in bed en 's-avonds 39 koorts, een griepje, vervolgens een injectie van kinine gehad, en groc, tien dekens flink gezweet en vanochtend weer het heertje zonder koorts .Bleef vandaag nog in bed, om zeker te zijn. doch morgen weer helemaal normaal. Ik dwaal echter weer, er is ook zoveel te vertellen ook veel dat jullie wel zal interesseren. Vanuit het basiskamp maakten we vele interessante tochten twee dagen te paard langs steile hellingen. Zagen Condor, puma sporen. Gingen zelfs op de jacht met het geweer van de drager. Hadden bezoek van Indianen. Vooral de vrouwen zijn zeer fraai gekleed. In rode, oranje violette rokken. Een prachtig gezicht als ze achter een kudde schapen aan lopen en met hun felgekleurde kleding sterk afsteken tegen het geelbruine puna gras. Ze wonen. in kleine leemhutjes en gaan bijna nooit naar het dal. Nog echte natuurvolken. Ze stelden veel belang in de lege conserven blikjes van groot belang voor hun serviesaanvulling.

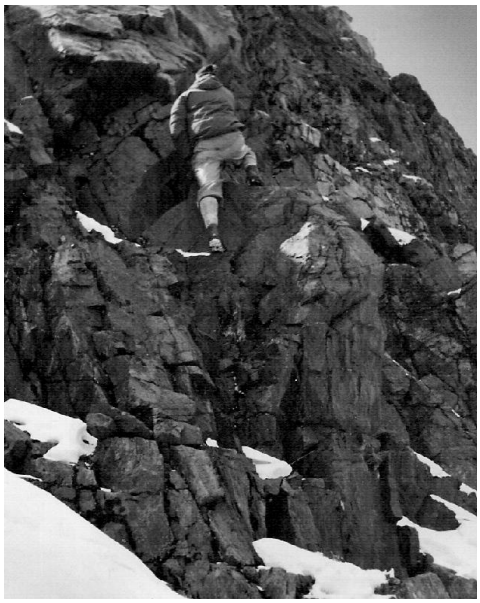

De geoloog in actie

De geologie blijkt zeer interessant te zijn en we vonden vele tot nu toe onbekende dingen. Vrijdag 16 Mei werd het basiskamp afgebroken en ging het weer dalwaarts. Ditmaal een tocht zonder verdere gebeurtenissen. In Ticapampa aangekomen bleek de Directeur en zijn vrouw van de Zilver Mijn na een 14 daags oponthoud in Lima, te zijn aangekomen. Buitengewone aardige mensen en we eten aan hun tafel,slapen allen in hun huis, zijn als het ware hun logees. Bijna benauwend zo gastvrij, maar ik geloof ook wel dat ze het gezellig vinden. Het is zo merkwaardig om na een week als beesten te hebben geleefd (niet wassen; scheren en schone kleren aan te trekken) weer in een volkomen Europees milieu te worden opgenomen. Zo zaten we 's-avonds met een ander gezellig tijdschrift of boek voor een knapperend haardvuur in een zeer gezellig ingerichte kamer. Mevrouw is Française en de heer des huizes een Wit Rus met een Franse nationaliteit. We hebben tevens een compleet huis voor onze materialen en tevens gelegenheid om te werken! Het kan dus niet veel idealer.. Overmorgen gaan we weer het gebergte in. Ditmaal zullen we ons basis kamp iets hoger opricht en wel op 4500 meter.. We zullen ongeveer tien dagen wegblijven om zodoende op tijd in Ticapampa terug te zijn als Lionel eind mei .arriveert. We gaan dan met het alpinistisch deel van de expeditie beginnen, en ons eerste doel is de Nevado Pongos. Nog iets over de Cordillera Blanca in het algemeen: Een machtige berg keten, met zeer steile met ijs bedekte piramides. De dimensies zijn veel grotere dan die van de Alpen zodat ; we ons steeds in afstanden vergissen. Alles overtreft mijn stoutste verwachtingen en ik ben ontzettend dankbaar dat ik dit alles mag meemaken en deze dankbaarheid geldt voor jullie, want dankzij, de opvoeding (alhoewel heus niet zonder fouten) heb ik de kracht meegekregen om dit alles aan te kunnen en te kunnen genieten. Heel veel liefs van jullie zoon. Wat leuk van Maria's dansen en Elsbeth's werk.

Quebrada Quesque 4 Juni 1952
Lieve familie, Kreeg jullie brieven. Ik geef toe dat bij het lezen van deze brieven enkele traantjes moesten vloeien, niet uit een gevoel van heimee, maar van geluk dat ik zo heerlijk terug kan vallen op deze achtergrond, welke me diepte en kracht geeft. Onze tocht naar de Quebrada Quilquehuanca is goed afgelopen. Veel interessante dingen gezien op geologisch gebied. Kees moest helaas enkele dagen in de tent blijven liggen, dat hij een rib heeft gekneusd, bij de vorige reis is hij ongelukkig van het paard gevallen, en bij een ongelukkiger nies is de zaak nog verergerd . Zo moest ik met de trouwe drager Blasido er alleen op uit gaan. We bleven toen 10 dagen in de Quebrada. 29 mei kwamen we in Ticapampa terug. Weer waren 3 dagen nodig te reorganiseren. 2 juni vertrokken met 7 paarden en twee dragers voor het eerste alpinistisch doel: het gebied van

de Nevado Pongos. Jullie vragen natuurlijk. Waar is Terray dan? Door een petroleum staking in Amerika moeten de vliegtuig maatschappij bezuinigen, vandaar dat Lionel's vliegtuig is uitgevallen en niet eerder dan de 1 Juni vanuit Zurich kon vertrekken zodat hij op zijn gunstigst de 5 Juni in Ticapampa kan arriveren op het eerste gezicht lijkt het nogal jammer doch we hebben van de nood een deugd gemaakt door op de vastgestelde datum te vertrekken (nl 2 Juni). We sturen onze drager de 5 juni naar beneden en komt dan hopelijk de 6 of 7 juni in ons basiskamp aan. Inmiddels zitten wij hier niet stil de 3 juni gebruikten we voor een verkenning zowel geologisch als alpinistisch van een gebied dat tot nu toe allen maar door Indianen en vee en wilde dieren is betreden en in de in de hogere delen zelfs door geen enkel levend wezen. Dat exploreren is wel een heerlijk gevoel (Vader kent dat gevoel)..Gisteren bereikten we via een nauw dal en een gletscher wandeling de basis van de Nevados Pongos: de hoogste berg van het massief. Doch zagen nog een andere onbestegen berg van 5500 meter en vatten het plan op om deze voor de komst van Lionel te bestijgen
Vandaag richten we een tweede kamp op ongeveer 4800 meter. In ieder geval niet zeggen hoe heerlijk dat gevoel is. Zou het dan eindelijk zover komen. Zodra ik terug kom in Ticapampa (ongeveer de 11 juni stuur ik een lange brief over onze bevindingen. Ongeveer de l1 Juni l komt eveneens Grière, en enkele dagen daarna gaan we de Huantsán te lijf en wel vanuit het Oosten en via de Noordgraat (deze lijkt het minst onmogelijk). Gezondheid prima goed, geacclimatiseerd, stemming prima. We gaan dus met vertrouwen de toekomst tegemoet. Nog hartelijk dank voor stukje van Visser. Erg aardig. Heel veel liefs van jullie Tom

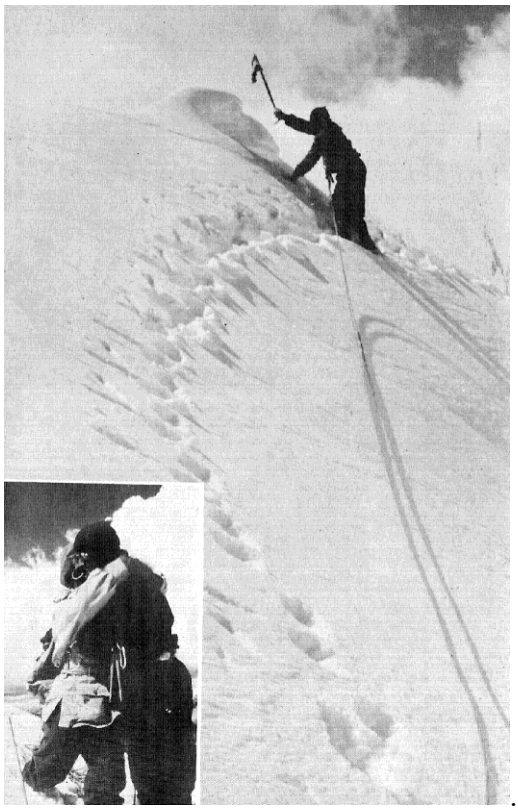

De Nederlandse vlag op de top van een onbekende berg van 5500 meter die we Nevado Queshque hebben genoemd. De drager Eugenio omarmt Tom de Booij toen hij in het basiskamp terugkeerde.

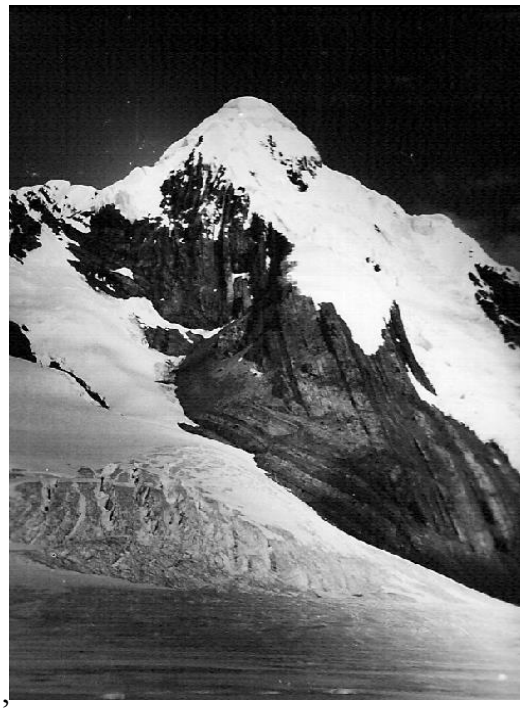
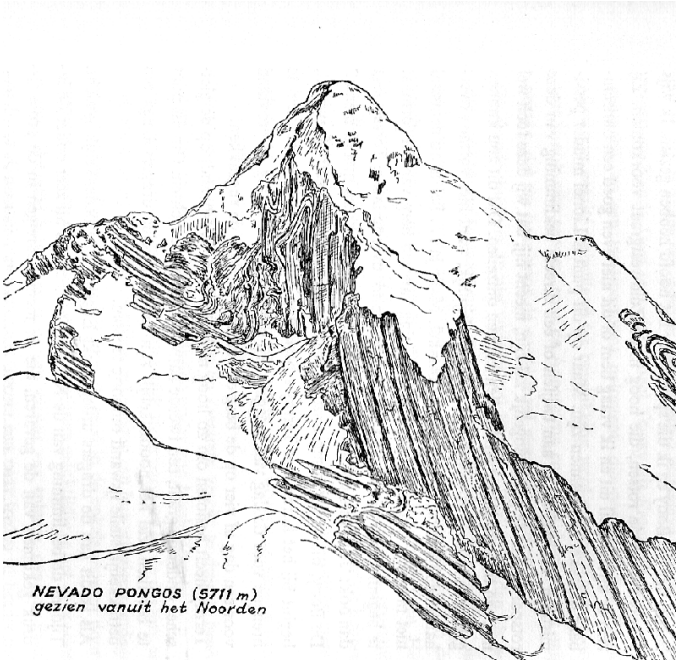

,
Nevado Pongos met links de tekening die Kees Egeler maakte met de fraaie synkline van sedimenten uit de Krijt periode

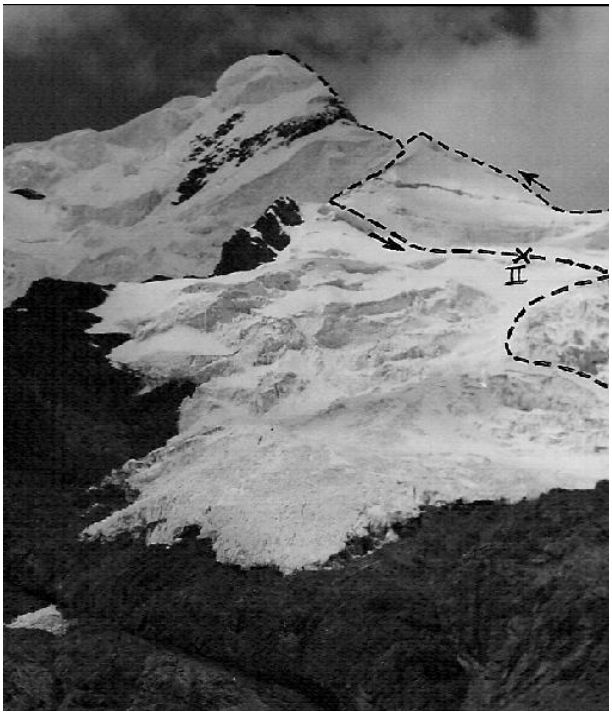

Links : de sleutelpassage van de Nevado Pongos: Rechts: route van de bestijging van de Nevado Pongos

Chavin 12 Juli 1952
Lieve Vader en Moeder,en Elsbeth. Het grote avontuur is achter de rug. De Huantsán is bestegen en wel door Lionel Terray Kees Egeler en Tom de Booy op 7 Juli 's middags om 1 uur. Wat hieraan vooraf is gegaan is haast niet te geloven, maar het eindresultaat is dat alle drie leden gezond en wel beneden in de vallei zijn aangekomen. Het alpinistisch gedeelte is nu ten einde. Na een week vacantie 13- 20 Juli, zal weer met het geologisch gedeelte van de expeditie worden begonnen. Terray vertrekt 22 Juli per vliegtuig naar Chamonix. Nu wat betreft de bestijging zelf.

Zondag 15 Juni vertrokken uit Ticapampa per camion,4 dragers en voor een maand proviand. De Huantsán moest vanuit het Oosten benaderd worden zodat we via een 4500 m hoge pas aan de andere zijde van de Cord.Blanca arriveerden. Eindpunt met camion was Chavin. Overnachtten op de binnenplaats. 's Nachts door dronken Indianen wakker gemaakt. Prachtige maannacht. Zeer romantisch. De volgende dag een halve dag gewacht op paarden, vervolgens cm 1 uur 's middags met de gehele karavaan vertrokken,12 paarden,4 dragers, 2 paardeknechten.

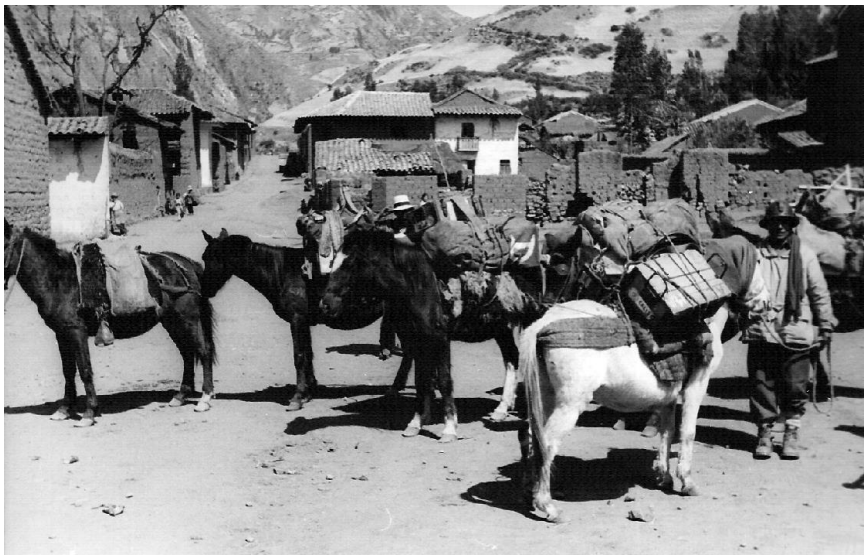

Vertrek van de karavaan vanuit Chavin op weg naar de oostzijde van de Nevado Huantsán. Geheel rechts onze drager Blasido met zijn mijnhelm op

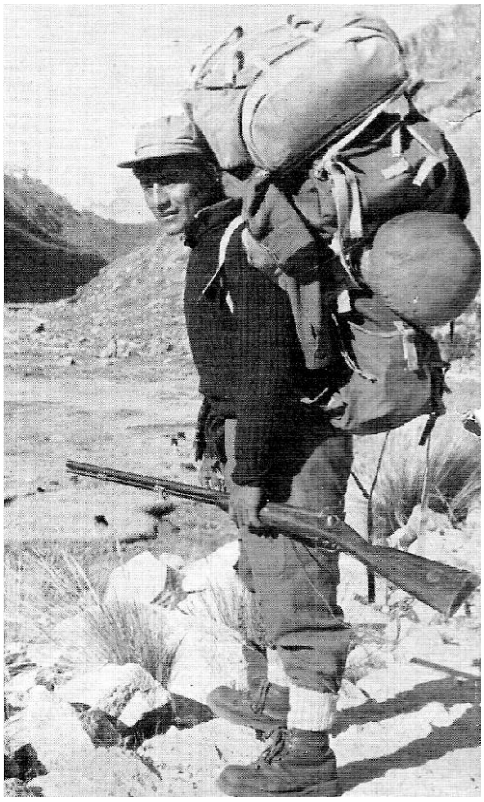

Onze trouwe drager Guillermo Morales met volle bepakking klaar voor de aanval op de Nevado Huantsán

Uitgezwaaid door gehele bevolking van Chavin.'s Avonds om 6 uur bivak opgeslagen bij een Indiaanse nederzetting. Geen idee van de armoede en primitiviteit van deze mensen. Zo leefden

ze 2000 jaar geleden in Europa. Kregen talrijke eieren als bewijs van vriendschap. Geven is voor een beetje geciviliseerde Indianen een onbekend woord, want ze vragen alleen maar, doch deze primitieve mensen zijn nog niet verpest. De volgende dag,7 Juni omhoog langs een diep kloofdal de Quebrada Carhuascancha. Om 1 uur 's-middags zagen we voor het eerst de machtige Huantsán. Ik schrok even,want zo'n geweldige kolos had ik nog nooit in mijn leven gezien.'s Middags 5 uur een ideale plek gevonden voor ons basiskamp aan de rand van een helder bergmeertje, omringd door talrijke sneeuwreuzen met als meest imponerende de Huantsán, welke zich in het bergmeertje spiegelde.

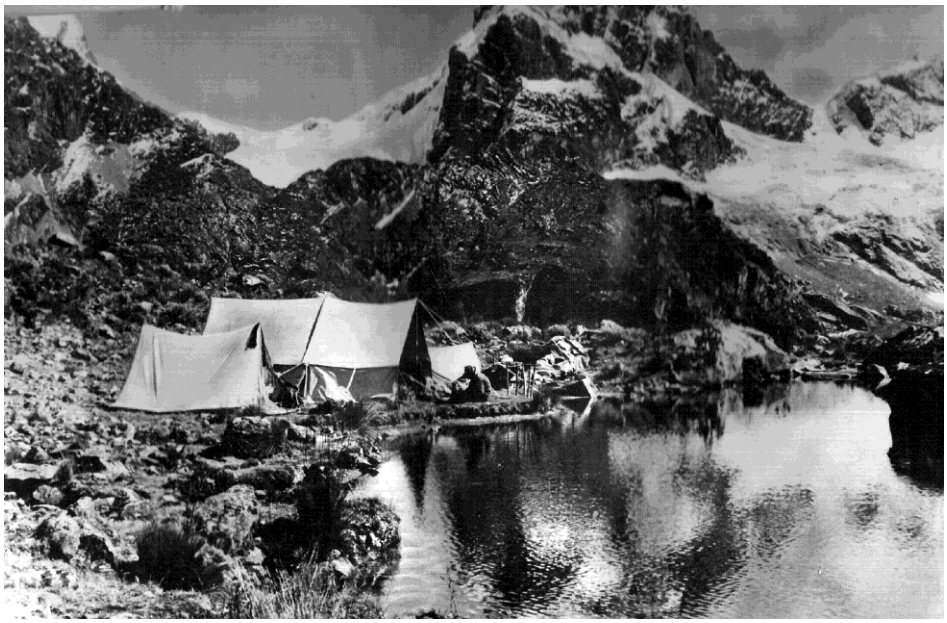

Basiskamp aan de Oostzijde van de Nevado Huantsán

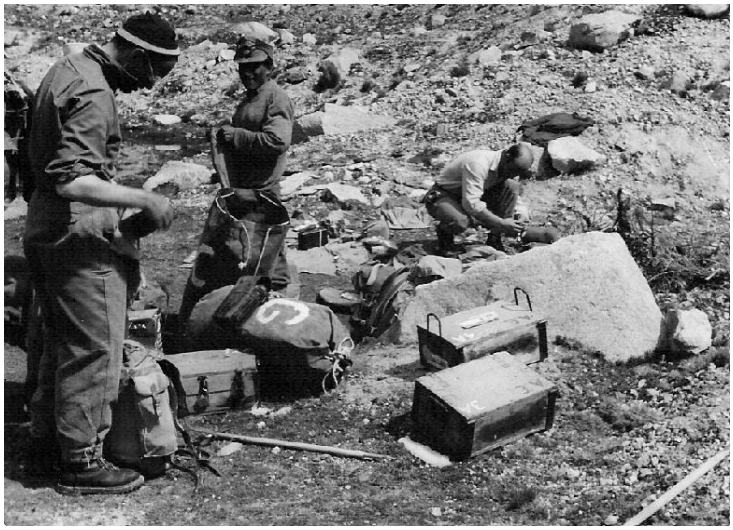

Uitzoeken van de bagage in kamp I, vlnr Kees Egeler, Guillermo en Lionel Terray

Het weer was niet mooi en nauwelijks hadden we onze tenten opgeslagen (de oude Helix heeft dapper meegedaan en ongeschonden uit de strijd gekomen) of het begon flink te sneeuwen De volgende dag 18 Juni verkenning, Terray en Egeler + 3 dragers, ikzelf had ingewandsstoornis, omhoog om het kamp I in te richten. De weg voerde langs en onder een ijsval door, lang niet ongevaarlijk(dit bleek daarna onze eerste bestijgings poging een hele grote serac precies op ons pad was gevallen).Dreigend en labiel stonden de ijsseracs boven ons hoofd. Het gevaarlijke stuk duurde slechts 20 minuten.

Ticapampa 14 Juli
Helaas brief onderbroken door het aankomen van een camion welke ons naar Ticapampa bracht. Zodat ik nu het relaas weer opneem. Kreeg inmiddels jullie brieven Moeder vanuit Parijs en van Vader met de talrijke verzen van de Wekker. Alleraardigste reacties; vooral de brief van Australië viel zeer in de smaak. Daarna ging de weg via een gletscher onder aan de voet van de geweldige Huantsán. Op 5100 meter werd het eerste kamp ingericht.19 Juni gingen Terray en ik met 4 dragers omhoog om opnieuw proviand naar het eerste kamp te brengen, na het spelletje poker met de ijsval verliep de tocht zeer goed en keerden we weer in het basiskamp terug.20 Juni de aanval op de Huantsán begint! Terray, Kees en ik met 2 dragers en loodzware rugzakken. 21 Juni: de drie alpinisten vertrokken met proviand met als doel om op de noord graat van de Huantsán een tweede kamp in te richten. Deze graat moest via een uiterst steile wand (op sommige plaatsen tot 60 graden) bereikt worden. We zouden dezelfde dag weer in Kamp I moeten terugkomen en de volgende dag met de rest van de bagage het Kamp II op de noord graat betrekken om vandaar een aanval op de Huantsán te wagen. Doch een en ander verliep niet zoals we dit hadden voorgesteld. Om 7 uur vertrokken we uit Kamp I. Na een steil couloir en daarna een gedeelte gemakkelijke rotsen begonnen we de NO wand te traverseren. Door een grote misrekening bleek deze traverse niet enkele uren in beslag te nemen doch liefst 6 volle uren steeds weer hetzelfde. Steeds onder de grootste spanning, felle zon en dreigende ijs seracs welke boven aan de wand elk ogenblik naar beneden konden suizen(enkele ijsblokjes gingen op enkele meters van ons met ongelooflijke snelheid naar beneden).We keken met zorg naar de zon welke steeds meer ter kimmen neeg, en voorspelden een koud bivak daar het onmogelijk zou zijn om in Kamp I voor het vallen van de nacht terug te keren. Om 4 uur 's- middags bereikten we de noord graat, doch wat ons daar wachtte was een bittere ontgoocheling, het bleek nl, .dat deze graat zwaar "Uberwächtet" was. We zaten als ratten in de val. Dit was aan Terray te merken, die we voor het eerste een beetje zenuwachtig zagen. "C'est très moche".We moesten zien om zo snel mogelijk naar beneden te komen om een ijzig bivak op deze geëxponeerde graat te voorkomen. Doch dat was makkelijker gezegd dan gedaan. De gesteenten op de graad bleek van dusdanig slechte kwaliteit té zijn, dat we geen zekerings pitons konden slaan. Grote hoeveelheden sneeuw werden met de pickel verwijderd om een beetje begaanbare weg te maken op deze onherbergzame graat. Na een uur hard werken besloot Lionel om aan de westzijde van de graat abteseilen langs de wand. Dit zag er weinig aanlokkelijk uit, eerst een gedeelte loodrechte rotsen, daarna een steile ijshang en daarna een overhangend stuk om vervolgens in een gletscher te eindigen. Ongeveer vele honderden meters in het geheel. Met veel moeite kon hij een piton slaan waar aan het dubbele touw (elk van 60 meter) werd bevestigd. Het was hier niet meer een grapje of sport maar bittere ernst, want we beseften dat deze afdaling zo snel mogelijk moest geschieden om de nacht voor te wezen. De eerste abseil ging goed. Terray ging eerst, daarna Kees en vervolgens ik. Bleef echter ongezekerd. Terray had in de ijshang een platform gehakt zodat we na een half uur weer bij elkaar stonden. Daarna de tweede abseil van 60 meter. Terray eerst om de zaak te verkennen, aangezien het laatste stuk van de abseil niet te zien was, het touw verdween nl. via een overhang. Kees volgde hem daarna en daarna stond ik moederziel alleen in een steile wand om ongezekerd als laatste het schip te verlaten. Door de overhang was het onmogelijk om hen te beroepen zodat ik niet wist hoe zij het daar maakten. Inmiddels was de zon reeds onder en de ijswand werd nog door een rossige gloed verlicht. Zo begon ik een abseil welke ik nog lang in mijn leven zal herinneren. Het eerste stuk verliep zeer goed; eenmaal bij de overhang gekomen, hoorde ik van beneden stemmen, maar ik zag totaal niets. Ik hoorde Kees zeggen, dat het touw te kort was zodat ik moest proberen zo hoog mogelijk te landen. Even later hing ik vrij in de lucht, de overhang was gepasseerd en langzaam zakte ik aan het touw naar beneden. Ik zag heel vaag wat rotsen van mijn landingsplaats, doch bij het aanraken hiervan bemerkte ik,: dat het vage licht me bedrogen had nl, dat de wand niet 30 graden, maar bijna verticaal was. Ik voelde dat ik door de rugzak achterover werd getrokken en even later hing met mijn hoofd naar beneden, enkele meters onder Kees aan het touw, dat echter niet gezekerd was. Mijn stijgijzer van mijn linkervoet

raakte verward in de broekspijp van mijn rechter been, zodat ik volkomen machteloos boven de zwarte afgrond hing. Kees riep naar Lionel om te hulp te komen, aangezien hij op één been een zeer ongelukkige plaats in de wand, niet kon helpen. Terray die tientallen meters verder op een steil ijswandje bezig was om zijn lantaarn uit zijn rugzak te halen, snelde te hulp, doch gleed uit en kon zich na een val van enkele tientallen meters nog met de uiterste krachtsinspanning staande houden. Hij riep: geef me nog vijf minuten .Doch ik zei tegen Kees: een minuut is te lang voor mij en tevens zei ik "nu ga ik dood Kees'. Ik had geen paniek gevoel doch een soort van gelatenheid, want ik wist dat niemand hier zou kunnen helpen en dat het einde weldra zou komen,. zeer eigenaardig gevoel. Opeens)voelde ik dat alles van me wegviel. Ik zag een heleboel sterretjes, vroeg me af of dit het zou zijn waar iedereen in zijn leven over denkt, nl de dood. Maar deze kwam niet, en na een eindeloze val (ongeveer 90 meter) voelde ik dat ik in de zachte sneeuw de gletscher beland was. Ik probeerde onmiddellijk op te staan om te kijken of iets mankeerde. Doch het grote wonder was geschied: ik had niets! Ik hoorde even later een stem van boven zeggen "Tom!! .Ik riep terug "Ca va, j' ai rien du tout" .
Dit betekende voor Lionel en Kees, dat zij nu moesten proberen zelf heelhuids naar beneden te komen. Het was inmiddels stikdonkere nacht geworden. Het eerste waar ik aan dacht was aan jullie beiden (dat zeg ik nou heus niet om jullie te vleien of zoiets). Ik zag de heldere sterrenlucht boven me en een ding viel me in het bijzonder op nl het Zuiderkruis een sterrenbeeld waar Vader zulke sterke herinneringen aan heeft. Ik dacht bij het zien hiervan ook zeer sterk aan Vader. Ik werd vervuld met een gevoel van grote dankbaarheid, dat het me gegeven was om nog verder te mogen leven. Maar deze overpeinzingen werden weer weggevaagd door de intense koude welke ik voelde. Ik trok alle kleren aan welke ik nog in mijn rugzak had. Wonder boven wonder was mijn rugzak heelhuids mede gekomen.
Inmiddels waren Kees en Terray koortsachtig bezig om met behulp van een derde rappèl naar beneden te komen. Het duurde eindeloos. Ik riep daarom ook dat mijn manier heel wat vlugger zou zijn. Na een uur waren we alle heelhuids op de gletscher verenigd. Het was een heerlijk gevoel dat deze twee goede vrienden me bij het weerzien omarmden en van Lionel kreeg ik zelfs een Franse zoen.. La vie qui revient. Het was acht uur en een lange nacht stond voor de deur. We groeven een plaats min of meer horizontaal in de sneeuw om te bivakkeren. Als bedekking legden de touwen op de sneeuwen deden onze bivakkleren aan. Ik had het door en door koud, doch werd van binnen verwarmd met het gevoel dat ik weer leven mocht. Om mij zoveel mogelijk warmte te geven werd ik tussen Lionel en Kees ingenomen. De nacht was bitterkoud en duurde eindeloos, doch tegen dat het op zijn koudst was begon het in het oosten te gloren. Zelfs Lionel, die toch heel wat gewend was, vond dit een geweldige inspanning geweest en was doodmoe. Pas tegen 9 uur 's-ochtends kwamen de eerste zonnestralen ons van de koude bevrijden en tegen 11uur waren we klaar om af te dalen. Eerst ging alles goed doch opeens voelde ik mijn krachten afnemen en heb me als het ware naar het Kamp I gesleept, daar wachten de dragers ons met warme thee met citroen op. Ik kroop snel in de slaapzak. De volgende dag,23 Juni bracht Lionel met de 2 dragers proviand van kamp I naar een punt dicht bij onze bivakplaats, want hier wilden we ons tweede kamp inrichten, om dan via een meer westelijk gelegen graat opnieuw een aanval op de berg te wagen. Die dag voelde ik me allerberoerdst en tijdens de nacht die er op volgde nog beroerder. Kees maakte zich erg ongerust en vooral mijn onregelmatige ademhalen was alarmerend voor hem. Toch opeens midden in de nacht werd ik stukken beter en begon weer rustig adem te halen. Alle verschijnselen wezen op een hele lichte shock.

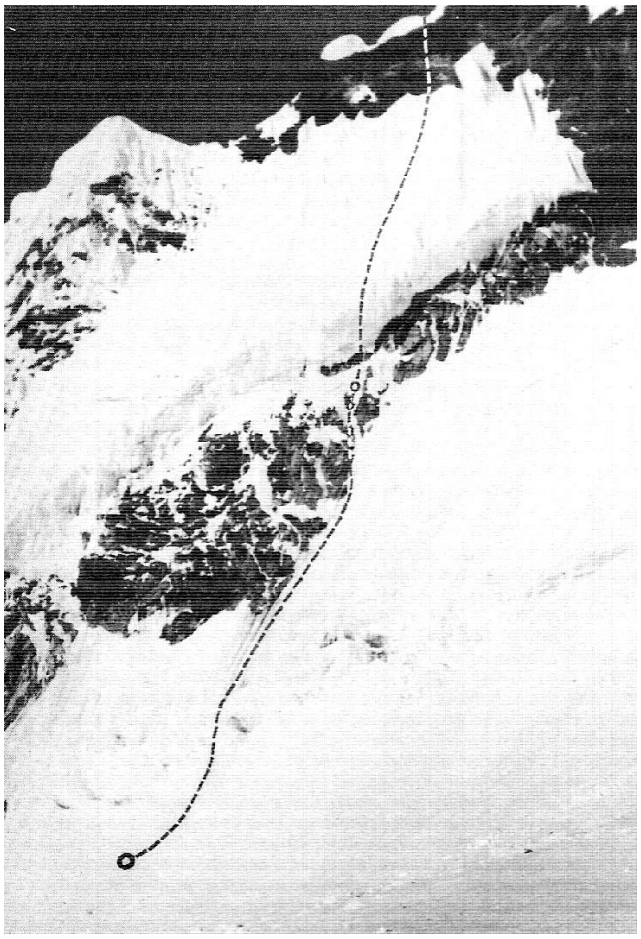

Met streeplijn de route van mijn val op 21 juni 1952 van 90 meter

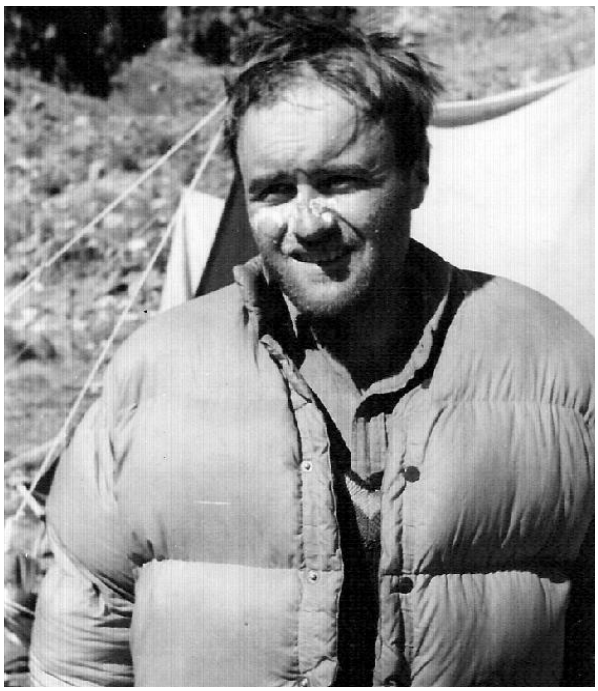

Links: Tom de dag na zijn val van 90 meter in shocktoestand. Rechts Tom weer fit voor de aanval op de Huantsán

Verder waren mijn rugspieren een weinig gekneusd. Doch wat is dat alles in vergelijking met wat ik zou hebben gehad. .Lionel voorspelde dat ik indien iets gebroken of zwaar gewond was

geweest, ten eerste het bivak niet zou overleefd hebben en ten tweede het bijna onmogelijk geweest zou zijn om mij naar beneden te transporteren. De 24 Juni zijn we met zijn allen afgedaald naar het basiskamp voor enkele dagen volkomen rust. De 27ste juni was ik weer bijna de oude en vertrok het gehele stel weer naar Kamp I (via de ijsval, bij terugkomst van onzer eerste poging bleek, dat de labielste ijspiramide het begeven had en in grote stukken op ons pad lag. De 28ste Juni naar Kamp II.' s Avonds om acht uur begon het echter te stormen. Kees en ik in een Helix, Lionel in een Nylon Himalaya tent en de twee dragers in een andere Helix. Geen oog konden we dichtdoen, want de storm raasde met onverminderde kracht de gehele nacht voort. De volgende dag, de volgende nacht en de daarop volgende nacht. 60 uur gevangen met zijn tweeën in de Helix.

60 uur opgesloten in kamp II door de sneeuwstorm

Geen grapje, doch iets wat heel veel waard was; ons moreel werd hier op de proef gesteld. Geen ogenblik verveling. Zeer goede stemming met zelfs veel grapjes. Doch het werd ons duidelijk dat deze tweede bestijgings poging weer op niets zou uitlopen. De 1 juli (de storm of te wel blizzard was nog steeds niet verminderd) begonnen de dragers er genoeg van te krijgen en wilden met alle geweld naar beneden. We besloten om naar het basiskamp af te dalen; want wijzelf hadden er ook een beetje genoeg van aangezien we steeds op grote hoogte (5500 meter) non actief en haast zonder slaap in onze tent hadden gelegen en wij waren aanzienlijk in krachten verminderd. De 1 Juli keerde de karavaan weer behouden in het basiskamp terug. Ons geduld werd weer op de proef gesteld, want het weer werd er niet beter op en pas de 3e Juli dachten we 's- ochtends weer opnieuw aan te vallen, doch na een half uur betrok de lucht en besloten we weer terug te keren. Doch de 4e Juli begonnen we dan met onze derde bestijgings poging. Ons dragers aantal was met een verminderd om dat een er meer dan genoeg van had en naar Ticapampa is teruggekeerd. We besloten om de drie resterende dragers met ons mee te laten gaan tot Kamp II en daarna op eigen houtje naar het basiskamp laten terugkeren. De tocht verliep goed,doch Kees was er niet zo goed aan toe. Had erge ademnood, pijn aan zijn lever etc. Doch met enkele bemoedigende woorden mijnerzijds kwamen we toch goed en wel in Kamp II aan. De volgende dag bleek Kees weer hersteld van zijn inzinking en vertrokken we met beestachtig zware rugzakken om 10 uur uit het Kamp II.

Kamp III met op achtergrond Nevado Huantsán zuid top

De bestijging van de NW graat viel niet mee ,was zeer geëxponeerd en op sommige plaatsen zeer steil, vooral de loodzware rugzakken (ongeveer 20 kg) waren moordend. Om 6 uur bereikten we het eind van de graat en kwamen op een platform uit. Gauw werd een kuil in de molle sneeuw gegraven voor de drie persoons tent .Sneeuw gesmolten en 3 uur later lagen we in onze slaapzakken.(Tegen het bevriezen van de schoenen hadden we de oplossing om hen mede in de slaapzakken te nemen) .Het was buiten angstig koud, elk metaal wat je aanpakte bleef aan je handen kleven zelfs in de tent.

Lionel in de ijswand onder de Noordtop van de Nevado Huantsán

Het was volle maan en de top van de Huantsán leek nog griezeliger dan ooit en nog eindeloos ver weg. De volgende dag namen we:) ons hele boeltje weer op en vertrokken om via de Noordtop van de Huantsán de col tussen de Noordtop en de Zuid top (de hoofd top) te bereiken.
Ons Kamp III lag op ongeveer 5900 meter, zodat we voor het bereiken van de Noordtop nog 200 meter moesten klimmen (6l13 meter). Deze laatste top werd zonder moeilijkheden, om 1 uur 's- middags de top bereikt. Onze eerste zesduizender. De grote spanning was echter konden we de col bereiken, want van beneden hadden we gezien dat de afdaling van de Noordtop naar de col angstig steil was. Terray probeerde eerst een steil couloir, doch kwam met de mededeling terug, dat dit te steil was.

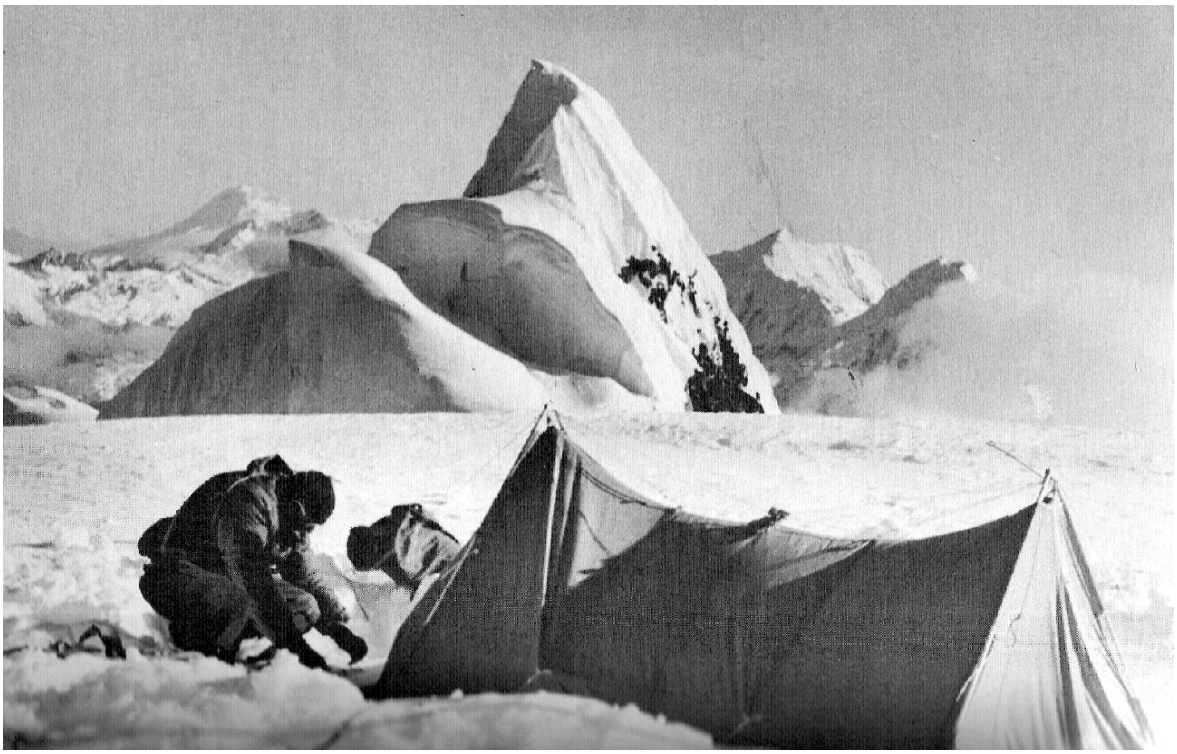

Kamp IV met op achtergrond de Noordtop van de Nevado Huantsán

Daarna probeerde hij iets anders, dat bleek te gaan en na een uiterst moeilijke steile afdaling kwamen we veilig en wel op de col aan, waar we ons Kamp IV inrichten op 6050 meter. De weg De volgende dag om 8 uur, dus 7 Juli begonnen we aan de laatste 400 meter welke ons van de hoogste onbestegen top van de gehele tropische Andes (en volgens Terray van geheel Noord en Zuid Amerika) scheidden.
Het viel mee, we waren voor het eerst verlost van onze vreselijke rugzakken en na enkele steile stukjes konden we om 1 uur 's- middags de Nederlandse en Franse driekleur op de top plaatsen. Doch onmiddellijk daarna werd weer gedacht; aan de afdaling. (Tijdens de beklimming merkte Terray, dat zijn rechter grote teen ongevoelig was, zodat we een half uur werkten om hem weer bij te krijgen).

De afdaling verliep vlot en we keerden na 8 uur intensief werken weer in Kamp IV terug. Het belangrijkste gedeelte van de bestijging was achter de rug, doch we moesten nu moeten zo snel mogelijk van deze berg af te komen, daar slecht weer desastreus zou zijn geweest. doch het weer bleef schitterend mooi.

Links: Zuidtop van de Nevado Huantsán 6395 meter. Rechts: Lionel en Tom op de top van de Huantsán

Na een bittere koude nacht vertrokken we met onze gehele bagage naar beneden of beter gezegd naar boven,want we moesten weer via de Noordtop. Alles verliep goed. Weer een nacht op ongeveer 6000 meter. De 9 Juli afdaling van Kamp III naar Kamp II via de NW graat. Uiterst langdurig en moeilijk. Halverwege merkte Kees dat zijn tenen ongevoelig waren, zodat we op een gunstige plaats deze :met alle macht probeerden te ontdooien. Jullie zullen vragen heb jij daar dan geen last van gehad, antwoord: Ik speelde steeds piano met mijn tenen, doch ze waren voortdurend koud doch niet gevoelloos en dat is het essentiële. Kees sukkelt nog steeds een beetje met zijn tenen, doch over enkele dagen zal dat heel wat beter zijn. Tijdens de afdaling moest drie maal abgeseild werden en de laatste weer via een overhang. Doch tegen 5 uur kwamen wij in Kamp II aan en begonnen even later met de afdaling naar het basiskamp, waar we na een prachtige tocht, ondergaande zon, komst van de nacht tegen 8 uur aankwamen. Daar vonden we de door Blasido in Ticapampa gehaalde post jullie brieven. Vader van 14 en 21 Juni en Moeder van 11 en 28 Juni. Het was een heerlijk gevoel, na een overwinning als deze jullie warme woorden te lezen. Wat een enorme krachtsinspanning is dit geweest en zelfs Terray vond het een geweldige voldoening en rekent dit tot een zijner grootste prestaties in zijn loopbaan, en zij schenkt hem des temeer voldoening aangezien hij dit volbracht heeft met twee zijner leerlingen. Het is volgens hem een zeer grote prestatie gedurende, 6 volle dagen onafhankelijk zijn geweest en geen hulp van buiten af te kunnen ontvangen. Ons moreel is zeer goed geweest en we mogen zonder valse bescheidenheid terugzien op deze zeer zware tocht, als zijnde een prachtig resultaat voor lichaam en geest. Het succes zal me niet naar het hoofd stijgen daarvoor is de krachtsinspanning en strijd. te ernstig geweest. De 10e Juli zijn we van het basiskamp haar Chavin afgedaald om de 12e Juli veilig en wel in Ticapampa aan te komen. Terray gaat de 19e Juli naar Lima en vliegt 22 Juli naar Europa. De resterende dagen gaan we sightseeing in de vallei. Lekker eten in een groot hotel, bezichtigen van aardige dorpjes etc. en daarna dus ongeveer de 20 Juli begint het geologische gedeelte van de expeditie. Ik heb daar ook wel weer zin in. Alles op zijn

tijd.. Het alpinistisch gedeelte is een volledig succes geweest.

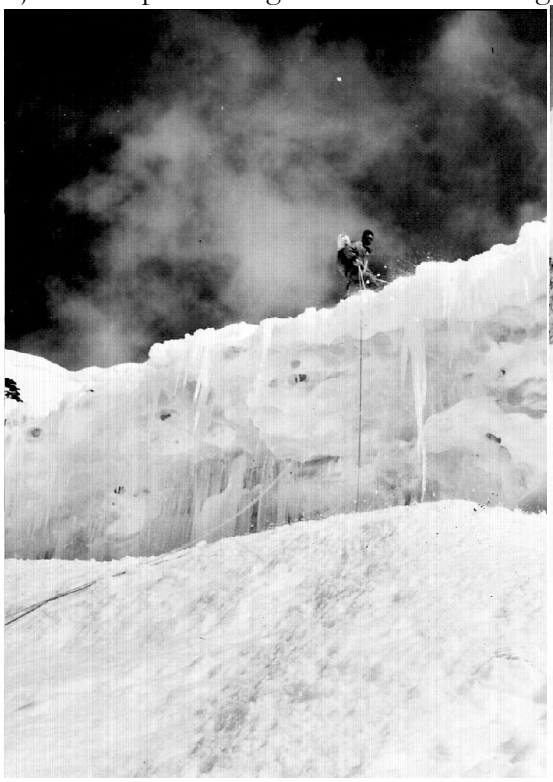

Links: Lionel komt naar beneden. Rechts: Lionel trekt het touw van de laatste abseil vlak naar beneden boven kamp II

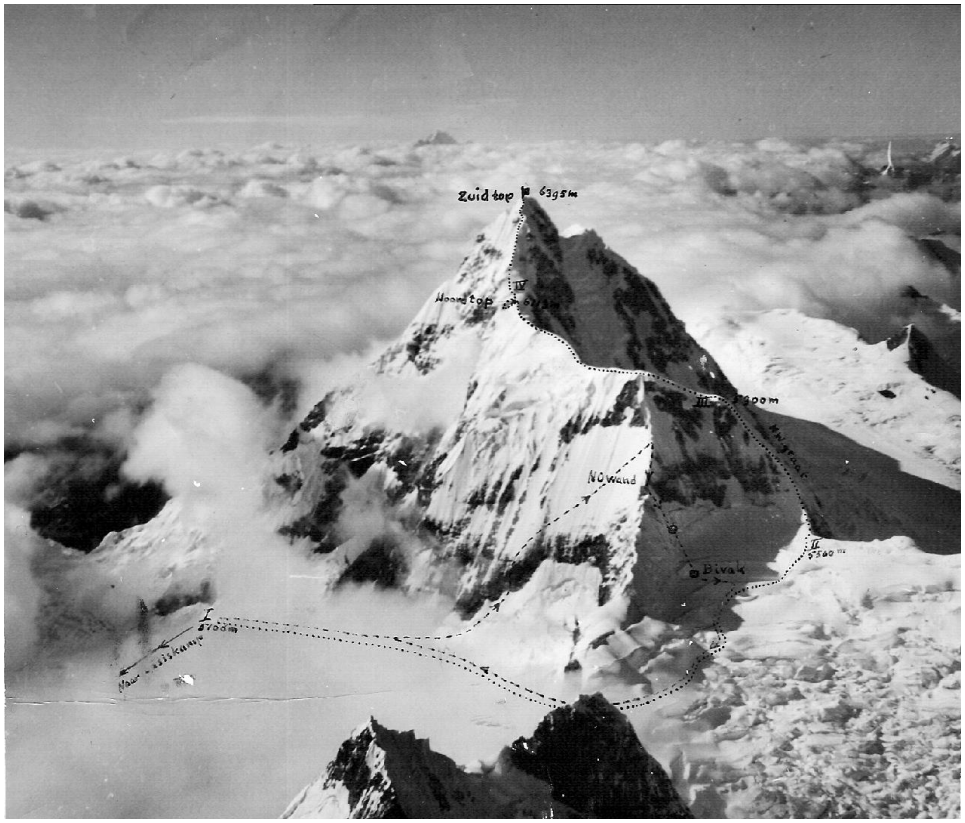

De Nevado Huantsán 6395 m met de verschillende aanvalsroutes en kampen

.

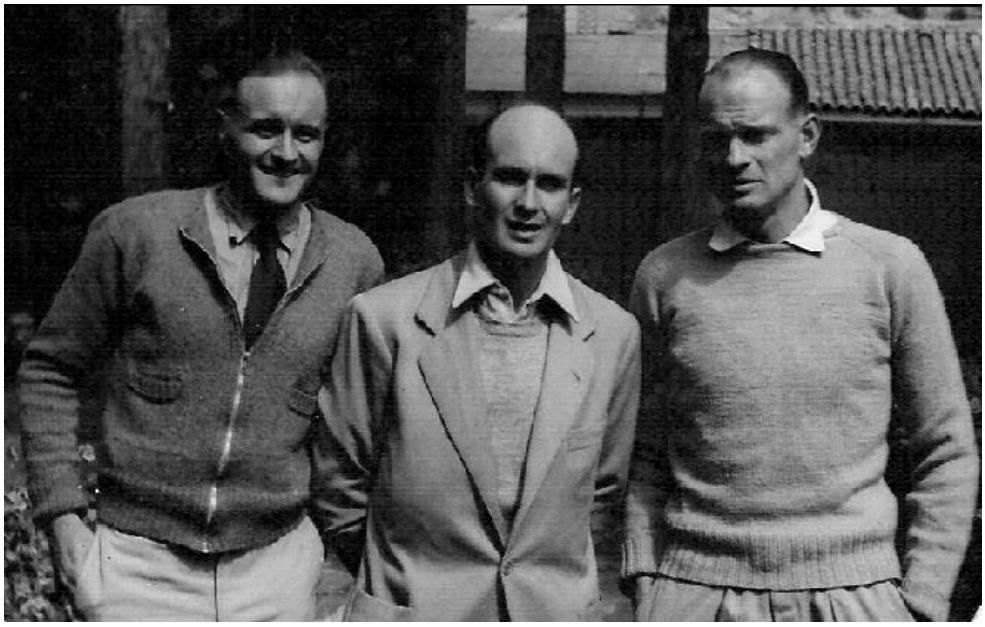

In Ticapampa na de bestijging van de Nevado Huantsán , vlnr Tom de Booij, Lionel Terray en Kees Egeler

Vier eerst bestijgingen en daar onder de door de alpinisten van de wereld felbegeerde Huantsán. Van de Amerikaanse expeditie welke eveneens de Huantsán wilde bestijgen hoorden we taal nog teken. In ieder geval zijn ze te laat. De kameraadschap tussen ons drie was buitengewoon groot". We lachten veel zelfs onder de moeilijkste omstandigheden. Ieder heeft op zijn beurt tot het uiterste gevochten en zijn gehele wezen moeten inzetten om. de overwinning te behalen. Nu liefste familie ik denk heel veel aan jullie en wens jullie het allerbeste toe tijdens de vacantie. Laat Elsbeth niet te hard werken en ik hoorde graag iets van haar evenals Maria. Ik kan je niet zeggen hoe gezellig het is om post te krijgen. Zegt het ook tegen mijn vriendjes en kennissen. Heel veel groeten van Kees en heel veel liefs van jullie innig dankbare zoon, die dit alles mag meemaken. Maak je niet ongerust over mij ik kom gezond en wel in Holland terug. Tijdens de moeilijkste ogenblikken dacht ik dikwijls aan Moeders woorden: "Alleen van uit een losse kracht kun je iets bereiken en niet van uit een starre eerzuchtige".Dat heb ik ook gedaan lief Moedertje van mij. Wat zielig van Tref, de hoofdzaak is echter dat hij nog steeds even lief is. Dag veel liefs Tom.

(In een brief van mijn moeder van 23 juli schreef ze o.m het volgende: Mijn jongen, Vader en ik zitten in 't postkantoor van Tours waar wij Poste Restante je brief kregen over de bestijging. Wij zaten samen op de bank. Ik las voor (want ik als moeder mocht de brief in mijn hand hebben) en Vader las mee, maar veel keren konden wij niet verder, waren er teveel tranen om 't te lezen. Mijn jongen mijn jongen dat je er nog bent dat je nog leeft! Bless you Bless you. (...) Tom ik dank je vanuit grootste warmte die ik heb en ik zal dit groote geschenk van jou diep in mijzelf bewaren. Al deze tijd van de bestijging was 't alsof je weer in mij groeide net als voor je geboorte alsof ik je bij mij droeg en ik geen angst moest hebben voor mijn kleine jongetje).
Ticapampa ,29 Juli 1952.
Liefste Vader, Moeder, Elsbeth, Maria en Tref, Wat was ik blij met jullie brieven. Van Vader en Moeder uit Tours 23 juli van moeder uit Rocamadour (zonder datum!) en de lange brief van 9 kantjes van Elsbeth van 20 juli, een gezellige grappige brief van Maria 14 juli. Ik kan jullie wel vertellen dat er heel wat traantjes zijn gevloeid bij het lezen van zoveel dierbaars. Helaas heb ik nu geen tijd om overal nader op in te gaan. Het geologische gedeelte van de expeditie is weer in volle gang, en aangezien we op het ogenblik zeer goed getraind zijn werken we zeer productief en hebben zeer bevredigende resultaten. Eergisteren teruggekomen van 8 daagse verkenning inde

Quebrada Shallap en Rajucolta. Deze zijn gelegen aan de voet van de Huantsán. Het was zeer indrukwekkend om de Huantsán deze kant (d i.de westzijde) te bekijken

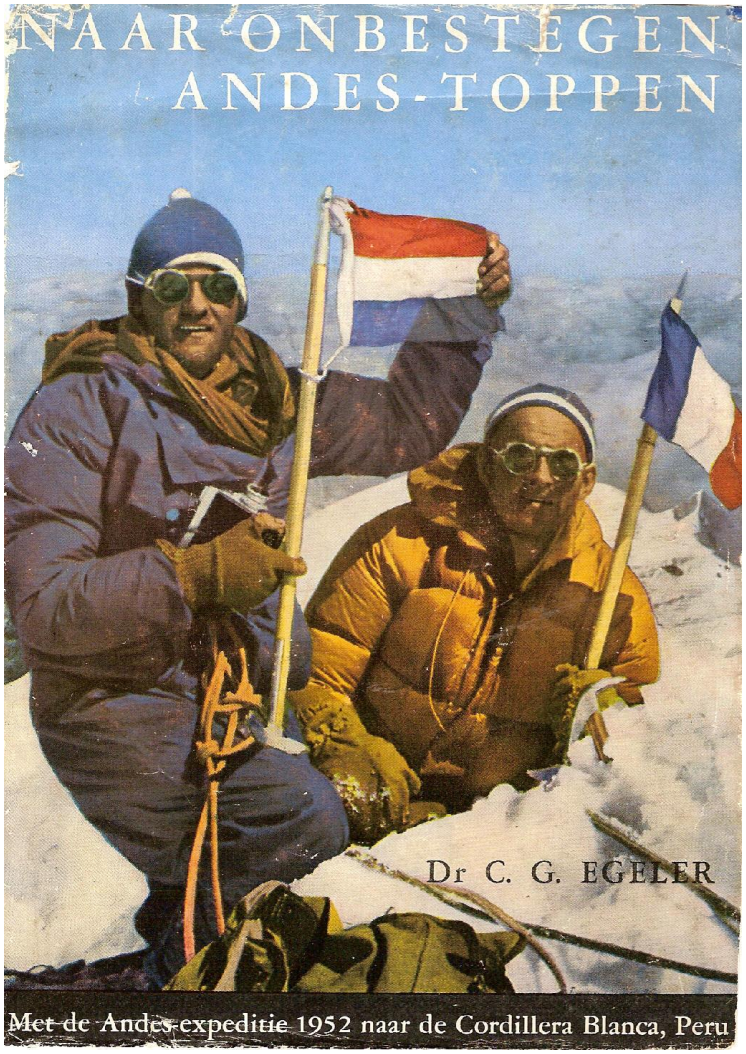

Omslag van het boek over onze expeditie

De Nevado Huantsán (6300 m) bezien van de westzijde

.
Hij ziet er hier het meest schrik aanjagend uit. We namen veel foto's en filmden veel. Vandaag gaan we weer weg en wel met als doel de Quebrdada Cohup, zeer belangrijk voor de geologie en zijn daarom ook zeer benieuwd wat voor resultaat we zullen hebben. Terray is hier de 20 juli vertrokken. Hij had de laatste dagen van zijn verblijf hier een zware griep. Vanuit Lima schreef hij ons het volgende:
"Avant de vous quitter je tiens à vous dire combien j'ai été heureux de cette expédition à bien de points de vue: l' interêt de la région, remarquable réussite technique. Qui est pour moi particulièrement flatteuse,du fait que vous étiez mes élèves, mais surtout la fraternité,camaraderie et bonne entente de l équipe. .Pour moi il est plus important de trouwer un véritable ami que de réussir n'importe quelle montagne et je crois qu' au cours de cette expédition j'en ai trouvé deux. Jamais je n'ai vécu avec des camarades dans une entente et une harmonie aussi complète et cest sans doute pour moi je garderai de cette expédition un souvenir particulièrement agréables. Vivre11/2 mois avec des hommes, sans aucune dispute, aucun nuage, que cést merveilleux.
Dit is wel heel leuk om te horen en wij hebben hetzelfde gevoel over hem. Het was werkelijk: ideaal! Een heel groot geluk voor het leven. Terray zei tijdens de expeditie dat ons materiaal prima in orde was en dat hij tegen Herzog zou zeggen dat van de Hollanders op sommige punten nog veel te leren was, b.v. de sponsrubberen matrassen, de Helix tent, de grote tent voor het basiskamp met stoeltjes en een tafel en de NH4Cl pilletjes tegen de hoogte. Bij onze terugkomst in het dal horden we gisteren dat een lid van de Amerikaanse expeditie Dr Cook tengevolge van het weigeren van het hart dood is gebleven tijdens de beklimming van de Huandoy. Dit is de expeditie welke van plan was om de Huantsán te beklimmen, doch bij hun aankomst in Peru hoorden dat wij hem reeds beklommen hadden en verder afzagen van de Huantsán en de reeds door de Duitsers beklommen berg Huandoy tot doel kozen. Tevens was er een groep artsen bij om onderzoekingen te doen betreffende fysiologische reacties van de mens op grote hoogte. We spraken de leider van de expeditie Dr Lawrence in het hotel van Monterrey, waar wij een nacht als vacantie logeerden. Deze bleek echter haast niets af te weten van hoog alpiene voeding acclimatisatie etc. Inmiddels was de groep alpinisten reeds van 2500 meter vertrokken om een basiskamp in te richten op 6000 meter!!!! Hij schrok zichtbaar toen wij zeiden, dat de mens hoe sterk deze ook mocht zijn minstens drie tot vier weken nodig heeft om enigszins te acclimatiseren en grote prestaties om en nabij de 6000 te verrichten Het bleek dat alpinisten met loodzware rugzakken van 2500 meter waren vertrokken. Alles om het hart te testen Doch een hart heeft er niet tegen gekund! Wat zijn Amerikanen t6ch rare mens mensen. Ze kunnen soms zo volmaakt onoordeelkundig te werk gaan. Dr Lawrence bleek de Europese literatuur over dit gebied. niet te kennen. Zo leende ik hem de artikelen van Dr Oudot (Himalaya expeditie 1950) en verder pilletjes tegen de hoogte (hier wist hij het bestaan ook niet van). Hun alpiene uitrusting was zeer slecht van alles te weinig. Zo leenden wij stijgijzers, ijshaken etc. Het geheel is dus zeer tragisch. Het is wel heel jammer dat wij Dr Lawrence nl niet eerder gesproken hadden, misschien was het anders niet eens gebeurd. Nu liefste familie ik eindig want dadelijk komt de auto om ons naar Huaraz te brengen om vandaar met 5 paarden en een dragers om voor 10 dagen het hooggebergte in te gaan. Kees en ik hebben plannen voor de Andes expeditie 1955 reeds uitgestippeld. Cordillera Real in Bolivia. Terray heeft reeds toegezegd om mee te gaan. Geologisch is het identiek aan de Cordillera Blanca. Kees en ik willen een Fonds oprichten dat zal heten Nederlands Fonds voor Alpine exploraties buiten Europa. Waarom kan dit wel in Engeland, Frankrijk en Zwitserland en in Nederland niet .Wie weet lukt het en zijn er mensen voor te vinden. In ieder geval hopen we mee onze lezingen en het boek iets bij elkaar te verdienen, Terray zal lezingen in Frankrijk gaan houden. We krijgen hier 2/3 van. Hij voorspelt dat hij tevens in andere 1anden lezingen zullen kunnen houden. Van Meulenhoff kregen wij een telegram om te feliciteren met de bestijging van de Queshque en tevens een brief om te vragen of hij ons boek zou mogen uitgeven. Half september gaan we hier weg en na enkele dagen naar Cuzco Heel veel liefs van jullie bevoorrechte zoon Tom. We kregen een aardige brief van de

Ranitz en deze vroeg of wat hij voor ons kon doen. Wij vragen of hij met het oog van d e benodigde gelden voor een volgende expeditie reclame zou willen maken voor onze lezingen en boek. Wij doen dit niet om op de voorpagina te komen want daarvoor is het gebeurde veel te echt en te ernstig geweest doch om geld bij elkaar te krijgen. Hier heiligt het doel de middelen. De Hollanders moeten wakker geschud worden. De Ranitz is hier natuurlijk de ideale man voor en hij zal zeker enthousiast zijn voor deze nieuwe plannen.

(Tussenvoegsel: De Nevado Huantsán is tot nu toe slechts enkele malen beklommen. Bij de tweede beklimming hebben de alpinisten een ijshaak gevonden vlak onder de top met in letters L.T., de initialen van Lionel Terray.

Nevado Huantsán opgenomen in 1999 door de Sloveense expeditie

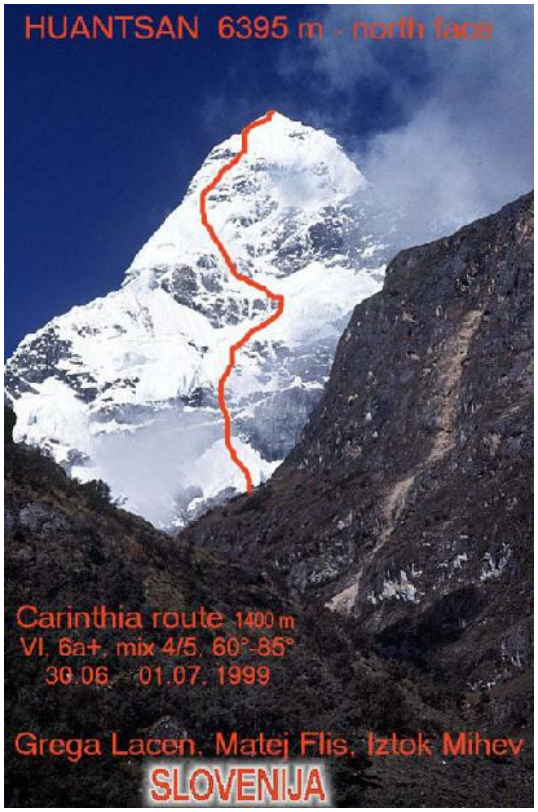

Nieuwe route: de noordwand van de Huantsán.

Ticapampa 17 augustus
Lieve Familie, Hier komt dan de beloofde lange brief. Eerst de verschillende vragen beantwoorden. Moeder vroeg nog eens iets over de val. Ik droom niet van de val. Ik was bij kennis toen ik viel. Ik heb niet gemerkte dat ik een salto maakte en eveneens niet dat met mijn voeten de rotsen raakte. Nogmaals mijn impressies toen ik machteloos met mijn hoofd naar beneden boven de afgrond wist ik heel zeker dat er niemand meer kon helpen. Ik zag Kees hulpeloos in de wand staan. Ik hoorde Terray zeggen "Donnez moi encore cinq minutes". Ik wist dat een minuut zelfs te veel was. Zo kon ik dus me overgeven aan de harde werkelijkheid, dat ik binnen enkele seconden in de afgrond zou verdwijnen en me te realiseren dat dit de laatste ogenblikken van mijn leven waren. Doordat ik zeker wist dat zich zou voltrekken, had niet in het minst paniek. Ik geloof dat iemand paniek krijgt indien hij nog een mogelijkheid ziet om het gevaar te ontkomen. Het ogenblik was niet vreselijk maar eerder het tegenovergestelde. Is dit nu het ogenblik waar een ieder zo dikwijls aan denkt en zich afvraagt hoe het daarna zal zijn. Er kwam vreemd genoeg een gevoel van nieuwsgierigheid in mij op. Dat ik nu over enkele ogenblikken zou weten wat er zou gebeuren! Maar zoals jullie weten is dit ogenblik niet gekomen. Alleen dat ik sterretjes zag en me afvroeg. Is dit nu de dood die op me afkomt,en daarna de vreemde sensatie dat ik ergens op een gletscher in Peru in de zachte sneeuw weer geboren werd. Wat ik onmiddellijk na mijn val heb gedaan herinner ik me slechts vagelijk. Ik heb toen al mijn kleren welke in mijn rugzak bevonden aangetrokken, want ik had het intens koud, en heb daarna eindeloos moeten wachten totdat Kees en Lionel naar beneden kwamen. Zie zo nu weten jullie weer meer. Wat betreft de vrienden in Ticapampa . Behalve de directeur van de mijn hebben we met niemand contact. De bevolking (de indianen) vallen ober het algemeen tegen. Ze hebben geen eergevoel en trots, gappen dat het een lust is en bedelen onbeschaamd. Het is dus geen plezierig volk en van contact is geen sprake. Onze vroeger zo trouwe drager Blasido hebben we ontslagen op grond van zijn hoge mate van onbetrouwbaarheid, hij licht ons aardig op doch konden bij zijn laatste afrekening aanzienlijk terugwinnen door het van zijn loon af te trekken. We hebben nu een ideale drager Guillermo Morales. Hij is door en door betrouwbaar hij doet alles wat je hem opdraagt, zowel letterlijk (hij bestaat het om 60 kg te dragen) als figuurlijk. We hebben besloten hem mee te nemen naar Cuszo. Wat een knullen zijn die mensen van Elsevier toch,. ze vonden drie artikelen voor het beklimming van een berg wel erg veel en waren boos toen Spijer vroeg of het laatste artikel niet op een betere plaats kon komen en dan et bedenken wat er soms voor rotzooi in staat. Niet dat alle resultaten van ons nu zo geweldig belangrijk zijn, maar er gebeurt weer eens wat op dit gebied. Nu ja Hollanders blijven nu eenmaal Hollanders dus krentenkakkers, suikerwegers, kruideniers en tegenwoordig nog op de koop toe rode rooms rakkers die gehele koninkrijken aan een stelletje bruine negers verkopen en versjacheren. Leve het achteruitstrevend conservatisme!!! Alles loopt nu op zijn einde nog 3 weken en dan is de Andes expeditie 1952 afgelopen. Een gek idee We zullen de Cordillera Blanca missen en vooral de heerlijke natuur en het vrijwel onbezorgde leven! Maar ja we come back. Van een expeditie komt en expeditie (in 1957 hebben we de Himalaya op het programma staan misschien wel een acht duizender.). Nu lieve mensen veel liefs van jullie zoon.

Ticapampa ? september 1952
Lieve Familie. Wat een gezellige post voor mij. Verlang soms erg naar Frankrijk en vooral als ik jullie brieven uit Frankrijk krijg. Wat een land en wat een mensen waar muziek in zit! Dat is wel wat anders dan in dat land van boeren hufters , kruideniers en domme jongens. Nu vadertje Drees er niet meer is wilde ze het me de Roomse jongen van een Beel proberen (Zoals de wind waait mijn soutane). Wie is het uiteindelijk geworden, ik las in de krant de naam Donker, wie is dat nu weer. Het is wel heel erg van die verkiezingen. De rode rakkers (nog erger dan de communisten die komen tenminste er voor uit) hebben ze wel helemaal het heft in handen. Zie zo weer een flink nummertje gescholden hoor jullie al zeggen O wat is hij weer dom aan de gang.

. Het geologisch werk in de Cordillera Blanca is nu ten einde dan gaan we 9 september naar Lima.

Cuzco 16 oktober 1952
Lieve Familie, Hier is dan eindelijk weer een uitvoerige brief. Kees vertrekt maandag 27 oktober uit Cuzco en arriveert donderdagochtend 30 oktober op Schiphol. Mijn werktijd zal 12 december aflopen. Nu over de jungle. Het was weer een geweldig avontuur. Zaterdag 20 september vertrokken we per trein en daarna per camion naar een plaats Quillabamba gelegen op 17 km van Cuzco aan de rivier Urubamba. Na een paar dagen geologie langs de weg te hebben gedaan zijn we de rivier afgezakt en wel in verschillende etappen. Door een introductie van de Aartsbisschop van Cuzco voor de Dominicaner missie in Koribeni werden we zeer gastvrij ontvangen.

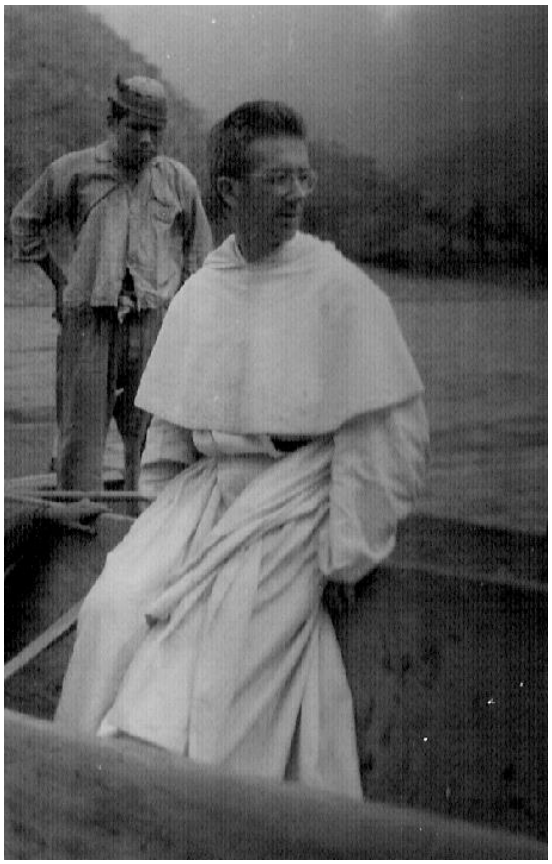

De dominicaner monnik die ons behulpzaam is geweest bij onze riviertocht in de jungle

Deze missie ligt op 2 dagreizen lopen van het eindpunt van de weg. De jungle was ene geweldige emotionele belevenis, 30cm blauwe vlinders , apen, slangen en allerlei nieuwe soorten bomen. De jungle heeft een speciale niet te omschrijven atmosfeer. In het missiehuis werden de plannen gesmeed om de rivier Urubamba af te zakken per canoa. 30 september vertrekken we per canoa en tevens 3 macheguencas Wilde indianen die ten dele door de missie zijn geciviliseerd, twee waren al geruime tijd bij de missie werkzaam. Een was nog volkomen wild met pijl en boog gewapend, met menie beschilderd gezicht en geen Spaans sprekend. Verder gingen nog 2 Sierra indianen mee van hetzelfde slag als onze drager. De canoa gemaakt door het uithollen van een boom ongeveer 10 meter lengte en 1.50 meter breed. De vracht plus 8 man was wel een beetje veel voor de canoa Dit bleek algauw bij de eerste stroomversnelling want het water gulpte naar binnen. Bij zeer grote stroomversnellingen moesten wij dan ook te voet gaan. 2 keer zijn we bijna volgelopen doch net op tijd de oever kunnen bereiken. Zo gingen we dus met een snelheid

van 10 km per uur stroomafwaarts. Steeds aan weerszijden dichter wordende jungle meer apen zelfs meters .We hoorden zelfs een brulaap een zeer merkwaardige sensatie Na anderhalve dag bereiken we het huis van Perreira zeer zonderlinge man welke na zijn vader te ebben vermoord (om vrouwen kwesties) voor goed in de jungle gevestigd. Dat was in 1906 sinds dien is hij niet meer in de bewoonde wereld terug geweest en is dus haartje belazerd geworden. De wilde indianen hebben de fear of God voor hem aangezien hij enige heeft afgemaakt daar ze niet voor hem hebben willen werken. Hij heeft talloze vrouwen en nog veel meer kinderen. We hadden een introductie van de pater meegekregen doch desalniettemin was hij geënerveerd door ons bezoek. Hij moet niks van bezoekjes hebben. Hij heeft nauwelijks met ons gesproken en was zeer zonderling en uiterst nerveus. Gelukkig vertrokken we de volgende dag verder om naar het verste punt te reizen nl Pongo de Mainique. Eerst een stuk met de canoa en daarna te voet aangezien het et gevaarlijk was met de canao

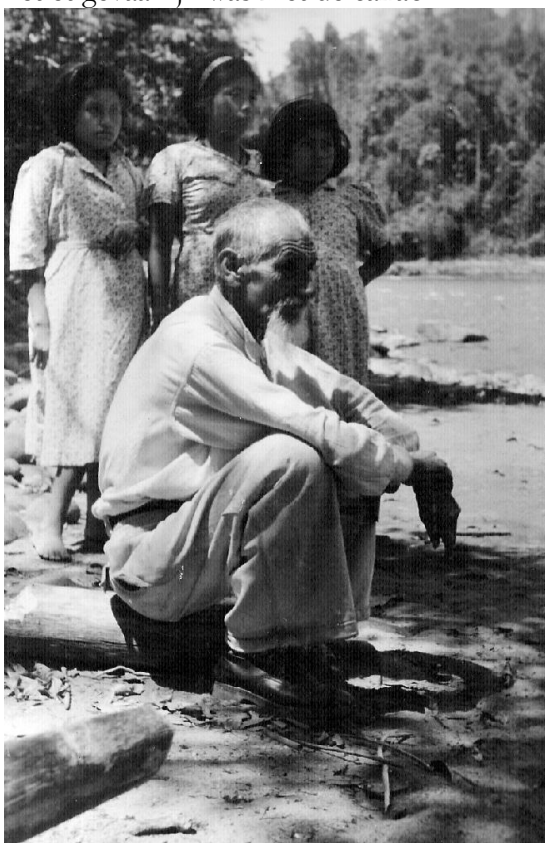

De mysterieuze man Perreira met een drietal van zijn kinderen

Ons kampement was werkelijk gelegen in de reinste jungle. Op nog geen 100 meter zagen we een puma langs sluipen onze drager rende er naar toe en gaf hem een schot hagel; in zijn achterwerk en het beest heeft kans gezien zich naar zijn hol te slepen. Bij terugkomst in het kamp bleek dat bij de consternatie om de puma de te drogen gehangen broek van Kees in het vuur te zijn gevallen zodat op 10 dagen reizen van de dichtbij zijnde broek de Heer Dr C.G. Egeler in zijn onderbroek stond. Onze dager had de het juiste gevoel voor proporties en leende de Sahib zijn broek(de indianen hebben heel wat beter manieren dan dat stel ongemanierde rode rakkers in Holland). De volgende dag gingen we via een indianen paadje naar de kalkstenen bij de Pongo de Mainique, waar we een schat aan fossielen wisten te vinden, welk ons in staat stelt om de nauwkeurige ouderdom van deze kalksteen te bepalen. Het was precies uit de boeken van Karl May zoals deze wilde indianen langs een voor ons absoluut onzichtbaar paadje gleden en wel op blote voeten. Nu stond de terugtocht voor de boeg; hoe gemakkelijk het was om naar beneden te gaan hoe moeilijk is het stroomopwaarts te gaan

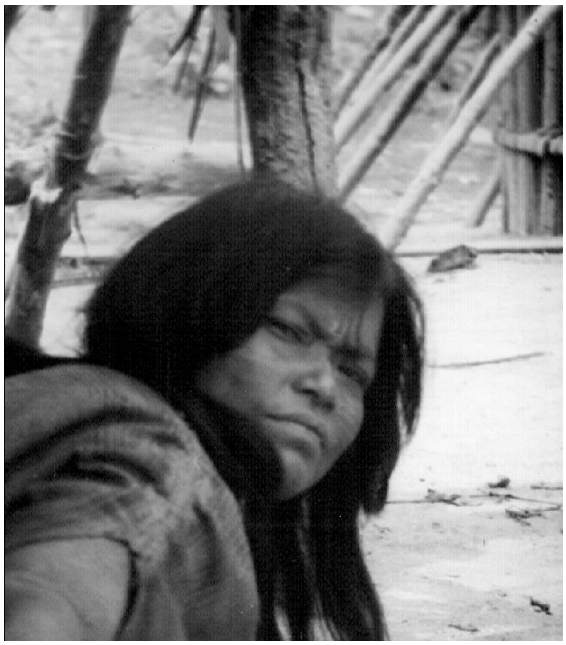

Links: een Macheguenga vrouw. Rechts: Egeler met twee indianen

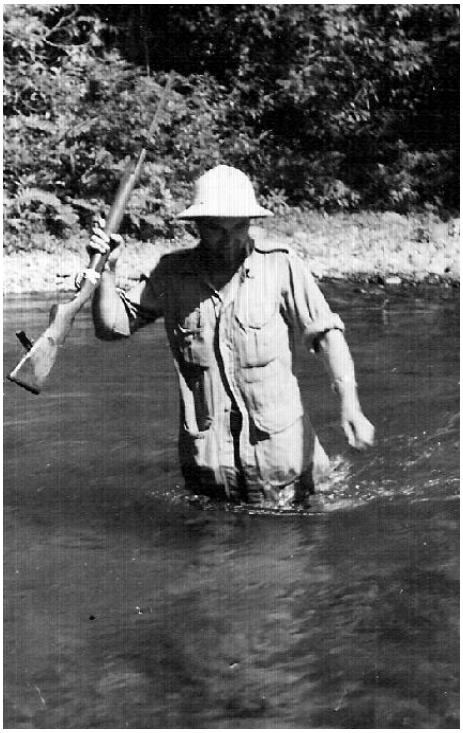

Links: Op weg naar Pongo Mainique. Rechts: Tom crosst de Urubamba

De terugtocht verliep zonder veel gebeurtenissen doch het was een lange ruk. Steeds tot op het middel in het water. Al de spullen meestal vochtig en niet veel bijzonders om te eten. We sliepen elke nacht op een strandje aan de over van de rivier. Als jullie eens gezien hadden hoe we daar met beschilderde indianen om een groot kampvuur zaten. Uniek.

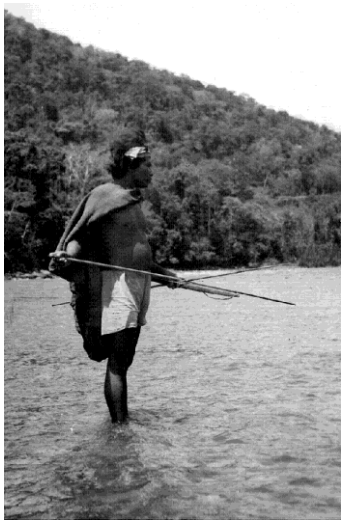

Een indiaan schiet met een pijl een vis uit het water

. We hadden precies 8 dagen nodig om weer terug te lopen bij de missie. De snelheid van een kano stroomopwaarts is in gemiddeld 2.5 km per uur, onderweg zagen we nog vele wilde indianen welke nauwelijks weten dat ze Peruaans onderdaan zijn. Ze waren steeds zeer gastvrij en vriendelijk (Dit zeer scherpe tegenstelling met de bevolking van de Cordillera Blanca, deze zijn in het geheel niet gastvrij)
We maakten vele mooie opnamen van een Indiaan die met ene pijl en boog een grote vis uit het water schoot. Zaterdag 11 october kwamen we weer bij de missie aan en vertrekken te paard naar het eindpunt van de weg. We deden het in een ruk nl 11 uur te paard daarna konden we een truc charteren die ons naar Quillabanba brachten om daarvan de zelfde nacht naar het eindpunt van de trein te vertrekken. Vervolgens met de trein naar Cuzco waar we enigszins moe aankwamen met een baard van 24 dagen en precies even lang als de Huantsán. (Ik heb me een brossse laten aanmeten veel gemakkelijker voor tropische gebieden, doch mijn haar leent er zich slecht voor zodat ik op het ogenblik er als een galeiboef uitzie

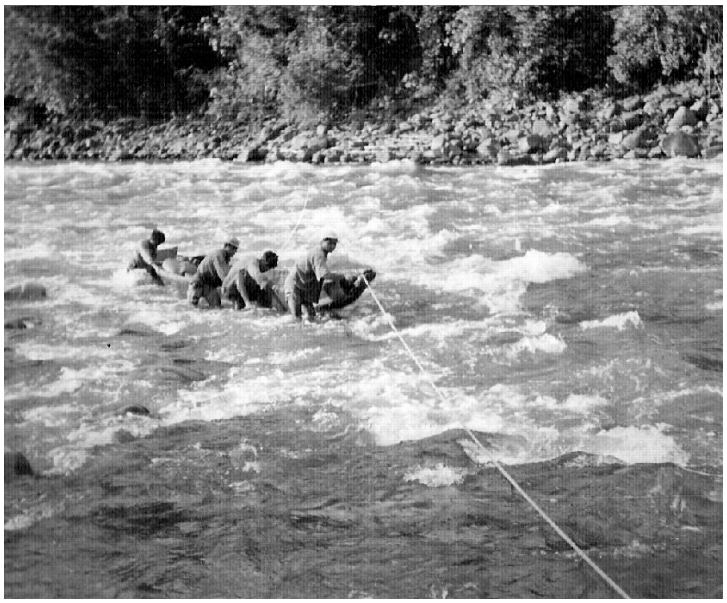
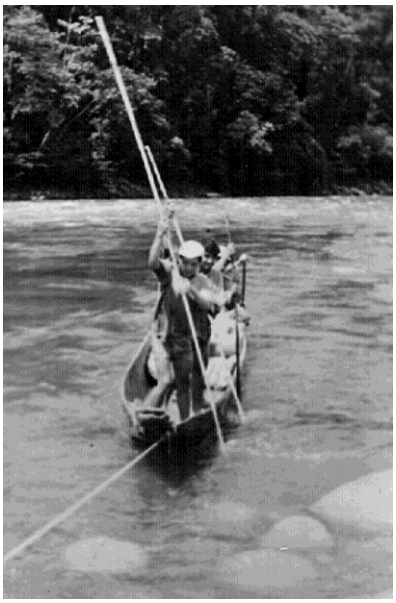

De moeizame terugtocht stroomopwaarts van de Urubamba

Door de enorme overgang van klimaat liep ik een licht griepje op. Nog even antwoorden op de overgebleven vragen. Of we soms mooie dingen van de Incas zagen. Dat was een grote teleurstelling. Niet meer dan een stel opeengestapelde stenen. Interessant voor 5 minuten en dan niet meer. Het stikt in Cuzco van de Amerikanen. Maar die hebben ze van te voren gezegd dat ze het mooi moeten vinden en dus vinden ze het prachtig, net een troep kinderen Ik zie er niet tegen op om het werk in mijn eentje te moeten doen. Morgen ga ik per vliegtuig naar Maldonaldo een plaats gelegen midden in de jungle en alleen per vliegtuig bereikbaar daar hoop ik langs een rivier een geologische opname te maken.
Kees zal bij terugkomst een lezing houden voor de alpenclub. Ik ben benieuwd of er nog meer Sam Strumphlers *) rondlopen Het is wel kras dat deze mooi weer over onze expeditie zegt, het is toch zeker zuiver onze zaak of het verantwoord is of niet. Nu familie heel veel liefs van jullie zo intens bevoorrechte zoon en ik verlang zo nu en dan wel eens thuis te komen het toch maar heerlijk op die Catslaan. Moeder krijgt weer een kind terug en dat nog wel voor tenminste drie jaar of is dat voor jullie te lang. Of zou ik in den echt moet treden met een of andere schone. Hoe mijn financiën zullen zijn is nog niet te overzien Bij terugkomst heb ik geen schulden meer, de eerste verdiensten zullen voortvloeien uit lezingen en boek en krijg ik van de expeditie 1800 gulden, een percentage voor de lezingen, kan dan in mijn levensonderhoud voorzien het zorgenkind is de promotie dat zal neerkomen op 3 - 4000 gulden Die ik zal moeten lenen. De financiële toekomst is dus vrij somber doch er zullen nog gekke dingen moeten gebeuren voordat ik in de BPM of andere geld opleverende instelling ga, want dan is he onherroepelijk uit met expedities en wetenschappelijk werk en dat zou toch te zonde zijn, vooral daar ik nu al een expeditie achter de rug heb. Tijd komt raad en we zullen ons maar nog niet zenuwachtig er over maken. Veel liefs Tom.

*) Mijn vader schreef mij op 4 september 1952 over de reacties in Nederland op onze expeditie: Het is merkwaardig om mee te maken hoe verschillend mensen reageren op de alpinistische prestaties in de Cordillera Blanca. Er zijn er (gelukkig) vele, die uitsluitend enthousiast zijn, maar er zijn er ook die een bedenkelijk gezicht zetten en het vooral over de grote risico's hebben. Dan voel je ze denken : is 't dàt nu waard! Het viel me evenwel op dat Strumphler zich liet ontvallen dat het een interessant „punt van discussie" bij de KNAV zou worden òf het verantwoord was deze tocht met slechts drie mensen te ondernemen!

Cuzco 4 november 1952
Lieve familie. Kees heeft natuurlijk aan jullie de laatste nieuwtjes verteld. Popel om te horen hoe de lezing van Kees is geweest voor de Alpenvereniging. Hij moet de Strumphlers boys maar flink van katoen geven. Nu even over mijn leventje hier. Het was natuurlijk wel even triest dat Kees vertrok, want we hadden een heerlijke tijd samen. Wij zijn grote vrienden geworden wel de waardevolste winst van de gehele expeditie. We verschillen natuurlijk veel van karakter en leeftijd maar het doorzettingsvermogen hebben we gemeen en Kees heeft getoond dat hij niet verwend is. Ons afscheid was wel merkwaardig. Hij liet me alleen in de jungle achter. Ging te voet zonder Guillermo (had steenpuist) naar een hacienda en gastvrij werd opgenomen door de eigenaar. Ik kon helaas vanwege de tiempo de agua niet verder doordringen omdat de rivier inmiddels zo zijn gestegen dat het varen van de bovenloop onmogelijks. Een dag ben ik met een geciviliseerde wilde de jungle ingetrokken en onze weg gebaand met hakmessen. Ik wist niet dat het zo tijdrovend was. Nu ongeveer 4 uur waren we niet meer dan 1 km opgeschoten Dit was absoluut gekkenwerk. Vrijdag 31 oktober ben ik gedeeltelijk onverrichter zake teruggekeerd naar de bewoonde wereld. Onderweg zag ik een boa constrictor welke we met een hakmes doormidden sloegen. Zaterdag per camion naar Cuzco. Nu lieve familie ik ga weer een interessant tijd tegemoet en ben full of pep and energie alhoewel ik soms wel een beetje naar huis verlang. Heel veel liefs Tom

12 november 1952 Juliaca
Lieve familie. Ik zit nu weer in Juliaca (een gastly place) na een vierdaagse tocht. Ik kon voor veel geld een camionette huren om deze tocht te maken. We vertrokken vrijdag 7 november van uit Juliaca over de altoplano gelegen op 3800 meter zo plat als een pannenkoek, bevolkt door llamas, alpacas en zwartkop meeuwen. 's-Avonds arriveerden we in Sandia. De volgende dag naar Macusani een dorpje gelegen op 4300 meter. We moesten over een pashoogte van 4800 meter. Vandaar een prachtig uitzicht op bergtoppen van 6000 meter, zeer lastig er uitziend. Voor alpinisten onbekend. Maandag weer terug in Juliaca. Morgen 15 november voor laatste doorsteek naar Santa Domingo. Veel liefs Tom

La Paz 3 december 1952
Lieve Familie, Wat een emotie was dat om jullie brieven te krijgen. Het ene bericht nog gunstiger dan het andere. Kees schreef eveneens alles uitvoerig. Het overtreft al mijn verwachtingen. Ik kreeg de brieven na terugkomst van een zeer zware tocht in de jungle.. Hoe moe ik ook was, ik kon na het lezen van de brieven niet in slaap komen. In het kort een beschrijving van de tocht. Zaterdag 15 november per trein en camion naar Limbani. Maandag te voet de jungle in .Eerst vele Quebrada's. Na twee dagen lopen gearriveerd in de goudmijn van Santa Domingo. Daar gastvrij ontvangen door de Directeur van de mijn. De volgende dag tot Kamp IV Hier houdt het muilezelpad op begint een paadje dat nauwelijks zichtbaar is en zeer moeilijk begaanbaar.
We namen tent en proviand. Drie dragers droegen de vracht. Na twee dagen lopen kwamen we in La Pampa aan Vandaar de volgende dag via een rivier (aangezien er in het geheel geen pad meer was) 10km stroomafwaarts, daarna keerden we terug daar verder gaan zeer gevaarlijk zou zijn, zowel door het dieper worden van de rivier als door de aanwezigheid van gevaarlijke indianen stammen (Mascos, menseneters). Dezelfde dag keerden we naar La Pampa terug. Onderweg schoot ik een aap (de grootste die in de Zuid. Am. jungle voorkomt). Ik gaf hem 3 volle ladingen, doch dit bleek niet genoeg. Opeens was hij weer verdwenen. Waarschijnlijk dood in een boom blijven hangen. Het was een geweldige opwinding. (Ik hoor Maria al zeggen; och wat zielig). Apenvlees moet hee1 erg lekker zijn Wel schoot ik een paar vogels, die ik ken bemachtigen. Bij terugkomst in La Pampa was ik uitgeput. De volgende dag de lange terugtocht .La Pampa ligt op 400 m en Limbani liefst 3400 meter. Na twee dagen weer terug in Santa Domingo.

De lange tocht in de jungle van zuid-oost Peru

Twee dagen daar gebleven om de mijn te bezichtigen. Vroeger was dit de rijkste goudmijn van de wereld; nu is zij bijna uitgeput. Vervolgens weer twee dagen om in Limbani terug te komen. In het geheel legden we 300 km te voet af door soms zeer zwaar terrein. Maar de geologische resultaten waren uitermate bevredigend. In de laatste maand heb ik mij een. zeer goed beeld kunnen vormen van de geologische structuur' van Zuid Peru. Maandag 1 Dec samen met Guillermo per trein en boot (over het Titicaca meer) naar La Paz . Aardige stad. Spotgoedkoop. De dollar vliegt elke dag omhoog. Het ziet er somber uit voor Bolivia. Indien Amerika de tin niet wil kopen gaan ze op de fles. De bergen zijn overweldigend. Vanuit mijn raam van het hotel kan ik het geweldige massief van de Illimani zien. De traverse is nog nooit gedaan van de vier hoofdtoppen en is volgens de leden van de Club Andino Boliviano haast onmogelijk. Dit is dus precies een kolfje naar onze hand, verder is hier nog veel te beleven en zeker een expeditie waardig. Deze traverse is zeker in zwaarte en in lengte te vergelijken met die van de Huantsán. Ik denk hier 10 dagen te blijven. Omstreeks de 15e dec. vlieg ik terug naar Lima. Nu lieve familie Tom.

Ms "Oranjestad" Caribische zee, 22 december 1952
Lieve Familie. Bij het ontvangen van deze brief waren jullie zeker enigszins verrast, daar zit zoonlief al op weg naar Holland. Ik arriveer omstreeks 14 januari. Dus 7 weken eerder dan volgens plan. Omstreeks 3 januari zou de Baarn uit Callao vertrekken doch hier was geen plaats meer voor mij. Donderdag jl deed de agent van de KNSM de heer Korver me de volgende mogelijkheid aan de hand. Per vliegtuig naar Panama en vandaar met de Oranjestad naar Holland. In 2 dagen moest ik het volgende doen. Reservering vliegtuig naar Panama, bagage 2000 kilo inklaren (deze vertrekt met de Baarn naar Holland). Zaterdag in Panama en met bus naar Cristobal. Arriveer op de boot om half tien 2 persoons hut voor mij alleen. Lekker eten In Curaçao komt de heer de Kruijff directeur van de KNSM aan boord. Hoe zalig het allemaal was, deze tijd is weer afgelopen nu weer een nieuw tijdvak. Hard werken aan mijn dissertatie en veel lezingen houden. In Lima had ik veel te regelen zodat er niet veel van feesten kwam. De laatste avond hebben we de bloemetjes buiten gezet. Mijn vriend Muller belandde wegens baldadigheid in de pot, doch zondag kon hij na betaling van een kleine boete weer op vrije voeten worden

gesteld. De gehele nacht kwamen we niet in bed. Ik werd door vele mensen naar het vliegtuig gebracht o.a. de gezant met vrouw en kinderen. In vliegtuig geen oog dicht gedaan aangezien ik dermate in spanning zat dat het vertraging zou hebben. Na Guyacil moesten we wegens motorstoring terugkeren. We vertrokken om half vier 's-nachts en arriveerden in de vroege morgen in Panama. We arriveren waarschijnlijk in Antwerpen, dan zouden jullie me kunnen halen of ik ga met de trein, het scheelt maar liefst 2 dagen. Het is een gek idee dat ik jullie lieve snoeten over enkele weken zie. Ik verheug me er wild op. Dus tot spoedig ziens. Heel,veel liefs jullie zoon Tom.

8 november 1952 was er de najaarsreünie van de Kon. Ned. Alpen Vereniging, met aansluitend diner in de Esplanade van Utrecht. Aanwezig waren zowel koningin Juliana en prinses Beatrix

Menukaart najaarsreünie Kon Ned Alpen Vereniging

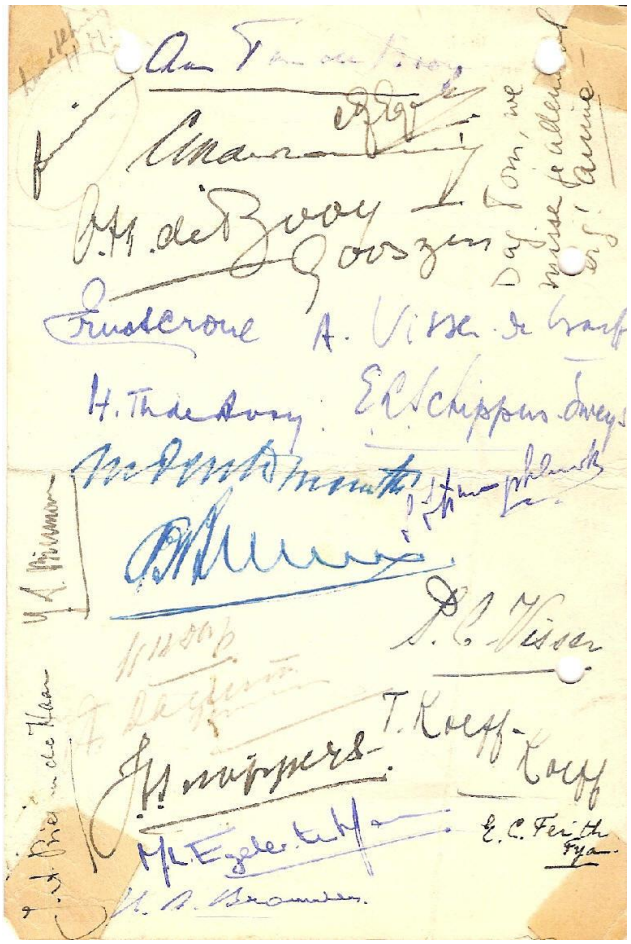

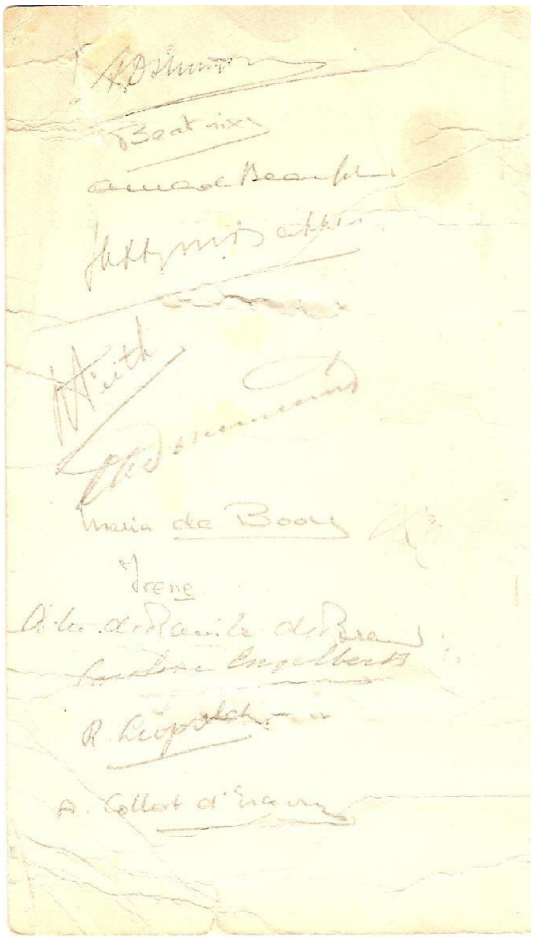

Links: achterkant menukaart, links boven handtekening van Koningin Juliana. Rechts: Tweede van boven handtekening prinses Beatrix

Dagboek 1953

Grote indruk op mij heeft gemaakt de watersnood van 1953 in de nacht van 31 januari op 1 februari 1953. Springtij en een noordwesterstorm stuwden het Noordzeewater op tot recordhoogte.

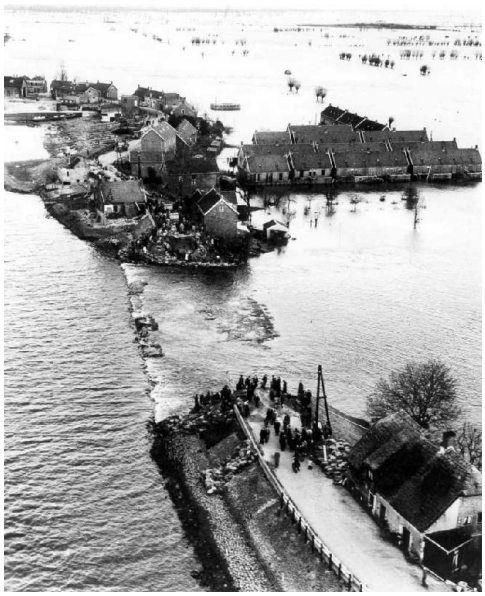

De dijkdoorbraak in Zeeland tijdens de watersnood ramp van 31 jan en 1 februari 1953

In Engeland, België, Nederland en Duitsland vonden overstromingen plaats en vielen er slachtoffers. In Nederland overstroomde een gebied, zo groot als de provincie Zeeland. Er kwamen 1836 mensen om het leven, 72.000 mensen werden geëvacueerd. De schade aan veestapel, gebouwen en infrastructuur was enorm. Deze februarinacht wordt daarom vaak aangeduid als de *Watersnoodramp* of kortweg *De Ramp.* Veel mensen herdenken op 1 februari de doden.

14 maart wordt de Stichting voor Hooggebergte exploratie opgericht, waarin zitting hebben Dr P.C..Visser, Jhr Mr C.J. de Ranitz , Prof Dr H,.A. Brouwer, Prof Dr G. H. Lam, Ir J. Schippers, Hendrik Muller , Mr G.E..Kruseman, Dr P.F.J.A. Julien. Het doel was het bevorderen van alle expedities waaraan Nederlanders deelnemen ter exploratie van het hooggebergte met uitsluitend doel de wetenschap omtrent het te exploreren gebied te vergroten. De opbrengst van alle lezingen en publicaties van onze expedities in 1952 storten wij in de kas van de Stichting . Op deze manier kunnen wij weer nieuwe expeditie organiseren van de gelden die wij in de Stichting gelden gestort. Op deze manier worden wij niet belast door de fiscus als wij geen expedities organiseren en wel inkomsten ontvangen van lezingen en publicaties. Tijdens de lezingen verkopen wij over onze expeditie een mooie brochure voor twee gulden vijftig. Het voorwoord is geschreven door de voorzitter van de Stichting Dr P.C. Visser.

Wat is de betekenis van de Andes Expeditie?

Dr P. C. Visser de Nederlandse alpinist en ontdekkingsreiziger, o.m. bekend door zijn reizen in 1922, 1925, 1929 '30 en 1935 naar de Karakorum en andere Centraal-Aziatische gebergten schreef - als voorzitter van de Nederlandse Stichting voor Hooggebergte-exploratie - het volgende ter inleiding van ons verhaal' voor wie schrijf ik eigenlijk deze inleiding?' Dat is de vraag, welke ik mij allereerst stelde. En mijn antwoord luidde: 'Zeker niet in de eerste plaats voor de volbloed alpinisten'. Zij immers begrijpen het verlangen naar bergschoonheid en bergeenzaamheid. Zij begrijpen de innerlijke drang om te klimmen naar een, het gehele landschap overheersende bergtop. Zij begrijpen de sportieve wil zich te meten met de moeilijkheden in rotsen, in sneeuwen in ijs. Zij begrijpen ook die wonderlijke lust naar avontuur om door te dringen in onherbergzame streken, door geen mensenvoet ooit betreden. Zij begrijpen de eerzucht, welke nodig is om een eenmaal gesteld doel, met inzet van alle krachten, te bereiken. Neen, ik schrijf dit voorwoord voor hen, die de werkelijke schoonheid van het hooggebergte niet aanvoelen; die zich afvragen waar dat 'alpinistisch gedoe' toch eigenlijk voor dient; die in zelfgenoegzaamheid de ietwat afgezaagde en banale uitspraak ten beste geven, dat zij de bergen liever van beneden bekijken, of die met het treintje naar Jungfraujoch rijden in de overtuiging, dat zij dan alle sensaties van een alpinist in het hooggebergte hebben doorleefd. Maar ik schrijf ook voor hen, die wel van de bergnatuur honden,. doch hun tochten beperken tot de dalen en de lagere passen, maar de onherbergzaamheid en de gevaren van de witte wereld daarboven mijden.

Ten slotte schrijf ik eveneens voor hen die iedere sport welke ook, afwijzen. Nu komt van zelf de vraag naar boven of men het alpinisme al clan niet als een sport beschouwt. 'Ja' - als wij onder sport verstaan een gezonde, alle spieren in actie brengende lichaamsbeweging en tevens een verfrissende geestelijke ontspanning, die het verantwoordelijkheidsgevoel ontwikkelt en de wilskracht versterkt. Het antwoord luidt 'neen' a]s men aanneemt, dat recorddrang en wedstrijdbegrip de alles dominerende factoren van de sport zijn. Hiervan staat het alpinisme ver verwijderd. In zekere zin verheft zich het alpinisme. juist daardoor, bóven menige andere sportuiting. De alpinist immers baant zich een weg, door het moeilijkste terrein, in volmaakte eenzaamheid, veelal ver van de bewoonde wereld. Het is een sport, die niet wordt uitgeoefend voor de tribune en de bergbestijgers worden dan ook niet toegejuicht en tot uiterste krachtsontwikkeling aangespoord door een tot enthousiaste opgezweepte menigte. De bergbestijger is overgelaten aan zich zelf. Hij zal zich zelf volkomen moeten beheersen; hij zal de risico's zuiver tegen elkaar moeten afwegen en hij zal, waar dat nodig is, zich zelf tot inzet van zijn uiterste krachten moeten dwingen. Weet men aan zo'n alpinistische onderneming bovendien een wetenschappelijk doel te verbinden, dan bereikt men het niveau waarop Egeler en de Booy in de Andes van Zuid-Amerika hun werk hebben verricht. Waar de navolgende brochure in hoofdzaak het alpinistische gedeelte van de expeditie behandelt, zal ik hier de wetenschappelijke resultaten terzijde laten, hoe belangrijk deze ook zijn geweest. Zonder enige reserve wens ik dan vast te stellen , dat wij hier met een alpien-sportieve daad van de eerste rang te doen hebben. Onder de bestijgingen welke deze Nederlanders ten uitvoer brachten, nam die die van de 6400 meter hoge Huantsán de voornaamste plaats in. Deze hoogste top yan de zogenaamde Tropische Andes was ook een lokkend doel geweest van andere buitenlandse expedities, maar onze landgenoten slaagden er in als eersten en enigen deze nog nimmer bestegen top te bereiken. En al speelde nu deze sportieve daad zich niet af binnen de muren van een stadion, maar ver daarbuiten in de vrije natuur, toch mag men haar zonder aarzelen plaatsen naast de beste prestatie. welke vorig jaar bij de Olympische Spelen werden verricht. Ik heb de opmerking horen maken: 'Wat betekent nu eigenlijk die Andes voor ons?' Och, wij zouden het zonder die Andes best kunnen doen. Het is dan ook niet de Andes, die ons belang inboezemt, maar het zijn de Nederlanders, die de hoge Andes-toppen bestegen. In de uiterst moeilijke tijden, welke wij beleven, tijden waarin het voor menig land en menig volk een strijd is van 'er op of er onder', hebben wij mannen nodig met durf met ondernemingsgeest, moed en doorzettingsvermogen, ook dan als alles tegenloopt. Mannen, die, als boven de storm loeit en er een moordende koude heerst, tóch doorzetten om het eenmaal gestelde doel te bereiken. Hoe fel steekt zo'n daad van Egeler en de Booy af tegen de uitlating van een 'jongere', zoals ik die in een onzer dagbladen las: Nederland kan en wil niets meer, helaas'. Ik ben er trots op, dat Egeler en de Booy mijn landgenoten zijn.

Voor de lezingen hebben wij Bottenheim als impresario ingehuurd. Hij krijgt 10% van de inkomsten van de lezingen die ons werden aangeboden. Hij krijgt 25% als hij zorgt voor zaal en propaganda. Lionel krijgt 1/3 voor elke lezing. Ik zelf krijg een honorarium van 25 gulden plus reis en verblijfkosten. Er wordt met de Stichting een gentlemens overeenkomt gesloten dat alle gelden die Egeler en de Booij inbrengen voor hun expeditie zijn bestemd.

In de winter kom ik veel bij de familie Strumphler om te praten over de expeditie. Ik heb mijn oog nog niet laten vallen op de dochter des huizes Adrienne, ze heeft immers een vriend Hans Zeeman . Ze hebben zelfs al een huishoudboekje. Voor de Paasdagen word ik uitgenodigd om met de familie Strumphler mee te gaan naar de Maasrotsen in België om te gaan klimmen. Oorspronkelijk zou Hans Zeeman meegaan, maar hij moest iemand vervangen in Den Helder waar hij bij de Mariene als luitenant ter zee 2e klasse diende. De man die hij moest vervangen moest helpen voor de wederopbouw van Zeeland na de watersnood ramp in februari. We zijn vrijdag 20 maart vanuit Aerdenhout met de auto vertrokken. In Rotterdam hebben we in restaurant gegeten. Heel stiekem kom ik met mijn voeten tegen de voeten van Adrienne als een zekere avance die wordt beantwoord en zo houden we voor de eerste keer onze handjes samen

vast als voorteken van onze prille liefde In de auto heeft Marlof de onderstaande foto's gemaakt die aan duidelijk niets te wensen overlaten.

Vrijdag 20 maart Tom en Adrienne op weg naar de Maasrotsen. Opname gemaakt door de jongste broer van Adrienne Marlof Strumphler

In de maasrotsen slaapt de familie in een klein hotelletje in Falmignoel bij de klimrotsen aan de Maas te zuiden van Dinant. Ik heb mijn tentje dicht bij de maasrotsen opgezet. Adrienne heeft mij een keer bezocht omdat het te hard regent we hebben toen elkaar voor de eerste keer hartstochtelijk in de tent gezoend. Wel merkwaardig is dat de vrijdag 27 maart ik een lezing hou over de Andes Expeditie in Muzen forum in Overveen, waar Hans en Adrienne hand in hand naar mijn lezing luisteren Ze hebben meer aandacht voor elkaar dan voor mijn lezing. In ieder geval heeft Adrienne toen kunnen zien en horen welke rare gevaarlijke fratsen haar toekomstig man heeft uitgehaald. Toch werd even later Hans tot zijn grote verdriet aan de kant gezet Veel lezingen gegeven in het voorjaar. De eerste lezing was 25 maart in de Bachzaal in Amsterdam. Ik was nog niet gewend aan het lezing geven en was mijn performance rond uit matig tot slecht.

15 Juli schrijf ik een brief aan Kees Egeler. De brief eindigt als volgt: "Het was erg gezellig Mieke naar de trein te brengen. Ze zag er stralend en gelukkig uit. Je hebt wel een heel lieve vrouw! Maar ik heb er nu ook een, hoewel geheel anders van aard is ze ook erg lief en een goede vrouw om verder het leven mee door te stoeien. Het zal misschien wel even een teleurstelling zijn dat ik dus mijn "goede" voornemens niet ben nagekomen, maar een voordeel is nu dat het werk aanzienlijk beter opschiet. In de eerste plaats omdat ik nu rustiger ben gewonden en in de tweede plaats om zo gauw mogelijk mijn promotie af te maken. Strumphler vond het wonder boven wonder zo maar goed dat ik zij dochter weg kwamen pikken. En ik kan niet anders zeggen dat ik verdomd happy ben met mijn vrouwtje. Je moet haar maar beter leren kennen dan zal je haar wel appreciëren en ook zien dat het nog niet zo'n gekke vrouw voor mij is, maar daar hebben we het nog wel over in Chamonix. Ik wilde je alleen vragen of je het nog geheim wilde houden aangezien behalve de diverse ouders en Mieke en jij de enige zijn die er iets van af weten.

Ik krijg een brief van Kees Egeler uit Zermatt waarin hij schrijft o.a. Ik was degene die steeds zei "Ik begrijp niet dat je dat kind Smutzer niet eens te pakken neemt." Ïk heb in ieder geval de indruk gekregen dat je antwoord dat je daarop gaf ... "die is mij te koud" nu niet langer meer ondersteunt.

Eind mei is Adrienne met haar ouders naar Engeland gegaan voor het horen en zien van veel opera's. In mei schrijf ik zowel 25, 28 als 29 mei mijn eerste bewaarde liefdesbrieven met Adrienne.
De eerste van 25 mei begint met: "Allerliefste lieverd Het is een onwezenlijk gevoel dat je nu al zo ver van me weg bent, terwijl je elke seconde in mijn gedachten bent en ik voel dat op dit ogenblik dat je aan me denkt. Het was heerlijk om te zien hoe gelukkig je was vanmiddag toen ik vies en wel uit de Ardennen kwam, ik zag je oogjes niet helemaal droog blijven misschien merkte je hetzelfde bij mij maar ik heb iets heel warms in mijn hart, het is net alsof het schroeit ! C'est le vrai amour! Heel heel veel zoentjes overal op je hele lichaam en alle plaatsen van hart en gedachten Daag à bientôt. Ton grand amour.

27 juli krijg ik een brief van Adrienne "Mijn liefste dikkertje mon grand amour. Op het ogenblik dat je deze brief krijgt ben ik al een heel eind van je vandaan en ga steeds veder van en verder. Maar wat steeds verder van je weggaat is alleen mij persoontje maar mijn geest en liefde blijft heel dicht bij jou Ik stel me voor dat het afscheid dat we op het perron van elkaar namen door de aanwezigheid van anderen niet zo intiem zal zijn en ik niet die dingen tegen je kan zeggen die ik zo graag zou willen zeggen dat hij hoorde. Lieverd ik ben zo blij dat je van mij houdt en ben je heel erg dankbaar dat jij mij zo veel liefde geeft die ik zo nodig heb Ik heb de laatste tijd ondervonden steeds meer ondervonden hoe moeilijk het eigenlijk is om op de om de goede manier van iemand te houden en niet alleen de liefde te nemen die je krijgt maar van je zelf nog meer liefde weg te geven. Dit is iets wat voor jou ook dikwijls moeilijk is maar dat we dit van elkaar weten zullen we het wel rooien samen. Lieverd heb veel plezier vanavond en leef je maar eens helemaal uit zodat je weer veel energie opdoet voor je werk. Dikkertje denk je aan mij ik zal het heel veel doen. Een dierbare omhelzing van je amour chou Adrienne (kereltje).

8 augustus vertrokken naar Chamonix .10 aug de Tête Blanche beklommen en vandaar naar Zermatt waar Adrienne met haar familie met vakantie waren.

Zermatt. (Korr.) Matterchronik. Etwas, das auch nicht alle Tage vorkommt: Ein Familien-„Ausflug" aufs Matterhorn. Am Montag und Vater, Mutter und drei erwachsene Kinder mit vier Zermatterführern bei prachtvollem Wetter und herrlicher Aussicht aufs Matterhorn gestiegen. Es handelt sich um die Familie eines holländischen Reeders, Strumphler-van Riemsdyk. Die Familie Riemsdyk verbringt schon in der dritten Generation ihre Ferien in Zermatt. Frau Strumphler hatte vor rund dreißig Jahren als junge Baronesse v. Riemsdyk mit Bergführer Heinrich Gentinetta in einigen Jahren verschiedene Touren in Zermatt ausgeführt. Das Matterhorn erlaubte ihr aber ihr Vater damals noch nicht; jetzt hat sie das im Kreise der Familie viel schöner nachgeholt. Ihr Vater, Baron v. Riemsdyk, hatte als Führer Augustin Gentinetta und Alois Kronig, später auch Julen Felix. Der Baron war Reisemarschall des Prinzgemahls Heinrich der Niederlande, des Vaters der heutigen Königin Juliana, der mit Gefolge mehrere Sommerferien in Zermatt verbrachte und hier Ausflüge und Touren unternahm, wobei immer etliche Führer Anstellung und Verdienst hatten. Das waren noch Zeiten! —

K*rantenartikel in de Walliser Volksfreund van vrijdag 14 augustus 1953*

In Zermatt aangekomen hoorde ik dat de hele familie Strumphler op maandag 10 augustus boven op de Matterhorm waren geklommen. Een geweldige prestatie. (Adrienne houdt me steeds voor de gek door te zeggen ik nog nooit op de Matterhorn ben geweest en zij wel). Ik heb toen met de familie en twee gidsen op 17 augustus via de Wellenkuppen de Obelgabelhorm geklommen. Zeer tegen mijn zin moest ik samen met Adrienne met een gids (de zoon van de beroemde berggids Otto Furrer) , aan één touw. Dat voelde ik toen wel als een vernedering. Huantsán beklommen en dan achter een Zwitserse gids de berg op. Maar mijn schoonvader stond erop.

Links Adrienne kijkt om en denkt kom je ook nog mee Tom, Rechts: na de beklimming van de Obelgabelhorn vlnr. Adrienne Tom en de gids.

Weer terug naar Chamonix. Samen met een geologiestudent Schermerhorn de Aiguille du Grépon bestegen. Het is best een zware klim om voor te klimmen.

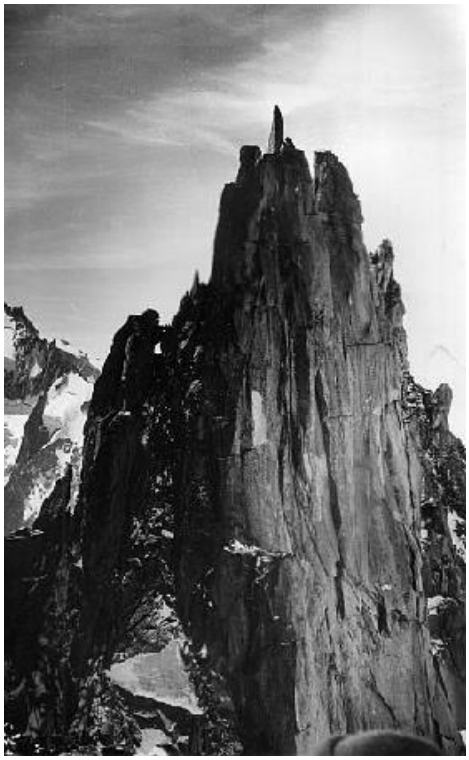

Aiguille du Grépon 3482 m

Ik heb een cursus georganiseerd met het doel om Nederlandse alpinisten op te leiden voor het gidsloze klimmen. Zo heb ik een 9 tal alpinisten uitgenodigd om mee te doen aan deze cursus. Lionel Terray en Pierre Courtet waren de gidsen. In een week hebben we best een pittig programma afgewerkt. In de Berggids (blad van de Kon Ned Alpen Verenging) heb ik over de cursus het volgende geschreven. (Het werd de eerste initiatiecursus van een lange reeks die mede geleid heeft tot de bloei van het Nederlandse gidsloze klimmen).

De cursus naar het massief van Mont Blanc in Frankrijk is mede dankzij het fraaie weer zeer geslaagd en alle deelnemers zijn vele ervaringen rijker huiswaarts gekeerd. Zij hebben een inzicht gekregen in wat het hooggebergte kan bieden en enkele van hen kunnen reeds in de volgende jaren overgaan tot het maken van kleine gidsloze tochten. Hier volgt in het kort van dag tot dag een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen.
22 Aug. 's Ochtends "école de glace" op de Glacier de Bossons, . 's middags "école d'escalade" op de Rocher de Gaillands.
23 Aug. Omhoog (met zeer zware rugzakken) naar de Couvercle hut.
24 Aug. Traverse van Les Courtes (3856 m).
25 Aug. Door slecht weer pas om 11 uur vertrokken. Een gedeelte van de "voie integrale" van de Arête Sud du Moine, waarbij vele passages van IV met één van V.
26 Aug. Bestijging van de l'Evêque (3469 m.) Terug keer naar Chamonix.
27 Aug. Omhoog naar de Cabane Albert Premier
28 Aug. Traverse van de Aiguille du Chardonnet Arête Forbes
29 Aug Noordwand van de Col Copt van de Aiguilles Dorées (zeer steile ijswand 50-55° 4iijshaken en2 rotshaken). Vervolgens van Col Copt getraverseerd naar de Aiguille Javelle. Bloc summital van de Aiguille Javelle moeilijke klimpartij (IV en V). Afgedaald langs normale route.
30 Aug Op de Glacier du Tour. "Sauvetage". Mensen uit gletscherspleet halen; "en rappel met gewonde op de rug. Terugkeer naar Chamomx. Einde vande cursus. T. DE BOOIJ

De groepsfoto van de deelnemers aan de invitatiecursus vlnr Pierre Couttet (?),x,x,Alexander Sillem,Lionel Terray, Tom de Booij, Jackie Kaptein, x,van den Boogaard, x,x

De eerste klim van de cursisten omhoog naar de Couvercle hut

De traverse van de Courtes. Tom gevolgd door Jackie Kaptein en een andere cursist

Toch twijfelt Adrienne aan de trouw en liefde van Tom Ze schrijft 23 augustus onder meer het volgende: Ik wil zo dolgraag weten hoeveel je van me houdt of het werkelijk heel veel is, waardoor alle bezwaren die je tegen me hebt wegvallen of dat je maar zo'n beetje van me houdt, waardoor juist die bezwaren veel zwaarder gaan wegen en je je zelf natuurlijk gaat afvragen of je je hele leven meet zo iemand wil samenleven. Ik moet dit weten lieverd daar het anders een ondragelijk toestand wordt. In ieder geval is mijn liefde voor jou zo groot dat mijn bezwaren tegen jou hierdoor op de achtergrond komen en ik het leven met jou aandurf. Dag dikkertje, ik houd heel heel veel van je helemaal alleen van jou. Een lief zoentje van je kereltje.
Ik herinner me nog heel goed dat Adrienne stampvoetend voor me stond en zei: " Nu moet je zeggen of je met me wil trouwen"
Vrijdag 18 september is de dag van ons engagement met aansluitend diner met de familie waar het hoofdgerecht Casseler rib is.

Zomer 1953 Links; op de Borgerweg 5; Rechts Adrienne met Tref op de Catslaan 3 (deze straten lopen in elkaar verlengde)

Schoonpa schrijft een gedicht met de laatste twee strofen:
Maar zoals uit helderen hemel somtijds de donder,
Zoo gebeurde hier ook plotseling het wonder.
Toen het juiste woord viel was Tom niet meer gast
Maar hoort bij 't gezin, dat staat voortaan nu vast.

Want toen Mevrouw de Booij eens telefoneerde,
En naar haar lieve zoontje informeerde
Kwam Marlof's antwoord prompt : Mevrouw U bent abuis
Want Tom, onze Tom, is niet thuis.

De familiefoto voor het engagement 18 september van Tom en Adrienne, vlnr staand: Marlof , Moeder de Booij, Schoonvader en Schoonmoeder Strumphler, Vader de Booij, Elsbeth, Toto en Maria. Zittend het paar Tom en Adrienne

Om nog even van de vrijheid te genieten voordat ze in het huwelijksbootje stapt, is Adrienne in oktober naar Parijs gegaan om au pair bij de familie Piqeaud 73 Boulevard Montparnasse te gaan. Het gezin had maar liefst vier kinderen om op te passen van 5-12 jaren .
Ik schrijf op 10 oktober aan Adrienne aan het eind de brief de volgende zin: Ik zal je altijd beschermen en heel goed voor je zijn en je intense liefde waardig proberen te zijn. Alleen moet je me nooit te veel verwennen als ik niet lief tegen je ben.

Links: Edmund Hillary bedwinger van de Mount Everest in Concertgebouw, hier samen met prinses Beatrix, rechts naast haar staan mijn schoonmoeder en ik op de foto. Rechts vlnr Mieke Egeler, Koningin Juliana, Fietje Strumphler-van Riemsdijk (aanstaande schoonmoeder), Louise ,de vrouw van Hillary (helaas omgekomen met haar dochter Belinda in een helikopter crash in Kathmandu in 1975) , Tom, Sam Strumphler (aanstaande schoonvader)

In het najaar veel lezingen waaronder een serie van 30 in België. Ook een lezing zelfs in Salle Pleyel in Parijs en in de Grote Zaal van het Concertgebouw. Onze film over de Andes expeditie heeft een 2e prijs gewonnen op een filmfestival in Trento (120.000 lires), er waren maar liefst 50 films in totaal . Een keer werden Kees en ik uitgenodigd om te eten bij de burgemeester d'Ailly in verband met de lezing over de Everest beklimming van Edmund Hillary naar Amsterdam. Koningin Juliana was er ook en nog veel belangrijker Adrienne was helemaal overgekomen uit Parijs. Daarna lezing van Hillary in Concertgebouw
18 oktober schrijf ik aan Adrienne dat ik met haar vader over de toekomst heb gepraat en een volledige begroting heb gegeven van mijn inkomsten en uitgaven: Inkomsten lezing '53-54 100 lezingen f 5000, 1954-1955 40 lezing f 2000, boek f 2000, salaris mei 54 maart 55 f 1500 als assistent geologisch instituut van Stichting f 2000, totaal f 12 500. Uitgaven dissertatie f 3000, trouwen f 500, belasting f 1000 . Saldo f 45000 te verdelen over 18 maanden, mei 54-sept 55 f 8000, dus per maand f 440. Je vader stelde voor om de eerste 3 jaar een toelage te geven van jaarlijks 2000 gulden.

De 24ste oktober ga ik Adrienne opzoeken in Parijs, want ik moet dan een lezing geven in de Salle Pleyel. Wel toevallig dat mijn schoonouders, dan ook net in Parijs zijn.
7 november schrijft Adriene o.a, Hoe staat met de kamer in Amsterdam? Ik hoop zodat het door

gaat waar onze romance begonnen is. Ik denk nog dikwijls aan die tijd terug jij die alleen maar de bezwaren zag, ik kon je af en toe wel meppen als je zo was, maar durfde toen nog niet!
17 nov schrijft Adrienne gedenkwaardige woorden Ik weet nu ook zeer dat we helemaal bij elkaar passen in ieder opzicht en vullen we elkaar zo goed aan in sommige dingen. Jij geeft mij het voorbeeld om alles wat je in je leven doet volkomen intens te doen en niet half. Dat is iets wat ik elke dag besef lieverd en het is door jou dat ik nu ook elke minuut dat ik leef geniet want ik stond op het punt zo'n beetje te sterven. Het klinkt wel raar maar eigenlijk was het wel zo, maar in de tijd dat we elkaar net kenden kende ik mezelf beter dan jij natuurlijk en was toen al heilig er van overtuigd dat ik bij jou hoorde

Eind november Parijs , onderste foto in restaurant de Cocq D'or, Veel wijn!

24 november begin ik een vermoeiende serie lezingen in België. Ik slaap bij vrienden in Brussel. Maar liefst 30 lezingen Gelukkig ga tussen tijds noch even voor 36 uur Adrienne opzoeken in Parijs. Gouden uurtjes .Adrienne komt me 5 en 6 december opzoeken in Brussel. 22 December komt Adrienne weer terug in Aerdenhout. De volgende dag gaan we naar mevrouw Krop op Amstel 57 in Amsterdam. Zij wilde eerste Adrienne zien voordat ze de kamer aan mij zou willen verhuren. Dit lukte zodat we nu een onderkomen hebben als we getrouwd zijn.

De laatste maanden heb ik behalve lezingen gegeven, heel hard gewerkt aan mijn dissertatie. Ook een serie lezingen in België in de volgende plaatsen: Kortrijk, Mechelen Aalst Zele, Brussel,Vilvoorde, Antwerpen, St Niklaas, Leuven, Willebroek, Hasselt Blankenberg, Oostende, Brugge, Gent, Turnhout, Torhout, Morssel, Lier, Lokeren, Boom

Mijn doelstelling om tot mijn dertigste jaar vrijgezel te blijven lijkt in gevaar te komen. Ik had hierover een weddenschap met mijn mede student Joop Staargaard afgesloten voor 144 flessen whisky. Gelukkig hebben wij, voordat ik verliefd werd op Adrienne, de hoeveelheid teruggebracht op 12 flessen.